Patr.

2° P. lat. 313a

Digitized by Google

<36700079690012

<36700079690012

Bayer. Staatsbibliothek

Digitized by Google

Digitized by Google

EPISTOLAE
S. BONIFACII
ARCHIEPISCOPI MAGONTINI ET MARTYRIS

ORDINE CHRONOLOGICO DISPOSITAE,
NOTIS ET VARIANTIBUS INLUSTRATAE

A

STEPHANO ALEXAND. WÜRDTWEIN
EPISCOPO HELIOPOLENSI, SUFFRAGANEO
WORMATIENSI, ETC. ETC.

MAGONTIACI MDCCLXXXIX.
TYPIS ANDREAE CRASS.

Digitized by Google

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Digitized by Google

In nomine domini dei et salvatoris nostri ihesu christi imperante
domno leone a deo coronato magno imperatore anno VI
post consulatum eius anno VI sed et constantino magno
imperatore eius filio anno III indictione VI.

Promitto ego bonifatius gratia dei episcopus vobis
beato petro apostolorum principi vicarioque tuo beato pa
pae gregorio successoribusque eius. per patrem et filium et
spiritum sanctum trinitatem inseparabilem et hoc sacratissimum
corpus tuum me omnem fidem et puritatem sanctae fidei
catholicae exhibere. et in unitate eiusdem fidei deo ope
rante persistere. in qua omnis christianorum salus esse
sine dubio conprobatur. nullo modo me contra unitatem
communis et universalis ecclesiae suadente quopiam
consentire. sed ut dixi fidem et puritatem meam atque con
cursum tibi et utilitatibus tuae ecclesiae cui a domino deo potestas
ligandi solvendique data est et praedicto vicario tuo atque
successoribus eius per omnia exhibere. sed et si cognovero
antestites contra instituta antiqua sanctorum patrum con
versari cum eis nullam habere communionem aut con
iunctionem sed magis si valuero prohibere prohibeam. si
minus haec fideliter statim domno meo apostolico renun
tiabo. quod si quod absit contra huius promissionis meae,

Digitized by Google

LECTORI FELICITATEM!

Inter praecipua GERMANIAE SACRAE monumenta merito numerandae veniunt SANCTI BONIFACII S. MAGONTINAE SEDIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS epiſtolae; teſtantur enim abunde, quam horrida fuerit ſaeculo VII. et VIII. eccleſiarum GERMANIAE facies (a), quamque neceſſum ut excitaretur vir zelo religionis plenus, fortis in praelio, qui expugnaret ido-

(a) In *ep. IX. GREGORIUS II.* ad antiquos *Saxones: Annuntio vobis, quoniam prope eſt regnum Dei, ut nemo vos ſeducat amplius, et decipiat in ſublimitate verborum aut in quocunque metallo ſalutem veſtram quaeratis, adorantes idola manufacta, aurea, argentea. aerea, lapidea vel de quacunque materia facta, quae falſidica numina a paganis antiquitus quaſi Dii facta ſunt, in quibus daemones habitare noſcuntur etc.* et *ep. LI. BONIFACII ad Zachariam PP. Franci, id ſeniores di unt, plusquam per tempus octoginta annorum ſynodum non fecerunt, nec archiepiſcopum habuerunt; nec eccleſiae canonica jura alicui fundabant vel renovabant; modo autem maxima ex parte per civitates epiſcopales ſedes traditae ſunt laicis cupidis ad poſſidendum: vel adulteratis, clericis ſcortatoribus et publicanis ſaeculariter ad perfruendum etc.* ibidem: *Eccleſiaſtica religio jam longo tempore, id eſt, non minus quam per ſexaginta vel ſeptuaginta annos calcata et diſſipata fuit.*

Digitized by Google

lomaniam (*b*), eradicaret vepres et dumeta ſuperſtitionum (*c*) atque efformaret operarios (*d*), qui aberrantes reducerent, reductosque in ſemita ſalutis retinerent. Grandi huic negotio deſtinavit Deus WINFRIDUM ex Anglia dictum dein BONIFACIUM (*e*); is primati totius eccleſiae (*f*) jurejurando obſtrictus mittitur (*g*) ad praedicandum

---

(*b*) Legatur concilium *Liptinenſe* ſub num. LVII. et poſitus ibi indiculus ſuperſtitionum et paganiarum, et Ep. LIX.

(*c*) Gregorius III. PP. ad optimates et populum *Germaniae*. Ep. XLIV. *Vos, qui in nomine Chriſti baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, abſtinete ab omni cultu paganorum, non tantum vosmetipſos corrigentes, ſed et ſubditos veſtros, divinos vel ſortilegos vel ſacrificia mortuorum ſeu lucorum vel fontium auguria vel phylacteria et incantatores et maleficos et obſervationes varias, quae in veſtris finibus fieri ſolebant, omnino reſpuentes atque abjicientes etc.*

(*d*) Vid. annus DCCXXV. et inſtructiones pro paganis convertendis a Daniele epiſcopo ſuggeſtae *Bonifacio* num. XIII. et XIV. Addatur annus DCCXXII etc.

(*e*) Conferantur notae ante epiſtolam primam et quidem Not. b.

(*f*) Fuit is *Gregorius* PP. II. ab anno DCCXV. ad an. DCCXXXI. Promiſit autem Bonifacius an. DCCXXIII. *per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, Trinitatem inſeparabilem ſe omnem fidem et puritatem ſanctae fidei catholicae exhibere et in unitate ejusdem fidei, Deo operante perſiſtere, in quo omnis chriſtianorum ſalus eſſe ſine dubio comprobatur, nullo modo contra unitatem communis et univerſalis eccleſiae, ſuadente quopiam, conſentire etc.* Juramentum integrum reperies infra, ante epiſtolam V.

(*g*) A *Gregorio* PP. II. qui in ep. II. ait: *Ideo in nomine indiviſibilis Trinitatis per inconcuſſam auctoritatem beati Petri apoſtolorum principis, cujus doctrinae magiſteriis diſpenſationi fungimur, et locum ſacrae ſedis adminiſtramus, modeſtiam tuae religionis inſtituimus atque praecipimus, ut in verbo Dei, quo igne ſalutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitere videris, ad quascunque gentes infidelitatis errore detentas properare, Deo annuente potueris, miniſterium regni Dei per inſinuationem nominis Chriſti Domini Dei noſtri veritatis ſuaſione deſignes, et per ſpiritum virtutis et dilectionis ac ſobrietatis praedicationem utriusque teſtamenti mentibus indoctis conſona ratione transfundas. Diſciplinam denique ſacramenti, quam ad initiandos Deo praevie credi-*

Digitized by Google

dicandum gentibus evangelium, ad docendum ſanam doctrinam, ad ſuccidendas JOVIS arbores (*h*) ad plantandum et irrigandum ſemen verae fidei, Deo dante incrementum (*i*).

Epiſtolae praeſentes non ſine maxima cum difficultate, quantum licuit, ordine chronologico diſpoſitae labores BONIFACII apoſtolicos ab anno DCCXVI. ad an. DCCLV. conſtantiſſime ſuſceptos (*k*) non ſolum innuunt, ſed et plurima chriſtianae religionis dogmata, nec non uſitatam hoc aevo eccleſiae diſciplinam comprehendunt. Pauca quaedam, ne in praefando ſimus prolixiores, adducimus (*l*).

)(3 Brevis

credituros tenere ſtudeas, ex formula officiorum ſanctae noſtrae ſedis apoſtolicae inſtructionis tuae gratia praelibata volumus, ut intendas etc. Confer. Ep. V. Ep. VI. Ep. VII. Ep. VIII.

(*h*) Vid. Schminckii diſſertatio: *De arbore Jovis.*

(*i*) I. Cor. III. 6.

(*k*) Verbum Dei diſſeminando per *Haſſiam*, *Eichsfeldiam*, *Saxoniam*, *Thuringiam*, *Friſiam* et *Galliam* atque *Bavariam etc. Sueviam etc.* Ep. V. VI. VII. VIII. IX. X. et Ep. LX. etc. Condendo epiſcopia et eccleſias erigendo Ep. XV. et LII. etc. *Bavariam* in quatuor parochias ſive epiſcopatus dividendo Ep. XLVI. celebrando ſynodos per annum binas Ep. XLV. LVI. etc. Hiſce laboribus adeo benedixit Deus, ut teſte Gregorio PP. III. *Bonifacius* ad centum millia animarum in *Germania* de poteſtate paganorum liberaverit etc. Ep. XLVI.

(*l*) De fide catholica generatim loquitur juramentum *Bonifacii* et Ep. LXXIII. Ep. CLXIII. = de Deo Trino et Uno Ep. II. et XCII. = de verbo Dei incarnato Ep. VII. = Sacramentum baptiſmi referunt Ep. II. VI. VII. XXIV. LXII. LXXXII. et Ep. X. ait: Sancti baptiſmi ſacramentum non niſi in paſcali feſtivitate et pentecoſte praebendum eſſe, exceptis his, quibus mortis urgente

Digitized by Google

Brevis iſta recenſio novum hoc epiſtolarum opus ab utilitate et praeſtantia ſat ſuperque commendat; licet autem ſtilus earumdem nec ciceronianus aut plinianus ſit, minus autem nitidis hujus ſaeculi floſculis adcommodatus, oratio tamen ſimplex et familiaris,

---

gente periculo, ne in alternum pereant, talibus oportet remediis ſubvenire. = Memoratur ſacramentum confirmationis in Ep. XLVI. non iterandae Ep. XXIV. = Euchariſtia et miſſae ſacrificium Ep. XXVI. et XXVIII. ſacra myſteria in loco conſecrato eſſe peragenda. Ep. LVIII. Sanctitas ſacerdotii Ep. CXLV. Miſſae pro defunctis et communia innuuntur ſuffragia Ep. CXXX. CXLIV. CXXVII. Ep. III. XXI. XXV. XXIX. XCIII. CVIII. et CLX. = Poteſtas clavium in juramento *Bonifacii* ſaepius allegato et poenitentiae pro criminibus recenſentur in Ep. LVI. et LVIII. in hac eadem ep. dicitur: *Omnes presbyteri oleum infirmorum ab epiſcopo expetant, ſecumque habeant et admoneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti a presbyteris ſanentur, quia oratio fidei ſalvabit infirmos.* = Conlatio ordinum qualis eſſe debeat, monet Ep. X. Ordinationes in quatuor temporibus indigitat Ep. LVIII. de presbyteris agit Ep. LXXV. de promoto ad diaconatum Ep. CLXVIII. Conqueritur Ep. L. et LVI. Zacharias PP. quod non eſſet differentia inter laicos et ſacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. *Qualis enim victoria datur, ubi ſacerdotes, qui una hora Dominica pertractant myſteria et CHRISTI Dominicum porrigunt corpus pro ſuarum animarum redemtione et poſtea chriſtianos, quibus miniſtrare hoc debuerant, aut paganos, quibus CHRISTUM praedicare, propriis ſacrilegisque manibus necant.* Tonſura etiam in capite clericorum Ep. CLXIII. intimatur. = Legitimum conjugium non ſeparabile, excepta cauſa fornicationis et niſi cum conſenſu amborum Ep. LVIII. LXXII. LXXV. et CIX. aperte dicunt. Ep. XXIV. de gradibus in matrimonio contrahendo prohibitis ſermo eſt. = *Oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulae non accedere ſocietatem, ſed quia temperantia magis et praeſertim in tam barbara gente, plus placet, quam diſtrictio cenſurae, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.* = In coena Domini ſemper novum chriſma presbyter accipiat ab epiſcopo parochiae Ep. LVI. et LVIII. chriſma et oleum ſanctum praecipitur. = De metropolitanis agit Ep. LXXV. de uſu pallii Ep. LIX. et XXV. et *Zacharias* PP. ait Ep. LX. pallia gratis danda. Epiſcopi officium elucidat Ep. LXXIII. et coadjutoris in epiſcopatu meminit Ep. LI. et LII. obligationis autem presbyterorum penes ſuas eccleſias reſidendi Ep. LVIII. Elenchus feſtorum per anni circulum exhibetur Ep. LVIII. Paſcha ad normam concilii *Nicaeni* celebrandum Ep. CLXIII. = Cultus reliquiarum Ep. XXXIII. et in multis aliis. Interceſſio ſanctorum in coelis Ep. CXVII. Dei mater beata *Maria*

Digitized by Google

ris, illo aevo non inelegans, noſtro tolerabilis eſt, praeter quam in pauculis aut verſibus aut epiſtolis, quibus aut diſcipuli vel diſcipulae ſuos quoquo modo affari magiſtros gaudebant. Candida ubique pectorum, morumque ſimplicitas elucet: virtus chriſtianaque charitas et modeſtia renidet in omnibus.

OTHLONUS ad petitionem monachorum FULDENSIUM vitam S. BONIFACII ſcripturus, epiſtolas ejusdem cenſuit eſſe aptiſſimas huic labori perficiendo (*m*).

Triginta circiter epiſtolas vitae BONIFACIANAE inſeruit OTHLONUS. Priori demum ſaeculo JACOBUS GRETSERUS in

---

Maria ſemper virgo occurrit Ep. CXIII. Signaculum crucis Ep. LXXXII. Preces pro avertenda pluvia Ep. CVII. Gratiarum actio pro anni fertilitate Ep. CIX. Orationes pro invicem Ep. III. XII. XVI. et paſſim per epiſtolas. Studium ſacrarum ſcripturarum ſummo opere commendatur Ep. IV. et CLVI. uti et traditio ſanctorum patrum Ep. CLXIII. etc. Omittimus plura in ipſis epiſtolis legenda.

(*m*) Othlonus in prologo: *Petitionibus veſtris, fratres Fuldenſes, prout ſcientiae meae permiſit parvitas, parere ſtudui: petiſtis enim, ut S. Patris noſtri Bonifacii vitam, praecipuo quidem elegantique, utpote S. Wilibaldi ſtilo antiquitus editam, ſed in locis quibusdam ita infirmo intellectui obſcuram, ut difficile pateat, quo ratio tendat, hanc ego ſententia apertiori referarem* . . . . Ibidem: *Fortaſſis enim ille venerandus vir, qui vitam S. Bonifacii inprimis ſcripſit* (Wilibaldum intelligit) *virtutes ejus multas, epiſtolasque neſciens, praetermiſit. Sed mihi conſideranti litteras omnes, quas de eo habetis, in nullis major tanti praeſulis autoritas, quam in epiſtolis ab ipſo vel ad ipſum directis videtur eſſe. Ibi namque apertiſſime inſpicitur, quanta veneratione primitus fuerit ſuſceptus a pontifice Romano, qualiterque eum ordinatum miſerit ad praedicandum cunctis Germaniae populis, quanto etiam labore eandem Germaniam ad Chriſti fidem converterit. etc.* Ibidem: *Dixi namque prius, quod iterum dico, quia inter omnes litteras, quas de S. Bonifacio habetis, epiſtolae illius mihi praecipuae viderentur. Unde quascunque huic operi neceſſarias invenire potui, in unum colligere ſtudui . . . proinde et vos fratres Fuldenſes, unice peto atque admoneo, ut easdem epiſtolas intentione ſumma legatis.*

Digitized by Google

in academiae INGOLSTADIENSIS bibliotheca reperit exemplar epiſtolarum ſeptuaginta et octo in SPANHEIMENSI coenobio a novitio monacho juſſu TRITHEMII abbatis an. 1497. deſcriptum. Aliud exemplar centum et ſeptemdecim epiſtolarum in caeſarea VINDOBONENSI bibliotheca invenit PISTORIUS ſcriptis, diſputationibus aliisque laboribus litterariis longe clariſſimus. Ex his ambobus unum confecit NICOLAUS SERARIUS, et epiſtolas centum quinquaginta et unam MAGONTIACI an. MDCV. typis BALTHASARIS LIPPII deſcribi fecit. Eaedem epiſtolae cum notis SERARII inſertae ſunt Tomo XIII. BIBLIOTHECAE MAXIMAE PATRUM a pag. 70 — 160.

Nobis licuit eſſe felicioribus, qui nacti ſumus codicem pergamenum in BIBLIOTHECA METROPOLITANAE MAGONTINAE adſervatum, ab antiquitate venerandum, characteres enim ejusdem poſiti in fronte hujus libri illum referunt ad ſaeculum nonum. Auximus inde numerum epiſtolarum, eisdemque adjecimus notas hiſtorico-criticas et lectiones magni ponderis variantes, et ex alio quodam Carlsruhano codice MS. pergameno circa finem operis epiſtolas quasdam ineditas.

Lector amice, hoc novo labore in ſplendorem et GERMANIAE ſacrae emolumentum ſuſcepto utere ſedulo et perpetuo vale. Dabam e Muſaeo meo apud VANGIONES VI. Idus Septembris, anno MDCCLXXXVII.

SERIES

Digitized by Google

SERIES CHRONOLOGICA
EPISTOLARUM
S. BONIFACII
A N. I —— CVI.
AB ANNO DCCXVI —— DCCLV.

Digitized by Google

Digitized by Google

EPISTOLAE (a)

S. BONIFACII (b) ARCHIEP. MAGUNT. ET MARTYRIS.

S. *Bonifacium* nonnulli dicunt e ſtemmate Regio prognatum, quod in charta quadam vocetur propinquus S. *Walpurgis* filiae *Richardi* Regis *Angliae*, de quo in *Lucenſi Italiae* urbe hoc legitur epitaphium:

A 2 Hic

(a) Certiore nunc ordine chronologico maximam ſaltim partem diſpoſitae. Epiſtolam, quae nobis prima eſt, Serarius notavit XXXIII^am^, ſecundam vero noſtram, CXVIII^am^ eſſe voluit et ſic deinceps.

(b) Compellatus antea *Wynfrith* vid. Ep. I. quam *Daniel* epiſcopus direxit ad omnes Chriſtianos, ut eorum charitati *Wynfrithum* commendaret. Sortitus eſt patriam *Angliae* oppidum *Kirton*, *Crediodum*, apud Camdenum et Nicolaum Harpesfeldum dicitur *Cridiadunum* in comitatu *Devoniae*. Mabillonius *in obſervat. praeviis* §. VI. p. 2. *Bonifacius natus eſt in Saxonia occidentali et quidem in hodierno comitatu Devoniae, urbe Credianto, Crediton ſeu Kirton, quae quondam ſedes epiſcopalis, ab Exona ſex circiter milliaribus diſtat. Id quod ex popularium traditione et virente memoria Guilelmus Camdenus et Joannes Spedus affirmant in deſcriptione Devoniae.* Ipſemet Bonifacius in Ep. I. ad *Zachariam*, quae incipit: *Confitemur Domine etc.* (ap. Serarium eſt Ep. CXXXII) patriam ſuam indicat, dum ait: *Synodus et*

Hic Rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet ipſe polorum,
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctae Walburgae virginis almae,
Et Willibaldi ſancti ſimul et Winibaldi:
Suffragium quorum det nobis regna polorum. Amen. *

Winfridus noſter annos pueriles necdum egreſſus monaſterium ingreditur. **

Cum

et Eccleſia, in qua natus et nutritus fui, id eſt, in transmarina Saxonia, Lundunenſis ſynodus etc. in MS. Carthuſiae *Colon. Beatus Bonifacius genitale ſolum in inſula, quae Britannia dicitur, habuit, quam modo incolit gens Anglorum, quae a Saxonibus traxiſſe originem putatur.* Egilwardus lib. I. de S. *Burchardo* c. II. *Winfridus indigena Angliae.* Wandelbertus *Non. Jun.*

Nonis Antiſtes fulget Bonifacius, Anglis
Editus, ad Chriſtum oceani qui traxit alumnos,
Freſonum puro ſubmittens colla lavacro.

Non igitur bene Trithemius *Winfridum natione Scotum* affirmat lib. *de ſcriptor. eccleſiaſticis* p. 249. et lib. II. *de viris illuſtribus ord. S. Benedicti* c. XXXIV. item lib. III. c. CLXI. nec ante *Trithemium* Marianus Scotus lib. II. *Chron.* ad an. DCCXV. et DCCXLI. libr. itidem III. ad an. DCCXLIII. et poſt a Thoma Dempstero lib. II. *hiſtor. Scot.* cap. CXXX.

* Sed, *Richardum*, *Willibaldi* et *Winibaldi* patrem regem fuiſſe, nondum exploratae veritatis res eſt. Vid. Gretserus lib. 1. *obſervat. in Commentar. Philippi Eiſtetenſis Epiſcopi* cap. 1. Sagittarius c. 1. §. V. p. 121. Neque id evincunt illi verſus, qui in templo arcis *Maguntinae* legebantur:

E ſtirpe natus Regia Bonifacius
Britanniam ultro deſerens,
Auctoritate Pontificis ſummi, fuit
Apoſtolus Germaniae.

Hi autem verſus junioris aevi probatione egent. Breviter concludit Mabillonius *in obſervat. praeviis* §. VII. pag. 2. *Bonifacii parentes, quos nobis ignotos eſſe voluit antiquorum ſilentium, vanis conjecturis inquirere non vacat, certe nec decet. Qui regium ei genus tribuunt et SS. Wilibaldi et Wunibaldi conſanguineum dicunt, nullo argumento nituntur legitimo. Illud exploratum, quod anonymus vitae conditor tradit, nobili proſapia oriundum fuiſſe Bonifacium, qui Leobgythae ſanctimoniali adfinitate conjunctus erat.*

** *Othlonus de vita S. Bonifacii* lib. I. c. III. *Puer ſanctus, virtute divina jam plenus, quanto magis eum pater revocare ad ſaecularia ſtudebat, tanto conſtantius*

in

Digitized by Google

Cum *Winfridus* inceſſabili ſacrarum ſcripturarum meditationi deditus, omnem regularis vitae diſciplinam ſub praefati Abbatis gubernatione per annos plures cuſtodiret, ibique tam pro deſiderii ſui quantitate, quam doctorum penuria in lectione divina ſatiari nequiret, cum conſenſu Abbatis, fratrumque ſuorum ad monaſterium, quod uſque hodie dicitur *Nuiscelle* pervenit et beatae memoriae *Winberti** Abbatis, qui venerabiliter eidem monaſterio tunc praefuit, magiſterium elegit. Ubi tandem tam grammaticae artis, metricaeque ſubtilitatis quam ſpiritualis intelligentiae deſiderata eruditione potitus, adeo in hac pollere coepit, ut ejus ſcientiae fama undique divulgata, ad ipſum etiam alii cauſa diſcendi confluerent.

Quanto majores in ſcientiis profectus fecit, tanto ſe minorem aliis exiſtimans omnes humilitate ac ſubjectione praevenit et illum alii, ejus ſapientiae rumore incitati vel ipſius ſaluberrima doctrina inſtructi mutuo honore praevenerunt, ut patrem, univerſis in ejus laudem conclamantibus, atque ad ſingulos eccleſiaſtici ordinis gradus eum promoventibus, tandem ad ſacerdotalis officii dignitatem XXX *(a)* aut eo amplius annos habens eligitur. Suſcepta vero ſacer-

 dotii

in inceptis perdurare et ad ſacrarum literarum notitiam pertingere anhelabat. Unde miro diſpenſationis judicio factum eſt, ut pater, qui ſolus erat impedimento, repentina infirmitate correptus, priſtinam mentis pertinaciam deponeret, puerumque per legatos idoneos ad monaſterium, quod priſco nuncupatur vocabulo Adescancaſtre dirigeret, commendans eum Wolfhardo, venerabili ejuſdem monaſterii Abbati, a quo protinus, ſicut monaſticus ordo poſcebat, benigne ſuſceptus, fratribus commendatus, univerſa religionis munia, quae hujusmodi aetas permiſit, bene coepit, meliusque de die in diem complevit. De monaſterio *Adeſcancaſtre* notat Mabillon. l.c.p.6. *Adescancaſtre et ad Eſcam caſtrum, quod Edwardus Maihew in martyrolog. Anglo-Benedictino non male interpretatur Exoniam vulgo Exceſter primariam Devoniae civitatem ad Iſcam flumen, quae Adeſcancaſtrum dicta ſit, quaſi caſtrum ad Iſcam, tametſi monaſterium apud Exoniam tum fuiſſe, nullum prodit monumentum.*

* Hujus Abbatis nomen varie ſcriptum legitur: *Wynbrecht*, *Winbercht*, *Winbertus*, *Wimbertus*, *Wiribertus*, *Wigbertus*. Sed alius eſt ille, cujus vitam ſcripſit Lupus Servatus et *Frideslarienſis* Abbas fuit.

(a) Canonica illa conſtitutio videtur in *Angliae* monaſteriis tum viguiſſe, ut ante annum XXX ad ſacerdotium non eveheretur ullus. Venerab. Beda *in epitome* de ſe ipſo ſcribit: *Decimo nono vitae meae anno Diaconatum triceſimo gradum presbyteratus, utrumque per miniſterium Reverendiſſimi Epiſcopi Joannis, jubente Ceolfrido Abbate, ſuſcepi.*

Digitized by Google

dotii dignitate, qualem ſe exhibuerit, in utriusque hominis contritione, ut ſacramenti coeleſtis dignus fieret participatione, melius colligitur ex operum ſuorum teſtimonio, quam ullo verborum judicio.

Crevit indies *Winfridi* a doctrina, pietate et ſapientia nominis fama, hinc prae aliis ſelectus a ſynodo, qui ablegaretur ad Archiepiſcopum Cantuarienſem in gravi reipublicae negotio, a quo feliciter peracto reverſus ingens gaudium attulit univerſis.

Magno interim aeſtuans deſiderio in regionibus exteris praedicandi Evangelium, aegre admodum a ſuo abbate obtinuit peregrinandi veniam. Cum ſociis hinc ejusdem zeli quibusdam pervenit *Lundenwic (a)* et inde ad *Dorſlet (b)*. Sed quoniam per idem tempus hoſtilis diſſenſio exorta inter *Karolum (c)* principem glorioſumque ducem *Francorum* et *Ratbodum (d)* regem *Freſonum*, populos ex utraque parte per-

---

(a) *Londinum.* In vita S. Boniſacii Wilibaldina legitur: *immenſis peragratis terrae partibus, proſpero ovans fratrum comitatu, pervenit ad locum ubi erat forum rerum venalium et uſque hodie antiquo Anglòrum Saxonumque vocabulo appellatur Lundenwich, a Scriverio Ludenwick, Londoniam venit, quae a Beda appellatur multarum emporium terra marique venientium.* Mabillonius.

(b) *Torſlat* apud Ptolomaeum et Tacitum: *Batavodurum.* Quod, ait Bertius, noſtris eſt *Wyckte Duerſte*, de quo Marcellinus cap. XIII. ſic: *Sancti Epiſcopi Willebrordus et Swibertus cum ſacerdotibus et clericis Hollandiam et Friſiam ubique pervagantes, rudem populum documentis evangelicis informaverunt, docentes profanum idololatriae cultum abolendo relinquere, catechumenos baptizaverunt, neophytos confirmaverunt, ſacros ordines celebraverunt, ac in pagis ſingulis evangelium pacis conſtanter et devote praedicaverunt et per loca ſingula presbyteros et diaconos ordinaverunt; qui eos in verbo fidei et miniſterio baptizandi adjuvarent, maxime in magno vico Durrſtat, in quo per biennium praedicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Chriſti, ac ſana idolorum commutantes in eccleſias Chriſti, quinquaginta duas dedicaverunt eccleſias parochiales in eo, adjutorio Guntheri militis et aliorum amicorum. Wicduerſtede* urbs *Friſiae* ad fluvium *Lacam* vulgo *Locke.* Mabillonius. *Dorſles* Scriverius.

(c) Cognomento *Martellus* vocabatur; eratque *Pipini* filius, qui, ut a priore dicto *Laudenſi*, e cujus filia *Begga* et *Anſegiſo* Principe, poſt *Metenſi* Epiſcopo, natus erat, diſtinguatur, *junior* et *ſecundus*, *Craſſus*, et *Herſtallus* appellatus, quique *Carolomanni* et *Pipini* pater fuit.

(d) Ratbodus apud *Jonam* in S. *Wulfranni* vita dicitur *Dux Friſonum;* in Willibaldo, Othlono, Alcuino, Annalibus Pithoeanis *etc.* Rex audit; cui cum *Francorum* aut Regibus aut Ducibus ſeu Domus Majoribus multa et gravia bella erant. Nam cum *Caroli* pater *Pipinus* citeriorem ei *Friſiam* ademerat, eumque *Wiltenburgo*, quod nunc *Ultrajectum* nominatur, expulerat, cumque

Digitized by Google

perturbabat, maximaque pars eccleſiarum Chriſti, quae *Francorum* prius in *Freſia* ſubjectae erant imperio, *Ratbodi* perſecutione incumbente, idolorum culturae lugubriter reddebatur *(e)* ideoque vir Dei *Winfridus*, perſpecta tantae perverſitatis mole ex illis partibus diſceſſit ad *Treht (f)* ibidemque *Ratbodum* regem, ut a tanta pravitate quieſceret, alloquitur; ſed in caſſum. Cumque intelligeret diuturna perquiſitione, ibidem ſe fruſtra laboraturum praedicando, arida ſpirituali fertilitate arva reliquit et ad natale ſolum transmigravit *(g)*.

Annus

cumque fuiſſet ipſe *Pipinus* mortuus anno DCCXIV. ille magno et valido cum exercitu *Coloniam* uſque contra ejus filium *Carolum* venit, huicque damna magna, menſe Martio, praelio inito, anno DCCXV. intulit, ut teſtantur *Annales* citati.

(e) Ex his corriguntur ii, qui primam *Bonifacii* in *Friſiam* profectionem anno DCCIV. conſignant; tum quia Berwaldus cap. IV. *vitae Bonifacii Othlonianae* memoratus nondum eo anno erat Abbas *Glaſtonienſis*, tum quia *Carolus Martellus* vix tum infantiam exceſſerat, qui anno duntaxat DCCXVI. cum *Ratbodo* bellum gerere coepit. Mabillon *ad Wilibald.* cap. IV. pag. 8.

(f) Trecht, *Trectis* olim *Trajectum* nunc autem *Ultrajectum* de quo Beda l. V. c. XII. ſic: *Donavit S. Willibrordo Pipinus locum Cathedrae Epiſcopalis in Caſtello ſuo illuſtri, quod antiquo gentium illarum vocabulo Wiltaburg, id eſt, oppidum Wiltorum, lingua autem Gallica Trajectum vocatur, vel Trechtum*; quod ait Bertius p. 213. antiquis *Batavis* eſt forum, unde etiam *Halſtrechtum*, *Moerendrechtum*, *Papendrechtum*, *Barendrechtum* et ſimilia.

(g) Hoc tempus illud grave et luctuoſum eſt, quod pacis Evangelio inimicum et *Winfridum* absque ullo pene praedicationis fructu in *Angliam* redire fecit; quem ad modum antea e ſterili eodem arvo *S. Willfridus* in eandem *Angliam* redierat abſque manipulis, cum ejusdem *Ratbodi* Regis animum inflectere nequiiſſet circa annum DCLXXVII, ut ait in *Swibertina* cap. V. Marcellinus his verbis: *Sanctorum*, inquit *S. Willibaldus*, *ſingularis eſt munus ſanctitatis, ut dum ad tempus ſuum, ſine ſpirituali virore Germinis, laborem minime pollentem perſpiciunt, ad alia prorſus loca ſecunda, laboris cum fructu migrent, quoniam in caſſum inhabitatur locus, ſi et fructus deeſt ſanctitatis.* Sic etiam de S. *Willibrordo* Alcuinus: *Cum apud Rathbodum vir Dei fructificare ſe non poſſe ſentiret, ad ferociſſimos Danorum populos iter evangelizandi convertit. Ibi tum, ut fertur, regnabat Ongendus, homo omni fera crudelior et omni lapide durior, qui tamen, jubente Deo, veritatis praeconem honorifice tractabat. Quem dum obduratum moribus et idololatriae deditum et nullam melioris vitae ſpem habentem offendit, acceptis tunc XXX. ejusdem patriae pueris (quos in Chriſtiana fide inſtitueret) ad electos Dei populos regni Francorum reverti feſtinavit.* Cum igitur *Winfrido* noſtro licentia praedicandi verbum Dei denegaretur, nihilque boni in *Friſia* agere poſſet, autumno nondum exacto *Angliam* repetiit et in monaſterio *Nutſchellenſi* ſuo ſe recondidit.

Digitized by Google

ANNO 716. Annus igitur DCCXVI. *Winfridi* miſſionis primus eſt, ut bene notavit *Auctor Chronici Wirziburgenſis* a BALUZIO lib. I. *Miſcellaneorum* editus, ſed ibi confunditur haec peregrinatio in *Friſiam* prima cum Miſſione illi a *Gregorio* II. ſerius commiſſa. Idem dicendum de PETRO *Bibliothecario* apud DU CHESNIUM Tom. III. p. 540.

Ipſemet BONIFACIUS in ep. num. CXXXV. (*Serariani ordinis*) Zachariae PP. data anno DCCXLV. et ibid. a BARONIO num. XXIV. recitata, inquit: *poſtquam me, ante annos prope triginta, ſub familiaritate atque ſervitio Apoſtolicae ſedis annuente et jubente venerandae memoriae Antiſtite Apoſtolico Gregorio anteriore* (ſcilicet ſecundo) *voto conſtrinxi, quidquid mihi laetitiae vel triſtitiae accideret, Apoſtolico Pontifici ſolebam indicare.* Ab hoc autem an. ad DCCXLV. anni triginta incompleti intercurrunt. Ad haec WILLIBALDUS citatus teſtatur, hunc ſanctum *Germaniae* Apoſtolum anno DCCLV. martyrio coronatum eſſe, quadrageſimo peregrinationis ejus anno revoluto, quae ideo hoc anno incepta fuit. OTHLONUS ait: Paſſus eſt anno peregrinationis ſuae XL. Quare haec epocha certa et indubitata. SERARIUS, qui Bonifacii in Angliam reditum cum hoc anno accurate illigavit et ex verbis WILLIBALDI notavit, quod *Bonifacius* in *Anglia* hyemes duas e *Friſia*, unde autumno ſolverat, reverſus tranſegerit et ſub initium tertiae *Romam* perrexerit anno ſcilicet ſeptingenteſimo decimo octavo, bienniumque in natali ſolo ſolidum tunc manſerit.

Accidit interea, ut monaſterii ſui Pater, depoſito carnis ergaſtulo, vitam praeſentem finiret. Cujus obitu fratres nimium contriſtati, ſed a beato viro ſpiritualibus colloquiis laetificati et ut regularis vitae normam conſervantes, patrem quemlibet ſpiritualem eligerent, omni modo inſtructi, omnes ipſum ſanctum, qui eo tempore *Winfrid* dicebatur, unice precabantur, ut paſtoralem ſuper eos ſuſcipere curam dignaretur. Is vero altiora in pectore gerens, preces eorum non admiſit, intentionemque ſuam pro Chriſti amore proximique ſalute peregrinandi fratribus aperuit. Accepta tandem licentia Epiſcopum *Danielem* adiit petens ab illo, ut ejus benedictione et litteris commendatitiis *Romam* iturus frui mereretur. Epiſcopus libens annuit et Dei ſervum iter longum peregre ſuſcepturum ad loca optata cum ſuis litteris a ſe dimiſit.

EPI-

Digitized by Google

AN. 718. EDIT. SERAR. XXXIII.

EPISTOLA I.

DANIEL (a) EPISCOPUS OMNIBUS CHRISTIANIS, PIISSIMIS AC CLEMENTISSIMIS REGIBUS, DUCIBUS UNIVERSIS REVERENDISSIMIS ET DILECTISSIMIS EPISCOPIS, RELIGIOSIS NEC NON ABBATIBUS, PRESBYTERIS ET SPIRITALIBUS FILIIS CHRISTI NOMINE CONSIGNATIS DANIEL DEI FAMULORUM FAMULUS.

Dum univerſis fidelibus devotione ſinceriſſima Dei mandata ſunt obſervanda, quantum ſit hoſpitalitatis munus quamque acceptabile Deo humanitatis officium viantibus exhibere, ſanctis ſcripturis atteſtantibus demonſtratur, dum et beatus *Abraham* propter hoſpitalitatis miſericordiam ſanctorum Angelorum praeſentiam ſuſcipere meruit, et venerando eorum colloquio perpotiri. *Loth* quoque per hujusmodi myſterium pietatis, de *Sodomorum* flammis ereptus eſt. Salvavit eum hoſpitalitatis gratia de flammarum interitu, mandatis coeleſtibus obſequentem, ita et veſtrae dilectioni proveniet ad ſalutem, dum horum portitorem religioſum presbyterum, Deique omnipotentis famulum ſuſcipientes *Wynfrithum* charitatem ei, quam Deus et diligit et praecipit, exhibetis. Recipientes ergo Dei famulos, eum recipitis, cujus majeſtati deſerviunt omnia ita pollicenti: Qui vos recipit, me recipit, haec itaque cum cordis devotione facientes, Dei mandata peragitis, et de divinae promiſſionis oraculo confidentes, mercedem apud eum habebitis ſempiternam. Incolumem eminentiam veſtram ſuperna gratia cuſtodiat. (b)

(a) Epiſcopus *Vertae* civitatis in *Anglia* apud *Saxones occidentales*, ſub cujus dioeceſi monaſterium erat ea lingua *Adeſcancaſter* dictum, in quo *Winfridus* monaſticum ſectatus eſt inſtitutum.

(b) Commendatitiae litterae dabantur ab Epiſcopis ad alios Epiſcopos quibuscunque ſive clericis ſive laicis ſuae dioeceſeos peregrinaturis, ut ab iis ut fideles in ſacris ſynaxibus admitterentur, vel ut Clerici ad ordines promoverentur, vel ut in peregrinatione eorum ſolatiis foverentur. Formata quoque vocantur apud REGINONEM *in inquiſit*: *de presbyter*. c. 79. confer. MARCULFUS lib. 2. form. 50. 51. ALCUINUS epp. 51. et 73.

Digitized by Google

An. DCCXVIII. imminente hyemis frigore (1) *Winfridus* cum ſociis (2) iter *Romanum* adgreſſus *Alpibusque* tranſcenſis per *Longobardiam* (3) ad limina Apoſtolorum pervenit incolumis. (4) *Gregorius* Pontifex (5) paterne eumdem ſuſcepit lectisque litteris a *Daniele* Epiſcopo datis (6) plura cum eo colloquia habuit (7), donec proficiſcendi redeundique aeſtivum inſtaret tempus (8).

EPI-

(1) Willibaldus c. V. loquitur autem de climate *Anglicano* circa tempus autumnale jam a ventis et nebulis rigidiore.

(2) *Valedicens fratribus profectus eſt, locumque per longa terrarum ſpatia Lundenwich voti compos adiit; celocis celeriter marginem ſcandens, cepit ignotas maris tentare vias, tripudiantibusque nautis, immenſa, Coro flante, carbaſa conſurgebant, et pleno vento proſperoque curſu oſtia citius fluminis, quod dicitur Cuent, omni jam expertes periculi naufragio aſpiciunt et ad aridam hoſpites terram veniunt. Sed et caſtra metati ſunt in Cuentavich, donec ſuperveniens ſe collegûm multitudo congregaſſet, omnibusque collectis, per ſingulos dies, imminente hyemis frigore provecti ſunt, multasque ſanctorum eccleſias orando adierunt, ut tutius, opitulante altithrono, alpina montium juga transcenderent, Longobardorumque erga illos humanitatem mitius ſentirent, militumque malitioſam ſuperbiae ferocitatem facilius evaderent.* Willibaldus l. c.

(3) Othlonus c. XI. *univerſa ferociſſimae gentis diſcrimina illaeſi pertranſierunt.*

(4) Willibaldus l. c. *Omnis cohors contubernalium comitatu hujus ſancti viri inhaerens limina B. Apoſtoli proſpere aggreſſus eſt, immenſas ſtatim Chriſto pro ſoſpitate eorum grates perſolvunt atque eccleſiam S. Petri principis Apoſtolorum magno cum gaudio ingreſſi, abolitionem peccaminum poſtulantes, diverſa quidem munera quam plurimi detulerunt.*

(5) *Gregorius* II. qui ab an. DCCXV. Sedi Pontificiae impoſitus eſt.

(6) Binas *Winfridus* ſecum tulit epiſtolas, patentes alias et communes ad omnes, quas modo recitavimus et alias ad pontificem proprias, quas cum prioribus illis easdem non eſſe, videtur ex eo clare colligi, quod in illis de hoſpitalitate tantum, non autem de *Bonifacii* voto, doctrina et virtute quidquam agitur: quod in illis Reges primo loco et generatim Epiſcopi, non autem Apoſtolicus ſalutatur: quod illae apertae ac evolutae; quae vero ad Pontificem erat epiſtola, involuta de more traditur a Willibaldo c. V. et Othlono c. XI. fuiſſe voluminis ad inſtar. Haec necdum apparuit.

(7) *Apoſtolicus vero Papa perlectis litteris et recenſita commendatitiae conſcriptionis charta, ſedulum deinceps cum eo habebat quotidianae diſputationis colloquium, donec proficiſcendi redeundique aeſtivum inſtaret tempus.* Willibaldus c. V.

(8) *Cum Niſan menſis, qui eſt Aprilis praeteriret et Jair, qui et Majus, jam portae pateſcerent, tum etiam poſtulata atque accepta Apoſtolicae Sedis benedictione et litteris a beatiſſimo Papa ad inſpiciendos immaniſſimos Germaniae populos directus eſt, ut, an inculta cordium arva Evangelico arata vomere praedicationis ſemen recipere voluiſſent, conſideraret.* Willibaldus. c. VI.

Digitized by Google

An. 719.

EPISTOLA II.

EDIT. SERAR. CXVIII.

Gregorius II. PP. mittit Bonifacium ad praedicandum infidelibus Evangelium.

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI BONIFACIO (a) RELIGIOSO PRESBYTERO.

Exigit manifeſtata nobis religioſi propoſiti tui pie in *Chriſto* flagrantis intentio et approbata ſinceriſſimae fidei tuae prolata relatio, ut ad diſpenſationem verbi Divini, cujus per gratiam Dei curam gerimus, te comminiſtro utamur. Experientes proinde, te ab infantia ſacras litteras didiciſſe, profectusque indolem ad augmentum crediti coelitus talenti proſpectu divini timoris* extendere, videlicet gratiam cognitionis coeleſtis oraculi in laborem ſalutiferae praedicationis, ad innotescendum gentibus incredulis myſterium fidei inſtanti conatu expendere; collaetamur fidei tuae et adjutores effici cupimus gratiae praerogatae. Idcirco quia praemiſſi conatus pium affectum uſque ad Apoſtolicae Sedis modeſta proviſione perduxiſti conſultum, ut membrum ex membro proprii corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisque arbitrio humiliter te ſubmittens, ejus directione juſto tramite properans ſolidari*, compaginis plenitudo exiſtas. Ideo in nomine indiviſibilis Trinitatis per inconcuſſam auctoritatem beati *Petri* apoſtolorum principis, cujus doctrinae Magiſterio* fungimur, et locum ſacrae ſedis adminiſtramus, modeſtiam tuae religionis inſtituimus atque praecipimus, ut in verbo* Dei, quo igne ſalutifero, quem *Dominus mittere venit in terram* enitere* videris, ad quascunque gentes infidelitatis errore detentas properare, Deo annuente* potueris, miniſterium regni Dei per inſinuationem nominis Chriſti Domini Dei noſtri veritatis ſuaſione deſignes et per ſpiritum virtutis et dilectionis ac ſobrietatis praedicationem utriusque Teſtamenti mentibus indoctis conſona ratione transfundas. Diſciplinam denique ſacramenti, quam ad initiandos Deo praevie credituros tenere ſtudeas, ex formula officiorum ſanctae veſtrae* Sedis Apoſtolicae inſtructionis tuae gratia praelibata volumus, ut intendas. Quod vero actioni

* *M. Divini amoris.* (b)
* *M. Soliditati.*
* *M. Magiſteriis diſpenſatione fungimur.*
* *M. Verbo gratiae Dei.*
* *M. Eniteri.*
* *M. Committente.*
* *M. Noſtrae.*

(a) Eccardus *Rer. Francic.* lib. XX. n. XIII. *Tunc credo*, ait, *Pontificem etiam Winfrido Bonifacii nomen indidiſſe, uti et S. Willibrordus nomen Clementis antea Romae acceperat.*

(b) Littera *M.* indicat textum a *Serariano* Variantem; id quod per totum opus obſervandum.

actioni ſuſceptae tibi deeſſe perſpexeris, nobis ut valueris intimare, curabis. Bene vale. Data Id. Maji Imperante Domino piiſſimo Auguſto *Leone* a Deo coronato magno Imperatore Anno III. Imperii ejus, indictione II. *(c)*

Cum

(c) Pag. *Critica* Tom. III. p. 192. Baronius *quidem*, ait, *cum Willibaldo mortem S. Bonifacii cum die quinta menſis Junii anni ſeptingenteſimi quinquageſimi quinti et praefatas Gregorii litteras, cum hoc anno recte copulat, ſed initium Apoſtolatus ejusdem non bene in hunc annum diſtulit, quod ex eodem* Willibaldo *evidenter patet. Scribit is de Bonifacio: ſedit in Epiſcopatu annos XXXVI. menſes ſex et dies ſex, qui characteres leguntur etiam apud* Othlonum *lib. 2. c. 26. ubi uterque Epiſcopatum pro concionandi munere improprie uſurpant, cumque Epiſcopum dicunt, quem Gregorius II. praeconem fidei, Legatumque Sedis Apoſtolicae per Germaniam creavit, quia Evangelii praedicatio eſt inter praecipua Epiſcopi munia et quandoque Apoſtolatus vocatur. Verum Apoſtolatum illum Willibaldus et Othlonus deducunt a die ultimo menſis Novembris Divo Andreae Apoſtolo Sacro anni ſeptingenteſimi decimi octavi, ab illo enim anno et die ad diem quintum menſis Junii anni ſeptingenteſimi quinquageſimi quinti intercurrunt anni XXXVI, menſes VI, dies VI. Quare licet litterae Apoſtolicae, quibus Legatus per Germaniam inſtitutus eſt Bonifacius, datae ſint currente anno DCCXIX. die XV. menſis Maji, Willibaldus tamen et Othlonus Bonifacii Apoſtolatum ab eo die et anno non deducunt, ſed a die XXX menſis Novembris anni ſuperioris, quo Gregorius II. viva voce poteſtatem fecit Bonifacio Evangelium gentibus annunciandi, eumque Legatum ſuum declaravit. Sic licet Auguſtinus et monachi ad praedicandum genti Anglorum Evangelium a Divo Gregorio I. Magno miſſi, nonniſi anno DXCVII. in Magnam Britanniam pervenerint, eodemque anno verbum Dei praedicare coeperint, Beda tamen in hiſtoria gentis Anglorum, annum acceptae ab Anglis fidei non diſtinguit ab anno, quo Auguſtinus Epiſcopus cum ſociis ad praedicandum genti Anglorum directus eſt. Unde mirum videri non debet, ſi Wilibaldus in eadem Inſula natus eundem loquendi modum retineat.*

Primus omnium, inquit Adamus Bremensis, *qui Auſtrales Germaniae partes idolorum cultui deditas ad cognitionem Divinae ac Chriſtianae religionis adduxit, erat Winfridus natione Anglus, Verus Chriſti Philoſophus, cui poſtea cognomentum ex virtute erat Bonifacius. Et quamvis alii ſcriptorum vel Gallum in Alemannia vel Heimerammum in Bavaria, ſive Kilianum in Franconia ſeu certe Willibrordum in Freſia priores aſſerant verbum Dei praedicaſſe: hic tamen omnes alios, uti Paulus Apoſtolus ſtudio et labore praedicationis antevertit.*

Digitized by Google

Cum praefatis litteris et collecta numeroſa reliquiarum multitudine *Bonifacius* reciproco ſuorum reditu ſervorum *Longobardorum* regem *Luitbrandum* (1) adiit, a quo honorifice ſuſceptus; viribus ibidem reſumptis inde profectus ardua et praerupta *Alpium* juga tranſcendit incognitosque *Bajoariorum* et confines *Germaniae* terminos perluſtrans in *Thuringiam* (2) devenit juxta inſitum ſibi mandatum Apoſtolici Pontificis, ſenatores et populi principes verbis ſpiritualibus alloquens ad veram agnitionis viam et intelligentiae lucem revocavit; ſed et ſacerdotes ſceleribus variis deditos ſermonibus evangelicis admonens, ad inſtitutionis Canonicae normam correxit.

Audita interim *Ratbodi* Regis *Freſonum* morte (3) in *Friſiam* navigans doctrinae coeleſtis ſemina miniſtravit et verbi Dei fame expulſa gentem paganica ſuperſtitione infectam pabulo aeternae praedicationis refecit et partem maximam ab errore idololatriae retraxit. Sub eodem tempore *Willibrordus Trajectenſis* Eccleſiae praeſul munus praedicationis obivit

 in

(1) Sigebertus in *Chronico* ad an. DCCX ait: *Anſprandus cum Bajoariis Italiam repetit; cum Ariperth confligit eoque fugiente et in fluvium demerſo Regnum Langobardorum recipit: Anſprando poſt tres menſes mortuo, Luitprandus filius ejus regnat annis XXXII.* Eadem habet Paulus Diaconus lib. 6. cap. 35.

(2) *Thuringia* tunc hodiernam quoque complexa fuit *Franconiam.* Vid. Cluveri *German. antiqua.*

(3) *Radbodum* hoc anno DCCXIX, quo a *Francis ad Sueſſionas* pugnatum, mortuum eſſe tradunt *Annaliſtae Nazarianus*, *Petavianus* et *Tilianus.* Ejus interitum praedixit ſanctus *Ermino* Abbas *Laubienſis* et Epiſcopus. In ejus enim vita ab Ansone ejusdem Monaſterii Abbate ſcripta habetur: *Cum completa eſſet malitia praefati viri Radbodi, coepit adunare turbas Gentilium, exercitumque valde copioſum, cupiens irrumpere in Francorum terras, ut ſuam in eis ultionem exerceret. Haec audientes Franci metuebant eum nimis, reminiſcentes, quod olim ab eo graviter vulnerati terga vertiſſent. Tunc miſertus Dominus ſervis ſuis non permiſit illum intrare in Regnum Francorum, ſed percuſſit eum et mortuus eſt. Contigit autem, ut ipſa die Sanctus Ermino equitaret de ſuo monaſterio ad villam, quae vocatur Fleon: circa horam fere diei nonam, paululum praefigit gradum et ait circumſtantibus ſibi comitibus: vere dico vobis, quia cecidit modo terrena et ſublimis altitudo.* Addit Anso *Radbodum* mortuum eſſe eo ipſo momento, quo *S. Erminoni* fuerat revelatum.

Digitized by Google

in *Friſia*, cujus ſtudio *Bonifacius* omni modo congaudens et adhaerens per tres continuos annos (4) cum eo laboravit tam in deſtruendis fanis, quam in conſtruendis Veri Numinis Eccleſiis omnibusque negotiis Divinis.

EDIT. SERAR. XXXV.

EPISTOLA III.

EPISTOLA BUGGAE (a) AD BONIFACIUM.

VENERANDO DEI FAMULO ET PLURIMIS SPIRITALIUM CHARISMATUM ORNAMENTIS PRAEDITO BONIFACIO SIVE VUIMFREDO DIGNISSIMO DEI PRESBYTERO BUGGA VILIS VERNACULA (b) PERPETUAE CHARITATIS SALUTEM. (c)

Notum ſit almitatis tuae auctoritati, quod gratias omnipotenti Deo referre non deſino, eo quod tibi, ut ſcriptione beatitudinis tuae agnovi, multipliciter miſericordiam ſuam tribuit, et te tranſeuntem per ignotos pagos piiſſime conduxit. Primum, Pontificem glorioſae ſedis ad deſiderium mentis tuae blandiendum inclinavit: poſtea inimicum Catholicae Eccleſiae *Rathbodum* coram te conſternavit: demum per ſomnium ſemetipſo revelavit, quod debuiſti manifeſte meſſem Dei metere, et congregare ſanctarum animarum manipulos in horreum Regis coeleſtis.

(4) Tres annos *S. Bonifacium* in *Friſia* permanſiſſe, aſſerit cum *Willibaldo* Othlonus lib. I. c. XI. idque confirmatur ex Pontificatu *Gregorii* PP. II., a quo an. DCCXXIII. hoc eſt, poſt quatuor annos, quam in *Germaniam* directus fuerat, *Bonifacius* ordinatus eſt Epiſcopus. Ex his corrigendi ſunt ii, qui *Bonifacium* tredecim annis in *Friſia* commoratum tradidere.

Ubi *Radbodi* mortem intellexit *Bugga* ſive *Eadburga* in *Anglia* Abbatiſſa, has amico ſuo *Bonifacio* ſcripſit litteras.

(a) *Eadburga* eſt *Bugga*, *Buggan*, *Bugge* cognomine dicta, Abbatiſſa, Regis *Cantiae* cognata; quam *Romae* invenit *Bonifacius*, cum illuc ad *Gregorium* Pontificem ſe contuliſſet. Vid. ep. XL. quam *Ethilbertus* Rex *Anglorum* dedit ad *Bonifacium*.

(b) *Verna*, ſervus in domo natus; *Vernula*, ſervus domi genitus vel nutritus. Ita Papias. *Vernaculus*, Servulus. Dicitur etiam *Vernalis*. *Accepit Dominus Abbas a praedictis hominibus centum ſolidos et ſex vernales ad conſtruendum molendinum.* In Tabul. Archiep. Auxit. Sic quoque Verna legitur in epitaphio *Willigiſi* Archiep. *Et pontem per Nah, miles tranſit quoque Verna.*

(c) In hac epiſtola III. et pluribus infra ſequentibus videre eſt, devoto ſexui foemineo in monaſteriis exiſtenti linguam latinam fuiſſe familiarem ſicut et alias artes liberales non plane ignotas.

Digitized by Google

ſtis. Idcirco eo magis confiteor, quod nulla varietas temporalium viciſſitudinum ſtatum mentis meae inclinare queat a propoſita charitatis tuae cuſtodia, ſed ardentius vis amoris in me caleſcit, dum pro certo cognoſco, per orationum tuarum ſuffragia ad portum alicujus quietis perveniſſe. Ideo iterum humiliter moneo, ut interceſſionum tuarum ſtudia pro mea parvitate Domino offerre digneris, quatenus ſua gratia me faciat incolumem cum tuis protectionibus. Sciatque ſimiliter charitas tua, quod paſſiones Martyrum (*d*), quas petiſti tibi transmitti, adhuc minime potui impetrare. Sed dum valeam, faciam. Et tu, chariſſime, dirige meae parvitati ad conſolationem, quod per dulciſſimas litteras tuas promiſiſti, id eſt, congregationes aliquas ſanctarum ſcripturarum. Similiter depoſco, ut ſanctarum miſſarum oblationes offerre digneris pro anima mei propinqui, qui mihi prae caeteris charus erat, cui nomen erat N. Et per eundem portitorem tibi nunc transmitto quinquaginta ſolidos, et pallium altaris, quia majora munuſcula minime potui adipiſci. Sed mihi haec ſunt cum maxima charitate directa, licet ſint parva in ſpecie. Vale in hoc ſaeculo ſancte, et in charitate non ficta.

EPI-

(*d*) In epiſtola praecedente ſecunda memoratur *formula Officiorum S. Sedis Apoſtolicae* et in hac tertia deſiderantur *Paſſiones Martyrum.* In ep. eadem occurrunt *Congregationes Sanctarum Scripturarum.*

In ep. V. *Inſtitutiones S. Sedis Apoſtolicae.*

XII. *Liber prophetarum*, quem *Wynbertus* Abbas reliquit; ſex prophetae in uno corpore claris et abſolutis litteris ſcripti.

XXXVII. *Opuſcula Bedae.*

XXXVIII. *Lectionarium.* Et *Commentarius in proverbia Salomonis.*

XLI. *Tractatus ſuper Apoſtolum Paulum.* Nec non: *Tractatus ſuper duas epiſtolas ad Romanos et ad Corinthios primam.*

LXIX. *Epiſtolae S. Gregorii.*

XCIX. *Aldhelmi opuſcula proſarum, metrorum etc.*

CXXX. *Beda in primam partem Samuëlis uſque ad mortem Saulis libri quatuor.* Ibidem: *In Esdram et Nehemiam libri tres. In Evangelium Marci libri quatuor.*

CXXXII. *Beda de aedificatione Templi libri III.* Ejusdem: *in Cantica Canticorum.* Ejusdem: *Epigrammata heroico metro ſive elegiaco compoſita etc. etc.*

Digitized by Google

EDIT. SERAR. I.

EPISTOLA IV.

WINFREDUS NIDHARDO.

CHARISSIMO SODALI ET AMICO DILECTISSIMO QUEM MIHI NEC TEMPORALIS CADUCUM AURI MUNUS NEC MELLITATE PER BLANDIMENTA ADULANTIUM VERBORUM FACETA URBANITAS ASCIVIT: SED SPIRITALIS NECESSITUDINIS FAMOSA AFFINITAS IMMARCESSIBILI CATHENA CHARITATIS NUPER COPULAVIT, NIDHARDO WINFREDUS SUPPLEX IN CHRISTO JESU PERPETUAE SOSPITATIS SALUTEM.

Humilibus mediocritatis meae, apicibus illuſtrem pubertatis tuae indolem precor, frater chariſſime, ut te ſapientiſſimi *Salomonis* ſententiae minime recordari pigeat dicentis. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, et in aeternum non peccabis.* Et alibi. *Currite, dum lucem* (vitae) *habetis, ne tenebrae* (mortis) *vos comprehendant.* Quia cuncta velociter tranſitura ſunt inſtantia : et in aeternum manſura cito affutura: et univerſa mundi hujus pretioſa ſive in ſpecie auri et argenti, ſive in ſtellantium varietate gemmarum, vel in luxurioſum ciborum, aut comptorum veſtimentorum acquiſita diverſitate ſimillima collectione rerum, ut umbra praetereunt, ut fumus fatiſcunt ut ſpuma marceſcunt, juxta veridicam pſalmigraphi ſententiam dicentis : *Homo ſicut foenum dies ejus, et ſicut flos agri, ita floriet.* Et alibi. *Dies mei ſicut umbra declinaverunt: et ego ſicut foenum arui.* Et hac de re univerſi aurilegi ambrones apoto Grammaton agiis fruſtratis afflicti inſervire excubiis, et fragilia aranearum incaſſum ceu flatum tenuem, ſive pulverem captantia tetendiſſe retia dignoſcuntur: quia κατὰ Pſalmiſtam, Theſaurizant, et ignorant, cui congregent illa, et dum exactrix inviſi Plutonis, mors videlicet, cruentatis crudeliter frendens dentibus in limine latrat, tum tremebundi, et omni ſuffragio deſtituti animam pariter pretioſam, et fallacem gazam, cui avari diu noctuque ſollicite inſerviebant, ſubito amittentes perdent: et exinde diabolicis rapti manibus, teterrima ſubeunt clauſtra herebia, aeterna luituri ſupplicia. His autem omnibus, abſque ſcrupulo falſitatis, ita ſe habentibus, precibus charitatis interlitis obnixe flagitantibus te implorare procuro, ut his univerſis veraciter perſpectis, reſuſcitare feſtines gratiam ingenii naturalis, quae in te eſt, et liberalium litterarum ſcientiam, et divini intellectus flagrantem ſpiritualiter ignem a quoſo luto et humido terrenae cupiditatis pulvere non extinguas: ſed memor pſalmigraphi de beato viro ſententiam proferentis. *In lege Domini fuit voluntas ejus die ac nocte.* Et alibi. *Quo-*

modo

Digitized by Google

modo dilexi legem tuam Domine ! tota die meditatio mea eſt : Et *Moyſis* in *Deuteronomio. Non recedat liber legis de ore tuo : et meditaberis in ea diebus ac noctibus omnibus.* Non pro futuris aliarum rerum obſtaculis porro abolitis, ſtudium ſacrarum litterarum mentis intentione ſequi nitaris, et inde glorioſae ac verae pulchritudinis venuſtatem acquirere, id eſt, divinam ſapientiam, quae eſt ſplendidior auro, ſpecioſior argento, ignitior carbunculo, candidior cryſtallo, pretioſior topazio : et ſecundum ſanctionem ingenioſi concionatoris, omne pretioſum non eſt ea dignum. Quid enim, frater chriſtiane, a juvenibus decentius, quaeritur? aut quid a ſenibus demum ſobrius poſſidetur, quam ſcientia ſcripturarum ſacrarum, quae, ſine ullo naufragio periculoſae tempeſtatis, navem animae noſtrae gubernans, deducit ad amoeniſſimi littus paradiſi, et ad perpetua ſuperna gaudia angelorum, de quibus ſupra dictus ſapiens dixit. *Sapientia vincit malitiam. Attingit ergo uſque ad finem fortiter, et diſponit omnia ſuaviter. Hanc amavi, et exquiſivi a juventute mea, et exquiſitor ſum formae illius : generoſitate clarificat contuberniam Dei habens, ſed et omnium dominus dilexit illam, doctrix eſt enim diſciplina Dei.* Propterea ſi Dominus omnipotens voluerit, ut aliquando ad iſtas partes remeans, ſicut propoſitum habeo (1), per viam ſpondeo me tibi in his omnibus fore fidelem amicum, et in ſtudio divinarum ſcripturarum (2), in quantum vires ſuppeditent, devotiſſimum adjutorem.

C

Vale

---

(1) *Bonifacii* animus ad *Anglo - Saxones* revertendi in hac eluceſcit epiſtola.

(2) Studium Sacrarum Scripturarum maxime commendatur. *Omnis enim ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, . ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.* Sic Paulus 2. Timoth. c. 3. *S. Bonifacius* exemplo Patrum animatus ad lectionem verbi Dei ſedulam *Nidhardum* adhortatus eſt. S. Athanas: ep. confut. propoſit. p. 563. *Quas ergo parant inſidias, qui magna coeleſtis Regis oracula meditari atque ediſcere prohibent? Scriptura eſt animae cibus. Deſine, vero o homo! fame internum hominem necare, diramque non panis et aquae ſed audiendi verbum Domini, famem attrahere. Reverere Eunuchum Act. 8. 28. illum lectionis ſtudioſum, univerſis Reginae opibus praepoſitum, qui ne in itinere quidem lectionem intermittebat, cujus propoſitum approbans Dominus, ſtatim illi doctorem miſit, qui lectioni interpretationem adderet et ſcripturae illum authoritate ad ſalvatorem perduceret. Quam ob rem ipſe praecepit Joann. 5. 39. Scrutamini ſcripturas; ſcrutationem vocans diligentem attentamque oculorum inquiſitionem. Ex ſcripturis ſanctis eſt occultorum declaratio, ſpei firmamentum, promiſſionum eventus, Salvatoris eventio.* S. Ambros. expoſit. in

pſ.

Digitized by Google

Vale frater, florentibus
Juventutis cum viribus:
Vt floreas cum Domino
In ſempiterno ſolio
Qua martyres in cuneo
Regem canunt aethereo
Prophetae Apoſtolicis
Conſonabunt et laudibus:
Nicharde nunc nigerrima
Imi Coſmi contagia
Temne fauſte tartarea
Haec contra hunc ſupplicia
Altaque ſuper aethera
Rimari petens agmina
Domini quae ſemper coeli colis
Verum comunt angelicis.
Qua Rex Regum perpetuo
Cives ditat in ſeculo
Iconiſma ſic Cherubin
Vt et geſtes cum Seraphin
Editus Apoſtolorum
Filius Prophetarum
Summa ſede ut gaudeas
Vnaque ſimul fulgeas
Excelſi regni praemia
Lucidus captes aurea,
Inque throno aethereo
Chriſtum laudes praeconio.

ANNO 722. *Clemens* Epiſcopus *Trajectenſis* aetate jam decrepita gravatus *Bonifacium* obſecrat, ut Epiſcopalis regiminis ſuſciperet gradum et commiſſum ſibi populum regeret; is vero minime ſe dignum eſſe Epiſcopali munere referebat et ne in annis adoleſcentiae adhuc conſtituto tantae dignitatis faſtigium imponeretur, precibus omnibus inſtabat, addens ſe a *Gregorio* Pontifice in *Germaniam* directum eſſe ad praedicandum infidelibus Evangelium. Diſceſſit igitur e Friſia pervenitque (cum in *Palatiolo* infra *Treviros* diverſatus inde ſecum duxiſſet *Gregorium*) ad locum, cui nomen eſt *Amanaburgum*, ubi collecta non pauca fratrum congregatione monaſterium conſtruxit, et *Cattorum*, qui contermini ſunt *Saxonibus*, terras adiit, eosque ab idolorum cultu revocatos ſacro baptiſmate imbuit.

Saluberrimos hoſce fidei Catholicae progreſſus *Gregorio* Pontifici litteris notificat, miſſo ad eum fideli quodam, nomine *Binna*, qui litteras

---

pſ. 118. ſerm. 14. n. 2. *Bona paſcua libri ſunt ſcripturarum coeleſtium, in quibus quotidiana lectione paſcimur, in quibus recreamur ac reficimur; cum ea, quae ſcripta ſunt, deguſtamus vel ſummo ore libata frequentius ruminamus.* Et ibid. n. 11. *Sit ergo fides tibi itineris tui praevia, ſit tibi iter ſcriptura divina. Bonus eſt coeleſtis ductus eloquii. Ex hac lucerna accende et tu lucernam, ut luceat interior oculus tuus, qui lucerna eſt tui corporis.* Sermon. 22. n. 19. *Et tu ergo ede ſcripturarum coeleſtium cibos et ede ut permaneant tibi in vitam aeternam; et ede quotidie, ut non eſurias; ede, ut replearis; ede, ut verborum coeleſtium eructes ſaginam ſpirituales epulae non obeſſe ſolent, ſed prodeſſe ſatiatis. etc. etc. etc.*

Digitized by Google

litteras Apoſtolici Praeſulis retulit, queis *Romam* accerſitus eſt *Bonifacius*; is ad ſummum obedientiae gradum contendens, fratrum agmine ſtipatus mox *Italiam* petit, conſpectisque *Romanae* Urbis moenibus Deo agens gratias beatorum Apoſtolorum patrocinio ſe commendavit. *Romanus* Pontifex illum ad ſe ſtatim invitans et verbis familiaribus ſalutatum honorifico xenodochio deputavit. Opportuno die in Eccleſia *S. Petri* convenientes, de ſymbolo et traditione fidei Catholicae miſcent colloquia dein in chartam relata. Cumque in omnibus Pontifici feciſſet ſatis, ei intimatum eſt, quod Epiſcopatus gradu ſit honorandus, ut eo conſtantius errantes quoslibet corrigere et ad viam veritatis convertere poſſet, quo major autoritate Apoſtolicae dignitatis fulciretur, eſſetque cunctis tanto acceptior in praedicandi officio, quanto plus clareſceret, quia ad hoc a praeſule ordinatus eſſet Apoſtolico. Quae omnia vir Dei ſagaciter expendens, benedictionis tantae gratiam non recuſavit.

Adveniente igitur ejus ordinationis die, quae erat pridie Kalendarum Decembrium, in natali ſancti *Andreae* Apoſtoli, ut *Bonifacium* ad obedientiam ſibi ſucceſſoribusque ſuis exhibendam, nec non ad omnem ſacrae fidei traditionem obſervandam arctius conſtringeret, exegit et accepit ab eo juramentum, quod in antiquis exemplaribus invenitur ita ſcriptum: ANNO 723.

In Nomine Domini Dei * Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, imperante Domino *Leone* * Magno Imperatore, anno VII * poſt conſulatum ejus * (*a*). Sed et *Conſtantini* * Magni Imperatoris ejus filii anno IV.

* *M. et.*
* *M. a Deo coronato.*
* *M. VI.*
* *M. anno VI.*
* *M. Conſtantino Magno Imp. ejus filio.*

 indictione

(*a*) Mabillo ad h. l. p. 36; Sirmondus ex codicibus *Remenſi* et *Pithaeano* reponit, anno VI. probatque ex eo, quod *Leo Iſaurus* imperium inierit VIII. Kal. April. et mox, ut conjectura eſt, Conſulatum proximis Kalendis an. Chriſti DCCXVII. obtinuerit, indictione XV; *Bonifacius* autem conſecratus ſit prid. Kal. Decemb. indict. VI; proindeque anno imperii et Conſulatus *Leonis* VI, Chriſti DCCXXII. *Sirmondo* favet Marianus Scotus in *Chronico*. Verum retinendus videtur annus *Leonis* VII. et indictio VI., non a die XXV. Sept: ſed a Kalendis Januariis hoc loco numeranda. Quippe *Bonifacius* ex primo itinere *Romano* ſe recepit in *Germaniam* ſub finem anni DCCXIX; tum *Willibrordo* adhaeſit per annos tres: deinde *Saxones* et *Heſſones* convertit ad fidem, quo negotio minimum intra unum annum expleto *Romam* evocatus, a *Gregorio* II. Epiſcopalem Conſecrationem accepit an. DCCXXIII. indict. VII. ut Pagius animadvertit.

Digitized by Google

** M. Vobis Beato Petro Apoſtolorum principi.* indictione VI. Promitto ego *Bonifacius* Dei gratia Epiſcopus, tibi*, beate *Petre* Apoſtolorum Princeps, vicarioque tuo beato *Gregorio* Papae, et ſucceſſoribus ejus, per Patrem et Filium, et Spiritum Sanctum, Trinitatem inſeparabilem, et hoc ſacratiſſimum corpus tuum me omnem fidem et puritatem ſanctae fidei Catholicae exhibere, et in unitate ejus-
** M. in qua.* dem fidei, Deo operante, perſiſtere, in quo* omnis Chriſtianorum ſalus eſſe, ſine dubio comprobatur, nullo modo me contra unitatem communis et univerſalis eccleſiae, ſuadente quopiam, conſentire, ſed, ut dixi, fidem et puritatem meam atque concurſum, tibi et utilitatibus
Matth. 16. 19. tuae eccleſiae, cui a Domino Deo *poteſtas ligandi ſolvendique data eſt*, et praedicto vicario tuo atque ſucceſſoribus ejus per omnia exhibere. Sed et ſi cognovero, Antiſtites contra inſtituta antiqua ſanctorum Patrum converſari, cum eis nullam habere Communionem aut Conjunctionem: ſed magis ſi valuero prohibere, prohibeam; ſi minus, hoc fideliter ſtatim Domno meo Apoſtolico renuntiabo. Quod ſi, quod abſit,
** M. promiſſionis.* contra hujus profeſſionis* meae ſeriem aliquid facere quolibet modo, ſeu ingenio, vel occaſione, tentavero, reus inveniar in aeterno judicio,
Act. 5. 3 ſq. ultionem *Ananiae*, et *Saphirae* incurram, qui vobis etiam de rebus
** M. vel falſum dicere praeſumpſerunt.* propriis fraudem facere* praeſumpſit (*b*) hoc autem indiculum Sacramenti Ego *Bonifatius* exiguus Epiſcopus manu propria ſcripſi, atque
** M. poſitum.* ** M. corpus tuum ut ſuperius leguntur, Deo teſte etc.* ** M. praeſtiti.* ponens* ſupra ſacratiſſimum corpus* ſancti *Petri*, ita ut praeſcriptum, Deo teſte et judice, feci* ſacramentum, quod et conſervare promitto. (*c*)

Poſt-

(*b*) Sicut Papae appellatio, quae Epiſcopis omnibus communis primo fuit, poſtmodum ſoli Summo Pontifici adſcripta legitur ita et *Apoſtolici*. Gregor. M. lib. 5. Ep. 37. *Cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen Principatu, ſola Apoſtolorum Principis ſedes in auctoritate convaluit.* Rupertus Tuitiensis lib. 1. de Divin. offic. c. 27. *Aliorum quidem Apoſtolorum ſucceſſores Patriarchae ſunt dicti: Petri autem ſucceſſor pro excellentia Principis Apoſtolorum, Apoſtolicus nominatur.*

(*c*) Sunt, qui plenis buccis depraedicant, Eccleſiam *Romanam* eſſe centrum unitatis et tamen radii ſunt, ſubinde a centro ad circuli peripheriam tendentes. Hi praefatam fidei profeſſionem juratam ſugillant, utpote primitus a *Bonifacio* depoſitam, cum ſcire deberent ex hiſtoria Eccleſiaſtica, illam ſub *Gelaſio* PP. circa finem ſaeculi V. jam uſitatam. Inſuper prudentiſſime egit *Gregorius* II. PP. hanc profeſſionem exigendo, cum *Bonifacius* licet a *Daniele* Epiſcopo *Angliae* commendatus, *Romae* plane ignotus e regno longe diſſito advena mittendus eſſet ad praedicandum Chriſti Evangelium in *Germania*, quae diutiſſime jam, ut infra videbimus, Archiepiſcopum non habuit. Antiſtes ille dici mereretur improvidus, qui ſacerdoti non probato plane ignoto curam animarum concrederet. Inſuper *Bonifacius* negotium miſſionis ſacrum in *Germania* geſſit cum conſenſu Principum atque Epiſcoporum.

Digitized by Google

Poſtquam juramentum modo fatum dedit *Gregorio* Pontifici; hic viciſſim in omnibus eum juvare, provehere et venerari ſtuduit. Nam libellum (*d*), in quo ſacratiſſima Eccleſiaſticae inſtitutionis jura Pontificalibus digeſta conventibus habebantur, ei dono dedit, praecipiens, ut tam clerus quam populus ejus regimini ſubdendus, iis inſtitutis imbueretur: familiaritatemque Sedis Apoſtolicae tam ipſi, quam omnibus eis ſubditis perpetuam, dato privilegio, confirmavit: litterasque ſuas ei impartiens non ſolum *Carolo* illuſtri Duci, qui id temporis *Francorum* regnum moderabatur, ſed etiam cunctis viris Eccleſiaſticis et principibus *Germaniae* eum tuendum commendavit. Sed quando iſta ſequenti die ab ordinatione ipſius omnia ſunt mira celeritate confecta, quod rarum eſt, ut contingat in urbe, ubi ex omnibus Eccleſiis jugiter imbres negotiorum non ſolum ſtillant, ſed denſitate ingruentes diluvium ſecum ferunt: verum quod iſta de converſione gentium ſint reliquis omnibus praeferenda, cuncta primum expediri *Gregorius* papa voluit.

An. 723.

EPISTOLA V.

Pontificis Gregorii II. ad illuſtrem Francorum Ducem Carolum Martellum litterae, queis ejus benevolentiae commendat S. Bonifacium.

DOMNO (*a*) GLORIOSO FILIO KAROLO DUCI GREGORIUS PAPA.

Comperientes te, in Chriſto dilectiſſime, religioſae mentis affectum gerere, in multis opportunitatibus, debito ſalutis praemiſſo, notum facimus Deo dilectae tuae dignitati, praeſentem fratrem *Bonifa-*

 cium

(*d*) Hunc libellum Mabillonius in *Annalibus Benedictinis* putat fuiſſe epiſtolam ejusdem *Gregorii* Papae clero et plebi dilectiſſimis filiis inſcriptam. Sed verius dicendum, quod fuerint inſtituta antiqua Sanctorum Patrum, ut ipſe *Bonifacius* in juramento loquitur; ſive Codex Canonum Eccleſiaſticorum, quo continebantur Canones Apoſtolorum, Conciliaque *Nicaenum*, *Ancyranum*, *Neo Caeſareenſe*, *Gangrenſe*, *Antiochenum*, *Laodicenſe*, *Conſtantinopolitanum*, *Epheſinum*, *Chalcedonenſe*, *Sardicenſe*, *Carthaginenſe* et *Africanum* aliquoties jam typis vulgatum, et quidem noviſſime in *Conciliis Germaniae* Tom. I. pag. 131. ſqq. juxta exemplar antiquiſſimum in Bibliotheca Metropolitanae *Colonienſis* adſervatum. Exſtat adhuc aliud exemplar inter vetuſtiſſimos libros manuſcriptos Bibliothecae Cathedralis *Wirceburgenſis* manu *Anglo-Saxonica* ipſius *S. Bonifacii* aetate exaratum.

(*a*) Surius Domino.

Digitized by Google

tium, fide et moribus approbatum, a nobis Epiſcopum conſecratum, atque inſtitutionibus Sanctae Sedis Apoſtolicae, cui Deo auctore praeſidemus, eccleſiae generali ſollicitudine informatum, ad praedicandum plebibus *Germaniae* gentis, ac diverſis in orientali *Rheni* fluminis parte conſiſtentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantiae obſcuritatibus praepeditis neceſſario deſtinare, pro quibus eum glorioſae benevolentiae tuae omni modo commendamus, ut in omnibus neceſſitatibus adjuvetis, et contra quoslibet adverſarios, quibus in Domino praevaletis, inſtantiſſime defendatis; certiſſime retinentes, vos exhibere
Joan: 13. 20. Deo, quaecunque huic promptiſſimo impenderitis favore: qui Sanctis Apoſtolis ſuis, ad lucem gentium deſtinatis, ſuſcipientibus eos, ſe ſuſcipiendum praedixit; quorum inſtitutionibus per nos informatus praemiſſus Antiſtes in ſorte praedicationis procedit.

EDIT. SERAR. CXXIII.

EPISTOLA VI.

AN. 723.

Gregorii II. PP. ad Germaniae Epiſcopos, Duces, alioſque litterae, queis S. Bonifacium commendat.

GREGORIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORVM DEI UNIVERSIS REVERENDISSIMIS ET SANCTISSIMIS FRATRIBVS, COEPISCOPIS, RELIGIOSIS PRESBYTERIS SEU DIACONIBUS, GLORIOSIS DUCIBUS, MAGNIFICIS CASTELLIS*(a), COMITIBUS ETIAM, VEL CUNCTIS CHRISTIANIS DEUM TIMENTIBUS.

* *M. Caſtaldiis.*

Sollicitudinem nimiam gerentes pro ſpeculatione credita, quia in umbra mortis aliquas gentes in *Germaniae* partibus, vel plaga orientali *Rheni* fluminis antiquo hoſte ſuadente, errare quaſi ſub religione Chriſtia-

na

(a) *Caſtaldiis*] ſcribitur ab aliis *Gualſtaldus* et putat in *Caroli Magni conſtitutiones* AMERBACHIUS eſſe hoſpitem ſeu cauponem, quaſi *Gaſthalter*; ſed repugnat hoc loco pontifex, qui *magnificos Gaſtaldos* vocat, eosque comitibus anteponit: repugnat et in eodem *Zachariae* Pontificale, dum *Luithprandum Longobardorum* Regem ait *in obſequium Pontifici miſiſſe Aldeprandum Ducem, Tacipertum Caſtaldum et Ramingum Caſtaldum Tuſcanenſem.* Repugnat *Carolus Magnus* ſcribens *Ducibus*, *Comitibus*, *Gaſtaldiis*. Subdit idem AMERBACHIUS, ſibi non diſplicere, ut *Gaſtaldi* exponantur *conſtituti* quaſi *Geſtelte*, ſeu *Beſtellte*. Sed quam ad rem conſtituti? explicatur in lib. 2. LOMBARD. tit. 17. et alibi, dum dicitur, demandatas iis fuiſſe curtes, caſasque regias, ut ſint, qui in *Polonia*, *Gallia*, et alibi *Caſtellani* vocantur, et vel a latino

caſa

Digitized by Google

na Idolorum culturae eos ſervire cognovimus; aliquos vero, qui necdum cognitionem Dei habentes, nec baptiſmatis ſacra° unda ſunt loti, ſed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoſcunt; neceſſario pro utrorumque illuminatione ad praedicandum rectae fidei verbum, harum litterarum° portitorem *Bonifacium*, reverendiſſimum fratrem noſtrum Epiſcopum, ad° eaſdem partes dirigire ſtuduimus, ut et illis praedicando verbum ſalutis vitam provideat ſempiternam, et ſi quos forte, vel ubicunque a rectae tramite fidei deviaſſe° cognoverit, aut aſtutia diabolica ſuaſos erroneos repererit, corrigat, atque ſui edocatione (*b*) ad portum reſtituat° ſalutis, eoſque ex Apoſtolicae Sedis hujus doctrina informet, et in eadem catholica fide permanere inſtituat. Cui, hortamur ob amorem Domini noſtri *Jeſu Chriſti*, et Apoſtolorum ejus reverentiam, ut in omnibus° ſolatium exhibeatis, eumque in nomine *Jeſu Chriſti* recipiatis, ut ſcriptum eſt de ſuis diſcipulis: *qui vos recipit, me recipit.* Providentes inſuper neceſſaria itineris ejus, comiteſque tribuentes, cibum etiam ac potum, vel ſi quid eguerit, largientes, ut uno labore et ſocia voluntate, opus ſibi creditum pietatis, et negotium ſalutis annuente Deo, perficiatur, atque praemium° laboris percipere mereamini, deque converſatione errantium merces vobis adſcribatur in coelis. Si quis itaque huic Dei famulo, ad illuminationem gentium ab hac Apoſtolica atque Catholica Dei eccleſia deſtinato, aſſenſum vel concurſum praebuerit, exorantibus Apoſtolorum principibus, conſortium° mereatur Sanctorum martyrum *Chriſti Jeſu.* Si quis vero, quod non optamus, adverſari° ejus labori conatus fuerit, aut contrarius extiterit miniſterio ſibi credito, ſucceſſorumque ejus in eundem laborem intrantium, ex ſententia divina, anathematis vinculo° ligatus, perpetuae damnationi ſubjaceat.° Data Kal. Decembris, im-

* *M. Sacri.*
* *M. omis. litterarum.*
* *M. apud eisdem partibus.*
* *M. defeciſſe.*
* *M. reportet.*
* *M. in omnibus ſolaciare niſibus totis debeatis, eumque.*
Joan. 13. 20.
* *M. praemia.*
* *M. conſortia.*
* *M. adverſando.*
* *M. vinculo percellatur.*
* *M. Bene valete.*

---

caſa vel *caſtrum* dicti ſunt, vel a Germanico *Gaſt*, quia curtes et arces ſunt, in quibus fere hoſpitium habent Reges, et in re etiam bellica Ducibus erant proximi. Lib. I. LOMBARD. tit. 15. PAULUS DIACONUS, l. 5. c. 11. PETRUS DE VIN. ep. 6. c. 25. apud quem de *Caſtaldiae feudis* agens Imperator *Fridericus*, *ita* inquit, *quod caſtrum a nobis*; ut videatur indicari nomen a caſtro ductum, cum et hodie adhuc uſitatum ſit *ein Caſtell.* HOTOMANN. de V. *Feud.* *Guaſtaldis* qui villas ſeu cortes regias procurabant. Gallis *Domeſtici* dicti. MABILL.

(*b*) Edocatione una in C. ſuperfluit littera, ut ſit, edoctio. Edocere ſiquidem apud bonos auctores paſſim uſitatum, et ep. 128 bis, 130. 140. 142.

* M. a Deo Coronato Magno. * M. patricatus ejus.

imperante Domno piiſſimo Auguſto *Leone*° imperii ejus anno VII.* ſed et *Conſtantini* Imperatoris ejus filii anno IV, indictione VI. (c)

EDIT. SERAR. CXX.

EPISTOLA VII.

AN. 723.

Gregorius II. S. Bonifacium ad Thuringos mittit.

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI UNIVERSO POPULO THURINGORUM.

* M. omiſſ. qui. * M. coelos. * M. apoſtolis. Matth. 28. 19. * M. enim. * M. in ſe.

Dominus *Jeſus Chriſtus*, filius Dei, verus Deus, qui° de coelo deſcendit, homo factus eſt, pro nobis pati, et crucifigi dignatus eſt, et ſepultus tertia die reſurrexit a mortuis, et aſcendit in coelum°, diſcipulis etiam ſuis ſanctis° ait: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*; ipſe in° credentibus° vitam aeternam promiſit. Cupientes ergo vos in perpetuum nobiſcum gaudere, ubi finis nullus eſt, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, ſed gloria ſempiterna, ideo fratrem noſtrum Sanctiſſimum *Bonifacium* Epiſcopum ad vos direximus, ut vos debeat baptizare, et fidem *Chriſti* docere, et ab errore ad viam ſalutis deducere, ut ſalutem habeatis, et vitam ſempiternam. Sed vos ei in omnibus obedite, et ſicut patrem veſtrum illum honorate, et ad ejus doctrinam corda veſtra inclinate, quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo° direximus, ſed pro lucro animarum veſtrarum ad° vos eum miſimus. Diligite ergo Deum, et in nomine ejus baptiſmum ſuſcipite; quia Dominus Deus noſter, quod *oculus hominis nunquam vidit, nec in cor hominis aſcendit*, praeparavit* Deus diligentibus ſe. Jam recedite a malis operibus, et agite bene: non adoretis idola, nec immoletis carnes; quia Deus non recipit iſta, ſed in omnibus, ſecundum quod° Frater noſter *Bonifacius* docuerit, obſervate, et agite, et ſalvi eritis vos et filii veſtri in ſempiternum. Facite ergo et domum, ubi debeat ipſe pater veſter° habitare, et eccleſias ubi debeatis orare, ut Deus vobis indulgeat peccata veſtra, et donet vobis vitam perpetuam.

* M. conquirendo. * M. apud vos. Iſa. 64. 4. 1. Cor. 2. 9. * M. omiſſ. Deus. * M. quod vos. * M. Epiſcopus. Edit. I. pag.

EPI-

(c) Mendoſa indictio, legendumque, indictione VII. SIRMONDUS quidem mendum in annis utriusque Imperatoris eſſe putat, ideoque anno elapſo (DCCXXII) *Bonifacium* creatum eſſe Epiſcopum. At ex ejusdem Pontificis litteris annis ſequentibus datis liquet, non in annos Imperatorum, ſed indictionem errorem irrepſiſſe praeterquam quod Librarium in uno, quam in duobus peccaſſe, longe veroſimilius. In juramento, quod *Bonifacius* eidem *Gregorio* praeſtitit, eadem Indictio VI. legitur. Sed utrobique mendoſe ita PAGI ad an. DCCXXIII. n. II. p. 198.

Digitized by Google

AN. 723.

EPISTOLA VIII.

EDIT. SERAR. CXIX.

Gregorii Pontificis II. epiſtola ad optimates Thuringorum, qua collaudat illorum in Chriſti fide conſtantiam, hortaturque, ut S. Bonifacio ſint obedientes.

VIRIS MAGNIFICIS* ASOLFO, GODOLAO, WILARIO, CUNTHARIO, ALBORDO*, ET OMNIBUS DEO DILECTIS THURINGIS FIDELIBUS CHRISTIANIS GREGORIUS PAPA.

* *M. filiis Aſulfo etc.*
* *M. Alfoldo.*

Inſinuatam nobis magnificae ° fidei ° conſtantiam agnoſcens, quod paganis compellentibus vos ad idola colenda, fide plena reſponderitis, magis velle feliciter mori, quam fidem ſemel in *Chriſto* acceptam aliquatenus violare, repleti nimia exultatione grates debitas perſolvimus Deo noſtro, redemptori, bonorum omnium largitori, cujus gratia comitante, vos ad meliora et priora ° optamus proficere, et ad confirmandum fidei verae ° propoſitum, ſanctae Sedis Apoſtolicae religioſis mentibus adhaerere, et prout opus popoſcerit, ſacrae religionis a memorata ſancta Sede Apoſtolica, ſpirituali omnium fidelium matre, ſolatium quaerere, ſicut decet filios coheredes regni. ° Miniſterio quoque praeſentis fratris chariſſimi *Bonifacii*, quem ad vos Epiſcopum conſecratum in ſorte praedicationis deſtinavimus, Apoſtolicis inſtitutionibus informatum, ad inſtruendam fidem veſtram, in omnibus volumus et hortamur obedientes ei conſentire ad complementum in Domino veſtrae ſalvationis.

* *M. in Chriſto.*
* *M. veſtrae conſtantiam agnoſcentes.*
* *M. potiora.*
* *M. veſtrae.*
* *M. a regali parente.*

AN. 723.

EPISTOLA IX.

EDIT. SERAR. CXXI.

Gregorii II. litterae ad antiquos Saxones, ut Bonifacii ſermonibus obtemperent.

GREGORIUS PAPA UNIVERSO POPULO PROVINCIAE ALTSAXONUM. (a)

Sapientibus et inſipientibus debitor ſum, ° fratres chariſſimi! ideoque ° volens vos ſcire, qualem ſollicitudinem habeam pro vobis, et pro his, qui verbum exhortationis ° *Jeſu Chriſti* Domini noſtri ſuſceperunt, et qui

* *M. ſum, fateor, chariſſimi!*
* *M.* omiſ. *ideoque.*
* *M. fidei Jeſu etc.*

 adhuc

(a) LEIBNITIUS Tom. I. *Script. Rer. Brunſvicenſium* p. 37. inter excerpta veterum adducit locum ex NENNII *Hiſtoria Britonum* a THOMA GALE edita, deſumta de *Anglo - Saxonum* introitu in *Britanniam: XII. millia hominum in uno die baptizati ſunt cum eo* (Edwino) *Sanctus Paulinus Eboracenſis Archiepiſcopus tot baptizavit et per XL. dies non ceſſavit baptizare omne genus Ambronum id eſt Aldſaxonum.* Notatu dignum eſt *Saxones* hic *Ambronum* nomine appellari. Fors

Digitized by Google

adhuc ſuſcepturi ſunt, *ut conſolentur corda veſtra inſtructa in Charitate, et*
in[1] *omni plenitudine ſapientiae*, annuntio vobis, quoniam *prope eſt regnum*
* *M. ſermonum ut in* *Dei*, ut nemo vos amplius decipiat, in ſublimitate verborum°, aut in
quocumque metallo ſalutem veſtram quaeratis, adorantes idola manu
facta, aurea, argentea, aerea, lapidea, vel de quacunque materia facta,
* *M. qui falſidica numina.* quae ° falſidica nomina a paganis antiquitus quaſi dii facti[2] ſunt, in quibus Daemones habitare noſcuntur. Quoniam *omnes dii gentium*, ut ait
Pſ. 95. 5. * *M. Dominus autem Deus noſter.* ſcriptura, *daemonia ſunt*°, *Deus autem noſter Coelos fecit*, quicunque autem in vobis ſuſceperit[3] *Chriſtum Jeſum* Dominum noſtrum, in ipſo ambulent
* *M.* omiſ. *in* *radicati, et ſuperaedificati, et confirmati in* ° *fide, abundantes in gra-*
Coloſſ. 2. 8. *tiarum actione. Videte, ne quis vos amplius decipiat per philoſophiam et*
Luc. 16. *inanem fallaciam. Aſtutiores enim ſunt filii tenebrarum, quam filii lucis.*
* *M. filii.* Diſcedite ° ab idolorum cultura, et accedite et adorate Dominum Deum
noſtrum, *qui fecit coelum et terram, mare, et omnia, quae in eis ſunt:* et
vultus veſtri non erubeſcent. Unus enim Dominus hominum, volucrum
quadrupedum, et piſcium, qui eſt benedictus in ſaecula ſaeculorum.
Col. 3. 8. * *M. ergo* *Expoliate*° *vos veterem hominem, et induite Chriſtum novum, deponentes iram,*
indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem quoque ſermonem nolite de
* *M. producere, ab idolum cultu recedite.* *ore veſtro proferre*°. Jam enim adveſperaſcit dies[4] ſaeculi, et appropinquat tempus tenebrarum. Ideoque nolite eſſe otioſi, ſed potius opera-
Colo. 3. 17. mini opus bonum, ut *Chriſtus* habitet in vobis, *et quodcunque facitis in*
* *M.* Mog. omiſ. *omnia.* *verbo aut in opere, omnia*° *in nomine D. N. J. Chriſti, gratias agentes Deo*
Patri per ipſum: reſpuentes gentilitatis ſectam, ſcientes vos Dominum
* *M. Dominum* omiſ. habere in coelis. Orationi inſtantes, ad ipſum Dominum ° Cor erigite:
Pſ. 95. 4. quoniam *magnus eſt Dominus Deus noſter, et laudabilis nimis, et terribilis*
ſuper omnes Deos: qui vult omnes homines ſalvos fieri, et ad agnitionem ve-
* *M. hoc autem.* *ritatis pervenire.* Hoc etiam ° commoneo, fratres, ut quicunque ex vo-
I. Tim. 2, 4. bis voluerit ad *Chriſtum* converti, nullo modo eum prohibeatis, nec vim
ei faciatis, ſculptilia adorare.[5] Miniſtrum quoque et conſeruum in Domino,

1 *M. in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem myſterii Dei patris Chriſti Jeſu ut ait egregius apoſtolus, in quo ſunt omnes Theſauri ſapientiae et ſcientiae abſconditi, hoc autem dico quod prope eſt regnum Dei, ut nemo vos etc.* 2 *M. vocati ſunt.* 3 *M. Suſceperunt.* 4 *M.* omiſ. *uſque nolite.* 5 *M. quia ipſe Chriſtus Dominus vivit cum Deo patre omnipotente in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſaecula ſaeculorum amen. Chariſſimi fidelis miniſter et conſervus in Domino quem miſi etc.*

Fors appellatione ſumta ex vetere *Romana* hiſtoria, ubi *Cimbri*, *Teutones* atque *Ambrones* conjungebantur, quo ſenſu, putat Leibnitius, nihil aliud ſignificaverint hoc loco, quam *Teutones* ſive *Germanos*; fors aliquod ejus nominis veſtigium apud *Saxones* ſuperfuerit, cum in *Britanniam* tranſirent et aliquando poſt. *Altſaxonum* nomine ſaepe *Weſtfali* a veteribus deſignantur, quorum (latius ſumtorum, ut comprehendant quicquid intra *Rhenum* et *Viſurgim* eſt) pars *Angarii*.

Digitized by Google

mino, quem miſi ad vos, *Bonifacium* fratrem ac Coepiſcopum meum, ad hoc ipſum, ut cognoſcat, quae circa vos ſunt, et conſoletur corda veſtra cum exhortationis verbo, in *Jeſu Chriſto* Domino noſtro * ſuſcipite, ut a diabolica fraude liberati mereamini adoptionis filiis aggregari. *

* *M.* omiſſ. *ſuſcipite.* * *M. et ut ab aeterna damnatione liberati vitam habeatis aeternam.*

An. 723.

EPISTOLA X.

EDIT. SERAR. CXXIV.

Gregorii II. litterae ad Germaniae clerum et populum, ut S. Bonifacio praeſtent obſequium.

GREGORIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI CLERO ORDINI ET PLEBI CONSISTENTI DILECTISSIMIS FILIIS IN DOMINO SALUTEM.

Probabilibus deſideriis nihil * tarditatis praeſtantes, fratrem jam et Coepiſcopum noſtrum *Bonifatium* vobis ordinavimus ſacerdotem, cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes praeſumat illicitas (*a*), ne bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, neque in litterarum *, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expoenitentiae * vel curiae, aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad ſacros ordines permittat accedere. Sed et ſi quos hujuſmodi * reperit, non audeat promovere *Afros* (*b*) paſſim ad eccleſiaſticos ordines praetendentes nulla ratione ſuſcipiat, quia aliqui eorum Manichaei (*c*), aliqui rebaptizati (*d*) ſaepius ſunt probati. Miniſteria atque ordinatum * eccleſiae, vel quid-

* *M. attulimus tarditatis.* omiſſ. *praeſtantes.*

* *M. inlitteratum.* * *M. expoenitente.*

* *M. forte repererit.*

* *M. ornatum.*

(*a*) *Illicitas*] haec fere ſumta e S. Gregorii Magni lib. 2. ep. 25. et explicata fuſius apud Gratianum diſt. 34. et 36.

(*b*) *Afros*] diſt. 98. c. *Afros.* Idem et de *Britonibus* ep. 129. licet *Afri* ob Manichaeam haereſin maxime culpentur, ob errores alios hi. Quemadmodum alioqui latronem *Arabs*, ita et libidinoſum quandoque ſignificavit *Afer*; quia ut ait lib. 6. Salvianus: *Afri impudici generaliter, niſi ad Deum converſi id eſt, fide ac religione mutati.* Huc ſpectat ep. 74. S. Augustini *ad Deuterium.*

(*c*) De haereſi Manichaeorum ſub Imperio *Probi* exorta. Vid. Natalis Alexander Tom. III. *hiſt. Eccl.* pag. 592. et ſeq.

(*d*) Rebaptizantium error authorem habet *Agrippinum S. Cypriani* Deceſſorem, qui primus omnium in eccleſia *Africana* baptiſmum ab haereticis collatum abdicavit. Natal. Alexand. T. III. *hiſtor. Eccleſ.* p. 584. et ſeq.

Digitized by Google

quidquid illud eſt, in patrimonio ejuſdem non minuere (*e*) ſtudeat, ſed augere. De reditu vero eccleſiae vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones (*f*), quarum unam ſibi ° retineat, alteram clericis pro officiorum ſedulitate diſtribuat, tertiam pauperibus et peregrinis, quartam eccleſiaſticis fabricis noverit reſervandam, de quibus divino erit redditurus judicio rationem. Ordinationes vero presbyterorum ſeu diaconorum non niſi quarti (g), ſeptimi, et decimi menſis ° jejuniis, ſed et ° in ingreſſu quadrageſimali, atque ° medio, veſpere ſabbato ſacro noverit celebrandas. Sancti ° autem baptiſmi ſacramentum non niſi in paſchali feſtivitate (*h*) et Pentecoſte noverit eſſe praebendum; exceptis his, quibus ° mortis urgente periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet remediis ſubvenire. Huic ergo ſedis noſtrae praecepta ſervanti devotis animis obſequi vos oportet, ut irreprehenſibile placidumque fiat corpus eccleſiae per Chriſtum Dominum noſtrum °, Deus vos incolumes cuſtodiat, dilectiſſimi filii. Data Cal. Decembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Leone* a Deo coronato magno Imperatore, anno ſeptimo: patriciatus ejus anno ſeptimo: ſed et *Conſtantino* magno Imperatore ejus filio, anno quarto, Indictione ſexta.

° M. ſibi ipſe.
° M. menſium.
° M. ſed et ingreſſo.
° M. atque mediane veſpere ſabbati.
° M. ſacro ſancti autem.
° M. qui.
° M. qui vivit et regnat cum Deo patre omnipotente et ſpiritu ſancto per omnia ſaecula ſaeculorum.

B*oniſacius* tot tantisque litteris Apoſtolicis inſtructus in *Germaniam* rediit, veniensque ad *Karolum* principem, litteras ei *Romani* Pontificis detulit, ſeque ejuſdem tutelae humiliter commendavit. Annuente (1) dein

(*e*) *Non minuere*] in Grat. 12. q. 2. tota. *Divus* Thomas 2. 2. *quaeſt.* 43. a. 8.

(*f*) *Quatuor portiones*] ibidem c. *Conceſſo.* c. *de reditibus.* c. *cognovimus.* c. *mos eſt.* Et hac de re quaeſtio inter Fr. Sarmientum et Mart. Navarrum agitata perutiles de reditibus eccleſiaſticis, eorumque dominatu libros et in ſchola Theologica diſputationes peperit. Vide S. Chrysost. *hom.* 37. *ad pop.*

(*g*) *Quarti*] de ſacrorum ordinum dandorum temporibus eadem iſta ſanciuntur *diſt.* 75. maxime *c. quod a patribus etc. ordinationes.* De jejuniis vero eorundem menſium *diſt.* 76. c. *jejunium.* c. *de jejunio incerto.*

(*h*) *Paſchali feſto*] Solemnia eorum, qui adultiores Sacroſanctum Chriſti Domini complectebantur baptismata duobus maxime temporibus quondam inſtituta. Paſchali et Pentecoſtali apud Grat. *de conſecr.* diſt. 4. c. *non ratione auctoritatis.* c. de *catechumenis.* c. *duo tempora.* Et iſte canon laudatur quidem a Gratiano ex *B.* Leonis *ep.* 4. c. 5. plenius tamen invenitur in I. *Concilio Magunt.* c. 4.

(1) En litteras *Karoli* protectorias *Boniſacio* traditas.

Digitized by Google

dein *Karolo* ad *Cattorum*, quos vocant *Heſſos*, regionem abiit, quibus et antea praedicare jam coeperat. Ibi ex eis plures reperit, relicta Chriſtianae religionis cultura, variis erroribus implicatos. Alii namque lignis et fontibus clam vel aperte ſacrificabant; alii vero aruſpicia et divinationes, praeſtigia et incantationes exercebant; pauci vero in via veritatis, quam ſemel acceperant, perſtiterunt; horum ope et conſilio quamdam mirae magnitudinis arborem, quae paganorum vocabulo *arbor Jovis* compellabatur, in loco *Geſmare*, ſervis Dei ſecum adſtantibus ſuccidere tentavit. Magna paganorum tunc multitudo concurrit, in ſanctum virum Deorum ſuorum inimicum irruere volentes; ſed cum vidiſſent arborem paulolum inciſam mox in quatuor partes diſruptam, omnem abjicientes malitiam in verum credidere Deum. Ex hac ingenti arboris mole oratorium conſtruxere in honore ſancti *Petri* dedicatum.

An. 724.

EPISTOLA XI.

EDIT. SERAR. XXXII.

EPISTOLA* CARLI.(a)

* M. Carolis.

DOMINIS SANCTIS ET APOSTOLICIS IN CHRISTO PATRIBUS EPISCOPIS, DUCIBUS, COMITIBUS, VICARIIS, DOMESTICIS SEU OMNIBUS AGENTIBUS, JUNIORIBUS NOSTRIS, SEU MISSIS DECURRENTIBUS, ET AMICIS NOSTRIS ILLUSTRIS VIR CAROLUS MAJOR DOMUS BENE CUPIENS VESTER.

Cognoſcatis qualiter Apoſtolicus vir in Chriſto Pater *Bonifacius* Episcopus ad nos venit, et nobis ſuggeſſit, quod ſub noſtro mundeburgio (*b*) vel defenſione eum recipere deberemus. Quod ita nos gratanti animo hoc feciſſe cognoſcite. Proinde nos taliter viſi, fecimus ei manum noſtram roboratam dare ut ubicunque, ubi et ubi ambulare videtur, cum noſtro amore vel ſub noſtro mundeburdio et defenſione quie-

(*a*) *Carli*] *Martelli* de quo epiſt. 26.

(*b*) *Mundeburgio*] ſic in Codice ſed in hac eadem epiſtola bis *Mundeburdium* ſcribitur. Utrumque bonum, ut ait in verbis feudalibus HOTOMANNUS. Eſt autem illud nihil aliud, quam procuratio vel protectio. Et *Mamburgus* protector vel advocatus. In formula regni accepti a *Boſone* apud GUIL. PARADINUM l. I. *Burgund. omnibus ut monuiſtis, legem, juſtitiam et rectum mamburgium auxiliante Deo conſervabo.* In Caeſareo codice poſt varios libros et tractatus eſt WILLIBERTI cujusdam donatio facta *Colonienſi* Eccleſiae *S. Petri* anno 871. in eaque ſic legitur: *ut ſit ſub defenſione et mundebarde ipſius Eccleſiae et ſub ala Pontificis, qui tum temporis ibidem praeeſſe videtur.*

Digitized by Google

tus vel conſervatus eſſe debeat, in ea ratione, ut juſtitiam reddat, et ſimiliter juſtitiam recipiat. Etſi aliqua cauſatio vel neceſſitas ei advenerit, quae per legem definiri non potuerit, uſque* ad nos quietus vel conſervatus eſſe debeat, tam ipſe, quam* qui per ipſum ſperare videntur, ut ei nullus ullam contrarietatem vel damnationem adverſus eum facere non debeat, niſi ut omni tempore ſub noſtro mundeburdio vel defenſione quietus, vel conſervatus reſidere debeat. Et ut certius credatur, manu propria ſubterſirmavi et de annulo noſtro ſubter ſigillavimus.

* *M. uſque ante.*
* *M. quot ipſe, quam qui per eos.*

An. 724. Vir Apoſtolicus omni paupertate preſſus inter gentiles feros, immites et agreſtes in Deo ſolo confiſus negotium ſalutis operabatur. Interea Numinis providentia direxit fidelium animos, qui ad illum veſtimenta, alii ad victum ſtipem, libros alii, alii vero conſolationem exhortationemque litteris impartiebantur. Inter hos *Daniel* ille *Ventanus* in *Anglia* Epiſcopus, qui commendatitias illi vice prima *Romam* proficiſcenti ad *Gregorium* Papam dedit, cum percepiſſet, ipſum per arduam ad praedicandum gentibus Evangelium ſuſcepiſſe provinciam, catecheſin ad eum miſit, qua poſſent ipſi gentiles inſtrui in articulis fidei.

EDIT. SERAR. III.

EPISTOLA XII.

EPISTOLA S. BONIFACII EPISCOPI AD DANIELEM EPISCOPUM.

DOMINO DILECTISSIMO DANIELI (a) EPISCOPO BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI OPTABILEM, IN CHRISTO, CHARITATIS SALUTEM.

Conſuetudo apud homines eſſe dinoſcitur, cum aliis triſte et oneroſum (b) quid acciderit, anxiatae mentis ſolatium vel conſilium ab illis quaerere, de quorum maxima amicitia, vel ſapientia, et foedere confidunt.

M. honeroſum.

(a) *Danieli]* *Danielo Epiſcopo Bon. Epiſtola Beati Bonifacii Epiſcopo.* Iſte vero eſt *Daniel Ventanae* civitatis apud *occidentales Saxones* Epiſcopus, ſanctitatis doctrinaeque fama inclytus, de quo Venerabilis Beda lib. 5. hiſt. c. 19. et 24. Othlonus lib. 1. *vitae Bonif.* c. 10. et epiſt. 66. 67. in qua, ſub finem, de coecitate, quae hic tangitur, mentio.

(b) *Oneroſum]* honeroſum. Illud hodie uſitatius: et tamen ſi Varronem l. 4. *de lingua lat.* conſulamus, iſtud melius. *Honor*, ait, *ab honeſto honere. Itaque honeſtas dicitur, quod honeratus et dictum: honus eſt honos, qui ſuſtinet rempublicam.*

Digitized by Google

ſidunt. Eodem modo et ego de paternitatis veſtrae probabili ſapientia
et amicitia confidens, vobis feſſae mentis anguſtias expono, et veſtrae
pietatis conſilium et ſolatium quaero. Sunt enim nobis, juxta * decre- * *M. dictum.*
tum Apoſtoli, *non ſolum foris pugnae, et intus timores:* ſed etiam intus 2. *Cor.* 7. 5.
pugnae ſimul cum timore maximae ſemper per falſos ſacerdotes et hy-
pocritas, qui et Deo adverſantur, et ſibi perduntur, et populum per
plurima ſcandala et varios errores ſeducunt, dicentes populis, juxta di-
ctum Prophetae. *Pax pax! et non eſt pax*: et ſemen verbi quod de ſinu *Jerem.* 6. 14.
Catholicae et apoſtolicae Eccleſiae ſumptum, et nobis commendatum, c. 8. 11.
ſeminare aliquantulum ſtudemus; illi cum lolio ſuperſeminare, et ſuffo-
care nituntur, vel in herbam peſtiferi generis convertere. Et quod plan-
tamus, non irrigant, ut creſcat, ſed evellere ſtudent, ut marceſcat: offe-
rentes populis, et docentes novas ſectas (*c*), et diverſi generis errores:
quidam abſtinentes a cibis, quos Deus ad percipiendum creavit. Qui- 1. *Tim.* 4. 6. 3.
dam melle et lacte proprie paſcentes ſe, panem et caeteros abjiciunt
cibos: quidam autem affirmant (quod plurimum populo nocet) homici-
das vel adulteros in ipſis ſceleribus perſeverantes, fieri tamen poſſe Dei
ſacerdotes. Populi autem, juxta dictum Apoſtoli, *ſanam doctrinam non* 2. *Tim.* 4. 3.
ſuſtinent *, *ſed coacervant ſibi magiſtros ſecundum ſua deſideria* * *prurientes au-* * *M. ſuſtinebunt ſed coacervabunt.*
ribus. Nos quidem patrocinatus auxilium in palatio *Francorum* quaeren- * *M. et reliqua.*
tes, a talium corporali communione abſtinere et ſegregare * juxta prae- * *M. nos.*
ceptum canonum non poſſumus, niſi hoc tantum, quod per ſacra miſſa-
rum ſolennia in ſacris myſteriis corporis et ſanguinis Domini, cum eis
non communicavimus: ſed et conſilium et conſenſum eorum devitamus.
Nam cum * talibus, et cum paganis, et cum permixta et cum plebeia * *M. cum* omiſ.
multitudine noſtri labores, et pugnae foraſticae (*d*) videntur eſſe: inti-
mae * vero, quando quis de gremio matris Eccleſiae Presbyter, vel Dia- * *M. intimi.*
conus, Eccleſiaſticus * vel Monachus diſcedit a fide et veritate: tum * *M. clericus vel monachus.*
deinde prorumpit cum paganis in contumelias filiorum Eccleſiae, et
eſt * obſtaculum horrendum Evangelio gloriae Chriſti. De his namque * *M. erit.*
omnibus, ut ſine detrimento animae curſum miniſterii * implere poſſi- * *M. noſtri.*
mus,

(*c*) *Novas ſectas*] vide VINCENT. LIRINENSEM *commonitorii* c. 26. 27.

(*d*) *Foraſticae*] exteriores, quae foris ſunt, quibus opponuntur *interiores.* Unde ſubditur: *Intimae vero quando.* Et nota duplex tentationum genus, quibus ſanctorum et eorum, qui in aliorum ſalutem incumbunt, ſerio affliguntur et diſcruciantur animi. Sunt enim *exteriores* moleſtiae, ut labor, fames, ſitis, defatigatio, vigilia: ſunt et *interiores*, quae multo fodicant animum vehementius, ut ſcandala et quorundam apoſtaſiae. Sic et ep. 13. 85.

Digitized by Google

mus, inprimis apud Deum paternitatis veſtrae interceſſionem quaerimus. Et intimis, per Deum, obſecramus precibus, ut pro nobis intercedere dignemini, ut pius laborantium Conſolator Deus inter tales turbines diverſarum cauſarum, animas noſtras illaeſas et ſanas a peccatis cuſtodire dignetur. De ſupra dicta autem dictorum ſacerdotum communione ſalubre conſilium veſtrum audire et exaudire inhianter deſidero. Nam

M. Eccleſiae. ſine patrocinio (e) Principis *Francorum*, nec populum ° regere, nec Pres-

M. vel clericos. byteros vel Diaconos *, Monachos vel ancillas Dei defendere ° poſſum,

M. defendere omiſ. nec ipſos paganorum ritus et ſacrilegia idolorum in *Germania*, ſine illius mandato et timore, prohibere valeo. Cum autem ad illum de iſtis cauſis auxilium quaerens pervenero, a talium communione abſtinere canonice nullatenus corporaliter poſſum, niſi tantum a conſenſu illorum. Nam ego de illa communione (f) culpam timeo, quia recolo me, ordinationis meae tempore, juxta praeceptum *Gregorii* Papae, juraſſe in corpore (g) ſancti *Petri*, talium communionem me declinaturum, ſi eos ad viam canonicam convertere nequiverim. Sed iterum timeo majus damnum de praedicatione, quam populis impendere debeo, ſi ad principem *Francorum* non venero. De iſtis quid paternitas veſtra triſti et dubitanti filio (h) decernere et judicare et mandare ad conſilium voluerit, indicare dignemini. Mihi enim maxima ex parte ſegregatus ab illis eſſe videor, ſi ab illis, voluntatis conſilio, et conſenſu et eccleſiaſtico miniſterio, ubi canonici non ſunt abſtinuero. Preterea paternitatis veſtrae clementiam de uno ſolatio peregrinationis meae intimis precibus diligenter rogare velim, ſi proſumam; id eſt, ut librum Prophetarum, quem venerandae memoriae *Vuynbertus* (i) Abbas et Magiſter quon-

M. ubi ſex. dam meus, de hac vita ad Dominum migrans dereliquit, ° ſex (k) Prophetae

---

(e) *Sine patrocinio*] quemadmodum malleus et ſecuris fabro, aliaque artificibus aliis inſtrumenta, ipſique animo corpus ſuum, ad finem famulari et opem operamque ſuam praeſtare debet; ſic temporalis poteſtas ſpiritali. Vide S. AUGUSTINUM epiſt. 50. BELLARMINUM lib. 3. *de laicis* c. 18.

(f) *De illa communione*] ſic et *epiſt.* 141.

(g) *In Corpore*] quomodo autem ad S. *Petri* corpus facta illa juratio ſit, vide S. GREGOR. *epiſt.* 3. l. 10.

(h) *Filio*] cauſa ex citato antea OTHLONO l. 1. c. 10.

(i) *Wynbertus*] OTHLON. l. 1. c. 4.

(k) *Sex*] vel, ut in *Caeſareo*, legendum, *ubi ſex* etc.

Digitized by Google

phetae in uno corpore, claris et abſolutis litteris, ſcripti reperiuntur, mihi tranſmittatis. Et ſi hoc Deus cordi veſtro facere inſpiraverit, majus ſolatium vitae meae ſenectuti, et majus vobis mercedis premiſſum* transmittere non poteſtis. Quia librum Prophetarum talem in hac terra, qualem deſidero, acquirere non poſſum: et caligantibus oculis minutas ac connexas litteras* diſcere non poſſum. Et propterea de illo libro ſupradicto rogo, quia tam clare diſcretis et abſolutis litteris ſcriptus eſt. Interea per *Fortherum* presbyterum litteras et parva munuſcula (*l*), propter indicium purae charitatis, tranſmitto vobis: id eſt, caſulam (*m*) non holoſericam, ſed caprina lanugine mixtam et villoſam ad tergendos pedes dilectionis veſtrae. Nuper quoque; revelante presbytero qui a veſtra praeſentia ad *Germaniam* venit, corporalem* orbitatem vobis contigiſſe cognovi: ſed ut vos, Domine, melius ſcitis, qui, vel per quem dixit: *quem Deus diligit, corrigit*: et caetera. Et *Paulus* Apoſtolus: *quando infirmor, tunc potens ſum, et virtus in infirmitate perficitur.* Et Pſalmigraphus: *multae tribulationes juſtorum*: et reliqua. Habes, Pater mi, ſicut *Antonius de Didymo* (*n*) fertur dixiſſe, *oculos, quibus poteſt*

* *M. proemium.*
* *M. clare diſcere.*
* *M. corporalis orbitatis.*
* *M. corripit.*

Prov. 3. 11. 2. *Cor.* 12. *Pſ.* 7. 20. *D. Hieron. epiſt. ad Caſtratium.*

E *Deus*

(*l*) *Munuſcula*] Hic ad charitatis indicium, fomentum ac incrementum Sanctis olim fuit mos, ut ex S. Augustini, Paulini et aliorum epiſtolis patet. Atque ſaepius occurrent exempla ut *epiſt.* IV. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XX. &c. longum ſit numerare omnes. Vide S. Gregorium *epiſt.* 37. l. 6. *epiſt.* 57. lib. 7. *epiſt.* 47. lib. 11. *ep.* 16. lib. 12.

(*m*) *Caſulam*] Hodie in ſacris pro extima veſte ſacra, qua ſacris operaturus amicitur ſacerdos, accipitur; prout in miraculo etiam ſancti caſulam exuentis *Althelmi*, de quo *epiſt.* 4. Apud veteres pro domuncula ruſticana, a *caſa epiſt.* 83. Veſtis vero eſt quaedam veluti proxima hominis domus: et domus eſt quaſi remotior, ampliorque veſtis. Rabanus *lib.* 1. *Inſtit. cleric.* c. 21. *Caſula dicitur a caſa, eo quod totum hominem tegat, quaſi minor caſa.* Et forte ab *Hebraeo* verbo *caſah*, quod eſt *tegere* ſeu *operire*, a quo *Exod.* 22. 25. *Job.* 24. 7. etc. 31. 19. *Ceſuth*, id eſt, *veſtis*, *operimentum*, et forte *Gallis* et *Germanis* quibusdam *caſacque.* Sed vide Stephanum Durandum lib. 2. *de ritibus Eccl.* c. 9. n. 17. Hic pro villoſo quodam panno ſumitur et forte queat legi *ad tegendos pedes*, ut *ep.* 89. licet *ep.* 8. non queat, quia additur ibi *cum laveris.* Sed haec ubique lectio, etiam *epiſt.* 11. Dum autem dicitur non *holoſerica*, videtur ſignificari, non eſſe ſacram caſulam, quae holoſerica fere eſt.

(*n*) *Didymo*] Se hujus *Alexandriae* in Divinis litteris auditorem fuiſſe notat S. Hieronymus *epiſt. ad Pamm. et Oceanum*, quae incipit: *Scedulae* et de eo in *Catal. Scr. Eccl.* ſic: *Didymus Alexandrinus captus a parva aetate oculis et ob id elemento-*

Digitized by Google

Deus videri, et angeli ejus, et ſupernae Hieruſalem glorioſa gaudia ſpeculari (o). Et propter hoc, de ſapientia et patientia tua confidens, credo quia hoc Deus ad perfectionem ° virtutum, et ad augmentum meritorum tibi dediſſet: et ut eo magis ſpiritalibus oculis ea conſpicias et deſideres, quae precipit et diligit Dominus. Et eo minus reſpicias vel concupiſcas, quae non amat, ſed interdixit Dominus. Quid enim ſunt, iſto periculoſo tempore, corporales oculi, niſi, ut ita dicam, maxima ex parte, veraciter feneſtrae (p) peccatorum? Per quas aut peccata, et ad peccantes aſpicimus: aut, quod pejus eſt, ad nos ipſos flagitia conſiderantes et concupientes contrahimus. Valere ſanctitatem veſtram, et pro me orare in Chriſto diligenter opto.

° *M. profectum.*

EPI-

elementorum quoque ignarus tantum miraculum ſui omnibus praebuit, ut dialecticam quoque et geometriam, quae vel maxime viſu indiget, uſque ad perfectum didicerit. Is plura opera et nobilia conſcripſit. Et ubi haec enumeravit, tum ait *ſuperſtitem adhuc tum fuiſſe annorum 84.* Cum vero infans eſſet S. *Hieronymus*, id eſt ante annos facile 60. (nam librum iſtum ſcribebat *anno XIV Theodoſii*, ut in extremo ait) accidit quod de *Didymi* coeci oculis hic refertur, prout idem S. Hieronymus narrat in *epiſtola ad Coecum* item *Caſtrutium*, quae incipit: *ſanctus filius.* De noſtri vero ſaeculi homine Genebrardus ſic: *Robertus Mancop Scotus a puero coecus, uſque eo Pariſiis in litteris profecit, ut Theologiae Doctor Romae creatus Archiepiſcopus Armacanus: deinde legatus a latere in Hybernia fieret: non doleas*, inquit *epiſt. ad coecum rurſus alium, Abigaum nomine*, S. Hieronymus, *ſi hoc non habeas, quod formiculae et muſcae et ſerpentes habent, id eſt, carnis oculos, ſed illum te oculum habere laetare, de quo in Cantico Canticorum dicitur: Vulneraſti me ſoror mea ſponſa uno de oculis tuis, quo Deus videtur.* Idemque Sanctus *Didymum* illum coecum vocat *videntem ſuum Praefat. Comment. in epiſt. ad Galatas.* Quemadmodum apud *Hebraeos Joſeph coecus* hagiographorum Paraphraſtes *Chaldaeus* vocari ſolet *Saggi nehor*, id eſt lumine multus ſeu oculiſſimus.

(o) *Speculari*] Paſſive ut apud S. Augustinum *lib. 2. contra Maxim. cap. 11. contemplari lib. 18. cap. 54. exordiri* in *pſalm. venerari.* De oculis, quibus videtur Deus, videatur Augustinus *epiſt.* 6. 111. et 112.

(p) *Feneſtrae*] Eodem utitur argumento citata ad *Abigaum* epiſtola S. Hieronymus.

Ad hanc vero epiſtolam reſponſum ab ipſo *Daniele* inſigniter.

Digitized by Google

EPISTOLA XIII.

DOMNO REVERENDISSIMO ET MERITO AB OMNIBUS ORTHODOXIS AMPLECTENDO MULTIPLICI SCIENTIA VARIARUMQUE VIRTUTUM GRATIA INSIGNITER DECORATO BONIFACIO ARCHIEPISCOPO (a), DANIEL DEI PLEBIS FAMULUS SYNCERISSIMAM IN DOMINO CUNCTA COELORUM CULMINA PRAEEMINENTI * SALUTEM. * M. ſuper eminenti.

Lectis litteris a tua fraternitate transmiſſis, multum moerore commoti ſumus; quia hoc amantibus intolerabile viſum fuerit, ſi iis a quibus amantur, aliquid incommodi contigerit. Quandam tamen conſolationem, ſaepius revolventes, invenimus in eo, quia hoſtis callidi inextricabilis aſtutia nequaquam ritus religionis noſtrae° tanta violentia, et tam * M. Veſtrae. variis bellorum, ſeu errorum oppoſitionibus per ſublimes ſacerdotum, vel caeterorum quorumcunque; reproborum perſonas expugnare tentaverit, niſi et° in illis majoris meriti excellentiam agnoſceret. Unde vos * M. etiam. operam dare primitus oportet, ut inceptio glorioſa quae eſt (ut arbitror) Apoſtolicis coaequanda certaminibus, nullatenus propter illorum deſeratis° inſidias, qui dolis inſtructi ſalutiferae ſolent reſiſtere doctrinae; ſed * M. deſeratur. tanto libentius illatae difficultates ferendae ſunt, quanto certius comperimus Sanctorum eſſe ac Martyrum in mundo preſſuras, in coelo autem copioſiſſimam, Domino promittente, mercedem°, quem et hic * M. habere. auxiliatorem (ſi tantum in tribulationibus tolerantiae non taedet) et illic cum juſtis gaviſuri remuneratorem habere meremur. Quapropter cum caritas excellentiae tuae conſilium ſibi a noſtra parvitate petere dignata ſit: hoc exiſtimamus profuturum, quatenus invicta patientia perferre ſtudeat, quod absque Dei providentia provenire, non neſciat. Quamvis ergo foraſticae pugnae pernicies ſaeva ſit, ipſaque atrocius inteſtina formidanda ferocitas noceat (quod utique non miror cum *Chriſtus Jeſus* olim fratrem a fratre in mortem eſſe tradendum teſtatus eſt, et filium Math. 10. 21. a patre, et parentes a nepotibus propter nomen ſuum necandos) ſcilicet * impugnantes per eſcarum ſuperſtitioſiſſimam obſervationem, Do- * M. licet. mini opus deſtrui quaerentes *, quae propemodum in ipſo uſu hominis pari * M. quaerunt detrimento peribunt: aut ſi turpe lucrum ſectantes, adulationis gratia Iſ. 5. 20. vel etiam ipſorum laudis, veſtrae vero vituperationis zelo° ſeveritatem * M. falſo ſecuritatem populis. Matt. 15. 30.

 populis

(a) In titulo hujus epiſtolae *Bonifacius* Archiepiſcopus appellatur, non quod jam *Maguntinae* aut alii Metropoli praelatus eſſet, ſed quod ex commiſſa ſibi legationis Pontificiae poteſtate Epiſcopis *Franciae Rhenenſis* praefectus fuiſſet. Haec ep. apud SERARIUM inter notas p. 299.

populis pronuntient, ac ſicta blanditia pacis appellationem ingeminent, et ſecundum *Eſaiae* vaticinantis praeſagium, dicentes *malum bonum, et bonum malum* et reliqua: vel ſi ſegetem veſtrae venerabilitati commiſſam, ſterile lolium interſerendo, ſuffocare conentur, quia utique, ante meſſis
** M. in quodam commate compeſcitur.* maturitatem, a * quoquam Domino monente, compeſcitur evelli, de quo uberius dicemus: licet inquam, hactenus inaudita proferant dogmata ad decipienda minus intelligentium corda, quae vos in Divinis voluntatibus optime eruditos neque ad horam introducta latent: neque etiam quae iis opportune poſſint opponi. Sed ne te diutius morer, ducendo per ſingula dicam breviter. Quanquam univerſa neſandae factionis argumenta ad expugnandos et affligendos vos exerceant; tamen ſecundum praecedentium ſanctorum exemplar, quod corrigendo curari nequit, ſaltem ſuſtinendo portare. De ſacerdotio autem homicidarum et adulterorum, qui abſque ulla reſipiſcentia, in peccatis ſuis perdurare praeſumunt, ſatis tibi ſacratiſſimi canones ac decreta pontificum perſuadent. Si igitur homicidis jugiter agentibus poenitentiam, et circa exitum vitae perfectio (id eſt) communionis Chriſti gratia conceditur, incorrectis qua ratione cura regimini Chriſtianae converſationis injungitur? Adulter vero, quem nec ſero ſuae impudicitiae poenituit, qua conſequentia ſibi ſacer-
** M. quando.* dotale officium uſurpabit, quoniam * ſecundum ſtatuta *Innocentii* Papae, caeterorumque, qui viduam, aut ſecundam duxerit uxorem, non modo a miniſterio Eccleſiaſticae dignitatis, verum etiam a clericatu coercetur? Cum et haec propter carnis fragilitatem, indulgenter conceſſa ſint: adulteria vero ab omnibus peritiſſimis prohibeantur. A communione autem filio-
** M. ſaſſorum.* rum *, fratrum, ſive ſacerdotum quale conſilium eſt tam idoneum, ut
** M. niſi.* *1. Cor. 5.10.* te in rebus corporalibus ſeparatim disjungat, ne * forte de hoc mundo
** M. quando.* exire incipias, quoniam * iſti ubique; et ſemper ſubintroire nituntur, a quibus ſe periculis implicatum *Paulus* Apoſtolus aſſerebat. Et cae-
** M. idipſum.* teri Chriſtianae religionis conditores ipſum *, aut ſe paſſos, aut poſteris patiendum fore fatentur. Dicis enim, te ab illis in ſacris oblationum libaminibus remotiſſimum eſſe, ne ſacrum canibus dare videreris.
** M. ſubtus.* De hoc quid ſentiret ſanctus *Auguſtinus* inter caetera ſubtiliter * inſinuabimus. Inſuper non ſponte, non conſenſu, neque ex voluntate, ſed ſola neceſſitate cogente, nonnunquam te inter ipſos habitantem. Nempe *Hieronymus* ait, in Evangelio voluntas quaeritur, quae ſi etiam effectum non habuerit, tamen praemium non amittit. Quare ſi his con-
** Matt. 9. 13.* jungeris, verbi gratia, in perceptione ciborum vel in cohabitatione loci, nonne ille, qui *non venit vocare juſtos, ſed peccatores*, ivit ad convivia peccatorum, ut occaſionem haberet docendi? ut in eo quod mixtim Regem interdum adire debetis, et pro pace Eccleſiaſtica pariter depre-

deprecari. Quia ipſi, ut veri Paſtores, plerumque pro ovibus intervenire ſe fingunt. Primum quidem implendum eſſe quod ſcriptum eſt ſciamus: *Subditi eſtote omni humanae ordinationi*, et reliqua, *et omnibus poteſtatibus ſublimioribus* et reliqua. Demum conſiderandum eſt, quia propoſita eſt ſimilitudo tritici et zizaniorum de permixtione malorum atque bonorum. Et munda et immunda animalia°, ait AUGUSTINUS, introiſſe in arcam leguntur. Neque enim quaecunque libuit, intraverunt immunda animalia, arcae compage confracta, ſed ea integra per unum atque idem oſtium, quod artifex fecerat. Non enim, inquit, per has ſimilitudines et pronuntiationes, conſilium diſſidiae bonis datum eſt, quo negligant quod prohibere debent: ſed patientia qua perferant, ſalva doctrina veritatis, quod emendare non valent. Item dicitur: Cum ergo inveniamus in Eccleſia malos, quos Eccleſiaſtica diſciplina corrigere et coercere non poſſumus, tunc ne aſcendat in cor noſtrum impia et pernicioſa praeſumptio, qua exiſtimemus nos ab his eſſe ſeparandos, ut peccatis eorum non coinquinemur, atque ita prius° nos trahere conemur veluti mundos, ſanctosque diſcipulos ab unitatis compage, quaſi a malorum conſortio ſegregatos. Veniunt° in mentem illae de ſcripturis ſimilitudines, quibus demonſtratum eſt, multos° in Eccleſia permixtos bonis uſque ad finem ſaeculi temporisque judicii futuros, et nihil de bonis unitate ad° participationem Sacramentorum, qui eorum factis non conſenſerint, obfuturos. Cum vero eis per quos Eccleſia regitur adeſt, pace ſalva, poteſtas diſciplinae ad° uſus reprobos aut nefarios exercendae, tunc rurſus, ne ſocordia ſegnitiaque dormiamus, aliis aculeis praeceptorum, quae ad ſeveritatem coercitionis pertinent, excitandi ſumus, ita eſt etiam ratio diſſimulandi et tolerandi malos in Eccleſia, et eſt rurſus ratio caſtigandi et corripiendi, non amittendi, vel a communione removendi: ut nec patientiae nomine torpeſcamus, nec obtentu diligentiae ſaeviamus. Dicam° quod ex operibus antiquorum excerpſi Doctorum, et utiliter in tam pernicioſa barbarie ad memoriam debet reduci: ſi forte in praefata condeſcenſione a quolibet calumniati de aliquo ſimulandi, ſive etiam fingendi genere, legerimus, quod utilis ſimulatio aſſumenda ſit in tempore unde *Cephas*, ſubtrahebat ſe, et ſegregabat, timens eos qui ex circumciſione erant: et *Vas electionis*, totondit caput et *Timotheum* circumcidit. Ipſe quoque filius Dei *finxit ſe longius ire*, et neſcire quae ſciebat, ut eſt in Evangelio. *Quis me tetigit*? Et *ubi poſuiſtis eum*? Sed et Pſalmiſta immutavit vultum ſuum coram *Habimelech*: et ludens *Joſeph* fratribus ſuis locutus eſt: nec non et *Iſrael* haedinis pellibus membra contexit. Hoc fecit, ut putaretur eſſe, qui non erat. Et ſi diligenter° attenditur, non eſt mendacium, ſed

1. Pet. 2. 13. Rom. 13. 1.
° *M. ut ait.*
° *M. ita poſt nos.*
° *M. veniant.*
° *M. malos.*
° *M. ac participatione.*
° *M. adverſus.*
° *M. Dicam quoque quod*
Galat. 2. 12.
Actor. 18.
Luc. 24. 28. etc. 8. 45.
Joan. 11. 34.
Pſal. 33. in tit. et 1. Reg. 21.
Geneſ. 43. 44. et C. 27.
° *M. et fideliter.*

Digitized by Google

ſed myſterium. Per haedinas quippe pelles, peccata, per eum vero qui ſe iis operuit, ille ſignificatur, qui aliena peccata portat. Haec tuae charitati non quaſi priſcae auctoritatis ignaro °, noſtrae ruſticitatis admonitione indigenti, ſed ne quid tuis rogatibus, derogaſſemus, trepidanter ſcripſimus, quo eo, quod te cum majoribus contraxiſſe negotium comperimus, amore tantum atque obeditione amplius incitati, quam arte vel audacia freti: tantum revelando, non etiam imperando prolata diximus, ne forte his, qui ultra modum excellentiores ſunt, in aliquo adverſari videremur. Exhortatoria profecto tuae ſuggeſtionis monita de inſtanti corporis moleſtia perferenda, ſatislibenter ſuſcipimus: et, in quantum vires ſufficiunt, ipſo Domino auxiliante, qui pro ſua miſericordia monuit nos, tuis ſalutaribus obtemperabimus dictis. Hoc quoque cognoſcat veſtra benevola dilectio, quia licet terrarum ſpatioſo ſequeſtremur intervallo, ac maris immenſitate nimia, et coeli inaequali climate dirimamur, pari tamen tribulationum deprimimur faſce. Eadem eſt enim operatio Satanae hic et ibi. Propter quod diligentiſſime deprecor °: nos orationum mutua viciſſitudine jugiter muniamus, reminiſcentes ſermonis quem dixit: *ſi conſenſerint ex vobis duo aut tres*, et reliqua. Vale. Vale centupliciter Cariſſime mihi, *et alia manu*: etc.

° *M. ignaros.*

° *M. deprecor vos, ut nos. Matth. 19.*

EDIT. SERAR. LXVII.

EPISTOLA XIV.

DANIEL (*a*) EPISCOPUS BONIFACIO.

VENERANDO ET AMANDO ANTISTITI BONIFACIO DANIEL PLEBIS DEI FAMULUS.

Quamvis, mi frater, conſacerdosque chariſſime, te primam virtutum promereri gaudeam palmam, quia ſaxea ſteriliaque hactenus gentilium corda, fidei magnitudine fretus, fiducialiter digrediendo °, vomere Evangelicae praedicationis infatigabiliter ſubigens in glebas fertiles quotidiano labore convertere niteris, ut vere tibi aptari Propheticum Evangeli-

° *M. adgrediendo.*

(*a*) *Daniel Ventanus* in *Anglia* Epiſcopus magnam ſibi laudem comparavit his ſcriptis ad *Bonifacium* litteris inſtar catecheſeos, qua Gentiles ipſi poſſent ad credendum inſtrui. Erat *Daniel occidentalium Saxonum* Epiſcopus, qui anno DCCXXXI, quo hiſtoriam ſuam *Beda* abſolvit, adhuc in vivis erat, obiitque anno DCCXLVI. ut produnt Wesmonasteriensis et Chronographus Mailrosensis. Addit Malmesburiensis *lib. 2. de Pontif.* p. 241. *Danielem* adhuc viventem Epiſcopatum abdicaſſe et monachum in monaſterio *Malmesburii* exercuiſſe.

Digitized by Google

gelicumque dictum poſſit : *vox clamantis in deſerto*, etc. Tamen ſecun- *Matth. 3 3.*
dae portio palmae non incongrue etiam ipſis praeſtabitur, qui tam pio, tam ſalubri operi congratulando, quibus valent ſubſidiis favent : eorumque indigentiam competentibus adminiculis ſupplent. Quo alacrius° *M. alacris.*
coeptum praedicationis opus, et ſpirituales* Chriſto generare filios ſtu- *M. et ſequentes,*
deant. Unde et devota benevolentia, pauca tuae ſuggerere prudentiae curavi, quo magis advertas ſecundum meum ſenſum, qua potiſſimum ratione obſtinationem agreſtium convincere promptus queas. Neque enim contraria iis de ipſorum quamvis falſorum Deorum genealogia aſtruere debes. Secundum eorum opinionem, quoslibet ab aliis generatos, per complexum mariti ac foeminae, concede eos aſſerere, ut ſaltem modo hominum natos Deos ac Deas, potius homines non Deos fuiſſe, et coepiſſe qui ante non erant, probes. Cum vero initium habere Deos, utpote alios ab aliis generatos coacti didicerint : item interrogandi, utrum initium habere hunc mundum, an ſine initio ſemper extitiſſe arbitrentur? Si initium habuit, quis hunc creavit? Cum, procul dubio, ante conſtitutionem ſaeculi, nullatenus genitis Diis inveniant ſubſiſtendi vel habitandi locum. Mundum enim° non hunc viſibilem tan- *M. enim*
tum, coelum et terram, ſed cuncta etiam extenta locorum ſpatia, quae ipſi quoque pagani ſuis imaginare cogitationibus poſſunt, dico. Quare ſi ſine initio ſemper extitiſſe mundum contenderint, hoc multis refutare ac convincere documentis argumentisque, ſtude. Iterum° altercantes *M. tamen.*
interroga, quis ante natos Deos mundo imparet°? Quis regeret? Quo- *M. imperaret.*
modo item° ſuo ſubdere dominatui vel ſui juris facere mundum ante ſe *M. autem.*
ſemper ſubſiſtentem potuerunt? Unde autem, vel a quo, vel quando ſubſtitutus, aut genitus primus Deus? Vel Dea fuerit°? Utrum autem *M. fuerat.*
adhuc generare Deos, Deasque alios aliasque ſuſpicantur? Vel ſi jam non generant, quando vel cur ceſſaverunt a concubitu et partu? Si autem adhuc generant infinitus jam Deorum effectus numerus eſt. Et quis tamen inter tot, tantosque potentior ſit, incertum mortalibus eſt. Et valde cavendum, ne in potiorem quis offendat. Utrum autem pro temporali ac praeſenti, an potius pro aeterna ac futura beatitudine colendi ſint, arbitrantur? Si pro temporali, in quo jam feliciores pagani Chriſtianis ſunt, dicant. Quid autem ſe ſuis conferre ſacrificiis lucri Diis ſuſpicantur Pagani cuncta ſub poteſtate habentibus, vel cur in poteſtate ſibi ſubjectorum fieri permittunt ipſi Dii, quod ipſis tribuant? Si talibus indigent, cur non ipſi magis potiora eligunt? Si autem non indigent, ſuperflue jam talibus hoſtiarum collationibus placare ſe Deos poſſe putent. Haec et his ſimilia multa alia, quae nunc enumerare longum eſt, non quaſi inſultando vel irritando eos, ſed placide, ac

magna

Digitized by Google

magna objicere moderatione debes : et per intervalla, noſtris, id eſt Chriſtianis, hujuſmodi comparandae ſunt dogmatibus ſuperſtitiones, et quaſi e latere tangendae, quatenus magis confuſa° quam exaſperati° Pagani erubeſcant, pro tam abſurdis opinionibus, et ne nos latere eorum nefarios ritus ac fabulas aeſtiment. Hoc quoque inferendum ſi omnipotentes ſunt Dii, et benefici , et juſti non ſolum ſuos remunerant cultores, verum etiam puniunt contemptores. Et ſi haec utraque temporaliter faciunt, cur ergo parcunt Chriſtianis totum pene orbem ab eorum cultura avertentibus , idolaque evertentibus? Et cum ipſi , id eſt Chriſtiani, fertiles terras, vinique et olei feraces, caeteriſque opibus abundantes poſſident provincias, ipſis autem, id eſt Paganis, frigore ſemper rigentes terras cum eorum Diis reliquerunt, in quibus jam tantum toto orbe pulſi falſo regnare putantur. Inferenda quoque ſaepius iis eſt orbis auctoritas Chriſtiani, in quorum comporatione ipſi pauciſſimi in vanitate antiqua adhuc perſeverant: et ne quaſi de legitimo ſemper a principe° ſuper ipſas gentes Deorum jactitent imperio: intimandum iis cunctum prius mundum idolorum deditum culturae, donec Chriſti gratia veri omnipotentis conditoris, rectoris uniusque Dei notitia illuminatus, vivificatus, reconciliatusque Deo eſt. Nam quot apud Chriſtianos fidelium quotidie baptizantur filii, quid aliud faciunt, niſi a ſorde et reatu gentilitatis, qua totus olim conſtitutus mundus eſt, per ſingulos eos purgant. Haec charitatis intuitu, frater mi, breviter tuae commemorare libuit dilectioni, et qui corporali praegravatus languore laboro ita, ut congrue illud Pſalmiſtae dicere poſſim : *Cognovi Domine, quia juſtum judicium tuum, et vere afflixiſti.* Unde obnoxius tuam peto reverentiam, quatenus cum his qui tecum Chriſto in Spiritu ſerviunt, pro me ſupplicationum fundere preces digneris, ut Dominus, qui me vino compunctionis potavit, cito ſua etiam anticipet miſericordia, ut qui juſte corripuit, clementer ignoſcat, propheticumque illud ſua faciat pietate me quoque gratulabundum poſſe cantare : *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuae Domine laetificaverunt animam meam.* Opto ut in Chriſto bene valeas, et mei memineris, conſacerdos chariſſime.

° *M. confuſe.*
° *M. exaſperate.*
° *M. a principi.*
Pſal. 118. 75.
Pſ. 93. 19.

A *Cattis*

A Cattis ad *Thuringos* profectus eſt; hujusque populi principes magna ex parte a chriſtiana religione deficientes corrigere ſtuduit. Fama ejus praedicationis longe lateque diffuſa crevit multitudo fidelium, eccleſiae inſtaurantur, monaſteria ut totidem miniſtrorum eccleſiae ſeminaria aedificantur. Tunc quoque congregata ſervorum Dei multitudine jacta ſunt monaſterii *Ordorffenſis* fundamenta. An. 724.

Hoc anno ad *Gregorium* dedit litteras, queis crediti muneris rationem reddit. Hae quidem non exſtant, e reſponſoriis tamen eluceſcit, quod contineant notitias de ubere fructu ex praedicatione collecto, deque negotiis ad ſtatum ejus eccleſiae optime diſponendum.

An. 724.

EPISTOLA XV.

Edit. Serar. CXXV.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO, GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

Creditae ſpeculationis ſolicitudine permoti, Evangelica quoque inſtitutione, quae ait: *Obſecra Dominum meſſis, ut ejiciat operarios in meſſem ſuam.* Tuam proinde reverendam fraternitatem ad imitationem Apoſtolorum, qui * Domino jubente praecepti ſunt: *Euntes praedicate Evangelium regni, gratis accepiſtis, gratis date;* in partibus *Heſperiarum* (a) ad

Mat. 9. *Luc.* 10.

* *M. ut Domino. Mat.* 28. *et Cap.* 10.

F

(a) *Heſperiarum*] Haec vox *Baronium* ſeduxit, ut ejus loco *Hiſpaniarum* textui insereret, tamquam *S. Bonifacius* ad *Hiſpanias* a Pontifice directus ſit; quod tamen erroneum eſt, Dubitavit ipſe *Baronius*, et inde ad marginem poſuit: *Harbaniarum* vel *Heſſorum*. Sed nec ad *Harbaniam* miſſus eſt *Bonifacius*, quae jam ab aliis Apoſtolis fidem Chriſtianam acceperat; nec ad *Haſſos* ſolos deſtinatus eſt, ſed ad *Thuringos* et *Germaniae* populum, prout ſupra allatae *Gregorii* litterae indicant. *Thuringia* vero et *Germania* nunc ſynonima erant, *Germaniaeque Haſſi* annumerabantur. *Germania* haec diviſa fuit in *Occidentalem* ſive *Heſperiam* et *Orientalem*. Illa a *Francia Rhenenſi* ad *Viſurgim* aut *Werram* usque proceſſit et *Haſſas Thuringosque* provinciae, quae poſtea *Franconia* dicta eſt, incolas complexa eſt; haec a *Viſurgi* aut *Werra* ad *Salam Albi* influentem ſeſe extendit et *Thuringos* nunc adhuc ſic dictos comprehendit. *S. Bonifacius* primum *Occidentalis* ſive *Heſpericae Germaniae* converſionem ſibi ſolum propoſuerat, nec ſtatim de *Orientali* tamquam remotiore cogitarat; unde et Epiſcopatum *Trajectenſem* recuſans, ad *S. Willibrordum* apud Willibaldum c. 17. inter caetera ait: *Ego Apoſtolicae Sedis*

Digitized by Google

ad illuminationem *Germanicae* gentis in umbra mortis ſedenti dirigere praevidimus, lucrum inde ut apportare deberes, quaſi ſervus ille de negotio talenti, ſicut ſcriptum eſt, fidus in futuro auctori aſſeris * Deo feciſſe. Quod quia, ex obedientiae munere, miniſterium verbi cernimus adolere, et praedicationis praeconio populum infidelem, ut innotuiſti, audivimus converti, Domini potentiae gratias referentes, ut ipſe, a quo bonum procedit, et ad agnitionem vult omnes venire veritatis, tibi optamus ut cooperetur, et a tenebris ad lucem populum illum, ſuae potentiae inſpiratione reducat. Hinc enim nobis merces copioſa credimus quod ab omnipotente Domino adſcribatur in coelis. *Bonum* enim *certamen*, ſi perſeveraveris, poſſis cum Apoſtolo dicere., *certavi: curſum conſummavi, fidem ſervavi*, ſed ut coronam percipias laboris, inſiſte. Pollicetur enim Deus perſeverantibus in finem * ſalutem. Ne minae terreant: nec dejiciant terrores: ſed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuncia. Erit enim ex adjutorio divino perfectio: tantum ſit bonum in voluntate opus. Igitur quantos ab errore converteris, ſyllabarum *(b)* tuarum recenſito textu, cognovimus, laeti, uberes Deo noſtro gratias agentes de lucro animarum exultamus. Porro pro Epiſcopo illo, qui nunc uſque, deſidia * *(c)* quadam in eadem gente praedicationis verbum diſſeminare neglexerat; et nunc ſibi partem quaſi in parochiam *(d)* defendit, *Carolo*, excellentiſſimo filio noſtro, Patricio,

* *M. aſſeras Deo.* *Mat.* 25. *Luc.* 19.

1. *Tim.* 2.

2. *Tim.* 4. *Mat.* 10. et 24.

* *M. in fine ſalutem, nec.*

* *M. deſidio quodam.*

Sedis legatione fungens ad Occidentales barbarorum regiones ſponte tuae me dominio gubernationis injunxi. Barbari hic ſunt iterum *Germani* ſive *Haſſi* et *Thuringi*, et *Occidentales* eorum regiones *Haſſia* et illa *Thuringia*, quam nunc *Franconiam* nominamus.

(b) Syllabae idem ac Litterae, Epiſtola. Sic enim Synodus Rom. an. DCCXLV. *Ante hos dies Syllabas Reverendiſſimi atque Sanctiſſimi fratris noſtri Bonifacii Archi Epiſcopi nobis retuliſti.* Zacharias PP. *Ep.* 9. ad *Bonifacium: dum vero et ſeries ſyllabarum tuarum nobis panderetur per ſingula etc.*

(c) *Deſidia*] Videtur hic idem deſignari *Colonienſis Epiſcopus*, de quo ep. 97. quae poſt ipſum ſcripta fuit, agitur.

(d) *Parochia*] Territorium ſignificat et diſtrictum Epiſcopi, ut *Provincia et Dioeceſis* Metropolitani et Archiepiſcopi. Bonifacius *Ep. ad Zachariam: Et provinciam in tres parochias diſcrevimus.* Zacharias PP. ad *Burchardum Wirtziburg.* ep. *Innotuit nobis . . . Coëpiſcopus noſter Bonifacius nuper ſe diſcreviſſe et ordinaſſe in Germaniae partibus Epiſcopales Sedes . . et Provinciam in tres diviſiſſe parochias.*

Digitized by Google

cio (*e*), ut eum compeſcat ſuadentes, paternis litteris ſcripſimus: et credimus quod hoc vitari praecipiat. Ipſe vero *oportune, importune* praedicare quae ſunt ſalutis ne deſinas. Igitur *Thuringis*, et *Germaniae* populo ea, quae ad animae reſpiciunt utilitatem et ſalutem, ſcribere non obmiſimus: inter alia, ut conſtruant Epiſcopia (*f*) et Eccleſias condant, injungentes. Ipſe enim qui *non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur et vivat*, erit in omnibus daturus incrementum. Deus te incolumem cuſtodiat. Data II. nonas Decembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Leone* a Deo coronato magno Imperatore: anno octavo (*g*), patriciatus ejus anno octavo. Sed et *Conſtantino* magno imperatore, ejus filio, anno quinto, indictione octava.

2. Tim. 4.

Ezech. 18.

Prae-

(*e*) *Patricio*] Senatorum filii olim *patricii* dicti, *quod*, ut ait FESTUS et VELLEJUS PATERCULUS, *patres ciere poſſent.* Poſtea vero principes quidam viri, qui aut Imperatorum conſiliarii ſummi aut populi alicujus principes, ſummatesque ſummi, quaſi videlicet Patres forent, horumque dignitas dicebatur *Patriciatus.* JUSTINIANUS *Novella* 80 et *l. ult. cod. de conſulib. l.* 12. et *l.* 64. in fine. *l. ult.* §. *de Decurionibus. l.* 10. C. et in *l.* 3. C. *ubi Senator.* PAULUS DIAC. *l.* 14. NICEPH. *lib.* 13. *cap.* 1. et 4. CLAUD. *de Eutropio*, CASSIODORUS qui et ipſe *Patricius lib.* 3. *epiſt.* 5. *lib.* 6. 2. *l.* 8. 10. ubi honoris hujus formula, etymologia, poteſtas, ornamenta. Vide et BARONIUM ſaepius Tomo XI.

(*f*) *Epiſcopia*] Epiſcopalis domus cum ipſa Eccleſia cathedralis olim Epiſcopium audiit.

(*g*) *Baronius*, qui *Leonis* imperium anno uno anticipavit, in harum litterarum margino annum *Leonis* nonum loco Octavi notavit, ſed perperam. Cum enim *Leo* et *Conſtantinus* ejus filius eodem menſe, nempe Martio dicti ſint Imperatores, ille anno DCCXVII, hic anno DCCXX, in omnibus ſubſcriptionibus anni tres *Leoni* amplius quam *Conſtantino*, nunquam vero quatuor, tribuuntur. SERARIUS *in notis ad eamdem epiſtolam* legit: *Imperante Aug. Leone anno octavo, Patriciatus ejus anno octavo.* Verum conſulatus nomen omnino retinendum, legendumque cum SIRMONDO, *anno octavo, poſt Conſulatum ejus anno octavo.* Sed quia, qui decretalium editioni praefuit, ignoravit a tempore *Conſtantini Pogonati* Imperatores tot Conſulatus, quot Imperii annos memoraſſe, de induſtria conſulatum praetermiſit; imo neque *Sirmondus* in hoc arcanum penetrarat; cum *in notis ad indiculum Sacramenti a Bonifacio Romae editi* de *Leonis* imperio et conſulatu ſcribat: *Leo Iſaurus imperium iniit VIII. Kalendas Aprilis et mox, ut conjectura eſt, Conſulatum proximis Kalendis anno Chriſti DCCXVII.* In eodem conſulatu haeſit

Con-

Digitized by Google

An. 725. Praedicans ergo et baptizans Bonifacius in *Thuringorum* et *Heſſorum* regionibus, meſſem perſpexit quidem copioſam, ſed paucos operarios, qui populum in fide inſtruerent: in patriam miſit et exinde religioſas foeminas viroſque et virtute et doctrina conſpicuos plures venire fecit, ſuique laboris ſacri onus inter eos diviſit. (1)

Favebat autem Bonifacio in Evangelio laboranti omnis eccleſia *Anglicana*, aliis ſe ipſos in opus miniſterii exhibentibus, aliis (ut ſupra vidimus) libris, aliiſque muneribus eumdem adjuvantibus, preces aliis impartientibus, epiſtolas aliis ſcribentibus &c. Inter alios, qui hoc ipſo anno in paternum ſucceſſit *Cantiae* regnum (teſte Beda lib. 5. c. 24) ad illum iſta transſcripſit *Æthilbertus*.

EPI-

Cointius l. c. n. XX. et praeterea annum Patriciatus cum *Serario* etiam retinendum putavit. Verum Imperatores a *Conſtantino Pagonato* eodem die et Imperium et Conſulatum cepere eo prorſus modo, quo veteris Romae Impeartores Tribunitiam poteſtatem cum Imperio inibant. Pagi ad an. DCCXXIV. n. IV.

(1) Inter hos, Othlono *lib.* 1. c. 25. referente, erant praecipui viri *Burchardus* et *Lullus*, *Willibalt* et *Wunnibalt* frater ejus, *Witta* et *Gregorius*; foeminae vero religioſae, matertera ſcilicet *Lulli*, nomine *Chunihilt* et filia ejus *Berathgit*, *Chunitrut* et *Tecla*, *Lioba* et *Waltpurgis* ſoror *Willibaldi* et *Wunibaldi*. Sed *Chunihilt* et filia ejus *Berathgit* valde eruditae in liberali ſcientia, in *Thuringorum* regione conſtituebantur magiſtrae. *Chunitrud* in *Bajoariam* deſtinata eſt, ut verbi Divini ſemina ibi ſpargeret; *Teclam* vero juxta fluvium *Moin* in locis *Kihhingen* (*Kitzingen*) et *Ochsnofrutt* (*Ochſenfurt*) nuncupatis collocavit; *Liobam* quoque ad *Biſcofesheim* (*ad Tubarim*) ut illic multitudini virginum congregatae praeeſſet, conſtituit. Pagi ad h. a. *num.* XI. de *Lioba* notat, quod et *Leobgytha* fuerit vocata; harum autem religioſarum foeminarum in *Germaniam* adventum ſub *Gregorio* II. non eſſe ſtatuendum, cum ex vita S. *Liobae* a Rudolpho monacho *Fuldenſi* ſcripta conſtet, a *Bonifacio* miſſum *Sturmionem* Abbatem, qui ex *Anglia* Moniales et Ancillas Dei in *Germaniam* evocaret; *Sturmio* autem anno demum DCCXLIV. Abbas *Fuldenſis* dictus fuerit. Obloquitur vero Eccardus l. c. p. 358. et ſua permanet in ſententia, hanc evocationem factam anno DCCXXV.

Digitized by Google

EPISTOLA XVI.

EDIT. SERAR. VII.

REVERENDISSIMAE ET IN CHRISTO CARISSIMAE EADBURGAE ABBATISSAE N. INDIGNUS ET EXIGUUS DIACONUS PERENNEM IN DOMINO SALUTEM.

Almitatis tuae clementiam intimis obſecro precibus. Ut mei memor eſſe digneris in tuarum ſacroſanctis orationum ſubſidiis, ſicut mihi per redeuntem fratrem noſtrum N. tua benigna charitas concedens promiſit. Hoc etiam obnixa prece flagito, ut meae fragilitatis navem, quae cotidie praeſentis mundi procellarum turbinibus quatitur, tuae ſtabilitatis ſuffragio fulciatur, ut, contra antiqui hoſtis venenata ſpicula, oraminum tuorum frequente juvamine munias. Parva munuſcula tuae venerandae dilectioni transmiſi, id eſt, unum graphium argenteum (*a*), et ſtoracis, et cinnamomi partem aliquam, quatenus ex his minimis cognoſcas allata munera tuae ſalutationis quam grata mihi ſunt: et ſi quid mihi per gerulum horum apicum, qui dicitur *Ceola* (*b*), vel per alium quemlibet imperare volueris, ſcit charitas illa quae inter nos eſt copulata ſpiritali germanitate, id meam parvitatem totis niſibus implere velle. Interea rogo, ut mihi literas tuae dulcedinis deſtinare non deneges. Bene valere te deſidero, et ſanctis ſucceſſibus proficere in Chriſto optamus.

(*a*) *Graphium* dicitur ſtylus ab una parte acutus, qua exarabantur in cera litterae, ab altera parte planus, qua inducebatur, quod perperam erat exaratum et rurſus complanabatur. Symposius *in aenigmate*, cujus lemma *Grafio: de ſummo planus, ſed non ego planus in imo.*

(*b*) *Ceola*, infra *epiſt.* LV.

EDIT. SERAR. XIII.

EPISTOLA XVII.

EP. BONIFACII AD EADBURGAM(a) ABBATISSAM.

AUREO SPIRITALIS AMORIS VINCULO AMPLECTENDAE ET DIVINO AC VIRGINEO CHARITATIS OSCULO STRINGENDAE SORORI EADBURGAE ABBATISSAE BONIFACIUS EPISCOPUS LEGATUS ROMANAE ECCLESIAE IN DOMINO SALUTEM.

Dilectionis veſtrae clementiam intimis imploramus precibus, ut pro
nobis apud auctorem omnium intercedere dignemini. Ut non ignoretis cauſam hujus precis, ſciatis quia noſtris peccatis exigentibus, con-
2. Cor. 7. 5. verſatio peregrinationis noſtrae variis tempeſtatibus illiditur. *Undique*
labor, *undique moeror*, *foris pugnae*, *intus timores*. Super omnia graviſſimum, quod vincunt inſidiae falſorum fratrum malitiam infidelium paganorum: rogate ergo pium defenſorem vitae noſtrae, et unicum ſalutare
Joan. 1. laborantium refugium, *Agnum Dei*; *qui abſtulit peccata mundi*, ut nos
* M. luſtrantes. inter talium luporum cubilia luſtrans* dextera ſua protegente, illaeſos
cuſtodiat, ut ubi debuerunt eſſe ſpecioſi pedes portantium lucernam pa-
* M. errantia. cis Evangelicae non inveniantur tenebroſa errantium* apoſtatarum veſtigia ſed magis Pater piiſſimus, accinctis lumbis noſtris, perficiat lucernas ardentes in manibus noſtris, et illuminet corda gentilium ad contemplandum Evangelium gloriae Chriſti. Interea precor, ut intercedere pietas veſtra pro iſtis paganis, qui nobis ab Apoſtolica Sede commiſſi ſunt, dignetur, ut eos Salvator mundi ab idolorum cultura eripere dignetur, et aggregare unicae matris Eccleſiae Catholicae filiis, ad lau-
1. Tim. 2. dem et gloriam nominis ſui, qui vult omnes homines ſalvos fieri, et ad
agnitionem veritatis venire. Vale.

EPI-

(a) *Eadburga*] Regio genere nata propinqua fuit *Hedilberti Cantiorum* Regis, filia *Cangyth*. de qua ſaepius in *epiſtolis Bonifacianis*. Vid. ſupra. ep. III. et ſequentes XVIII. XIX. XX.

Digitized by Google

EPISTOLA XVIII.

EDIT. SERAR. XIV.

BONIFACIUS EADBURGAE (a) ABBATISSAE.

DILECTISSIMAE SORORI, ET JAM DUDUM SPIRITUALIS CLIENTELAE PROPINQUITATE CONNEXAE EADBURGAE ABBATISSAE BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI PERENNEM IN CHRISTO SALUTEM.

Chariſſimam ſororem remunerator aeternus juſtorum operum in ſuperna laetificet curia Angelorum, quae Sanctorum librorum munera transmittendo, exulem *Germanicum* ſpirituali lumine conſolata eſt, quia qui tenebroſos angulos *Germanicarum* gentium luſtrare debet, niſi habeat lucernam pedibus, et lumen ſemitis ſuis verbum Domini, in laqueum mortis incidet. Praeterea de charitate tua diligenter confidens obſecro, ut pro me orare digneris, quia peccatis meis exigentibus, periculoſi maris tempeſtatibus quatior, rogans, ut ille *qui in altis habitat, et humilia reſpicit*, indulgens flagitia, praeſtet mihi verbum in apertione oris mei, ut currat et clarificetur inter gentes Evangelium gloriae Chriſti. *Pſ.* 112. 5. *Epheſ.* 6. 19. 2. *Theſ.* 3. 1.

EPI-

(a) Baronius an. DCCXIX. num. XV. exiſtimat, *Egburgam* ſeu *Buggam* haud aliam eſſe, quam *Eadburgam* Abbatiſſam, ad quam exſtant *Bonifacianae* litterae VII. XIII. XIV. XXI. et XXVIII. Verum *Buggam* et *Eadburgam* diverſas fuiſſe veroſimile eſt, ut inquit Mabillonius; tum quia *Bonifacius* ad illam ſcribens, ſemper *Buggam* cognominat, hanc vero *Eadburgam*; tum quia haec videtur fuiſſe *Eadburga*, a qua *Leobgytham* didiciſſe artem poëticam, ipſamet Leobgytha teſtatur in ep. XXXVI. inter *Bonifacianas*, ut proinde Abbatiſſa fuerit *Wimimburnenſis* monaſterii, in quo *Leobgytha* educata eſt, cum tamen *Eadburga* Abbatiſſa *Tanetenſis* monaſterii exſtiterit. Pagi ad an. DCCXXIV. n. II. *Nota*. Epiſtolae hic citatae inquirendae ſunt juxta ſeriem *Serarianam*.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XXVIII.

EPISTOLA XIX.

BONIFACIUS EAD. ABBATISSAE.

REVERENDISSIMAE AC DILECTISSIMAE SORORI EADBURGAE ABBATISSAE, BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Dominum omnipotentem, retributorem et remuneratorem omnium bonorum operum deprecor, ut tibi in coeleſtibus manſionibus, et in aeternis tabernaculis omnium beneficiorum tuorum, quae mihi praeſtitiſti aeternalem mercedem, et in ſuperna curia beatorum Angelorum reſtituat. Quia ſaepe ſive ſolamine librorum, ſive veſtimentorum adjuvamine, pietas tua triſtitiam meam conſolata eſt. Sic et adhuc deprecor, ut augeas quod coepiſti, id eſt, ut mihi cum auro (*a*) conſcribas epiſtolas Domini mei Sancti *Petri* Apoſtoli, ad honorem et reverentiam ſanctarum ſcripturarum ante oculos carnalium, in praedicando: et quia dicta ejus, qui me in hoc iter direxit, maxime ſemper in praeſentia cupiam habere, et ad ſcribendum hoc quod rogo, *Eoban* presbyterum deſtino. Fac ergo, ſoror chariſſima, de hac petitione noſtra, ſicut benignitas tua de cunctis precibus meis ſemper ſolebat, ut et hic opera tua, ad gloriam coeleſtis patris, aureis litteris fulgeant. Valere in Chriſto, et ſanctis virtutibus ad meliora conſcendenda proficere opto.

EPI-

(*a*) Calligraphiae perita fuit *Eadburga*, nec bonarum artium imperita. *Leobgytha* enim ſanctimonialis *Winimburnenſis* ep. XXXVI. teſtatur ſe artem poëticam ab *Eadburga* didiciſſe. Citata hic epiſtola eſt in computatione noſtra XXI. Caeterum mos jam erat antiquior in membranis purpureis auro argentoque deſcribere codices et variegatis coloribus exornare. S. Hieronymus *praefatione in Jobum* ait: *Habeant, qui volunt, veteres libros vel in membranis purpureis, auro argentoque deſcriptos, vel uncialibus (ut vulgo ajunt) litteris, onera magis exarata, quam codices; dummodo mihi meisque permittant pauperes habere ſchedulas et non tam pulcros codices, quam emendatos.* Idem in *epiſtola ad Euſtochium, inficiuntur*, inquit, *membranae colore purpureo, aurum liqueſcit in litteras.* Codices ejusmodi duo epiſtolarum et evangeliorum aevo Francicorum Imperatorum exarati aſſervantur in Eccleſia *Wormatienſi*.

Digitized by Google

EPISTOLA XX.

EDIT. SERAR. XXI.

BONIFACII AD EADBURGAM (a) ABBATISSAM NOTABILIS EPISTOLA.

BEATISSIMAE VIRGINI, IMO DILECTISSIMAE DOMINAE EADBURGAE, MONASTICAE NORMULA CONVERSATIONIS EMERITAE, VUINFREDUS EXIGUUS IN CHRISTO JESU INTIMAE CHARITATIS SALUTEM.

Rogabas me, ſoror chariſſima, ut admirandas viſiones de illo redivivo, qui nuper in monaſterio *Milburgae* abbatiſſae mortuus eſt, et revixit, quae ei oſtenſae ſunt, ſcribendo intimare, et transmittere curarem, quemadmodum iſtas veneranda abbatiſſa *Hebelida* referente didici. Modo ſiquidem gratias omnipotenti Deo refero, quia in hoc dilectionis tuae voluntatem eo plenius liquidiusque, Deo patrocinium praeſtante, implere valeo, quia ipſe cum ſupradicto fratre redivivo, dum nuper de transmarinis partibus ad iſtas pervenit regiones, locutus ſum, et ille mihi ſtupendas viſiones, quas extra corpus ſuum raptus in ſpiritu vidit, proprio expoſuit ſermone.

Dicebat quippe, ſe per violentae aegritudinis dolorem corporis gravedine ſubito exutum fuiſſe; et ſimillimum eſſe collatione, veluti ſi videntis et vigilantis hominis oculi denſiſſimo tegmine velentur, et ſubito auferatur velamen, et tunc perſpicua ſint omnia, quae ante non viſa et velata, et ignota fuerunt: ſic ſibi, abjecto terrenae velamine carnis, ante conſpectum univerſum collectum fuiſſe mundum, ut cunctas terrarum partes, et populos, et maria ſub uno conſpectu contueretur, et tam magnae claritatis et ſplendoris Angelos eum egreſſum de corpore ſuſcepiſſe, ut nullatenus prae nimio ſplendore in eos aſpicere potuiſſet, qui jucundis et conſonis vocibus canebant: *Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me* et ſublevabant me in aëra (dixit) ſurſum, et in circuitu totius mundi ignem ardentem videbam, et flammam immenſae magnitudinis anhelantem, et terribiliter ad ſuperiora aſcendentem: non aliter pene, quam ut ſub uno globo totius mundi machinam complecteretur, niſi eam ſanctus Angelus, impreſſo ſigno ſanctae crucis Chriſti, compeſceret: quando enim in obviam minacis flammae ſignum crucis Chriſti expreſſerat, tunc magna flamma ex parte decreſcens reſedit, et iſtius flammae terribili ardore intolerabiliter torquebar, oculis maxime ardentibus, et ſplendore fulgentium ſpirituum reverberatis, donec ſplendidae viſionis Angelus manus ſuae impoſitione caput meum

G quaſi

(a) De *Eadburga* etiam *Bugga* dicta vide ſupra ep. III.

quaſi protegens tangebat, et me a laeſione flammarum tutum reddidit. Praeterea referebat, illo in temporis ſpatio, quo extra corpus fuit, tam magnam animarum migrantium de corpore multitudinem illuc, ubi ipſe fuit, conveniſſe, quam totius humani generis in terris non fuiſſe antea exiſtimaret. Innumerabilem quoque malignorum ſpirituum turbam, nec non et clariſſimum chorum ſupernorum Angelorum affuiſſe narravit: et maximam inter ſe miſerrimos ſpiritus et ſanctos Angelos de animabus egredientibus de corpore diſputationem habuiſſe, daemones accuſando et peccatorum pondus gravando: Angelos vero relevando, et excuſando: et ſe ipſum omnia audiſſe flagitiorum propria peccamina quae fecit a juventute ſua, et ad confitendum aut neglexit, aut oblivioni tradidit, vel ad peccatum pertinere omnino neſciebat, ipſius propria voce contra illum clamaſſe, et eum diriſſime accuſaſſe, et ſpecialiter unum quodque vitium, quaſi ex ſua perſona in medium ſe obtuliſſe, dicendo, quoddam: Ego ſum cupiditas tua, qua illicita frequentiſſime et contraria praeceptis Dei concupiſti: Quodam vero: Ego ſum vana gloria, qua te apud homines jactanter exaltaſti. Alio: Ego ſum mendacium, in quo mentiendo peccaſti. Alio: Ego ſum ocioſum verbum, quod inaniter locutus fuiſti. Alio: Ego viſus, quo videndo illicita peccaſti. Alio: Ego contumacia et inobedientia, qua ſenioribus ſpiritalibus inobediens fuiſti. Alio: Ego torpor et deſidia in ſanctorum ſtudiorum neglectu. Alio: Ego vaga cogitatio, et inutilis cura, qua te ſupra modum ſive in Eccleſia, ſive extra Eccleſiam occupabas. Alio: Ego ſomnolentia, qua oppreſſus tarde ad confitendum Deo ſurrexiſti. Alio: Ego iter ocioſum. Alio: Ego ſum negligentia et incuria, qua detentus erga ſtudium divinae lectionis incurioſus fuiſti, et caetera his ſimilia omnia, quae in diebus vitae ſuae in carne converſatus peregit, et confiteri neglexit. Multa quoque, quae ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra eum cuncta terribiliter, vociferabantur. Similiter et maligni ſpiritus in omnibus, vitiis conſonantes accuſando, et duriter teſtificando, et loca et tempora nefandorum actuum memorantes, eadem, quae peccata dixerunt, conclamantes probabant. Vidit quoque ibi hominem quendam, cui jam in ſaeculari habitu degens vulnus inflixit, quem adhuc in hac vita ſupereſſe referebat, ad teſtimonium malorum ſuorum adductum, cujus cruentatum et patens vulnus, et ſanguis ipſe propria voce clamans improperabat et imputabat ei crudele effuſi ſanguinis crimen, et ſic cumulatis et computatis ſceleribus et antiquum hoſtem affirmabant eum reum peccatorem juris eorum et conditionis indubitanter fuiſſe. E contra autem (dixit) excuſantes me clamitabant parvae virtutes animae, quas ego miſer indigne et imperfecte peregi. Quaedam

dixit:

Digitized by Google

dixit: Ego ſum obedientia, quam ſenioribus ſpiritalibus exhibuit. Quaedam: Ego ſum jejunium, quo corpus ſuum contra deſiderium carnis pugnans caſtigavit. Alia: Ego pura oratio, quam effundebat in conſpectu Domini. Alia: Ego ſum obſequium infirmorum, quod clementer aegrotantibus exhibuit. Quaedam: Ego ſum pſalmus, quem pro ocioſo ſermone ſatisfaciens Deo cecinit. Et ſic unaquaeque virtus contra aemulum ſuum peccatum, excuſando me, clamitabat: et has illi immenſae claritatis Angelici ſpiritus magnificando, defendentes me, affirmabant. Et iſtae virtutes univerſae valde auctae et multo majores et excellentiores mihi eſſe videbantur, quam unquam viribus meis digne perpetratae fuiſſent. Interea referebat, ſe quaſi in inferioribus, in hoc mundo vidiſſe igneos puteos horrendam eructantes flammam plurimos, et erumpente terra terribilis flammae ignes volitaſſe, et miſerorum hominum ſpiritus, in ſimilitudine nigrarum avium, per flammam plorantes et ululantes, et verbis et voce humana ſtridentes, et lugentes propria merita, et praeſens ſupplicium, conſediſſe paululum, haerentes in marginibus puteorum: et iterum ejulantes cecidiſſe in puteos. Et unus ex angelis dixit: paruiſſima haec requies indicat, quia omnipotens Deus in die futuri judicii his animabus refrigerium ſupplicii, et requiem perpetuam praeſtiturus eſt. Sub illis autem puteis adhuc in inferioribus, et in imo profundo, quaſi in inferno inferiori, audivi horrendum et tremendum, et dictu difficilem gemitum, et fletum lugentium animarum. Et dixit ei Angelus: Murmur et fletus, quem in inferioribus audis illarum eſt animarum, ad quas nunquam pia miſeratio Domini perveniet: ſed aeterna illas flamma ſine ſine cruciabit. Vidit quoque mirae amoenitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum glorioſa multitudo miro laetabatur gaudio, qui eum invitabant, ut ad eorum gaudia, ſi ei licitum fuiſſet, cum iis gaviſurus veniret. Et inde mirae dulcedinis fragrantia veniebat, quae beatorum halitus fuit ibi congaudentium ſpirituum, quem locum ſancti angeli affirmabant, famoſum eſſe Dei paradiſum. Nec non et igneum piceumque flumen bulliens et ardens mirae formidinis et teterrimae viſionis cernebat, ſuper quod lignum pontis vice poſitum erat, ad quod ſanctae glorioſaeque animae ab illo ſecedentes conventu, properabant, deſiderio alterius ripae, transire cupientes, et quaedam non titubantes conſtanter transibant: quaedam vero labefactae de ligno cadebant in tartareum flumen: et aliae tingebantur, quaſi toto corpore merſae: aliae autem ex parte quadam veluti ad genua, quaedam usque ad genu medium: quaedam vero usque ad aſcellas: et tamen unaquaeque cadentium multo clarior, ſpecioſiorque de flumine in alteram aſcendebat ripam, quam prius in piceum bulliens cecidiſſet

flumen. Et unus ex beatis angelis, de illis cadentibus animabus dixit. Hae animae ſunt, quae poſt exitum mortalis vitae, quibusdam levibus vitiis non ad purum abolitis, aliqua pia miſerentis Dei caſtigatione indigebant, ut Deo dignae offerantur. Et citra illud flumen ſpeculatus muros fulgentes clariſſimi ſtuporis, ſtupendae longitudinis, et altitudinis immenſae, et ſanctos angelos dixiſſe : Haec eſt enim illa ſancta et inclyta civitas coeleſtis Hieruſalem, in qua iſtae perpetualiter ſanctae gaudebunt animae. Illas itaque animas, et iſtius glorioſae civitatis muros, ad quam poſt tranſitum fluminis feſtinabant, tam magna immenſi luminis claritate et fulgore ſplendentes eſſe dixit, ut reverberatis oculorum pupillis, prae nimio ſplendore in eos nullatenus aſpicere potuiſſet.

Narravit quoque ad illum conventum, inter alias, veniſſe cujusdam hominis animam, qui in abbatis officio defunctus eſt, quae ſpecioſa nimis et formoſa eſſe viſa eſt, quam maligni ſpiritus rapientes, contendebant ſortis eorum et conditionis fuiſſe. Reſpondit ergo unus ex choro Angelorum dicens : oſtendam vobis cito, miſerrimi ſpiritus, quia veſtrae poteſtatis anima illa probatur non eſſe. Et his dictis, repente intervenit magna cohors candidarum animarum, quae dicebant : ſenior et doctor noſter fuit iſte, et nos omnes ſuo magiſterio lucratus eſt Deo: et hoc pretio redemptus eſt, et veſtri juris non eſſe dinoſcitur, et quaſi cum angelis contra daemones pugnam inirent, et adminiculo Angelorum eripientes illam animam de poteſtate malignorum ſpirituum liberaverunt. Et tum increpans Angelus daemones, dixit : ſcitote modo, et intelligite, quod animam iſtam ſine jure rapuiſtis : et diſcedite miſerrimi ſpiritus in ignem aeternum. Cum vero haec dixiſſet Angelus, illico maligni ſpiritus levaverunt fletum magnum in momento, et quaſi in ictu oculi, pernici volatu jactabant ſe in ſupra dictos puteos ignis ardentis, et poſt modicum interuallum emerſi, certantes in illo conventu iterum de animarum meritis diſputabant. Et diverſorum hominum in hac vita merita commorantium, dicebat ſe illo in tempore ſpeculari potuiſſe: et illos qui ſceleribus obnoxii non fuerunt, et qui ſanctis virtutibus freti propitium omnipotentem Deum habuiſſe noſcebantur, ab Angelis ſemper tutos ac defenſos, et iis charitate et propinquitate conjunctos fuiſſe. Illis vero, qui nefandis criminibus, et maculatae vitae ſordibus polluti fuerunt, adverſarium ſpiritum aſſidue ſociatum et ſemper ad ſcelera ſuadentem fuiſſe. Et quandocunque verbo vel facto peccaverunt, hoc jugiter, quaſi ad laetitiam et gaudium aliis nequiſſimis ſpiritibus in medium proferens manifeſtavit. Et quando homo peccavit, nequaquam malignus ſpiritus ſuſtinuit moram faciens exſpectando donec iterum peccaret: ſed ſigillatim unum-

quod-

Digitized by Google

quodque vitium ad notitiam aliorum ſpirituum offerebat, et ſubito apud hominem peccata ſuaſit, et illico apud daemones perpetrata demonſtravit.

Interea narravit ſe vidiſſe puellam quandam in hac terrena vita molentem in mola, quae vidit juxta ſe alterius novam colum ſculptura variatam, et pulchra ei viſa fuit, et furata eſt illam. Tunc quaſi ingenti gaudio repleti quinque teterrimi ſpiritus hoc furtum aliis in illo referebant conventu, teſtificantes illam furti ream, et peccatricem fuiſſe. Intulit quoque: fratris cujusdam, qui paulo ante defunctus eſt, animam triſtem ibi videbam, cui antea ipſe in infirmitate exitus ſui miniſtravi, et exequias praebui, qui mihi moriens praecepit, ut fratri illius germano, verbis illius teſtificans; demandarem, ut ancillam quandam, quam in poteſtate communiter poſſederunt, pro anima ejus manumitteret. Sed germanus ejus, avaritia impediente, petitionem ejus non implevit: ſed de hoc ſupra dicta anima per alta ſuſpiria accuſavit fratrem infidelem, et increpans graviter querebatur. Et ſimiliter teſtatus de *Ceolredo* rege *Mercionum*, quem illo tamen tempore, quo haec viſa ſunt, in corpore fuiſſe non dubium eſt. Quem, ut dixi, videbat angelico quodam umbraculo contra impetum daemoniorum, quaſi libri alicujus magni extenſione, et ſuperpoſitione defenſum. Ipſi daemones anhelando rogabant angelos, ut, ablata defenſione illa, ipſi permitterentur crudelitatis eorum voluntatem in eo exercere. Et imputabant ei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum, et minantes dicebant, illum ſub diriſſimis inferorum clauſtris claudendum, et ibi, peccatis promerentibus, aeternis doloribus cruciandum eſſe. Tunc angeli ſolito triſtiores facti dicebant: Proh dolor! quod homo peccator iſte ſemetipſum plus defendere non permittitur, et ob ipſius propria merita nullum ei adjutorium poſſumus praebere. Et auferebant ſuper poſiti tutaminis defenſionem. Tunc daemones gaudentes et exultantes, de univerſis mundi partibus congregati, majori multitudine, quam omnium animantium in ſaeculo fieri exiſtimaret, diverſis vero tormentis inaeſtimabiliter fatigantes lacerabant. Tum demum beati Angeli praecipiebant ei, qui haec omnia extra corpus ſuum raptus, ſpiritali contemplatione vidit, ut ſine mora rediret ad proprium corpus et univerſa, quae illi oſtenſa fuerunt, credentibus et intentione divina interrogantibus manifeſtare non dubitaret: iuſultantibus autem, narrare denegaret: et ut cuidam mulieri, quae inibi in longinqua regione habitabat, ejus perpetrata peccata per ordinem exponeret, et ei intimaret, quod omnipotentem Deum potuiſſet per ſatisfactionem repropitiare ſibi, ſi voluiſſet. Et ut cuidam presbytero *Buggam* iſtas ſpiritales viſiones cunctas exponeret: et prius ea quemadmodum ab illo inſtructus fieret hominibus pronuntiaret.

 Pro-

Propria quoque peccata, quae illi a ſpiritibus immundis imputata fuerunt; confeſſa, ſupra dicti presbyteri judicio emendaret: et ad indicium angelici praecepti, presbytero teſtificari, quia jam per plurimos annos zonam ferream circa lumbos, nullo hominum conſcio, amore Domini cogente, habuerat. Proprium vero corpus dicebat, ſe dum extra fuerat, tam valide perhorruiſſe, ut in omnibus viſionibus nihil tam odibile, nihil tam deſpectum, nihil tam dirum foetorem evaporans, exceptis daemonibus et igne flagranti, videret, quam proprium corpus: et fratres ejus conſervos, quos intuitus eſt exequias corporis ſui clementer exhibere, ideo perhorruit, quia inviſi corporis curam egerunt.

Juſſus tamen ab Angelis primo diluculo redire ad corpus, qui primo gallicinio exierat de corpore. Redivivo autem in corpore, plena ſeptimana nihil omnino corporalibus oculis videre potuit: ſed oculi veſicis pleni frequenter ſanguine ſtillaverunt. Et poſtea illa de presbytero religioſo, et peccatrice muliere ſicut ei ab angelis manifeſtatum eſt, ita illis profitentibus verum eſſe probavit. Subſequens autem et circa ſcelerati regis exitus quae de illo viſa fuerunt, vera eſſe procul dubio probavit. Multa alia et his ſiimilia referebat ſibi oſtenſa fuiſſe, quae de memoria labefacta per ordinem recordari nullatenus potuiſſet. Et dicebat ſe poſt iſtas viſiones mirabiles tam tenacis memoriae non fuiſſe ut ante fuerat. Haec autem quae te diligenter flagitante ſcripſi, quod tribus mecum religioſis et valde venerabilibus fratribus in communione audientibus expoſuit. Qui mihi in hoc ſcripto aſtipulatores fideles teſtes eſſe dinoſcuntur. Vale verae virgo vitae, ut et vivas angelice rectori te et rumore regnes ſemper in aethere Chriſtum. (*b*)

EPI-

(*b*) Protulit hanc epiſtolam Baronius *Annalium Eccleſiaſt. Tom.* 9. p. 11. ubi eandem inter alias nondum editas dicit vigeſimam ſeptimam, cujus exemplaria duo nactus eſt; alterum *Romae* in Bibliotheca *S. Mariae ſuper Minervam* vetuſtiſſimum, ſed nonnihil mendoſum; alterum *Antonii Auguſtini* diligentia perpurgatum.

Digitized by Google

EPISTOLA XXI.

EDIT. SERAR. XXXVI.

LEOBGITHA (a) BONIFACIO.

DOMINO REVERENDISSIMO ET SUMMAE DIGNITATIS INFULA PRAEDITO BONIFACIO ATQUE IN CHRISTO CHARISSIMO ET AFFINITATIS PROPINQUITATE CONNEXO LEOBGYTHA ULTIMA LEVE JUGUM CHRISTI PORTANTIUM FAMULA, PERENNEM SOSPITATIS SALUTEM.

Rogo tuam clementiam, ut memorare digneris prioris amicitiae, quam jam dudum cum patre meo copulaſti, cujus vocabulum eſt *Tinne* in occiduis regionibus. Qui nunc ante octo annorum curriculum ab hac luce ſubtractus eſt, ut pro anima illius preces offerre Deo non renuas: nec non et matris meae memoriam commendo tibi, quae eſt cognominata *Ebbe*, quae tibi, ut melius noſti, conſanguinitatis nexibus copulatur, et adhuc laborioſe vivit, et diu valide ab infirmitate oppreſſa eſt. Ego unica filia ſum ambobus parentibus meis. Et utinam, licet ſim indigna; ut merear te in fratris locum accipere, quia in nullo hominum generis mei tanta fiducia ſpei poſita eſt mihi, quanta in te. Hoc parvum munuſculum mittere curavi, non ut dignum eſſet tuae almitatis aſpectui, ſed ut memoriam parvitatis meae retineas, nec longa locorum intercapedine oblivioni tradas: quinimo verae dilectionis ligaturae reliquum nodetur in aevum. Hoc, frater amande, enixius efflagito, ut tuarum orationum pelta muniar contra hoſtis occulti venenata jacula. Illud etiam peto, ut ruſticitatem hujus Epiſtolae digneris emendare, et mihi aliqua verba tuae affabilitatis, exempli gratia, mittere non recuſes, quae inhianter audire ſatago. Iſtos autem ſubter ſcriptos verſiculos componere nitebar ſecundum poëticae traditionis diſciplinam, non audacia confidens, ſed gracilis ingenioli rudimenta excitare cupiens, et tuo

auxilio

(a) Primum *Truthgeba*, dein cognomine *Leobgyta* et contracte *Lioba* vel *Lieba* dicta fuit, ut teſtatur vita ipſius a Rudolpho *monacho Fuldenſi* ſaeculo nono ex quatuor diſcipularum ejus, *Agathae* videlicet et *Teclae* (junioris) *Nanae* et *Eolibae* fideli relatione conſcripta. Pater ejus *Diemo* vel *Tinne*, mater vero *Ebba* fuit. Cum unica eſſet parentum filia, a teneris Deo conſecrata et *Tettae* Abbatiſſae *Winburnenſis* diſciplinae ſubdita eſt. *Bonifacius* aliquot ad eam dedit epiſtolas. Ipſa vero primum ad *Bonifacium* ſcripſiſſe videtur hanc epiſtolam, qua illi patrem ſuum *Tinne* commendat ante annos octo defunctum, matremque *Ebbam* adhuc ſuperſtitem, quae tibi, inquit, conſanguinitatis nexibus copulatur.

Digitized by Google

auxilio indigens. Iſtam artem ab *Eadburgae* magiſterio didici, quae indeſinenter legem divinam rimari non ceſſat. Vale vivens aevo longiore, vita feliciore, interpellans pro me.

Arbiter omnipotens, ſolus qui cuncta creavit
In regno patris, ſemper qui lumine fulget
Qua jugiter flagrans, ſic regnet gloria Chriſti
Illaeſum ſervet ſemper te jure perenni.

EDIT. SERAR. XXV.

EPISTOLA XXII.

BONIFACIUS QUIBUSDAM MONIALIBUS.

VENERANDIS ET AMANDIS CHARISSIMIS SORORIBUS LEOBGUTHAE (a) ET THECLAE (b), NEC NON ET CYNEHILDAE, ET OMNIBUS IN CHRISTO DILIGENDIS SORORIBUS VOBIS COHABITANTIBUS AETERNAE CHARITATIS SALUTEM.

Obſecro, et praecipio quaſi filiabus chariſſimis, quemadmodum vos jam inceſſanter facere, et feciſſe, et facturas eſſe confidimus, ut veſtris orationibus crebris Dominum deprecemini, ut *liberemur*, juxta dictum Apoſtoli, *ab importunis et malis hominibus. Non enim omnium eſt fides.* Et ſcitote, quia Deum laudamus, et tribulationes cordis noſtri dilatatae ſunt, ut Dominus Deus, qui eſt refugium pauperum, et ſpes humilium, de neceſſitatibus noſtris et de tentationibus hujus ſaeculi nequam eripiat nos, ut ſermo Domini currat, et clarificetur glorioſum Evangelium Chriſti, ut gratia Domini in me vacua non fiat. Et quia ultimus et peſſimus ſum omnium legatorum, quos Catholica et Apoſtolica Romana Eccleſia ad praedicandum Evangelium deſtinavit, ut omnino ſine fructu Evangelii ſterilis non moriar, et vacuus filiorum et filiarum numero non revertar, ne de abſcondito talento, Domino veniente, reus eſſe judicer, nec peccatis exigentibus, vice laboris pro mercede, ultionem infructuoſi

(a) Vid. nota (a) in epiſt. XXI. praecedente.

(b) Genere *Anglo-Saxonica* a *Bonifacio* Monaſteriis *Kitzingenſi et Ochſenfurtenſi* praepoſita. OTHLONUS lib. 1. cap. 25.

Digitized by Google

infructuoſi laboris accipiam ab eo, qui miſit me. Multi enim (quod pejus eſt), quos oves in futuro judicio ad dexteram Chriſti ponendos fore cenſebam, verſa vice, putidae et petulcae, et ad ſiniſtram ſtatuendae capellae eſſe dinoſcuntur. Et pietatem Domini precamini, ut ſpiritu principali confirmet cor meum Deus, qui me indignum paſtorem in populo vocari voluit, ut lupo veniente, more mercenarii non fugiam: ſed exemplo boni paſtoris, agnos pariter cum matribus, Eccleſiam ſcilicet Catholicam cum filiis et filiabus ſuis, contra haereticos, et ſchiſmaticos, vel hypocritas fideliter ac fiducialiter defenſare ſtudeam. Praeterea, quia dies mali ſunt, nolite eſſe imprudentes, ſed intelligentes quae ſit voluntas Dei. Quamobrem vigilate, et ſtate in fide, et viriliter agite, et confortamini. Omnia veſtra cum charitate fiant: et juxta Evangelium, in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Et recordamini ſanctorum apoſtolorum et prophetarum, quia multum laboraverunt in Domino: ideo adepti ſunt praemia ſempiterna. Et juxta Pſalmiſtam: *Multae tribulationes juſtorum, et de his omnibus liberabit eos Dominus:* et juxta Evangelium, quia *qui perſeveraverit usque in finem, hic ſalvus erit.*

EPISTOLA XXIII.

EDIT. SERAR. XXXI.

BONIFACIUS LEOBGYTHAE.

VENERANDAE CHRISTI FAMULAE ET CHARITATE SINCERISSIMA PERENNITER CONTINENDAE LEOBGYTHAE, BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI, OPTABILEM IN CHRISTO SALUTEM.

Notum tuae ſit ſanctitatis dilectioni, quia frater et compresbyter noſter nomine *Forhthat* nobis referebat, quod a te precibus ſuis impetraret, ut puellae cuidam doctae laborem, ſi noſter conſenſus licentiam tribuiſſet, tempore impetres aliquanto. Quapropter ſecundum quod dilectio tua pro ſuae mercedis augmento de hac re conſultum putaverit, noſtram conſentire et favere voluntatem indubitanter agnoſce. Vale in Chriſto.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXXVI.

EPISTOLA XXIV.

AN. 726.

Capitulare Gregorii II. PP. ad Bonifacium Epiſcopum. Reſpondet ad varias quaeſtiones Canonicas a S. Bonifacio propoſitas.

REVERENDISSIMO AC SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

* *M. in omis.*
* *M. quibusdam ſubnexiſti capitulis.*
* *M. quia ſatis Petrus.*
* *M. os mutum.*

Deſiderabilem mihi a te miſſus *Denval* religioſus presbyter attulit nuntium, cum te ſoſpitem narravit, et in ° miniſterio, pro quo miſſus es, favente Deo proficere nuntiavit. Detulit etiam a te miſſas literas: ubi indicaſti, quod ager Dominicus, qui incultus jacebat, et ſpinarum aculeis ex infidelitate riguerat, vomere tuae doctrinae exarante, ſemen verbi ſuſcepit, et fertilem meſſem protulit fidelitatis. In iisdem literis quaedam ° ſubnexuiſti capitula, ſciſcitando, qualiter teneat, vel doceat haec ſancta Apoſtolica Romana Eccleſia. Bene ſatis, quia ° beatus Petrus Apoſtolus et Apoſtolatus et Epiſcopatus principium extitit, et conſulenti tibi de ſtatu Eccleſiae, non ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ejus gratia, qui *aperit os ° mutorum, et linguas infantium facit diſertas*, qualiter tenere debeas Apoſtolici vigoris doctrinam, dicimus.

* *M. ut quota progenies.*
* *M. matrimonio copuletur.*
* *M. barbaram gentem.*
* *M. diſtrictione.*

Igitur in primis legebatur, * in quota progenie propinquorum matrimonium ° copulatur. Dicimus, quod oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulae non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magis, et praeſertim in tam barbara ° gente, plus placet, quam diſtrictio ° cenſurae, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.

* *M. cui infirmitas.*

Nam quod propoſuiſti, quod ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiae vacaret. Sed quia hoc magnorum eſt, ille, qui ſe non poterit continere, nubat (*a*) magis: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam ° infirmitas praepedit, et non deteſtabilis culpa excludit.

De

(*a*) *Nubat*] *Nubere* ait NONIUS, *veteres non ſolum mulieres, ſed etiam viros dicebant.* Sed major hic de re, quam de verbo difficultas, cum matrimonii diſſolvendi videatur facere Pontifex poteſtatem. Ideoque verba iſta cum citaſſet GRATIANUS c. quod propoſuiſti. 32. q. 7. *Illud*, ait, *Gregorii Sacris canonibus, imo Evangelicae et Apoſtolicae dactrinae penitus invenitur adverſum.* Sed recte ibidem gloſſa objicit, *Gregorii junioris* decreta per *Leonem* IV. approbata eſſe c. de libellis diſt. 20. multae igitur in eadem gloſſa tanguntur nodi hujus enodationes.

Digitized by Google

De presbytero vero, ° ſi quilibet ſacerdos a populo fuerit accuſatus, ſi certi non fuerint teſtes, qui criminis ° illati approbent veritatem, jusjurandum (*b*) erit in medio, et illum teſtem proferat de innocentiae ſuae puritate, cui nuda et aperta ſunt omnia: ſicque maneat in proprio gradu.

* *M. vel quolibet ſacerdote a populo accuſato.*
* *M. crimini illato approbent veritatem jurejurando.*

Nam de homine, qui a Pontifice (*c*) confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda eſt.

In *Miſſarum* ° ſolemniis illud obſervandum eſt, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſanctis ſuis tribuit diſcipulis. *Accepit namque calicem* ° *dicens: Hic eſt Calix novi Teſtamenti in meo ſanguine: hoc facite quotiescumque ſumitis.* Unde congruum non eſt, duos vel tres (*d*) Calices in altario ponere, cum miſſarum ſolemnia celebrantur.

* *M. autem.*
* *M. et dat eis.*

H 2 De

(*b*) *Jurejurando*] Per jusjurandum res erat decernenda; ſed mendoſa videtur hic ſcriptio. Quomodo autem et quando presbyteris jurandum? Declarat breviter Glossa. c. quoties 1. q. 7. etc. c. nullus 22. q. 5.

(*c*) *A Pontifice*] Id eſt ab Epiſcopo aliquo, qui confirmationis ordinarius miniſter. Neque haec iteranda c. de homine diſt. 5. *de conſecr.* etc. dictum ibid.

(*d*) *Duos vel tres calices*] Videntur alicubi plures, tum in altari poſiti calices, ut communicantium multitudini ſufficere poſſet ſanguis Dominicus. Ideoque vel capaciores facti calices, vel ex uno minore in alios, alio decoro poſitos loco, calices facta conſecrati jam vini transfuſio. Et hi, quibus populo miniſtrabatur ſanguis Domini, vocabantur *calices miniſteriales*, de quibus apud Damasum et Bibliothecarium *in vita Sylveſtri et Sixti III.* ejusque modi fuit ille, quem Eccleſiae ſuae *Rhemenſi* obtulit *S. Remigius* his inſcriptum verſibus:

Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro
Injecto aeternus quem fudit vulnere Chriſtus,
Remigius reddit Domino ſua vota Sacerdos.

videatur Lindanus lib. IV. *Panopliae* c. 56. et hinc quidem utriusque ſpeciei uſus colligitur: ſed et aliunde ſpeciei unius priſcus etiam uſus habetur. Bellarm. l. 4. *de Euch.* c. 20. et ſeq. Steph. Durand. l. 1. *de ritibus* c. 7. ex hujusmodi autem calicum vel majorum vel plurium habendorum difficultate, itemque ex ipſo transfuſionis periculo potuit inter alias neque paucas neque leves, aliqua etiam eſſe cauſa, cur laicis una et olim ſemper uſitata et poſtea uſu communi recepta, tandemque etiam praecepta ſpecies fuerit.

Digitized by Google

De immolatitiis (1) autem eſcis conſuluiſti, ſi a fidelibus ſuperductum fuerit vivificae crucis ſignum, edi liceret, an non: illud ſufficit reſpondere, quod beatus Paulus Apoſtolus dicit: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum, qui indicavit, et propter conſcientiam.*

Addidiſti adhuc, quod ſi pater, vel mater filium*, vel filiam intra ſepta monaſterii in infantiae annis ſub regulari tradiderint diſciplina; utrum liceat eis, poſtquam pubertatis impleverint* annos, egredi, et matrimonio copulari. Hoc omnino devitamus, quia nefas eſt (*e*), ut oblatis (2) a parentibus Deo filiis voluptatis froena laxentur.

* *M. filium filiamque.*
* *M. inoleverint.*

Enim vero quosdam, absque interrogatione ſymboli (*f*) (3), ab adulteris et indignis* presbyteris faſſus es* baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiae: quia quisque *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* baptizatus eſt, rebaptizari eum* minime licet. Non enim in nomine baptizantis (*g*), ſed in nomine Trinitatis, hujus gratiae donum* percipitur. Et teneatur, quod Apoſtolus ait*: *unus Deus, una Fides, una Baptiſma.* Doctrinam vero ſpiritualem talibus ſtudioſius ut impertias, demandamus.

* *M.* omiſ. *et indignis.*
* *M. eſt.*
* *M. eum* omiſ.
* *M. donum percepit.*
* *M. dicit.*

De parvulis vero, qui a parentibus* ſunt, et an baptizati ſint, an non, ignorant (*h*), quia* interrogaſti; hos ut baptizare debeas, ſecundum

* *M. ſubtracti ſunt*
* *M.* omiſ. *quia interrogaſti.*

(*e*) *Nefas eſt*] Perperam tribuuntur a Gratiano haec *Gregorio* I. c. addidiſtis 20. q. 1. Sed bene ibidem gloſſa Pontificis hujus mentem interpretatur de iis, qui ab infantiae annis in monaſteria traditi quidem a parentibus fuerunt, ſed poſtea cum adoleviſſent, in eam vitae rationem conſenſerunt. Vid. plura infra N. 1.

(*f*) *Symboli*] C. Symbolum *de conſecr.* d. 4. c. catechiſmi *16.* c. *Baptizandos 16.* c. non liceat *ibid.* c. ante baptismum *16.* c. ante viginti *16.* Theodulphus n. 22. *Conſtitutum eſt, ut nullus chriſmetur neque baptizetur neque a lavacro fontis ullum ſuſcipiat.* (ſic legendum) *Neque coram Epiſcopo ad confirmandum quemlibet teneat, niſi ſymbolum et orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quos ad loquendum aetas minime perduxit.* Vid. infra N. 3.

(*g*) *Non in nomine baptizantis*] C. aliud etc. cc. ſequentib. *de conſecr.* d. 4.

(*h*) *Ignorant*] C. parvulos *de conſecr.* d. 4. illud *teſtificet* accipiendum pro *teſtificetur* ut ſupra in aliis pluribus.

Digitized by Google

cundum Patrum traditionem, ſi non fuerit, qui teſtificetur*, ratio poſcit.

* *M. teſtificet.*

Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dominici corporis et ſanguinis participatio tribuatur: cum ſanis autem convivia celebrare* prohibeantur.

* *M. celebrare negentur.*

Adjeciſti etiam, quod ſi peſtifer morbus, aut mortalitas in eccleſia vel monaſteriis irrepſerit, hi*, quos nondum tetigit, an debeant a loco fugere, evitantes periculum. Quod* valde fatuum* (*i*) videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

* *M. hi* omiſ. *quos necdum tetigit a loco fugiant evitantes etc.*
* *M. quod* omiſ.
* *M. fatuum hoc judicatur.*

In fine epiſtola continebat, quod ſunt quidam presbyteri ſeu episcopi, multis vitiis irretiti, quorum vita in ſe ipſis ſacerdotium maculat, ſi tibi liceret cum eis edere aut loqui, niſi* coerciti fuerint. Dicimus, ut hos ex Apoſtolica auctoritate redarguendo admoneas, et ad munditiam eccleſiaſticae diſciplinae reducas.* Et ſi quidem obedierint, ſalvabunt animas ſuas, et ipſe mercedem lucratus es.* Veruntamen collocutionem et menſam communem cum eis agere non recuſes. Plerumque enim contingit, ut quos correctio diſciplinae tardos facit ad percipiendam

* *M niſi quod haeretici fuerint.*
* *M. perducas.*
* *M. lucraſti.*

(*i*) *Valde fatuum*] Imo in peſtem ſponte ultroque ruere videtur fatuum. Sed loquitur Pontifex de iis, qui certum exiſtimant, ſi e peſtifero loco abeant, omne ſe mortis periculum evaſiſſe, ut ſubjuncta innuit ratio. Deinde abſurdum, in morbi contagione omnes fugere. Nam aegris et peſtiferis opem ferre quis poterit? atque hoc non fatuum modo ſed et inhumanum. Docet alioqui praxis, quae in varias jam *Germaniae* partes ex *Italia* et *Gallia* influit, remedium adverſus peſtem ne ſurenter adeo graſſetur, non malum eſſe, ſi ſalubrem in locum demigretur: fiatque quod medica illa monet muſa:

> Dum fera peſtis erit, propere, longeque, diuque
>
> Integer ut maneas, cede, recede, mane.

Iis tamen excedere haud licet, quos ad aegris tam ſpiritaliter quam corporaliter ſubveniendum juſtitiae nexus obligat aliquis, ut ex ſimili S. Augustini ep. 180. diſputatione intelligitur. Et qui iisdem utrolibet modo verae impulſu charitatis opitulantur, tanto apud Deum loco ſunt, ut ſi in ea functione ſancta moriantur, *martyres* cenſeantur, uti apud Euseb. l. 7. *hiſtor.* c. 16. et 17. affirmat S. Dionysius Alexandrinus, ipſumque *Romanum Martyrologium* die 28 Februarii.

* *M. ſedula.* cipiendam veritatis normam, conviviorum (*k*) ſedulitas * et admonitio blanda ad viam perducat juſtitiae. Idipſum autem et in illis proceribus, qui tibi adjutorium praeſtant, obſervare debebis. * *M. ergo* omiſ. Haec ergo °, frater cariſſime, * *M. ſcripſiſſe.* ex Apoſtolicae Sedis vigore ſcripta ° ſufficiant. De reliquo * *M. implorantes.* Dei imploramus ° clementiam, ut qui te illis in regionibus vice noſtra ex * *M. lumine,* Apoſtolica auctoritate pergere fecit, et in opacam ſylvam lumina ° veritatis per os tuum micare praedeſtinavit, opitulationis ſuae miſericordisſimum tribuat incrementum; quatenus de fructu operis et ipſe valeas * *M. et nos.* praemia percipere, et ° veniam peccatorum invenire. Deus te incolumem cuſtodiat, reverendiſſime frater. Data decimo Kalendas Decembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Leone* a Deo coronato magno imperatore, anno decimo imperii ejus: ſed et *Conſtantino* Magno Imperatore, regni ejus anno ſeptimo, indictione decima.

Hucus-

(*k*) *Conviviorum*] Exempla ſunt in S. *Arnoldo*, de quo S. *Romarici* vita c. 4. p. 103. in S. *Anſgario*, qui Crantzio referente lib. 1. *Metrop.* c. 37. Macrobius, *verſari in convivio ſermones, ut caſtitate integros, ita appetibiles venuſtate.* Et cap. 3. *animus recte inſtitutus in opportunitate docte ac liberaliter colloquendi, interrogandi et reſpondendi requieſcit.* Seneca libro II. *Natur. Quaeſt.* cap. 59. *omnibus rebus, omnibusque ſermonibus aliquid ſalutare miſcendum eſt.* Habent bonorum virorum voces non in templis tantum et curiis feriae ſed in prandiis etiam et coenis leniores et quodam modo remiſſiores momenti ſemper et aculei aliquid: ita ut iſta illorum parerga valde commendet Xenophon et in *Ageſilao* Plutarchus ac libri *de Philoſophis* principio Eunapius, qui addidit: *ſine hujuſcemodi Xenophontis parergis, Alexandrum futurum nunquam fuiſſe Magnum.* Philo *de legat. ad Cajum*: *Auguſtus in conviviis memoria retractabat, quae a Philoſophis didicerat, aut ex doctorum virorum, quos domi alebat, conſuetudine. Nam coenae tempus ut plurimum tribuebatur eruditis fabulis, ut non ſolum corpus, verum et anima ſuis reficeretur deliciis. Profecto*, inquit, ſermone 27 *de verbo Domini* S. Augustinus: *major eſt refectio mentis quam ventris.* Atque idcirco litteratos convivio adhibebat *Macrinus* Imperator, uti refert Capitolinus: Ipſe vero ſanctus *Auguſtinus* menſam ſuam *ſacra ſemper vel lectione vel diſputatione condiebat.* Ut inquit die 28. Auguſti lect. 5. Breviarium Romanum. Optime vero Convivialium utiliumque ſermonum omnium vicem interdum fungitur *Lectio*, de qua ad illud citatum S. *Romarici* vitae caput 4. De contrariis vero ſermonibus D. Augustin. homil. 6. *de verbo Domini*, ubi tamen ut convertantur, paganis blandiendum monet.

Digitized by Google

Hucusque (*l*) *Gregorius a primo ſecundus.* Hinc *Gregorius a ſecundo junior. Haec verba addita ſunt in Codice Magunt. dein ſequitur :* hinc *Gregorius a ſecundo junior.*

Cum

(*l*) *Hucusque*] Dicendum, tam epiſtolam CXXII. quam hanc CXXVI. eſſe *Gregorii II.* Attamen illam tribuit Baronius *Gregorio III.* licet in conciliorum Tomo II. diſerte, ut Gregorio II. tribuatur et quidem omnium ultima: eodemque modo et ordine citatur a Gratiano c. quos a paganis *de conſecr.* d. 4. *Baronio* tamen potius videtur aſſentiendum. Primo, quia idem tradit Othlonus lib. 1. *Vitae S. Bonifacii* c. 32. Secundo, quia qui hanc epiſtolam ſcripſit pontifex, idem archiepiſcopale miſit *S. Bonifacio* pallium, ut in ipſa refertur epiſtola; ſed *Gregorius III.* eſt, qui illum creavit Archiepiſcopum eodem lib. 1. *Vitae* c. 31. Tertio, quia notum omnibus in hujuscemodi titulis et numeris errare *Gratianum* non raro. Quoad poſteriorem vero, contra *Baronium* aſtipulatur Conciliorum Tomus II. qui hanc *Gregorii III.* epiſtolam quartam numerat et Gratianus perſaepe c. quod propoſuiſti 32. q. 7. c. parvulos *de conſecr.* d. 4. c. de homine d. 5. *ibid.* Bellarm. lib. 4. *de Rom.Pontif.* cap. 12. l. 1. *de matr.* c. 17. et ipſi etiam apud eumdem Centuriatores. Hisce tamen omnibus praeponderat in ipſius epiſtolae fine temporis indicatio, *annus* videlicet *Iſaurici Leonis decimus*, ejus filii *Copronymi ſeptimus, Indictio decima.* Cum ante indictionem XIV. ejusdemque Leonis annum XVI. neque mortuus fuerit *Gregorius II.* uti teſtatur Anastasius Bibliothecarius, neque ad pontificatum electus *Gregorius III.* Ideoque et in hujus 126. ora lege ſic: *Baron. anno DCCXXVI. Gregor. II.* haec enim ejus verba: *Hae Gregorii II. litterae ſunt*, ſed male poſitae ſub *Gregorio III.* ſiquidem ex Indictione in ea poſita hoc anno DCCXXVI. eſſe ſcriptae reperiuntur.

(1) Dicuntur *Mortiferi idolorum cibi* apud Cyprian. *de Lapſis. Occiſarum hoſtiarum miſer ſanguis.* Apud Julium Firmicum *de errore profanar. relig. cibi idolorum cultibus immolati.* In Concil. Aurelian. II. c. 20. *immolata daemonibus.* In Aurelianensi IV. cap. 15. ab iis abſtinere jubebantur Chriſtiani, ne gentilitiae ſuperſtitioni viderentur participare, adeo, ut ſi eas contigiſſent, gravi poena ac, uti vocant, poenitentia mulctarentur, ut eſt in Poenitentiali Halitgarii cap. 6. et in addit. 4. ad Capitula Caroli M. c. 54.

(2) De oblatis Regula S. Benedicti: *Si quis forte de nobilibus offert filium ſuum Deo in monaſterio, ſi puer minori aetate eſt, parentes ejus faciant petitionem, quam ſupra diximus; et cum oblatione ipſam petitionem et manum pueri involvunt in palla altaris et ſic eum offerant. De rebus autem ſuis aut in praeſenti petitione promittant ſub jurejurando, quia nunquam per ſe, nunquam per ſuffectam perſonam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occaſionem habendi; vel certe ſi hoc facere noluerint, et aliquid offerre volunt in eleemoſynam monaſterio pro mercede ſua, faciant ex rebus, quas dare volunt monaſterio, donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario. Atque ita omnia obſtruantur, ut nulla ſuſpicio remaneat puero, per quam deceptus perire poſſit, quod abſit, quod didicimus. Similiter autem et pauperes faciant. Qui vero ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem faciant et cum oblatione offerant filium ſuum coram teſtibus.* Plura de oblatis lege infra ſub Rhabano Archiep. Mog.

(3) Bapti-

Digitized by Google

Cum ingens et *Heſſorum* et *Thuringorum* populi multitudo fidei ſacramenta, multis millibus hominum baptizatis perciperet, jam defuncto beatae memoriae *Gregorio II.* Sedis Apoſtolicae Papa (1) et glorioſo praefatae Sedis *Gregorio juniore* Apoſtolici culminis cathedram praeſidente (2) denuo *Romam* nuntii ejus venerunt, ſanctumque Sedis Apoſtolicae Pontificem allocuti ſunt, eique prioris amicitiae foedera, quae miſericorditer ab anteceſſore ſuo, S. *Bonifacio* ejusque familiae collata ſunt, manifeſtaverunt: ſed et devotam ejus in futurum humilitatis Apoſtolicae Sedi ſubjectionem narraverunt ... Statim ergo Papa pacificum profert reſponſum ſumtoque Archiepiſcopatus pallio cum muneribus legatos honorifice remiſit ad patriam. Advenientibus ergo nuntiis ac reſponſa referentibus, confortatus devotionis ſuffragio *Bonifacius* duas eccleſias Domino fabricavit unam in *Frideslare*, quam in honorem S. *Petri* principis Apoſtolorum et alteram in *Amanaburch* in honore S. *Michaelis* Archangeli dedicavit (3). Duo quoque monaſteriola duabus injunxit eccleſiis. WILIBALDUS.

EPI-

(3) Baptizandi igitur, antequam tingerentur, ſymbolum memoriter proferebant. Apud S. AUGUSTIN. ep. 67. homil. 42. cap. 1. ſerm. 135. *de temp.* cap. 1. FERRANDUS DIACONUS CARTHAGIN. in ep. ad S. FULGENTIUM EPISCOPUM RUSPENSEM: *Hic ergo Dominorum fidelium diligentia Sacramentis eccleſiaſticis imbuendus ad eccleſiam traditur: fit de more catechumenus: poſt aliquantum nihilominus temporis propinquante ſolennitate paſchali inter competentes offertur, ſcribitur, eruditur. Univerſa quoque religionis catholicae veneranda myſteria cognoſcens atque percipiens, celebrato ſolenniter ſcrutinio, per exorciſmum contra diabolum vindicatur, cui ſe renunciare conſtanter, ſicut hic conſuetudo poſcebat, auditurus ſymbolum profitetur. Ipſa inſuper ſancti ſymboli verba memoriter in conſpectu fidelis populi clara voce pronuntians, piam regulam Dominicae orationis accepit, ſimulque jam et quid crederet et quid oraret intelligens, futuro baptiſmati parabatur etc.*

(1) Anno DCCXXXI. III. idus Februarii, ind. XIV. obiit *Gregorius II. PP.*, cum ſediſſet annos XVI, menſes VIII et dies XX. Ita ANASTASIUS.

(2) Hoc eodem anno die XVI. ejusdem menſis Februarii in locum ipſius *Gregorii* ſubrogatus eſt alius *Gregorius* ejus nominis III. BARONIUS l. c. Tom. IX. p. 101.

(3) Supra ad an. DCCXXII. meminimus, quod *Bonifacius* tunc *Amanaburgi* conſtruxerit monaſterium. Putat igitur SAGITTARIUS p. 207. eſſe ſimilius vero, aedem illum ſacram, quam prius jam conſtituerat, nunc ſolum inauguraſſe, vel nondum penitus perfectam, demum abſolviſſe, vel loco prioris aliam majorem et auguſtiorem excitaſſe.

SCHMINCK ANTIQUIT. FRITISLAR. p. 10. notat: *anno DCCXXXII. exſtrui coeptum Frideslarienſe coenobium et quidem in eo loco, quem nunc collegiata S. Petri occupat.* Anſam conjecturae pag. 11. pluribus perſequitur.

Digitized by Google

An. 732.

EPISTOLA XXV.

EDIT. SERAR. CXXII.

Gregorius III. S. Bonifacium facit Archiepiſcopum, eique archiepiſcopale pallium et litteras mittit.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO AD ILLUMINATIONEM GENTIS GERMANIAE, VEL CIRCUMQUAQUE IN UMBRA MORTIS MORANTIBUS GENTIBUS, IN ERRORE CONSTITUTIS, AB HAC APOSTOLICA* SEDE DIRECTO, GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI. ** M. Dei Eccleſia.*

Magna nos habuit gratulatio, lectis ſanctiſſimae fraternitatis tuae litteris, cum in eis relecta ſerie fuiſſet repertum, Domini noſtri Jeſu Chriſti gratia plurimos te a gentilitate et errore ad verae fidei agnitionem convertiſſe. Quod quia inſtitutione divina docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque lucratum fuiſſe, in talis* commercii lucro cum tota plaudimus* eccleſia. Hinc jure tibi ſacri, palatii* direximus munus, quod beati *Petri* Apoſtoli auctoritate ſuſcipiens, induaris, atque inter Archiepiſcopos *(a)* unus, Deo auctore, praecipimus, ut cenſearis. Qualiter* autem eo utaris, ex mandato Apoſtolico informatus cognoſce.* Itaque* dum miſſarum ſolennia geris, vel epiſcopum te contigerit conſecrare, illo tantummodo tempore eo* utaris.

** M. talibus.* ** M. plaudemus.* ** M. Pallei.* ** M. enim eum.* ** M. cognoſces.* ** M. ita ut dum.* ** M. eum.*

Quia vero turbas, Domini gratia, in eisdem partibus ad rectam fidem aſſeruiſti* converſas, ideoque nequire te occurrere omnibus, quae ſalutis ſunt, impendere aut intimare, cum jam longe lateque, gratia Chriſti, ejus fides in illis partibus propagaretur, praecipimus, ut juxta ſacrorum canonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apoſtolicae Sedis debeas ordinare epiſcopos; pia tamen contemplatione, ut

** M. aſſeruiſſe converſos, nequire.*

I

(a) *Inter Archiepiſcopos unus etc.]* Nempe Archiepiſcopus vagae et incertae ſedis, quod an. DCCXXXII. contigit, *Gregorio III.* ſuffecto in demortui locum anno ſuperiori, quo *Bonifacius* nuntios ſuos *Romam* miſerat. De ſede *Maguntiacenſi Bonifacio* attributa dicemus infra. Ad pallium ſpectat id, quod ſcribit Bonifacius in ep. CV. ad *Cudbertum* Archiepiſcopum *Cantuarienſem* = *Major nobis ſollicitudo eccleſiarum et cura populorum propter pallia credita et recepta, quam caeteris epiſcopis, qui proprias tantum procurant parochias, incumbit* =. In ep. VI. ad populares ſuos Bonifacius ait: *ſe duorum Pontificum Romanae Eccleſiae benedictionem accepiſſe.* Mabillo ad h. l. pag. 43. Ambae ſupra citatae epp. reperiuntur in ſerie *Serariana*.

Digitized by Google

ut non (*b*) vileſcat dignitas epiſcopatus. Presbyterum namque, quem praeterito aſſeruiſti anno ad nos veniſſe*, in noſtroque judicio fuiſſe a ſuis nefariis abſolutum actionibus, credas, neque nobis confeſſionem° aliquam fecit, nec a nobis, ut ſuos expleat libitus, abſolutus eſt. Sed ſi eum errori deditum repereris, hunc Apoſtolicae Sedis vigore, ut juxta ſanctorum canonum cenſuram corrigas, et emendes, praecipimus; vel ſi quos forſan tales inveneris. Ille enim veniens: Presbyter ſum, ait, et commendatitias ad° filium noſtrum *Karolum* litteras expetiit. Nullam illi aliam conceſſimus licentiam, quem vitari, ſi prave converſatur, cum reliquis, volumus, eosdemque, quos a paganis (*c*) baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita habetur, ut denuo baptizes in *nomine ſanctae*° *Trinitatis*, mandamus. Inter° caetera agreſtem caballum (*d*) aliquantos comedere adjunxiſti, plerosque et domeſticum. Hoc nequaquam fieri deinceps, ſanctiſſime Frater, ſinas, ſed quibus potueris, Chriſto juvante, modis, per omnia compeſce, et dignam eis impone* poenitentiam. Immundum enim eſt, atque execrabile. Pro obeuntibus (*e*) quoque° conſuluiſti, ſi liceat oblationes offerri.° Sancta ſic° tenet

* *M. advenisse.*
* *M. confeſſiones aliquas.*
* *M. apud.*
* *M.* omiſſ. *ſanctae.*
* *M. inter ea agreſtem.*
* *M. interdicito.*
* *M. obeuntibus quippe conſoluiſſe dinosceres, ſi liceat etc.*
* *M. offerre.*
* *M. ſicut.*

(*b*) *Ut non vileſcat*] Ad XII. fere petitiones reſpondet. Ac de iſta I. poſtea reſponſum diligentius epiſt. CXXX. et can. *Epiſcopi* non. d. &c.

(*c*) *Paganis*] Qui baptismi formulam non recte ſervarant. Ideo enim ſubdit pontifex; *ut denuo baptizes in nomine Trinitatis*, c. quos a Paganis de conſ. d. 4. et ſimiliter accipienda paulo poſt reſponſio ad quaeſtion. VI. alioquin ut de Judaeo reſpondet c. a quodam de conſecrat. d. 4. *Nicolaus*, idem dum foret, uti et epiſt. CXL. reſpondet *Zacharias*.

(*d*) *Agreſtem caballum*] Duo hic equorum genera indicantur, agreſte, domeſticum, et utrumque a quibusdam comedebatur, prout etiam teſtatur Otto Frisingensis l. 6. c. 10. Erasmus Stella l. 1. de Borussia, *ubi et feros Graecis ignotos equos* ait *et de Tartaris conſtat*. Sed has et ſimiles leges audire non poteſt famis tempore venter famelicus, ut in obſidionibus interdum 4. Reg. 7. 13. et apud Ferdinandum Cortesium narr. 2.

(*e*) *Pro obeuntibus*] Non ſimpliciter quaeſiit S. Bonifacius, *eſſetne pro mortuis orandum?* Sciebat enim id eſſe optimum, ac in eccleſia tota receptiſſimum, prout ſaepiſſime antea vidimus ad epiſt. XXIV. rurſumque non ignorabat pro ethnicis ac infidelibus mortuis fruſtra preces fieri: ſed rogavit: *num pro Chriſtianis omnibus, qualescunque ii eſſent, orandum foret?* Reſpondet igitur Pontifex: *non orandum pro haereticis, ſed pro aliis omnibus orari poſſe, idque bonum ac ab eccleſia receptum.* Impios enim vocat haereticos, ut ex eo patet, quod eos Catholicis opponat.

Digitized by Google

tenet eccleſia, ut quisque pro ſuis mortuis vere Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum faciat memoriam: et quamvis omnes peccatis ſubjaceamus, congruit tamen°, ut ſacerdos nonniſi pro mortuis Catholicis memoriam faciat, et intercedat. Non enim° pro impiis, quamvis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit. Eos° etiam, qui ſe dubitant (*f*) fuiſſe baptizatos,° vel qui a presbytero Jovi (*g*) mactante°, et immolatitias carnes veſcente°, baptizati ſunt: ut baptizentur praecipimus. Progeniem° ſuam unumquemque usque ad ſeptimam (*h*) generationem obſervare decernimus: et ſi valueris, °devitandum doce, ne, cui uxor obierit, et amplius quam duabus (*i*) debeat copulari. De his vero dicimus, qui patrem, vel matrem, vel fratrem, aut ſororem occiderint, ut toto vitae ſuae tempore corpus dominicum non ſuſcipiant, niſi° in ſuo exitu pro viatico: abſtineant etiam[1] a carnis commeſſatione, et potu vini, donec advixerint. Jejunent ſecunda[2], quarta, et ſexta feria, ut ſic deflentes poſſint diluere commiſſum ſcelus. Hoc° quoque inter alia crimina agi in partibus illis dixiſti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum (*k*) paganis ſua venundent mancipia, quod ut magnopere

**M. tamen omiſſ.*
**M. non tamen.*
**M. Nam et eos qui ſe etc.*
**M. an non.*
**M. maſtanti.*
**M. veſcenti. ut baptizentur etc*
**M. vero ſuam quemque.*
**M. debita ne amplius, cui mulieres obierint duabus debeat copulari.*
**M. Niſi ſub temporis exitu.*
**M. nam et hoc inter.*

I 2 corri-

1 *M. enim ſe et a carnis commeſſione et.* 2 *M. jejunet, ſecundam et quartam et ſextam feſias et ſic poſſit deſlens.*

(*f*) *Dubitavit*] In dubiis tutior pars eligenda eſt et EPIST. GREG. III. clarius id explicat, quae citatur c. parvulos de conſecr. d. 4. Itemque ZACHARIAS ep. 140. et ſic de ſacris etiam ordinib. ep. 130.

(*g*) *Jovi*] Ut ſupra de Paganis ad. q. 3.

(*h*) *Ad ſeptimam*] At hoc epiſt. CXXVI. relaxatur ad q. 1. alioquin usque ad ſeptimum cognationis gradum matrimonia improbantur, JULIUS PAPA c. nullum 35. q. 2. S. GREGOR. lib. 12. epiſt. 31. TOLET. CONC. 2. c. 5. ut explicat ALEX. II. c. ad ſedem. 35. q. 5. CONCIL. LUGDUNENS. et CABILONENSE et veteris eccleſiae morem hunc fuiſſe teſtatur l. c. ALEXANDER II. BELLARM. l. 1. *de matrim.* c. 29. p. 1408. RABANUS de hisce gradibus libellum ſcripſit, orſus ab noſtro iſto S. *Bonifacio.* PETRUS DAMIANUS lib. *de haereſi incaeſtuoſorum* apud BARONIUM. Tom. XI.

(*i*) *Duabus*] Non quod uxorem tertiam et quartam imo et plures, ſiquidem tot accidant funera, ducere non liceat, ſed quod minus, deceat. Ideoque ait hoc loco pontifex: *ſi valueris.* D. HIERONYM. AD PAMMACH. *in apolog. contra Jovin. Non damno bigamos imo nec trigamos, et ſi dici poteſt, octogamos.* Et plura ibidem atque c. aperiant. 31. q. 1.

(*k*) *Ad immolandum*] Adhuc vigebant humanae in *Germania* hoſtiae, quod de *Gallis* et aliis LUCANUS lib. 6. de *Friſiis.* SUFFRIDUS lib. 3. *de origin. Friſ.* c. 6. et AUCTOR VITAE S. WULFRAMMI apud SURIUM Tom. 2. de talibus plura IN IND. c. 11. et VICTORIA releċt. 9. DE TEMPER.

Digitized by Google

* M. commendemus. corrigere debeas, frater, commonemus *, nec ſinas fieri ultra, ſcelus enim eſt, et impietas. Eis ergo, qui hoc perpetraverunt, ſimilem ho-
* M. ut quoties. micidae indices poenitentiam. At * quoties epiſcopum conſecraveris, duo vel tres conveniant tecum epiſcopi, ut Deo ſit gratum, quod ge-
* M. ut eis. ritur, et * eis convenientibus, ipſisque praeſentibus conſecres. Haec te, chariſſime frater, diligenter obſervare volumus, et ſtudio pietatis
* M. exequere. coeptum negotium ſalutis exequi *, ut de lucro apportato valeas a Domino Deo noſtro mercedem percipere in aeterna beatitudine. Privilegium vero, juxta quod petiſti facientes, his junctum direximus: optan-
* M. Chriſto Deo noſtro. tes, te Domini Dei noſtri praeſidio de converſione errantium * pleniſſi-
* M. atque integrum. mum * apportare lucrum. Deus te incolumem cuſtodiat, reverendiſſime Frater.

Adnotatio P. JACOBI SIRMONDI S. J.

Hanc Epiſtolam GRATIANUS idem 16 quaeſt. 1. *Praecipimus*, *Gregorio juniori* attribuit. Quo nomine licet *Gregorium III.* deſignare interdum ſolerent, ut dixi; hunc tamen a GRATIANO non intelligi eo liquet, quod eamdem epiſtolam *Gregorio II.* diſerte tribuat 13. quaeſt. 2. pro obeuntibus et DE CONSECRAT. diſt. 4. quos a paganis. Et GRATIANO favet, quod in quibusdam manuſcriptis in hujus epiſtolae fine legitur: *hucusque Gregorius a primo ſecundus, hinc Gregorius à ſecundo junior*, id eſt tertius. Quibus verbis *Gregorio II.* perſpicue adſcribitur. Caeterum *Gregorii III.* epiſtolam eſſe, vel miſſi ad *Bonifacium* pallii mentio declarat. Miſſum quippe a *Gregorio III.* tradit AUCTOR VITAE BONIFACII lib. I. cap. 31. Huic ergo rectius in eadem vita tribuitur et apud IVONEM parte 10. cap. 179.

EPI-

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XLIX.

EPISTOLA XXVI.

SIGEBALDI REGIS. (a)

REVERENDISSIMO PRAESULI ET PIAE PATERNITATIS PRAEROGATIVA DIVULGANDO ARCHIEPISCOPO BONIFACIO SIGEBALDUS LICET INDIGNUS ET ULTIMUS FAMULORUM DEI FAMULUS OPTABILEM IN DOMINO SALUTEM.

Primitus ſubnixis precibus ac ſi progeniculans flexis poplitibus, ut indulgeas obſecro petitionem meam, quam rogavi te per tuum presbyterum nomine *Eobo*, id eſt, ut tibi indicaret meam petitionem et deſiderium. Id eſt, ut tu meus eſſes epiſcopus cum meo epiſcopo *Danielo*. Pro tua clementia hoc mihi concedebas, ſi ita feciſſet, ſicut eum rogavi. Putabam a te, Domine mi, aliquem conſolationis ſermonem venire ad me. Notum ſit tibi, quod ex eo tempore nomen tuum adſcriptum habuiſſem,

(a) *Sigebaldi*] Rex fuit *Occidentalium Saxonum*, apud quos *Daniel* Epiſcopus, de quo ſupra. Iſti vero occidentales vocabantur *Geuiſſe*. Bed. l. 3. hist. c. 7. eosque ad fidem Chriſtianam convertit, et primus eorum epiſcopus fuit *Byrinus*, cui ſucceſſit *Agilbertus Gallus*, huic *Wini*, huic *Eleutherius*, ut ibidem ait Beda et l. 4. c. 12. Quintus vero epiſcopus fuit *Heddi*. ibid. Sextus *Daniel* et *Aldhelmus*. Nam ejus parochia ſeu dioeceſis in duos fuit diviſa epiſcopatus l. 5. c. 19. Sed hic poſt annos IV. mortuus ſucceſſorem habuit *Forthere*. ibid. et c. ult. ac in *Epit*. huic vero an ſucceſſit *Erenwaldus*; de quo hic? an cum illo idem? De *Forthereo* ep. 58. et 66. Mabillonius Sec. III. Benedict. part. II. *in obſervationibus praeviis ad vitam S. Bonifacii* num. VIII. deducit ex hac epiſtola: *Sigebaldum Regem Bonifacium jam in Cismarinis partibus conſtitutum rogaſſe, ut ejus epiſcopus eſſet, ſed Bonifacium eam dignitatem recuſaſſe, ne gentilium converſioni deeſſet. Verum ea epiſtola non a Sigebaldo Rege, ſed a Sigebaldo monacho ſcripta, ut humile ſcriptionis genus ſuadet, et mutua in ſacrificiis memoria, quam petit, non vero ut Bonifacius in Angliam veniat*, ſicuti Alfordus hoc anno num. XVII. obſervavit. Neque enim *Bonifacio* vivente aliquis in *Saxonia occidentali Sigebaldi* nominis Rex fuit et e contra *Lullo* ſucceſſore *S. Bonifacii* eccleſiam *Magunt*. regente ſcripta ab eo epiſtola inter *Bonifacianas* CVII. cujus haec eſt inſcriptio: Carissimo Filio Denebaldo . . . Sigewaldo . . . qui *Sigewaldus* non videtur diverſus a *Sigebaldo*, a quo eſt epiſtola praeſens; qui ideo a *Lullo* obtinuit, quod a *Bonifacio* impetrare non potuerat, ut cum illo vivere poſſet. Ea enim epiſtola monachis in *Thuringia* poſitis ſcripta. Pagi. l. c. n. III.

Digitized by Google

buiſſem, cum miſſarum ſolemnia celebrarem ſimul cum nominibus episcoporum noſtrorum, et modo non ceſſo quamdiu ſubſiſtam; et ſi ſupervixero tibi, cum nomine Patris noſtri *Erenuualdi* Epiſcopi tuum adſcribo nomen. Et hoc tibi intimare curabo, quod hoc ſcribo, non quia de merito mei peccatoris confidens ſim, ſed de miſericordia Dei, et ſpe tua, quam habes in Deum. Ideo deprecor te, ut tecum memoria mea ſecundum parvitatem meam, et in praeſente et in futuro perſiſtat. Vale in Chriſto.

EDIT. SERAR. XVI.

EPISTOLA XXVII.

BONIFACIUS CUIDAM. (a)

REVERENDISSIMAE AC DILECTISSIMAE ANCILLAE CHRISTI N. BONIFACIUS SUPPLEX SERVUS SERVORUM DEI IN CHRISTO SINCERAM CHARITATIS SALUTEM.

Charitatis veſtrae clementiam intimis obſecramus precibus, ut pro nobis peccatoribus apud Dominum intercedere curetis: quia multis et variis tempeſtatum turbinibus concuſſi et quaſſati ſumus ſive a paganis, ſive a falſis Chriſtianis, ſeu a fornicariis clericis, ſive a pſeudoſacerdotibus: et maxime, ut timemus, noſtris meritis exigentibus, tribulamur. Sed ut conſolemur, et eripiamur orationibus veſtris, deprecamur: et confidimus in Domino Jeſu, quia per orationes veſtrae dilectionis, et veniam peccatorum, et tranquillitatem tempeſtatum invenire mereamur, quia fidelis promiſſor Jacobus Apostolus dixit: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, ut ſalvemini. Multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Et Joannes Evangelista in prima epiſtola ait: *ſcimus quoniam audit nos, quicquid petierimus*: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo. Et quia jam de hoc ipſo ante deprecatus ſum, rogo ut non indignemini, eo quod raro petere non debeo, quod ſine intermiſſione ſemper fieri deſidero, quia quotidiana tribulatio divina ſolamina fratrum ac ſororum

---

(a) *Cuidam*] Videtur haec *Eadburga* eſſe, quia de precibus, quas petit, earumque cauſis ait S. Bonifacius: *Jam de hoc ante deprecatus ſum.* At hoc ſupra factum epiſt. XVII. et XVIII.

Digitized by Google

rorum me quaerere admonet. Praeterea, quia timemus easdem tentationes Satanae ibi eſſe, quae hic ſunt, ſecundum dictum Apoſtoli, *ſtabiles eſtote, et immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.* Et alibi, *vigilate, et ſtate in fide, viriliter agite, et confortamini, omnia veſtra in charitate fiant.* Et ſi egeſtas tangat, dicti Evangelici nolite oblivifci, *beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum coelorum.* Si tribulatio veniat, memores eſtote veritatis dicentis: *In patientia veſtra poſſidebitis animas noſtras*: Et in Pſalmo: *Patientia pauperum non peribit in finem.* Si infirmitas corporis, Pauli Apostoli ſententia proferatur, qua dixit: *quando infirmor, tunc potens ſum, et virtus in infirmitate perficitur.*

An. 733.

EPISTOLA XXVIII.

Edit. Serar. XLIII.

TORTHELMUS EPISCOPUS BONIFACIO EPISCOPO.

DOMINO MEO DULCISSIMO, AC SINCERISSIMO CHARITATIS CULTU, ET PRAECIPUE DEI GRATIA COPIOSO, SEMPERQUE IN CHRISTO PASTORALIS CURAE REGIMINA GUBERNANTI BONIFACIO, QUI ET VUINFRITHUS, ARCHIEPISCOPO, TORTHELMUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI, IN DOMINO SALUTEM.

Deſiderabiles litteras Excellentiae Veſtrae ſuſcepimus, quas relegentes cognovimus tuam piiſſimam devotionem, ferventiſſimumque amorem, quem habes propter beatam vitam, et dextera Domini protegente, meditaris die ac nocte ad fidem catholicam atque apoſtolicam, pro tuae animae redemptione, corda paganorum *Saxonum* converti. Quis enim audiens haec ſuavia non laetetur? Quis non exultet et gaudeat in his operibus, quod gens noſtra Chriſto omnipotenti Deo credat? Per gerulum vero apicum tuorum, modicum tibi munuſculum, ſed magni affectus pignus transmitto, ſimul et indicans, quod omnia quae a parvitate noſtra petere dignatus es, libentiſſime ſuſcepimus, hoc eſt, quod in ſacris miſſarum celebritatibus, et in quotidianis precibus; tuae ſanctitatis memoria celebretur: optanter, et obnixe deprecantes noſtrae fragilitatis conſcii hoc idem a veſtra parte, quanto meritis excellentior eſt, tanto circa nos perfectius obſervari. Feſtinet igitur Veſtra Celſitudo, uti novum Chriſto populum coacervare et dedicare *(a)*. Profecto enim habetis

(a) *Torthelmus* e litteris a *Bonifacio* acceptis intellexit piiſſimam devotionem et ferventiſſimum amorem, quo meditetur die ac nocte ad fidem Catholicam atque Apoſtolicam corda paganorum *Saxonum* converti, hortaturque, ut feſtinet ſua Celſitudo novum Chriſto populum coacervare et dedicare.

betis protectorem humani generis, Redemptorem Dominum noſtrum Jeſum. Fraterno itaque affectu ſalutantes Veſtram Excellentiam, divinam deprecamur jugiter clementiam, quae vos veſtroſque in omnibus operibus auxiliare dignetur, ut cum Chriſto in futuro regnet ſaeculo.

EDIT. SERAR. LXXVI.

EPISTOLA XXIX.

AEBWALDI REGIS.

DOMINO GLORIOSISSIMO ET CUM OMNI HONORIS AFFECTU VENERANTISSIMO BONIFACIO ARCHIEPISCOPO AELBWALDUS AEST-ANGLORUM DEO DONANTE REGIA POTESTATE FRETUS, SIMUL ET TOTA ABBATIA CUM OMNI CONGREGATIONE SERVORUM DEI IN NOSTRA PROVINCIA ALTITHRONUM PRO ECCLESIARUM INCOLUMITATE DIE NOCTUQUE PRECIBUS PULSANTE, IN DEO REMUNERATORE OMNIUM SALUTEM.

Inprimis itaque ſcire te volumus, o dilectiſſime, quod gratanter accipimus noſtram parvitatem veſtris ſanctis orationibus commendatam, ut ſicut veſtra benignitas de miſſarum ſolemnitatibus, et orationum aſſiduitatibus, Deo inſtigante, dictavit, ita quoque noſtra mediocritas devota mente implere conetur, memoriaque nominis veſtri in ſeptenis (*a*) monaſteriorum noſtrorum ſynaxibus perpetua lege cenſeri debet, quod in ſeptenario numero perfectio ſaepe deſignatur. His itaque bene compoſitis, et Deo adjuvante, de animarum regulis, rite compoſitis, et de interioris hominis habitu apte condictis, exteriora terrenaeque ſubſtantiae adminicula, quae ſub noſtra poteſtate Deo largiente redacta ſunt, ſub veſtrae voluntatis arbitrio contineri volumus: ita tamen, ut orationum veſtrarum adjutoria per benevolentiam Almitatis Veſtrae in eccleſiis Dei frequentare faciatis: et ſicut te paſtorem in populo ſuo praedeſtinatio Dei fieri voluit, ita et nos patronum te ſentire ſatagemus. Nomina quoque defunctorum, et viam univerſalem ingredientium prout opportunitas anni exegerit, ex utraque parte adducentur, quatenus ut Deus Deorum, et Dominus dominantium, qui vos in epiſcopatus regimen ponere voluit, ſuam plebem ad individuae Trinitatis agnitionem, et unitatis ſubſtantiam per vos adducere dignetur. Vivite felicibus finem clauſuri calcibus.

S---us.

(*a*) *In Septenis*] Septem intelligit horarum canonicarum preces, de quibus infra ep. XVII. Beda l. 3. c. 27. ſolemnem canonici temporis pſalmodiam vocat. Vide Steph. Durandum toto fere lib. 3.

Digitized by Google

S - - - us.

Praeterea, o piiſſime pater, tibi imitandum curamus, ut gerulum praeſentium litterarum devota mente a nobis transmiſſum ſcias, et ſicut fidelem tibi eſſe comperimus, ita et eum veridicum in omnibus nobis invenies.

EPISTOLA XXX.

EDIT. SERAR. XXXVIII.

EPISTOLA CANGYTH (a) ABBATISSAE AD BONIFACIUM.

BENEDICTO IN DOMINO IN FIDE AC DILECTIONE VENERABILI VUINFRITHO, COGNOMENTO BONIFACIO, PRESBYTERATUS PRIVILEGIO PRAEDITO, ET VIRGINALIS CASTIMONIAE FLORIBUS VELUT LILIORUM SERTIS CORONATO, NEC NON DOCTRINAE SCIENTIA ERUDITO, CANGYTH INDIGNA ANCILLA ANCILLARUM DEI, ET NOMINE ABBATISSA, SINE MERITO, FUNCTA, ET UNICA FILIA EJUS HEABURG, COGNOMENTO BUGGE, IN SANCTA TRINITATE AETERNAM SALUTEM.

Ad referendas gratias amplitudinis et dilectionis, quam transmarinis litteris, per gerulum ſcedarum pietatis tuae transmiſiſti, nullus oris noſtri ſufficit ſermo. Gratulandum eſt, ſi vera laus eſt, qua laudatae ſumus: timendum eſt valde, ne magis vituperatio ſit non merita laus, quam laudatio. Amantiſſime frater, ſpiritalis magis quam carnalis et ſpiritalium gratiarum munificentia magnificate, tibi ſoli indicari voluimus, et Deus ſolus teſtis eſt nobis, quas cernis interlitas lacrymis, quod multis miſeriarum molibus, velut graviſſima ſarcina, aut preſſura premente, depreſſae ſumus: et ſecularium rerum tumultibus tanquam ſpumoſi maris vortices verrunt, et velut undarum cumulos, colliſas ſaxis, quando ventorum violentia et procellarum tempeſtates ſaeviſſime in orbem euripum impellunt, et cymbarum carinae ſurſum immutatae, et malus navis deorſum dejicitur. Haud ſecus animarum noſtrarum naviculae magnis miſeriarum machinis, et multifaria calamitatum quantitate quatiuntur, et velut veritatis voce de Evangelica domo dicitur: Deſcendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt venti, et impegerunt in domum illam, et reliqua. Igitur primum omnium ponitur, et ſuper omnia alia illa, quae exterius accedunt; memorata innumerabilium concatenatio criminum, et nullius boni plena et perfecta fiducia: et non tantum recordatio animarum noſtrarum ſed (quod difficilius eſt et multo gravius)

K univer-

(a) *Cangyth* legitur etiam *Eangyth.*

Digitized by Google

univerſarum commiſſarum animarum promiſcui ſexus, et aetatis; et quod multorum mentibus et diverſis moribus deſerviturae et poſtea ante ſublime tribunal Chriſti rationem reddituræ non ſolum pro manifeſtis peccatis geſtorum, ſive dictorum, ſed ſimul pro occultis cogitationibus, quae homines latent, Deo tantum teſte, et cum ſimplici acie adverſus duplicem, et cum decem millibus adverſus viginti millia duellum ducturae: et acclivis animabus noſtris additur interea domeſticae rei difficultas et diſputatio diverſarum diſcordiarum, quas ſeminat omnium bonorum inviſor, qui rancida corda virorum inficit malitia, et inter omnes homines ſpargit, maxime per monaſticos, et monachorum contubernia. Et ſcit quia potentes potenter tormenta patiuntur. Angit praeterea paupertas et penuria rerum temporalium, et anguſtia ceſpitis ruris noſtri, et infeſtatio, quia accuſamur apud eum ab his, qui nobis invident, ut quidam ſapiens ait: faſcinatio et invidia obſcurat multa bona. Similiter ſervitium regis, et reginae, epiſcopi et praefecti, et poteſtatum et comitum, quae omnia enumerare longum eſt, et facilius poſſunt mente tractari quam ſermone. Additur his omnibus amiſſio amicorum et contribulium caterva propinquorum et conſanguineorum turba. Non habemus filium, neque fratrem, patrem, aut patruum, niſi tantum unicam filiam penitus deſtitutam omnibus charis in hoc ſaeculo, praeter unam tantum ſororem ejus, et matrem valde vetulam, et filium fratris earum, et illum valde infelicem propter nos, absque ipſius meritis, et quia rex noſter ejus gentem multum exoſam habet: et nullus eſt alius, qui noſter ſit neceſſarius: ſed diverſis caſibus tranſtulit illos Deus. Alii eorum obierunt in patrio ſolo, et corpora eorum in terrae pulvere ſqualente requieſcunt iterum reſurrectura in die neceſſitatis, quando herilis tuba concrepabit, et humanum genus atris tumbis emerget, rationem redditurum: et ſpiritus eorum angelicis ulnis evecti regnaturi cum Chriſto, ubi omnis dolor deficiet, et invidia fatiſcet, et fugiet dolor, et gemitus a facie ſanctorum. Aſt alii patriam reliquerunt, et aequoreis campis ſe crediderunt, et ſanctorum petivere apoſtolorum limina *Petri* et *Pauli*, et multorum martyrum, virginum atque confeſſorum, quorum numerum et nomina Deus ſcit. Pro his omnibus, et hujuscemodi cauſis, quae vix uno die enumerari poſſunt, quamvis ut dicitur, quintilis aut ſextilis tempora protelent aeſtatis; taedet nos vitae noſtrae, et pene nobis pertaeſum eſt vivere. Omnis homo in ſua cauſa deficiens, et in ſuis conſiliis diffidens quaerit ſibi amicum fidelem, in cujus conſiliis confidat, qui in ſuis diffidat, et talem fiduciam habeat in illo, ut omne ſecretum ſui pectoris pandat et aperiat: et, ut dicitur; quid dulcius, quam habeas illum cum quo omnia poſſis loqui, ut tecum?

Et

Et ideo duntaxat pro his omnibus miſeriarum neceſſitatibus, quos laciniosſo ſermone enumeravimus, nobis neceſſarium fuit, ut quaereremus amicum fidelem, et talem, in quem confidamus melius quam in nosmetipſas, et qui dolores noſtros, et miſerias, et paupertates ſuas deputaret, et compatiens nobis fuiſſet, et conſolaretur nos, et ſuſtentaret eloquiis ſuis, et ſaluberrimis ſermonibus ſublevaret. Diu quaeſivimus, et confidimus, quia in te invenimus illum amicum, quem cupimus, et optavimus et ſperavimus. Et ſi nobis Deus dediſſet, ut per angelum ſuum, (ſicut *Abacuc* prophetam, cum prandiis in lacum leonum ad *Danielum* vatem miſit: et *Philippum* unum de ſeptem diaconibus ad Eunuchum) in illas terras, et in illam peregrinationem poſſemus pervenire, ubi habitas: et ſi licuiſſet nobis viva verba ex ore tuo audire, quam dulcia faucibus meis eloquia tua Domine ſuper mel et favum ori meo! Sed quia hoc noſtris meritis non meruimus, ſed longo intervallo terrae marisque, et multarum provinciarum terminis dividimur, tamen pro hac fiducia ſupra memorata, notum tibi facere volumus, frater *Bonifaci*, quia multum temporis fluxit, ex quo deſiderium habuimus, ſicut plurimi ex neceſſariis noſtris et cognatis, ſive alienis, quo quondam orbis dominam *Romam* peteremus, et ibi peccatorum noſtrorum veniam impetremus, ſicut alii multi fecerunt, et adhuc faciunt; et ego maxime, quae aetate provećtior ſum, et multo plura in vita mea commiſi, et perpetravi. Et hujus meae voluntatis atque propoſiti mihi conſcia fuit *Wale* Abbatiſſa quondam mea, et mater ſpiritalis, et unica filia. Adhuc in annis juvenilibus fuit, et hujus rei deſiderium quaerere neſcivi. Sed quia ſcimus, quod multi ſunt, qui hanc voluntatem vituperant, et hunc amorem derogant, et eorum ſententiam his aſtipulationibus affirmant, quod canones ſynodales praecipiant, quod unusquisque in eo loco, ubi conſtitutus fuerit, et ubi votum ſuum voverit, ibi maneat, et ibi Deo reddat vota ſua: ſed quia univerſi diverſa voluntate vivimus, et nobis incerta res et occulta Dei judicia ſunt, ſicut ait Propheta: *Juſtitia tua ſicut montes Dei: Judicia tua abyſſus multa,* et ejus ſecreta voluntas et diſpenſatio in hac re nobis valde occulta eſt: pro his ergo incertis atque occultis ambae te ſupplices atque proſtratis vultibus flagitamus, ut ſis nobis *Aaron*, id eſt mons fortitudinis, orationum tuarum nos ſuffragio fulcias, et dirigas thuribulum deprecationum tuarum, ſicut incenſum in conſpećtu divinitatis, et elevatio manuum tuarum comparetur ſacrificio veſpertino. Vere enim confidimus in Deum, et ejus clementiam exoramus, ut per ſupplicationem oris tui, et orationes medullatas, oſtendat nobis per te, quod nobis profuturum et utile judicaverit, ſive in patrio ſolo vivere, vel in peregrinatione exulare. Similiter poſtulamus

Pietatem Tuam, ut tua reſcripta trans pontum dirigere digneris, et reſpondeas his, quae in his chartis exaravimus ruſtico ſtylo et impolito ſermone, quia nullam fiduciam habemus ad eos, qui in facie gloriantur et non in corde. De tua fide et charitate in Deum et dilectione in proximum, et illum fratrem ſupra memoratum ſine nomine, neceſſarium amicum noſtrum *Denewaldum*, ſi Deus diſponat, vel decreverit, ut dirigat viam ejus in illas partes terrae, et peregrinationem illam, in qua habitas, tu illum charitate et dilectione ſuſcipias: et ſi voluntas ejus vel deſiderium flagitat cum tua benedictione et gratia et eulogia dirigere digneris ad venerabilem fratrem, nomine *Bertheri*, presbyteratus gratia decoratum et confeſſionis (*b*) titulo notatum, qui diu incoluit illam peregrinationem. Vale, frater ſpiritalis fideliſſime atque amantiſſime, et ſincera et pura dilectione dilectus et proſperis ſucceſſibus polle in Domino dilecto. Amicus diu quaeritur, vix invenitur, difficile ſervatur. Ora pro nobis, ut non noceant nobis noxarum crimina amara.

EDIT. SERAR. II.

EPISTOLA XXXI.

BONIFACIUS AD BUGGAN ABBATISSAM.

VENERANDAE AC DILECTISSIMAE SORORI BUGGAN BONIFACIUS, QUI ET VUINFRETHUS SERVUS SERVORUM DEI OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Soror chariſſima, poſtquam nos timor Chriſti et amor peregrinationis longa et lata terrarum ac maris intercapedine ſeparavit, multorum relatu audivi tempeſtates tribulationum, quae tibi in ſenectute, Deo permittente, ſupervenerunt. Moerore contriſtatus ingemui, reputans, quia poſtquam quietem contemplativae vitae quaerendo, majores monaſteriorum ſollicitudines abjeciſti, frequentiores et validiores tribulationes occurrerunt. Nunc autem, ſoror veneranda, tribulationibus tuis compatiens, fraternas et hortatorias, et conſolatorias, beneficiorum tuorum, et antiquarum amicitiarum memor, litteras ad te transmitto, rogans

---

(*b*) *Confeſſionis*] De confeſſoris nomine ac titulo inſigni D. Cyprianus et Baronius in Martyrologio die 2. Januar. Et fieri poteſt, ut iſte confeſſor ejusmodi fuerit. Quia tamen Evangelii promulgatio vocatur fidei confeſſio, poteſt eo modo inſignis dici confeſſor, qui Evangelio gentibus enunciando inſignem navavit operam.

Digitized by Google

rogans ut mente non excidat ſententia veritatis, qua dixit: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Et verbum ſapientiſſimi SALOMONIS: *Quem diligit Deus, corripit, et flagellat omnem filium, quem recipit.* Et PSALMIGRAPHI ſententia: *Multae tribulationes juſtorum, et de his omnibus liberabit eos Dominus.* Et alibi: *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non ſpernit.* Et recordare apoſtolicae ſententiae, qua dixit: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Et alibi: *Gloriamur in tribulationibus, ſcientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit.* De iſta ſpe, ſoror chariſſima, ſemper gaude et laetare, quia non confunderis: et tribulationes mundanas toto mentis annisu contemne, quia omnes milites Chriſti utriusque ſexus, tempeſtates et tribulationes infirmitatesque hujus ſaeculi deſpexerunt, pro nihiloque duxerunt, PAULO atteſtante, qui ait: *Quando infirmor, tunc potens ſum.* Et alibi: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? An anguſtia? An fames? An nuditas? An periculum? An perſecutio? An gladius? (ſicut ſcriptum eſt, quia propter te mortificamur tota die: aeſtimati ſumus, ſicut oves occiſionis) ſed in his omnibus ſuperamus propter eum qui nos dilexit*, qui pater et amator caſtae virginitatis tuae, qui te primaevo tempore juventutis tuae, paternae dilectionis voce, ad ſe invitans, filiam vocavit, dicendo per PROPHETAM: *Audi filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviſcere populum tuum, et domum patris tui: quia concupivit rex ſpeciem tuam.* Ipſe eſt, qui modo in ſenectute tua laboribus et tribulationibus ſpeciem et pulchritudinem animae tuae decorare et adornare deſiderat. Tu autem, chariſſima, de futura haereditate patriae coeleſtis, in ſpe gaudens, contra omnes adverſitates ſive cordis ſive corporis, ſcutum fidei et patientiae oppone, ut et Chriſto ſponſo cooperante turris evangelicae aedificium, quod in bona juventute coepiſti, in ſenectute bella ad gloriam Dei perficias, ut cum Chriſto veniente, cum ſapientibus virginibus, lampadem cum oleo fulgentem obviam portare merearis. Interea intimis obſecro precibus, ut, memor promiſſionis antiquae, pro me orare digneris, ut Dominus, qui eſt redemptor noſter et ſalus omnium, de iſtis multifariis periculis animam meam eripiat in fructu ſpiritali. Vale in Chriſto.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XX.

EPISTOLA XXXII.

BONIFACIUS BUGGAN ABBATISSAE.

DOMINAE DILECTISSIMAE ET IN AMORE CHRISTI OMNIBUS CAETERIS FOEMINEI SEXUS PRAEFERANDAE SORORI BUGGAN, ABBATISSAE, BONIFACIUS EXIGUUS INDIGNUS EPISCOPUS IN CHRISTO SALUTEM.

Notum ſit tibi, ſoror chariſſima, de illo conſilio, quo me indignum per litteras interrogaſti, quod ego tibi iter peregrinum nec interdicere per me, nec audenter ſuadere praeſumo. Sed quod viſum eſt dicam. Si enim ſolicitudinem, quam erga ſervos Dei, et ancillas, et monaſterialem vitam habuiſti, propter acquirendam quietem et contemplationem Dei dimiſiſti, quomodo debes nunc ſaecularium hominum verbis et voluntatibus ſervire cum labore et taedioſa ſolicitudine? Melius eſſe mihi videtur, ſi propter ſaeculares in propria libertatem quietae mentis habere nullatenus poſſis, ut per peregrinationem, libertatem contemplationis, ſi volueris et poſſis, acquiras; quemadmodum ſoror noſtra *Wiethberga* faciebat, quae mihi per ſuas litteras intimavit, quod talem vitam quietam inveniſſet, juxta limina ſancti *Petri*, qualem longum tempus deſiderando quaeſivit. De iſto autem tuo deſiderio illa mihi mandavit (quia de te ad illam ſcripſi) ut exſpectes, donec rebelliones, et tentationes, et minae Saracenorum, quae apud *Romanos* nuper emerſerunt, conquieverint. Et quoadusque illa, Deo volente, ſuas litteras invitatorias ad te dirigat. Et hoc mihi optimum videtur eſſe: et praepares tibi neceſſaria itineris, et ſuſtineas verbum ejus, et poſtea, quod pietas Domini juſſerit, facias. De conſcriptione autem ſententiarum, de qua rogaſti, peccatis meis indulgere debes: quia propter inſtantes labores, et itinera continua, adhuc perfecte conſcriptum quod rogaſti, non habeo: ſed cum implevero; ad praeſentiam dilectionis tuae transmittere curabo. De muneribus namque, id eſt veſtimentis, quae miſiſti, gratias agentes, Deum omnipotentem rogamus, ut tibi praemium remunerationis aeternae cum angelis et archangelis in alto coelorum culmine reponat. Obſecro igitur per Deum ſororem chariſſimam, imo matrem ac dominam dulciſſimam, ut aſſidue pro me orare dignetur; quia pro peccatis meis, multis tribulationibus fatigor, et multo majore mentis tribulatione et ſolicitudine, quam corporis labore conturbor. Fidem inter nos antiquam nunquam deficere ſcias. Vale in Chriſto.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XXXIII.

EDIT. SERAR. CI.

ABBATI SANCTO, VEROQUE AMICO, JURE AC MERITO HONORANDO, DIVINAE SANCTIMONIAE ET RELIGIONIS GRATIA REPLETO, VUINFREDO EGBURG ULTIMA DISCIPULORUM SEU DISCIPULARUM TUARUM AETERNAM IN DOMINO SOSPITATIS SALUTEM.

Charitatis tuae copulam fateor dum per interiorem hominem guſtavi, quaſi quiddam mellitae dulcedinis, meis viſceribus hic ſapor inſidet. Et licet ſtatim ut nacta ſum, ab aſpectu corporali viſualiter defraudata ſim, ſororis tamen amplexibus collum tuum conſtrinxero. Quamobrem, mi amande jam olim frater, nunc autem ambo pariter in Domino dominorum, abba, atque frater appellaris. Quia poſtquam a me ſeparavit amara mors et crudelis illum, quem ſupra omnes alios amare conſueveram, germanum meum offerem, Te pene omnibus caeteris maſculini ſexus, charitatis amore, praeferebam. Et ne diutius varie verba protelarem, non voluitur dies, neque nox elabitur ulla ſine memoria magiſterii tui. Idcirco crede mihi, Deo teſte, quia te ſummo complector amore, et de te confido, quod nunquam immemor ſis illius amicitiae, quam cum fratre meo te certum fuit habere. Ego autem, licet ſcientia tardior, et meritis vilior illo ſim, tamen erga tuae charitatis obſequium diſpar non ſum. Et quamvis temporum ſeries ocyus currendo diſcreverit, moeroris tamen nunquam me nebula atra deſeruit: ſed majori ſpatio temporum majora mihi addiderunt lucra injuriarum, ut ſcriptum eſt. *Amor hominis adducit dolorem: Amor autem Chriſti illuminat cor.* Et poſtquam mihi ſimul chariſſima ſoror *Wecchburg* quaſi inflicto vulnere, iteratoque dolore, ſubito ab oculis evanuit (cum qua adolevi, cum qua mihi idem nutricum ſinus, una mater ambabus in Domino) et dereliquit, Jeſum teſtor, ubique dolor, ubique pavor, ubique mortis imago. Malui mori, ſi ſic Domino auſpici, cui arcana non latent, placuiſſet: vel tarda mors non tricaverit. Sed quid dicam nunc? Ante improvida tandem nos amara mors, ſed amarior diviſio ſeparavit ab invicem illam, ut reor, felicem, me vero infelicem, quaſi quoddam depoſitum huic ſeculo ſervire permiſit. Sciens enim quantum illam dilexi, quantum amavi, quam nunc, ut audio, *Romanus* carcer includit, ſed amor Chriſti, qui in ejus pectore, viruit, floruitque, omnibus vinculis fortior, et validior eſt: et *perfecta charitas foras mittit timorem*: En ille inquam ille ſuperi Rector olympi ineffabili gratulatur tripudio, qui taliter te doctrina exornat divina, et in lege ejus die noctuque meditaris,

Digitized by Google

ditaris. et ſcriptum eſt. *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem*, *evangelizantium bona.* Illa arduam et arctum viam graditur callem : Ego autem adhuc in infimis, lege carnali, ceu quadam compede, praepedita jaceo. Illa gratulabunda in judicio futuro pariter cum Domino decantens, dicit : *In carcere fui*, *et viſitaſti me.* Tu autem in regeneratione, cum ſederint duodecim Apoſtoli in ſedibus duodecim, ſedebis, et ibi quantos labore proprio acquiſieris, de tantis ante tribunal aeterni regis, dux futurus deauratus gaudebis. Ego autem adhuc in valle lacrymarum, ut emeritum eſt, lugeo propria peccata, eo quod talibus me indignam feciſſet Deus adhaerere comitibus. Quapropter crede mihi, non ſic tempeſtate jactatus portum nauta deſiderat, non ſic ſitientia imbres arua deſiderant, non ſic curvo littore anxia mater filium exſpectat, quam ut ego uſibus veſtris frui cupio. Sed quia peccatis meis exigentibus et innumeris delictis aggravata, ut hoc evenire queat, ut ab imminentibus periculis abſoluta ſim, in deſperationem deducta ſum. Idcirco ego peccatrix veſtigiis Celſitudinis Tuae provoluta, ex intimis praecordiorum penetralibus implorans a finibus terrae ad te clamavi, o beatiſſime Domine, dum anxie requiret cor meum, ut in petra orationum tuarum exaltes me, quia factus es ſpes mea, turris fortitudinis a facie viſibilis et inviſibilis inimici. Et ad conſolationem immenſi doloris, ad ſedandam moeroris undam, obſecro ut tuo ſuffragio mea fragilitas, quaſi quibusdam ſuſtentaculis, ut non prorſus corruat, fulciatur. Similiter ſupplex rogito, ut mihi aliquod ſolatium vel in reliquiis ſanctis, vel paucula ſaltem per ſcripta beatitudinis tuae verba deſtinare digneris, ut in illis tuam praeſentiam ſemper habeam. Vale jugiter proſperis ſucceſſibus vivens Deo, terque quaterque interpellans pro me.

Ego autem ſimiliter *Ealdbeoreth* pauperculus Chriſti, in Domino cum omni affectu ſaluto te : deprecor te, ut illius amicitiae, quam olim ſpopondiſti, in tuis deificatis orationibus recorderis ; et licet corpore ſeparemur, tamen recordatione jungamur.

EPI-

EPISTOLA XXXIV.

EDIT. SERAR. XXXVII.

CENAE AD BONIFACIUM.

VENERANDO PONTIFICI BONIFACIO CHRISTI AMATORI CENE INDIGNA SALUTEM.

Jam fateor tibi, chariſſime, quia licet te corporalibus oculis raro intuear, quod te tamen ſpiritalibus luminibus cordis jugiter aſpicere non ceſſo. Et haec parva munuſcula magis indicia charitatis ſunt, quam ut tuae ſanctitati digna ſint. Et hoc tibi notum facio, quod usque ad finem vitae meae te ſemper in meis orationibus recordor. Et te rogo per creditam amicitiam, ut meae parvitati fidelis ſis, ſicut in te credo; et ut me in tuis orationibus adjuves, ut Deus omnipotens vitam meam ſecundum ſuam voluntatem diſponat. Et rogo, ut ſi unquam aliquis tuorum ad hanc provinciam veniat, ut meam paupertatem interpellet : et ſi in aliqua re vel carnalis commodi vel ſpiritalis adminiculi vel tibi, vel alicui tuorum poſſim adjuvare, ut mihi indicet : et ego ad magnam ſalutem animae meae credo, ut ſecundum vires meas imperium tuum atque juſſionem adimpleam. Vale ſemper in Domino.

EDIT. SERAR. V.

EPISTOLA XXXV.

DOMINÆ DILECTISSIMÆ CHRISTIQUE RELIGIOSISSIMÆ ABBATISSÆ KANEBADÆ (a) REGALIS PROSAPIÆ GENEROSITATE PRAEDITÆ DEN. ET L. ET B. FILII TUI AC VERNACULI SEMPITERNÆ SOSPITATIS SALUTEM.

Agnoſcere cupimus Almitatis Tuae clementiam, quia te, prae caeteris cunctis feminini ſexus, in cordis cubiculo, cingimus amore, quod poſt genitoris, et genetricis, et aliorum propinquorum noſtrorum obitum ad germanicas gentes transivimus : et quod in venerandi archiepiſcopi *Bonifacii* monaſticae converſationis regula ſuſcepti, ipſiusque laboris adjutores ſumus, in quantum naturae pauperculae vilitas praevalet. Nunc itaque ex intimis precordiorum iliis, ſuppliciter flagitamus, ut digneris nos habere in tuae ſacrae congregationis communione, et noſtram lintrem (b) procelloſis fluctibus hujus mundi fatigatam, tuorum oraminum praeſidio ad portum ſalutis deducere, et atra

L contra

(a) *Kanebadae*] Hoc ignoto ſcriptum charactere nomen.

(b) *Noſtram lintrem*] Etiam foeminine dixit lib. 7. Caesar, et Tibullus.

contra piaculorum ſpicula, parma tuae orationis protegere non recuſes, ſic ut nos quoque pro Tuae Celſitudinis ſtatu, divino ſubfragio, ſingulis momentis deprecantes ſumus. Hoc vero ſi corporibus praeſentes fuiſſemus, flexis genarum (c) poplitibus, et ſalſis lachrymarum imbribus rogitantes diligenti petitione ſperamus poſſe impetrari: et nunc abſentes hoc idem obnixis precibus poſtulamus. Illud etiam ſcire deſideramus tuae ſagacitatis induſtriam, quod ſi cui noſtrum contingit hujus Brettanicae telluris ſceptra viſitare, quod nullius hominis obedientiam et inſtitutionem antea quaerimus, quam tuae benevolentiae ſubjectionem, qui in te firmiſſimam ſpem mentis noſtrae poſitam habemus. Similiter obſecramus ut puerulos duos noſtros Beiloe et Man, quos ego Lul, et Pater noſter (*d*) liberos dimiſimus, Romam deſtinantes et avunculo noſtro commendavimus, pro mercede animae tuae, et ſi liberi arbitrii ſint, et illorum voluntas ſit, et in tua poteſtate ſint, nobis transmittere per harum litterarum gerulos ſtudeas: et ſi aliquis eis prohibere vellet iter pergendi ſine juſtitia, deprecamur ut eos defendere digneris. Parva quoque munuſculorum transmiſſio ſcedulam iſtam comitatur: quae ſunt tria, id eſt, turis, et piperis, et cinnamomi permodica xenia, ſed omni mentis affectione deſtinata. Hujus muneris magnitudinem ut non conſideres, ſed ſpiritalis caritatis amorem attendas, poſcimus. Illud etiam petimus, ut ruſticitatem hujus epiſtolunculae (*e*) emendes, et nobis aliqua verba tuae dulcedinis non renuas dirigere, quae inhianter audire gratulabundi ſatagimus. Vale vivens domino aevo longiore, et vita feliciore, intercedens pro nobis.

EPI-

(c) *Genarum*] *Genuum.* Nam quemadmodum *gelu et gelus*, ſic *genu et genus* apud veteres dicebatur, ut ex Lucilio monſtrat Nonius, ſed non *gena*, de qua Festus.

(*d*) *Pater noſter*] An S. Bonifacius *puerulos*, id eſt, ſervulos iſtos manu miſerat?

(*e*) Pro *Epiſtiunculae* ut alii habent.

EPISTOLA XXXVI.

EDIT. SERAR. VI.

UNIVERSIS REVERENDISSIMIS COEPISCOPIS, VENERABILIBUS PRESBYTERIS CANDIDATIS GRATIA DIACONIBUS, CANONICIS, CLERICIS, VERO GREGI CHRISTI PRAELATIS ABBATIBUS SEU ABBATISSIS HUMILLIMIS, ET PRO DEO SUBDITIS MONACHIS, CONSECRATIS, ET DEO DEVOTIS VIRGINIBUS, ET CUNCTIS CONSECRATIS ANCILLIS CHRISTI, IMO GENERALITER OMNIBUS CATHOLICIS DEUM TIMENTIBUS DE STIRPE ET PROSAPIA ANGLORUM PROCREATIS, EJUSDEM GENERIS VERNACULUS, UNIVERSALIS ECCLESIAE LEGATUS GERMANICUS, ET SERVUS SEDIS APOSTOLICAE, BONIFACIUS. QUI ET VUYNFRETHUS, SINE PRÆROGATIVA MERITORUM NOMINATUR ARCHIEPISCOPUS, HUMILLIMÆ COMMUNIONIS ET SINCERISSIMÆ IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Fraternitatis Veſtrae clementiam intimis obſecramus precibus, ut noſtrae parvitatis in orationibus veſtris memores eſſe dignemini, ut liberemur a laqueo venantis ſatanae, et ab importunis et malis hominibus, et ſermo Domini currat et clarificetur, et ut precibus pietatis veſtrae impetrare ſtudeatis, ut Deus et Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, et ad agnitionem Dei venire, convertat ad Catholicam fidem corda paganorum *Saxonum*, et reſipiſcant a diaboli laqueis, a quibus capti tenentur, et adgregentur filiis matris eccleſiae. Miſeremini illorum, quia et ipſi ſolent dicere de uno (*a*) ſanguine, et de uno oſſe ſumus: recordantes, quia adpropinquat via univerſae terrae et nemo in inferno confitebitur Domino, neque mors laudavit eum, et adpropinquat via univerſae terrae, et ſcitote quod in hac prece, duorum (*b*) pontificum *Romanae* eccleſiae adſtipulationem et conſenſum et benedictionem accepi. Agite nunc de hac obſecratione noſtra, ut mercedis veſtrae praemia in ſuperna curia Angelorum clareſcant, et creſcant. Unitatem et communionem Dilectionis Veſtrae valentem ac proficientem in Chriſto creator omnipotens aeternaliter cuſtodiat.

(*a*) *Dicere de uno*] Sic diſtinguendum. Nam *Saxones* dicebant S. Bonifacio *Angliſque* Chriſtum Jeſum praedicantibus: *De uno ſanguine et de uno oſſe ſumus.* Quia in *Angliam* profecti *Saxones* et ex iis *Angli*.

(*b*) *Duorum*] Scilicet *Gregoriorum II. et III.*

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CL.

EPISTOLA XXXVII.

DILECTISSIMO ET REVERENDISSIMO CUTHBERTO (*a*) ABBATI, ET UNIVERSIS FRATRIBUS SANCTAE CONGREGATIONIS EJUS BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI IN CHRISTO FRATERNAE CHARITATIS SALUTEM.

Fraternitatis Veſtrae pietatem intimis obſecramus precibus, ut nos inter feras et ignaras gentes *Germaniae* laborantes, et grana Evangelica plantantes veſtris ſacroſanctis orationibus adjuvemur, et precibus Sanctitatis Veſtrae in nobis ſaevus *Babylonicae* ardor reſtinguatur flammae, et ſparſa ſulcis ad fructum multiplicata ſurgant ſumma: quia juxta dictum Apostoli. *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed Deus qui incrementum dat, ut detur nobis ſermo in apertione oris, et ſermo Domini currat et clarificetur.* Interea rogamus, ut reliqua de opuſculis ſagaciſſimi inveſtigatoris ſcripturarum *Bedan* monachi, quem nuper in domo Dei apud vos, vice candelae, eccleſiae, ſcientia ſcripturarum fulſiſſe audivimus, conſcripta nobis transmittere dignemini. Et ſi vobis laborioſum non ſit, ut donum unum, nobis grande ſolatium peregrinationis noſtrae transmittatis.* Ad indicium quoque intimae charitatis, lectiſternia caprina vobis (ſicut hic vocant) direximus: quae petimus, licet digna non ſint, ut pro memoria ſuſcipiatis. Alma Trinitas, et una Divinitas Fraternitatem Veſtram, et hic ſanctis virtutibus proficientem, ac valentem augeat et cuſtodiat, et in futura beatitudine, inter ſplendida Angelorum agmina, gaudentes remunerando glorificet.

1. *Cor.* 3. 7. *Epheſ.* 6. 19. 2. *Theſ.* 3. 1.

* *In aliis legitur exemplaribus: ut cloccam unam transmittatis.*

(*a*) Vid. Pagi *critica* ad an. DCCXXXI. num. VII.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XXXVIII.

EDIT. SERAR. LXXXV.

CHARITATIS LACERTIS AMPLECTENDO AMICO, IMO SPIRITALI GERMANITATE COPULANDO FRATRI, SUMMI PONTIFICATUS INFULA PRAEDITO ECKBERTO (a) ARCHIEPISCOPO BONIFACIUS EXIGUUS EPISCOPUS, LEGATUS GERMANICUS CATHOLICAE, ET APOSTOLICAE ECCLESIAE, FLORENTEM IN CHRISTO IMMARCESSIBILIS CHARITATIS SALUTEM.

Dona ac libellos dulciſſimae Beatitudinis Veſtrae a Vobis directa gratanti animo gaudentes ſuſcepimus, ſuſpenſis ad aethera palmis ſupernum Regem obſecravimus, ut vobis in ſuperna angelorum curia florentia mercedis praemia reſtituat. Modo autem Sanctitatis Veſtrae clementiam intimis poſtulamus precibus, ut pro nobis laborantibus et periclitantibus Pietas Veſtra exorarare dignetur, quia grandis nobis neceſſitas imminet, juſtorum adjuvamina expetere. Quia ſcriptum eſt, *multum valet deprecatio juſti aſſidua.* Jac. 5. Enarrare autem omnia mala, quae nos extrinſecus et intrinſecus patimur, epiſtolaris brevitas prohibet. Modo enim inhianter deſiderantes flagitamus, ut nobis ad gaudium noſtri moeroris eo modo, quo antea jam feciſtis, aliquam particulam vel ſcintillam de candela eccleſiae, quam illuxit Spiritus ſanctus in regionibus veſtris, deſtinare curetis, id eſt, de tractatibus, quos ſpiritalis presbyter et inveſtigator ſanctarum ſcripturarum *Beda* reſerando compoſuit, partem qualemcunque transmittere dignemini. Maxime autem, ſi forte poſſit, quod nobis praedicantibus habile, et manuale, et utiliſſimum eſſe videtur ſuper lectionarium (b) anniverſarium, et proverbia *Salomonis*, quia commentarios ſuper illa condidiſſe eum audivimus. Interea maxima nos cogit neceſſitas Veſtri conſilii judicium inquirere. Nam dum invenero presbyterum jam ante multa tempora lapſum in fornicationem, et poſt poenitentiam in officium gradus ſui a *Francis* iterum reſtitutus eſt, et nunc habitans in latiſſimo pago fidelium, ſed errantium populorum

(a) *Ekberto]* Supra *Eboracenſis* Archiepiſcopus, qui primus poſt *Paulinum* accepit ab Apoſtolica ſede pallium. BEDA *epit. anno* DCCXXXV. mortuus anno DCCLXVI. *ibidem.*

(b) *Lectionarium.]* Liber continens lectiones eccleſiaſticas, maxime vero epiſtolas S. *Pauli*, quae ad Miſſam leguntur per anni circulum. ANASTASIUS IN BENEDICTO III. PP. *Textum ſcilicet voluminis, in quo conſtant verae praedicationis*, PAULI *videlicet* APOSTOLI *et aliorum Apoſtolorum epiſtolae atque Prophetarum ordinabiliter conſtitutae lectiones, quae a ſubdiaconibus leguntur per cunctas eccleſiarum ſtationes, more ſolito, ſurſum in ambone etc.*

Digitized by Google

lorum, ſine aliis ſacerdotibus ſolus miniſtrat baptismum, et ſolemnia miſſarum celebrans. Modo autem, ſi talem ſecundum juſtiſſimos canones abſtulero, morientur ſine ſacro regenerationis fonte infantes, propter raritatem ſacerdotum, ſi meliorem, ad reſtaurandum prioris lapſum non habuero. Judicate ergo inter me, et inter populum erroneum, utrum melius ſit, vel ſaltem minus malum, ut talis, miniſterium ſancti altaris impleat, an ut pagana moriatur multitudo populi, quia caſtiorem miniſtrum acquirere nequiverit: vel ſi inter multitudinem ſacerdotum invenero in eodem peccamine lapſum, et iterum poſt poenitentiam priori gradui reſtitutum, de quo omnis multitudo ſacerdotum et populorum bonae opinionis confidentiam habuerunt, et ſi ille modo degradatus fuerit, ſecretum peccatum revelatum fuerit, et ſcandalizavi multitudo plebium, et per ſcandalum plurimae peribunt animae, et deteſtatio erit maxima ſacerdotum, et diffidentia miniſtrorum eccleſiae ut omnes perfidos, nulli credentes, deſpectos habeant. Quam ob rem audacter praeſumpſimus, patientes et conſentientes illum in miniſterio divino perſiſtere, exiſtimantes levius (c) eſſe dubium unius hominis periculum et audaciam, quam ruinam et perditionem animarum pene totius populi. De iſtis autem univerſis quid mihi ſuſtinendum ſit, neceſſitate cogente ſcandala vitandi, quidve refutandum, ſecundum conſilium veſtrum per ſcripta videre, et audire omnino deſidero. Praeterea Celſitudini Veſtrae, vice oſculi, duas vini cupellas (d) per hunc portitorem litterarum transmiſimus, petentes ut charitatis inter nos precibus noſtris inde laetum diem cum fratribus veſtris faciatis. Obſecramus igitur, ut de iſtis petitionibus noſtris faciatis, ut mercedis veſtrae praemia in coelorum culmine clareſcant.

EPI-

(c) *Exiſtimantes levius*] Ita eſt. Vide Grat. diſt. 32. et 50. et epiſt. 72.

(d) *Cupella.*] Minor Cuppa, vaſis potorii ſpecies apud Gregor. Turon. lib. 2. *de mirac.* c. 35.

De Cuthberto, ad quem haec epiſtola directa eſt, vid. Pagi l. c. ad an. DCCXXXI. n. VIII.

EPISTOLA XXXIX. EDIT. SERAR. XI.

BONIFACIUS PETHELMO.

DILECTISSIMO AC REVERENDISSIMO FRATRI, A * ME DILIGENDO PETHELMO (a) COEPISCOPO BONIFACIUS EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM. * M. Imo.

Paternam Sanctitatis Veſtrae clementiam intimis obnixe flagitamus precibus, quia nobis opus eſt periclitantibus, ut veſtris Deo dignis orationibus adjuvemur: quia *Germanicum* mare periculoſum eſt navigantibus; veſtris precibus, et Deo gubernante ad aeternae tranquillitatis littus, ſine macula vel damno animae perveniamus: et dum caecis proprias tenebras ignorantibus, et aſpicere nolentibus lumen Evangelicae veritatis offerre nitimur, tenebris propriorum peccaminum non involvamur, et non in vacuum curramus, aut cucurriſſemus: ſed Veſtris interceſſionibus ful- *Gal.* 2. 2. *Phil.* 2. 16.
ti ad aeternitatis lumen immaculati et illuminati tendamus. Praeterea parva munuſcula pro indicio charitatis vobis direximus, id eſt, corporale pallium albis ſtigmatibus variatum: et villoſam ad tergendos pedes Dei ſervorum, quae petimus, ut pro memoria accipere non dedignemini. De una quoque re Veſtrum conſilium, et reſponſum audire deſideramus. Affir- *Vide ep.* 15. *et* 22.
mant ſacerdotes per totam *Franciam* et *Gallias*, nec non et *Romani* *, * *M. Romani omiſ. nec non et pro his.*
maximi criminis reum eſſe hominem, qui in matrimonium acciperet illam viduam, cujus ante filium in baptiſmo adoptivum ſuſcipiebat. (b) Quod

(a) *Pethelmo*] Hunc V. Beda l. 5. *hiſtor.* c. ult. ita ſcribit et deſcribit: *Pecthelmus in ea* (*Angliae* eccleſia) *quae Candida Vaſa vocatur, fuit epiſcopus, quae nuper multiplicatis fidelium plebibus, in ſedem Pontificatus addita, ipſum primum habet antiſtitem.* Idemque antea cap. 19. retulit miraculum, quod de *B. Heddi* referebat hic. Et rurſum antea cap. 14. hiſtoriam de milite moribundo, confeſſionem reſpuente ac deſperante.

(b) *Adoptivum ſuſcipiebat*] Aliud eſt filium adoptare, aliud *in baptiſmo adoptare ſeu adoptivum ſuſcipere.* Nam hoc eſt, quod olim c. in catechiſmo *de conſ.* §. 47. et hodie dicimus *eſſe patrinum* ſeu ut poſtea ep. 15. loquitur S. Bonifacius, *de ſacri baptiſmatis fonte aliquem elevare.* Et qui hoc facit eum recentiores quidam vocant *ſuſceptorem et ſacrae initiationis arbitrum*, Tertullianus lib. *de Bapt. ſponſorem fidei*, D. Augustinus lib. 1. *de peccat. merit.* cap. 34. et epiſt. 25. *offerentem;* vita S. Epiphan. apud Lipom. Tom. VI. fol. 36. *patrem*, Concilium Maguntinum ſub *Carolo Magno* c. 47. *compatrem*; Dionysius Areopagita *Hierar. eccl.* c. 2. ἀνάδοχον ἡγμένα et καθηγεμόνα, et hujuſmodi quidem ſpiritalis parentis officium paucis indicat citatum Maguntinum Concilium,

Digitized by Google

Quod peccati genus, ſi verum eſt, hactenus ignorabam : et nec in antiquis canonibus, nec in decretis pontificum patres, nec in calculo (c) peccatorum Apoſtolos usquam enumeraſſe cognovi. Qua de re ſi uspiam aliquid in eccleſiaſticis ſcriptis disputatum inveniſſetis, nobis indicare curate: et quid vobis videatur noſſe vellemus. Soſpitatem Veſtram ſanctis virtutibus proficere in Chriſto*, et longo tempore valere te cupio in Chriſto.

* M. in Chriſto. omiſ.

EPI-

cilium, dum ait: *ut compater vel proximi, filiolos ſuos ſpiritales catholice inſtruant*; *praecipimus*. Sed et hoc et alia plura ſerio et eleganter S. Augustinus ſerm. 163. *de tempore*, qui eſt VII. in octavis Paſchae, D. Chrysostomus in I. Cor. hom. 12. et Canon. vos autem *de Conſecr.* diſt. 4. ſed ex inſigni actione hac ſolet inter iſtum et eum, qui baptizatur, ejusque parentes ambos *cognatio* exiſtere *ſpiritalis*, quae eccleſiaſtica lege, matrimonium inter hos, quos dixi, omnes, contrahendum quidem impedit, contractum vero dirimit, ut multi tum canones, tum capitula in jure docent canonico apud Gratianum 30. q. 1. et 3. et in Decretalibus ac sexto *de cognatione ſpiritali*. Ac vero ejusmodi vinculi maximam a *Romanis* jam olim Pontificibus *Julio* et *Coeleſtino*, variisque conciliis habitam rationem teſtis eſt Deusdedit Pontifex *epiſtola ad Gordianum epiſc. Hiſp.* ſi vero ea canonum volumina, is ordo, eaque ſeries, quae nunc eſt, S. Bonifacii tempore fuiſſet, nunquam iſta de quaeſtione adeo dubitaſſet. Nunc vero ejus et in quaerendo ac interrogando laudanda, quae et hic et ep. XV. ac XXII. cernitur, ſedulitas et animi magnopere imitanda demiſſio, dum non epiſcopos et alios tantum interrogat, ſed et ſuos quondam diſcipulos, ab iis jam ſenior doceri volens ep. XXII. dumque inſuper non argumento ac rationi, quam dubitandi habebat ep. XV. mordicus adhaerere, ſed patrum eccleſiaeque decretis obedienter mavult acquieſcere. Et tamen eadem una ratio eſt, ob quam audent hodie Lutherus *in Babyl. capt.* et Beza in libro *de matrim.* omnibus illis audacter ac ſuperbe refragari, omnemque omnis ſpiritalis cognationis honeſtatem aſpernari ac pro nihilo ducere. Tantum ſcilicet homo homini diſtat, modeſto arrogans, catholico haereticus. Vide Trid. Conc. ſeſſ. 24. c. 2. Bellarm. l. *de matrim.* c. 30. Zonaram Tom. 3. in *Nicephoro Phoca*. V. Bedam l. 4. hist. c. 13. Aimonium l. 4. c. 57.

(c) *In calculo peccatorum.*] Canones poenitentiales intelliguntur.

Digitized by Google

EPISTOLA XL.

EDIT. SERAR. XV.

BONIFACIUS NOTHELMO. (a)

NOBIS* DILECTISSIMO SUMMI PONTIFICATUS INFULA PRAEDITO NOTHELMO ARCHIEPISCOPO BONIFACIUS EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI OPTABILEM IN CHRISTO AETERNAE CHARITATIS SALUTEM.

* M. Domino Dilectiſſimo.

Almitatis Veſtrae clementiam intimis obſecro precibus; ut mei in Veſtris ſacroſanctis orationibus memores eſſe dignemini: et navem mentis meae variis *Germanicarum* gentium tempeſtatum fluctibus quaſſatam, precibus veſtris, in portu firmae petrae ſtabilire ſtudeatis: et ut communione fraterna non aliter, quam ut mihi venerandae memoriae anteceſſor veſter *Berthunaldus** Archiepiſcopus exeunti a patria conceſſit, Vobis cum adunatus ſim nexu ſpiritali et glutine charitatis conjunctus: ſimiliter* cum fraternis comitibus peregrinationis meae, catholicae fidei unitate, et ſpiritalis amoris dulcedine, ſemper ſociatus eſſe vobis merear. Similiter et diligenter obſecro, ut illius epiſtolae, qua continentur, ut dicunt, interrogationes *Auguſtini (b)* pontificis ac praedicatoris primi *Anglorum*, et reſponſiones ſancti *Gregorii Papae*, exemplar mihi dirigere curetis, in qua inter caetera capitula continetur, quod in ter-

* M. Berthwaldus.

* M. ſimul.

M tia

(a) *Nothelmo]* Beda *Epit.* anno DCCXXXV. *Nothelmus Cantuariorum Archiepiſcopus ordinatur, anno DCCXXXIX. obiit eique ſucceſſit anno DCCXL. Cudbertus.* Succeſſerat ipſe *Tarcuino* ſive *Tarwino* (varie enim ſcribitur) qui mortuus anno DCCXXXIV. *Tacuinus* vero *Berthwaldo*, qui an. DCCXXXI. *longa aetate conſumtus defunctus eſt die V. Iduum Januariarum*, cum ſediſſet annos XXXVII. menſes VI. dies XIV. ut ait Beda l. V. cap. ult. *hiſt.* quod notandum, ut intelligatur, *Berthwaldum* (ſic enim ex Beda et Caes. legendum) hic a S. Bonifacio vocari *anteceſſorem Nothelmi*, non proximum et immediatum, cum inter utrumque interceſſerit, qui vocatur *Tacuini* vel *Tarwini*, ſicuti alius epiſt. XVI. *Tatwinus.*

(b) *Interrogationes Auguſtini]* Quatuor petit ab iſto Archiepiſcopo S. Bonifacius. Primum et ſecundum apud V. Bedam eſt lib. 1. *hiſt.* c. 27. de tertio dictum epiſt. XI. quartum apud eumdem Bedam *Epitome* breviter eſt ſic: *Anno DXCVI. Gregorius Papa miſit in Britanniam Auguſtinum cum monachis, qui verbum Dei genti Anglorum evangelizarent. Anno DXCVII. venere in Britanniam praefati Doctores, qui fuit annus plus minus CL. adventus Anglorum in Britanniam.* Uberius *libr.* 1. *hiſt.* c. 23. 24. 25. et *de feliciſſimo Evangeliſmo.* Adde S. Gregorii *epiſtolam* 30. ad *Eulogium Alexandrinum* lib. 7.

Digitized by Google

tia generatione propinquitatis, fidelibus liceat matrimonia copulare : et ut ſcrupuloſa cautela diligenter inveſtigare ſtudeatis, ſi illa conſcriptio ſupra dicta patris noſtri ſancti *Gregorii* eſſe comprobetur, an non. Quia in ſcrinio *Romanae* eccleſiae, ut affirmant ſcriniarii, cum caeteris exemplaribus ſupra dicti pontificis quaeſita non inveniebatur. Praeterea de uno peccato commiſſo veſtrum conſilium audire deſidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo, neſciens commiſi, quod hoc modo contigit. Homo quidam, ſicut multi ſolent, alterius filium de ſacri baptiſmatis fonte elevans adoptavit ſibi in filium, cujus matrem poſtea viduatam* duxit uxorem, quod *Romani* peccatum eſſe aſſerunt, et capitale peccatum : ita ut in talibus divortia facere praecipiant : et affirmant, regnantibus chriſtianis imperatoribus, illius matrimonii ſcelus capitali ſententia multandum, vel peregrinatione perpetua delendum : ut ſi hoc in catholicorum patrum decretis, vel canonibus, vel etiam in ſacro elogio* pro tam magno peccato computatum eſſe inveneritis, indicari* mihi curetis, ut et ego intelligendo cognoſcam, cujus auctoritatis ſit in illo judicio. Quia nullatenus intelligere poſſum, quare in uno loco ſpiritualis propinguitas in conjunctione carnalis copulae* tam grande peccatum ſit, quando omnes in ſacro baptiſmate, Chriſti et eccleſiae filii et filiae, fratres et ſorores eſſe comprobemur. Similiter rogo, ut mihi ſtudeatis indicare, in quoto anno ab incarnatione Chriſti, praedicatores primi miſſi a ſancto *Gregorio* ad gentem *Anglorum* veniſſent.*

* M. marito.
* M. eloquio.
* M. indicare.
* M. copula.
* M. Vale.

EDIT. SERAR. XXII.

EPISTOLA XLI.

BONIFACIUS DUDDO ABBATI.

DILECTO FILIO DUDDO ABBATI BONIFACIUS, QUI ET VUINFREDUS SERVORUM DEI SERVUS OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Memorem te eſſe, fili chariſſime, deſidero ſapientis cujusdam ſententiae, qua dixit : *Serva antiquum amicum*, ut antiquae amicitiae quam in pueritia jam olim coepimus et ſervavimus, in ſenectute non obliviſcaris : ſed recorderis patris tui jam nunc decrepiti et membris omnibus ad viam univerſae terrae vergentis.* Et licet parum doctus praeceptor fuiſſem, tamen tibi omnium devotiſſimus, ut ipſe teſtis es, eſſe ſtudui. Illius devotionis memor jam, ſenis, *Germanici* tempeſtatibus maris undique quaſſantibus fatigati miſerere : hoc eſt, ut orationibus ad Deum fuſis, me ſublevare ſtudeas : et in ſanctis ſcripturis adjuvare,

Eccl. 9. 14.

* M. vergentibus.

maxime

Digitized by Google

maxime in ſanctorum patrum ſpiritalibus tractatibus, quia ſpiritalis tractatus (a), magiſter legentium ſacrum eloquium eſſe dinoſcitur. Rogo ut mihi, in adjutorium divinae ſcientiae, partem tractatus ſuper *Apoſtolum Paulum*, qui mihi deeſt, mittere digneris. Habeo enim ſuper duas epiſtolas tractatus, id eſt, ad *Romanos* et ad *Corinthios* primam. Similiter* quidquid in ſacro ſcrutinio inveneris, et mihi utile eſſe arbitreris, et me latere vel ſcriptum non habere aeſtimes, inſinuare, ſicut fidelis filius, licet ruſtico patri et reſcripta beatitudinis tuae dirigere dignare: et ſi tibi placuerit, ut* ſemper ambo inter nos, ita faciamus; et* quidquid tibi filius meus *Eoba** presbyter gerulus litterarum mearum verbo indicaverit de matrimonio commatrum, quarum in baptiſmo filios ſuſcepimus, in ſcripturis quaere, unde judicetur capitale peccatum eſſe apud *Romanos*. Et ſi alicubi in ſcripturis* eccleſiaſticis de hoc peccato diſputatum aliquid repereris*, mihi manifeſtare non dubites. Valere dilectionem Beatitudinis Tuae, et proſperis ſucceſſibus proficere in Chriſto optamus.

* *M. ſimiliter, ut*
* *M. ut juſſeri., ambo*
* *M. ut quidquid*
* *M. Eaba.*

Sup. 11. 18.

* *M ſcriptis.*
* *M. reperias.*

Circa an. DCCXXXVI. Bonifacius *Bagoariorum* terras, quibus per idem tempus *Hugbertus* dux praeerat, adiit, praedicationisque ſtudium apud eos diligentiſſime exercens, tanto divinae aemulationis zelo armatus eſt, ut ſchiſmaticum quemdam haeretica pravitate plenum, nomine *Ermwolfum*, juxta canonum decreta damnaſſet atque ab eccleſia expuliſſet. (1) His peractis rurſum ad eos, qui ſub ſuae gubernationis An. 736.

M 2 dioeceſi

(a) *Spiritalis tractatus, magiſter legentium ſacrum eloquium eſſe dinoſcitur*] Pulchra ſententia. Nam ſane ait: *Laicorum libri ſunt imagines.* S. Gregorio teſte l. 7. ep. 53. et 109. ſic et ſanctorum Patrum libri ſeu tractatus ſunt eorum, qui ſacras legunt litteras, Magiſtri muti. Vide igitur quemadmodum libros undique conquirat et petat S. Bonifacius ut ep. 8. 9. 28. 35. 40. 85. 149. 150. ejusque diſcipulus et ſucceſſor S. Lullus ep. 89. 95. 99. 109. et 111. juxta ſeriem Serarianam.

(1) Pagi ad an. DCCXXXVI. num. 8. *Cum ſtatim Willibaldus de tertia profectione Romana* Bonifacii, *verba faciat, aſſeratque, eum, cum Roma rediit, invitatum fuiſſe ab Odilone, Bajoariorum Duce, ut ſuis incolis verbum Dei praedicaret. Quare cum* Bonifacius *anno DCCXXXIX. Roma reverſus ſit, Hucbertus Dux non longe ante obierat, eique Odilo ſucceſſerat.* Arnolfus lib. 1. *de miraculis S. Emmerani* c. 1. *Theodo* (II.) *filios habuit ſucceſſores, Dietpertum videlicet atque Grimoaldum: poſt quos Ducatum genti huic praebuit Hubertus etc. Hujus Ducis*

dioeceſi commorabantur, remeavit, circuiens ubique et inſtaurans, quae cura popoſcit eccleſiarum. Othlonus et Wilibaldus.

Bonifacius dein Romam (2) profectus multa comitante turba *Francorum* et *Bagoariorum* nec non ex *Britannia* convenientium apoſtolico praeſentatus, ab eoque benigne ſuſceptus eſt, tantaque a cunctis *Romanis* veneratione habebatur, ut multi ad ſalutarem ejus doctrinam confluerent, illumque diu ſecum retinerent. Tandem cum Sanctorum reliquiis et pontificiis ad varios litteris in Germaniam Roma reverſus eſt.

Bonifacius in reditu *Romano*, cum in *Bajoaria* eſſet, *Sturmium*, qui poſtea abbas *Fuldenſis* primus fuit, a parentibus oblatum ad ſe recepit. Id enim manifeſte indicat Eigil *in vita ipſius* cap. 2. ſumſit ergo illum ſecum et *Frideslariae Wigberto* abbati erudiendum tradidit. Librum hic pſalmorum memoriae mandavit, ſacram ſcripturam nocturna diurnaque manu verſavit atque tantum profecit, ut non multo poſt omnium conſenſu presbyter ſit ordinatus.

EPI-

Ducis temporibus beatiſſimus Praeſul Bonifacius *ingreſſus Bajoariam nonnullos haereticorum ex ea depulit. Quo Franciam reverſo et praefato Duce defuncto ſub principe Pippino* (1) *gentis hujus Ducatum Odilo adeptus eſt.*

(2) Tertia haec Bonifacii profectio *Romana* contigit haud dubie an. Chriſti DCCXXXVIII. circa autumnum: reditus vero anno inſequenti, quo, cum Epiſcopos in provincia *Bajoariorum*, in quatuor parochias diviſa, inſtituiſſet, facti ſui approbationem a *Gregorio Papa* accepit IV. Kal. Novembris Imperii *Leonis* XXXIII. Indictione VIII. id eſt anno DCCXL. Mabillo ad h. locum p. 44.

(1) Perperam, ut oſtendit Pagi l. cit.

Digitized by Google

An. 738.

EPISTOLA XLII.

EDIT. SERAR. XXVII.

BONIFACIUS AD NONNULLOS DILECTOS

DILECTISSIMIS FILIIS GEPPAN, ET EOBAN, TATUVINO (a), ET VUYGBERTO, ET OMNIBUS FRATRIBUS AC SORORIBUS NOSTRIS, BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI, IN CHRISTO PURAE CHARITATIS SALUTEM.

Notum ſit Charitati Veſtrae, et gratias agite Deo, quia cum proſperitate venientes ad limina beati *Petri* principis apoſtolorum, gratanter nos cum gaudio apoſtolicus pontifex ſuſcepit, et de legatione noſtra laeta reſponſa reddidit, et conſilium et praeceptum dedit, ut iterum ad Vos revertamur, et in * coepto labore perſiſtamus. Nunc autem hic exſpectantes ſacerdotum conſilium, vel ſynodi conſultum, adhuc ignoramus, quando hoc fieri faciat apoſtolicus pontifex: ſed eo finito, Deo volente, et vita comite, ad Veſtram praeſentiam feſtinabimus. Hoc autem ſcientes, nos cum fraterna charitate, et fidei unitate expectate, *alter alterius onera portantes, et ſic adimplebitis legem Chriſti* et gaudium noſtrum renovabitis. Valete in Chriſto, et orate pro nobis.

* *M. et in certo.*

Galat. 6.

EPI-

(a) Serarius in margine ſcribit, loco *Tatuvino* legendum eſſe *Tacuino* et *Wixi* idem eſſe ac *Wygb.* quare in codice Caeſareo, quo uſus eſt, ſcriptum eſſe *Wixi*, quod ipſe interpretatur *Wygberto*. Sed aliud ep. XVII. innuit, in qua tam in inſcriptione quam per decurſum memorantur *Tatuvinus* et *Tatuvinus Abbas*, quorum prior monachus, poſterior Abbas *Fritislarienſis* erat. In *Tatuvini* nomine corruptum eſt etiam exemplar *Romanum*, quod nactus eſt Baronius; cumque in eodem inſcriptio habeat, *Eoban*, *Tacuino*, *Wyz et omnibus fratribus etc.* apparet, tam *Wyz* quam *Wixi* eſſe nomina depravata et de *Wigberto* intelligenda non eſſe. In hac epiſtola dicit Bonifacius: *Gratanter nos cum gaudio Apoſtolicus Pontifex ſuſcepit etc. Nunc autem hic expectantes ſacerdotum Concilium vel Synodi conſultum, adhuc ignoramus, quando hoc fieri ſaciat Apoſtolicus Pontifex.* Quae verba Baronius explicat de aliqua Synodo *Auguſtae* congreganda et ex iis deducit, illinc eam epiſtolam datam eſſe. Epiſtolam tamen hanc Romae ſcriptam et de Synodo ibi habenda Bonifacium loqui, oſtendunt verba, quae leguntur in epiſtola Gregorii Papae Epiſcopis in Provincia *Bajoariae* et *Alemanniae* conſtitutis quae eſt ordine XLV. *Roma* a Bonifacio adlata; in ea *Gregorius* PP. ait: *juxta quod fueritis a praedicto noſtro Conſacerdote* (nempe Bonifacio) *edocti, ita Catholicam et Apoſtolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Salvatori noſtro placeatis, cui, quo vobis loco ad celebranda concilia convenire mandaverit, ſive juxta Danubium, ſive in civitate Auguſta vel ubicumque judicaverit, pro nomine Chriſti parati eſſe inveniamini.* Quare quod ſcribit Bonifacius in ep. XXVII. ſe exſpectare, quando Synodum

EDIT. SERAR. CXXVII.

EPISTOLA XLIII.

AN. 739.

Litterae Gregorii III. commendantes S. Boniſacium epiſcopis, abbatibus &c. in Germania conſtitutis.

GREGORIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI DILECTISSIMIS NOBIS OMNIBUS EPISCOPIS, VENERABILIBUS PRESBYTERIS, RELIGIOSIS ABBATIBUS OMNIUM PROVINCIARUM.

Domino cooperante et ſermonem[1] confirmante ... ſanctiſſimus° vir BONIFACIUS, frater ac coepiſcopus noſter a deceſſore noſtro ſanctae recordationis, praeſule *Gregorio*, in° *Germaniae* partes miſſus praedicare verbum Dei, poſt multum temporis°, orationis cauſſa, liminibus ſacris beatorum[2] apoſtolorum *Petri* ac *Pauli* praeſentandus advenit, qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, angelo Domini praeveniente°, a nobis eſt abſolutus; cui noſtra° omnium dilectio, ſeu reverentia, et religioſitas, propter Chriſti amorem, juvamina impendere dignetur°: dum et agnoſcitis, quae Dominus noſter Jeſus Chriſtus° promiſit°, dicens: *qui ſuſcipit*[3] *prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet; et qui ſuſcipit° juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.* Et ſi forſan[4] quis° ex Veſtris miniſtris ſeſe ipſi ſanctiſſimo viro in miniſterio exhortationis ſanctae Catholicaeque° fidei adjungere voluerit, nullo modo prohibeatis, chariſſimi, ſed magis° concurſum praebete, et ex Veſtro ovili adjutores ei tribuite, qui poſſint per Dei gratiam ſufficienter gentibus miniſtrare verbum praedicationis, ut omnipotenti Deo noſtro animas lucri faciant: et ut Veſtra communitas boni operis portionem ſortiatur, atque illi mereantur dominicam vocem audire: *vos, qui reliquiſtis° omnia, et ſecuti eſtis me, centuplum accipietis, et vitam aeternam poſſidebitis.*°

** M. in illis partibus miſſus fuerat praedicare etc.*
**M. Domino cooperante anhelanti deſiderio orationis etc.*
** M. praeviante.*
**M. veſtra.*
**M. dignemini.*
**M. Chriſtus* omiſſ.
**M. inquit. Matth.* 10.41.
**M. ſuſceperit.*
** M. quis* omiſſ.
** M. que* omiſſ.
**M. magis autem.*
**M. dereliquiſtis. Matth.* 19.29.
** M. Bene Valete.*

EPI-

1 *M. praeſentem Sanctiſſimum virum* BONIFACIUM *fratrem ac Coëpiſcopum noſtrum verbum veritatis ſicut a deceſſore noſtro etc.* 2 *M. principum.* 3 *M. ſuſceperit.* 4 *M. Forſitan.*

dum fieri faceret Pontifex *Romanus*, intelligi non poteſt de aliqua Synodo in *Germania* cogenda; cum locus et tempus indictionis a BONIFACII arbitrio penderent. An vero ea Synodus *Romana* poſtea habita fuerit, nullus veterum prodit.

Digitized by Google

AN. 739. **EPISTOLA XLIV.** EDIT. SERAR. CXXVIII.

Gregorii III. litterae ad optimates et populum Germaniae, ut S. Bonifacii exhortationibus obediant.

GREGORIUS PAPA UNIVERSIS OPTIMATIBUS ET POPULO PROVINCIARUM GEMANIAE THURINGIS(a) ET HESSIS, BORTHARIS, NISTRESIS, WEDREVIS* ET LOGNAIS SUDUOSIS ET GRABFELDIS VEL OMNIBUS IN ORIENTALI PLAGA CONSTITUTIS. * *M. Wedreciis . . . graffeldis. &c.*

Quoniam deceſſor noſter ſanctae recordationis *Gregorius* praeſul, nutu divino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, praeſentium portitorem litterarum BONIFACIUM, reverendiſſimum fratrem noſtrum, ac coepiſcopum, ordinans, ad Vos usque deſtinavit*, eumque regulam apoſtolicae et catholicae fidei *Romanae*, cui, auctore Deo, deſervi- * *M. deſtinavit.*

(a) *Thuringis*] Hic et ep. CXIX et CXXIX. nomina varia mendoſe leguntur in T. 2. CONC. et hic quidem noti *Thuringi* et *Heſſi*, ſed illi antea ep. LXII. *Tyringi* ep. XCVIII. *Tiringi* ſcribebantur. *Borthari* vero an *Bojani* aut *Bajoarii*? potius forte ſunt *Heſſis* contermini, qui *Boraburg*, ſeu vocant *Varburg*, *Fritzlariae* et *Padbornae* fines incolunt. *Niſtreſi* ſunt occidentales: *Neuſtriam* enim et *Neuſtreſiam* vocant e ſcriptoribus aliqui *occidentale regnum*, quod aliis eſt *Weſterreichia*, ſicuti e contrario *Auſtria* ſive *Oeſterreichia* eſt *orientale regnum*, ut oſtendit AIMOINUS l. 4. c. 57. BEATUS lib. 1. f. 62. 75. et hodie Galli *Auſtrite* vel *Auſtrio* dicunt pro *Oſterreich*: gentiumque nomina terminant *Itali* etiamnum libenter in *eſi* ut *Franceſi*, *Portugaleſi*, *Angleſi*. At *Wedrecii* ſeu ut in OTHLONO l. 1. c. 37. ſcribuntur *Wedrevi* ſunt *Wederavi*, quorum *Wederavia* ut *Maguntinis* vicina, ita et notiſſima a fluvio ſcilicet *Wedera*, nomen accipiens. Quae catholicam in ea fidem retineant monaſteria, hodie adhuc aliqua ſunt, ſed virorum duo potiſſima: *Elfeſtattenſe* de quo in GODEFIRDI COMITIS VITA et *Arnesburgenſe*, per quod fluit nominatus paulo ante fluvius *Wedera*. *Lognai* ſunt in eadem *Wederavia*, fluvii, qui *Lan* ſeu *Logana* dicitur, adcolae, ut *Lichenſes*. Apud ZOSIMUM *Logionos nationem Germanicam devicit Probus imperator*. *Sudvodi Auſtrales* ſunt, quaſi *Sudwohni*, id eſt *Auſtrales habitatores*. Quemadmodum apud TACITUM lib. *de germ*. *Ingevones* putantur mediterranei ac interiores *Germani*, ut apud BEDAM l. 3 *hiſt*. c. 21. *Middelengi*. Et niſi eſſent quae dixi, viderentur hic ſignificari populorum plagae quatuor: *Niſtreſi, occidentales: Weſtdrevi, Orientales: Nordai, Septentrionales: Sudvodi, Auſtrales*. Ex his nominibus conflati *Nordmanni Northumbri* et *Venti* hodie apud *Belgas* et *Saxones*, olim vero etiam apud *Francos*, prout ſcribit in *Caroli Magni vita* EGINHARDUS. *Graffeldi* demum in OTHLONO *Grabfeldi* et interdum *Grapfeldi* ſicut et in PITHOEANIS FRANCORUM ANNALIBUS ANNO 850. apud BARONIUM T. 9. In editione Francofurtenſi vero *Grabfelden* et videntur fuiſſe, qui agros novos, excifis

deſeruimus, eccleſiae edocens, direxit: et poſt temporum ſpatia, orationis cauſſa, ad limina B.° apoſtolorum ſeſe praeſentavit, et quae ad ſalutem animarum pertinent, a nobis expoſcit imbui: nos, Deo favente, ut docet ſacra ſcriptura, eum educantes° ad Vos, chariſſimi, remeandum abſolvimus; hortantes Vos in Domino, ut digne ſuſcipiatis ab eo verbum exhortationis, et epiſcopos vel° presbyteros, quos ipſe ordinavit* per apoſtolicam ſibi datam auctoritatem, in eccleſiae miniſterio recipiatis. Et ſi° quos forſan deviantes invenerit a rectae fidei tramite, ſeu canonica doctrina, eosque prohibuerit, a vobis nullo modo impediatur: et quod eis impoſitum fuerit, obediendo propter Deum ſuſcipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, ſibimet° ipſi damnationem acquirit.

* *M. Beatorum Principum.*
* *M. Edocentes.*
* *M. vel omiſ.*
* *M. ordinaverit.*
* *M. Si omiſſ.*
* *M. Sibi ipſi.*

Vos autem, Chariſſimi, qui in nomine Chriſti (*b*) baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, abſtinete° ab omni cultu paganorum, non tantum Vosmetipſos corrigentes°, ſed et ſubditos Veſtros. Divinos, vel ſortilegos, vel ſacrificia mortuorum, ſeu lucorum, vel fontium auguria, vel phylacteria, (*c*) et incantatores, et° maleficos, et obſervationes° varias, quae in Veſtris finibus fieri ſolebant, omnino reſpuentes, atque abjicientes, tota mentis intentione ad Deum convertimini, ipſum timete, adorate, et honorificate, *ſanctorum memoriis communicantes*, ut ait Apoſtolus. Si enim fides Veſtra°, juxta Domini noſtri dicta, fuerit granum ſinapis, diceretis* ***monti huic, tollere° et mittere in° mare:*** et transferetur. Ipſe

Gal. 3. 27.
* *M. et prohibete vosmetipſos.*
* *M. Chariſſimi*
* *M. et veneficos id eſt maleficos.*
* *loco varias ſacrilegas.*
Gal. 6.
* *M. Domino dicente fuerit ut granum. &c.*
Luc. 17. 6.
* *M. diceretis.*
* *M. tranſi hinc &c.*
* *M. omiſſ. mittere in mare.*

---

ciſis, quae ibi ſtabant, ſylvis foderent, hortos, prata, novaliaque facerent. Et in ditione *Fuldenſi* ac *Eisfeldia*, quia *roderen* et *raderen* eſt ſtirpes exſcindere ac radicitus evellere, *villae* plures inveniuntur, qui in *rod* et *rad* deſinant. Eſt et in *Franconia Königshofen im Grabfeldt.* Illud *vel omnibus* pro *et omnibus* dictum ep. LXXV.

b) In ſolius Chriſti nomine baptiſmus conlatus non eſt, ſed auctoritate et virtute Chriſti. Verba formae baptiſmi continet ep. Gregorii II. ad Bonifacium ep. VII.

c) *Phylacteria* appellabant veteres Amuleta ad arcendos vel pellendos morbos, haec ut diabolicas adinventiones ſemper proſcripſit eccleſia. S. Augustin. ſerm. 215. *de temp. Per fontes et arbores, et diabolica phylacteria per characteres et aruſpices et divinos . . ſibi mala miſeri homines conantur inferre.* ſerm. 163. *Auguria non obſervent, phylacteria et characteres diabolicos nec ſibi nec ſuis aliquando ſuſpendant.*

Digitized by Google

Ipſe enim Dominus et ſalvator noſter* in ſuo ſacro eloquio docet*, dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua.* Et iterum: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, et ego confitebor eum coram patre meo, qui in coelis eſt.* Item° alibi promittit, dicens: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis.* Et iterum: *Petite, et accipietis; quaerite, et invenietis; pulſate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; et qui quaerit, invenit, et pulſanti aperietur.* Et vos chariſſimi, facite fructus dignos, ut in die adventus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſidereas adipiſci* mereamini manſiones. Bene valete.

* M. Jeſus Chriſtus
* M. inquit dicens.
Matth. 22. 37.
Luc. 12. 8.
Joann. 14. 13.
* M. unde et in alio loco, promiſit dicens.
Matth. 7.
* M. adipiſcere.

An. 739.

EPISTOLA XLV.

EDIT. SERAR. CXXIX.

Gregorii III. litterae ad Epiſcopos Bavariae et Alemanniae, ut miniſterium S. Bonifacii ſuſcipiant.

DILECTISSIMIS NOBIS EPISCOPIS IN PROVINCIA BAGOARIAE ET ALEMANNIAE CONSTITUTIS WIGONI, LUIDONI, RUDOLTO ET VIVILO.

Catholica et ſanctorum patrum auctoritas jubet, ut bis in anno pro ſalute populi Chriſtiani ſeu exhortatione adoptionis filiorum, ſynodalia debeant celebrari, ut* cauſſarum canonicarum examinatio provenire poſſit*, atque, ut neceſſitas uniuscujusque popoſcerit, pia educatio° agatur. Unde ſecundum Apoſtoli doctrinam admoneo et adhortor° Vos, Chariſſimi, per miſericordiam Dei, *ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis*, ut miniſterium Veſtrum perfectum ſit coram Domino.° Opportunum namque eſt, vos noſſe fratrem, ac coepiſcopum noſtrum praeſentem Bonifacium noſtram agentem vicem, cum digno et debito honore pro Chriſti nomine ſuſcipere, et miniſterium eccleſiaſticum cum fide catholica, ſecundum morem et normam ſanctae catholicae et apoſtolicae Dei eccleſiae, cui°, miſericordia Dei praeveniente, praeeſſe videmur, ſicut apoſtolica auctoritate a nobis deſtinatus° eſt, ab eo ſuſcipientes, dignanter teneatis, et gentilitatis ritum et doctrinam, vel venientium *Brittonum*, vel falſorum ſacerdotum, et° haereticorum*, aut undecunque ſint, renuentes, ac prohibentes, abjiciatis, et ut populum vobis a Deo commiſſum piis admonitionibus edoceatis, et a ſacrificiis mortuorum omnino abſtineatis°, et juxta quod fueritis a praedicto noſtro conſacerdote edocti, ita catholicam et apoſtolicam doctrinam tenentes, Domino Deo* ſalutari noſtro placeatis*, et in quo vobis loco

* M. et.
* M. poſſit omiſſ.
* M. educatione ſubveniantur.
* M. hortor.
* M. Deo.
* M. qua.
* M. deſtinatus.
* M. et omiſſ.
* M. haereticorum ſive adultores.
* M. devitetis.
* M. et Salvatori.
* M. placere feſtinetis.

 ad

Digitized by Google

ad celebranda concilia convenire mandaverit, ſive juxta *Danubium*, ſive
* M. Chriſti omiſſ. in civitate *Auguſta*, vel ubicunque indicaverit, pro nomine Chriſti° parati
eſſe inveniamini: quatenus cognoſcamus per ejus mandatum de veſtro
* M. diem. conventu, ut in die° adventus Chriſti Jeſu cum fructu boni operis ante
Joan. 18. 9. ejus tribunal aſſiſtere mereamini, dicentes: *Ecce nos et pueri*, quos dediſti nobis, Domine, non perdidimus ex eis quenquam, ut et vos dominicam vocem audire mereamini, dicentem: *Venite Benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Bene valete.

An. 739. His litteris inſtructus *Roma*, anno fere ibi exacto diſceſſit Bonifacius atque perveniens in urbem *Ticinam* apud *Luitprandum Longobardorum* regem aliquamdiu commorabatur. Inde terras *Bajoariorum* ab *Otilone* duce invitatus viſitavit, ibique manſit diebus multis, verbum Dei praedicans, veraeque fidei ſacramenta illic renovans. Inter quae etiam deſtructores quosdam eccleſiarum, populique ſeductores abigebat, quorum alii falſo ſe epiſcopatus gradu praetulerunt, alii vero presbyteratus officio ſe deputarunt, alii etiam innumera perverſitatis figmenta ſequentes, magna ex parte populum ſeduxerunt. Provinciam dein *Bagoariae*, *Otilone* duce conſentiente in quatuor diviſit parochias, tresque magnarum virtutum viros eis praefecit, quos ordinatione facta in epiſcopalem gradum ſublimavit. Quorum primus nomine *Joannes* in oppido, quod dicitur *Saltzpurg* cathedram epiſcopalem ſuſcepit. Secundus *Erinbertus* in *Friſingenſi* eccleſia regimen pontificale ſubiit. Tertius *Gowibolt* in *Ratiſponenſi* civitate, quae metropolis *Bagoariae* eſt, pontifex conſtituitur. *Vivalus* quoque a praeſule apoſtolico jam ordinatus *Patavienſi* eccleſiae praelatus eſt, ſed ejus parochia, quae quarta erat, a S. Bonifacio, ſicut caeterae, dividebatur.

Omnia haec in *Bavariae* terris geſta Bonifacius pontifici ſignificat, qui omnia laudat et approbat.

EPI-

Digitized by Google

AN. 739.

EPISTOLA XLVI.

EDIT. SERAR. CXXX.

Gregorius III. geſta S. Bonifacii in Bavaria collaudat.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI* BONIFACIO COEPISCOPO, GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

Doctoris* gentium egregii et beati *Pauli* apoſtoli vox eſt, dicentis: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Agnoſcentes itaque in ſyllabis Fraternitatis Tuae, quia* de *Germaniae* gentibus, quas ſua pietate Deus noſter de poteſtate paganorum liberavit, et ad centum millia animas in ſinum ſanctae matris eccleſiae tuo conamine et *Karoli* principis *Francorum*, aggregare dignatus eſt. Sed et in *Bajoariorum* provincia, quae a Te acta ſunt, agnoſcentes, datori omnium bonorum Domino Deo noſtro extenſis ad coelum manibus* gratias retulimus: quia* januam miſericordiae et pietatis in illis partibus *Heſperiis** ad cognoſcendam viam ſalutis* aperuit, et miſit *angelum ſuum, qui praeparavit viam tuam ante te.** Igitur quia indicaſti, Te perrexiſſe ad gentem *Bajoariorum*, et inveniſſe eos extra ordinem eccleſiaſticum viventes, dum epiſcopos non habebant in provincia niſi unum, nomine *Vivilum** (a), quem nos paullo* ante ordinavimus, et quia cum aſſenſu *Otilonis** ducis eorundem *Bajoariorum*, ſeu optimatum provinciae illius, tres alios ordinaſſes epiſcopos, et in quatuor partes* illam diviſiſti*, id eſt, in quatuor parochias (b), ut unusquisque ſuam habeat parochiam*: bene et ſatis prudenter peregiſti, Frater, quoniam apoſtolicam praeceptionem ex noſtra vice impleſti, et ſicut Tibi praecepimus, ita egiſti.* Itaque non deſinas, Frater Reverendiſſime, docere* eos ſanctam Catholicam et Apoſtolicam Romanae Sedis traditionem, ut illuminentur rudes, et viam ſalutis teneant, per quam poſſint ad aeterna praemia pervenire. Presbyteros vero, quos ibidem reperies*, ſi incogniti fuerint viri illi, a quibus ſint* ordinati, et dubium eſt (c), eos fuiſſe epiſcopos*, qui eos ordinaverunt, ſi bonae actionis et catholici viri ſunt ipſi presbyteri, et in miniſterio Chriſti*, omnique lege ſancta educati, ab epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratus ſuſcipiant, et conſecrentur, et ſic miniſterio

 ſacro

* *M. fratri omiſſ.*
* *M. omnium gentium.*
Rom. 8. 28.
* *M. innotuiſſet tam de*
* *M. palmis.*
* *M. qui.*
* *M. Speriis.*
* *M. Salutis oſtium miſericordiae.*
* *M. ipſi gloria in ſaecula ſaeculorum.*
* *M. Vivilo.*
* *M. ante tempus ordinavimus;*
* *M. Otile.*
* *M. provinciam.*
* *M. diviſiſtis id eſt quatuor parochias.*
* *M. parochium.*
* *M. peregiſti.*
* *M. docendo.*
* *M. reperiſti.*
* *M. ſunt.*
* *M. an non.*
* *M. omnemque legem ſanctam edocati apti ab etc.*

(a) *Vivilo*] Interdum dicitur *Vivilus*. Et qui ſubditur. Dux *Otile*, *Otilonem* vocant alii, de quo in *Boicis* copioſe D. MARCUS VELSERUS.

(b) *Parochias*] Ideoque vel in ſequentibus legendum, *ſuam habeat parochiam* vel *parochium* et *parochia* idem ſunt. Sic epiſt. XXXI.

(c) *Dubium eſt*] Ep. CXXII.

ſacro fungantur. Illi vero *, qui baptizati ſunt per diverſitatem, et declinationem linguarum (*d*) gentilitatis, ſi * tamen in nomine ſanctae * Trinitatis baptizati ſunt, oportet eos per manus impoſitionem, et ſacri chriſmatis confirmari. Nam *Vivilus* * epiſcopus a nobis eſt ordinatus. Hic * ſi aliquid excedit contra canonicam regulam, doce et corrige eum juxta *Romanae* eccleſiae traditionem, quam a nobis accepiſti. De concilio vero, ut juxta ripam *Danubii* debeas celebrare, noſtra vice praecipimus Fraternitati Tuae apoſtolica auctoritate, Te ibidem praeſentari, et in quantum Dominus tibi vires dederit, praedicare verbum ſalutis non ceſſes, ut religio Chriſtiana, in nomine Domini creſcat, et multiplicetur. Nec enim habebis licentiam, Frater, quo * incepti laboris utilitate in uno morari loco, ſed confirmatis * cordibus fratrum, et omnium fidelium, qui rareſcunt * in illis *Heſperiis* partibus, ubi Tibi Dominus aperuerit viam ſalutis, praedicare non deferas *, et ubi locum inveneris *, ſecundum canonicam regulam epiſcopos ordina ex noſtra vice, et apoſtolicam atque canonicam traditionem eos tenere edoce. * Ex hoc enim magnum mercedis praemium Tibi praeparabis, quoniam omnipotenti Deo noſtro facies plebem perfectam. Non pigeat *, dilectiſſime Frater, itinera carpere aſpera et diverſa, ut Chriſtiana fides longe lateque Tuo conamine extendatur. Scriptum namque eſt: *Arcta et anguſta via eſt* *, *quae ducit ad vitam.* Operare itaque, frater opus bonum, quod coepiſti, ut in die Chriſti * Jeſu merearis dicere [1]: *Ecce ego et pueri, quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.* Et iterum: *Domine, quinque talenta trádiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum*, ut ſubſequenter audire merearis vocem Domini, dicentis: *Euge ſerve bone et fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Deus Te incolumem cuſtodiat, reverendiſſime Frater. Data IV. Kal. Novembris, imperante * piiſſimo Auguſto *Leone*, imperii ejus anno XXIII. (*e*), ſed et *Conſtantino* magno Imperatore, ejus filio, anno XX. indictione VIII.

M. quippe. — *M. tamen quia to.* — *M. ſanctae omiſſ.* — *M. Vivilo.* — *M. et ſi aliquid excedit extra canonicam etc.* — *M. quo omiſſ. percepti laboris in uno.* — *M. confirma corda.* — *M. rures ſunt in iſtis Speriis.* — *M. non deſiſtas.* — *M. neceſſariam ſecundum.* — *M. edocabis.* — *M. pigeas.* — *Matth. 7. 14.* — *M. eſt omiſſ.* — *M. Chriſti Domini noſtri.* — *Joan. 18. 9.* — *Matth. 25. 20. ſq.* — *M. Domino.*

XLVII.

1 *M. dicere inter coetum ſanctorum probabiliſſimum patrum aſſiſtens ecce ego etc.*

(*d*) *Linguarum*] Epiſt CXXXIV. bene riteque baptizatis *Confirmationis* tantummodo ſacramentum dandum monetur. Ut *Actor.* 8.

(*e*) Baronius, qui imperium *Leonis* ab anno DCCXVI. perperam deducit, loco: *anno vigeſimo tertio*, reponit in margine *vigeſimo quarto*; cum tamen certum ſit, *Leonem* die XXV. menſis Martii anni DCCXVII. imperium ſuſcepiſſe, idque ex hac clauſula a Mariano Scoto ad annum DCCXLI. memorata aliisque confirmetur.

Digitized by Google

An. 740.

XLVII.

CONCILIUM IN BAJOARIA LOCO INCERTO (a) PRIMUM SUB S. BONIFACIO LEGATO APOSTOLICO ET ARCHIEPISCOPO. ANNO CHRISTI DCCXL. GREGORII PAPAE X. OTHILONIS BAVARIAE DUCIS IV.

Synodum hoc Anno DCCXL. a S. Bonifacio in Bavaria celebratam, aſſerunt Baronius *hiſtoriae eccleſiaſticae* parens, et Spondanus ad hunc annum: Mabillonius *ſaeculo III. actor. ordinis S. Benedicti* parte II. in notis ad c. X. *vitae S. Willibaldi*; Eckartus L. XXII. *hiſt. Franc.* N. XI. Marcus Hansizius Tom. I. *Germ. Sacrae* pag. 124. Editor Meichelbeckii *in praefatione Chronici Benedicto-Burani*, N. XXXI. et ſeqq.

Contrariam opinionem clariſſimorum virorum Pagi *in critica ad an. DCCXLII.* et Mansi *in ſupplemento conciliorum* Tom. I. primam S. Bonifacii ſynodum differentium ad annum DCCXLII., ſpeciali digreſſione poſt hoc ſaeculum examinabimus.

N 3 XLVIII.

(a) Locus concilii hujus incertus eſt: hoc certum videtur, quod in *Bajoaria* celebratum ſit, vel *Auguſtae*, ut Pontifex ſuaſerat, vel juxta ripam *Danubii*. Eckartus *Friſingiae*, Editor Meichelbeckii *Ratisbonae* habitum putat. Nec perſonae, quae intervenerint concilio, ſat certo conſtant. Eckarto videntur praeter clericos et coepiſcopos, ſancti Bonifacii ordinarios comites, *Lullum*, *Eobanum*, *Sturmium*, et caeteros; interfuiſſe *Viggo Auguſtanus*, *Luido Spirenſis*, *Rudoltus Conſtantienſis*, *Adda*, vel *Hetto*, vel *Philippus Argentoratenſis* eccleſiarum epiſcopi: quia *Gregorius* III. litteris anno DCCXXXIX. datis, inter *Serarianas* CXXIX, eosdem invitat, ut feſtinent ad celebranda concilia indicanda a S. Bonifacio.

Ad hunc annum novam ponunt ſedem epiſcopalem Neoburgi *ad Danubium* a S. Bonifacio erectam et cum *Auguſtana* Dioeceſi c. ann. DCCCI. unitam. Legatur *die Abhandlung von dem ehemaligen Biſsthume zu Neuburg an der Donau*, quae auctorem habet Michaelem Stein Canonicum et Bibliothecarium Rebdorffensem. Exſtat *in den neuen hiſtoriſchen Abhandlungen der Baieriſchen Academie der Wiſſenſchaften, erſten Band* 1779. p. 383 — 424.

Digitized by Google

AN. 741.

XLVIII.

SYNODUS II. S. BONIFACII.

Annus adhuc DCCXLI. decurrebat, cum S. BONIFACIUS ſynodum ſecundam *Saltzburgi* ad *Salam Franconicam* convocaret. Qui epiſcopi in ea praeſentes fuerint, nemo nos inſtruxit. Crederes interim, ibi inter alios adfuiſſe *Eddam* ſive *Ettonem Argentoratenſem* et *Regenfridum Colonienſem*, qui ſequenti anno alteri etiam ſynodo ſive concilio interfuerunt. An *Bajoariae* quoque epiſcopi eidem interfuerint, non aſſirmarim; nam illi *Francos* nondum pro Dominis agnoſcebant. Epiſcopatus vero in nova *Francia* ſeu *Franconia*, quae nuper a *Thuringia* decerpta erat et in *Haſſia* nunc fundandi erant. Omnem igitur provinciam BONIFACIUS in tres diſcrevit parochias et *Wirceburgum S. Kiliani* martyrio celebre, *Buriburgum* in *Haſſia* et *Eichsſtadium* in finibus *Bajoariorum* ſedes epiſcopales eſſe conſtituit (ECKART *Rer. Francic.* lib. XXIII. qui haec ſubminiſtrat, pro *Erfordia* ponit *Eichſtadium*) conſecrati ſunt primo epiſcopi duo, *Burchardus Wirceburgenſis*, cujus etiam curae, *Willibaldo* teſte, eccleſiae in confiniis *Francorum*, *Saxonum* et *Slavorum* commendatae ſunt et *Witta (Wizo*, *Wettanus)* vel ut eum LUPUS SERVATUS latino ore appellat, *Albuinus Buriburgenſis*: nam *Willibaldus Eichſtadio* praeponendus, nondum advenerat. *Burchardum* in intimis *Orientalium Francorum* partibus in loco, qui vocatur *Wirzaburg* a BONIFACIO epiſcopum promotum, WILIBALDUS *in vita Bonifacii* cap. 10. refert, et primus eſt, qui regionem hactenus *Thuringiam* dictam *Franciae Orientali* computavit. *Wittae* conſecrationis nemo meminit; ſed eam nunc contigiſſe, ea, quae mox audiemus, et *Zachariae* pontificis litterae oſtendunt. *Willibaldus* a BONIFACIO advocatus etiam mox adveniebat. Notabilia ſunt SANCTIMONIALIS HEIDENHEIMENSIS *de S. Willibaldo* c. 20. verba, ex quibus tempus et locum ſynodi celebratae diſcimus. Cum enim retuliſſet *Willibaldum* a BONIFACIO in presbyterum conſecratum (quod anno DCCXL. factum) pergit: Et poſtquam unius anni tranſibat circulus (id eſt an. DCCXLI.) ſanctus BONIFACIUS praecepit illi, ut in *Thuringiam* ad ſe veniret; ſtatimque venerandus ille vir Dei S. *Willibaldus* ſecundum juſſionem S. BONIFACII in *Thuringiam* veniebat. Narrat porro: *Willibaldum* in itinere inviſiſſe *Heidenheimii* fratrem *Wunebaldum*, et pergit: *Illud* fuit autumnale tempus, quando S. *Willibaldus* veniebat in *Thuringiam*, ſtatimque poſteaquam illuc veniebat ſanctus BONIFACIUS Archiepiſcopus atque S. *Burchardus* et *Wizo* ſacrae epiſcopatus auctoritati

illum

Digitized by Google

illum ordinando *conſecraverunt.* Paulo poſt addit: *Sanctus Willibaldus quando in epiſcopum conſecratus erat, habebat quadraginta annos et unum; et tunc erat autumnale tempus: circa illam fere horam tribus hebdomadibus ante natale S. Martini in epiſcopum conſecratus eſt, in loco, qui dicitur Sallpurg.* Anonymus *in vita Willibaldi* hunc locum urbem *Salzburg* appellat, cum caſtrum dicere debuiſſet. Pertinebant ad caſtrum hocce pagus *Salagewe* vel *Salzgau*, ſylvaque *Salzforſt* dicta regum *Francorum* propter autumnalem venationem delicium et oblectamentum. Qui *Salzburgum* hoc in *Salburgo* ad *Thuringicum Salam* ſub oppido *Hoff* ſito aut alibi quaerunt, multis paraſangis a vero aberrant. Ea enim regio temporibus *Caroli* ducis a *Slavis Sorabis* inhabitabatur, qui ſub *Saxonicis* demum imperatoribus domiti et regno *Germaniae* firmiter et conſtanter ſubmiſſi ſunt. Nunc antea, licet aliquoties ſubacti, ſemper frena mordebant, et qualibet occaſione excutiebant. Eginhardus *in vita Caroli M.* inquit: *Francos Germaniae dominatos eſſe a Rheno ad Salam, qui Toringos et Sorabos dividit.* Qui autem Bonifacius ibi, ubi pagani et *Francis* maleſidi vicini degebant, ſynodum congregare potuiſſet? Hae in urbibus et villis regiis palatiisque, ex quibus *Salzburgum* erat, habebantur, ut quicunque convenerant, tuti et ab omnibus inſultibus ſecuri eſſent. Cum vero regio, in qua *Salzburgum* jacet, ſive pagus *Salageuve* adhuc *Thuringiae* accenſeretur, inde elucet, priſtinum hoc nomen tunc nondum in deſuetudinem veniſſe, ſed hactenus communiter uſitatum fuiſſe. Eckart, l. c.

An. 742. EDIT. SERAR. XXIX.

EPISTOLA XLIX.

BONIFACIUS REGENBERTHO.

CLARISSIMO FILIO REGENBERTHO PRÆFECTO, BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI, IN DOMINO ÆTERNAM SALUTEM.

Dignitatis Tuae clementiam obſecramus precibus, ut hunc miſſum(*a*) litterarum mearum *Romam* pergentem propter reſponſa eccleſiaſtica, et orationum cauſa, per veſtros fines conſervatum tranſire permittatis:

(*a*) *Miſſum.*] Sic illo aevo frequentiſſime vocatus *nuntius*, ſive *tabellarius* ut ſupra et infra epiſt. 75. 91. 104. 107., qui et ſaepe vocatur *portitor* et *gerulus* epiſt. 33. 35. 39. 40. 72. In Conſtitutionibus *Caroli M.* et Gloſ-

ſa.

mittatis: et eum adjuvare in propriis neceſſitatibus dignemini, ſicut prioribus miſſis noſtris feciſtis, ut mihi revertentes referebant. Agite ergo de hac petitione, ut merces veſtra coram Deo creſcat, et multiplicetur. Valete in Chriſto.

EDIT.
SERAR.
CXXXVII.

EPISTOLA L.

Zachariae pontificis litterae ad Francos.

ZACHARIAS PAPA UNIVERSIS EPISCOPIS, PRESBYTERIS, DIACONIBUS, ABBATIBUS, CUNCTIS ETIAM DUCIBUS, COMITIBUS, OMNIBUSQUE DEUM TIMENTIBUS PER GALLIAS ET FRANCORUM PROVINCIAS CONSTITUTIS.

Referente nobis reverendiſſimo atque ſanctiſſimo Fratre noſtro, Bonifacio epiſcopo, quod dum ſynodus aggregata eſſet in provincia Veſtra, juxta noſtram commonitionem, mediantibus filiis noſtris *Pipino* et *Carolomanno*, principibus Veſtris, peragente etiam vicem noſtram praedicto Bonifacio, Dominus autem inclinaſſet corda Veſtra cum principibus Veſtris in praedicatione ejus, ut omnibus commonitionibus ejus obediretis, et falſos et ſchismaticos et homicidas, et fornicarios a Vobis expelleretis ſacerdotes, omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, et pro Vobis inceſſanter ſumus orantes, ut qui coepit in Vobis opus bonum, perficiat usque in finem. Obſecro enim omnes Vos, coram Deo, ut ejus commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum enim vice noſtra in partibus illis ad praedicandum habemus conſtitutum, ut Vos, Deo propitio, ad viam perducat rectitudinis, et a cunctis facinoribus ſalvi eſſe poſſitis. Habuiſtis enim, peccatis facientibus, nunc usque falſos et erroneos ſacerdotes. Unde et cunctae paganae gentes Vobis pugnantibus praevalebant. Quia non erat differentia inter laicos et ſacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria datur, ubi ſacerdotes, qui una hora, dominica pertractant myſteria, et Chriſti Dominicum porrigunt corpus pro ſuarum animarum redemptione, et poſtea* Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut paganos, quibus Chriſtum prae-

* M. Poſt Chriſtianos.

ſa. cap. I. *de immunit. Eccl.* dicit *miſſum* eſſe vulgare Italicum 102. 110. et apud Cassiod. l. I. *Var.* ep. ult. lib. 8. c. 8. l. 8. ep. 10. Isidor. l. 6. *etym.* c. 8. C. *Theodoſ. ſi cert. petatur de chirog.* Portitores, et bajuli pecuniae. *Portitores* alioqui veteribus ſunt *telonarii*, qui portum obſidentes omnia ſciſcitarentur ut ex eo vectigal acciperent. Nonius.
Series *Serariana* ſuperius indigitatur.

Digitized by Google

praedicare, propriis, ſacrilegisque manibus necant, et ſit* ſecundum Domini verbum: *Vos eſtis ſal terrae, quod ſi ſal evanuerit, in quo condietur? Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus.* Et dum haec ita ſint, et tales in Vobis fuerint ſacerdotes, quomodo victores contra Veſtros inimicos eſſe poteritis? Nam ſi mundos et caſtos ab omni fornicatione et homicidio liberos habueritis ſacerdotes, ut ſacri praecipiunt canones, et noſtra vice praedicat praefatus Bonifacius, frater noſter, et ei in omnibus obedientes extiteritis, nulla gens ante conſpectum Veſtrum ſtabit, ſed corruent ante faciem Veſtram omnes paganae gentes, et eritis victores. Inſuper et bene agentes vitam poſſidebitis aeternam. Vos enim*, chariſſimi fratres, qui eſtis veri ſacerdotes, vel ſub regulari diſciplina conſtituti: *Sic Vosmetipſos exhibete, ut* decet Dei miniſtros et diſpenſatores myſteriorum Dei, ut non vituperetur miniſterium Veſtrum*, ne fiat in Vobis, quod ſcriptum eſt: *Erit ſicut populus, ſic ſacerdos.* Et ſi hoc fuerit, qualis Vobis erit ab hominibus laus? aut qualis a Deo exſpectatur retributio? Sed ſic Vos corrigite, ut veri ſacerdotes, et tales ad ſacerdotium producite, ut et Vobis et illis teſtimonium maneat bonum, ab his, qui foris ſunt, quatenus ab hominibus Vobis acquiratis laudem, et a Deo mercedis praemium in aeterna beatitudine percipere mereamini: eo quod per Vos ad Chriſti perducti ſunt rectam fidem, innoxios habentes ſacerdotes. Ad ſynodum quoque omni anno convenite, ad pertractandum de unitate eccleſiae, ut ſi quid adverſi acciderit, radicitus amputetur, et Dei Eccleſia maneat inconcuſſa.*

** M. ſit.*
Math. 5.
** M. vos autem.*
** M. ut certe.*
Iſ. 24, 2.
** M. Bene valete.*

Hanc *Zachariae* epiſtolam Baronius revocat ad ſynodum I. Germanicam, licet Othlonus lib. II. Cap. VII. eam memoret poſt aliam epiſtolam an. DCCXLVIII. ſcriptam. Is enim epiſtolas a Bonifacio vel ad eumdem datas ordine chronologico non diſpoſuit, et ipſemet *Zacharias* teſtatur, iſtam a ſe mitti, poſtquam in provincia eorum, quibus ſcribit, celebrata eſt ſynodus, in qua Bonifacii commonitionibus obediere, et a ſe ſacerdotes expulerunt falſos, et ſchismaticos, et homicidas, et fornicarios, ubi de hac ſynodo *Germanica* eum verba facere oſtendunt ejusdem concilii canones apud Baronium N. IX. Pagi ad an. DCCXLII. N. X. p. 252.

O EPI-

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXXXII.

EPISTOLA LI.

AN. 742.

S. Bonifacius quaeſtiones Zachariae Pontifici ponit.

DOMNO CHARISSIMO SUMMI PONTIFICATUS INFULA PRAEDITO VIRO APOSTOLICO ZACHARIAE, BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI.

Confitemur, Domine Pater, quia poſtquam per nuntios referentes audivimus, quod venerandae memoriae Apoſtolatus Veſtri praeceſſor *Gregorius*, Pontifex apoſtolicae ſedis, ergaſtulo corporeo abſolutus ad Dominum migravit, quod majorem laetitiam et majus gaudium nobis non audivimus: et ſuſpenſis ad aethera palmis, Deo gratias egimus: quam quod clementem Paternitatem Veſtram altiſſimus Arbiter canonica jura regere, et apoſtolicae ſedis gubernacula gubernare conceſſit. Ergo non aliter, quam ut ante veſtigia Veſtra geniculantes, intimis ſubnixe flagitamus precibus: ut ſicut praeceſſorum Veſtrorum pro auctoritate ſancti *Petri* ſervi devoti et ſubditi diſcipuli fuimus: ſic et Veſtrae pietatis ſervi obedientes ſubditi ſub jure canonico fieri mereamur: optantes catholicam fidem et unitatem *Romanae* Eccleſiae ſervare°, et quantoscunque audientes vel diſcipulos in iſta legatione mihi Deus donaverit, ad obedientiam apoſtolicae ſedis invitare et inclinare non ceſſo.

°*M. Servando.*

Neceſſe quoque habemus judicare° Paternitati Veſtrae, quia, per Dei gratiam, *Germaniae* populis aliquantulum percurſis vel correctis tres ordinavimus epiſcopos: et provinciam in tres parochias diſcrevimus: et illa tria oppida ſive urbes, in quibus conſtituti et ordinati ſunt, ſcriptis Auctoritatis Veſtrae confirmari et ſtabiliri precantes deſideramus. Unam eſſe ſedem epiſcopatus decrevimus in caſtello, quod dicitur *Wirzaburg(a)*; et alteram in oppido, quod nominatur *Buraburg*; tertiam in loco, qui° dicitur *Erphesfurt(b)*, qui fuit jam olim urbs paganorum ruſticorum haec tria loca propria carta et° auctoritate Apoſtolatus Veſtri roborari°, et confirmari diligenter poſtulamus: ut ſi Dominus voluerit, per auctoritatem et praeceptum ſancti *Petri*, juſſionibus apoſtolicis, fundatae et ſtabilitae ſint tres in *Germania* epiſcopales ſedes: et ut praeſentes vel futurae generationes non praeſumant vel parochias corrumpere: vel violare praeceptum apoſtolicae ſedis.

°*M. judicare.*
°*M. quod.*
°*M. et omiſſ.*
°*M. roborare et confirmare.*

Notum

(a) *Wirzaburg]* E *notis* SERARII *in S. Kilianum* patent omnia haec.

(b) ECCARDUS lib. XXIII. p. 400. cenſet, *Erfurtum* a librario per errorem intruſum et legendum eſſe *Eichſtadium*; ſed rationes ejusdem adlatae paucos convincent.

Digitized by Google

Notum ſimiliter ſit Paternitati Veſtrae, quod *Carolomannus*, Dux *Francorum*, me accerſitum ad ſe rogavit: ut in parte regni *Francorum*, quae in ſua eſt poteſtate, ſynodum facerem * congregari: et promiſit ſe de eccleſiaſtica religione, quae jam longo tempore, id eſt non minus quam per ſexaginta vel ſeptuaginta annos, calcata et diſſipata fuit, aliquid corrigere et emendare velle.* Quapropter ſi hoc, Deo inſpirante, veraciter implere voluerit conſilium: et praeceptum Veſtrae Auctoritatis, id eſt, apoſtolicae ſedis habere et ſapere. *Franci* enim id * ſeniores dicunt, plus quam per tempus octoginta annorum ſynodum non fecerunt: nec Archiepiſcopum habuerunt: nec eccleſiae canonica jura alicui fundabant, vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per civitates epiſcopales ſedes traditae ſunt laicis cupidis ad poſſidendum: vel adulteratis clericis, ſcortatoribus, et publicanis ſaeculariter ad perfruendum. Nam ſi per verbum Veſtrum hoc negotium, duce rogante ſupradicto amovere * et corrigere debeo, praeceptum et judicium apoſtolicae ſedis cum canonibus eccleſiaſticis praeſto habere cupio. Si invenero inter illos diaconos, quos nominant, qui a pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in adulteriis, et in omnibus ſemper ſpurcitiis vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad diaconatum: et modo in diaconatu concubinas quatuor vel quinque vel plures noctu in lecto habentes, evangelium tamen legere, et diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt. Et ſic in talibus inceſtis ad ordinem presbyteratus venientes: in iisdem peccatis perdurantes: et peccata peccatis adjicientes: presbyteratus officio fungentes, dicunt ſe pro populo poſſe intercedere, et ſacras oblationes offerre. Noviſſime, quod pejus eſt, ſub talibus teſtimoniis per gradus ſingulos aſcendentes, ordinantur, et nominantur epiſcopi: *Si inquam tales invenero inter illos, rogo**, ut habeam praeceptum, et conſcriptum Auctoritatis Veſtrae, qui de talibus diffiniatis *: et per reſponſum apoſtolicum convincantur et arguantur peccatores. Et inveniuntur quidam inter eos epiſcopi, qui licet dicant ſe fornicarios et * adulteros non eſſe, ſed ſunt ebrioſi, et injurioſi, vel venatores: et qui pugnant in exercitu armati, et effundunt * propria manu ſanguinem hominum, ſive paganorum, ſive chriſtianorum. Et quia ſervus, et legatus apoſtolicae ſedis eſſe dinoſcor: unum ſit verbum et meum hinc, et Veſtrum ibi, ſi contingat, ad judicium Auctoritatis Veſtrae ut pariter miſſos dirigamus.*

Praeterea de una re et conſilium quaerere et licentiam petere neceſſe habeo, eo quod venerandae memoriae praedeceſſor Veſter, ſicut audiſtis, in praeſentia Veſtra mihi praecepit: ut presbyterum poſt obi-

* M. cepere congregare.
* M. vellet.
* M. ut.
* M. movere et incipere.
* Diverſis literis hic expreſſa deſunt in M.
* M. diffiniatis.
* M. vel.
* M. effundebant.
* M. direximus.

 tum

Digitized by Google

tum meum, Deo volente, in eccleſiaſtico miniſterio haeredem et ſucceſſorem conſtituere deberem. Et hoc mihi, ſi Dei voluntas eſt, placet. Sed modo dubito et neſcio ſi fieri poſſit, quia poſtea frater illius, avunculum ducis *Francorum* occidit, et adhuc ignoramus, qualiter iſta diſcordia pacificari et finiri valeat. Et obſecro, ut Auctoritatis Veſtrae licentia ſit, ut cum conſilio ſervorum Dei, de iſta electione faciam, quod nobis in commune, pro Deo, et pro eccleſiae utilitate, vel fructu ſpiritali, et defenſione religionis, optimum eſſe videatur, ut conſenſum Veſtrum habeam de hoc facere, quod optimum eſſe mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri, ſi contrarius princeps fuerit.

M. Inter ea. Praeterea° quaerere et interrogare Paternitatis Veſtrae conſilium debeo de quadam confuſione et ſcandalo praedicationis, quae nuper ad nos veniens mentem noſtram conturbavit: et ſacerdotibus eccleſiarum verecundiam incutiebat, quia laicus quidam magnae perſonae ad nos veniens, dicebat, ſibi ab apoſtolicae ſedis Pontifice ſanctae memoriae *Gregorio* datam fuiſſe licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam avunculi ſui, quae et ipſa fuit uxor conſobrini ſui, et ipſa, illo vivente, diſceſſit ab eo, et iſti viro, qui nunc eam accipere deſiderans, affirmat ſibi licentiam datam, in tertia* generatione, propinqua illius eſſe dinoſcitur: et votum vovit Deo caſtitatis, et velata fuit; et iterum abjecto velamine maritata. Tale enim matrimonium ſupradictus homo ſibi ab Apoſtolico* affirmat eſſe permiſſum.° Quod non aeſtimamus eſſe verum: quia ſynodus et eccleſia, in qua natus et nutritus ſui, id eſt, *in transmarina Saxonia*, *Lundunenſis ſynodus* (c), quae inprimis a diſcipulis ſancti *Gregorii*, id eſt, *Auguſtino*, *Laurentio*, *Juſto*, *Melito* archiepiſcopis conſtituta et ordinata fuit, talem copulam et matrimonium maximum ſcelus et inceſtum et horribile flagitium et damnabile piaculum fieri ex auctoritate ſacrae ſcripturae judicabant. Quapropter Paternitas Veſtra hujus rei veritatem° indicare non dedignetur, ut eccleſiae ſacerdotibus vel populo Chriſtiano inde ſcandala et ſchismata, vel novi errores non oriantur, et concreſcant, quia° carnales homines, idiotae *Alemanni*, vel *Bajoarii*, vel *Franci*, ſi juxta *Romanam* urbem (d) aliquid facere viderint ex

M. tertio jenuculo.
M. Apoſtolica Sede.
M. permiſſum. omiſſ.
M. veritatem nobis.
M. et qui.

(c) *Lundinenſis*] Ep. CXL.

(d) *Juxta Romanam urbem*] Quemadmodum *regis ad exemplum totus componitur orbis*, ſic et ad civitatis illius mores, quae, ut lib. 4. ode. Inquit HORATIUS, *princeps urbium eſt*; ut S. HIERONYMUS *in fine comm. ad Epheſ. domina urbium*,

ex his peccatis, quae nos prohibemus, licitum et conceſſum a ſacerdotibus eſſe putant, et nobis improperium deputant, ſibi ſcandalum vitae accipiunt. Sicut affirmant, ſe vidiſſe annis ſingulis in *Romana* urbe, et juxta eccleſiam° in die vel nocte, quando (e) *Kal. Januarii* intrant, paganorum conſuetudine choros° ducere per plateas, et acclamationes ritu gentilium, et cantationes ſacrilegas celebrare: et menſas illa die vel nocte dapibus onerare: et nullum de domo ſua vel ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino ſuo praeſtare velle. Dicunt quoque, ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu phylacteria, et ligaturas et in brachiis et cruribus° ligatas habere: et publice ad vendendum venales ad comparandum aliis offerre. Quae omnia eo, quod ibi a carnalibus et inſipientibus videntur, nobis hic et improperium et impedimentum praedicationis et doctrinae perficiunt. De talibus ait Apoſtolus increpans: *Dies° obſervatis et tempora: timeo, ne ſine cauſa laboraverim in vobis.* Et ſanctus *Auguſtinus* dixit (f): *Nam qui praedictis° malis, id eſt, caragis°, et* divi-

°*M. Sancti Petri.* °*M. Choros.* °*M. cruris.* *Gal. 4. 10.* °*M. Diem.* °*M. Dictis.* °*M. Carais.*

bium, arx imperii Romani; Praefatione in *Ezech. clariſſimum omnium terrarum lumen:* ut Rutilius; *regina hujus pulcherrima mundi. Sed quemadmodum rurſus, qui magnis viris ac principibus gloriae aliquid detrahere aut certe per illos ſuam excuſare aut honeſtare volunt improbitatem, omnia illorum vitia identidem aliis recitant, minutula grandiunt, grandia in immenſum tollunt, ita et in Romanae urbis fit peccatis. Falſiſſima ſaepe illinc afferuntur, modica exaggerantur, magna ingentia, immenſaque redduntur, ut in hac ipſa ſemel et iterum vides epiſtola: quaſi vero regia ulla hoc in mundo tam pulchra ſit, in qua cloacae nullae: domus ulla tam nitida, in qua non vaſa quaedam vilia et ſordida: flamma ulla tam illuſtris, in qua fumi aut fumoſi nihil. Fere fit, ut quo multi confluunt homines, eodem multa confluant vitia. Ut* lib. 1. *contra Apionem indicat* Josephus. *Et quamvis haec vel exhauriantur vel obſtruantur interdum (quod paſtoralis curae vigil providere debet oculus) refluunt tamen ac ſuccreſcunt ſenſim.* Rurſus, prout hoc loco recte indicat Zacharias. *Prudentium eſt ad bona, quae Romae ſunt non pauca, oculos animumque advertere, a malis advertere. Suum quisque onus portabit.*

(e) *Kal. Jan.*] Ep. CXXVIII. Canon poenitentialis 88. *de obſervantib. Cal. Jan.* et Burch. Wormat. l. 1. c. 94. inter 50. lib. 10. c. 16. et 17. libr. 19. c. 5. S. Ambros. ſerm. 11. S. August. in pſ. 98. et Tom. 10. *in frag. de Kal. Jan.* S. Chrysost. hom. *de Kal.* Chrysologus fol. 55. Concil. Turon. c. 23. Antisiod. c. 1.

(f) *S. Auguſt.*] Putat apud Lovanienſes Lipsius ſermonis hujus 241. *de tempore*; phraſin reſipere *Severiani.* At *S. Auguſtino* illum praeciſe tranſcribit iſte pontifex. *De Phylacteriis* dixi lib. 2. Trih. c. 3.

Digitized by Google

divinis (g), *et aruſpicibus, vel phylacteriis, et aliis quibuslibet auguriis crediderit: etſi jejunet, etſi oret, etſi jugiter ad eccleſiam currat, etſi largas eleemoſynas faciat, etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciaverit, nihil ei proderit, quamdiu ſacrilegia illa non reliquerit.* Nam ſi iſtas paganias (*h*) ibi Paternitas Veſtra in *Romana* urbe prohibuerit; et ſibi* mercedem, et nobis maximum profectum in doctrina eccleſiaſtica acquiret.

*M. et ſi mercedem.

Epiſcopi quoque et presbyteri gentis *Francorum*, qui fuerunt adulteri, vel fornicatores acerrimi, quos in gradu epiſcopatus vel presbyterii fornicationum filii nati arguunt, revenientes ab apoſtolica ſede, dicunt ſibi *Romanum* pontificem licentiam dediſſe miniſterium epiſcopale in eccleſia miniſtrare. Quos contra contendimus, qui* apoſtolicam ſedem contra decreta canonum nequaquam audivimus judicaſſe.

*M. quia.

Haec omnia, Domine Chariſſime, propterea nota vobis facimus, ut Veſtrae Auctoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, ut per cautelam Veſtrae doctrinae oves eccleſiae non ſeducantur, ſed lupi rapaces convicti et ſuperati pereant. Interea munuſcula parva Vobis direximus: non quia digna ſint Paternitati Veſtrae: ſed pro indicio charitatis, et obedientiae, devotionis: id eſt, villoſam (*i*) unam, et argenti et auri tantillum.

(g) *Caragis*] Forte vox fuit *Poenica*, cum ea in vulgari illo ſermone ſemel ac iterum utatur *S. Auguſtinus*. Apud Graecos quidem χάραγος Helichio teſte, ſonus eſt magnus et ſtridulus, qualem edere ſolet ſerra. An forte *Caragi* ſunt, qui κάρον id eſt gravem hominibus ſoporem et gravedinem incantationibus quibusdam inferunt? Caroticam enim habent vim herbae, carminaque nonnulla. *Caragus* idem ac ſortilegus, praeſtigiator, qui characteribus magicis utitur. Concil. Antisiod. c. 4. *non licet ad ſortilegos vel ad auguria reſpicere vel ad caragios.* Canones veteris concilii *Narbonenſis* an. DXCVIII. can. 14. *Si qui viri ac mulieres divinatores, quos dicunt eſſe charagios atque ſorticularios etc.* *Vita S. Eligii* a S. Audoëno conſcripta. lib. 2. c. 15. *Nullas Paganorum conſuetudines obſervetis, non carajos, non divinos, non praecantatores . . conſulere praeſumatis.* Et mox *non quaerantur praecantatores, non divini, non ſortilegi, non caragi.*

(*h*) Paganiae, ſuperſtitiones paganorum a Chriſtianis fidei adhuc dubiae obſervari ſolitae, quae in conciliis paſſim proſcribuntur. Ut in decurſu videbimus.

(*i*) Villoſa vocabantur terſoria, ſive lintea villoſa ad tergendos pedes vel manus. Occurrit ſaepius in *epp. Boniſ. Chronico Fontanellenſi*: Lintea ad manus tergendas villoſa.

Digitized by Google

tillum. Dextera Domini protegente incolumem valere, et in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus.

Te Deus altithronus ſancta conſervet in aede,
Sedis Apoſtolicae rectorem tempora longa. (k)
Melliflua gratum populis doctrina per orbem
Perficiatque Deo dignum praegratia * Chriſti * M. pia.
Splendida percipiat florens ſua gaudia mater,
Atque domus Domini laetetur prole fecunda.

Sequitur Epiſtola ejusdem tenoris cum CXXXI. ap. Serar.

Inſcriptio:

Dilectiſſimo nobis Burchardo Sanctae eccleſiae Wirziburgonenſis Zacharias Papa. Domino cooperante et ſermonem confirmante etc.

An. 742.

EPISTOLA LII.

EDIT. SERAR. CXLII.

Zachariae pontificis reſponſoriae ad praecedentes S. Bonifacii quaeſtiones.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI, BONIFACIO EPISCOPO, ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

Suſceptis ſanctiſſimae Fraternitatis Tuae litteris per *Denehardum* religioſum presbyterum Tuum, quia Te ſoſpitem, ut ſemper cupimus eſſe, cognovimus, omnipotenti ac miſericordiſſimo Deo noſtro magnas retulimus grates, qui Tibi in omnibus bonis proſperari dignatur. Magnam enim cordibus noſtris infundis laetitiam, quoties nobis Sanctitatis Tuae ſcripta mittuntur: quando reperimus, quae ad ſalutem reſpiciunt animarum: dum quotidie in gremio ſanctae matris eccleſiae, per Tuam praedicationem, novi populi adduntur. Ubi et tres epiſcopos per loca ſingula, ſecundum ſeriem ſyllabarum Tuarum, te ordinaſſe cognovimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus Deus noſter, per Tuam Sanctitatem, aggregare dignatus eſt, praeeſſe debeant: et petiſti, ut per auctoritatem ſedis noſtrae epiſcopales ibidem ſedes firmentur.

(k) *Longa*] B. *tempore longo.* Et putat idem Baronius, deeſſe hic verſiculum unum, ſed ſenſus bonus eſt, etiamſi adſit nullus: *Te doctrina melliflua, piaque gratia perficiat.*

Digitized by Google

mentur. Sed Tua ſancta Fraternitas pertractet mature et ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expediat: aut ſi loca vel populorum turbae talia eſſe probantur, ut epiſcopos habere mereantur. Meminiſti enim, Chariſſime, quid in ſacris canonibus praecipimur obſervare: ut minime in villulas *(a)*, vel in modicas civitates epiſcopos ordinemus: ne vileſcat nomen epiſcopi. Sed nos Tuis ſinceriſſimis atque a nobis dilectis ſyllabis provocati, quae popoſciſti absque mora concedi patimur: et ſtatuimus per apoſtolicam auctoritatem, epiſcopales illic eſſe ſedes, quae per ſucceſſionem epiſcopos mereantur: et populis praeſint: atque verbum praedicationis ſubjectis inſinuent: id eſt, in caſtello, quod dicitur *Wirtzeburg**; et alteram in oppido, quod nominatur *Buraburg*; tertiam in loco, qui dicitur *Erphesfurt*. Ita ut nulli poſt haec liceat cuiquam haec, quae a nobis ſancita ſunt, quoquomodo violare, quae auctoritate beati *Petri* apoſtoli firma eſſe decrevimus.

* *M. Wirtzaburg.*

De eo autem, quod nobis intimaſti, quod Te *Carolomannus* filius noſter apud ſe rogavit accedere: ut in parte *Francorum*, in ſua ditione ſive poteſtate conſtituta, ſynodum celebrares, eo quod omnis eccleſiaſtica regula ſive diſciplina ab eadem provincia funditus abolita eſt, nimis* moerendum eſt, quod per ſpatia tanta* temporum ibidem ſynodus ſacerdotum minime celebraretur: unde neque* ſit ſacerdotium ab eis, qui ſe ſacerdotes eſſe exiſtimant. cognoſcitur: ſe dum* juvante Deo, quae a praefato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint: Tuaque Fraternitas memorato concilio conſederit cum eodem excellentiſſimo viro: ſi quos repererit epiſcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones vel ſtatuta patrum exceſſiſſe: id eſt, in adulterio, vel ſi plures uxores habuerunt: aut ſi ſanguinem Chriſtianorum vel paganorum effuderunt: vel etiam aliis capitulis, quibus canones* obviaſſe repererit* Tua Sanctitas, nulla ratione apoſtolica auctoritate permittat ſacerdotio fungi: quia tales a ſuo tantum proprio ore falſe nominantur ſacerdotes: et deteriores ſaecularibus eſſe noſcuntur, qui ſe neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimoniis abſtinent: neque ab hominum ſanguinis effuſione manus ſervant innoxias, ſe eſſe ſacerdotes exiſtimant. Aut quid inde ſentiunt, dicente Deo: *Sacerdotes mei ſemel nubant.* Et Apoſtolus: *Unius uxoris virum*, et caetera. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium uti licitum eſt. Nam a die ſuſcepti ſacerdotii, etiam ab ipſo proprio conjugio prohibendi ſunt. Quomodo ſe ſacerdotio fungi conſiderant, qui talibus ſceleribus involuti eſſe monſtrantur, ut neque ſaeculares fideles his

* *M. quod nimis.*
* *M. tanta* omiſſ.
* *M. quid ſit.*
* *M. ſed dum.*
* *M. canonibus.*
* *M. reperit.*
Levit. 21. v. 13. 14.
1. Tim. 3. 2.

(a) Villulas] Ep. CXXII.

his facinoribus obvolutos optemus? Quomodo non pertimeſcunt divina myſteria contingere? Aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere praeſumunt? Dum ſacri canones neque purum clericum (*b*), cui ſacerdotium non eſt, ſecundis copulari nuptiis praecipiunt: iſti enim e contrario non ſolum * poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere nolunt ab ** M. quia poſt.* una uxore, immo luxuria obvoluti pejora ſaecularibus ſcelera committunt, ut plures uxores habere praeſumant, quibus neque unam (*c*) conceſſum eſt, poſt ſuſceptum miniſterium attrectare. Sed et iſta parvi pendentes, atque Dominum ad iracundiam provocantes majora committunt facinora, dum propriis manibus Chriſtianos atque paganos homines necant. Et ſit, ut quibus in remiſſionem peccatorum debuerunt lavacrum regenerationis impendere, atque Chriſti ſacramenta donare, ne in aeternum perirent; eorundem ſacrilegis manibus extinguantur. Quis enim ſapiens, habens cor, eos aeſtimet ſacerdotes, qui neque a fornicationibus abſtinent: neque ab effuſione ſanguinis * manus ſervant innoxias? ** M. ſanguinum.* Quisve eorum ſacrificiis Deum eſſe credit placatum, dicente Propheta: *Virum ſanguinum et doloſum abominabitur Dominus*? Iſti namque, ut prae- *Pſal. 5. 7.* miſſi, ne ſacerdotio fungi patiantur: neque divina contingere myſteria, commonemus. Quidquid vero aliud, ut dictum eſt, eos contra eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canones ſive inſtituta patrum prae manibus habeto: et juxta quod in eis edoctus fueris, diſcerne.

Quod * autem Tibi ſucceſſorem conſtituere petiſti, ut Te vivente ** M. Te autem ut tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti.* in Tuo loco eligatur epiſcopus. Hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem eccleſiaſticam regulam vel inſtituta patrum eſſe monſtratur: ſed volumus, ut Tibi miniſtret, et ſit in Evangelio * adjutor, di- ** M. Chriſti.* cente Apostolo: *Si quis bene miniſtraverit, gradum ſibi bonum acquirit.* Ni- *1. Tim. 3. 13.* mis enim reprehenſibile ac deteſtabile eſſe manifeſtum eſt: ut, Te vivente, Tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc commonemus, ut quamdiu Te divina juſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes: ut Tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, et populum, quem ad ſuam gratiam, per Tuae ſanctitatis induſtriam, vocare voluit, irreprehenſibiliter regere valeat, atque ad viam vitae elabo-

P ret

(*b*) *Purum clericum*] Purus clericus, id eſt, qui tantum clericus eſt, non epiſcopus, non ſacerdos; et haec hodie in Theologorum ſcholis uſitata phraſis, ut *purus homo*, *purus panis*, id eſt, tantum homo, tantum panis.

(*c*) *Neque unam*] Coelibatus in ſacerdotibus aut poſt matrimonium, ejus quoad thorum diſſolutio et perpetua caſtitas.

Digitized by Google

ret perducere. Nam quo modo haec, quae popoſciſti (etiamſi voluerimus) concedere poſſumus, dum nos fragiles homines exiſtentes, et ſub conditione mortis conſtituti, ignorantes, quid ſuperventura pariat dies, non valentes inveſtigare, quis e nobis propior de praeſenti ſaeculo migret? Sin autem et eundem divina voluerit clementia poſt Tui diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoveris, et in Tua voluntate fuerit definitum, ea hora, qua Te de praeſenti ſaeculo migraturum cognoveris, praeſentibus cunctis, Tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc veniat ordinandus: quod nulli alii concedi patimur, quod Tibi charitate cogente largiri cenſuimus.

De illo vero, qui viduam avunculi ſui (*d*), quae et ipſa fuit uxor
conſobrini ſui, et ſacrum velamen habere monſtrata eſt, et a beatae memoriae
praeceſſore noſtro ſibi licentiam conceſſam eſſe divulgavit, ut
* *M. eum.* ei* in pernicioſo matrimonio aſſumi debuiſſet, abſit hoc, ut deceſſor noſter
iſta permitteret. Nec enim ab hac apoſtolica ſede illa diriguntur,
quae contraria eſſe patrum ſive canonum inſtitutis probantur. Admonere,
adhortari, increpare eos, Frater Chariſſime, ne ceſſes, quatenus
* *M. a talibus ſceleſti.* a tali* ſceleſto recedant matrimonio, ut non in aeternum pereant. Reminiſcantur
enim ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos: et non ſponte ſe
contradant (niſi ab iſto receſſerint inceſto matrimonio) diaboli poteſtati:
* *M. magis illi Deo.* ſed magis* omnipotenti Deo, et Chriſto filio ejus, Spiritui quoque Sancto,
in cujus nomine ab illius antiqui hoſtis erepti ſunt poteſtate. Ela-
* *M. namque.* bora igitur*, ſanctiſſime Frater, in eis, quia ſcriptum cognoſcis: *Qui*
Jac. 5. 19. 20. *converti fecerit peccatorem ab errore viae ſuae, ſalvabit* animam ejus a morte:*
* *M. ſalvavit.* *et ſuorum operit multitudinem peccatorum.* Nam et nos ei pro hoc commonitoria
ſcripta direximus.

De *Calendis* vero *Januariis*, vel caeteris auguriis, phylacteriis, et
incantationibus, vel aliis diverſis obſervationibus, quae gentili more
obſervari dixiſti, apud beatum *Petrum* Apoſtolum, vel in urbe *Roma*, hoc
et nobis et omnibus Chriſtianis deteſtabile, et pernicioſum eſſe, judica-
Lev. 19. 26. mus, dicente Domino: *Non augurabimini*, vel certe, *non obſervabitis*
Num. 23. 23. *ſomnia.* Et iterum ſcriptura dicit: *Non* ſint auguria in Iſrael, nec ob-*
* *M. non eſt augur in Iſrael.* *ſervatio in domo Jacob.* Ita et a nobis cavendum eſſe cenſemus, ut nullis
auguriis vel obſervationibus attendamus, quia omnia haec abſciſſa eſſe
a patribus ſumus edocti, et quia per inſtigationem diaboli iterum pullulabant:

(*d*) *Sui*] Ejus ſcilicet, qui eam nunc uxorem habet, non avunculi, qui hanc habuerat.

Digitized by Google

lulabant: a die, qua nos juſſit divina clementia, quanquam immeriti exiſtamus, Apoſtoli vicem gerere, ilico omnia haec amputavimus. Pari etenim modo volumus Tuam Sanctitatem populis ſibi ſubjectis praedicare, ad viam aeternae perducere vitae. Nam et ſanctae recordationis praedeceſſoris atque nutritoris noſtri *Gregorii* Papae conſtitutione, omnia haec pie atque fideliter amputata ſunt, et alia diverſa quam plura, quae, diabolo ſuggerente, pullulabant in Chriſti ovili, cujus inſtar, pro illius populi ſalute dirigere maturavimus.

Nam de ſacerdotibus illis, qui falſa opinantur, qui etiam adulteri et fornicatores probantur, et ſibi ab apoſtolica ſede indultum eſſe, teſtantur: et e contrario ſibi licentiam praedicationis largitam eſſe, hoc nulla ratione credat ſancta Tua Fraternitas, ſed ſimiliter in eis canonicam exerce vindictam, quemadmodum his, quibus ſuperius a nobis edoctus monſtraris. Non enim aliud Te agere volumus, praeterquam quod ſacri praecipuunt canones, vel etiam ab hac apoſtolica ſede inſtructus* eſſe dinoſceris. * M. ſructus.

Secundum Tuae namque Sanctitatis petitionem et tribus epiſcopis Tuis ſingulas confirmationis epiſtolas miſimus, quas per Tuae Sanctitatis manus eis largiri volumus. Et *Carolomanno* filio noſtro alia ſcripta direximus, ut quae Tibi popoſcit, adimplere feſtinet, adminicula praeſtet.

Sed haec, Frater Chariſſime, de omnibus ſuperius comprehenſis capitulis, ut Dominus donavit, reſpondimus, ad omnia amputanda diabolicae fraudis ſcandala. Tua vero ſancta Fraternitas, ſi quid de caetero evenerit, ut ſacri docent canones, ſtudeat emendare in plebibus ſibi a Deo commiſſis. Non enim aliud nobis convenit praedicare, praeter quod a ſanctis patribus ſumus edocti. Si vero et novi aliquid, inimici aſtutia agente, acciderit, quod Tua ſancta Fraternitas minime per canonum inſtituta diſcernere poſſit: huc nobis non pigeat inſinuare, quatenus Deo juvante quaeque ad emendationem novae plebis eſſe poſſunt, Tibi abſque tarditate reſpondere maturemus. Cognoſcat enim, Frater Chariſſime, Tua ſancta Fraternitas, ita dilectionem Tuam in noſtris habere praecordiis, ut Te praeſentialiter quotidie videre deſideremus, et ita Te in noſtro conſortio habeamus, ut certe miniſtrum Dei, et diſpenſatorem eccleſiarum Chriſti, de cetero namque confortare in Domino, Frater Chariſſime, et eſto robuſtus, et elabora in opere, ad quod Te divina voluit evocare clementia. Magna enim Te ſpes remunerationis exſpectat, quam promiſit Deus diligentibus ſe. Et nos, licet peccatores exiſtima-

iſtimamus, tamen Dei noſtri non ceſſamus absque intermiſſione immenſam exorare clementiam, ut qui coepit in vobis, perficiat opus bonum usque adhuc. Et beatus Apoſtolorum princeps *Petrus* cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere deſideras. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime et Sanctiſſime Frater. Data Kalend. April. imperante Domino piiſſimo, Auguſto *Conſtantino*, a Deo coronato (*e*), magno Imperatore, anno viceſimo quarto imperii * ejus, indictione XI. (*f*)

* *M. pater ejus anno ſecundo.*

EPI-

(*e*) *A Deo cor.*] In alio codice poſt annum XXIV. additur. *imperii ejus anno II.*

(*f*) Addit Baronius ex *Romana editione*, imperii ejus anno ſecundo. Scilicet anno XXIV, quo cum patre imperare coepit, ſecundo vero, quo ſolus. *Baronius* etiam monet, legendum, indictione X. quamquam et manuſcr. codices ſcribunt, indictione XI. idemque legitur apud Sirmondum, cujus haec dilectio: *imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino a Deo coronato anno XXIV., imperii ejus anno II., indictione XI.* Certe ſynodus *Liptinenſis*, quam *Zachariae* Pontificis epiſtola haec praeceſſit, habita eſt Kal. Martiis anno DCCXLIII, indictione XI. currente; haec Mabillonius ad h. l. p. 59. Pagi vero fuſius paullo, curatiusque ad an. DCCXLII. n. VI. et VII. p. 250 et ſeq. Hae litterae ante ſynodum *Germanicam* ſine dubio datae: cum ea nondum celebrata *Bonifacius Zachariam* conſuluerit, hicque praedictae ſynodi convocationem non ſolum permiſerit, ſed etiam praeceperit; et tamen ſynodus illa incerto loco in *Germania* habita his verbis in omnibus editionibus inchoetur: *ego Carlomannus Dux et Princeps Francorum,* anno ab Incarnatione Domini DCCXLII, XI. videlicet Kalendas Majas. Quare errorem vel in numeros, in epiſtola expreſſos, vel in ſynodo memoratos irrepſiſſe neceſſe eſt. Cointius hoc anno n. II. exiſtimat, mendum cubare in chronologicis ſynodi characteribus, corrigendamque eſſe notam vel anni vel diei, ut deleto anno DCCXLII. ſubſtituatur annus XLIII, aut expuncto XI. Kalend. Maji, reponatur dies, qui paſcha praeceſſerit anni DCCXLIII, pertinueritque ad annum DCCXLII, initio anni a paſchali ſollemnitate ducto. Indeque hanc ſynodum congregatam putat XI. Kal. April. anni Chriſti inſequentis. Mitto aliorum opiniones, utpote non magis veriſimiles. Certum enim exiſtimo, ſynodum coactam die in eadem enuntiata, litterasque *Zachariae* duobus circiter ante menſibus ſcriptas eſſe, ideoque errorem irrepſiſſe tam in annos *Conſtantini*, quam in indictionem ac menſem, quibus ea data dicuntur. Cum enim *Artabasdus* ſuperiori anno poſt diem XXVII. menſis Junii Imperator ſalutatus ſit, ſi *Zacharias* anno ſequenti litteras illas ad *Bonifacium* miſiſſet, non annos *Conſtantini*, ſed *Artabasdi* in iis appoſuiſſet, ut poſtea in more habuit. Quare in ſubſcriptione ejusdem *Zachariae* expungendus annus II. imperii, in editionem *Romanam* et *Labbeanam* perperam intruſus, eaque ſic reſtituenda eſt: *Data*

Kalend.

Digitized by Google

EPISTOLA LIII.

EDIT. SERAR. CXXXI.

EPISTOLA ZACHARIAE PAPAE.

DILECTISSIMIS NOBIS, WITTANAE SANCTAE ECCLESIAE BARBARANAE ZACHARIAS PAPA.

Domino cooperante et ſermonem confirmante, ad dilatandam chriſtianitatis legem, et orthodoxae, fidei tramitem, ad docendum juxta quod praedicat ſancta haec *Romana*, cui Deo auctore praeſidemus, eccleſia, innotuit nobis ſanctiſſimus ac reverendiſſimus frater et coepiſcopus noſter Bonifacius nuper decreviſſe et ordinaſſe in *Germaniae* partibus epiſcopales ſedes, ubi praeeſt Veſtra Dilectio, et provinciam in tres diviſiſſe * parochias. Quo cognito, cum magna exultatione, extenſis ad ſidera palmis, illuminatori et datori omnium bonorum Domino Deo et Salvatori noſtro Jeſu Chriſto gratias egimus, *qui facit utraque unum.* Flagitavit autem a nobis per ſuas ſyllabas jam dictus ſanctiſſimus vir per apoſtolicam auctoritatem Veſtras confirmari ſedes. Pro quo et nos, ardenti animo et divino juvamine, auctoritate beati *Petri* principis Apoſtolorum, cui data eſt a Deo et Salvatore noſtro Jeſu Chriſto ligandi ſolvendique poteſtas peccata hominum, in coelo et in terra, confirmamus, atque ſolidas permanere veſtras ſedes ſancimus epiſcopales, interdicentes ipſius principis Apoſtolorum auctoritate, a praeſenti, omnibus et in futuras generationes ut nullus audeat contra eandem Veſtram * ordinationem, quae * dignante Deo, ex noſtra praeceptione in Vobis * facta eſt. Et hoc interdicentes, ut nullus audeat juxta ſanctorum canonum traditionem, ex alio epiſcopatu ibidem translatari (*a*), aut ordinare epiſcopum poſt Veſtram de hoc ſaeculo evocationem niſi is, qui apoſtolicae noſtrae ſedis in illis partibus praeſentaverit vicem. Sed nec unus alterius parochias invadere, aut eccleſias ſubtrahere praeſumatis. Nam ſi,

* *M. diviſiſſet.* — *Eph. 2.* — * *M. venire ordinationem.* — * *M. quam,* — * *M. nobis.*

Kalend. Februar. imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino a Deo coronato magno imperatore anno XXII, indictione X. Duo autem certa videntur. Primum hoc ſaeculo annos incarnationis a die nativitatis Chriſti in *Francia* inchoatos fuiſſe. Secundum, hujus anni initio *Artabasdum* nondum *Romae* agnitum fuiſſe imperatorem; alioquin ejus, non *Conſtantini* nomine laudata epiſtola ſubſcripta fuiſſet.

(*a*) *Translatari*] Transferri a *translatum* enim *translatare.* Ut a *verſum verſare*, a *curſum curſare.*

ſi, quod non credimus, ſi quis ille fuerit, qui contra hanc noſtram praeceptionem temerario auſu venire tentaverit, ſciat ſe, aeterno Dei judicio, anathematis vinculo eſſe innodatum. Si quis vero apoſtolica ſervaverit praecepta, et normam rectae et orthodoxae fidei fuerit aſſecutus, benedictionis gratiam conſequatur. De caetero, petimus divinam clementiam, ut confirmet et corroboret hoc quod operatus eſt Dominus in Vobis: et charitas Dei, gratia, et pax vera ſit cum ſpiritu Veſtro. Sanctiſſimi et dilectiſſimi nobis, toto conamine elaboratae pro fide Chriſti, et ad* miniſterium ejus perficiendum decertate: ut cum egregio Apoſtolo mereamini dicere: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. De reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiae, quam reddet mihi Dominus in illum diem juſtus judex.* Salutantes Vos in Domino valere optamus. Bene valete. Data Kalend. April. imperante Domino *Conſtantino* magno imperatore, anno viceſimo quarto, imperii ejus anno II. Indictione XI. (*b*)

* *M. ad omiſſ.* 1. *proficiendum.* 2. *Tim.* 4.

Notat Serarius:

Si epiſtolarum bonus ex tempore ordo inſtitueretur, huic CXXXI. anteponeretur CXXXII et CXLII. Porro in hujus CXXXI. titulo notandum primo pro *dilectiſſimis nobis* legendum, *dilectiſſimo nobis*, ut eſt in Concil. Tom. II. et Bar. ortus autem ex eo videtur error, quod haec epiſtola tribus, quorum in ea mentio fit epiſcopis, communis fuerit. Sed an ita communis, ut unum tantummodo ejus exemplum *Roma* miſſum ſit, an tria tribus, ſeu ſingula ſingulis? Illud videtur putare Baronius an. 742. et ei pluralis haec favet inſcriptio. Sed tum non unius tantum loci epiſcopus nominandus foret, verum et alii duo. Deinde Ep. CXXXIII. eadem epiſtola eſt, ſed mutato epiſcopi nomine, ita ut appareat, eodem modo tertium etiam exemplum epiſcopo inſcriptum fuiſſe tertio. *Secundo* pro *Wittanae* in Bar. et Tom. II. Concil. legitur *Wittae*: eſtque ille, qui alias dicitur *Albuinus*, *Albinus* et *Alboinus*. *Tertio* iſtud *Barbaranae* nomen eſt illius eccleſiae, cui praefuit, *Witta* ſeu *Albinus*. Nam ſi ſecundum veterem orthographiam, *b* in *u* mutetur, habebimus vel *Varvar* vel *Varbar*, quae hodie *Varburg* olim *Buriburg* aut *Buraburg* ep. CXXXII. Ideoque et in alio codice ſcribitur *eccleſiae Birburgenſis*.

EPI-

(*b*) *Indict. XI.*] Alias X. niſi pro data legatur accepta.

Digitized by Google

EPISTOLA LIV.

EDIT. SERAR. VIII.

EPISTOLA AD ECBERTHUM EPISCOPUM.

DILECTISSIMO AC REVERENDISSIMO FRATRI ECBERTHO (a) ARCHIEPISCOPO BONIFACIUS, SERVUS SERVORUM DEI, LEGATUS GERMANICUS SEDIS APOSTOLICAE, SINCERAM IN CHRISTO SPIRITALIS GERMANITATIS SALUTEM.

Charitatis Tuae muneribus et libris ſuſceptis, erigens ad ſupera palmas magnas omnipotenti Deo gratias egi, qui mihi longe peregrinanti talem invenire conceſſit amicum, qui mihi et in rebus terrenis adjutorium, et in ſpiritalibus, oratione et unitate communionis, divinum ſolatium transmiſit. Nunc autem intimis praecordiorum precibus Almitatis Tuae clementiam obſecro, ut Veſtrae Fraternitatis ſynodo, una cum ſervis Dei mecum laborantibus adunatus eſſe merear: et ſis mihi conſiliarius, et adjutor in inquirendis et inveſtigandis regulis eccleſiaſticis judiciorum Dei; et ut me non ludivaga ſermonum voce, ſed ſerie rogantem ac dicentem eſſe ſcias; et me non arrogantem vel ſuperbum ac * proprio judicio plus juſto placentem aeſtimes. Nam catholica et apoſtolica *Romana* eccleſia, quando indignum ac vilem praedicatorem ad praedicandum *Germaniae* erroneis vel paganis gentibus direxit, praecepit mihi * ex auctoritate *Romani* pontificis, ſi alicubi viderem inter Chriſtianos pergens, populos erroneos vel eccleſiaſticas regulas mala conſuetudine depravatas, vel homines per invivum * a catholica fide abductos, ad viam ſalutis invitare et revocare totis viribus niterer. Hoc praeceptum ſervare cupiens, admonitoriam vel precatoriam epiſtolam *Ethelbaldo* (b) *regi Mercionum*, cum conſilio et conſenſu epiſcoporum

* *M. aut.*

* *M. ut ex.*

* *M. per invium.*

(a) *Ecbertho*] In V. Bedae *Epitome* anno DCCXXXII. *Egberthus pro Williſrido Eboraci Epiſcopus factus:* poſtea anno DCCXXXV. *Egberthus epiſcopus accepto ab apoſtolica ſede pallio, primus poſt Paulinum in archiepiſcopatum confirmatus eſt*, cujus mors ibidem traditur anno DCCLXVI. diciturque *regali proſapia ditatus ac divina ſcientia imbutus.* Alius vero ab illo eſt, qui ad catholicum paſcha *Scotos Hijenſes* traduxit lib. 5. *hiſt.* cap. 23. ubi jucunde mortuus ipſo catholici paſchatis die anno DCCXXVIII. in *epit.* DCCXXIX.

(b) *Ethebaldo*] V. Beda lib. 5. c. ult. *Edilbaldus Merciorum rex* et in *Epitome* anno DCCXL. *Ediwaldus*, in Bar. *Athelbaldus* et anno DCCLVII. rurſum *Edilbaldus*, ubi de miſerabili ejus caede. Infra de eo plura epiſt. X. XII. XIX. juxta numeros a Serario poſitos.

Digitized by Google

**M. quia una.* porum, qui * una nobiscum ſunt, transmiſi, quam praeſentare Fraternitatis Tuae obtutibus juſſi, ut ſi quae in ea prave poſita ſint, emendes, et quae juſta ſunt, ſale ſapientiae tuae condias, et auctoritate confirmes; et ſi radicem aliquam flagitiorum de quibus in illa epiſtola contra regem *Mercionum* diſputatum, in gente tua germinare velle videas, ſicut providus et ſapiens colonus, cum falce dominicae aucto-
Deut. 32.32.33. ritatis in tempus praecidas, et radicitus evellas, ne dum floruerit, *fiat ex vinea Sodomorum vitis eorum, et propago eorum ex Gomorrha et ſit fel draconum, vinum eorum, et venenum aſpidum* inſanabile. Inauditum enim
**M. et ut hic.* malum eſt praeteritis ſaeculis, et *, ut ſervi Dei gnari ſcripturarum dicunt, in triplo vel in quadruplo *Sodomitanam* luxuriam vincens, ut gens Chriſtiana contra morem univerſae terrae, imo contra praeceptum Dei deſpiciat legitima matrimonia, et adhaereat incertis luxurioſis adulteriis, et nefanda ſtupra conſecratarum et velatarum foeminarum ſequatur.
**M. opuſculis Bedani.* Praeterea, ut mihi de opuſculi * *Bedan* lectoris aliquos tractatus conſcribere, et dirigere digneris: quem nuper, ut audivimus, divina gratia ſpirituali intellectu ditavit, et in Veſtra provincia fulgere conceſſit, et ut candela, quam Vobis Dominus largitus eſt, nos quoque fruamur. Interea ad indicium charitatis, Fraternitati Tuae direxi exemplaria epiſtolarum ſancti *Gregorii* (quas de ſcrinio *Romanae* eccleſiae excepi,
**M. iterum.* quae non rebar ad *Britanniam* veniſſe. Et plura item *, ſi mandaveris, remittam, quia multas inde excepi) et corporale pallium, et villoſam unam ad tergendos pedes, cum laveris; ſervorum Dei. Valere Beatitudinem Tuam et ſacris virtutibus proficere in Chriſto optamus.

EPI-

EPISTOLA LV.

EDIT. SERAR. XII.

AD ETHELBALDUM REGEM ANGLORUM.

DOMINO REVERENDISSIMO ET DILECTISSIMO ETHELBALDO (a) REGI MERCIONUM BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI INTIMAE CHARITATIS SALUTEM.

Obſecramus Celſitudinis Tuae clementiam, ut iſtum miſſum meum, nomine *Ceola*, praeſentatorem harum litterarum in neceſſitate noſtra, et itineris ſui, et in quocunque illi neceſſitas contigerit, ſolatium praebere, et adjuvare dignemini: et mercedem pro eo et a Deo habeas de miſſis noſtris, qui praeterito anno ad Vos venerunt, quia eis in omnibus adjutorium, ut referebant, praeſtitiſtis. Interea pro ſigno veri amoris et devotae amicitiae, direximus tibi accipitrem unum, et duos falcones, duo ſcuta, et duas lanceas. Quae rogamus, licet digna non ſint munuſcula, tamen pro charitate benedictionis ſuſcipere digneris: *Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, et mandata ejus obſerva.* Petimus quoque, ut ſi per alterum nuntium verba noſtra ad praeſentiam Tuam ſcripta pervenerint, auditum Tuum accommodare digneris, et ſolicite audire cures. Vale in Chriſto.

(a) *Ethelbaldo.*] Supra ep. LIV. Huic dum accipitres et ſimilia mittit regi S. Bonifacius, facit quod in aegris boni medici, in pueris boni magiſtri. Cum enim altera, cujus hic mentio, epiſtola, quae inferius eſt LXXII., ipſum ob intemperantiam ac libidinem, eſſet reprehenſurus, mollioribus eum verbis gratisque ipſi, minimeque tamen malis muneribus docilem, bonorumque capacem monitorum ſtudet reddere. Nam, ut de illis ait Lucret. l. 4.

—— Veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cum dare conantur prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerorum aetas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Abſinthii laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius tali facto recreata valeſcat.

Et Horatius: —— *Pueris dant cruſtula blandi*
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.

Anglorum reginae *Edelburgae* miſit Bonifacius pontifex argenteum ſpeculum, eburneumque pectinem. Beda Lib. II. *hiſtor.* cap. 11.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. LXXVIII.

LVI.

An. 742.

CONCILIUM GERMANICUM.

Auctoritate S. Bonifacii celebratum XI. Kalendas Maji, anno Domini DCCXLII. ſub Carlomanno Majore Domus regiae.

In nomine Domini Jeſu Chriſti. Ego Carlomannus Dux et Princeps Francorum, anno ab Incarnatioe Domini° DCCXLII. XI. videlicet° Kalendas Maji, cum conſilio ſervorum Dei, et optimatum meorum, epiſcopos qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad concilium et ſynodum pro timore Chriſti congregavi, id eſt Bonifacium archiepiſcopum, et *Burchardum*, et *Regenfridum*, *Wintanum*, et *Witbaldum*, et *Dadanum*, et *Eddanum*, ac° reliquos epiſcopos, cum presbyteris eorum, ut mihi conſilium dediſſent, quomodo lex Dei, et eccleſiaſtica religio recuperetur, quae in diebus praeteritorum principum diſſipata corruit, et qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animae pervenire poſſit, et per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

* *M. Chriſti.*
* *M. videlicet* omiſſ.
* *M. ac reliquos epiſcopos* omiſſ.

Itaque° per conſilium ſacerdotum, religioſorum*, et optimatum meorum, ordinavimus per civitates epiſcopos, et conſtituimus ſuper eos archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus ſancti *Petri*, ſtatuimusque per annos ſingulos ſynodum congregari; ut nobis praeſentibus canonum decreta et eccleſiae jura reſtaurentur, et religio Chriſtiana emendetur, et fraudatas pecunias eccleſiarum eccleſiis reſtituimus*: falſos vero presbyteros*, vel fornicatores diaconos et clericos, de pecuniis eccleſiarum abſtulimus, et degradavimus, et ad poenitentiam coëgimus.

* *M. Et.*
* *M. religioſorum* omiſſ.
* *M. et reddimus.*
* *M. et adulteros.*

Servis Dei per omnia° armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum et in hoſtem pergere omnino prohibuimus: niſi illis tantum, qui propter divinum myſterium°, miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, et ſanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt: id eſt, unum vel duos epiſcopos, cum capellanis et presbyteris° eorum princeps ſecum habeat: et unusquisque praefectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, et indicare poenitentiam poſſit; nec non et illas venationes, et ſilvaticas vagationes cum canibus, omnibus ſervis Dei interdiximus: et° ut accipitres et falcones non habeant.

* *M. omnibus.*
* *M. Miniſterium.*
* *M. presbyterum princeps.*
* *M. ſimiliter ut acceptores et.*

De-

Digitized by Google

Decrevimus quoque juxta ſanctorum canones, ut unusquisque presbyter in parochia habitans ſubjectus ſit illi epiſcopo in cujus parochia habitat; et ſemper in quadrageſima rationem et ordinem miniſterii ſui, ſive de baptiſmo, ſive de ſide catholica, ſive de precibus et ordine miſſarum ipſi epiſcopo reddat et oſtendat. Et quandocumque jure canonico epiſcopus circumierit parochiam ad confirmandos populos, presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum epiſcopum cum collectione et adjutorio populi qui ibi confirmari debet; et in coena Domini ſemper novum chriſma accipiat* ab epiſcopo, et ut epiſcopus teſtis ſit* caſtitatis, et vitae, et fidei, et doctrinae illius.

* *M. quaerat.*
* *M. adſiſtat.*

Statuimus etiam* ut ſecundum canonicam cautelam, omnes undecumque venientes* ignotos epiſcopos, vel presbyteros, ante probationem ſynodalem in eccleſiaſticum miniſterium non admitteremus.

* *M. etiam.* omiſſ.
* *M. ſupervenientes.*

Decrevimus quoque*, ut ſecundum canones unusquisque epiſcopus in ſua parochia ſollicitudinem gerat*, adjuvante gravione, qui defenſor eccleſiae ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciat, ſed* omnes ſpurcitias* abjiciat et reſpuat; ſive profana* ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos vel divinos, ſive phylacteria et auguria, ſive incantationes, ſive hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines juxta eccleſias ritu pagano faciunt, ſub nomine ſanctorum martyrum vel confeſſorum, Deum et ſanctos ſuos ad iracundiam provocantes: ſive illos ſacrilegos ignes, quos *Ned* fratres* vocant; ſive omnes, quaecumque ſunt, paganorum obſervationes diligenter prohibeant.

* *M.* quoque omiſſ.
* *M. adhibeat.*
* *M. ſed ut.*
* *M. gentilitatis.*
* *M. profana,* omiſſ.
* *M. Niedfrer.*

Statuimus ſimiliter, ut poſt hanc ſynodum, quae fuit XI. Kalendas Maji, quisquis ſervorum Dei, vel ancillarum Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, in carcere poenitentiam faciat in pane et aqua; et ſi ordinatus presbyter ſit*, duos annos in carcere permaneat; et antea flagellatus et ſociatus* videatur, et poſt epiſcopus adaugeat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum inciderit*, poſt tertiam verberationem in carcerem miſſus, vertente* anno ibi poenitentiam agat. Similer et Nonnae velatae eadem poenitentia contineantur: et radantur omnes capilli capitis ejus.

* *M. fuiſſet.*
* *M. ſcorticatus.*
* *M. ceciderit.*
* *M. vertentem annum.*

Decrevimus quoque, ut presbyteri vel diaconi non ſagis, laicorum more, ſed caſulis utantur, ritu ſervorum Dei: et nullus in ſua domo mulieres* habitare permittat. Et ut monachi, et ancillae Dei monaſteriales, juxta regulam ſancti *Benedicti**, coenobia vel xenodochia ſua ordina-

* *N. mulierem.*
* *M. Sancti Benedicti ordinare et vivere vitam propriam gubernare ſtudeant.* Reliqua omiſſ.

Digitized by Google

dinare, gubernare, vivere ſtudeant (1), et vitam propriam degere ſecundum praedicti patris ordinationem non negligant.

EDIT. SERAR. LXXVIII.

LVII.

AN. 743.

CONCILIUM LIPTINENSE.

In quo approbantur ſuperioris ſynodi Germanicae decreta, novaque ſanciuntur, ſub Carlomanno Majore Domus regiae celebratum, Kalendis Martiis anni DCCXLIII.

*M. Liſtinas. Modo autem in hoc ſynodali conventu, qui congregatus eſt ad Kalendas Martias, in loco qui dicitur *Liptinas** (a), omnes venerabiles ſacerdotes Dei, et comites, et praefecti, prioris ſynodi decreta conſentientes firmaverunt, ſeque ea implere velle et obſervare promiſerunt. Et omnis eccleſiaſtici ordinis clerus, epiſcopi, et presbyteri, et
* M. reliquis omiſſ. diaconi, cum reliquis* clericis, ſuſcipientes antiquorum patrum canones, promiſerunt ſe velle eccleſiaſtica jura moribus, et doctrinis, et miniſterio recuperare. Abbates vero et monachi receperunt regulam ſancti patris *Benedicti*, ad reſtaurandam normam regularis vitae. Fornicatores au-
M. clericos. tem et adulteros, qui ſancta loca vel monaſteria ante tenentes coinquinaverunt, praecepimus inde tollere, et ad poenitentiam redigere. Et ſi

(1) *Pergit* OTHLONUS: Statuimus quoque cum conſilio ſervorum Dei et populi chriſtiani propter imminentia bella et perſecutiones multarum gentium, qui in circuitu noſtro ſunt, ut ſub praecario cenſu aliquam partem eccleſialis pecuniae in adjutorium exercitus noſtri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis ſingulis de unaquaque caſata ſolidus, id eſt, XII. denarii ad eccleſiam vel monaſterium reddantur, eo modo, ut ſi moriatur ille, cui pecunia commendata fuit, eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit. Et iterum ſi neceſſitas cogat, ut princeps jubeat, praecarium renovetur et reſcribatur novum et omnino reſervetur, ut eccleſiae vel monaſteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia impraecario (SURIUS *in praecario*) praeſtita eſt, ſed ſi paupertas cogat eccleſiae, domui Dei integra reddatur poſſeſſio. Similiter praecipimus, ut juxta decreta canonum, adulteria et inceſta matrimonia prohibeantur et emendentur epiſcoporum judicio, et ut mancipia chriſtiana paganis non tradantur.

(a) *Liptina* in dioeceſi Cameracenſi, ubi nunc eſt Lobienſe monaſterium Ord. S. Benedicti.

Digitized by Google

ſi poſt hanc definitionem in crimen fornicationis vel adulterii ceciderint, prioris ſynodi judicium ſuſtineant. Similiter et monachi et nonnae.

Statuimus quoque, cum conſilio ſervorum Dei, et populi Chriſtiani, propter imminentia bella, et perſecutiones caeterarum gentium, quae in circuitu noſtro ſunt, ut ſub precario et cenſu aliquam partem eccleſialis pecuniae in adjutorium exercitus noſtri, cum indulgentia Dei, aliquanto tempore retineamus: ea conditione, ut annis ſingulis de unaquaque *Caſada* (*b*) ſolidus, id eſt, duodecim denarii, ad eccleſiam vel monaſterium reddantur: eo modo ut ſi moriatur ille cui pecunia commodata* fuit, eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit, et iterum: *M. commendata.
ſi neceſſitas coget, aut* princeps jubeat, precarium renovetur, et re- *M. ut princeps.
ſcribatur novum, et omnino obſervetur, ut eccleſiae vel monaſteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario praeſtita ſit: et* ſi paupertas cogat, eccleſiae vel domni* Dei integra reddatur poſſeſſio. *M. ſed ſi. *M. domui Dei.

Similiter praecipimus, ut juxta canonum decreta, adulteria et inceſta* matrimonia, quae non ſunt legitima, prohibeantur et emendentur epiſcoporum judicio, et ut mancipia Chriſtiana paganis non tradantur. *M. incerta.

Decrevimus quoque, quod et pater meus ante praecipiebat, ut qui paganas obſervationes in aliqua re fecerit, multetur et damnetur XV. ſolidis (*c*).

(*b*) Vide infra ad finem hujus concilii.

(*c*) Adnotatio P. PHILIPPI LABBE Societatis Jeſu.

In antiquiſſima collectione Canonum Cod. M. S. Palat. 542. annorum amplius non gentorum, ut refertur in MONUMENTIS PADERBORNENSIBUS, *pag. 336. poſt Concilium ad Liſtinas habitum a Carlomanno duce, ſubjungitur abrenuntiatio diaboli operumque ejus veteri lingua Theotiſca, cum indiculo ſuperſtitionum paganicarum, a quibus populum epiſcoporum ſollicitudine revocandum concilium illud ſtatuit P. I. Can. 5. indiculum proxime ſequitur, teſte* LUCA HOLSTENIO, *gemina allocutio ad plebem de inceſtis matrimoniis ſugiendis, quae idem Concilium-P. II. Can. 3. ab epiſcopis prohiberi praecipit. Itaque ad Concilii illius acta pertinere haec omnino videntur.*

Digitized by Google

I.

Abrenuntiatio diaboli operumque : ejus et ſuperſtitionum.

Forſachiſtu diobolae? *Et Reſponſ.* Ec forſacho diobolae. End allum diobol gelde? *Reſp.* End ec forſacho allum diobol. galde. End allum dioboles wercum? *Reſp.* End ec forſacho allum dioboles wercum, und wordum thuna eren de woden ende ſaxonte, ende allem them unholdum, the hira genotas ſint. Gelobiſtu in Got almehtigan fadaer. *Reſp.* Ec gelobo in got almechtigan fadaer. Gelobiſtu in Criſt godes ſuno? *Reſp.* Ec gelobo in Criſt gotes ſuno. Gelobiſtu in Halogan gaſt? *Reſp.* Ec gelobo in Halogan gaſt.

II.

Indiculus ſuperſtitionum et paganiarum.

I. De ſacrilegio ad ſepulcra mortuorum.
II. De ſacrilegio ſuper defunctos j. Dadſiſas.
III. De * ſpurcalibus in Februario.

* *M. forte ſuperealibus,*

IV.

Pro meliori paganiarum intelligentia paucas ſubjicere juvat adnotationes:

I. *De ſacrilegio ad ſepulcra mortuorum.]* Funera erant magnifica et ſumtuoſa; omniaque quae vivis cordi fuiſſe arbitrabantur vicini ſuperſtites, in ignem intulerunt etiam animalia cum defuncti cadavere, ſubin etiam ſervos et clientes una concremarunt. Carolus M. *in Capitul.* ordinavit, *ſi quis corpus defuncti hominis ſecundum ritum paganorum flamma conſumi fecerit et oſſa ejus ad cinerem redegerit, capite punietur.*

II. *De ſacrilegio ſuper defunctos, id eſt, Dadſiſas.]* Dapes et epulae funebres inſtituebantur non ſine luxu. Parentalia vocabantur, quod ea a filiis in parentum paganorum honorem fierent. Ut eſt apud Hieronymum *in Jeremiam.* Gaudentius *Epiſcop. Brixinenſis* memorat, *Gulae ſuae cauſa primum coeperunt homines prandia mortuis praeparare, quae ipſi comederent etc.* Carolus M. *in Capitular.* ſuperſtitioſum hunc ritum prohibuit: *Admoneantur, ait fideles, ut ad ſuos mortuos non agant ea, quae de paganorum ritu remanſerunt . . . et ſuper eorum tumulos nec manducare nec bibere praeſumant.*

III. *De ſpurcalibus in Februario.]* Spurciſſima *Bacchi* feſta ſub hacce pagania intelligo. Cum illa Bonifacius prohibuiſſet, gens pagana reſpondit, ut in *epiſt. CXXXII. ad Zachariam PP.* relatum eſt, nempe: *Carnales homines, idiotae Alemanni . . . . vel Franci, ſi juxta Romanam urbem aliquid facere viderint ex his peccatis, quae nos prohibemus, licitum et conceſſum a ſacerdotibus eſſe putant et nobis*

Digitized by Google

IV. De caſulis, id eſt, fanis.
V. De ſacrilegiis per eccleſias.

VI.

nobis improperium deputant, ſibi ſcandalum vitae accipiunt, ſicut affirmant, ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana urbe ex juxta eccleſiam ſancti Petri in die vel nocte, quando Kal. Januarii intrant, paganorum conſuetudine choros ducere per plateas et acclamationes ritu gentilium et cantationes ſacrilegas celebrare; et menſas illa die vel nocte dapibus onerare, et nullum de domo ſua vel ignem vel ferramentum vel aliquid commodi vicino ſuo praeſtare velle. Dicunt quoque, ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu phylacteria et ligaturas et in brachiis et in cruribus ligatas habere et publice ad vendendum venales ad comparandum aliis offerre, quae omnia eo quod ibi a carnalibus et inſipientibus videntur, nobis hic et improperium et impedimentum praedicationis et doctrinae perficiunt . . . . . iſtas paganias ibi paternitas veſtra in Romana urbe ſi prohibuerit, et ſibi mercedem et nobis maximum profectum in doctrina eccleſiaſtica acquiret . . . . . Ad haec pontifex in reſponſoriis Ep. CXLII.: *De Calendis Januariis vel caeteris auguriis, phylacteriis et incantationibus vel aliis diverſis obſervationibus, quae gentili more obſervari dixiſti apud B. Petrum vel in urbe Roma, hoc et nobis et omnibus Chriſtianis deteſtabile et pernicioſum eſſe judicamus dicente Domino, non augurabimini, vel certe, non obſervabitis ſomnia; et iterum ſcriptura dicit: Non ſint auguria in Iſrael, nec obſervatio in domo Jacob. Ita et a nobis cavendum eſſe cenſemus, ut nullis auguriis vel obſervationibus attendamus; quia omnia haec abſciſſa eſſe a patribus ſumus edocti, et quia per inſtigationem diaboli iterum pullulabant, a die, qua nos juſſit Divina Clementia, quanquam immeriti exiſtamus, apoſtoli vicem gerere, ilico omnia haec amputavimus. Pari etenim modo volumus tuam ſanctitatem populis ſibi ſubjectis praedicare, ad viam aeternae perducere vitae. Nam et ſanctae recordationis praedeceſſoris atque nutritoris noſtri Gregorii Papae conſtitutione omnia haec pie atque fideliter amputata ſunt et alia diverſa quam plura, quae diabolo ſuggerente pullulabant in Chriſti ovili, cujus inſtar pro illius populi ſalute dirigere maturavimus.*

IV. *De caſulis id eſt, fanis.*] Caſulae, parva delubra Diis conſecrata, non ex lapidibus ſed ex ligno, levi opera et paucis ſumtibus confecta. S. Ambrosius *ep.* 29. *quid eſt enim niſi fanum, in quo eſt conventus gentilium.* Commodianus inſtr. 24. *exis inde foris, iterum tua fana requiris.* Carolus M. in *Capitul. Primum de majoribus capitulis hoc placuit omnibus, ut eccleſiae Chriſti, quae modo conſtruuntur in Saxonia et Deo ſeparatae ſunt, non minorem habeant honorem, ſed majorem et excellentiorem, quam fana habuiſſent idolorum.*

V. *De Sacrilegiis per Eccleſias.*] Carolus M. in *Capitul.* 2. *Si quis eccleſiam per violentiam intraverit et in ea per vim vel furtum aliquid abſtulerit vel ipſam eccleſiam igne cremaverit, morte moriatur. De feris ac barbaris moribus et crudelitate veterum Germanorum et Saxonum* Eginhardus *in vita Caroli Magni. Saxones,* inquit, *ſicuti omnes fere Germaniam incolentes nationes et natura feroces et cultui daemonum dediti noſtraeque religioni contrarii neque divina neque humana jura vel polluere vel transgredi in honeſtum arbitrantur.* Talis igitur ferocia et crudelitas capitali poena reprimenda et coërcenda erat.

Digitized by Google

VI. De ſacris ſilvarum, quae Nimidas vocant.
VII. De his, quae faciunt ſuper petras.
VIII. De ſacris Mercurii vel Jovis.
IX. De ſacrificio, quod ſit alicui ſanctorum.

VI. *De ſacris ſilvarum quae Nimidas vocant.]* Tacitus *de mor. Ger.* ait: *lucos ac nemora conſecrant ac Deorum nominibus adpellant ſecretum illud, quod ſola reverentia vident. Nimidae* quaſi *Nympharum ſacra.* Ritus paganici, quos ſilvis et arboribus in ſuis lucis exhibebant, erant nefandi et immanes, cum ſubin cum animalibus homines ibidem immolaſſent. Scimus a S. Bonifacio *Jovis* arborem in *Haſſia* exciſam etc. Confer. *Inſcriptiones lapidares de Nymphis triput: de Auguſta Diana etc.* apud Hanselmann *Beweis, wie weit der Römer Macht etc.* T. I. p. 73. et 225. T. II. p. 77. et 244. Carolus M. *Capit.* 20: *Si quis ad fontes aut arbores vel lucos votum fecerit, aut aliquid more gentilium obtulerit et ad honorem daemonum comederit, ſi nobilis fuerit ſolidos LX, ſi ingenuus XXX, ſi litus XV. ſi vero non habuerint, unde praeſentialiter perſolvant, ad eccleſiae ſervitium donentur, uſque dum ipſi ſolidi ſolvuntur.*

VII. *De his, quae faciunt ſuper petras.]* Ad petras vota reddere, ſuperſtitionis paganicae ſpecies erat. *S. Eligius* apud S. Audoenum *in ejus vita* lib. 2. c. 15. *Nullus Chriſtianus ad fana vel ad petras vel ad fontes vel ad arbores . . vota reddere praeſumat.* Concilium Nannetense c. 20. *Lapides quoque, quos in ruinoſis locis et ſilveſtribus, daemonum ludificationibus decepti venerantur, ubi et vota vovent et deferunt, funditus effodiantur etc.* adde Concilium Arelatense II. c. 23. Turonense II. c. 22. Aquisgranense an. DCCLXXXIX. c. 63.

VIII. *De ſacris Mercurii vel Jovis.]* Tacitus in *libro de Germania: Deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus humanis quoque hoſtiis litare fas habent: et caeſo publice homine celebrant barbari ritus horrenda primordia.* Quae de ſuperſtitione Mercuriali erudite diſſeruit cl. Lameyus vid. in *Actis Academiae Theodoro-Palatinae* T. I. p. 205. ſq. aras *Jovi* Optimo Maximo dicatas reperire eſt in *Germania* quam plurimas.

IX. *De ſacrificio, quod ſit alicui ſanctorum.]* Sub *Carolomanno* ordinatum fuit: *Epiſcopus in ſua parochia ſolicitudinem habeat, ut populus Dei paganias non faciat vel hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines ritu paganico faciunt ſub nomine ſanctorum martyrum vel confeſſorum Deum et Sanctos ad iracundiam provocantes.* Recte igitur S. Augustinus libr. VIII. *de civitate Dei.* c. XXVII. = *Nec tamen nos eisdem martyribus templa, ſacerdotia, ſacra et ſacrificia conſtituimus; quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Honoramus ſane memorias eorum tanquam ſanctorum hominum Dei, qui uſque ad mortem ſuorum corporum pro veritate certarunt, ut innoteſceret vera religio falſis religionibus fictisque convictis. Quis autem audivit aliquando fidelium ſtantem ſacerdotem ad altare, etiam ſuper ſanctum corpus martyris ad Dei honorem cultumque conſtructum dicere in praecibus: offero tibi ſacrificium Petre vel Paule vel Cypriane. Cum apud eorum memorias offeratur Deo qui eos et homines et martyres fecit et ſanctis ſuis angelis coeleſti honore ſociavit;*

Digitized by Google

X. De phylacteriis et ligaturis.
XI. De fontibus ſacrificiorum.

R XII.

---

vit; ut ea celebritate et Deo vero de illorum victoriis gratias agamus et nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum, eodem invocato in auxilium ex eorum memoriae renovatione adhortemur. Quaecunque igitur adhibentur religioſorum obſequia, in martyrum locis ornamenta ſunt memoriarum non ſacra vel ſacrificia mortuorum tanquam Deorum. Quicunque etiam epulas ſuas eo deferunt, quod quidem a Chriſtianis melioribus non fit, et in plerisque terrarum locis nulla talis eſt conſuetudo; tamen quicunque id faciunt, quas cum adpoſuerint, orant et auferunt ut veſcantur vel ex iis etiam indigentibus largiantur.

X. *De phylacteriis et ligaturis.]* Veteres phylacteria appellabant amuleta ad arcendos vel pellendos morbos. Haec ut adinventiones diabolicas ſemper proſcripſit eccleſia. In Concilio Ratisbonensi an. 742. *Populus Dei paganias non faciat, ſed omnes ſpurcitias gentilitatis abjiciat ſeu ſacrificia mortuorum, ſeu ſortilegos ſeu divinos, ſeu phylacteria et anguria ſive incantationes et* Capitular. *libr.* VI. c. 72. *Ut a clericis vel laicis phylacteria vel falſae inſcriptiones aut ligaturae quae imprudentes pro febribus et aliis peſtibus adjuvare putant, nullo modo fiant, quia magicae artis inſignia ſunt.* In *Decret. Gratiani* 26. q. 5. c. *Si quis ariolos, aruſpices et incantatores obſervaverit, aut phylacteriis uſus fuerit, anathema ſit.* Ubi gloſſa: *phylacteria dicuntur hic chartae, in quibus continentur incantationes.* Ligaturae etiam ſuperſtitioſe adhibebantur pro morbis abigendis, ſubin certi characteres aliaque ſigna ad collum geſtabantur aut circa alias corporis partes alligabantur. Isidorus *lib.* 8. c. 9. *ad haec omnia pertinent ligaturae execrabilium remediorum, quae ars medicorum condemnat ſive in praecantationibus ſive in characteribus vel in quibuscunque rebus ſuſpendendis atque ligandis, in quibus omnibus ars daemonum eſt ex quadam peſtifera ſocietate hominum et angelorum malorum exorta. Unde cuncta vitanda ſunt a Chriſtianis et omni penitus execratione repudianda atque damnanda.* S. Audoenus *lib.* 2. *vitae S. Eligii* c. 15. *nullus ad colla vel hominis vel cujuslibet animalis ligamina dependere praeſumat, etiamſi a clericis fiant, etſi dicatur, quod res ſancta ſit et lectiones divinas contineat, quia non eſt in eis remedium Chriſti, ſed venenum diaboli.* Gregorius Turon. *lib.* 2. *de mirac.* c. 45. *Incantationes immurmurat, ſortes jactat, ligaturas collo ſuſpendit* et lib. 4. *de mirac. S. Martini* c. 36. *quae adveniens ad aegrotam eamque viſitans amotisque ligaminibus, quae ſtulti vendiderant, oleum beati ſepulcri ori ejus infudit.* S. Bonifacius *in ep. ad Zachariam PP. dicunt quoque ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu phylacteria et ligaturas et in brachiis et cruribus ligatas habere etc.* Vide ſupra.

XI. *De fontibus ſacrificiorum.]* Fontium adoratio et ſacrificia eisdem exhibita interdicta paſſim leguntur in Conciliis Antisiodorensi c. 3. Nannetensi c. 23. Arelatensi II. can. 23. Toletano XII. c. 11. adde Cluverium lib. 1. *Germ. antiquit.* c. 34. et ſupra allatum Capitulare Caroli M. Adamus Bremensis *in vetuſtis ſcholiis* ait: *Prope illud templum eſt arbor maxima late ramos*

exten-

XII. De incantationibus.

XIII. De auguriis, vel avium, vel equorum, vel boum ſtercoribus, vel ſternutationibus.

XIV. De divinis et ſortilegis.

XV.

---

extendens aeſtate et hieme ſemper viridis, cujus illa generis ſit? Nemo ſcit. Ibi etiam eſt fons, ubi ſacrificia paganorum ſolent exerceri et homo vivus immergi. Qui dum immergitur, ratum erit votum populi.

XII. *De incantationibus.]* Praeſtigiis magicis illuſio. Speculum Saxonicum *lib. 2. art. 13. §. 6. Si quis Chriſtianus . . . apoſtataverit vel venenum alicui miniſtraverit aut incantaverit etc. Vita S. Praejecti: cum nullatenus a medicis vel incantatoribus medelam conſequi valuiſſet.* Fredegar. *epit.* c. 9. *Mummolum factione Fredegundae, cui reputabant filium ſuum per incantationem interfeciſſe, juſſit rex ſuggillare. Tom. III.* Concil. Hispan. p. 7. *De eo quod non liceat ſacerdotibus vel clericis incantaturas vel etiam contrarias ligaturas facere.*

XIII. *De auguriis vel avium vel equorum vel ex boum ſtercore vel ſternutatione.]* Tacitus de Auguriis Germanorum ait, *quod auſpicia ſorteſque, ut qui maxime obſervent.* Idem memorat: *Avium voces, volatusque interrogare proprium gentis, equorum quoque praeſagia ac monitus experiri.* Procopius *lib.* IV. *belli Gothici de Hermegiſclo Varnorum* in *Weſtphalia* rege agens: *forte*, inquit, *Hermegiſclus cum Varnorum principibus per agros equitans avem vidit, eamque ſonore crocitantem, ſive autem intellexit volucris ſonum, ſive aliunde edoctus, ominis iſtius finxit intellectum, omnibus qui aderant, palam edixit, poſt dies quadraginta vitae ſibi inſtare exitum, id ſibi avem praedicere.* Reſtat hodiedum ſuperſtitioſa apud nonnullos opinio, quod ipſorum inſtans vitae exitus portendatur, ſi bubonem clamantem prope aedes audiant. De Auguriis equorum Tacitus: *Proprium genti equorum quoque praeſagia ac monitus experiri. Publice aluntur iisdem in nemoribus ac lucis, candidi ac nullo mortali opere contacti, quos preſſos ſacro curru ſacerdos ac rex vel princeps civitatis comitantur, hinnitusque ac fremitus obſervant. Nec ulli auſpicio major fides, non ſolum apud plebem, ſed apud proceres, apud ſacerdotes; ſe enim miniſtros Deorum illos conſcios putant.* Germani non minus ex recenti boum ſtercore augurabantur fauſta ſucceſſura, ex vetere vero infauſta ut ex adagio ſuperſtite colligimus. Augurii ex ſternutatione veſtigium adparet ex formulis, queis ſternutanti adclamamus: *proſit, proficiat, Gott helf, Deus coepta ſecundet, er benieſet es*, unde vulgo inferunt: ergo res vera eſt, ergo res bene ſuccedet.

XIV. *De divinis et ſortilegis.]* Divini vocantur, qui divinitate plenos ſe ſimulant et aſtutia quadam fraudulenta hominibus imponunt futura conjectando. Gregorius III. PP. *in judiciis poenitentialibus cap.* 16. *Harioli ſunt, qui circa aras idolorum ſacrificant . . . ſi quis auguria, auſpicia, divinationes vel qui votum voverit praeter eccleſiam, vel qui divinationes faciunt in incantationibus ſuis, quod omnino diabolicum eſt, tres annos poeniteat.* De ſortilegis Concilium Antisiodorense anni DLXXVIII. cap. 3. *Non licet ad ſortilegos vel ad auguria reſpicere,*

nec

XV. De igne fricato, de ligno, id eſt, *Nodfyr.*
XVI. De cerebro animalium.
XVII. De obſervatione pagana, vel in inchoatione rei alicujus.
XVIII. De incertis locis quae colunt pro ſanctis.

nec ad ſortes quas ſanctorum vocant, vel quas de ligno aut de pane faciunt aſpicere. Sortes ſanctorum vocantur: inſpectio evangelii aut alterius libri ſacri; cum nimirum aperto libro quicquid primum oculis occurrerit, pro ſorte vel oraculi loco habebatur. Hinc *capitulare* Caroli M. c. 22. *divinos et ſortilegos eccleſiis et ſacerdotibus dari conſtituimus* ſcilicet puniendos et emendandos.

XV. *De igne fricato, de ligno, id eſt Nodfyr.]* Plinius *hiſt. nat. lib.* XVI. c. 40. memorat: *Teritur lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facillime conceptum. Nodfyr* igitur bene derivatur a *Nöthen* cogere et *fyr, feuer,* ignes ex ligno coacti. Ut autem pleraeque conſuetudines vetuſtae in ſuperſtitionem abiere, ſic et ignis fricatione excitatus ſacer et malis averruncandis utilis eſſe creditus eſt, olimque adhibitus luſtrationi et victimis comburendis, ad ignes paſcales in honorem *Deae Eoſtrae* nec non ad *ignes a S. Johanne dictos,* forte olim *Jovi* proprios accendi ſolitos. Hos ignes in *Germaniae* locis quam pluribus adhuc uſitatos qui pertranſeunt aut per fumum eorum currunt ſive homines ſive animalia, anno integro a febri aliisque morbis liberi putantur.

XVI. *De cerebro animalium.]* Divinationes ex cerebro animalium ſive haruſpicia et extiſpicia in more fuiſſe, ſat ſuperque liquet; capita autem animalium immolatorum Diis ſpecialiter oblata ut partes animalium praecipuas haud pauca in cerebro myſteria continere autumabant veteres, unde fortaſſis per cerebri inſpectionem Deos conſulere, futuraque ex eo indagarunt.

XVII. *De obſervatione pagana in foco vel inchoatione alicujus rei.]* Ex aſcenſu fumi ad aethera recto aut ejus a vento depreſſione aut disjectione varia deducebantur omina. Pictores *Abelis* et *Caini* ſacrificia exprimere volentes, flammam in ara *Abelis* lucidam et fumum recta ad coelum aſcendentem pingunt, *Caini* vero arae ignem et fumum a vento diſturbatum et depreſſum. Certis diebus cum aut inchoatur luna aut impletur, agendis rebus auſpicatiſſimum initium *Germani* crediderunt teſte Tacito. Lunae obſervationes adhuc agricolis et hortulanis firmius inſidere quis ignorat? Has fruges, haec olera creſcente aut decreſcente luna ſeri aut tranſplantari debere, alias non proficere ex pagana ſuperſtitione credunt et jurant.

XVIII. *De incertis locis, quae colunt pro ſanctis.]* Vulgus loca incerta vocat *Unſteten*, de quibus, nempe ubi ſint, neſcitur. Cum quis huc illucque ambulans ſubitaneo correptus fuiſſet morbo vel eidem membrum corporis doluiſſet, rationis ignari dicunt: *er ſeye über eine Unſtete gegangen*, ſive eum calcaſſe locum, qui, ubi ſit, neſciatur et quia is ſanctus ſit, genius loci illum puniiſſe ſomniatur tamquam ſui violatorem et contemtorem.

XIX. De petendo quod boni vocant ſanctae Mariae.
XX. De feriis quae faciunt Jovi vel Mercurio.
XXI. De lunae defectione, quod dicunt vinceluna.

XXII.

XIX. *De petendo, quod boni vocant S. Mariae.]* Meinders in *Theſauro antiquitatum Francicarum et Saxonicarum* erronee aſſerit, quod cultus et invocatio divae *Mariae* virginis et ſanctorum atque imaginum hic a *Carolo M.* fuerit prohibitus. Veritati magis accedit conjectura Eccardi *Rerum Francic.* lib. XXIII. ubi ait: *Petendo corrupte pro Petenſtro ſive Serpillo aut Gallio herba poſitum eſſe. Herbae iſtae ad abigendos forte ſerpentes et venenata animalia conciliandumque amorem ſuperſtitioſe colligi adhiberi, in collo geſtari atque ad lectum praecipue ſuſpendi aut ſtramento miſceri potuerunt.* Legi merentur quae l. c. *pag.* 425. pro hac opinione ſtabilienda prolixius attulit Eccardus.

XX. *De feriis, quae faciunt Jovi et Mercurio.]* *Thor Jovis* nomen erat *Germanicum*, inde dies *Jovis* dicitur ſeptentrionalibus *Thorſtag*, nobis inſerto *n Donrſtag.* Adamus Bremensis de *Sueonibus* ſcribit: *Nobiliſſimum illa gens templum habet, quod Ubſola dicitur, non longe a Sictona civitate vel Bircka. In hoc templo, quod totum auro paratum eſt, ſtatuas trium Deorum veneratur populus, ita ut potentiſſimus eorum Thor in medio ſolum habeat triclinium; hinc et inde locum poſſident Wodan et Fricco, quorum ſignificationes ejusmodi ſunt: Thor, inquiunt, praeſidet in aere, qui tonitrus et fulmina, ventos, imbresque, ſerena et fruges gubernat.* Porro inquit: *Thor cum ſceptro Jovem videtur exprimere . . . . ſi peſtis et fames imminet, Thor idolo immolant.* Idem Adamus Bremensis ait: *Deorum alter Wodan, id eſt, fortior bella regit, hominumque miniſtrat virtutem contra inimicos,* addit: *ſi bellum immineat, eos Vodano immolare.* Paulus Diaconus *lib.* 1. *de geſtis Langobardorum cap.* 9. refert: *Wodan, quem adjecta littera Godan dixerunt, ipſe eſt, qui apud Romanos Mercurius dicitur et ab univerſis Germaniae gentibus ut Deus adoratur.* Huic dies hebdomadis ſacra fuit, quam appellarunt *Belgae* et populi ſeptentrionales, *Woensdag*, *Wodansdag*. *Germani* autem una cum ejus cultu et nomen ejus aboleverunt et diem *Mercurii Mittwochen* ſive medium hebdomadis diem nominaverunt.

XXI. *De lunae defectione, quod dicunt vinceluna.]* Perſuaſum fuit multis etiam *Germaniae* populis: lunam, cum defecerit, id eſt, interpoſita terrae umbra inter ſolem et lunam obſcurata fuerit, a maleficis et ſagis carmine quodam magico laedi et animae quaſi deliquium pati. Lunae ſic patienti acclamabant: *Vince luna,* tamquam ſi a ſole impugnaretur. Unde apud Juvenalem:

> *Jam nemo tubas, nemo aera fatiget;*
> *Una laboranti poterit ſuccurrere luna.*

Gregorius III. PP. in *Poenitent. cap.* 23. et Beda in *libro de remed. peccatorum cap.* 21. *Quando luna obſcuratur, vel clamoribus ſuis vel maleficiis ſacrilego uſu ſe defenſare poſſe confidunt.* Et *Poenitentiale* Thuanum: *Si obſervaſti traditiones paganorum, quas quaſi haereditario jure, diabolo ſubminiſtrante, uſque in hos dies patres filiis reliquerunt, id eſt, ut elementa colores, lunam, ſolem aut ſtellarum curſum, novam lunam aut defectum lunae, ut tuis clamoribus aut auxilio, ſplendorem ejus reſtaurare valeres.*

XXII.

Digitized by Google

XXII. De tempeſtatibus, et cornibus et cochleis.
XXIII. De ſulcis circa villas.

XXII. *De tempeſtatibus et cornibus et cochleis.]* Contra tempeſtarios in Lege Wisigothorum *lib.* VI. *Tit.* II. *leg.* 2. ſic pronunciatur: *Malefici et immiſſores tempeſtatum, qui quibusdam incantationibus grandinem in vineas meſſesque mittere perhibentur, et hi, qui per invocationem daemonum mentes hominum conturbant, ſeu qui nocturna ſacrificia daemonibus celebrant, eosque per invocationes nefarias nequiter invocant: ubicunque a judice vel actore vel procuratore loci reperti ſuerint vel detecti, ducentis flagellis publice verberentur et decalvati deformiter decem convicinas poſſeſſiones circuire cogantur inviti, ut eorum alii corrigantur exemplis.* Ludovicus Imp. *Capitul. Addit.* II. *Tit.* 18. eorum, qui tempeſtates et tonitrua et grandines in ſua poteſtate habere ſtulta imaginatione opinabantur, meminit his verbis: *Ferunt enim ſuis maleficiis aëra poſſe conturbare et grandines immittere, ſutura praedicere et lac auſſerre aliisque dare et innumera a talibus fieri dicuntur.* Unde Seneca *lib.* IV. *quaeſt. natural. Rudis*, inquit, *adhuc antiquitas credebat et attrahi imbres cantibus et repelli.* Quare inter ſuperſtitiones de cornibus agatur, inde venit, quod cornua poculorum vice fuerint. Caesar *de bello Gall.* lib. VI. deſcribit Urorum ſpecies et addit: *Amplitudo cornuum et figura et ſpecies multum a noſtrorum boum cornibus differt. Haec ſtudioſe conquiſita a labris argento circumcludunt, atque in ampliſſimis epulis pro poculis utuntur.* Vinum praeſtantius in cornibus propinatum fuiſſe docet charta Arnoldi Praepositi B. M. V. ad Gradus Moguntiae de *anno MCCXXII.* ubi inter alia ordinatur: *Item a principio adventus Domini uſque ad diem Innocentum vinum quod cornua nuncupatur, propinetur ſive diſtribuatur.* Vide Joannis Script. Rer. Mog. T. II. p. 668. In feſtis Deorum gentilium olim e cornibus ſacratis potabatur, Diisque libabatur. Majores noſtri ad fidem Chriſtianam converſi non ſtatim poterant a conſuetis compotationibus abſtinere, unde in Dei, in ſanctorum ejus, regum et magnorum virorum honorem cornua et ſcyphos evacuabant. Cum igitur hic ſuperſtitio de cornibus notatur, intelliguntur cornua idolis conſecrata et in eorum honorem exhauſta. Cochleae referuntur ad uſus ſuperſtitioſos, vaſa ſcilicet vel cochlearia et paterae daemonibus conſecrata in ſacrificiis ethnicis ad juſcula victimarum in aheno ſacro coctarum inde deguſtanda. Malefici etiam cochleas vel crateres daemoni conſecratos habebant, in quibus magicis artibus confectum potum aliis praebebant, qui eos aut amore vel odio incenſos redderent.

XXIII. *De ſulcis circa villas.]* Quod Germani non habuerint contigua et cohaerentia aedificia, ſed domos hinc inde diſperſas cum adjacentibus agris, pratis et dumetis etc. Circa has villas ſulcos ducebant, ex ſuperſtitioſis quibusdam ritibus et ceremoniis ad arcendum ignem, hoſtem, omnesque alias adverſitates. Lucretius *lib.* 1. *de rerum natura* memorat hunc ſuperſtitioſum circa urbem ſulcos ducendi morem:

Mox jubet et totam pavidis a civibus urbem
Ambiri, et feſto purgantes moenia luſtro
Longa per extremos pomoeria cingere fines.

Digitized by Google

XXIV. De pagano curſu, quem Yrias nominant ſciſſis, pannis vel calceis.
XXV. De eo quod ſibi ſanctos fingunt quoslibet mortuos.

XXVI.

XXIV. *De pagano curſu, quem Trias nominant ſciſſis, pannis vel calceis.* Eccardus ſupra allatus reſtituit vocem *Trias* in *Scyrias* quod idem ſit ac *Scy*, *Scu*, rias, *riſs*, calceis ſciſſis. Curſus iſte paganus ſciſſis calceis erat ſolemnis in Kalendis Januariis; nam S. Bonifacius cum illam in nova *Francia* abrogare vellet affirmarant *Francones* recens ad fidem Chriſtianam converſi: *ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana urbe et juxta eccleſiam S. Petri in die vel nocte, quando Kalendae Januarii, paganorum conſuetudine choros ducere per plateas et acclamationes ritu gentilium et cantationes ſacrilegas celebrare et menſas illa die vel nocte dapibus onerare et nullum de domo ſua vel ignem vel ferramentum vel aliquid commodi vicino ſuo praeſtare velle.* Ita in *ep.* Bonifacii *ad Zachariam Pontificem.* Faustinus *Epiſcopus in ſerm. de Kalendis Januariis* diſtincte exponit hunc paganorum ritum: *In iſtis*, inquiens, *diebus miſeri homines, et quod pejus eſt, et aliqui baptizati, ſumunt formas adulteras, ſumunt ſpecies monſtruoſas, in quibus quidem, quae primum ridenda aut potius dolenda ſint, neſcio. Quis enim ſapiens credere poterit invenire aliquos ſanae mentis, qui cervulum facientes in ferarum ſe velint habitus commutare. Alii veſtiuntur pellibus pecudum; alii adſumunt capita beſtiarum gaudentes et exultantes, ſi taliter ſe in ferinas ſpecies transformaverint, ut homines eſſe non videantur, ex quo indicant et probant, non tam ſe habitum vel viſum habere, quam ſenſum. Nam quamvis ſimilitudines diverſorum animalium exprimere in ſe vellent, certum eſt tamen, in his magis cor pecudum eſſe, quam formas. Jam vero illud quale vel quam turpe eſt, quod viri nati tunicis muliebribus veſtiuntur et turpiſſima demutatione puellaribus figuris virile robur effoeminant, non erubeſcentes inſerere tunicis muliebribus militares lacertos. Barbatas facies prae ſe ferunt et videri ſe foeminas volunt, ut merito virilem jam fortitudinem non habent, qui in muliebres habitus tranſierunt; juſto enim judicio veniſſe credendum eſt, ut militarem virtutem amitterent, qui foeminarum ſe ſpecie deformaſſent.... Etiam et illas obſervationes velut diaboli venena reſpuite; quia quod pejus eſt, adhuc plures in populo Chriſtiano obſervare non erubeſcunt. Sunt enim, qui in Kalendis Januariis ita auguria obſervant, ut focum* (ignem) *de domo ſua: vel aliud quodcunque beneficium cuicunque petenti non tribuant. Diabolicas etiam ſtrenas et ab aliis accipiunt et ipſi aliis tradunt; aliqui etiam ruſtici in iſta nocte, quae praeteriit, menſulas ſuas plenas multis rebus, quae ad manducandum ſunt neceſſaria, componentes, tota nocte ſic compoſitas eſſe volunt, credentes, quod hoc illis Kalendae Januariae praeſtare poſſent auxilium, ut totum annum convivia illorum in tali abundantia perſeverent.*

XXV. *De eo quod ſibi ſanctos fingunt quoslibet mortuos.*] Per hanc ſuperſtitionem oblito uno veroque Deo enata ſunt multa millia Deorum et geniorum, quorum etiam genealogias, ut ex Danielis *Epiſcopi Wintonienſis epiſtola ad* Bonifacium patet, ſolicite contexebant atque a celebrioribus magnorum virorum origines repetebant. *Clodoveum* I. regem *Francorum* mille Deaſtros adhuc ethnicum crediſiſſe indicat Remigius *in epitaphio ejus*, dum canit: *Contemſit credere mille numina, quae variis horrent portenta figuris.*

XXVI.

Digitized by Google

XXVI. De ſimulacro de conſparſa farina.
XXVII. De ſimulacris de pannis factis.
XXVIII. De ſimulacro, quod per campos portant.
XXIX. De ligneis pedibus et manibus pagano ritu. XXX.

XXVI. *De ſimulacro de conſparſa farinà.*] Pagani variarum figurarum panes in honorem Deorum ſuorum confecerunt et eisdem obtulerunt, hoſce panes oblatos ſingularibus virtutibus praeditos ſomniabant. Hinc ortus eſt mos, varias imagines ex pane mellito ſub natalitiorum tempus conficiendi, iisque infantes oblectandi. Inde panis certus ſimilagineus *Heidewegge* dictus, inde *die Chriſt-Wecke, die Bretzel, die Martens-Hörner.* Farinam aqua ex fonte ſacro hauſta vel certis ceremoniis benedicta adſperſam atque ita conſecratam eſſe, vox *Conſparſa* indicare videtur, ſicut poſtea apud chriſtianos aquae benedictae adſperſio *Conſparſus* dicta eſt.

XXVII. *De ſimulacris de pannis factis.*] Majores noſtri varia ſimulacra confecere, eisdemque tamquam Diis domeſticis cultum exhibuere; eodem modo *Alrunarum* ſive foeminarum fatidicarum figuras ex pannis ſactas ſuperſtitioſe aſſervabant, cum easdem crederent edere oracula, felicitatemque cultoribus procreare. Tandem *Mandragorae* radicem varias inter ceremonias effoſſam ita efformarunt, ut humani corporis ſpeciem praeferret infixis hordei vel milii granis iis in locis, ubi pilos exoriri volebant. Hanc mundis veſtibus indutam et compte compoſitam in larario venerabantur et *Alrunam* nominabant, quod nomen herbae adhuc adhaeret.

XXVIII. *De ſimulacro, quod per campos portant.*] Intelliguntur ſub hoc ritu ſuperſtitioſo *Ambarvalia* paganorum, quae *Romanis* etiam in uſu fuerant. Tibullus *lib.* 1. *eleg.* 2.:

Fruges luſtramus et agros,
Ritus ut a priſco traditus exſtat avo.

Meinders ſupra citatus hic et alibi ex praeconcepto in Romano - Catholicam eccleſiam odio temerarie aſſerit, hanc ſuperſtitionem apud illam adhuc eſſe reſiduam, maleque intelligit ea, quae in vita B. *Maresvidis* leguntur: *ſtatuimus*, ibi habetur, *ut annuatim ſecunda feria Pentecoſter, ſpiritu ſancto cooperante, eundem patronum in parochiis veſtris, longo ambitu circumferentes et domos veſtras luſtrantes et pro gentilicio Ambarvali* (id eſt in vicem Ambarvalis gentilibus uſitati) *in lacrymis et varia devotione vos ipſos mactetis et ad refectionem pauperum eleemoſynam comportetis, et in hac curti pernoctantes ſuper reliquias vigiliis et cantibus ſolennizetis, ut praedicto mane determinatum a vobis ambitum, pia luſtratione complentes, ad monaſterium cum honore debito reportetis. Confido autem de patroni hujus miſericordia, quod ſic ab eo Gyrade terrae ſemina uberius provenient et variae aëris inclementiae ceſſent.* Qui genuinam de cultu et invocatione ſanctorum doctrinam intellexerit, mitius ac Hermannus Adolphus Meinders praefatum locum interpretabitur.

XXIX. *De ligneis pedibus et manibus pagano ritu.*] Pagani cum morbo decumberent, vota pro ſalute obtinenda vovebant et ſanitati priſtinae reſtituti, ſignum ejus membri, quod malo fuerat affectum, in teſſeram gratitudinis Numini, quod

invo-

Digitized by Google

XXX. De eo quod credunt quia ſoeminae lunam commedant, quod poſſint corda hominum tollere juxta paganos.

III.

Allocutio ſacerdotum de conjugiis inlicitis ad plebem.

Fili hominis, ſpeculatorem poſuite in populo meo: audiens ergo ex ore meo ſermonem annuntiabis eis ex me, non ex te. Si me dicente ad impium: impie, morte morieris; non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius a via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annuntiaveris impio, et ille non fuerit converſus ab impietate ſua et via ſua impia, ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam lucri feciſti. Sed et ſi converſus juſtus a juſtitia ſua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur; quia non annuntiaſti ei, in peccato ſuo morietur: et non erunt in memoria juſtitiae ejus quas fecit: ſanguinem vero ejus de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris juſto, ut non peccet juſtus, et ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiaſti ei, et tu animam tuam liberaſti. Videte,

invocarant, conſecrare ſolebant. Majores etiam noſtri hanc conſuetudinem pagano ritu ſuere imitati, cum coluiſſent Numina, quae oculos habebant et non videbant, aures et non audiebant etc.

XXX. *De eo quod credunt, quia ſoeminae lunam commendant, quod poſſint corda hominum tollere juxta paganos.]* Falſo credidere majores, dari foeminas, queis luna in obſequiis eſſet; lunae influxus noxia quaevis in homine operari, eisque morbos certis temporum vicibus redeuntes imputarunt. Unde et caduca paſſione vel epilepſia laborantem *lunaticum* vocavere. Meminit hujus ſuperſtitionis Audoenus *in vita S. Eligii lib.* 2. c. 15. ubi legitur: *Deus ad hoc lunam fecit, ut tempora deſignet et noctium tenebras temperet, non ut alicujus opus impediat aut dementem faciat hominem, ſicut ſtulti putant, quia daemonibus invaſos a luna pati arbitrautur.* A luna etiam magicis incantationibus conſtricta ſagas potentiam recipere ſolo viſu vel aſpectu corda hominum comedendi atque ita ipſos enecandi olim putatum eſt. De faſcinatione ſic Tibullus:

Hanc ego de coelo ducentem ſidera vidi,
Fluminis ac rapidi carmine vertit iter.
Haec cantu finditque ſolum, maneſque ſepulcris
Elicit et tepido devorat oſſa rogo.
Cum lubet, haec triſti depellit nubila coelo,
Cum lubet aeſtivo convocat orbe nives. &c.

Omnes hae ſuperſtitiones et paganiae, quae tempore S. Bonifacii in uſu erant, ab eodem in ſynodo anno DCCXLII. habita, ſint condemnatae. Et licet eccleſiae antiſtites in eradicandis ejusmodi abuſibus vigiles ſint et maxime ſoliciti, remanent tamen in cordibus malevolis haud pauca eorundem veſtigia. Remanebunt triticum et zizania uſque ad tempus meſſis.

Videte, filii Chariſſimi, quale nobis incumbit periculum, ſi tacemus. Abſit, abſit, ut noſtrum ſilentium veſtrum fiat exitium: ſi vos amamus, prodere debemus quod laedit, ne veniat quod occidit. Ergo diligenter advertite voces Dei noſtri, quibus vos vetat a conjugiis criminalibus, ut vivatis aeternis ejus muneribus. Clamat ecce Deus noſter, et humanae libidinis inlicitam rabiem praevidens conteſtatur: ne quis polluatur cum matre, non cum noverca, non cum ſorore ex patre nata, non cum ſorore ex matre nata; ſive intus ſive foris nata ſit. Non cum filia filii filiae, non cum nepte ex filia nata, non cum filia novercae, non cum ſorore patris, non cum ſorore matris, non cum uxore patrui, non cum nuru, non cum uxore fratris, non cum filia uxoris, non cum filia filii uxoris tuae, non cum filia filiae ejus, non cum ſorore uxoris tuae, non cum menſtruata muliere, non cum uxore proximi, non cum duabus ſimul mulieribus, ſive ancillae ſint, ſive liberae; ſeu libera et ancilla: non cum maſculo coïtu foemineo, non cum pecore aliquo: non cum ſocru tua. Non mulier ſuccumbat jumento; non vir cum filia et matre: non cum uxore avunculi tui. Dicit etiam de ſacerdote futuro: non cum repudiata a marito non cum ſcorto, non cum vidua, ſed virgine. Ecce, Chariſſimi, qualem ad vos legationem perferimus, non cujuscumque, qui pretio poſſit redimi; ſed cujus ſanguini pro vobis fuſo eſtis obnoxii. Ammonemus ſanctitatem veſtram, vivite cum conjugibus licitis: vivite continenter. Nemo ſe ulterius inlicitis maculet. Nemo talibus ſociatus ante poenitentiae dignum ſervitium ad tanti Domini corpus accedat: ne non remedium, ſed vulnus accipiat. Quia quod indigne ſumitur, poena eſt, non medela. Chariſſimi, homines ſumus pleni ſqualoribus: et tamen nolumus ab inquinatis membra noſtra contingi: et credimus quod unigenitus Dei filius noſtrorum criminum ſordes in ſuum corpus libenter excipiat? Fratres, ecce rex noſter, qui nos dignos hac legatione credidit, poſt nos continuo ſequitur: paremus ei mundas domus noſtras, ſi eum in ipſis corporibus noſtris volumus habitare.

Rogamus vos, Chariſſimi filii, rogamus vos viſcera ſanctae matris eccleſiae, ut qui ſoletis leges ſaeculi formidare, legem Dei noſtri audire patienter dignemini. Ille eſt, qui ad vos per linguae noſtrae ſervitium loquitur: cujus paulo ante paſchalia beneficia celebraſtis. Qui unigenito ſuo inter manus perſequentium parcere noluit, ut nos in haereditatem adſcriberet filiorum. Si agnoviſtis quantum nobis munus in paſſione ejus * praeſtitum, celerius ipſius audite praeceptum: ne dum juſſionibus ejus inobedientes exſiſtimus, ingrati beneficiis judicemur. Non eſt dubium, filii Chariſſimi, eſſe quosdam, atque utinam paucos,

* Forteſſe praeſitum.

S qui

qui de noſtra negligentia conquerantur, quare tardius ſalutis veſtrae remedia praedicamus: quorum tamen juſtus dolor eſt, ſi vel modo voluerint facile percipere medicinam, nam qui nec tardius curari ſe patitur, de medici tarditate quid queritur? Immo quanto longior praeceſſit infirmitas, tanto major ſuccedere debet humilitas. Nam quis ferat aegrotum ſuperbum, qui et incurriſſe ſe cauſatur in aegritudinem, et non vult recipere ſanitatem? Quam multos invenimus, filii Chariſſimi, qui cum turpiter vivant, tamen calumniantur, dicentes, quare tardius Chriſtus advenerit: quare tot millia hominum ante incarnationem ſuam perire perpeſſus ſit. Horum ſi querelam recipimus, etiam poſt tanti munus medici neceſſe eſt aegrotemus. Quid accuſas, homo, ſolem juſtitiae quod tardius ortus ſit; qui poſt ortum quoque ejus in tenebris ambulas? An quia frequenter nubes diutius occupant coelum, non debemus gaudere rediſſe tranquillum? Quid fluctuaris, frater, quid fluctuaris inaniter? Ecce jam licet ad ſerenitatis quietem reverti, quid iterum ſcopuloſa deſideras? Nemo te in tempeſtate periturum retinere voluit, quia tardius portus occurrit.

De Sabbato.

Magnificentiſſimi Patres noſtri apud Laudiciam Phrygiae congregati, memores ſalutis noſtrae, multa cenſuerunt, quae nos obſervare convenit. Inter caetera, filii Chariſſimi, de Chriſtianis qui ſabbatizare, vel juxta quemdam modum judaizare noſcuntur. Quia ſub anatemate decreverunt, qui eos imitari noſcuntur. Nam et nos vobis de eo inſinuare curamus, qui baptizati et regenerati eſtis in Chriſto, ecce facti eſtis membra Chriſti. Ammonemus vos, timemus vos, non tantum a paganis, non tantum ab haereticis, ſed etiam a perfidis Judaeis, qui vos cupiunt judaizare et otiari in ſabbato; ut nomen Chriſti, quod accepiſtis, in vobis maculetur. Sed ita agendum eſt ſecundum patrum definitionem, qui nobis jubent operari in ſabbato, ſecundum
Marc. 2. Domini ſententiam, qui in evangelio ait: Sabbatum propter hominem factum eſt, non homo propter ſabbatum: itaque Dominus eſt filius hominis etiam ſabbati. Et cum in ſynagoga obſervaſſent eum Judaei, ſi in ſabbato curaret, ut accuſarent eum, ait homini habenti manum aridam;
Luc. 6. ſurge in medium, et dicit eis: Licet ſabbatis bene facere an male? Animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper caecitatem cordis eorum, dicit homini: extende manum tuam: et extendit: et reſtituta eſt manus illius. Item ſecun-

Digitized by Google

ſecundum Lucam evangeliſtam, erat Jeſus docens in ſynagoga eorum ſabbatis, et curavit ibi mulierem, quae habebat ſpiritum infirmitatis annis decem et octo. *Dum ergo indigne ferrent Judaei, ait eis: Hypocritae, unusquisque veſtrum ſabbato non ſolvet bovem ſuum, aut aſinum a praeſepi, et ducit ad aquare? Hanc autem filiam Abrahae non oportuit ſolvi a vinculo iſto die ſabbati?* Luc. 13. Etiam pro hoc erubeſcant Judaei; videtis, cariſſimi nobis, quia Dominus pro hoc ſabbatis operabatur, quia nos qui Chriſtiani ſumus, ſecundum litteram ſabbathum obſervare non debemus. Chriſtiani enim ſabbatum obſervare ita debemus: abſtinere nos a rapinis, a fraudibus, a perjuriis, a blaſphemiis, ab illicitis rebus, a munere accipiendo ſuper innocentes, a jurgiis. Fornicationes enim ſic timeamus, ſicut mortem; quae non animam ſolvit a corpore, ſed ubi anima ſemper ardet cum corpore. Obſecro vos per nomen quod ſuper vos invocatum eſt; per ſacramenta, quae accepiſtis, ut eos imitemini, quos in populo Dei bene agere videbitis; ut illius ſacramentum maneat in vobis, qui de ligno deſcendere noluit, et de ſepulcro reſurgere dignatus eſt. Qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu ſancto, in ſaecula ſaeculorum (*a*).

(*a*) *Caſata*, *Caſſata*, *Caſſatus* promiſcue ſcribitur, denotat habitaculum cum certa terrae quantitate idonea ad unam familiam alendam. Othlonus Presbyter. *lib.* 2. *de vita S. Bonifacii Archiep. Mog.* c. 14. *De cenſu autem eccleſiarum, id eſt ſolidum de caſſata ſuſcipe, et nullam habeas haeſitationem, dum ex eo poteris eleemoſynam tribuere et opus perficere ſanctarum eccleſiarum.* Charta *Ethelredi regis Angl.* in *addit.* ad Math. Paris. *Quandam juris mei portiunculam, caſatas equidem ſenas, binis in locis ſemotas etc.*

LVIII.

STATUTA QUAEDAM S. BONIFACII ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI ET MARTYRIS.

Compellimur quoque ſtatutum canonum in hoc obſervare:

I. Ut nullus presbyter creditam ſibi eccleſiam ſine conſenſu epiſcopi derelinquat, et laicorum ſuaſione ad aliam tranſeat.

II. Ut nullus presbyter ſacra myſteria, niſi in locis conſecratis, pro contemptu eccleſiae agere praeſumat.

III. Ut nullus presbyter in eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab epiſcopo ſanctificatum eſt: ut ſit diſcretio inter ſacratum et non ſacratum.

IV. Ut presbyteri ſine ſacro chrismate, et oleo benedicto, et ſalubri euchariſtia, alicubi non proficiſcantur. Sed ubicumque vel fortuitu requiſiti fuerint, ad officium ſuum ſtatim inveniantur parati in reddendo debito.

V. Ut presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant chriſma, et nulli ſub praetextu medicinae vel cujuslibet rei donare praeſumant; genus enim ſacramenti eſt: non ab aliis niſi a ſacerdotibus contingi debet: quod ſi fecerint, honore priventur.

VI. Ut laici presbyteros non ejiciant de eccleſiis, nec mittere praeſumant, ſine conſenſu epiſcoporum ſuorum.

VII. Ut laici omnino non audeant munera exigere a presbyteris, propter commendationem eccleſiae cuique presbytero.

VIII. Ut presbyteri bene vivere ſtudeant, et ita populum doceant.

IX. Ut unusquisque epiſcopus ſua in parochia presbyteros diligenter inquirat unde ſint: et ſi quem fugitivum invenerit, ad ſuum epiſcopum redire faciat.

X. Qui relicto ſuo epiſcopo ad alium convolat, degradetur.

XI. Ut abbates vel abbatiſſae ſic caſte vivant, ut * ſubjectos ſubjectasque illorum vel illarum exemplum oſtendant ſanctae converſationis; quod ſi non fecerint, ab epiſcopo corrigantur. Si autem epiſcopum minime audierint, epiſcopus imperatori indicare faciat.

* M. Forte *apud ſubjectos.*

XII. Ut diligenter unusquisque epiſcopus in ſua parochia praevideat, et ubi monaſterium monachorum fuerit, ſi regulariter vivant, et monachice: ubi autem canonica vita fuerit, bene et canonice vivant.

XIII. Ut epiſcopi, puellarum monaſteria diligentiſſime perſcrutentur: quomodo primum ipſa abbatiſſa * ſic ſe contineat, aut caſte vivat:

* M. Forte *ſi ſe.*

Digitized by Google

vivat: deinde ſeu diligenter diſcutiantur nonanes (a), ne adulterium et fornicationes faciant, et hoc a praepoſitis monaſteriorum ſummopere inquiratur.

XIV. De monaſteriis puellarum, ut presbyteris opportuno tempore ad miſſarum ſolemnia liceat illic advenire, et iterum ad proprias eccleſias redire.

XV. Ut plus non mittantur in monaſterio canonicorum atque monachorum, ſeu puellarum, quam ſufficere poſſint.

XVI. Ut unusquisque epiſcopus in ſua parochia diligenter diſcutiat ſuos presbyteros et faciat ut illorum ſignacula (b), et baptiſteria bene faciant: et edoceant presbyteros, quid in illo baptiſterio unumquodque verbum vel ſententia per ſe ſignificet.

XVII. Ut unusquisque presbyter a ſuo epiſcopo diſcutiatur diligenter de ſua vita et converſatione: ne omnino foeminas ſecum habeat in domo ſua habitantes.

XVIII. Si quis egredietur e corpore, ultimo et neceſſario viatico minime privetur.

XIX. Non licet mortuum ſuper mortuum mitti.

XX. Non licet mortuis euchariſtiam nec oſculum tradi; nec de velis vel palliis corpora eorum involvi.

XXI. Non licet in eccleſia choros ſaecularium vel puellarum cantica exercere, nec convivia in eccleſia praeperare: quia ſcriptum eſt: *Domus mea domus orationis vocabitur.*

XXII. Ut viri cum mulieribus balneum non celebrent.

XXIII. Non licet in illo altario ubi epiſcopus miſſam dixerit, ut presbyter poſtea illa die miſſam dicat.

XXIV. Non licet vigilia paſchae ante horam ſecundam noctis vigilias perexpedire; quia in ipſa nocte non licet poſt mediam noctem bibere: nec natale Domini, nec in reliquis ſolemnitatibus.

 XXV.

(a) *Nonanes.*] Nonnae, Sanctimoniales, antiquae et ſenes virgines aut ſacrae viduae vocabantur. Sicut enim Nonnus reverentiam paternam, ita Nonna maternam denotat.

(b) *Signaculum.*] Capitularia Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 95. *Symbolum quod eſt ſignaculum fidei et orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant ſacerdotes populum chriſtianum.* Admonitio Imperatoris Caroli M. *ad presbyteros in capitulari dato apud Saltz c.* 3. *ut (Sacerdos) ſignaculum et baptiſterium memoriter teneat.* Concilium Metense *an.* DCCCLXXXVIII. *cap.* 6. *Nullus alteri ſuſcipiat a fonte infantem, niſi qui apprime ſignaculum, id eſt abrenuntiationem diaboli et profeſſionem catholicae fidei tenuerit.*

Digitized by Google

XXV. Adnuncient etiam presbyteri omnibus fidelibus ſibi ſubjectis, ſymbolum et orationem dominicam memoriae commendare: ut fide et oratione ſancto ſpiritu illuſtrante ſalventur.

XXVI. Adnuncient presbyteri, ut neque viri neque foeminae de ſacro fonte filiolos, vel filiolas ſuſcipiant, ſi non memoriter ſymbolum et orationem Dominicam tenuerint.

XXVII. Nullus ſit presbyter qui in ipſa lingua, qua nati ſunt, baptizandos, abrenunciationes vel confeſſiones aperte interrogare non ſtudeat: ut intelligant quibus abrenunciant, vel quae confitentur: et qui taliter agere dedignantur,* ſed cedat in parochia.

* Forte ſecedat de parochia.

XXVIII. Si de aliquibus dubium eſt utrum ſint baptizati, absque ullo ſcrupulo baptizentur: his tamen verbis praemiſſis: Non te baptizo: ſed ſi nondum es baptizatus, baptizo te in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

XXIX. Omnes presbyteri oleum infirmorum ab epiſcopo expetant, ſecumque habeant: et admoneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti, a presbyteris ſanentur: *Quia oratio fidei ſalvabit infirmos.* (Jacob. 5.15.)

XXX. Doceant etiam presbyteri populum, quatuor legitima temporum jejunia obſervare: hoc eſt, in menſe Martio, Junio, Septembrio et Decembrio, quando ſacri ordines juxta ſtatuta canonum aguntur.

XXXI. Et quia varia neceſſitate praepedimur, canonum ſtatuta de conciliandis poenitentibus pleniter obſervare: propterea omnino non dimittatur. Curet unusquisque presbyter ſtatim poſt acceptam confeſſionem poenitentium, ſingulos data oratione reconciliari. Morientibus vero ſine cunctamine communio et reconciliatio praebeatur.

XXXII. Qui poenitentiam in infirmitate petit, et caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit: dent teſtimonium qui eum audierint, et accipiat poenitentiam: et ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, et infundatur ori ejus euchariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur a ſupradictis teſtibus petitioni ſuae ſatisfactum, et ſubdatur ſtatutis poenitentiae, quamdiu ſacerdos, qui poenitentiam dedit, probaverit.

XXXIII. Si quis presbyter aut clericus auguria, vel divinationes, aut ſomnia, ſive ſortes, ſeu phylacteria, id eſt, ſcripturas, obſervaverit: ſciat ſe canonum ſubjacere vindictis.

XXXIV. Et hoc notum facient presbyteri omni populo, ut ſabbato pentecoſtes, ſicut ſabbatho ſancto paſchae, omnes jejunent: et ad eccleſiam hora nona conveniant, quando ſicut veſperaſcente ſabbato

ſancto

Digitized by Google

ſancto paſchae celebratur : et ipſum diem pentecoſtes ſimiliter celeberrimum habeant, ut ſanctum paſchae.

XXXV. Admoneat etiam unusquisque presbyterorum publice plebem, ab inlicitis connubiis abſtinere: et ſecundum Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam poſſe ulla occaſione ſeparari, excepta cauſa fornicationis, niſi cum conſenſu amborum : et hoc propter ſervitium Dei.

XXXVI. Adnuncient presbyteri diebus Dominicis per annum ſabbatizandum.

Primo modo.

In Natale Domini, VIII. Kalendas Januarias, dies quatuor.

In circumciſione Domini, Kal. Januar. diem unum.

In Epiphania, VIII. Idus Januar. diem unum.

In Purificatione Sanctae Mariae, IV. Non. Februar. diem unum.

In Paſcha Domini, poſt Dominicam, dies tres.

In Aſcenſione Domini, diem unum.

In Natale ſancti Joannis Baptiſtae, VIII. Kalendas Julias, diem unum.

In Paſſione ſanctorum Apoſtolorum Petri et Pauli, III. Kal. Julias, diem unum.

In aſſumptione ſanctae Mariae XVIII. Kal. Septemb. diem unum.

In nativitate ſanctae Mariae, VI. Idus Septemb. diem unum.

In paſſione ſancti Andreae Apoſtoli, pridie Kalendas Decembris, diem unum. (*c*)

Bonifacius de actis hujus concilii, quam primum potuit, pontificem reddidit certiorem et pallia pro tribus archiepiſcopis ibi ordinatis ſollicitavit; indicavit ſimul ſe damnaſſe haereticos duos, quos *Adelbertum* natione *Gallum* et *Clementem Scotum* fuiſſe ex ſequentibus apparet. Ad has litteras reſpondit pontifex.

EPI-

(*c*) Statuta haec in ſynodo *Liptinenſi* etiam publicata eſſe, plura prodant, quae in Canonibus Carolomanni ſub nomine emiſſis, indiculo paganiarum et exhortatione ad plebem chriſtianam continentur, et cum his ſtatutis exacte conſentiunt.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXLIV.

EPISTOLA LIX.

An. 743.

Zachariae Pont. litterae ad S. Bonifacium de quibuſdam archiepiſcopis et haereticis.

* M. et Sanctiſſimo.

REVERENDISSIMO * FRATRI BONIFACIO ZACHARIAS.

Act. 13. 2.

* M. ejus omnipotentiae.
* M. Syllabarum.
* M. et qualiter.
* M. Socii et adjutores.
* M. quorum benedictus homo per quem benedicitur Deus.

Legimus in libro actuum Apoſtolorum, Spiritum ſanctum apoſtolis praecepiſſe: *Separate mihi Barnabam et Paulum in opus*[1], *ad quod aſſumpſi eos.* Propter hoc et beati principis apoſtolorum *Petri* illuminatam doctrinis, ex inſpiratione Divina, Tuam Sanctitatem in partes Germaniae credimus deſtinatam, ut, ad inſtar eorum, idem Spiritus Sanctus in eodem opere Te aſſumpſerit ad illuminationem gentium; unde nimis exultamus in Domino, et ejus petitioni * immenſas referimus laudes. Dum vero et ſeries litterarum * Tuarum nobis panderetur, per ſingula, multo amplius laetati ſumus in Domino, qui Tibi ſuam gratiam ita largiri dignatus eſt, ut[2] dura gentis corda lenires, et ad obedientiam ſacrae fidei inclinares. Indicaſti etiam nobis, quomodo * tetigiſſet Deus corda excellentiſſimorum filiorum noſtrorum, *Pipini* et *Karolomanni*, ut Tibi in praedicatione * adjutores eſſe niterentur[3] quorum merces copioſa manet in coelis. *

* M. Abel ſive Hartbertio quos etc.
* M. per provincias.
* M. et Eccleſiae Dei augmentum.
* M. qualiter debeant. omiſſ.
* M. fuerit.

De epiſcopis vero metropolitanis, id eſt, *Grimone*, quem nos jam compertum habemus, *Abel* * quoque et *Harteberto*, quos per unamquamque metropolim * conſtituiſti, hos per Tuum teſtimonium confirmamus, et pallia ad eorum firmiſſimam ſtabilitatem *, ut in meliori proficiant ſtatu, transmittimus. Qualiter autem *mos pallii* ſit, vel quomodo fidem ſuam exponere debeant hi, qui[4] pallio uti conceduntur, litteris directis docuimus, informantes eos, ut ſciant, quid ſit *pallii uſus*, et qualiter * debeant ſubjectis praedicare viam ſalutis, et eccleſiaſtica diſciplina in eorum eccleſiis inconcuſſa[5] maneat, et ſacerdotium, quod in eis eſt *, non pollutum, ut antea fuit, ſed mundum et acceptum Deo eſſe poſſit.

Retu-

1 *M. in opus quod adſumpſerim eos, id eſt, ut per praedicationem chriſtianae religionis et ejusdem ſpiritus ſancti gratiam mundum illum illuminarent univerſum, quorum illuminatio praedicationis atque doctrinae Chriſti praeſidio manſit et manet catholica Dei eccleſia praefulgens; horum et beati apoſtolorum principis Petri illuminata doctrinis et eorum ſequi pedem ex inſpiratione Divina tuam ſanctiſſimam fraternitatem in partibus illis eſſe credimus deſtinatam, ut etiam inſtar eorum idem ſpiritus etc.* 2 *M. Ut ſic durae gentis corda linires, quatenus libenti animo inclinarentur ad obediendum fidei et Divinis obtemperarent praeceptis. Indicaſti etenim nobis etc.* 3 *M. ex inſpiratione Divina.* 4 *M. qui pallium uti licentia conceduntur eis direximus informantes eos etc.* 5 *M. Eccleſiis immutilate ſerventur et maneat inconcuſſa et ſacerdotium.*

Retuliſti etiam nobis, Chariſſime Frater, quod duos pſeudoprophetas, in * Francorum provincia reperiſſes, quos non pſeudoprophetas, ſed magis pſeudochriſtianos appellare debemus, ex quibus unum novum quidem *Simonem* *(a)* juxta tenorem litterarum * Tuarum, reperimus; qui ſibi et ſacerdotium vendicabat, et a luxuria ſe minime continebat, ſeduxitque [1] populum per varias falſitates, ita ut cruces ſtatuens in campis et oratoriola, illuc faciat populum concurrere, publicasque eccleſias relinquere; quippe ſanctitatis nomine ſe vocari cenſuit, et in ſuo nomine eccleſias conſecravit, affirmans ſe angelorum nomina ſcire, quae * in Tuis litteris nobis conſcripta direxiſti; quae *nomina* nos *non angelorum*, ſed [2] *Daemoniorum* affirmamus. Alium * vero ita luxuriae deditum intimaſti [3], ut concubinam haberet, et duos ex ea filios, procrearet, et tamen ſacerdotium ſibimet vendicaret *, affirmans hoc juſtum eſſe juxta traditionem veteris teſtamenti, ut defuncti fratris ſuperſtes frater ducat uxorem, et quia Chriſtus reſurgens ab inferis nullum ibi reliquiſſet, ſed omnes inde abſtraxiſſet, quae omnia deteſtabilia et ſceleſta judicamus. Bene autem Tua ſancta Fraternitas juxta eccleſiaſticam regulam eos damnavit, et in cuſtodiam miſit, optimeque vocavit Antichriſti miniſtros et praecurſores. De caetero decerta, Chariſſime, et viriliter age, et pervigil permane in miniſterio Chriſti, ut amplius * ſanctae eccleſiae grex augeatur, et praemium aeternae retributionis creſcat [4] copioſum. [5] Data X. Kal. Jul. Imp. Dom. Piiſſ. Auguſt. *Artavasdo* a Deo coronato Mag. Imp. anno III. patriciatus ejus anno III. ſed et *Nicephoro* Mag. Imp. anno III. Indictione X. *(b)*

* *M. in eadem.*
* Mab. *Adebertum*
* *M. Syllabatum.*
* *M. quorum in tuis ſyllabis.*
* *Clementem* Mab.
* *M. vindicabat.*
* *M. amplius Chriſti grex augeatur et ſtot praemium etc.*

T Optime

1 M. Seducens populum et inania praedicans non ſolum ſuam animam juri diabolico tradens ſed et populorum corda in interitum demergens et ſeducens populum per falſitates ita ut eum ab eccleſia Dei ſubtraheret et a chriſtiana lege diſcordaret et cruces ſtatuens in campis et oratoriola, illuc populum ſeducebat relinquens eccleſias publicas concurrens ad illa ſigna quae ab eo falſe fiebant et ſanctitatis nomine ſe vocari etc. 2 M. ſed magis. 3 M. intimaſti omiſſ. *4 M. maneat. 5 M. et cum ſanctis et electis Dei ut credimus eſſe inveniaris particeps et apoſtolorum conſors. Deus te incolumem cuſtodiat reverendiſſime frater.*

(a) *Simonem]* Adelbertum intelligit de quo ep. CXXXV. CXXXIX.

(b) Harum litterarum ſubſcriptio, quae deeſt apud Serarium magnam patitur difficultatem et variis modis apud alios auctores effertur. Apud Baronium num. VII. his verbis exprimitur: *Data decimo Kalendas Julii imperante Domino Artabasdo etc.* Ubi Baronius in margine reponit, decima, et in *additionibus ad Surium in vita Bonifacii ad diem V. Jun.* utraque legitur. Apud Antonium de Aquino T. II. *Epiſcop. Decret.* habetur: *Dat. X. Kalend. Jul. imp. Dom. Arthavaſdo a Deo coronato magno Imp. an. III. pat. ejus an. III. ſed et Nicephoro magno imp. anno III. Indictione X.* denique Sirmondus hanc ſubſcriptionem

Optime, ut notat Eccardus l. c. p. 448. S. Bonifacius egerat, cum tres conſtituiſſet in *Gallia* archiepiſcopos; ſed ea temporum infelicitas erat, ut quicquid boni concluſum eſſet, difficulter executioni mandaretur. *Carolus* enim dux bellis continuis adactus, eccleſiarum reditus ac adminiſtrationem laicis aut clericis nulla profeſſionis ſuae exteriori nota inſignitis conceſſerat. Hi praepotentes erant et *Pippino* negotium

ſcriptionem ſic exhibet: *Data X. Kal. Julias, imperante Domno Artavaſdo, a Deo coronato magno Imperatore anno III. poſt conſulatum ejus anno III ſed et Nicephoro magno Imperatore anno III. indictione XII.* quae a Kalend. Septembr. hujus Chriſti anni (DCCXLIII.) initium ſumit. De die conveniunt omnes, qui tamen mendoſe deſcriptus eſt, ut mox demonſtrabimus; conveniunt et de anno tertio *Artabasdi* et *Nicephori Auguſtorum*: ſed cum uterque menſe Novembri currentis Chriſti anni ſolio exturbatus fuerit, et *Nicephorus* circa Kalend. Majas hujus Chriſti anni a patre coronatus ſit, non dubium, quin loco, *ſed et Nicephoro magno imperatore anno III.* legendum ſit, *ſed et Nicephoro magno imperatore anno I.* Annus tertius poſt conſulatum *Artabasdi* recte cum anno tertio ejus imperii, quem certum eſt, eum attigiſſe, copulatur, recteque etiam in editione Sirmondi legitur *indictio XII.* loco indictionis X. aut XI. et loco *indictionis XIII.* quam poſuit Cointius anno DCCXLV. num. XLVIII. Subſcriptio itaque hujus epiſtolae pontificiae, quae ordine eſt IV. inter epiſtolas *Zachariae*, ſic reſtituenda, ut ex mox dicendis conſtabit: *Data X. Kalend. Octobr. imperante Domino Artabasdo a Deo coronato magno imperatore, anno III. P. C. anno III, ſed et Nicephoro magno imperatore anno I. indictione XII.* Pagi *ad an. DCCXLIII. n. II.* qui n. III. ita pergit. *Zacharias Papa, poſtquam ſcripſit praecedentes litteras, alias a Bonifacio accepit, quae ad nos non pervenere, ſed quarum mentionem facit Zacharias, et quibus reſpondet epiſtola* V. recitata hoc anno a Baronio (V. Othlonus *lib.* II. *cap.* XII.) Cum itaque epiſtola Bonifacii ad *Zachariam*, qua tria pallia ab eo poſtulavit, data ſit menſe Auguſto, teſte ipſomet *Zacharia*, epiſtola ejusdem Pontificis, numero ſuperiori explicata, nonniſi per librariorum errorem dicitur *data X. Kal. Jul.* ſeu *die XXII. menſis Jun.* Cum enim epiſtola Bonifacii menſe Auguſto exarata fuerit, et ad eam reſpondeat *Zacharias*, mittatque tria pallia ab eo petita, reſponſum poſt menſem Auguſtum datum fuiſſe, neceſſe eſt: alioquin illud trium palliorum petitionem non ſubſecutum eſſet, ſed praeceſſiſſet, cum tamen *Zacharias* contrarium ſcribat, eaque pallia a ſe poſtulata diſerte adſerat; tandem concludit n. IV. *caeterum utramque Zachariae epiſtolam, tam ordine IV. quam ordine V. currente indictione XII. currenteque anno (DCCXLIII.) poſt celebrationem concilii Liptinenſis Kalend. Mart. habiti, ſcriptam eſſe oſtendunt laudata Zachariae verba: Concilium, adjuvante Deo, et Carolomanno praebente conſenſum, factum eſt.* Haec Pagi p. 256. qui etiam num. V. p. 257. fundamenta Sirmondi atque Cointii. rationibus adductis, evertit.

tium faceſſere poterant, jam forte de titulo regis aſſumendo cogitanti. Unde ſtatim poſt ſynodum *Liptinenſem* BONIFACIUS vidit, ſe ex tribus ordinatis vix uni locum invenire poſſe; ſcripſit itaque ad *Zachariam* PP. alias litteras, quibus nnicum tantum mitti rogavit pallium. Confeſſus etiam eſt, non ſibi gratum eſſe, quod audiat, pro conceſſione palliorum pecuniam ſumi. Conqueſtus deinde eſt de falſo ſacerdote, qui in *Bajoaria* ſe pro epiſcopo gereret, tamquam a *Zacharia Romae* ordinatus. Mox ſequentes papa dedit reſponſorias.

AN. 743. EDIT. SERAR. CXLIII.

EPISTOLA LX.

Zachariae pont. litterae ad S. *Bonifacium de palliis, et ex iiſdem ſimonia.*

REVERENDISSIMO* FRATRI BONIFACIO ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

Suſcipientes ſanctae* Fraternitatis Tuae litteras per praeſentem* gerulum, et relegentes, quae in eis continebantur, in extaſin quandam incidimus, et admirationem magnam, eo quod nimis* diſſonare videntur* ab eis litteris*, quae a Tua directae ſunt Fraternitate per elapſum Auguſtum menſem, ubi nobis indicaſti, quod concilium, adjuvante Deo, et *Karolomanno* conſenſum praebente*, factum eſt, et qualiter falſos ſacerdotes, qui divinum non erant digni attrectare miniſterium, a ſacro munere ſuspendiſti, et quia tres archiepiſcopos per ſingulos metropoles ordinasſes, referaſti*, id eſt, *Grimonem* (a) in civitate, quae dicitur *Rodoma*: ſecundum vero *Abel* (b) in civitate, quae dicitur *Remorum*: tertium* Hart-

** M. et ſanctiſſimo fratri Bonifacio coepiſcopo.*
** M. ſanctiſſimae.*
** M. praeſentium.*
** M. nimis repertae ſint diſſonare*
** M. videntur omiſſ.*
** M. ſyllabis.*
** M. et conteſtante.*
** M. referaſti.*
** M. denique*

(a) *Grimo*] AIMOINUS l. 4. c. 57. et ſeq. epiſt.

(b) *Abel*] MOLANUS in *Indiculo Sanctorum Belgii* p. 7. hunc ait ex primis *Lobienſis* eccleſiae (de qua ep. LXXVIII.) abbatibus ordinatum fuiſſe epiſcopum pro ordinatione et plantatione eccleſiarum Dei et vocari archiepiſcopum *Rhemenſem* (ut ſane hic vocatur) non quod *Rhemenſem* eccleſiam gubernarit, ſed quia in ea metropoli archiepiſcopus fuerit titularis ad infidelium converſionem, et hinc paulo infra, pro ſolo *Grimone* petitum a S. BONIFACIO pallium. Fuit vero *Abel*, anno MCCCCIX. cum aliis ſanctorum corporibus *Binchium*, quod eſt *Hannoniae* oppidum, tranſlatus. Vide etiam ARNOLDUM WION lib. 3. f. 263.

Hartbertum, in civitate, quae dicitur *Sennis* (*c*), qui et apud nos fuit, et Tua nobis pariter, et *Karolomanni* atque *Pippini* detulit ſcripta, per quae ſuggeſſiſtis, ut tria pallia tribus praenominatis metropolitanis dirigeremus; quod et fecimus° pro adunatione et reformatione eccleſiarum Chriſti. Nunc autem denuo Tuas ſuſcipientes litteras valde ſumus, ut diximus, mirati, eo quod antea nobis° ex petitione praedictorum principum, pro tribus palliis ſuggeſſiſti, et poſtea pro ſolo *Grimone*. Sed volumus, ut nobis indicet Tua Fraternitas, cur [1] tantae rei facta ſit permutatio.

° *M. largiti ſumus.*

° *M. nobis cum memoratis principibus galliarum pro tribus etc.*

Reperimus etiam in° litteris Tuis, quae nimis animos noſtros conturbaverunt, quod talia nobis a Te referantur, quaſi nos corruptores ſimus canonum, et patrum reſcindere traditiones ſtudeamus°, ac per hoc, quod abſit, cum noſtris clericis in ſimoniacam haereſim (*d*) incidamus°, expetentes et accipientes ab illis praemia, quibus tribuimus pallia. Sed hortamur, Chariſſime Frater [2], ut nobis deinceps tale aliquid minime [3] ſcribas, quia faſtidioſum et injurioſum nobis [4] videtur, dum [5] nobis ingeritur, quod nos omnino deteſtamur. Abſit enim a nobis et a noſtris cle-

° *M. in memoratis.*

° *M. quaeramus.*

° *M. incidamus accipientes et compellentes quorum pallia tribuimus, ut nobis praemia largiantur expetentes ab illis pecunias. Sed etc.*

1 *M. cur nobis ita direxiſti, antea pro tribus et poſtmodum pro uno, ut et nos certi redditi ex hoc nulla nobis ſit ambiguitas.* 2 *M. Sanctitatem Tuam.* 3 *M. minime tua fraternitas ſcribat.* 4 *M. a nobis ſuſcipitur.* 5 *M. dum illud.*

(*c*) *Sennis*] *Senonenſem* eſſe urbem ſuſpicantur, ſicuti *Rodoniam* et *Remoram*, quae in Othlono ſcribebantur l. 2. c. 12. *Mag.* l. 3. p. 411. eſſe *Rothmagum* et *Remos*. Sed de his iisdem iterum ep. CXLIV. et in *Caroli Magni* vita legimus etiam *Rodomum*.

(*d*) *Simoniacam haereſim*] De Simonia in canonico jure I. q. I et X. de Simonia. Itemque in iis, qui caſus tractant, ut Navarrus *Man.* c. 23. n. 99. et ſeq. in Dionysii Carthusiani libris duobus valde multa. Hic tantum ex D. Thoma 2. 2. q. 100. a. 1. ad 1. noto, dupliciter *haereſin* vocari *Simoniacam* I) *proprie* quando quis ſcilicet mente ac voluntate *Simonis Magi* dogmata vel omnia vel aliqua certe velut vera et bona ſuſcipit ac tuetur et ſic Petr. Damianus ep. *ad Alex.* 2. anno 1064. apud Baron. Tom. II. II) *improprie* quando eorum nulla vera quidem et bona credit, quorundam tamen exterius opera exercet, ita ut interiorem aſſenſum ac voluntatem profiteri videatur. Et hoc modo quicumque aut vendunt aut emunt ſpiritale quid aut ſpiritali annexum, *Simoniaci haeretici* adpellantur. Quemadmodum enim *religioſus* dicitur *proprie* quidem is, in cujus voluntate religio eſt, *improprie*, qui interiore illa religione caret, ejus tamen exteriores edit actiones: ita inreligioſus, infidelis ac haereticus biſariam dicitur.

Digitized by Google

clericis, ut donum, quod per Spiritus Sancti gratiam ſuſcepimus, pretio venundemus, quia* illa tria pallia, pro quibus Te ſuggerente, ut praediximus, flagitati ſumus, nullum[1] expetentes commodum tradidimus. Inſuper et chartas, quas ſecundum morem, a noſtro ſcrinio, pro confirmatione et doctrina, de noſtro conceſſimus, nihil pro eis accipientes.

* *M. dum et illa tria pallia quae te ſuggerente etc.*

Suggeſſiſti etiam nobis per alia ſcripta Tua, quod in *Bagoaria* unum reperiſſes falſum ſacerdotem, qui affirmabat, ſe a nobis ordinatum eſſe epiſcopum ſed Tua Fraternitas optime egit, dum* ea non credens, quae falſo retulit, ſacerdotio illum privaſti. Sic etenim auctoritate beati Petri apoſtoli[2] praecipimus, ut quemcunque repereris ſacris canonibus deviare, nulla ratione patiaris ſacrum miniſterium tractare[3].

* *M. dum ei non credidit, quia falſus homo omnia falſe ſuggeſſit, et falſum reperiens ſacerdotio ſuſpendi. Sic etc.*

Et quia* ſciſcitatus es, ſi deberes in *Bagoariae* provincia jus habere praedicationis, quam a deceſſore noſtro habuiſti conceſſam, nos quoque, auxiliante Deo, omnia, quae Tibi largitus eſt deceſſor[4] noſter, non minuimus, ſed augemus. Nam[5] non ſolum *Bagoariam*, ſed etiam omnem Galliarum provinciam, donec Te Divina juſſerit ſupereſſe majeſtas, noſtra vice per praedicationem Tibi injungimus, ut quae repereris contra Chriſtianam religionem, vel canonum inſtituta ibidem detineri, ad normam rectitudinis ſtudeas reformare. Deus te incolumem cuſtodiat reverendiſſime et ſanctiſſime Frater. Data Nonas Novembris imperante Domino piiſſimo Auguſto *Artavasdo* a Deo coronato magno Imperatore anno tertio pater ejus anno tertio ſed *Nicephoro* magno Imp. ejus filio anno tertio, indictione tertia decima.

* *M. et quia ſi deberes in Bajoariae provinciam jus habere praedicationis ſciſcitaſti an non, quam etc.*

1 *M. nullum ab eis quiſpiam commodum expetiit inſuper et chartae quae ſecundum morem a noſtro ſcrinio pro ſua confirmatione atque doctrina tribuuntur de noſtro conceſſimus nihil ab eis auferentes, abſit, vel ſi quidem a tua fraternitate criminis nobis Simoniaci objicitur nomen, anathematizantes namque omnes quicunque auſi fuerint donum Sancti Spiritus precio venundare.* 2 *M. S. apoſtolorum principis tibi praecipimus.* 3 *M. obtrectare.* 4 *M. deceſſor et praedeceſſor noſter.* 5. *M. et non ſolum.*

Ex Othlono L. I. c. 37. intelligimus, *Saxones* nunc *Thuringiam* vaſtaſſe; *Thuringos Carolomanni* auxilium imploraſſe et hunc mox ipſis cum exercitu adfuiſſe, quem nimirum ex *Bajoaria* per *Franconiam* et *Haſſos Saxoniae* admovit. *Geroldus* epiſcopus *Maguntinus* ex juſſu principis huic expeditioni interfuit. Cum congreſſio, verba *Othloni* ſunt, facta fuiſſet bellantium et invicem ſemet ferientium, *Geroldus* epiſcopus interfectus ibi inter alios occubuit. Deinde filius ejus *Gewilieb* adhuc laicus in palatio conſtitutus, pro ſedando patris dolore clericatus officio promovebatur et ad regendam eccleſiam *Maguntinam* poſt obitum patris ſubrogabatur. An. 743.

 LXI.

LXI.

An. 744.

* *In civitate* Sueſſionum, (Soiſſons) *ſita in* Inſula Franciae (*Isle de France.*)

CONCILIUM SUESSIONENSE*

Sub Pippino Majore Domus regiae ab epiſcopis XXIII. celebratum VI. (1) nonas Martias, Anno Chriſti DCCXLIV. Zachariae Papae III. Childerici (2) regis II.

Tituli Capitulorum.

I. De fide Nicaena, et canonibus antiquis, toto regno promulgandis.

II. De ſynodo ſingulis annis cogreganda: et de *Adalberto* (3) haeretico in ſynodo damnato.

III. De epiſcopis per civitates ordinatis ſub archiepiſcopis (4) *Abele* et *Ardoberto*. De monachis, et ut abbates in hoſtem ipſi non eant, ſed mittant: et clerici a fornicatione, habitu laico, et venatione abſtineant.

IV. Ut laici fornicationem omnem, perjuria, falſa teſtimonia devitent, eccleſiamque tutentur: et ut presbyteri parochiarum epiſcopo ſuo ſint ſubjecti.

V. Ut ignoti epiſcopi vel presbyteri ad miniſterium ſine probatione non admittantur.

VI. Ut epiſcopi provideant, ne populus Paganiſmum faciat, et ut legitimae per civitates menſurae ſint.

VII. Ut *Adalberti* cruciculae igni tradantur.

VIII. Ut clerici extraneas mulieres domi non habeant.

IX. Ut ſacratam foeminam, vel propinquam, nemo uxorem ducat: neque uxor viro ſuperſtite alterum accipiat.

X. De transgreſſoribus horum canonum.

Præfatio.

In Dei nomine et Trinitatis. Anno DCCXLIV. ab incarnatione Chriſti, ſub die VI. Nonas Martii, et Luna XIV. in anno ſecundo *Childerici* regis *Francorum*. Ego *Pippinus* dux et princeps *Francorum*. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine una cum conſenſu epiſcoporum, ſive ſacerdotum, vel ſervorum Dei conſilio, ſive comitum et optimatum *Francorum* colloquio, apud *Sueſſionis* civitatem ſynodum, vel concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine et fecimus

Ca-

Canones.

I.

In primis conſtituimus fidem catholicam (*a*) quam conſtituerunt CCCXVIII. epiſcopi in *Nicaeno* concilio, ut denuntiaretur per univerſam regionem noſtram et judicia canonica aliorum ſanctorum, quae conſtituerunt in ſynodis ſuis: quo modo lex Dei, et eccleſiaſtica regula recuperetur, quae in diebus priorum principum diſſipata corruit.

II.

Propterea nos una cum conſenſu epiſcoporum, ſive ſacerdotum, ſeu ſervorum Dei et optimatum, eorum conſilio decrevimus, ut annis ſingulis ſynodum renovare debeamus, qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animarum pervenire poſſit: et ut haereſis amplius in populo non reſurgat, ſicut invenimus (3) in *Adalberto* haereſim; quem publicitus una voce condemnaverunt XXIII. epiſcopi, et alii multi ſacerdotes, cum conſenſu principis et populi; ita condemnaverunt ipſum *Adalbertum*, ut amplius populus per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

III.

Idcirco conſtituimus per conſilium ſacerdotum et optimatum eorum, et ordinavimus per civitates legitimos epiſcopos; et idcirco conſtituimus ſuper eos archiepiſcopos *Abel*(4) et *Ardobertum*: ut ad judicia eorum de omni neceſſitate eccleſiaſtica recurrant tam epiſcopi, quam alius populus; ut ordo monachorum vel ancillarum Dei ſecundum regulam ſanctam ſtabilis permaneat, et de rebus eccleſiaſticis ſubtractis monachis

---

(*a*) In hoc concilio, *Nicaeni* concilii fides et aliarum ſynodorum judicia canonica a ſanctis conſtituta, populo denuntianda eſſe, canone primo definitur, et *Sueſſione* ſub *Pippino* vocatur ab omnibus ſynodographis Binio, Sirmondo, Labbeo, Harduino. Attamen Willibaldus, Biographus S. Bonifacii coaevus vocat quintum ſynodale concilium ſub *Carlomanno* duce, in quo S. Bonifacius praeſederit, et quatuor principalium ſynodorum conſtituta admonuerit obſervari, convenientibus in unum epiſcopis et presbyteris, diaconibus atque clericis. Inde conſequens eſt, ut dicamus, vel eam ſynodum habitam in *Auſtraſia* ſub *Carlomanno*, quae ſub *Pippino* in *Neuſtria* habita fuit: vel utriusque ducis juſſu *Sueſſione* conveniſſe tam *Neuſtriae*, quam *Auſtraſiae* epiſcopos, ſub praeſide Bonifacio, qua miſſo ſedis apoſtolicae, vel epiſcopos *Auſtraſiae* acceptaſſe ea, quae *Sueſſione* conſtituta erant ſub *Pippino*; atque uno ex his tribus modis verificari quintum ſynodale concilium, in quo de quatuor primis generalibus conciliis actum fuerit teſte Willibaldo Vide Acta *SS. ad diem V. Junii*, pag. 468. columna ſecunda.

Digitized by Google

nachis vel ancillis Dei conſolentur, usque ad dum illorum neceſſitati ſatisfaciant, et quod (5) ſuperaverit, cenſus levetur, et abbates legitimi hoſtem non faciant, niſi tantum homines eorum transmittant, et omnes clerici fornicationem non faciant, nec habitum laicorum portent, nec apud canes (b) * venationes faciant, nec accipitres (6) portent.

* Forte *ſubtraditiis.*

IV.

Similiter decrevimus, ut laici homines legitime vivant, et diverſas fornicationes non faciant, et perjuria in eccleſia non conſentiant, et falſa teſtimonia non dicant, et eccleſiam Dei in omni neceſſitate conſervent, et unusquisque presbyter, qui in parochia eſt, epiſcopo obediens et ſubjectus ſit: et ſemper in coena Domini rationem et ordinem miniſterii ſuo epiſcopo reddat, et chriſma et oleum petat: et quando jure canonico epiſcopus circumit parochiam ad confirmandum populum, abbates et presbyteri parati ſint ad ſuſcipiendum epiſcopum in adjutorium neceſſitatis.

V.

Et ſtatuimus, ut ſupervenientes epiſcopi vel presbyteri de aliis regionibus non ſuſcipiantur in miniſterium eccleſiae, niſi prius fuerint probati ab epiſcopo, cujus parochia eſt.

VI.

Et omnino decrevimus ut unusquisque epiſcopus, in ſua parochia ſolicitudinem habeat, ut populus chriſtianus paganiſmum non faciat: et per omnes civitates legitimus forus et menſura fiat, ſecundum obedientiam temporis.

VII.

Similiter conſtituimus, ut illas cruciculas (7), quas *Adalbertus* per parochiam plantaverat, omnes igne conſumantur.

VIII.

Similiter diximus, ut neque clericus mulierem habeat in domo ſua, quae cum illo habitet, niſi matrem, aut ſororem, aut neptem ſuam.

IX.

(b) Nec habeant canes, ut venationes faciant. Sic legit Baluz. T. I. pag. 158.

Digitized by Google

IX.

Similiter conſtituimus, ut nullus laicus homo Deo ſacratam foeminam ad mulierem habeat, nec ſuam parentem: nec marito vivente ſuam mulierem alius accipiat, nec mulier vivente ſuo viro alium accipiat: quia maritus mulierem ſuam non debet dimittère, excepto cauſa fornicacionis deprehenſae.

X.

Si quis contra hoc decretum, quod XXIII. epiſcopi cum aliis ſacerdotibus vel ſervis Dei, una cum conſenſu principis *Pippini*, vel optimatum *Francorum* conſilio conſtituerunt, transgredi, vel legem irrumpere voluerit, vel deſpexerit, judicandus ſit ab ipſo principe, vel epiſcopis, vel comitibus: et componat, ſecundum quod in lege ſcriptum eſt, unusquisque juxta ordinem ſuum. Et ſi haec omnia obſervaverimus, quae ſuperius ſcripta ſunt, Chriſti miſericordiam invenire poterimus in ſaecula ſaeculorum. Amen.

(8) Signum illuſtris viri *Pippini* Majoris Domus.
Signum *Radbodi.*
Signum *Ariberti.*
Signum *Helmigaudi.*

U EPI-

NOTAE P. JACOBI SIRMONDI E SOCIETATE JESU.

(1) Ita et vetus exemplar *Metenſe*, et alterum *Flandricum* in *Bellovacenſi* tamen legitur V. Nonas, quod magis fortaſſe cohaeret cum luna XIV. quam numerabant.

(2) Poſtremi *Merovingorum* regis, qui poſt aliquot annorum interregnum, quibus rerum potitum eſſe diximus *Carolum Martellum*, illo mortuo rex tandem ab ejus filiis renuntiatus eſt. Qui a *Martello* ipſo renuntiatum volunt, non animadvertunt *Childerici* regis, ſi ſuperſtite *Martello* regnum iniiſſet, cum is anno Chriſti DCCXLI. vivere deſierit, annum hunc fore non ſecundum, ſed tertium.

(3) Vulgati *Adlaberto*: item codex *Bellovacenſis* cum *Flandrico*; nos *Metenſem* hoc loco, ut in caeteris, ſecuti ſumus, idem *Aldebertus* vocatur in *epiſtola* BONIFACII *ad Zachariam*, et in ſynodo *Romana*.

(4) Alterum *Remorum*, alterum *Senonum*, ut eſt in *epiſtola V. Zachariae ad* BONIFACIUM, ubi poſterior *Artbertus* appellatur.

(5) *Metenſis* codex, ſiquid ſuperaverit; de hoc vero caſu cautum fuerat in ſynodo *Liptinenſi*, can. 2.

(6) *Bello-*

EDIT. SERAR. CXXXIV.

EPISTOLA LXII.

AN. 744.

Zachariae Pontificis epiſtola ad S. Bonifacium de baptiſmi exorta controverſia.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI, BONIFACIO COEPISCOPO, ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

*M. eſſ ſunt. *M. habetur.

Virgilius et *Sedonius* religioſi viri, apud *Bajoariorum* provinciam degentes, ſuis nos litteris viſitarunt.* Per quas intimaverunt, quod Tua Reverenda Fraternitas eis injungeret chriſtianos denuo baptizare. Quod audientes nimis ſumus conturbati, et in admirationem quandam incidimus, ſi habet*, ut dictum eſt. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem provincia ſacerdos, qui *latinam* linguam penitus ignorabat, et dum baptizaret, neſciens, *latini* eloquii infringens linguam diceret: *Baptizo te in nomine Patria, et Filia* (a), *et Spiritus Sancti*: ac per hoc Tua Reve-

(6) *Bellovacenſis*, acceptores, quod idem eſt, ut in *lege Salica* Cap. VII. *Siquis acceptorem de arbore furaverit.*

(7) Ita *Metenſis et Flandricus* in *Bellovacenſi* vero crucilias, ſicut in vulgatis, ſed cruciculas idem habet BONIFACIUS, de iisdem agens in *epiſtola ad Zachariam.*

(8) Hae ſubſcriptiones aberant a vulgatis: exſtant autem in tribus manuſcriptis, *Metenſi*, *Bellovacenſi*, et *Flandrico*. SIRMONDUS T. I. *Conc. Gall.* p. 543. HARDUINUS T. III. *Conc.* p. 1931.

(a) *Patria et Filia*] Supra Ep. CXXX. et recitatur iſta reſponſio c. retulerunt de conſecr. d. 4. eidemque ſuffragatur c. ſi non ſanctificatur, ibid. et oratio. Nam ſaepe hoc e gentium variarum pronuntiatione, imo ex ejusdem etiam gentis varia dialecto fit, ut eadem verba aliter et aliter pronuntientur. Nam ut explicandi cauſa, exemplorum aliquid ſit; ſonare videtur *Anglus* e vulgo aliquis: *in nomine patris. Weſtphalus: in nomine patris etc. Trevir: in nomine patris et feilei ei*, et hodie *Suevorum* quidam ad vocabula pleraque addunt *a* ut pro *nein*, *neina*, pro *Swibeln Swibela* et ſimilia uti *Conſtantienſes*, *Uberlingenſesque* norunt. Licet igitur ex recta et germana *Latinae* linguae pronuntiatione dicendum non ſit. *In nomine patria* etc. tamen ex ignoratione, ſimplicique aut dialecti aut illiterate loquentis uſu, illud idem tunc et ibi valebat, ac ſi diceret: *in nomine patris* etc. et forte ſi nos priſcorum *Latinorum* aliquis latine loquentes hodie audiret, vix intelligeret, ut oſtendit lib. *de pronunciat*: LIPSIUS. Alioqui etiam valde caverunt gentiles, ne in praecationibus, devotionibus, augurationibus, votorum nuncupationibus, ſacrificiis et ſimilibus verbo aut nutu aberrarent, uti explicat MART. DE ROA lib. 6. *ſing.* c. 2.

Digitized by Google

Reverenda Fraternitas conſideravit rebaptizare. Sed, Sanctiſſime Frater, ſi ille, qui baptizavit, non errorem aut haereſim introducens, ſed pro ſola ignorantia, *Romanae* locutionis infringendo linguam, ut ſupra ſati ſumus, baptizans dixiſſet non poſſumus conſentire, ut denuo baptizentur. Quia, quod Tua bene compertum habet Sancta Fraternitas, quicunque baptizatus fuerit ab haereticis *in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, nullo modo repaptizari debeat*, ſed per ſolam manus impoſitionem purgari debeat.* Nam, ſanctiſſime Frater, ſi ita eſt, ut nobis relatum eſt, non amplius a Te illis praedicetur hujusmodi, ſed ut ſancti patres docent et praedicant, Tua Sanctitas ſtudeat conſervare. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime Frater. Data Kalendis Juliis, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Conſtantino*, a Deo coronato, magno Imperatore, anno viceſimo ſexto, imperii ejus anno quarto, indictione quarta decima. *(b)*

* *M. debeatur.*

* *M. debeatur.*

Virgilius ſupra nominatus natione *Scotus* ſive *Hibernus* erat; Alcuinus de eo *epigrammate* 231.

Protulit in lucem, quem mater Hibernia primum,
Inſtituit, docuit, nutrivit, fovit, amavit.
Sed peregrina petens Chriſti jam propter amorem,
Delicias mundi et patriam contemſit amatam.
Per mare, per terras, partes pervenit in iſtas,
Multiplicare ſtudens tota virtute talentum
Doctrinae populis et ſpargere ſemina vitae.

Factus deinde eſt abbas monaſterii S. *Petri* Saltzburgi.

 Ad

(b) Ita etiam Browerus. Male, inquit Mabillonius *in not.* p. 60. et pro *indictione* XIV. habet indictione XII. Pagi vero *ad an. DCCXLIV.* n. II. p. 261. ait: *in nonnullis exemplaribus hi characteres chronologici deſunt.* Sed error tantum cubat in anno XXVI. legendum enim anno XXV. et Indictio XII. retinenda.

Digitized by Google

An. 744. Ad hunc annum referuntur *Fuldenſis* coenobii initia. Bonifacius *Saxonum* veritus viciniam, juſſit *Sturmium Hersfeldenſem* deſerere locum atque remotiorem et inferiorem in ſolitudine requirere habitationem. *Sturmius* cognitis his in eremum reverſus aſcenſa navi cum ſociis duobus per alveum *Fuldae* fluminis pergere coepit. Prima haec indago male ſucceſſit, neque enim invenerunt locum, ubi ſecundum praeceptum B. Bonifacii poſſent jugiter Domino ſervire. Id cum Bonifacius ipſe a *Sturmio Frideslariam* evocato comperiſſet, monuit, ut ne inquirere deſineret, tandem reperiundum eſſe locum coenobio condendo opportunum. Erat quippe, inquit Eigil *in vita S. Sturmii*, pontifex ſanctus nimium animo intentus, quod poſtea claruit, monachicam in ſolitudine inſtituere converſationem. Sternit itaque aſinum ſuum *Sturmius*, ſumtoque viatico ſolus profectus in *Buchonicam* ſylvam altius penetrat; venit ſubinde ad viam, quae a *Thuringorum* provincia mercandi gratia pergentes *Maguntiacum* ducebat. Hic offendit *Slavorum* multitudinem lavantium in amne *Fulda*. Quarto die attigit locum, ubi *Gyſilaha Fuldae* miſcetur et pauliſper progreſſus ad ſemitam *Ortes veca*, hoc eſt, *Ortis via* delatus eſt. Hic pernoctare animus erat, ſed incidit forte fortuna in hominem, qui ex pago *Wetereiba* veniens, domini ſui *Ortis* equum manu ducebat et ſylvae exactam cognitionem habebat; ab hoc nomina locorum, torrentium curſum, fontium conditionem accepit. *Eihlohao*, hoc eſt, quercetum appellabatur locus, ubi ambo noctem transegerant. Manefacto *Sturmius* perrexit ad torrentem *Grezzibach* et pauliſper regreſſus invenit tandem locum monaſterio condendo opportunum. Mox ad Bonifacium in *Seleheim* morantem profectus, locum a ſe repertum, ei narrando adprobavit. Non levi perfuſus gaudio S. Archiepiſcopus eremitam ſuum, ſic *Sturmium* vocitabat, ſanctis ſermonibus inſtruxit et ſacris ſcripturae ſententiis ad monaſticae vitae amorem incitavit. Bonifacii hoc erat conſilium, ut coenobii condendi et fundi proprietatem haberet, quo illud a regum et ducum vexationibus, quae *Caroli Martelli* exemplo invaleſcere incipiebant, tutum et ſecurum eſſet. Fundus maximam partem *Carolomanni* majoris domus erat proprius; ad hunc itaque profectus, non modo locum dono obtinuit, ſed et iſtud, ut miſſis nuntiis omnes viros nobiles, qui in pago *Grapfelt* morabantur, congregaret, eosque rogaret, ut quicumque in loco illo aliquid proprium videretur habere, iſtud Bonifacio tradere et donare ne gravaretur. Sequuti ſunt ducis exemplum ſubditi, proceres et nobiles, ſancto archiepiſcopo, quidquid petebat, tradentes. Fundi, his donationibus Bonifacio adquiſiti, undique in circuitu, ab oriente ſcilicet et occidente, a ſeptentrione et meri-

Digitized by Google

meridie marcha, id eſt, limes, per quatuor millia paſſuum tendebatur. Ita Eigil. l. c. confer. ep. CXLI. Annales Fuldenses; Hermannus Contractus, Marianus Scotus, Lambertus Schaffnaburgensis.

Locus ipſe monaſterii, S. Bonifacio in ſua ad *Zachariam* epiſtola, teſte, ab eodem S. Salvatori dedicatus eſt. Oratorium nempe, quod cum monaſterio nullatenus confundendum, nam hoc needum fuit abſolutum, cum Bonifacius an. DCCLIV. in *Friſiam* properaret, qui proinde illius ad faſtigium perducendi curam Lullo ſucceſſori legitimo in juribus monaſterii *Fuldenſis* proprietariis commendavit. Audiendus autem eſt Bonifacius ipſe *Lullum* poſtremis verbis alloquens apud Willibaldum: *Sed tu*, inquit, *Fili mi Chariſſime*; *ſtructuram in Thuringia a me coeptam eccleſiarum ad perfectionis terminum deduc; Tu populum ab erroris invio inſtantiſſime revoca*, *Tuque aedificationem Baſilicae jam inchoatae ad Fuldam comple.* Monaſterium ipſum, quod recte advertit Browerus lib. I. c. 5. Bonifacio vivente, ſpeciem conſummati operis non accepit; fuit ſolum ad culturam purgandum, nemus ſuccidendum, invitae atque hactenus otioſae telluri, unde vita toleraretur, herbae et radices extorquendae. Pro amplis aedibus fuerunt per multos annos humilia tuguriola, victus aerumnoſus et reliqua, quae coenobitis ad votivae paupertatis experimentum ſufficientia ambitionis in illis et periculoſae libertatis deſideria exſtinguerent. S. Bonifacio crudeli martyrio e vivis ſublato, *Lullus*, qui in ejus jura ex aſſe ſuccedebat, novelli monaſterii curam in ſe ſuſcepit. Praeter alia aedificia fundatae tum ibi eccleſiae ſtructuram ad perfectionis terminum deduxit. Utque temporalis haec jurisdictio ad ſuos in ſede *Maguntina* ſucceſſores tranſiret, petiit eam ſibi a *Zacharia* papa confirmari, quod et fecit, illud monaſterium ejus nomini muniens.

Carolomannus et *Pippinus* majores domus hoc anno ivere contra *Saxones*, qui denuo rebellarunt. Othlonus lib. I. c. 37. teſtatur, fuiſſe tunc in exercitu *Carolomanni Gewiliebum* epiſcopum *Maguntinum*. *Conſiſtentibus autem*, ait, *utriusque populi exercitibus cis citraque ripam fluminis Wiſaraha*, *praecepit Gewilieb puerum ſuum inter hoſtes pergere*, *illicque nomen ejus*, *qui patrem ſuum anno praeterito occiderat*, *diligenter inquirere. Cumque puero juſſa complenti reſponderetur a quodam*, *proxime illum adeſſe*, *quem quaereret*: *venire rogate*, *inquit*, *eum huc quantocius*, *quia ſecum ſermocinari ſenior*, *hoc eſt*, *dominus appetit meus. Quo veniente et utrimque alterius adventu denuntiato*, *mox praeparatis equis ab utroque itur*, *et in medio amne occurrentibus atque colloquentibus ait Gewilieb epiſcopus*: *Accipe jam ferrum*, *quo patrem vindico carum. Haec igitur dicens*, *gladio* An. 744.

 mox

mox perfodit illum; qui ſtatim corruens ex equo, in flumine exhalavit ſpiritum. Cumque ſui talia agnoſcerent, ab omnibus clamabatur, utrimque confertis cuneis ſummopere dimicabatur: ſuperatisque Saxonibus Karlomannus cum ſuis ad propria remeavit, nemine id quod factum eſt a Gewiliebo in homicidii crimen imputante. Unde et reverſus ſolitos epiſcopales ſibi vindicavit uſus.

LXIII.

An. 745.

Schann. T. I. p. 54. *Capitulare (a) incerti anni datum in ſynodo, cui interfuit Bonifacius apoſtolicae ſedis legatus.*

Circa annum Chriſti DCCXLIV. *Zachariae* papae III. *Childerici* III. regis II.

Incipiunt Capitula.

I. De expoſito infante.
II. De trigeſimis mortuorum.
III. De muliere enixa.
IV. De clericis, qui comam nutriunt.
V. De ſacerdotibus, qui demigrant.
VI. De loco laicorum in eccleſia.
VII. De ſervis clericorum.
VIII. De invaſoribus rerum eccleſiae.
IX. De regula collectarum.
X. De profeſſione ſacerdotum.
XI. De teſtamento ſacerdotum.
XII. De archi-diaconis.
XIII. De compoſitoribus cantionum.
XIV. De modo ſacramenti.
XV. De libertis, ut non ſint teſtes.
XVI. De commutatione.
XVII. De fidejuſſore.
XVIII. De perſonis judiciorum.
XIX. De agnatis et cognatis.
XX. De falſa moneta.

XXI. De

(a) Editum primum a Baluzio, Tomo I. *Capitularium* e veteri codice MS. Bibliothecae *Thuanae*, cum hoc titulo: *Ex concilio regum, quibus legatus Romanae ſedis interfuit* Bonifacius pag. 151. et ſeqq.

Digitized by Google

XXI. De homicidis ad eccleſiam confugientibus.
XXII. De latronibus.
XXIII. De die Dominico.
XXIV. De empto a fure.
XXV. De alieno animali occiſo.
XXVI. De compoſitione incenſae domus.
XXVII. De via convicinali.
XXVIII. De rebus commendatis incenſis.

Incipiunt praedicta capitula et eorum textus.

De expoſito infante.

I. Si expoſitus ante eccleſiam cujuscunque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat collector epiſtolam. Et ſi is qui collectus eſt, intra decem dies quaeſitus, agnitusque non fuerit, ſecurus habeat, qui collegit. Sane, qui poſt praedictum tempus ejus calumniator extiterit, ut homicida damnabitur, ſicut patrum ſanxit auctoritas.

De trigeſimis mortuorum.

II. Fideles pro defunctis amicis jejunia et oblationes triginta diebus adimpleri faciant, et mortuum ſuper mortuum non ponant, nec oſſa defunctorum ſuper terram dimittant. Quod ſi fecerint, canonicae ſententiae ſubjacebunt.

De muliere enixa.

III. Cum enixa fuerit mulier, ſi ſtatim actura gratias intrat eccleſiam nullo hinc peccati pondere gravatur; voluptas enim carnis, non dolor, in culpa eſt; in prolis vero praelatione gemitus eſt. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare eccleſiam, ipſam ei poenam ſuam in culpam deputamus.

De clericis, qui comam nutriunt.

IV. Sancitum eſt, ut clerici, qui comam nutriunt, ab archi-diacono, etſi noluerint, inviti tondeantur. Veſtimenta vero vel calciamenta eis, niſi religionem deceant, habere non liceat.

De

Digitized by Google

De ſacerdotibus, qui demigrant.

V. De ſacerdotibus, qui ſuos titulos (*a*) absque licentia epiſcopi dimittunt aut dimiſerunt, ſtatutum eſt, ut tam diu a communione habeantur alieni, quousque ad ſuos titulos revertantur.

De loco laicorum in eccleſia.

VI. Laici ſecus altare intra cancellos (*b*) tam ad vigilias, quam ad miſſas ſtare penitus non praeſumant.

De ſervis clericorum.

VII. Eccleſiarum ſervos, vel epiſcoporum, vel clericorum a judicibus, vel actoribus publicis in diverſis angariis (*c*) fatigari divina prohibemus auctoritate ſi quis vero judicum vel actorum clericum, aut ſervum clericalem eccleſiae in publicis vel privatis negotiis voluerit occupare, ab eccleſia, cui impedimeutum facit, efficiatur extraneus.

De invaſoribus rerum eccleſiae.

VIII. Qui reiculam (*d*) eccleſiae petierit a regibus, et horrendae cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapuerit, irrita habeantur, quae obtinent, et ipſi ab eccleſia, quam ſpoliare cupiunt, excludantur.

De

(*a*) *Titulus.*] Eccleſia ad quam deſerviendam ordinabantur presbyteri, ita ut in ea ſtabilitatis promiſſionem facere tenerentur et ab ea recedere iis non liceret. Synodus Remensis an. DCCCXIII. c. 2c. *ut presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.* Addit Turon. III. c. 14. *Sed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt.*

(*b*) *Cancelli altaris*] Quibus ſeptum vel locus altaris munitur. Synodus Romana: *Saeculares . . . nec inter ſacros cancellos ordinibus debitos, niſi permittente epiſcopo, adtentent accedere.* Statuta Ordinis Hospitalariorum S. Joannis Hierosol. tit. 3. §. 7. *ne fratres noſtri, cum divina celebrantur, cancellum ſeu chorum intrent, nec altari adhaereant.*

(*c*) *Angariae*] Dicuntur jumentorum vel plauſtrorum praeſtationes et quidem per viam directam ut *parangariae* alioverſum; in l. 7. cod. *de Fabricenſib.* lib. 11. et in l. 4. Cod. Theod. *de curſu publ. etc.*

(*d*) *Reicula*] Recula, recella, reſcula, parva res ſeu parvi momenti. Testam. Bertichramni Episc. cenom. *Reicolas quas ſanctae Eccleſiae . . . . . per ſuum teſtamentum dedit.* Sic utuntur Apulejus lib. 4. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei etc.

Digitized by Google

De regula collectarum. (e)

IX. Nullus in praecibus niſi ad Patrem dirigat orationem, ſecundum illud: *Si quid petieritis patrem in nomine meo.* Et ut prius eas cum inſtructionibus tractet. *Joannis XIV. 14.*

De profeſſionibus ſacerdotum.

X. Quando presbyteri vel diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos epiſcopo ſuo profeſſionem facere.

De teſtamento ſacerdotum.

XI. Presbyteri poſt ordinationem ſuae paupertatis praedia comparantes, teſtamenta eccleſiis confirment. Sin aliter, ut fraudatores teneantur.

De archi-diaconis. (f)

XII. Praevideant epiſcopi, ne cupiditas archi-diaconorum ſuorum culpas nutriat, quia multis modis mentitur iniquitas ſibi.

De compoſitoribus cantionum.

XIII. Qui in blaſphemiam alterius cantica compoſuerit, vel qui ea cantaverit, extra ordinem judicetur. Nam lex hujusmodi praecipit exiliari.

(e) *Collectarum.*] Collecta, oratio, quam is qui clero vel monachis praeeſt aut cui officium divinum incumbit celebrare, finito et expleto quolibet canonico officio velut omnium aſtantium vota et praeces in unum colligens, publice et voce altiori recitat: ſic dicta inquit Micrologus *de obſervat. Eccleſ.* cap. 3. *eo quod ſacerdos, qui legatione fungitur pro populo, ad Dominum omnium petitiones ea oratione colligat atque concludat.* Alcuinus lib. *de divin. offic. Collecta dicta eſt a collectione, eo quod ex auctoritate divinarum ſcripturarum ſit collecta, quae in eccleſia leguntur.*

(f) *Archidiaconus.*] Primus inter diaconos, qui caeteris diaconis praeeſt, quale potiſſimum fuerit archidiaconorum munus, pluribus exſequitur Isidorus Junior *Epiſt. ad Leudfred. Archidiaconus imperat ſubdiaconis et levitis, ad quem pertinent iſta miniſteria, ordinatio veſtiendi altaris a levitis, cura incenſi et ſacrificii neceſſaria ſollicitudo, qui levitarum apoſtolum et evangelium legat etc. Sollicitudo quoque paroeciarum et ordinatio et jurgia ad ejus pertinent curam ... ipſe inquirit paroecias cum juſſione epiſcopi etc.*

De modo ſacramenti. (g)

XIV. Omne ſacramentum in eccleſia, et ſuper reliquias juretur! Sic illum Deus adjuvet, et illi ſancti, quorum ſunt iſtae reliquiae.

De libertis, ut non ſint teſtes.

XV. Libertus et liberta in nullis negotiis contra quenquam teſtimonium dicere permittantur, exceptis illis cauſis, in quibus Ingenuitas deeſſet, ſicut praemiſſum eſt et de ſervis, quia indignum noſtra penſat clementia, ut libertorum teſtimonia ingenuis damna incutiant. Qui vero ex iisdem fuerint progeniti, ad teſtimonium a tertia generatione admittuntur.

De commutatione.

XVI. Commutatio, ſi non fuerit per vim vel metum extorta, talem qualem et emptio habeat firmitatem.

De fidejuſſore.

XVII. Si quis contemto fidejuſſore debitorem ſuum tenere maluerit, fidejuſſor et haeres ejus a fidejuſſionis vinculo liberantur.

De perſonis judiciorum.

XVIII. In judiciis quatuor debent eſſe perſonae, accuſator, defenſor, teſtes, judex, accuſator uti debet intentione ad amplificandam cauſam, defenſor extenuatione ad minuendam, teſtes veritate, judex aequitate.

De agnatis et cognatis.

XIX. Agnati ſunt, qui per virilem ſexum deſcendunt, cognati, qui per foemineum. Et ideo patrui vel patruorum filii et agnati ſunt et cognati.

(g) *Sacramentum.]* Idem ac juramentum. Hincmarus *de divortio Lotharii et Tethbergae* Interrog. 6. *Juramentum, quod uſitato nomine adpellatur ſacramentum, quia in eo illud oculis fidei pervidetur, quod corporis oculis non conſpicitur.* Capitularia Caroli M. lib. 6. c. 209. *Omne ſacramentum in eccleſia et ſuper reliquias juretur etc.* Chron. Laurisham. pag. 75. *Super ſacras reliquias hoc jurare debebit.*

Digitized by Google

LXIV.

Synodus ſexta a S. Bonifacio celebrata eſt ann. DCCXLV. loco incerto in provincia *Francorum*, *Moguntiae* congregatam opinatur Serarius, ſed hanc opinionem fundamento deſtitutam ait Eckartus *Rer. Francic.* lib. XXIII. p. 466. Praeſentes in ſynodo fuiſſe octo epiſcopos, *Anglos* omnes, Bonifacius ipſe in ep. ad *Heresfridum* presbyterum inter *Bonifacianas* num. X. teſtatur. Nomina ſex epiſcoporum nobis conſervavit epiſtola XIX. quam *Ethelbaldo* regi *Merciorum* Bonifacius *archiepiſcopus legatus Germanicus Romanae eccleſiae et Wevera et Burckart et Warbeth et Abel et Wilibald coepiſcopi ſcripſerunt. Weverae* nomen corruptum videtur ex illo *Wettenae* ſive *Wittani Bureburgenſis* epiſcopi. *Burchardus Wirceburgenſi* eccleſiae praeerat. *Warbeth* unus eſt cum *Hartberto Senonum* archiepiſcopo et *Abel* archiepiſcopus *Remenſis*, qui, cum in ſedibus ſuis non reciperentur; apud Bonifacium tunc haerebant. *Wilibaldum* epiſcopum *Eichſtetenſem* eſſe notum eſt. Duorum reliquorum epiſcoporum nomina latent. Condemnati in hac ſynodo ſunt *Aldebertus* et *Clemens*, ut ex actis concilii *Romani* patet. Jam etiam epiſcopali gradu dejectus eſt *Gewiliebus* epiſcopus *Moguntinus*, quem recentiores male *Gervilionem* nominant. Hic enim poſt commiſſum anno ſuperiore homicidium nihilominus ſacra tractaverat. Unde S. Bonifacius in ſynodo jam facinus ejus expoſuit et conteſtatus eſt, nullum homicidii reatu pollutum epiſcopali officio fungi debere. Objecit etiam eidem, propriis ſe vidiſſe oculis, ipſum cum avibus canibusque jocantem, quod epiſcopo nullatenus liceret. *Gewiliebus* culpam confeſſus, ſynodi judicio ſe ſubmiſit, ut Othlonus lib. I. cap. 37. refert, juſteque ſe deponi ab ordine epiſcopali agnovit. Ex litteris tamen *Zachariae* n. CXXXVIII. concludas, eum a ſynodi ſententia ad pontificem provocaſſe. S. Bonifacius acta ſynodi *Aldebertum* et *Clementem* concernentia Romam per *Denearдum* presbyterum miſit. Ubi notandum, duos haereticos an. DCCXLII. modo correptos non reſipuiſſe; atque ideo ſolemnius condemnatos eſſe. Ex epiſtolis ſupra nominatis ulteriora ſynodi acta perſpicere licet.

LXV.

CONCILIUM GERMANICUM III.

Auctoritate ſancti Bonifacii *Romanae ſedis legati congregatum anno Domini DCCXLV. in quo Aldebertus et Clemens haeretici damnantur, et poſt Gervilionem Moguntiae epiſcopum ob crimen homicidii depoſitum ſanctus* Bonifacius *factus eſt archiepiſcopus Moguntinus.*

Cum ita, *Carlomanno* jubente, et Bonifacio conſulente, ſynodus haberetur, multi illi non ſolum clerici quilibet haeretica pravitate infecti extra eccleſiae communionem pellebantur, ſed etiam epiſcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris qui tum in *Germania* graſſabatur, praecipui auctores duo fuere haeretici, *Clemens* et *Aldebertus*: de quibus poſtea cum epiſtolas ad *Zachariam* pontificem datas protulerimus, opportunius dicetur. In iis enim illorum haereſis exitialis commemoratur. Depoſitus eſt etiam tunc *Gervilio Moguntinae* ſedis antiſtes; cujus quidem depoſitionis cauſa fuit haec.

Ea tempeſtate *Saxonibus Thuringiam* vaſtantibus, ejus provinciae homines *Carlomanni* opem implorabant. Ille mox exercitum mittit, et cum eo *Geroldum Moguntinum* epiſcopum *Gervilionis* patrem. In ipſo autem conflictu *Geroldus* cum plerisque aliis caeſus eſt. *Gervilio* vero filius ejus, qui tum adhuc laicus in palatio verſabatur, in clerum adſciſcitur leniendi doloris cauſa, quem ex patris morte conceperat; eidemque in *Moguntino* pontificatu ſubrogatur. Non diu poſt *Carlomannus* rurſus colligit militem, proficiſcitur contra *Saxones*, *Gervilionem* ſecum ducit. Exercitu utroque ultra citraque ripam fluminis *Viſurgis* (auctor vocat *Wiſaraham*) conſidente, *Gervilio* jubet puerum ſuum ire ad hoſtium caſtra, diligenter illic inquirere nomen ejus, qui patrem ipſius interfecerat. Abit puer, diſcit ex quodam non longe abeſſe eum, quem quaereret: rogat ut ad domini ſui colloquium properare velit. Venit ille, et adventu ejus denuntiato, paratis equis, epiſcopus *Gervilio* ei procedit obviam, et cum in medio flumine inter ſe colloquerentur, *Gervilio* clam ferens gladium, hominem confodit, ita dicens: accipe jam ferrum, quo patrem vindico carum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat ſpiritum. Repente autem ejus comperta caede, ſublato clamore utrimque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, *Saxoni-*

bus

Digitized by Google

cognati. Avunculi vero et avunculorum filii cognati ſunt, non agnati.

De falſa moneta.

XX. De falſa moneta jubemus, ut qui eam percuſiſſe comprobatus fuerit, manus ei amputetur; et qui hoc conſenſit, ſi liber eſt, ſexaginta ſolidos componat: ſi ſervus, ſexaginta ictus accipiat.

De homicidis ad eccleſiam confugientibus.

XXI. Homicidis vel caeteris reis, qui legibus mori debent, ſi ad eccleſiam confugerint, nullus eis victus detur.

De latronibus.

XXII. De latronibus praecipimus obſervandum, ut pro prima culpa unum oculum perdat: de alia vero naſus ei truncetur; de tertia culpa, ſi non emendaverit, morietur.

De die Dominico.

XXIII. Si quis die Dominico opera ſervilia fecerit, liber homo, ſi boves junxerit, dextrum bovem perdat. Et ſi alia, quae prohibita ſunt, fecerit, ſacerdotibus illa emendet: ſicut de reliquis negligentiis judicibus emendari ſolet, et poenitentiam inſuper accipiat. Similiter de praecipuis feſtivitatibus.

De empto a fure.

XXIV. Si quis de fure neſciens aliquid emerit, quaerat accepto ſpatio furem. Quem ſi non potuerit invenire, probet ſe ſacramento innocentem, et rem reſtituat, et furem quaerere non omittat. Quod ſi furem celaverit, et perjuraſſe poſtea detectus fuerit, tanquam fur et ipſe damnetur.

De alieno animali occiſo.

XXV. Si quis caſu faciente occiderit alienum animal, et non negaverit ſimile dare non tardet, et cadaver mortui accipiat.

Digitized by Google

De compoſitione incenſae domus.

XXVI. Si quis incenderit alienam domum, primo omnia aedificia reſtituat, et quidquid ibi arſerit, componat, et inſuper LX. ſolidos, et publica poenitentia multetur. Et quotquot homines de ipſo incendio evaſerint, unicuique ſecundum legem ſuam componat, et quidquid perdiderint, reſtituat.

De via convicinali. (h)

XXVII. Si quis viam convicinalem vel paſtoralem clauſerit, cum ſua lege componat, et ipſam viam apertiat.

De rebus commendatis incenſis.

XXVIII. Si cui commendatae res fuerint, vel traditae ad vendendum, et in domo ejus cum rebus ſuis . . . .

Caetera deſunt in MS.

Eckhart *Hiſtoriae rerum Franc.* L.XXIII. N. LXXVIII. hunc coetum regum (ſi per abuſum vocantur *Pippinus* et *Carolomannus*) inter comitia, non inter ſynodos refert, verum cum codex MS. ſynodum vocet, et plurima capitula tractent de perſonis et locis eccleſiaſticis; jure inter ſynodos referimus.

LXIV.

(h) *Via* vel ſemita convicinalis vel paſtoralis, in lege Bajoar. tit. 9. c. 14. *de via convicinali vel paſtorali, qui eam alicui contra legem clauſerit.* Vias vicinales inter publicas vias ponit Ulpianus.

Digitized by Google

bus victis, *Carlomannus* ad ſua ſe recipit, nemine tum id quod *Gervilio* fecerat pro homicidio ei imputante. Itaque reverſus domum, perrexit ſolito more epiſcopi munia obire.

At ſanctus praeſul BONIFACIUS inter caetera hoc etiam in ſynodo pronuntiavit: neminem qui hominis caede pollutus ſit, ſacerdotio fungi poſſe. Tum etiam objecit ei, ſuis ſe conſpexiſſe oculis illum cum avibus et canibus ludentem, quod epiſcopo fas non eſſet. *Gervilio* his auditis, ſentiens ſe nullo pacto contra ſtimulum vel ſaecularis potentiae, vel canonicae auctoritatis, quae per ſanctum BONIFACIUM in praeſentes omnes proferebatur, calcitrare poſſe; omnium de ſe calculis ſubſcripſit, et exauctoratus eſt. Eo autem depoſito, ſanctus BONIFACIUS a *Carlomanno* et *Pippino* fratre ejus *Moguntinae* ſedi praeficitur. Et ut ejus dignitas eſſet eminentior, ſtatuerunt iidem principes eccleſiam *Moguntinam*, quae tum alteri ſubjecta erat, in totius *Germaniae* metropolim provehere: miſſaque mox legatione a *Romano* pontifice id impetrarunt. (*a*)

LXVI.

AD EPIST. CXXXIV.

Romana Synodus (a) de haereticis a S. Boniſacio damnatis ad eundem et alios in Germaniam miſſa.

In nomine Domini* Jeſu Chriſti, imperante Domino piiſſimo Auguſto *M. noſtri.
Conſtantino imperatore, anno XXV.*, poſt conſulatum ejus anno *M. XXVI.
quinto, menſe Octobris die viceſima quinta, indictione quarta et decima: reſidente* ſanctiſſimo ac beatiſſimo Domino *Zacharia* papa in patriarchio* (1) *Lateranenſi*, in Baſilica, quae apellatur *Theodori*: conſidentibus autem cum eo ſanctiſſimis epiſcopis *Epiphanio Silvae Candidae*, *Benedicto Nomento*, *Venantio Praeneſte**, *Gregorio Portuenſi**, *Niceta Gabiis*, *Theodoro*, *Ortenſi**, *Gratioſo Villitrias*, ſeu venerabilibus presbyteris, id eſt, *Joanne archipresbytero*, *Gregorio*, *Stephano*, *item Stephano*, *Dominico*, *Theodoro*, *Anaſtaſio*, *Georgio*, *Sergio*, *Jordane*, *Leone*, *item Leone*, *Gregorio*, *Stephano*, *Euſtochio*, *Procopio*, *atque Theophanio*, praepoſitis in medio ſacroſanctis evangeliis: aſtantibus quoque diaconibus, vel cuncto clero, *Gregorius* notarius (2) regionarius et nomenculator dixit: *Denear dus* religioſus presbyter, legatus BONIFACII ſanctiſſimi archiepiſcopi

* *M. praeſedente.*
* *M. Patriarchia Lateranenſe.*
* *M Peneſtre.*
* *M Portuenſe.*
* *M. Ortenſe.*

(*a*) HARDUIN. Tom. III. Coll. Concil pag. 1934.

copi provinciae *Germaniae*, directus apud veſtrum ſanctum apoſtolatum, prae velo (3) eſt, et petit ſe ingredi. Quid praecipitis? Dictum eſt: ingrediatur.

Cumque ingreſſus *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa ſanctae Dei catholicae atque apoſtolicae urbis *Romae* dixit: ante hos dies ſyllabas reverendiſſimi atque ſanctiſſimi fratris noſtri Bonifacii archiepiſcopi nobis retuliſti, per quas nobis, quae opportuna eis viſa ſunt, indicavit. Quid ergo denuo noſtris ſecretariis (4) te ingredi poſtulaſti? *Deneardus* religioſus presbyter dixit: Domine mi, dum juxta ſancti apoſtolatus praeceptionem, meus dominus Bonifacius epiſcopus, famulus pietatis veſtrae, in provincia *Francorum* ſynodum aggregaſſet, et reperiſſet illic falſos ſacerdotes, haereticos, et ſchiſmaticos, id eſt *Aldebertum*, et *Clementem*, ſacerdotio privans, una cum principibus *Francorum*, retrudi fecit in cuſtodiam. Illi autem non in poenitentia degunt, ut judicatum eſt: ſed e contrario adhuc populum ſeducunt,* pro quo et hanc epiſtolam praefati mei domini, quam manibus gero, veſtro ſancto apoſtolatui miſſus offero, ut eam coram ſacroſancto concilio relegi faciatis. Dictum eſt: ſuſcipiatur epiſtola, et coram noſtra praeſentia relegatur, et accipiens *Theophanius* notarius regionarius, et ſacellarius* relegit in his ſermonibus.

* M. ſeducent.

* M. Sacellarius.

EDIT. SERAR. CXXXV.

EPISTOLA LXVII.

EXCELLENTISSIMO PATRI, ATQUE APOSTOLICO PONTIFICI, ET EX AUCTORITATE SANCTI PETRI PRINCIPIS APOSTOLORUM MAGISTERIO FRETO, ZACHARIAE PAPAE, BONIFACIUS EXIGUUS, SERVUS SERVORUM DEI, OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Poſtquam me ante annos prope XXX. *(a)* ſub familiaritate et ſervitio apoſtolicae ſedis, annuente et jubente venerandae memoriae antiſtite apoſtolico *Gregorio*, anteriore voto conſtrinxi; quidquid mihi laetitiae vel triſtitiae acciderat, apoſtolico pontifici ſolebam indicare, ut in

laetis

(a) Litterae primae *Gregorii* II. P. P. datae Bonifacio cum facultate praedicandi evangelii gentibus, datae ſunt idibus Maji: *Leonis* auguſti anno III. imperii, indictione II. adeoque anno DCCXIX. ſed ab anno DCCXVII *Romam* profectus dedicaverat ſe apoſtolico miniſterio; ab anno autem DCCXVII. ad DCCXLV. ſunt prope anni XXX. Vide epiſtolam CXVIII. inter editas a Serario.

Digitized by Google

laetis ſimul laudaremus Deum, et in triſtibus ejus conſilio roborarer *, et ſicut tunc, et nunc mihi liceat, Pietati Veſtrae ſupplico, ſicut ſcriptum eſt : *interroga patrem tuum*, *et annuntiabit tibi* : *ſeniores tuos*, *et dicent tibi* : notum enim ſit Paternitati Veſtrae, quia poſtquam indigno mihi mandaſtis in provincia *Francorum*, ſicut et ipſi rogaverunt ſacerdotes *, concilio ſynodali et conventui praeeſſe, multas injurias et perſecutiones paſſus ſum, maxime * a falſis ſacerdotibus, ab adulteratis * diaconibus, et fornicariis clericis. Maximus tamen mihi labor fuit contra duos haereticos peſſimos et publicos, et blaſphemos contra Deum, et contra catholicam fidem. Unus eorum *, qui dicitur *Aldebertus* *, natione generis *Gallus* eſt; alter qui dicitur *Clemens*, genere *Scotus* eſt : ſpecie erroris diverſi, ſed pondere peccatorum pares. * Contra iſtos obſecro apoſtolicam Auctoritatem Veſtram, quod meam mediocritatem defendere et adjuvare, et per ſcripta Veſtra populum *Francorum* et *Gallorum* corrigere ſtudeatis : ut haereticorum fabulas, et vana prodigia, et ſigna praecurſoris antichriſti non ſectentur: ſed ad canonica jura, et ad viam verae doctrinae convertantur. Et ut per verbum Veſtrum iſti duo haeretici mittantur in carcerem, ſi Vobis juſtum eſſe videatur, cum vitam et doctrinam illorum Vobis intimavero: et nemo * cum eis loquatur, vel communionem habeat; ne forte fermento doctrinae illorum fermentatus aliquis pereat : ſed ſegregati vivant, et juxta dictum apoſtoli hujusmodi: *Traditi ſatanae in interitum carnis ſint*, *ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini* : et juxta evangelicum praeceptum, *dum eccleſiam non audierint* *, *ſint nobis ſicut ethnici et publicani*, donec diſcant non blasphemare, nec ſcindere tunicam *. Chriſti : propter iſtos enim perſecutiones et inimicitias, et maledictiones multorum populorum patior, et eccleſia Chriſti impedimentum fidei et doctrinae ſanctae * ſuſtinet. Dicunt enim de *Aldeberto*, quod eis ſanctiſſimum apoſtolum abſtulerim *, patronum et oratorem, et virtutum factorem et ſignorum oſtenſorem abſtraxerim. * Sed Pietas Veſtra audiens vitam ejus, judicet ex fructu operum *, utrum veſtimentis ovium indutus, intus autem lupus rapax ſit *, an non? In primaeva enim aetate hypocrita fuit, dicens, quod ſibi angelus Domini in ſpecie hominis de extremis finibus mundi mirae et tamen incertae ſanctitatis reliquias attulerit *, et exinde poſſet * omnia quaecumque a Deo poſceret impetrare : et tunc demum per illam ſimulationem, ſicut apoſtolus *Paulus* praedixit, domos multorum penetravit, et captivas poſt ſe mulierculas duxit oneratas peccatis, quae ducebantur variis deſideriis : et multitudinem ruſticorum ſeduxit *, dicentium, quod ipſe eſſet vir apoſtolicae ſanctitatis et ſigna atque prodigia faceret. * Deinde conduxit epiſcopos indoctos, qui

Y ſe

* *M. roborarer, ita et nunc mihi vobis liceat etc.*
Deuteron. XXXII. 7.
* *M. ſacerdotali concilio et ſynodali conventui.*
* *M. ſemper.*
* *M. presbyteris ſe u.*
* *M. eorum* omiſſ.
* *M. Eldebert.*
* *M. compares.*
* *M. nullus.*
I. Corinth. V. 5.
Matth. XVIII. 17.
* *M. audierunt*
* *M. tonicam.*
* *M. rectae.*
* *M. abſtuliſſem.*
* *M. abſtraxiſſem.*
* *M. operum* omiſſ.
* *M. fuiſſet.*
* *M. attuliſſet.*
* *M. potuiſſet.*
II. Timoth. III, 6.
* *M. ſeduxit* omiſſ.
* *M. feciſſet.*

Digitized by Google

ſe contra praecepta canonum abſolute ordinaverunt (*b*) tum demum in tantam ſuperbiam elatus eſt, ut ſe aequipararet apoſtolis Chriſti. Et dedignabatur in alicujus honore apoſtolorum vel martyrum eccleſiam conſecrare°; improperans hominibus etiam, cur tantopere ſtuderent ſanctorum apoſtolorum limina viſitare. Poſtea, quod abſurdum eſt, in proprii nominis honore dedicavit oratoria; vel ut verius dicam, ſordidavit. Fecit quoque° cruciculas (*c*) et oratoriola in campis, et° fontes, vel ubicumque ſibi viſum fuit: et juſſit ibi publicas orationes celebrari°, donec multitudines populorum, ſpretis caeteris epiſcopis, et dimiſſis antiquis eccleſiis in talibus locis conventus celebrarent° dicentes: merita ſancti *Aldeberti* adjuvabunt nos. Ungulas° quoque et capillos ſuos° dedit ad honorificandum, et portandum cum reliquiis ſancti *Petri* principis apoſtolorum. Tum demum, quod maximum ſcelus, et blaſphemia contra Deum eſſe videbatur, fecit. Venienti enim populo et proſtrato ante pedes ejus, et cupienti confiteri peccata ſua, dixit: *ſcio omnia peccata veſtra, quia mihi cognita ſunt omnia° occulta.° Non eſt opus confiteri, ſed dimiſſa ſunt peccata veſtra praeterita: ſecuri et abſoluti redite° ad domos veſtras cum pace.* Et omnia quaecumque ſanctum evangelium hypocritas feciſſe teſtatur, ſuo habitu, et inceſſu, et moribus imitatus eſt.

* *M. et interrogavit quid voluiſſent homines viſitando limina ſanctorum apoſtolorum, poſtea in proprio honore ſuo dedicavit etc.*
* *M. quoque* omiſſ.
* *M. et ad fontes.*
* *M. celebrare*
* *M. celebrabant.*
* *M. ſuas.*
* *M. ſuos* omiſſ.
* *M. omnia* omiſſ.
* *M. veſtra.*
* *M. revertimini.*

Alter autem haereticus, qui dicitur *Clemens*, contra catholicam contendit eccleſiam, et canones eccleſiarum Chriſti abnegat et refutat: tractatus et ſermones* ſanctorum patrum, *Hieronymi*, *Auguſtini*, *Gregorii* recuſat. Synodalia jura ſpernens, proprio ſenſu affirmat, ſe poſt duos filios ſibi in adulterio natos ſub nomine epiſcopi eſſe poſſe chriſtianae legis epiſcopum. Judaismum inducens judicat juſtum eſſe chriſtiano, ut ſi voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Contra° fidem quoque ſanctorum patrum contendit, dicens, quod Chriſtus filius Dei deſcendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberavit°, credulos et incredulos, laudatores Dei ſimul et cultores idolorum: et multa alia horribilia *de praedeſtinatione Dei* contraria fidei catholicae affirmat. Quapropter de hoc quoque haeretico precor, ut per litteras Veſtras mandare curetis duci *Carlomanno*, ut mittatur in cuſtodiam; quatenus° ſemina ſatanae latius non ſeminet, et ne forte° ovis morbida totum gregem contaminet.° Valere Sanctitatem Veſtram, et proſperis profectibus gaudere in longitudine° dierum optamus.

* *M. intellectus.*
* *M. qui contra.*
* *M. liberaſſet.*
* *M. ut.*
* *M. forſitan una ovis.*
* *M. polluat.*
* *M. longitudinem.*

Cum-

(*b*) *Ordinaverunt.*] Scilicet epiſcopum.
(*c*) *Cruciculas.*] ep. CXLIV.

Cumque relecta eſſet, *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa
dixit: Audiſtis, fratres chariſſimi; quod ° in iſta epiſtola relectum ſit ex *M. quid.*
ſacrilegis illis, qui ſe ad ſuam condemnationem apoſtolis° praetulerunt. *M. apoſtolos populis praedicaverunte.*
Sanctiſſimi epiſcopi et venerabiles presbyteri reſponderunt: audivimus
certe per omnia, non apoſtolos, ſed miniſtros ſatanae, et praecurſores
antichriſti. Quis enim aliquando apoſtolorum, aut quilibet ſanctorum, ex
capillis ſuis, aut ungulis, ſanctuaria° populis exhibuerunt [1], ut iſte ſacrile- *M. pro ſanctuali.*
gus et pernicioſus *Aldebertus.*° Sed hoc ſcelus a veſtro apoſtolatu eſt re- *M. agere conatur.*
ſecandum, tam de illo, quam etiam° de illo transgreſſore *Clemente*, qui *M. etiam et.*
ſacros canones ſpernit, atque expoſitiones° ſanctorum patrum, et dicta *M. expoſitionem ſanctorum patrum Ambroſii Auguſtini et caeterorum reſpuit dicta ſanctorum, ſed iſti juxta, et de transgreſſionibus ſuis etc.*
ſanctorum: ut pro transgreſſionibus ſuis dignam ſuſcipiant ſententiam.
Sanctiſſimus ac beatiſſimus papa *Zacharias* dixit: quia hodie jam tardior
hora eſt, venturo ſecretario[2] (*d*) relectis iterum vita eorum et actibus,
communi conſenſu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractandum eſt.

In nomine Domini Dei, et Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, imperante Domi-
no° Auguſto *Conſtantino* magno imperatore anno XXVI. poſt conſulatum *M. piiſſimo.*
ejus an. V. menſe Octobris, die XXV. indictione XIV. praeſidente* ſan- *M. praeſedente.*
ctiſſimo ac beatiſſimo° *Zacharia* papa in patriarchio(1) *Lateranenſi*, in Baſilica, *M. Domino.*
quae appellatur *Theodori*, conſidentibus° etiam cum eo ſanctiſſimis epiſ- *M. conſedentibus.*
copis, *Epiphanio Silvae° Candidae*, *Benedicto Nomento*, *Venantio Praeneſte*[3],* *M. Silva Candida.*
Gregorio Portuenſe, *Niceta Gabiis*, *Theodoro Oſtienſe**, *Gratioſo Velitris*°: *M. Oſtenſe.* *M. Villitrias.*
ſeu venerabilibus presbyteris, id eſt, *Joanne* archipresbytero, *Gregorio*,
Stephano, item *Stephano*, *Dominico*, *Theodoro*, *Anaſtaſio*, *Georgio*, *Ser-
gio*, *Jordane*, *Leone*, item *Leone*, *Gregorio*, *Stephano*, *Euſtachio*°, *Pro-* *M. Euſtathio*

1 M. *tribuerunt.* 2 M. *etiam conſcriptam vitam et orationem, quam ſibi expoſuit vel caetera quae utebatur dum nobis relecta fuerint communi conſenſu mediante Deo quid fieri debeat, pertractandum eſt.* 3 M. *Peneſtre.*

(*d*) *Secretario.*] Secretarium erat camera eccleſiae conjuncta, in qua libri pro officiis et ſynodis adſervabantur, uti in diaconia veſtes, et veſtiaria. Hic autem ſumitur pro ſeſſione et conventu epiſcoporum intra eccleſiam, vel intra ſecretarium eccleſiae.

Secretarium hic ſumitur pro eo quod alias in conciliis dici ſolet ſeſſio aut conventus et congregatio, prout declarant adjunctae ſaepius voces, *praeteritum* et *futurum* aut *venturum.* Alias eſt locus in templo arcanior, ut apud V. Bedam lib. 2. hiſt. c. 1. et accepit nomen ipſe, conventus, quod eo in loco fieret. Apud S. Augustinum Conc. 2. pſ. 34. *Secretaria mentis* leguntur.

Digitized by Google

copio, atque Theophanio. Propoſitis* in medio ſacroſanctis evangeliis: adſtantibus quoque diaconibus, vel cuncto clero, *Gregorius* notarius (2) regionarius, et nomenculator* dixit: juxta veſtri ſancti apoſtolatus praeceptionem, quam in praeterito* juſſiſtis, *Deneardus* religioſus presbyter, adeſt prae velo (3): quid praecipitis? Dictum eſt: ingrediatur. Cumque ingreſſus eſſet, *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit: actus illius nefandiſſimi *Aldeberti*, ſive caetera*, quae de eo ſunt ſcripta, quae praeterito ſecretario prae manibus gerebas, coram praeſente concilio porrige legenda. Et accipiens *Theophanius* notarius regionarius et ſacellarius relegit vitam illius, cujus initium tale eſt:

** M. Prepoſitis.*
** M. numenculator.*
** M. Secretario.*
** M. illius conſcripta, quae etc.*

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Incipit vita ſancti et beati Dei famuli, et praeclari, atque per totum ſpecioſi, ex electione Dei nati, ſancti *Aldeberti* epiſcopi.

** M. Incipit vitam ſanctum et beatum Dei famulum praeclarum atque totum ſpecioſum ex electione Dei natum ſanctum Aldebertum Epiſcopum.*

De ſimplicibus parentibus fuit procreatus, et de gratia Dei eſt coronatus: quia dum in utero matris* eſſet, ibi gratiam Dei accepit*: et antequam perveniſſet beatiſſima nativitas ejus*, vidit genitrix ejus, quaſi per viſionem, egredientem vitulum de dextero latere ſuo: qui* vitulus deſignabat gratiam illam, quam ab angelo acceperat, antequam exiret de vulva.

** M. ſuae erat, ibidem etc.*
** M. coepit.*
** M. ſic vidit.*
** M. quia qui vitulus illi deſignabat etc.*

Cumque hic libellus usque ad finem lectus* fuiſſet, *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit: quid ad haec blaſphema reſpondetis, ſanctiſſimi Fratres? *Epiphanius* ſanctiſſimus epiſcopus* *Silvae Candidae*, dixit: certe apoſtolice Domine, ex divina inſpiratione motum eſt cor ſancti veſtri apoſtolatus, ut praedictum Bonifacium, ſanctiſſimum Fratrem noſtrum, epiſcopum, atque *Francorum* principes commoneretis; quatenus in partibus illis poſt longa tempora concilium aggregaretur ſacerdotum, ut haec ſchiſmata et blaſphemiae usquequaque ſancto veſtro apoſtolatui minime celarentur. *Zacharias*, ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa, dixit: ſi quid adhuc habet *Deneardus* religioſus presbyter nobis porrigere relegendum porrigat. *Deneardus* religioſus presbyter reſpondit: ecce, Domine, epiſtolam, qua (e) utebatur, et divulgabat eam* eſſe Jeſu*, et de coelo cecidiſſe. Et accipiens *Theophanius* notarius regionarius et ſacellarius relegit: cujus initium tale eſt:

** M. relectus.*
** M. ſanctae Eccleſiae ſylvae etc.*
** M. eam omiſſ.*
** M. Jeſum.*

In

(e) *Epiſtolam, qua.*] Tales e coelo epiſtolae commentitiae plures apud Sigebertum anno MXXXII. Dodechinum anno MXCVI. *Paralipom.* Ursperg. in *Hiſtoria Flagell.*

Digitized by Google

In Dei nomine incipit epiſtola Domini noſtri Jeſu Chriſti filii Dei, quae[*] in *Hieroſolyma* cecidit, et per *Michael* archangelum[*] inventa eſt ad portam *Ephrem* : et per manus ſacerdotis, nomine *Leorae*[*], epiſtola iſta relecta[*] fuit, et exemplata : et transmiſit eam[1] ad *Hieremiam* civitatem ad alium ſacerdotem, nomine *Talaſium* : et ipſe *Talaſius* transmiſit eandem[*] ad *Arabiam* civitatem, ad alium[2] ſacerdotem *Leobanium* : et ipſe *Leobanius* transmiſit epiſtolam iſtam ad *Wetſaviam*[*] civitatem : quam[3] recepit *Macherius* ſacerdos Dei, et transmiſit[*] in *montem ſancti Michael archangeli*. Et ipſa epiſtola per manus angeli Domini pervenit ad *Romanam* civitatem, ad locum ſepulchri ſancti *Petri*, ubi claves regni coelorum conſtitutae ſunt : et duodecim papati, qui ſunt in *Romana* civitate, triduanas fecerunt vigilias, in jejuniis et orationibus permanſerunt diebus ac noctibus : et caetera usque ad finem perlecta.

[*] *M. qui.* [*] *M. ipſa epiſtola.* [*] *M. Jeore.* [*] *M. relecta ipſa exemplata.* [*] *M. ipſam epiſtolam.* [*] *M. Vetſaniam.* [*] *M. ipſam epiſtolam.*

Zacharias ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit : pro certo, Fratres Chariſſimi, iſte[*] *Aldebertus* in inſaniam eſt converſus; et omes[4], qui hac utuntur ſcelerata epiſtola, more parvulorum, absque memoria mentium ſunt[*], et mulieribus[5] ſenſibus inſaniunt. Sed ne[6] leviores adhuc amplius decipiantur[*], indiſcuſſam et absque ſententia cauſam hanc in eum relinquere minime poſſumus. Sanctiſſimi epiſcopi et venerabiles presbyteri reſponderunt : ex divina illuſtratione cognoſcimus, cor veſtri ſancti apoſtolatus illuminatum, et quae a vobis dicta ſunt ex adminiſtratione ſancti Spiritus emanarunt. Et idcirco, ut a vobis praeviſum fuerit, in utrosque[*] ſententia promulgetur. *Zacharias* ſanctiſſimus ab beatiſſimus papa dixit : non ut[*] nobis ſolum viſum fuerit, ſed pariter cum ſanctitate veſtra eſt pertractandum : ſed ſi Domino placuerit, in futuro ſecretario (4), quod rectum viſum[*] fuerit, et dominus ſuis famulis adminiſtraverit. ex omnibus ejus[*] actis promulgabitur ſententia.

[*] *M. et praedictus.* [*] *M. eſſe poſſunt.* [*] *M. decipiant.* [*] *M. utrisque.* [*] *M. a nobis ſolum praeviſum fuerit ſed* [*] *M. praeviſum.* [*] *M. ejus omiſſ.*

In nomine Domini Dei noſtri Salvatoris Jeſu Chriſti, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Conſtantino* magno imperatore, anno XXVI. poſt conſulatum ejus anno V. menſe Octobris[*], die XXV. indictione XIV. praeſidente ſanctiſſimo ac beatiſſimo Domino *Zacharia* papa in patriarchio *Lateranenſi* in baſilica, quae appellatur *Theodori* : conſidentibus etiam cum eo ſanctiſſimis epiſcopis *Epiphanio de Silva Candida Benedicto Nomento*, *Venantio Praeneſte*[*], *Gregorio Portuenſe*, *Niceta Gabiis*, *Theodoro Oſtienſe*, *Gratioſo Velitris*[*] : atque venerabilibus presbyteris, *Joanne*

[*] *M. Octobris.* [*] *M. Peneſtrae.* [*] *M. Williitrias, ſeu.*

1 *M. ipſam epiſtolam ad Arabiam civitatem alio ſacerdoti Talaſio, et ipſe.* 2 *M. alio ſacerdoti Leoban.* 3 *M. et recepit epiſtolam.* 4 *M. omnis qui hanc utitur ſcelere commentatam epiſtolam.* 5 *M. mulieris.* 6 *M. ut ne.*

Joanne archipreſbytero, *Gregorio*, *Stephano*, item *Stephano*, *Dominico*, *Theodoro*, *Anaſtaſio*, *Georgio*, *Sergio*, *Jordane*, *Leone*, item *Leone*, *Gregorio*, *Stephano*, *Euſtachio*, *Procopio*, *Theophanio*. Propoſitis in medio ſanctis° evangeliis, adſtantibus quoque diaconibus, vel cuncto clero. *Gregorius* notarius regionarius et nomenculator dixit: Secundum quod a veſtro ſancto apoſtolatu praeceptum eſt in praeterito ſecretario, ut *Deneardus* religioſus preſbyter hodie ſe veſtris obtutibus praeſentaret praeſto eſt prae foribus, quid praecipitis? Dictum eſt: ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit: habes adhuc ex ſacrilegorum illorum conſcripto, quod° coram hoc° ſancto concilio porrigas [1] ad [2] relegendum? *Deneardus* religioſus preſbyter reſpondit: etiam Domine mi, habeo orationem quam ſibi *Aldebertus* componere niſus eſt, et ecce prae manibus eam gero, jubete eam ſuſcipi. Et accipiens eam° *Theophanius* ° notarius relegit coram omnibus, cujus initium tale eſt.

° *M. ſacroſanctis.*
° *M. ut.*
° *M. hoc ſancto* omiſſ.
° *M. eam Theophanius Notarius.* omiſſ. in Mog *accipiens relegit in his ſermonibus orationem cujus initium tale eſt:*

Domine Deus omnipotens, Chriſti filii Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater, et A, et Ω, qui ſedes ſuper ſeptimum [3] thronum, et ſuper Cherubim et Seraphim, tu [4] pietas magna, et dulcedinis [5] eſt tibi ſatis. Pater ſanctorum angelorum, qui feciſti coelum et terram, mare et omnia, quae in eis ſunt, te invoco et reclamo°, et invito te ſuper me miſerrimum°, quia tu dignatus fuiſti dicere: quodcumque petieritis a Patre in nomine meo, hoc faciam.° Ergo [6] ego te peto, quia in te confidit anima mea. Cumque per ordinem legeretur, ventum [7] eſt ad locum, ubi dicebat°: Precor vos, et conjuro vos et ſupplico me ad vos, angele° *Uriel*, angele *Raguil*, angele *Tubuel*, angele *Michaël*, angele *Inias*°, angele *Tubuas*, angele *Sabaoc*, angele *Simiel*.

° *M. clamo.*
° *M. miſerrimo.*
° *M.* loco: hoc faciam, *dedi vobis.*
° *M. ait.*
° *M. Angelus.*
° *M. Adinus.*

Dum vero haec oratio ſacrilega usque in finem perlecta fuiſſet; *Zacharias* ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit: quid ad haec, ſanctiſſimi fratres, reſpondetis? ſanctiſſimi epiſcopi et venerabiles preſbyteri reſponderunt; Quid° agendum eſt, niſi ut omnia, quae nobis relecta ſunt, igni concrementur, auctores vero eorum anathematis vinculo excellantur? Non [8] enim nomina angelorum, praeter nomen *Michaelis*, ſed nomina daemonum ſunt, quae in ſuis orationibus invocavit, ad praeſtandum auxilium ſibi. Nos autem, ut a veſtro ſancto apoſtolatu [illegible] edoce-

° *M. quid aliud.*

1 *M. porrigere debeas.* 2 *M. ad* omiſſ. 3 *M. ſeptimo throno.* 4 *M. tu* omiſſ. 5 *M. dulcitudinis ſatis eſt apud tibi.* 6 *M. a te peto a te clamo a domino Chriſto confido animam meam.* 7 *M. pervenit.* 8 *M. quia octo nomina angelorum quae in ſua oratione Aldebertus invocavit non angelorum praeterquam Michaelis ſed magis daemones in ſua oratione invocavit.*

Digitized by Google

edocemur, et divina tradit auctoritas, non plus, quam trium angelorum nomina (f) cognoſcimus, id eſt *Michael*, *Gabriel*, *Raphael*: alioqui* de myſterio, ſub obtentu angelorum, daemonum nomina introduxit. *M. vel ſiqui. *Zacharias*, ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa dixit: optime proviſum eſt a Veſtra Sanctitate, ut ſcripta* illius omnia igne crementur°, ſed *M. conſcripta. opportunum eſt, ut in° ſcrinio noſtro ad reprobationem et ad perpe- *M. cremarentur. tuam confuſionem ejus reſerventur. Nunc vero quia omnia perfecta° *M. in ſancto noſtro ſcrinio. ſunt, de utrorumque ſententia, quorum ſuperius mentio facta eſt, per- *M. peracta. tractandum, univerſum concilium dixit: *Aldebertus*, cujus nobis actus et nefaria commenta relecta ſunt, quia ſe apoſtolum cenſuit nominare, et capillos atque ungulas ſuas populis pro ſanctuario* exhibuit, ſeducens *M. ſanctualia tribuebat. populum diverſis erroribus: et° quoniam ſub obtentu angelorum in ſuo *M. qui etiam ſub auxilio daemones invocavit°, ab omni officio ſacerdotali deponatur°, *M. invocat, ſit agens poenitentiam pro commiſſis, et amplius jam populum minime ſe- *M. alienus. ducat. Sin autem in his erroribus perſeveraverit, et populum amplius ſeduxerit, ſi° ei anathema, et aeterno Dei judicio condemnetur, om- *M. ſit ei. niſque°, qui ei conſenſerit, vel ejus ſecutus fuerit doctrinam, aut ad- *M. vel omnis qui. junctus illi fuerit. Similiter autem et *Clemens*, qui per ſuam ſtultitiam ſanctorum patrum ſcripta° reſpuit, vel omnia ſynodalia acta, parvi pen- *M. ſtatuta. dit* inferens etiam chriſtianis Judaismum, dum praedicat, fratris de- *M. parvi pendit omiſſ.

functi

(f) *Non plus, quam trium angelorum nomina.*] Concilium iſtud Romanum inter concilia edita in Germania, vel in Italia non reperio, unde nonnihil nutat auctoritas iſtius hiſtoriae, ſcilicet: de angelorum nominibus. Ita quidem diligentiſſimus magicarum rerum diſquiſitor Del Rio ſcripſerat lib. 1. c. 4. quaeſt. 4. Sed reprehendit ipſemet ac revocat, uti patet poſt libri ſecundi finem p. 276. et recte, quam multa enim paſſim concilia; eaque certiſſima quotidie variis in locis inveniuntur et eduntur, quae in illis conciliorum tomis aut *Italicis* aut *Germanicis* non ſunt? Hoc tamen ipſum *Romanum*, in *Germania* ſane apud Surium in *Sancti Bonifacii vita* editum eſt. Et quot vitae hujus exemplaria vel praelo vel manu ſcripta exſtant (exſtant autem non pauca) tot concilii hujus teſtes, fidique cuſtodes ſunt, ad ſententiae tamen hujus confirmationem addo Concilii Aurelianensis capitulum 3. quod a D. Burchardo citatur lib. 3. c. 198. *Nihil aliud in eccleſia legatur, aut cantetur, niſi ea, quae auctoritatis divinae, ſunt patrum orthodoxorum ſanxit auctoritas: nec falſa angelorum nomina colant, ſed ea tantum, quae prophetica et evangelica docet ſcriptura, id eſt, Michaël, Gabriel, Raphael*, habuerunt quidem *Eſſeni*, ut ex Josepho retuli lib. 3. *Trihaer*. c. 4. p. 218. *Arcana* quaedam *angelorum nomina*, ſed quae illa fuerint, non eſt memoriae proditum. Videatur ep. CXLIV. et *Comm. in Tob.* 12. q. 11. et ſeq.

Digitized by Google

* M. uxorem accipere. * M. poſſe jungi omitt.

functi uxorem* poſſe* in matrimonio jungi*, inſuper et Dominum Jeſum Chriſtum deſcendentem ad inferos, pios[1] et impios ſimul inde abſtraxiſſe; ab omni etiam ſacerdotali officio deponatur, et anathematis vinculo obligetur[2]: atque niſi reſipuerit, aeterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus ſacrilegis conſenſerint praedicationibus.

* M. Dei eccleſiae atque.

Zacharias, epiſcopus ſanctae Dei* catholicae, atque apoſtolicae urbis *Romae*, his geſtis atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Epiphanius, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Silvae Candidae*, his geſtis atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Benedictus, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Nomentanae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

* M. Peneſtrinae.

Venantius, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Praeneſtinae**, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Portuenſis*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Nicetas, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Gabinatis*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

* M. Oſtenſe.

Theodorus, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Oſtienſis**, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

* M. Veliternenſe.

Gratioſus, epiſcopus ſanctae eccleſiae *Veliternenſis**, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Joannes, archipresbyter tituli ſanctae *Suſannae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſancti *Clementis*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, Dei gratia presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſancti *Marci*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tit. ſancti *Euſebii*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Dominicus, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Priſcae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Theodo-

1 *M. omnes pios et impios exinde praedicat abſtraxiſſe ab omni et ſacerdotali officio nudatus et anathematis etc.* 2 *M. obligatus paeniteatque Dei judicio condemnatus vel omnis qui ejus ſacrilegis conſenſerit praedicationibus.*

Digitized by Google

Theodorus, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſancti *Laurentii*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Anaſtaſius, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Mariae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Georgius, humilis presbyter ſanctae eccleſiae tituli ſanctorum *Joannis* et *Pauli*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Sergius, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Potentianae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Jordanes, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Sabinae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Theophanius, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctorum *quatuor Coronatorum*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Leo, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Anaſtaſiae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Leo, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli *Damaſi*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Gregorius, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſanctae *Balbinae*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Stephanus, presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſancti *Chryſogoni*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Euſtachius, humilis presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Procopius, indignus presbyter ſanctae *Romanae* eccleſiae tituli ſancti *Cyriaci*, his geſtis, atque ſententiae a nobis promulgatis ſubſcripſi.

Huic anno congruit indictio XIV. menſe Octobri. *Conſtantini* autem annorum duplex epocha memoratur. Prior, ex quo cum *Leone Iſauro* patre regnare coeperat, XII. Kalendas Majas, anno DCCXX. altera annorum, quibus poſt patris obitum ſolus imperabat, ex die XIV. Kalendas Julias, indictione IX. id eſt, anno Chriſti DCCXLI. quamquam enim hoc loco non imperii annos computat, ſed poſt conſulatum, res eodem recidit: quia *Conſtantinus* paucis diebus poſt imperii natale conſulatum dediſſe videtur, ſicut de patre dictum eſt. Quare ad hanc normam exigendae ſunt reliquarum quoque epiſtolarum ſubſcriptiones. Adnotatio P. Sirmondi.

Serarius inter epiſtolas *Bonifacianas* hoc concilium edidit, ex quo Binius T. III. *Concilior.* part. I. et ex eo ſynodographi.

EPI-

(1) *Patriarchio.*] Patriarchiae ſeu patriarchales quinque praecipuae Romae baſilicae adpellatae, ut iis adjuncta palatia, patriarchia. ſc. *Lateranenſis, S. Petri in Vaticano, S. Pauli extra muros, S. Mariae Majoris et SS. Stephani et Laurentii.*

(2) *Notarii Regionarii.*] Dicti ſeptem notarii Romae a S. Clemente PP. primum inſtituti. Anastasius in S. *Clemente* : *Hic fecit ſeptem regiones dividi notariis fidelibus eccleſiae, qui geſta martyrum ſollicite et curioſe unusquisque per regionem ſuam diligenter perquirerent.* Hi etiam poſtea inter alia populo per urbem denuntiabant, quando papa litanias id eſt proceſſiones vel ſupplicationes facere aut ubi miſſam celebrare vel ſtationem indicere conſtituiſſet etc.

(3) *Velum.*] Quo principum vel judicum conſeſſus ac cubiculorum veſtibula obcludebantur, quod duplex fuiſſe ait Alamannus *ad Procop.* p. 103. Primum nempe in primis ipſis et exterioribus cubiculis, quod *Conſiſtorium* vocabatur, à conſiſtente multitudine et principis audientiam praeſtolante; ſecundum vero ad interius cubiculum. Id firmat Anastasius Bibl. *in S. Sylverio PP. Tunc fecit beatum Sylverium Papam venire ad ſe in palatium principis et ad primum et ſecundum velum retinuit omnem clerum.* Collatio Carthaginensis II. c. 1. *pro velo ſunt utriusque partis epiſcopi, ſi jubet ſublimitas tua, intromittentur.*

(4) *Secretarium.*] Locus in eccleſia, in quo conſidebant epiſcopi et ſacerdotes de rebus eccleſiaſticis deliberaturi et ſic concilia et ſynodos agebant. Ipſae conciliorum ſeſſiones *ſecretaria* ſaepe vocantur : ſic *venturo ſecretario* idem eſt ac in proxima ſeſſione, *praeterito ſecretario*, in ultima ſeſſione.

Digitized by Google

EPISTOLA LXVIII.

EDIT. SERAR. CXLVIII.

Epiſtola Gemmuli (a) Diaconi eccleſiae Romanae ad Bonifacium archi-epiſcopum. De actis in ſynodo Romana contra Aldebertum et Clementem.

DOMINO SANCTISSIMO, APOSTOLORUMQUE MERITIS DECORATO BONIFACIO ARCHI-EPISCOPO, GEMMULUS INDIGNUS DIACONUS SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE.

Summis et Deo amabilibus apicibus* acceptis, cum magno et omni quo condecet honore et veneratione relegi. Et quia poſt tot tempora merui ex Veſtris ſyllabis viſitari, omnipotenti Deo noſtro gratias egi, qui me indignum famulum ſuum etiam* Veſtra laetificavit incolumitate. Igitur omnia, quae nobis per nunc directas litteras praecepiſtis, ut Dominus vires donare dignatus eſt ſed et ea, quae domino apoſtolico ſuggeſſiſtis, per nos ſunt ſuſcepta et annuntiata, atque relecta: et Vos* ea pertractantes omnia ſcripta, quae Vobis ab eo directa ſunt, a nobis eſſe dictata juxta Veſtram voluntatem cognoſcite. Sed et, quod Vos non ſperabitis* fieri, ſuggeſſimus: et facta eſt ſynodus ſacerdotum, praeſidente domino apoſtolico: et relecta eſt ſacrilega illius *Aldeberti* nefandiſſimi vita, et omnia opuſcula illius coram ſynodo, pariter et epiſtola ſanctiſſimae Paternitatis Veſtrae, ubi de illo, et de *Clementis* dementia ſuggeſſiſtis: et ſic* geſtis peractis ſententia ana-

* *i.e. litteris.*
* *M. etiam de.*
* *M. nos.*
* *M. ſperabatis.*
* *M. ſic geſta per acta.*

(a) *Gemmuli.*] Hoc in Baroniano nomen deeſt tam in hac quam ſequente epiſtola: et hanc quidem collocat anno DCCXLV. ſequentem vero anno DCCXLII. in utraque *Cozumbri* mentio eſt, ſed aliqua in ſcriptione varietas eſt. Hic enim *Corzumber*, in ſequenti *Coczumber*, apud Baronium in utraque *Cotzumber*. Quid vero proprie ſit, nondum, plures licet interrogarim, comperi. Adparet hinc tamen pretioſum ſuffimenti genus fuiſſe, quod ut ſequenti ait epiſtola ſanctus, *miri odoris ac fragrantiae eſſet*, quod in templo, dum ſacroſancta *miſſarum ſolemnia* fierent, aliaeque *matutinae* ac *veſpertinae* funderentur *preces*, incendi ad Dei honorem, piamque ſacrorum magnificentiam ſolebat et hac in epiſt. CXLVIII. diſtinguitur a cinnamomo et coſto. An ſtyrax eſt? Nam et cum duobus illis jungebatur hic ſup. ep. CXLVII. An quaſi *Cocha Zumbri* eſt? Nam *Arabibus* medicis *Cocha* ſuffimentum eſt et *Zumbri* cortex odoratus, de quo Isaac Abenamaran. ab illo autem ſuffimento ſunt apud pharmacopoeos catapotia ſeu *pilulae cochiae*, quae fumo quaſi ſuo catarrhos diſſipant.

Digitized by Google

anathematis in eos° promulgata eſt, vel° in omnes, qui eorum nefandam ſecuti ſunt° ſectam: cujus inſtar Vobis a domino apoſtolico directum° eſt. Et haec coram praeſentia praeſentis patris° noſtri, *Deneardi*, venerabilis presbyteri acta ſunt: et ipſe Vobis ore proprio poterit enarrare, quod omnia iſta per nos acta ſunt. Nam pro certo cognoſcite, ſanctiſſime Pater, quia in omnibus paratum me offero, Veſtris obtemperaturum praeceptis°. Scio enim, quia Veſtris orationibus adjutus, erutus ſum a tentationibus inimici, et miſertus dominus ſuo famulo medelam tribuit: et diverſis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud apoſtoli ſequor conſolationis donum°, quo ait: *Dum infirmor tunc potens ſum. Et libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me* per veſtras ſanctas preces *virtus Chriſti*, venerandas namque ſorores noſtras, et Dei ancillas, quae apud limina ſanctorum principum apoſtolorum properaverunt, quas etiam nobis Veſtra ſancta Paternitas commendare juſſit, in quantum dominus vires donare dignatus fuerit, curam earum habemus propter Veſtram ſanctam praeceptionem. Benedictionem etenim, quam nobis direxiſtis, ſuſcepimus; id eſt, poculum argenteum, et ſindonem unam, quam in duplici ſuſcepimus benedictione, eo quod a tanto Patre meruimus viſitari. Et licet tribuere° non valeamus, tamen ad vicem caritatis, cum magna reverentia direximus cinnamomum uncias quatuor, piper libras II. cozumbrem libram unam°. Quae peto, ut absque injuria ſuſcipere jubeatis, et ut pro nobis orare dignemini, omnino° depoſco. Incolumem ſanctiſſimam Paternitatem Veſtram divina conſervet Majeſtas orantem pro nobis, Domine et meritis apoſtolorum decorate Pater.

*M. in eis. *M. vel in omnibus. *M. fuerint. *M. directa eſt *M. Fratris.

*M. tantummodo peto ut pro nobis orare jubeatis.

*M. dictum.

II. Corinth. XII, 9, 10.

*M. retribuere.

*M. Coſtum uncias IIII. *M. omni modo.

EPI-

EPISTOLA LXIX.

EDIT. SERAR. CXLIX.

Gemmuli Diaconi ad ſanctum Bonifacium legatum Germanicum.

DOMINO SANCTISSIMO, ET NIMIUM DESIDERANTISSIMO, ATQUE CUM OMNI AFFECTU CHARITATIS RECOLENDO PATRI, BONIFACIO ARCHIEPISCOPO PROVINCIAE GERMANIAE, GEMMULUS INDIGNUS DIACONUS SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE.

Venerabilibus Sanctiſſimae Paternitatis Veſtrae ſyllabis ſuſceptis, per praeſentem gerulum *Deneardum* venerabilem virum miſſis, cum omni, ut decuit, veneratione atque charitatis affectu ſuſcepiſſe, inſinuo: ſimul et benedictionem quam mihi miſiſtis, quae apud parvitatem meam ſuper aurum et argentum accepta eſt, eo quod mei memorem eſſe in ſanctis ſuis orationibus Almitatis Veſtrae coronam cognovi, quem concedere mihi divina patiatur majeſtas incolumem, quam diu me ſuperna voluerit clementia ſupereſſe, ut Veſtris ſacris interventionibus juvatus, exercitior inveniar, Deo propitio, adverſus antiqui hoſtis inſidias repugnare. Interea inſinuaſtis mihi, quod Vobis de illis epiſtolis ſancti *Gregorii (a)* mitteremus. Sed nunc minime potuimus ſanctis Paternitatis Veſtrae praeceptis parere, eo quod nimis attritum, atque in podagrico humore et dolore fatigatum memoratus Veſter presbyter per tempus cognovit, ita ut in eo me dolore afflictum relinqueret, quod et ore proprio Vobis intimabit. Sed ſi vita comes fuerit, et Veſtra oratio modo non defuerit, quae juſſiſtis, dum ſaluti fuero plenius reſtitutus, ſanctiſſimae Paternitatis Veſtrae obtemperabo juſſionibus, ut dum alia vice huc Veſtrum miſſum direxeritis, quae praecepiſtis impleta eſſe reperiantur, ut absque tarditate quae deſideratis, expleantur. Transmiſimus enim per praedictum Veſtrum presbyterum aliquantum coczumbri, quod incenſum Domino offeratis, temporibus matutinis et veſpertinis, ſive dum miſſarum celebratis ſolemnia, miri odoris atque fragantiae: ſed peto ut absque injuria ſuſcipiatis, quod pura charitate dirigitur, ſalutans Veſtram ſanctiſſimam Paternitatem in Domino: et ut pro nobis orare jubeatis, depoſco. Sed et omnem eccleſiam, quae Vobiscum eſt, per Vos ſaluto, et ut ipſi pro me exorent. *Multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Nam et ego, licet peccator

 exiſtam,

(a) S. *Gregorii.*] Vide quid ſtudioſiſſime petere ac undecumque conquirere ſolebat S. Bonifacius, libros nimirum et eos maxime patrum et ſanctorum, ut hic epiſtolas S. *Gregorii*, ſed de hoc ſupra ep. XXII. et CI.

Digitized by Google

exiſtam, tamen Veſtri memoriam ante ſacras confeſſiones apoſtolorum faciens, orationi incumbo. His praemiſſis, optamus ſanctitatem Paternitatis Veſtrae in Domino bene valere: atque in opere, quo aſſumptus es, multo amplius fructum boni operis pullulare concedat, et ad incrementum perducere patiatur Divina Majeſtas, Trinitas indiviſa ſanctitatem Veſtram conſervet orantem pro nobis. (*b*)

EDIT. SERAR. CXXXVIII.

EPISTOLA LXX.

AN. 745.

Zachariae Pontificis reſponſio de Moguntino Archi-Epiſcopatu variisque quaeſtionibus.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO, ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

Cum nobis ſanctiſſimae Fraternitatis Tuae ſyllabae delatae fuiſſent, atque per ſingula relegi feciſſemus,° reperimus in earundem litterarum Tuarum ſerie, quod, peccatis noſtris facientibus, dum dominici tritici ſemina quaereres elaborare ad augendam ſegetem ſpiritalem, ſubito inimici ſuperſeminaverunt zizania, ut ſanctitatem Tuam in bono opere impedirent. Sed Tua ſancta Fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus, qui Tecum° laborant, et ſpiritales ſarculos conſtruens, zizaniam (*a*) eradicans deportes° ad comburendum: ut beatus *Gregorius* papa: Bonum, inquit, opus vobis ſit in voluntate: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. His ita ſe habentibus, chariſſime Frater, confortare in Domino, et ipſe erit adjutor tuus.

*M. et reperiſſemus in eis.

*M. ſecum.

*M. deportet.

De incurſione autem gentium, quae in Tuis plebibus facta eſt, moerendum nobis eſt: ſed haec adverſitas nullatenus Tuam Fraternitatem conturbet: quia et *Romana* civitas ex accidentibus facinoribus° eſt depopulata: et tamen omnipotentia ſua Dominus ex ſupernis eam dignatus

*M. ſaepius eſt.

(*b*) Sequebantur in Ingolſtadienſi codice S. BONIFACII ad *Stephanum* papam epiſtolae: ſed ante jam e caeſareo codice poſitae ſunt, ſicuti et aliae plures. Adjungo adhuc aliquas e Tomo IX. *Annalium* BARONII, qui eas e S. *Mariae* et *Antonii Auguſtini* bibliothecis exſcripſit.

(*a*) *Zizaniam.*] In BARONIANO *ut ſpirituali ſarculo eradicare poſſis zizania.* Sed quemadmodum PLAUTUS *Sticho*, NAEVIUS *Maccho* et LUCILLIUS *ſatyr.* l. 22. *labiam*, SISENNA l. 4. hiſt. *fluviam* ſic et pontifex dicere potuit *zizaniam.*

Digitized by Google

natus eſt conſolari. Sic etenim credimus, quia et Vos conſolabitur. Sed populis Tibi commiſſis, reverendiſſime Frater, praedica jejunium, *Aliter Surius.* ſupplicationes apud Deum litaniarum (*b*) et ſupereminens clementia ejus adjuvabit Vos. Te autem, ut praediximus, nullatenus adverſa conturbent, ſed in bono opere, quod coepiſti, nullo modo deficias. Nos vero, licet immeriti et peccatores exiſtimamus, noſtris precibus vel conſacerdotum noſtrorum, in quantum poſſumus, adjuvamus.

De ſynodo autem congregata apud *Francorum* provinciam, mediantibus *Pipino* et *Carolomanno*, excellentiſſimis filiis noſtris, juxta noſtrarum ſyllabarum commonitionem peragente vicem noſtram Tua ſanctitate, qualiter egiſſes, cognovimus, et omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorum corda confirmavit, ut in hoc pio opere adjutores exiſterent, et omnia optime et canonice peregiſti tam de falſis epiſcopis et fornicatoriis*, et ſchiſmaticis, quam et in reliquis nomine ſacerdotibus contra canonum inſtituta agentibus, vel contra catholicam et apoſtolicam Dei eccleſiam, de quibus ſecundum Tuam relationem per ſingula reſpondemus. **M. fornicariis.*

De eo autem* quod ſuggeſſiſti, quod elegerunt unam civitatem omnes *Francorum* principes, pertingentem* usque ad paganorum fines, et in partes *Germanicarum* gentium, ubi antea praedicaſti, quatenus ibi ſedem metropolitanam perpetuo habere debeas, et inde caeteros epiſcopos inſtrueres ad viam rectitudinis, et poſt Tui ſucceſſores perpetuo jure poſſideant, hoc, quod decreverunt, nos laeto ſuſcipimus* animo, eo quod ex Dei nutu factum eſt. Quod* vero quidam falſi ſacerdotes et ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, eorum* vanum agonem Dominus diſſipabit, et illa faciet ſtabilita, quae ſanctorum patrum ſtatutis conveniunt concordare. Et quia Tibi ipſi principes *Francorum* etiam in hoc adjutores extiterunt, retribuat illis omnipotens Deus viciſſitudinis praemium et innumera largiatur bona.

* *M. de eo namque, quod*
* *M. conjungentem*
* *M. ſuſcepimus.*
* *M. vel ſiquidem falſi*
* *M. quorum*

Nam de illo ſimiliter falſo epiſcopo quem dixiſti, quod* adulterati clerici, et homicidae filius, in adulterio natus, et absque diſciplina nutritus; et caetera mala et horribilia, quae per ſingula enarraſti, ac per hoc ſui ſimiles ſacerdotes conſecravit; de hoc meminit Tua reverenda

* *M. quod* omiſſ.

(*b*) *Litaniae.*] Litaniae, preces et ſupplicationes in ſacris ſynaxibus ſeu in eccleſia, ordo *Romanus: Litania graece, latine rogatio dicitur inde et rogationes.*

Digitized by Google

M. vicibus. verenda Fraternitas, quia jam Tibi ſaepius ſcripſimus, ut nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſterium debeat tractare*. Sed neque ex poenitente quis, aut talis, qualem ſacri canones prohibent eſſe ſacerdotem.
*M. obtractare ſed neque ex poenitentes etc.

De baptizatis vero ab illis ſeu eccleſiis conſecratis requirat Tua Fraternitas, ſi aut eccleſias in nomine Trinitatis conſecrarunt*, aut parvulos ſimiliter baptizarunt*, dum ſacerdotio fungebantur*. Et ſic conſecratio eccleſiarum et parvulorum baptiſma ſit confirmatum.
*M. conſecravit. *M. baptizavit. *M. fungebatur.

Et hoc pariter ſuggeſſiſti, quod hi, qui ante projecti ſunt ſacerdotes, a nobis ſe abſolutos apud *Francorum* provinciam divulgent, quod Tua ſancta Fraternitas nullo modo credat, quia (quod impoſſibile eſt) ſi hoc feciſſemus, Tuae charitati per noſtras indicaſſemus litteras. Sed hoc, quod impoſſibile, nullo modo credas, quia non aliud praedicamus, et aliud agimus, et dirigimus, ut illi garriunt: ſed, auxiliante Deo, illud, quod praedicamus, ſine tenus obſervandum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem Tuam, firmiſſime ut teneas, hortamur, ut ſanctorum patrum inſtitutis, et conſultis ſacrorum canonum omni modo obſequi* debeas: quia nos nullatenus aliud praedicamus, aut aliud agimus.
*M. oſequi.

Nam de eo, quod obſecraſti, ut *Francorum* principibus ſcriberemus, vel caeteris *Francis*, ut petiſti, eis per ſingula ſcripſimus, ut Tibi et amici ſint, et adjutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu vero expetendo, eo quod impetrare a *Francis* ad reddendum eccleſiis vel monaſteriis non potuiſti, quam ut in vertente (c) anno ab uno quoque conjugio ſervorum duodecim denaria* (d) reddantur, ex* hoc gratias ago* Deo, quia hoc potuiſti impetrare, et dum Dominus donaverit quietem, augentur et luminaria ſanctorum pro eo, quod nunc accidit tribulatio *Saracenorum*, *Saxonum*, vel *Freſonum* ſicut Tu ipſe nobis innotuiſti.
*M. denarii. *M. et hoc. *M. ago omiſſ.

De eo namque quod interrogaſti, quod illi, qui depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis, de gradu ſacerdotali, dum eos reperiſſes adulteros,

(c) *In vertente.]* Baronius. *Ad reparandum eccleſias vel monaſteria plus non potuiſti, quam ut vertente anno.*

(d) *Denaria.]* Baronius. *Denarii*, ſed ut in ep. XC. nam XII. denarii ſolidum efficiunt. Ep. LXXVIII.

Digitized by Google

ros, homicidas, ut nec ſacerdotes, nec clerici eſſe poſſint, nec ſub poenitentia monachi eſſe volunt, ſed pergentes apud palatium regis *Francorum*, rogant, ut eis loca tribuat eccleſiarum, vel monaſteriorum, ut laicam vitam vivant, diſpergentes ſanctorum loca. Sed et de hoc pariter, qualiter fieri debeat, *Francorum* principibus commonentes direximus.

In alia quippe Tua epiſtola reperimus contineri omnia, quae contra Te egerunt falſi et ſchiſmatici epiſcopi, id eſt, *Aldebertus*, et *Clemens*, per quae, omnia acta ipſorum, et impiiſſimum errorem ſingillatim indicaſti. Nos vero, congregatis fratribus, et conſacerdotibus noſtris, eorundem pravorum ſceleratiſſima acta in eorum praeſentia relegi fecimus: et dum nobis coram concilio relecta fuiſſent, pio ſtudio omnes, eadem ſchiſmatica dogmata ipſorum, ſeu ſceleratiſſima vita, quam ſibi *Aldebertus* conſcribere fecit, una voce exclamaverunt, ut igni cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum judicavimus, pro eo quod ad reſervandum ſive in aeternum eos condemnandum, in ſcrinio ſanctae eccleſiae reſervanda mandavimus. Suſceperunt° ipſi dignam ſententiam, cujus inſtar (*e*) actionis, ad Tuam direximus fraternam Sanctitatem, ut relecta in provincia *Francorum* omnis ſchiſmaticus audiens, taliter a ſancta Dei catholica et apoſtolica eccleſia judicatum, a ſenſus ſui pravitate reſipiſcat. * *M. ſuſcipientes ipſi.*

In tertia Tua namque epiſtola intimaſti ° de alio ſeductore, nomine *Geoleobo* (*f*) (1) qui antea falſe epiſcopi honore fungebatur; et quia, ſine cujuſcunque conſultu, ad° nos (*g*) properat, dum advenerit, ut Domino placuerit, fiet. Tua autem Reverentia, ut coepit, auxiliante Domino, vice noſtra volumus, ut omni anno (*h*), apto tempore, in *Francorum* provincia, concilium debeat celebrare, ut frequentia ſacerdotum, ſive inſtitutis° ſacrorum mediantibus, illic quid adverſum nullo modo valeat pullulare, ſed magis eccleſiae Dei unitas, et diſciplina catholica atque apoſtolica ubique in illis partibus dilatata (2) cunctae populorum turbae etiam, in occiduis partibus, veri catholici eſſe poſſint, et non amplius per falſos ſacerdotes erroribus in-

* *M. nobis de alio.*
* *M. apud nos.*
* *M. inſtituta ſacrorum canonum mediantibus illuc quid adverſum etc.*

 voluti

(*e*) *Inſtar.*] Id eſt exemplum.

(*f*) *Geoleobo.*] Baronius. *Gewilioбо*; de quo paulo ante.

(*g*) Ita Codex.

(*h*) *Omni anno*] ep. CXXXVII. et CXL.

voluti demergantur in interitum. Dum vero concilium aggregaveris, ſic Tua Fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis, quos confirmavimus, de eo quod dixiſti, ut nullus ſine commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. Tamen et pro hoc ipſo, et pro omnibus utilitatibus* ſanctae eccleſiae, *Francorum* principibus, commonitionis direximus litteras, ut jam ſuperius fati ſumus. De civitate namque illa, quae nuper *Agrippina* vocabatur, nunc vero *Colonia*, juxta petitionem *Francorum* (3), per noſtrae auctoritatis praeceptum nomini Tuo metropolim confirmavimus, et tuae ſanctitati direximus, pro futuris temporibus, ejusdem metropolitanae eccleſiae ſtabilitatem. Deus Te incolumem cuſtodiat, reverendiſſime et ſanctiſſime frater. Data pridie Kalend. Novemb. imperante Domino piiſſimo Auguſto *Conſtantino*, a Deo (*i*) coronato, magno Imperatore anno XXVII. imperii ejus (4) anno quinto, indictione quarta et decima.

** M. utilitatibus ſanctae eccleſiae omiſſ.*

EPI

(*i*) *A Deo cor.*] Non in codice ſicuti nec illud paulo poſt *anno V.*

(1) Mabillonius leg. *Gewiliebo*, et ſimul p. 69. addit; al. *Gewilibo*, *Geolebo*.

(2) Mabillonius leg. *Dilata exiſtat*. Sequentia verba: *Cunctae populorum etc.* Sirmondus ſimiliter habet: Mabillonius vero omittit, et in adnotat. p. 69. ſubjungit: Sirmondo; cunctae populorum —— catholici eſſe poſſint.

(3) Quid optimates *Francorum* a papa petierint, ſibi non penitus perſpectum eſſe fatetur Sagittarius l. d. cap. XXII. §. VI. p. 286.

(4) Cointius an. DCCXLVI. n. XXXV. dicit, delendum eſſe annum quintum, imperii ſcilicet *Conſtantini* poſt mortem patris regnantis, et indictionem XIV, verum, cum indictio XIV. in omnibus exemplaribus reperiatur, et in annum V. imperii *Conſtantini* conveniat, nullus dubito quin annus ille XXVII. corruptus ſit, et legendum an. XXVI. Pagi ad an. DCCXLV. n. II. p. 265.

Digitized by Google

An. 745. # EPISTOLA LXXI. EDIT. SERAR, X.

BONIFACIUS HEREFRIDO PRESBYTERO.

DILECTISSIMO AC REVERENDISSIMO FRATRI HEREFRIDO (a) PRESBYTERO BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI AETERNAM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Almitatis Tuae clementiam intimis obſecro precibus, ut in Tuis ſacroſanctis orationibus mei memor eſſe digneris: et jam ſic narrantibus et a Te venientibus jam feciſſe Fraternitatem Tuam, et facturam eſſe non dubito, ut ſancti *Jacobi* apoſtoli (*b*) ſententia in nobis impleatur, qua dixit: *Orate pro invicem, ut ſalvemini. Multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.* *Jacob.* 5. Praeterea nos octo epiſcopi, qui ad unam ſynodum convenimus, quorum nomina ſubter (*c*) annotavimus, in commune Te Frater chariſſime, deprecamur, ut verba admonitionis noſtrae *Ethelbaldo* regi *Mercionum* interpretando et recitando annuncies: et eo modo et ordine, quo ad Te ſcripta transmittimus, ſolicite enumerando et praedicando illi indicaveris. Audivimus enim, quia pro timore Dei, perſonam hominis non timeas: et quod ſupra dictus rex aliquantulum quibusdam temporibns audire dignetur Tua monita. Et notum ſit charitati Tuae, quia haec verba admonitionis noſtrae ad illum regem propter nihil aliud direximus, niſi propter puram charitatis amicitiam, et quod de eadem gente *Anglorum* nati et nutriti hic per praeceptum apoſtolicae ſedis peregrinamur, bonis et laudibus gentis noſtrae laetamur et gaudemus: peccatis autem ejus, et vituperationibus tribulamur et contriſtamur. Opprobrium namque generis noſtri patimur ſive a chriſtianis, ſive paganis dicentibus, quod gens *Anglorum* ſpreto more caeterarum gentium, et deſpecto praecepto apoſtolico, imo Dei conſtitutione, legitimas uxores deſignetur habere: et hinnientium equorum *1. Cor.* 7. *Eph.* 5. *Matth.* 5. *et* 19.

 con-

(*a*) *Herefrido.*] C. *Herefritho.* in *Epit.* V. Beda anno DCCXLVII. *Herefridus vir Dei obiit*, quia *vir Dei*, ideo ejus monita interdum audiebat rex alioqui voluptarius. Vide libr. 4. *hiſtor.* cap. 29. et *in vita S. Cuthberti.*

(*b*) *S. Jacobi apoſtoli.*] Longe alius ſancto huic *Germanorum* apoſtolo, quam quibusdam novatoribus de S. *Jacobi* apoſtoli epiſtola ſenſus fuit, qui hanc, ut infra etiam patebit, citat toties epiſt. XVI. XVIII. XIX. LXXXIX. *in ſerie Serariana*, et apoſtolo ſemper tribuit.

(*c*) *Subter.*] In exemplaribus, quae vidi, omnibus, deſunt ea nomina.

conſuetudine, vel rudentum aſinorum more, luxuriando et adulterando omnia turpiter foedet et confundat. Igitur, ſi hoc ſcelus maximum verum ſit, Frater chariſſime, rogemus omnes communiter ſupra dictum regem, ut ſemetipſum cum populo corrigat, ne tota gens cum principe, hic et in futuro pereat: ſed ut vitam propriam emendando et corrigendo, exemplis ſuis univerſam* gentem propriam ad viam ſalutis dirigat, et unde peccatum antea contraxit, inde mercedem mereatur aeternam. Praeterea partem thymiamatis, et ſabanum (d) pro benedictione, et ſigno purae charitatis Tibi direximus. Sanctis operibus florentem, et probatis moribus proficientem fraternam dilectionem Tuam atque bene valentem ſancta Trinitas aeternaliter cuſtodiat.

*M. ſuis iterum gentem.

EPI-

(d) *Sabanum.*] Genus veſtis ac lintei eſſe, intelligi datur ex hac Uticensis Victoris lib. 3. *de perſec. Vandalica* narratione: Muritta diaconus catholicus cum ab *Elpidoſoro* ariano apoſtata, fidei cauſa, torquendus eſſet, *priusquam* ait Victor, *exueretur, clam, furto, neſcientibus cunctis, illa quibus Elpidoſorum ſuſcipiens de fonte dudum texerat, ſabana bajulabat. Quibus ventilatis, ſimulque in oſtenſione cunctorum extentis, in his verbis totam ad fletum et lacrymas commoviſſe dicitur civitatem: haec ſunt linteamina, Elpidoſore, miniſter erroris, quae te accuſabunt, dum majeſtas venerit judicantis*, et eadem iterum revertitur vox infra ep. CXLV. *ordin. Serar.* Vide. c. poſt baptismum de conſecr. diſt. 4. S. Greg. l. 7. epiſt. V. *Sabanum*, mappa vel *facitergium*, Ugotioni et Joanni de Janua. Gloſſae antiquae: *Manutergium, ad tergendas manus vocatum, Sabanus autem graecum* eſt. Gloſſae ad lib. 1. Alexandri Jatrosophistae de *paſſionib. Sabanum pannus ſubtilis.* Alibi: *Sabanum, pannus factus de cotone.* Math. Silvaticus: *Sabanon gr. Sabanum indumentum eſt, pannus aſper abſterſorius, ſcilicet, quo homines utuntur in balneis, vel etiam quodlibet linteum ad hoc deputatum.*

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XIX.

An. 745.

EPISTOLA LXXII.

BONIFACIUS AD ETHIBALDUM REGEM MERCIONUM.

DOMINO CHARISSIMO ET IN CHRISTI AMORE CAETERIS REGIBUS PRAEFERENDO INCLYTA ANGLORUM IMPERII SCEPTRA GUBERNANTI ETHIBALDO* REGI, BONIFACIUS ARCHIEPISCOPUS LEGATUS GERMANICUS ROMANAE ECCLESIAE, ET VUERA, ET BURCKART, ET VUARBETH*, ET ABEL, ET VUILIBALD COEPISCOPI PERENNEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

* M. Ethilti-baldo.

* M. Werbeth.

Confitemur coram Deo et ſanctis angelis, quia quamcunque* proſperitatem Veſtram* video (*a*), et opera bona, Deo coram (*b*) et hominibus, per nuncios fideles audivimus, quod inter gaudentes, et pro Vobis orantes, laeti gratias agimus Deo, poſtulantes et obſecrantes ſalvatorem mundi, ut Vos ſoſpites et in fide ſtabiles, et in operibus coram Deo rectos, in principatu chriſtiani populi, longo tempore cuſtodiat. Quando autem aliqua Dilectionis Veſtrae injuria de ſtatu regni Veſtri, vel eventu bellorum facta, aut quod majus eſt, de ſalute animae periculoſum damnum perpetratum per auditum ad nos uſque pervenerit, moerore et triſtitia nos cruciat: quia gaudio Veſtro in Dei voluntate congaudemus, et adverſitate contriſtamur. Audivimus enim quod eleemoſynarum plurima facias, et in hoc congratulamur, quia qui eleemoſynas minimis fratribus indigentibus tribuunt, juxta veritatem evangelicam, in die judicii clementem ſententiam a Domino audituri ſunt, dicente: *Quamdiu feciſtis uni ex minimis meis fratribus, mihi feciſtis. Venite benedicti. Venite benedicti patris mei: poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.* Audivimus quoque quod furta et iniquitates, perjuria, et rapinas fortiter prohibeas, et defenſor viduarum et pauperum eſſe dinoſcaris, et pacem ſtabilitam in regno Tuo habeas. Et in hoc quoque laudantes Deum gaviſi ſumus, quia ipſa veritas et pax noſtra, quae eſt Chriſtus, dicebat: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*

* M. quandocunque.

* M. veſtram et fidem in Deo et opera bona coram Deo et etc.

Matth. 25. 40. et 34.

Eph. 2. 14. *Matth.* 5. 9.

Sed interim una malae aeſtimationis fama de vita pietatis Veſtrae ad auditum noſtrum pervenit, qua audita contriſtati ſumus, et illam optamus non fuiſſe veram. Multis enim narrantibus compertum eſt nobis,

(*a*) *Video.*] Menda inſignis pro: *fidem in Domino.*

(*b*) *Deo coram.*] *Coram Deo et h.*

nobis, quod nunquam legitimam in matrimonium uxorem duxiſſes, quod
a Domino Deo ab ipſo mundi primordio conſtitutum eſt, et per apoſto-
* *M. iteratum.* lum Domini *Paulum* praeceptum (c) et intimatum*, illo docente, *propter*
* *M. autem.* *fornicationem aut° unusquisque ſuam uxorem habeat, et unaquaeque virum*
1. Cor. 7. 2. *ſuum.* Nam ſi hoc, cauſa caſtitatis et abſtinentiae, facere voluiſti, ut
ab uxoris conjunctione pro timore et amore Dei abſtinuiſſes, et hoc
* *M. pro.* verum et impletum coram° Deo comprobaveris, et in hoc gaudemus,
quia non eſt reprehenſibile, ſed magis laudabile. Si autem quod abſit,
ut multi dicunt, nec legitimam accepiſti uxorem, nec caſtitatis abſti-
nentiam pro Deo ſervaſti, ſed, libidine dominante, in ſcelere luxuriae
et adulterii famam gloriae tuae coram Deo et hominibus confuderis, in
hoc valde contriſtamur: quia et in conſpectu Dei flagitium, et coram
hominibus famae Veſtrae confuſio eſſe dinoſcitur. Et adhuc, quod pe-
M. ſcelus ignominiae maximae. jus eſt, qui nobis narrant, adjiciunt, quod hoc ſcelus° maxime cum
ſanctimonialibus et ſacratis Deo virginibus per monaſteria commiſſum
ſit. Nam hoc peccatum duplex eſſe non dubium eſt. Ut verbi gratia
dicamus; cujus vindictae reus ſit puer apud Dominum ſuum, qui uxo-
rem Domini ſui adulterio violaverit, quanto magis ille, qui ſponſam
Chriſti, creatoris coeli et terrae, putredine ſuae luxuriae et libidinis
1. Cor. 6. 19. commaculaverit, dicente beato *Paulo* apoſtolo: *An neſcitis, quia corpora*
et c. 3. 17. *veſtra templa ſunt Spiritus Sancti.* Et alibi: *Neſcitis, quia templum Dei eſtis,*
et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit,
diſperdet illum Deus. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Et ite-
rum idololatriae ſervituti adulteros et fornicatores in ſermone et nume-
ro peccatorum jungit dicens: *An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſ-*
1. Cor. 6. 9. *ſidebunt? Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adul-*
teri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari,
neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt. Apud
Graecos enim et Romanos quaſi blaſphemiam Domino irrogaſſet qui
hoc reus ſit (d) ut proprie de hoc peccato ante ordinationem interroga-
tus, ſi reus inventus fuerit, ut cum velata et conſecrata Domino
non-

(c) *Praeceptum*] Abuterentur hoc loco uxorii novatores noſtri, niſi ſtatim ſubderet ſanctus, *ab ducenda uxore propter Dei timorem et amorem abſtinere, non eſſe reprehenſibile, ſed magis laudabile*, et nota quam graviter contra eosdem novatores loquatur Sanctus, dum ſanctimoniales ſeu nonnas *Dei ſponſas* vocat, easque libidinoſe contingere ſcelus eſſe docet *graviſſimum.*

(d) *Hoc reus*] Forte *de hoc reus, vel hoc reus ſit* videlicet *feciſſe.*

nonna (*e*) concubuiſſet, ab omni gradu Dei ſacerdotii prohibetur. Propter hoc, Fili Chariſſime, ſolicite conſiderandum eſt, quanti ponderis hoc peccatum eſſe judicetur, ante oculos aeterni judicis, quod facientem inter idololatriae ſervos conſtituit, et divino myſterio altaris abjicit, licet ante, peracta poenitentia, reconciliatus ſit Deo. Corpora enim per votum propriae ſponſionis, et per verba ſacerdotes Deo conſecrata, templa Dei eſſe per ſacram ſcripturam dicuntur. Et ideo violatores illorum, filii perditionis, juxta apoſtolum, eſſe dinoſcuntur, princeps autem
apoſtolorum *Petrus*, luxurioſos libidine prohibens dixit: *Sufficit enim prae-* 1. *Cor.* 3. 17. *et c.* 6. 19.
teritum tempus, et reliqua, *usque mortuos*. Et, *pretium ſcorti vix unius* 1. *Pet.* 4. 3. 4. 5.
panis eſt: mulier autem viri precioſam animam capit. Et alibi: *Non gran-* *Proverb.* 6. 26.
dis eſt culpa cum quis furatus fuerit. Furatur enim ut eſurientem impleat animam, deprehenſus quoque reddet ſeptuplum. Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam. Longum enim eſt enarrare quanti ſpiritales medici, hujus peccati venenum et horrendum vituperabant, et terribiliter prohibebant, quia pene omnibus peccatis gravior et deterior eſt fornicatio, et veraciter dici poteſt laqueus mortis, et puteus inferni, et vorago perditionis. Propterea obſecramus et obteſtamur, Fili Chariſſime, Clementiam Tuam per Chriſtum filium Dei, et per adventum ejus, et regnum ipſius, ut ſi hoc verum ſit, quod in iſto ſcelere verſaris, et vitam Tuam poenitendo corrigas, et purificando emendes. Et memor eris, quia indecens eſſe comprobatur, ut imaginem Dei, quae in Te creata eſt, per luxuriam ad imaginem et ſimilitudinem maligni diaboli converteris. Et Tu, quem non propria merita, ſed larga pietas Dei regem ac principem multorum conſtituit, Te Ipſum ſervum maligno ſpiritui per luxuriam conſtituas, quia juxta dictum apoſtoli, *quodcunque pec-* *Rom.* 6. 17.
catum fecerit homo, hujus ſervus eſt. Non ſolum a Chriſtianis, ſed etiam 2. *Pet.* 2. 19. *Joan.* 8. 34.
ab ipſis paganis in opprobrium et verecundiam deputatur, quia ipſi pa- *Rom.* 2. 14.
gani verum Deum ignorantes, naturaliter quae legis ſunt, et quod ab initio

(*e*) *Nonna*] In Caroli Magni *conſtitutionibus* p. 238. et 263. *Nunnanes*, quarum *Germanicam* originationem adfert quidem illic Amerbachius, ſed neque decoram ſatis, neque veriſimilem. *Nonnos* apud *Aegyptios* vocari monachos et moniales *Nonnas* ait Rhodiginus l. 5. c. 12. S. Hieronymus *ad Euſtoch. de cuſtod. Virg. Caſtae*, inquit, *vocantur et Nonnae*. Ubi ad probandum nonnam eſſe virginem argumentum ex nomine proprio apud Suidam ducit Erasmus parum firmum. V. Beda lib. *de numeris* p. 113. dicit apud *Hebraeos* numerum dici *Nonnam* ſed lege *monam*, cum verbum *manah* valeat numerare, licet nomen illud *mona* vel etiam *manah* in ſcripturis portionem aut partem potius ſignificet, 1. R. 1. 5. et c. 9. 23. 26. alibi. Vid. ſupra num. LVIII.

Digitized by Google

initio Deus conſtituit, cuſtodiunt in hac re: quia propriis uxoribus matrimonii foedera ſervantes fornicatores et adulteros puniunt. Nam in antiqua *Saxonia (f)*, ſi virgo paternam domum cum adulterio maculaverit, vel ſi mulier maritata, perdito foedere matrimonii adulterium perpetraverit, aliquando cogunt eam propria manu per laqueum ſuſpenſam vitam finire et ſuper buſtum illius inceſſae * et concrematae corruptorem ejus ſuſpendunt: aliquando, congregato exercitu foemineo, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis caedentes et veſtimenta ei abſcindentes juxta cingulum, et cultellis ſuis totum corpus ejus ſecantes et pungentes, minutis vulneribus cruentatam et laceratam de villa ad villam mittunt, et occurrunt ſemper novae flagellatrices, zelo pudicitiae adductae, usque dum eam aut mortuam, aut vix vivam derelinquunt: ut caeterae timorem adulterandi, et luxuriandi habeant, et *Winedi*, quod eſt foediſſimum et deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimonii amorem mutuum ſervant, ut mulier, viro proprio mortuo, vivere recuſet; et laudabilis mulier inter illas eſſe judicatur, quae propria manu ſibi mortem intulit, ut in una ſtrue pariter ardeat cum viro ſuo. Sic ergo gentiles, qui Deum neſciunt, et legem non habent, juxta dictum apoſtoli: *Naturaliter ea, quae legis ſunt, faciunt, et oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Praeterea Fili Chariſſime, cum Tu chriſtianus et verus Dei cultor eſſe cognominaris, ſi in juventute adoleſcentiae Tuae putredine luxuriae inquinatus, et foetore adulterii involutus, et voragine libidinis, quaſi puteo inferni demerſus fueris, jam tempus eſt, ut memor Domini Tui a diaboli laqueis reſipiſcas, et a foetore luxuriae ſordidatam animam laves. Jam tempus eſt ut pro timore creatoris Tui tale piaculnm iterare et maculare ultra non praeſumas. Tempus eſt, ut multitudini pereuntis populi parcas, quae ſequendo exempla peccantis principis, cadebat in puteum mortis, quia quan-

* *M. inceſtae.*

Rom. 2. 14. et 15.

(f) *Antiqua Saxonia]* Sic vocatur *Germaniae* illa pars unde orta *recentior* in *Anglia Saxonia*, nam ſub Domini annum CCCCIX. cum ad opem contra hoſtes ferendam *Saxones* evocaſſent, iis etiam apud ſe habitandi locum dedere: quem et vi paulatim retinuerunt atque amplificarunt illi. Hinc novi *Saxones* vel *Anglo-Saxones* in *Anglia*, *Saxones* vero ſimpliciter, aut vero *Alt-Saxones*, ut ep. LXXI. ſeu antiqui *Saxones* in *Germania* ſunt. Beda l. 1. c. 10. 11. 15. *hiſt.* et lib. 5. c. 10. 11. et 12. Pulchra vero hic ſubjiciuntur ethnicae *Germanicaeque* ſeveritatis in adulteros exempla, quae ſanctus laudat Bonifacius, ſicut *villicum iniquitatis laudavit Dominus*, quoad ea, quae in ejus facto bona, non quoad omnia Luc. 16. neque enim laudandum, quod aut propria ſibi manu mortem inferret quis, aut ut inferret, cogeretur.

Digitized by Google

quantoscunque vel per bona exempla ad vitam coeleſtis patriae contrahimus, ut per mala exempla ad perditionem ſequentes praeibimus, de tantis procul dubio ab aeterno judice vel poenas vel praemia accepturi ſumus. Si enim gens *Anglorum*, ſicut per iſtas provincias divulgatum eſt, et nobis in *Francia* et *Italia* improperatur, et ab ipſis paganis improperium eſt; ſpretis legalibus connubiis, luxuriando et adulterando, ad inſtar *Sodomitanae* gentis, foedam vitam vixerit, de tali commixtione meretricum aeſtimandum eſt degeneres populos, et ignobiles, et furentes libidine fore procreandos: et ad extremum univerſam plebem ad deteriora et ignobiliora vergentem, et noviſſime nec in bello faeculari fortem, nec in fide ſtabilem, et nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam, ſicut aliis gentibus *Hiſpaniae*, et *provinciae*, et *Burgundionum* populis contigit, quae ſic a Deo recedentes fornicatae ſunt, donec judex omnipotens talium criminum ultrices poenas per ignorantiam legis Dei, et per *Saracenos* venire et ſaevire permiſit. Et notandum, quod in illo ſcelere aliud immane flagitium ſubterlatet, id eſt, homicidium, quia dum illae meretrices ſive monaſteriales ſive ſaeculares male conceptas ſoboles in peccatis genuerint, eas ſaepe maxima ex parte occidunt, non implentes Chriſti eccleſias filiis adoptivis, ſed tumulos corporibus, et inferos miſeris animabus ſatiantes. Praeterea nunciatum eſt nobis, quod multa privilegia eccleſiarum et monaſteriorum fregiſſes et abſtuliſſes inde quasdam facultates. Et hoc ſi verum eſt, peccatum grande eſſe dinoſcitur, teſtante ſacra ſcriptura, quae ait: *Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, et dicit, hoc non eſt peccatum, homicidae particeps eſt.* Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit, mater noſtra eccleſia, quae nos in baptismo ſpiritaliter generavit. Ergo qui Chriſti pecunias et eccleſiae fraudabit vel rapiet, homicida ante conſpectum juſti judicis eſſe deputabitur. De quo quidam ſapientium dicebat: *Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam eccleſiae abſtulerit, ſacrilegium facit.*

Et dicitur, quod praefecti et comites Tui majorem violentiam, et ſervitutem monachis et ſacerdotibus irrogent, quam caeteri ante Chriſtiani reges feciſſent. Igitur poſtquam apoſtolicus pontifex ſanctus *Gregorius* ab apoſtolica ſede miſſis praedicatoribus catholicae fidei gentem *Anglorum* ad Deum verum convertit privilegia eccleſiarum in regno. *Anglorum* intemerata et inviolata permanſerunt usque ad tempora *Ceolredi* (g)

 regis

(g) *Ceolredus*] In Bed. *lib.* 5. *hiſtor.* 14. *Coenredus* et in *Epit. Ceolredus.* Sed illo

* M. Derorum. regis *Merciorum*, et *Osredi* regis *Deirorum*° et *Berniciorum*. Hi duo reges, haec duo peccata maxima in provinciis *Anglorum*, diabolico inſtinctu, ſuis exemplis ſceleratis contra praecepta evangelica et apoſtolica Salvatoris noſtri publice facienda monſtraverunt, et in iſtis peccatis commorantes, id eſt, in ſuperſtitione et adulterio nonnarum, et fractura monaſteriorum juſto judicio Dei damnati, de culmine regali hujus vitae abjecti, et immatura et terribili morte praeventi, a luce perpetua extranei, in profundum inferni, et tartarum abyſſi demerſi ſunt. Nam *Ceolredum* praeceſſorem venerandae Celſitudinis Tuae, ut teſtati ſunt, qui praeſentes fuerant, apud comites ſuos ſplendide epulantem malignus ſpiritus, qui eum ad fiduciam damnandae legis Dei ſuadendo pellexit, peccantem ſubito in inſaniam mentis convertit, ut ſine poenitentia et

* M. diabolis. confeſſione furibundus, et amens, et cum diabolo° ſermocinans, et Dei ſacerdotes abominans de hac luce ſine dubio ad tormenta inferni migravit. *Osredum* (*h*) quoque ſpiritus luxuriae fornicantem, et per monaſteria nonnarum, ſacratas virgines ſtuprantem, et furentem agitavit, usque quo ipſe glorioſum regnum et juvenilem vitam, et ipſam luxorioſam vi-

* M. animam. tam° contemptibili et deſpecta morte perdidit (*i*).

Qua-

illo l. 5. *cap.* 20. duo *Coenredi* et ambo *Merciorum* reges. Prior *Nobilius*, inquit Beda, *regni ſceptra reliquit et Romae factus monachus*. Poſterior filius *Edilredi* regis, qui rex *Edilredus* poſtea monachus et abbas. l. 5. c. 20. de *Ceolredo* poſteriore ſermo hic, de cujus damnatione epiſt. XXI. et LXXI. ei ſucceſſit *Ediluualdus* ad quem jam ſermo. Beda *Epit.* anno DCCXL. qui *Edilbaldus* tandem anno DCCLVII. (triennio ſcilicet poſt S. Bonifacii martyrium) *a ſuis tutoribus*, inquit Beda, *noctu morte fraudulenta miſerabiliter peremptus occubuit: Beonredus regnare coepit.*

(*h*) *Oſredus*] *Rex Nordanhumbrorum, puer octo circiter annorum, regnavit annis* 11. *lib.* 5. c. 19. Beda et in *Epit. anno DCCXVI. Oſredus rex Nordanhumbrorum interfectus eſt, et rex Merciorum Ceolredus defunctus eſt*, et c. 23. poſt hunc occiſum *dicitur fuiſſe rex Nordanhumbrorum Coenredus*, *cui ſucceſſit Oſricus*, c. 24. et huic *Ceoluulfus* frater *Coenredi*, qui antea regnarat *Ib.* huic *Eadbertus* in *Epit.* anno DCCXXXVII. et ideo hunc *Oſredum juvenilem et luxurioſum vitam perdidiſſe* ait S. Bonifacius. Nota hic triſtes regum Dei leges contemnentium, ſacra violantium, nimiumque juvenantium exitus.

(*i*) Poſt hoc verbum *perdidit*, haec leguntur apud Baronium *Tom.* IX. p. 175. *Carolus quoque princeps Francorum multorum monaſteriorum everſor et eccleſiaſticarum pecuniarum in uſus proprios commutator longa torſione et verenda morte conſumtus eſt.* Dein pergitur: *Quapropter fili chariſſime etc.*

Digitized by Google

Quapropter, Fili Chariſſime, cave Tibi a fovea* in quam vidiſti coram Te alios incidiſſe.* Cave Tibi a jaculis antiqui hoſtis, per quae propinquos proprios coram Te vulneratos cadere vidiſti. Attende Tibi a laqueo inſidiatoris, in quo notos et commilitones tuos videbas ſtrangulatos, et praeſentem vitam et futuram perdere. Noli talium ad perditionem exempla ſequi. Tales enim, juxta prophetiam ſacrae ſcripturae ſunt, *qui anguſtiaverunt juſtos, et qui abſtulerunt labores eorum*, in die judicii dicturi ſunt: *Erravimus a via veritatis, et juſtitiae lumen non luxit nobis. Et ſol non eſt ortus in nobis: et viam Domini ignoravimus: et quid nobis profuit ſuperbia? Aut quid divitiarum jactatio contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra, et tanquam nuncius praecurrens: et tanquam navis quae pertranſit, cujus non eſt veſtigium invenire, aut tanquam avis transvolans in aere.* Et poſt pauca: *Sic et nos rati continuo deſivimus eſſe. In malignitate namque conſumpti ſumus. Talia dixerunt in inferno hi qui peccaverunt; quoniam ſpes impii tanquam lanugo eſt, quae a vento tollitur: et tanquam ſpuma gracilis, quae a procella diſpergitur, et tanquam fumus, qui a vento diffuſus eſt, et tanquam memoria hoſpitis unius diei praetereuntis.* Et alias: *Numerus dierum vitae hominis, ſi multum, centum anni, quaſi parvula gutta, de magno mari deputatus eſt.* Haec enim omnia, ſecundum auctoritatem ſacrae ſcripturae, rerum collatione ſimillima ſunt. Sic et *Jacobus* frater Domini et apoſtolus de impio divite diſputans dixit: *Sicut flos foeni transibit, exortus eſt enim ſol cum ardore, et areſecit foenum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit, ita et dives in itineribus ſuis marceſcet.* Et ipſa veritas in evangelio proponens dixit: *Quid enim proderit homini, ſi mundum univerſum lucretur, animae vero ſuae detrimentum patiatur?*

* *M. foveam.*
* *M. cecidiſſe.*
Sap. V. 1 ib. ℣. 6. et ſeq.
Eccl. XVIII. 8.
Jac. I. 10. et 11.
Mat. XVI. 26.

EDIT. SERAR. CV.

EPISTOLA LXXIII.

AN. 745.

SPIRITALIS AFFINITATIS NECESSITUDINE COPULANDO FRATRI ARCHIEPISCOPATUS INFULA SUBLIMATO, COEPISCOPO CUDBERTHO (a) BONIFACIUS LEGATUS GERMANICUS CATHOLICÆ, APOSTOLICÆ ROMANÆ ECCLESIÆ, OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Eccl. XXV. v. 12.

Sciptum eſt in libro SALOMONIS *Beatus homo, qui invenit amicum, cum quo poſſit loqui, quaſi cum ſemetipſo.* Cum muneribus munificentiae Veſtrae dulciſſimas litteras fraterna charitate interlitas, magnas Deo et Vobis gratias agentes, filio Veſtro diacono *Crnebertho* offerente, ſuſcepimus. Vivae vocis quoque melliflua colloquia Veſtra de fraternis conſiliis per illum nobis Charitas Veſtra mandavit. Quae conſiliorum ſpiritalia colloquia optamus ut, Deo volente, quamdiu in hac mortali vita vivamus, inter nos jugiter inſinuentur, illo praeſtante, a quo ſolo ſancta deſideria (b), recta conſilia, et juſta ſunt opera: Vos melius et plenius quibus Deus donavit multis, et prudentius noſſe, et melius et plenius poſſe*: nos quaſi in paucis fideles Veſtri et devoti, ſtudeamus inſtrui aureo (c) coeleſtis amoris vinculo, quod rumpi non poteſt, invicem cathenati. Nam labor noſtri miniſterii, unius et ejusdem cauſae eſſe dinoſcitur; et aequalis ſpeculatio in curis eccleſiarum ſive populorum nobis credita eſt, ſive in docendo, ſive in artando et monendo, ſive in defendendo canonicos gradus vel plebejos. Idcirco humillime ut illa inſinuaverit, ſimilia faciamus. Major enim nobis ſolicitudo eccleſiarum et cura populorum propter pallia credita et recepta, quam caeteris epiſcopis, qui proprias tantum procurant parochias, incumbit. Propterea, Chariſſime, non quia Veſtrae prudentiae opus ſit ruſticitatis noſtrae ſtatuta audire vel legere, ſed propter bonam et humilem, et ſanctam voluntatem Veſtram, putamus Vos libentius ſcire velle, quam neſcire, quae hic ſacerdotes nobiſcum ſervanda decreverunt; Vobis emen-

* Id eſt, *Vos quibus donavit Deus melius noſſe multis, ſeu, quod norint multi.*

(a) *Cudberto*] Vid. ep. CXIV. Digna vero haec epiſtola, quae ab animarum paſtoribus omnibus, praeſertim vero epiſcopis et archiepiſcopis creberrime legatur.

(b) *Sancta deſideria*] Ex oratione nota *Deus a quo ſancta etc.* quae, ut hinc adparet, vetuſtiſſima.

(c) *Inſtrui*] Diſtinguatur commate ab ſequenti nomine, aureo, fidem cathol. principium decretorum optimum, quod in S. BONIFACII ſacello, hic nuper, renovato, uncialibus merito litteris expictum. Reliqua ſtatuta ſunt octo vel novem ſane quam utiliſſima. Poſt quae diſputat S. BONIFACIUS, an relinqui poſſit ſuſcepta ſemel animarum cura? Vide *cauſam* 7. q. 1. praeſertim c. ſicut vir. *de pallio.* Epiſt. CXXII.

Digitized by Google

emendanda et corrigenda deſtinamus. Decrevimus autem in noſtro ſynodali conventu, et confeſſi ſumus fidem catholicam, et unitatem, et ſubjectionem *Romanae* eccleſiae, fine tenus vitae noſtrae, velle ſervare: ſancto *Petro*, et vicario ejus velle ſubjici: ſynodum per omnes annos congregare: metropolitanos pallia ab illa ſede quaerere: et, per omnia, praecepta *Petri* canonice ſequi deſiderare: ut inter oves ſibi commendatas numeremur. Et iſti confeſſioni univerſi conſenſimus, et ſubſcripſimus, et ad corpus ſancti *Petri* principis apoſtolorum direximus; quod gratulando clerus et pontifex *Romanus* ſuſcepit. Statuimus, ut per annos ſingulos canonum decreta et eccleſiae jura, et norma regularis vitae in ſynodo legantur, et recuperentur. Decrevimus, ut metropolitanus, qui ſit pallio ſublimatus, hortetur caeteros, et admoneat, et inveſtiget, quis ſit inter eos curioſus de ſalute populi, quisve negligens ſervus Dei. Venationes, et ſylvaticas vagationes cum canibus, et ne accipitres et falcones habeant, prohibuimus. Statuimus, ut per annos ſingulos unusquisque presbyter epiſcopo ſuo, in quadrageſima, rationem miniſterii ſui reddat, ſive de fide catholica, ſive de baptiſmo, ſive de omni ordine miniſterii ſui. Statuimus, ut ſingulis annis unusquisque epiſcopus parochiam ſuam circumeat, populum confirmare, et plebem* docere, et inveſtigare, et prohibere paganas obſervationes, vel omnes ſpurcitias gentilium. Interdiximus ſervis Dei ne pompato habitu, vel ſagis°, vel armis utantur. Statuimus, quod proprium ſit metropolitano, juxta canonum ſtatuta, ſubjectorum ſibi epiſcoporum inveſtigare mores, et ſollicitudinem circa populos, qualis ſint. Et moneat, ut epiſcopi a ſynodo venientes, in propria parochia, cum presbyteris et abbatibus conventum habentes praecepta ſynodi ſervare inſinuando praecipiant: et unusquisque epiſcopus, ſi quid in ſua dioeceſi corrigere vel emendare nequiverit, itidem in ſynodo coram archiepiſcopo, et palam omnibus ad corrigendum inſinuet, eodem modo, quo *Romana* eccleſia nos ordinatos cum ſacramento conſtrinxit, ut ſi ſacerdotes, vel plebes a lege Dei deviaſſe viderim, et corrigere non potuerim, fideliter ſemper ſedi apoſtolicae et vicario ſancti *Petri* ad emendendum indicaverim. Sic enim, ni fallor, omnes epiſcopi debent metropolitano, et ipſe *Romano* pontifici, ſi quid de corrigendis populis apud eos impoſſibile eſt, notum facere, et ſic alieni fient a ſanguine animarum perditarum: de caetero, Frater Chariſſime, quia nobis aequalis labor, et majus periculum imminet, quam caeteris ſacerdotibus, quia canones antiqui praecipiunt, ut omnes metropolitani° ſciant ſollicitudinem totius provinciae gerere: et (ut verbi gratia dicam, ſicut timeo) navem gubernandam inter fluctus feri maris ſemel ſuſcepimus, quam nec caute regere, nec ſi-

* *M. plebes.*

° *M. ſago,*

° *M Metropolitanum.*

ſine peccato dimittere valemus. Quia, ut quidam ſapientium dicit : ſi periculoſum eſt navem, inter fluctus caute non regere, quanto periculoſius eſt eam undis tumeſcentibus fluctuantem in tempeſtate relinquere? Et idcirco eccleſia, quae velut navis magna per mare mundi hujus enavigat, quae diverſis tentationum fluctibus in hac vita tunditur, non eſt tamen relinquenda, ſed regenda. Cujus rei in exemplo priores patres habemus *Clementem*, et *Cornelium* et caeteros complures in urbe *Roma*, *Cyprianum* in *Carthagine*, *Athanaſium* in *Alexandria*, qui ſub paganis imperatoribus navem Chriſti, imo chariſſimam ſponſam ejus, eccleſiam ſcilicet docendo, defendendo, laborando et patiendo usque ad ſanguinis effuſionem, gubernabant, poſſum enim de memetipſo pro certo juxta vocem cantici canticorum dicere : *Filii matris meae pugnaverunt contra me : poſuerunt cuſtodem in vineis, vineam meam non cuſtodivi. Vinea enim*, ſecundum *Nahum* prophetam, *domini Sabaoth*, *domus Iſrael eſt* : nunc videlicet eccleſia catholica eſſe comprobatur, cujus ſynodum congregandam, et hortandam juſſu pontificis(d) *Romani*, et rogatu principum *Francorum* et *Gallorum*, ſub ſpe reſtaurandae legis Chriſti, ſuſcepi, circumfodi, cophinum ſtercoris apportavi : ſed non cuſtodivi. Cum autem exſpectarem ut faceret uvas, fecit labruſcas. Et juxta alium prophetam : *Mentietur opus olivae, et campi non facient eſcas.* Sed proh dolor! officium laboris mei rerum collatione ſimillimum eſſe videtur cani latranti, et videnti fures, et latrones frangere, et ſubfodere, et vaſtare domum Domini ſui, et quia defenſionis auxiliatores non habeat, ſubmurmurans ingemiſcat et lugeat. Nunc autem, quod mihi in tali periculo poſito juſtum et cautum eſſe videtur, ſalubre conſilium veſtrum quaerens, et ſcire deſiderans, inſinuo libertatem praedicandi : dico, ut in actibus apoſtolorum *Paulus* apoſtolus ſacerdotibus intimavit, dicens : *Conteſtor Vos hodierna die, quia mundus ſum ab omnium ſanguine. Non enim ſubterfugi quo minus annunciarem Vobis omne conſilium Dei. Attendite Vobis, et univerſo gregi, in quo Vos Spiritus Sanctus poſuit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſibi ſanguine ſuo.* Regnum, inquit, Dei inter vos ambulans praedicavi, ut me alienum ab omnium perditione ſervarem. Nam apoſtolus *epiſcopum*, propheta *ſpeculatorem*, ſalvator mundi *paſtorem eccleſiae* ſacerdotem appellat : et omnes tacentem peccata populi doctorem, ſanguinis animarum perditarum ſub ſilentio eſſe comprobant. Prop-

Cant. I. Iſ. v. 7. — *Habac. III. 17.* — *Act. XX. 26. 27. 28.* — *Act. XX. Ezech. III. et XXXIII. Joan. X. et XXI.*

(d) *Juſſu pontificis.*] Vides hic quomodo epiſcopatum, archiepiſcopatumque non ambierit S. BONIFACIUS : ſed eum a pontifice juſſus, a principibus *Francorum*, *Gallorumque* rogatus ceperit, et captum quam vigilanter ac ſedulo geſſerit, libenterque ſi licuiſſet, eo ſe abdicare voluerit.

Propter hoc horribilis, et maxima neceſſitas cogit, ut, juxta dictum apoſtoli, *nos formam debeamus exhibere fidelibus*, hoc eſt, niſi me fallat opinio, ita juſte vivendum doctori, ne dicta ſua repugnantibus factis evacuet, et ne cum ſibi de proprio caute vivat, tacens alieno damnetur peccato. Quia ad hoc eſt eccleſiae Dei praepoſitus, ut non ſolum bene vivendo alios exemplo inſtituat, ſed etiam fiducialiter praedicando ſingulis ante oculos peccata ſua conſtituat: et quae poena habeat duros, et quae gloria obedientes oſtendat, quia, juxta verbum Domini ad *Ezechielem*, cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiam ſi ſancte vivat, et tamen perdite, viventes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierint; periit. Et quid ei proderit non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Taciturnitatem quidem ſacerdotis Dominus ad *Ezechielem* loquens terribiliter prohibet, et ſpeculatorem ſacerdotem appellat, ut ſicut ſpeculatoris eſt de loco altiori[p] plus omnibus contemplari: ita ſacerdos debet eſſe meritorum ſublimitate celſior, et majoris ſcientiae habere gratiam, qua poſſit caeteros inſtruere. *Audiens*, inquit divinus ſermo, *ſermonem annunciabis iis ex me*. Indicat, ut hoc dicat ſacerdos, quod ex divina lectione didicerit, quod illi Deus inſpiraverit, non quod humani ſenſus invenerint, *annunciabis iis*, inquit, *ex me*, non ex te: mea verba loqueris, non eſt quod ex his, tanquam de tuis inſleris. *Ex me*, inquit, *iis annunciabis*. *Si me dicente impio*, Impie *morte morieris non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius in via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem vero ejus de manu tua requiram*. Ac ſi aperte dicat: ſi ei peccata ſua non annunciaveris, et ſi eum non argueris, ut convertatur et vivat, et Te qui eum non increpaſti, et eum, qui Te tacente peccavit, flammis perennibus tradam. Non ſimus[o] tam ſaxei, vel tam ferrei pectoris, ut nos iſta verba Domini non terreant. Non ſimus tam alienati a fide, ut iſtis verbis Domini non credamus: ſed excitemus, et exhortemur fratres noſtros venerandis verbis ſancti *Petri* apoſtoli: *Sobrii eſtote, et vigilate, et excitamini, quia adverſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quaerens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide, ſcientes eandem paſſionem, quae in mundo eſt Veſtrae Fraternitati fieri*. Et epiſcopos ſynodi noſtrae ſubjectionis, adjuratione ſancti *Pauli* apoſtoli admoneamus *Timotheo* dicentis: *Teſtificor coram Domino Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos et mortuos, per adventum ipſius, et regnum ejus. Praedica verbum, inſta; opportune importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia et doctrina*. *Eſt enim* jam praedictum ab apoſtolis[o] *tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinent: ſed ad ſua deſideria coacervant ſibi magiſtros*, &c. Clamemus in fortitudine, juxta dictum prophetae, quia annunciamus pacem in terris hominibus bonae

Ezech. V.
[p] M. editiori.
Ezech. III. 17.
[o] M. non ſimus ergo.
1 Pet. 5.
1 Tim. 4.
[o] M. ad apoſtolos.
Iſ. LVIII.
Luc. II.

Digitized by Google

nae voluntatis. Ille namque in fortitudine clamat, quem nec metus, nec verecundia praedicare verbum vitae impedit. Contendamus, auxiliante Domino, ut non ſimus inter illos falſos paſtores ovium; quos pro-

Ezech. 34. pheta accuſat dicens: *Haec dicit Dominus Deus: Vae paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos. Nonne greges paſcuntur a paſtoribus? Lac comedebatis, et lanis operiebamini: quod craſſum erat, occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: quod aegrotum, non ſanaſtis: quod fractum eſt, non alligaſtis: et quod abjectum, non reduxiſtis: quod perierat non quaeſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis, et cum potentia: et diſperſae ſunt oves meae, eo quod non eſſet paſtor: et factae ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri.* Vae, quod propheta dicit, pro maledicto poſuit. Per paſtores, epiſcopos ſignificat: greges Domini, id eſt, fideles populos ad paſcendum. Sed ſemetipſos paſcunt, qui non populi ſalutem, ſed ſuas voluntates attendunt. Lac et lanas ovium Chriſti, oblationibus quotidianis ac decimis fidelium, ſuſcipiunt, et curam gregis Domini deponunt. Non ſanant ſpiritali conſilio infirmum peccatis: non ſolidant ſacerdotali ope diverſis tribulationibus fractum: non revocant erroneum ad viam ſalutis: non requirunt ſollicitudine paſtorali veniae jam deſperatione perditum: nec afflictos contra violentiam potentum, qui in eos, ferarum more, deſaeviunt, defendunt: nec divites peccantes vel potentes non ſolum non arguunt, ſed etiam venerantur. Et ideo minaciter ſuperbiam talium ſermo divinus contendit dicens: *Vae*

Ibid. *paſtoribus Iſrael!* Et iterum: *Propterea paſtores audite verbum Domini. Haec dicit Dominus: ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, et ceſſare eos faciam, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant amplius ſemetipſos.* Quod quid eſt aliud, quam paſtores, qui ſemetipſos non greges paſcunt, de ſublimitate honoris inter reprobos et inter ma-

* M. ad haec. ledictos projiciam? Sed haec° omnia, quis non tremiſcat, niſi qui futura non credit? Omnia, quae Deus voluit obſervari, tam aperte poſuit, et ſui nominis auctoritate firmavit, ut ea facilius (quod dictu quoque nefas eſt) contemnamus, quam nos non intelligere tam aperta et divina,

* M. mentientes. mentiendo*, fingamus. Quomodo° audivimus, *Haec dicit Deus*? Quis

* M. quando futurum eſſe non credat quod dicit Deus, niſi qui Deo non credit: horum et his ſimilium conſideratione perterritus ſum: *et timor et tremor venerunt ſuper me: et* pene *contexerunt me* peccatorum meorum *tenebrae*, et ſemel ſuſceptum gubernaculum eccleſiae libuiſſet et placuiſſet, mihi omnino dimittere, ſi valerem, vel exempla patrum vel ſcripturas ſacras conſentaneas invenire.

Id-

Digitized by Google

Idcirco Frater Chariſſime, quia haec omnia ita ſe habent, et veritas fatigari poteſt, vinci autem et falli non poteſt, fatigata mens noſtra confugiat ad illum, qui per Salomonem dicit: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo et ne innitaris prudentiae tuae in omnibus viis tuis. Cogita illum et ipſe diriget greſſos tuos.* Et alibi: *Turris fortiſſima nomen Domini.* Ad ipſam confugit juſtus, et ſalvabitur. Stemus in juſtitia, et praeparemus animas noſtras ad tentationem, ut ſuſtineamus ſuſtentationem Dei, et dicamus ei: *Domine refugium factus es nobis a generatione et progenie.* Confidamus in eum, qui nobis onus impoſuit. Quod per nos portare non poſſumus, portemus per illum, qui eſt omnipotens, qui dicit: *Jugum enim meum ſuave eſt, et onus meum leve.* Stemus in praelio in die Domini, quoniam dies anguſtiae et tribulationis venerunt ſuper nos. Moriamur, ſi Deus voluerit, pro ſanctis legibus patrum noſtrorum, ut haereditatem cum illis aeternam conſequi mereamur. Non ſimus canes muti, non ſimus taciti ſpeculatores, non ſimus mercenarii lupum fugientes, ſed paſtores ſoliciti, vigilantes ſuper gregem Chriſti, praedicantes majori et minori, diviti ac pauperi omne conſilium Dei, omnibus gradibus vel aetatibus, in quantum Deus donaverit poſſe opportune, importune, eo modo, quo ſanctus *Gregorius* in libro paſtorali conſcripſit. Praeterea non taceo Charitati Veſtrae, quia omnibus ſervis Dei, qui hic vel in ſcriptura, vel in timore Dei probatiſſimi eſſe videntur, diſplicet*, quod bonum et honeſtas et pudicitia Veſtrae eccleſiae illuditur, et aliquod levamentum* turpitudinis eſſet, ſi prohiberet ſynodus, et principes Veſtri mulieribus et velatis foeminis illud iter, et frequentiam, quam ad *Romanam* civitatem veniendo, et redeundo faciunt; quia magna ex parte pereunt, paucis remanentibus integris. Perpaucae enim ſunt civitates in *Longobardia*, vel in *Francia*, aut in *Gallia*, in qua non ſit adultera vel meretrix generis *Anglorum*: quod ſcandalum eſt, et turpitudo totius eccleſiae. Ille autem qui laicus homo vel imperator vel rex, vel aliquis praefatorum vel comitum ſaeculari poteſtate fultus ſibi per violentiam rapiat monaſterium de poteſtate epiſcopi, vel abbatis, vel abbatiſſae, et incipiat ipſe vice abbatis regere et habere ſub ſe monachos, et pecuniam poſſidere quae fuit Chriſti ſanguine comparata, talem hominem nominant antiqui patres raptorem et ſacrilegum, et homicidam pauperum, et lupum diabolum intrantem in ovile Chriſti, et maximo anathematis vinculo damnandum ante tribunal Chriſti. De talibus memorare ſancti *Pauli* apoſtoli ad *Timotheum* dicentis: *Divitibus hujus ſaeculi praecipe non ſuperbe ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, qui praeſtat omnia.* Talibus, ſi eccleſiae correptionem non recipiunt, ethnici et publicani ſunt, nec vivis nec mor-

Prov. 3. — c. 18. — Pſ. LXXXIX. 1. — Matth. XI. — 1 Tim. VI. 17

* M. haec vox: *diſplicet* omiſſ.

* M. *velamentum.*

tuis

tuis communicat eccleſiam Dei. Talibus, quoniam et hic et ibi reperiuntur, cum tuba Dei clangamus, ne tacentes damnemur. Supervacuam, et Deo odibilem veſtimentorum ſuperſtitionem omni intentione prohibere ſtude : quia illa ornamenta veſtium, (ut illis videtur, quod ab aliis turpitudo dicitur) latiſſimis clavis, vermium imaginibus clavata adventum Antichriſti, ab illo transmiſſa, praecurrunt, illis calliditate, per miniſtros ſuos, introducere intra clauſtra monaſteriorum fornicationem, et luxuriam.

EDIT. SEPAR. CXXXIX.

EPISTOLA LXXIV. An. 747.

Zachariae Pontificis ad S. Bonifacium litterae de nonnullis ad ſacerdotum integritatem, illicita conjugia, haereticorum quorundam examen et poenam ſpectantibus.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO BONIFACIO COEPISCOPO, ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

Egregius nos admonet beatus apoſtolus *Paulus*, in eo quod ait:
I. Cor. 11. 1. *Imitatores mei eſtote, ſicut et ego Chriſti.* Hinc eſt ergo, ut per ſpiritale charitatis vinculum, etſi corpore abſentes, ſpiritu vero ſemper fraternae Sanctitati Tuae ſimus praeſentes: ita ut noſtris viſceribus Te habentes chariſſimum fratrem, et conſacerdotem, licet peccatores, tamen ſpe divina freti, aſſidue in noſtris orationibus memoriam Tui agere
*M. Dei noſtri. non deſiſtimus: petentes immenſam Chriſti Dei° divinitatem, ut ad peragendum ſuum Te confirmet miniſterium, quatenus in diem adventus
Iſ. 8. 18. Joan. 18. 9. ejus, illam placabilem merearis exprimere vocem: *Ecce! ego et pueri quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam*, ut continuo altiſona et deſiderabilis vox inter illos, qui ab initio mundi ei placuerunt, conſonanter
Matth. 25. 34. Te in illorum invitatione ſubmittat, in qua dicturus eſt: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.*

His ita ſe habentibus, agnoſcas, Chariſſime, flagitaſſe a nobis *Pipinum* excellentiſſimum, majorem domus gentis *Francorum*, per ſuum hominem (a) nomine *Ardobanium*, religioſum presbyterum, aliquanta
*M. animarum. capitula de ſacerdotali ordine, et quae ad ſalutem animae° pertinent: ſimul etiam et pro illicita copula, qualiter ſeſe debeant cuſtodire juxta ritum

(a) Homines adpellantur vaſalli et clientes qui ratione beneficiorum ac feudorum dominis ſuis, praeſtito homagio, fidem debent.

Digitized by Google

ritum chriſtianae religionis, et ſacrorum canonum inſtituta. Et quanquam de hoc jam experta ſit Tua fraterna Sanctitas, quae a nobis ſunt decreta, illius tamen vocibus* aurem accomodantes, in brevi eloquio conſcripta apoſtolica documenta direximus: pro quibus, ut in ſacerdotali collegio lectioni pandantur* Tuam fraternam Sanctitatem inibi evocari dedimus in mandatis.

* M. vocis.

* M. pandatur.

Et dum pro hac re fuerit aggregatum concilium, ad medium deducantur ſacrilegi illi, et contumaces *Aldebertus*, et *Godalſacius*, et *Clemens* exepiſcopi, ut eorum denuo, ſubtili indagatione, cribretur cauſa. Quos ſi deviantes a rectitudinis tramite usquequaque repereritis, et convicti fuerint inclinati ad viam converti rectitudinis, ut bonum atque placitum in oculis Veſtris paruerit, cum principe provinciae diſponite, ſecundum ſacrorum canonum ſancita. Sin autem in ſuperbia perſtiterint, contumaciter proclamantes, reos ſe non eſſe, tunc cum probatiſſimis atque prudentiſſimis ſacerdotibus duobus aut tribus praedictos ad nos dirigatis viros, ut, profunda inquiſitione, coram ſede apoſtolica eorum inquiratur cauſa, et juxta quod meruerint, finem ſuſcipiant. Age itaque dilectiſſime Frater, in miniſterio Tibi commiſſo, ut ab omnipotente Deo mercedis praemium recipiens aeternam vitam conſequi merearis. Deus te incolumem cuſtodiat Reverendiſſime Frater. Data nonis Januariis, Imperante Domino noſtro piiſſimo Auguſto *Conſtantino*, a Deo coronato, magno Imperatore, anno XXVIII. imperii ejus anno ſexto, indictione XV. (*b*)

LXXV.

(*b*) Subſcriptio haec etiam exſtat in editione Anton. de Aquino tomo II. ſed in editione Surii, in *actis* S. Bonifacii ad diem V. Jun. epiſtola haec reperitur ſine anno et indictione. Denique Mabillonius *in not. ad vitam S. BONIFACII* ab Othlono ſcriptam p. 70 eam epiſtolam Zachariae repraeſentat ſine illa ſubſcriptione, aitque, *deeſſe in codicibus Mſſ. quos ipſe legerat.* Baronius exiſtimat, errorem irrepſiſſe in annum imperii poſt patris mortem adminiſtrati, et loco, imperii ejus anno ſexto, legendum eſſe, *imperii ejus anno octavo.* Sed cum fateatur *Conſtantinum* vivente patre creatum eſſe imperatorem, ipſo die paſchatis, anno Chriſti DCCXX. ſolumque poſt patris mortem imperio potitum menſe Junio an. Chr. DCCXLI. haec emendatio ſtare non poteſt. Cointius an. DCCXLVIII. n. 1. ubi hanc epiſtolam recitat, arbitratur, errorem eſſe in poſteriori epocha *Conſtantini*, et in indictione, ac duos illos characteres, annum ſcilicet VI. ſecundae epochae *Conſtantinianae*, et indictionem XV. corrigit, ac loco anni VI. *ſeptimum*, et Indictionis XV. loco *primam* reponit. Pagi non dubitat, quin

LXXV.

An. 747.

CAPITULA ZACHARIAE PAPAE AD PIPINUM IN SACERDOTALI COLLEGIO A S. BONIFACIO LECTIONE PANDENDA FORTE IN CONCILIO VERNENSI PRAELECTA.

Zacharias papa reſpondet de diverſis capitulis per *Ardobanium* miſſis, anno Chriſti DCCXLVII. *Zachariae* VI. *Childerici* III. regis V.

I. De honore metropolitanorum.
II. De damnatis epiſcopis, presbyteris et diaconis.
III. De presbyteris ſuperbientibus.
IV. De presbyteris agrorum.
V. De monachis, ancillis Dei.
VI. De viduis non velandis.

VII.

---

quin in ſolam priorem *Conſtantini* epocham error irrepſerit, et loco, anno XXVIII. legendum ſit, *an. XXVII.* cum ſic omnes illi temporum characteres recte inter ſe cohaereant, liqueatque, epiſtolam hanc datam eſſe an. XLVII. Non. Januar. indictione XVII. Non. Januar. indictione XV. anno XXVII. prioris epochae *Conſtantini*, et VI. poſterioris. Ratio cur haec *Zachariae* ad Bonifacium epiſtola pertineat ad an. XLVII. et cur tantum annus prioris epochae *Conſtantini* unitate minuendus ſit, ex eo petitur, quod Marianus Scotus *in chron.* ad an. DCCXLIII. referens aliquot ſubſcriptiones epiſtolarum *Bonifacianarum* a ſe ſine dubio lectarum, ſcribat: alia epiſtola *Zachariae* papae ad Bonifacium, data nonis Januar. anno imperii *Conſtantini* VI. indictione XV. ubi tantum omittit annum prioris epochae *Conſtantini* mendoſe deſcriptum. Denique certum eſt, *Zachariae* epiſtolam poſt annum DCCXLIV. ſcriptam eſſe. Is enim, ut videre eſt apud Baronium n. XX. loquitur de *Aldeberto*, de *Godolſatio*, et de *Clemente*, ut de contumacibus, jam exauctoratis, quorum cauſa denuo ſubtili indagatione cribranda eſt. *Dum fuerit*, inquit *Zacharias*, *aggregatum concilium — ad medium deducantur — cribretur cauſa.* Synodus autem *Romana*, in qua *Zacharias Aldebertum* et *Clementem* damnavit, habita eſt ſequenti anno Chriſti DCCXLV, tuncque uterque ſub cuſtodia detinebatur, ut conſtat ex ſermonibus a *Denerardo* presbytero habitis in primo ejusdem ſynodi ſecretario, ut videre eſt apud Baronium an. DCCXLV. n. XXIII. Quare cum *Aldebertus* et *Clemens* in illa ſynodo *Romana* an. DCCXLV. habita damnati fuerint, epiſtola haec nonniſi poſt illum annum data, poſt eorum ſcilicet contumaciam, et novas, quas concitabant, turbas; neque enim *Zacharias* epiſtolam laudatam ad Bonifacium nonis Januar. datam miſit, niſi ut eos tumultus compeſceret, et illorum haereticorum cauſam ſi opus eſſet, rurſus ventilaret, vel ut ipſe loquitur, cribraret. Pagi l. d. ad an. DCCXLIV. n. 4. et 5. p. 262.

Digitized by Google

VII. De laico pellente ſuam conjugem.
VIII. De presbyteris et diaconis, qui ſeorſum collectas faciunt.
IX. De clericis et monachis, non manentibus in ſuo propoſito.
X. De clericis, qui ſunt in parochiis, monaſteriis et martyriis.
XI. Qui clerici ab uxoribus abſtinere debeant.
XII. De iis, qui uxores aut viros dimittunt.
XIII. De monachis, qui clerici fiunt.
XIV. De presbyteris et diaconis in crimen prolapſis.
XV. De eccleſiis, quas laici in ſuis proprietatibus conſtruunt.
XVI. De clericis, qui ſuas eccleſias relinquunt.
XVII. De epiſcopis, qui aliorum clericos ſuſcipiunt.
XVIII. Qui clerici uxores ducere poſſint.
XIX. Ut presbyteri et diaconi ſine commendatiis non ſuſcipiantur.
XX. De virginibus velatis, ſi deviaverint.
XXI. De non velatis virginibus, ſi deviaverint.
XXII. De his, quae duobus fratribus nupſerint, vel, qui duas ſorores uxores acceperint.
XXIII. De his, qui homicidium ſponte perpetrant.
XXIV. De his, qui homicidium non ſponte perpetrant.
XXV. De his, qui adulteras habent uxores, vel ipſi ſunt adulteri.
XXVI. De monachis et virginibus propoſitum non ſervantibus.
XXVII. De his, qui ſuſcepto virginitatis propoſito nubunt.

DOMINO EXCELLENTISSIMO ATQUE CHRISTIANISSIMO PIPPINO MAJORI DOMUS, SEU DILECTISSIMIS NOBIS UNIVERSIS EPISCOPIS ECCLESIARUM, ET RELIGIOSIS ABBATIBUS, ATQUE CUNCTIS DEUM TIMENTIBUS PRINCIPIBUS IN REGIONE FRANCORUM CONSTITUTIS, ZACHARIAS EPISCOPUS SANCTAE DEI ECCLESIAE CATHOLICAE ET APOSTOLICAE ROMANAE IN DOMINO SALUTEM. GRATIA VOBIS, ET PAX A DEO PATRE OMNIPOTENTE, ET DOMINO JESU CHRISTO UNICO FILIO EJUS, ET SPIRITU SANCTO MINISTRETUR.

Gaudio magno gaudemus in Domino, addiſcentes per relationem ſubtiliſſimi atque a Deo ſervati praedicti filii noſtri *Pippini* Veſtram omnium bonam converſationem: et quod ut in bonis et Deo placitis diſpoſitionibus unanimes atque cooperatores eſtis, ita et eccleſiae Dei venerabilia loca per univerſam Veſtram provinciam ſita, atque eorum praeſules, ſacerdotes et religioſos abbates, ut condecet, in ſancto habitu et converſatione ſacerdotali conſervetis, vacantes orationibus, inſiſtentes pre-

cibus ad implorandam Divinam potentiam, et coelitus victoriam tribuendam adverſus paganas et infideles gentes propugnatoribus Veſtris. Etenim Vobis in vera confeſſione et ſimplici corde ad Deum accedentibus, ſicut *Moyſes* ille amicus Dei orando pugnabat, et *Jeſu Nave* cum populo *Iſrael* bella Domini praeliando vincebat, ita et vos agere oportet, Chariſſimi mihi: ut ſitis adjutores populo Veſtro orando et bonis actibus inhaerendo, declinantes a curis et negotiis ſaecularibus. Scriptum eſt
Pſ. XXXIII. 6. 9. enim: *Vacate et videte quoniam ſuavis eſt Dominus.* Et iterum: *Accedite ad eum et illuminamini, et vultus veſtri non erubeſcent.* Principes et ſaeculares homines atque bellatores convenit curam habere et ſollicitudinem contra inimicorum aſtutiam, et provinciae defenſionem. Praeſulibus vero, ſacerdotibus, atque Dei ſervis, pertinet ſalutaribus conſiliis et orationibus vacare; ut Vobis orantibus, et illis bellantibus, Deo praeſtante, provincia ſalva perſiſtat, fiatque Vobis in ſalutem, laudem et mercedem perpetuam. Ex hoc quippe praeſulatus Veſter apparebit in ſanctitate: et principatus dilecti filii noſtri *Pippini* approbabitur per ſubjectorum poteſtatem, et bonum diſpoſitum. Itaque ut flagitavit a nobis cum Veſtro conſultu ſuperius effatus filius noſter *Pippinus*, ut de omnibus capitulis, quibus innotuit, reſponſum demus, in quantum in Domino valemus; de unoquoque capitulo inferius conſcriptum, juxta quod a ſanctis patribus traditum habemus, et ſacrorum canonum ſanxit auctoritas; etiam nos, quod Deo inſpirante apoſtolica authoritate decernere potuimus, mandavimus in reſponſis.

I.

Quomodo honorari debeat metropolitanus epiſcopus coram epiſcopis, et parochialibus presbyteris. In Canone ſanctorum apoſtolorum XXXV. ſcriptum eſt: epiſcopos gentium ſingularum ſcire convenit, qui inter eos primus habeatur quem velut caput exiſtiment, et nihil amplius praeter ejus conſcientiam gerant, quam illa ſola ſinguli, quae parochiae propriae, et villis, quae ſub ea ſunt, competant: ſed nec ille praeter omnium conſcientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto. Item in canone concilii *Antiocheni* capitulo IX. continetur ita: per ſingulas regiones epiſcopos convenit noſſe metropolitanum epiſcopum totius provinciae ſollicitudinem gerere; propter quod ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrent. Unde placuit eum et honore praecellere, et nihil amplius praeter eum caeteros epiſcopos agere, ſecundum antiquam a patribus regulam conſtitutam, niſi ea tantum, quae ad ſuam dioe-

Digitized by Google

dioeceſim pertinent poſſeſſionesque ſubjectas, unusquisque enim epiſcopus habet ſuae parochiae poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem, et providentiam gerat omnis poſſeſſionis, quae ſub ejus eſt poteſtate; ita ut presbyteros et diaconos ordinet, et ſingula ſub judicio comprehendat. Amplius autem nil agere tentet praeter antiſtitem metropolitanum, nec metropolitanus aliquid gerat ſine caeterorum ſacerdotum conſilio. Item ex Libro decretorum beati *Leonis* capitulo XXXII. continetur: igitur ſecundum ſanctorum patrum canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia conſecratos, metropolitanos, ſingularum provinciarum epiſcopos, quibus ex delatione noſtra Fraternitatis Tuae cura praetenditur, jus traditae ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut a regulis praeſtitutis nulla aut negligentia, aut praeſumptione diſcedant; aut in habitu aut inceſſu ſanctitatis: nam et nos ab apoſtolica authoritate ſubjungimus, ut epiſcopus juxta dignitatem indumentis utatur. Simili modo et presbyteri cardinales, et qui in monaſtica vita velle habeant vivendi, plebi quidem ſibi ſubjectae praeclariore veſte induti debitum praedicationis perſolvent, et in ſecreto propoſitum ſervent ſui cordis, ut, qui videt in abſcondito Deus reddat illis in palam. Scriptum quippe eſt: *Quae dicitis in cordibus veſtris, et in cubilibus veſtris compungimini.* Non enim nos honor commendat veſtium, ſed ſplendor animarum. Monachi vero lanea indumenta juxta normam et regulam monaſticae diſciplinae, atque traditionem ſanctorum probabilium patrum ſine intermiſſione utantur. Si enim abrenuntiantes ea, quae ſaeculi ſunt, tota ſe Deo intentione contulerunt, de omnibus illicitis debent abſtinere, ut quantum corpore ſuo ſuſtinuerunt laborem, tantum remunerationis praemium a Deo percipere mereantur. Apoſtolis quippe divinum datum eſt mandatum, duas tunicacas non habendi. Tunicas dixit Chriſtus, utique laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico praecepto, bonis actibus inhaerens, habebit vitam aeternam. Item ex canone *Antiocheni* concilii capitulo X. de his, qui vocantur chorepiſcopi decretum eſt: qui in vicis vel poſſeſſionibus chorepiſcopi nominantur, quamvis manus impoſitionem epiſcoporum perceperint, et ut epiſcopi conſecrati ſint; tamen ſanctae ſynodo placuit, ut modum proprium recognoſcant, et gubernent ſubjectas ſibi eccleſias, earumque moderamine curaque contenti ſint: ordinent etiam lectores et ſubdiaconos, atque exorciſtas, quibus promotiones iſtae ſufficiant. Nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare praeter civitatis epiſcopum, cui ipſe cum poſſeſſione ſubjectus eſt: ſi quis autem transgredi ſtatuta tentaverit, depoſitus, quo utebatur, honore privetur. Chorepiſcopum vero civitatis epiſcopus ordinet, cui ſubjectus eſt.

II.

Digitized by Google

II.

De epiſcopis, presbyteris, et diaconis damnatis, quod priſtinum officium uſurpare non debeant, ex libro canonum ſanctorum apoſtolorum capitulo XXIX. dictum eſt : ſi quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus depoſitus juſte ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab eccleſia penitus abſcindatur.

III.

De presbyteris ſuperbientibus, ex concilio *Carthaginenſi* capitulo IX., ſi quis presbyter contra epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit. Ab univerſis epiſcopis dictum eſt : ſi quis presbyter a praepoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia, quod abſit, inflatus, ſecernendo ſe ab epiſcopi ſui communione ſubduxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeat, et locum amittat. Si quaerimoniam juſtam adverſus epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

IV.

De presbyteris* agrorum, quam obedientiam debeant exhibere epiſcopis, et presbyteris cardinalibus, ex concilio *Neocaeſarienſi*, capitulo XIII. ita continetur : presbyteri ruris in eccleſia civitatis, epiſcopo praeſente, vel presbyteris urbis iſtius, offerre non poſſunt, nec panem ſanctificatum dare, calicemque porrigere. Si vero abſentes hi fuerint, et ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt. Chorepiſcopi quoque ad exemplum quidem et formam ſeptuaginta videntur eſſe, ut cum miniſtraverint propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.

* *M. chorepiſcopis.*

V.

De monachis, id eſt, ancillis Dei, de quibus flagitatum, ſi liceat eas ad miſſarum ſolemnia, aut ſabbato ſancto publice lectiones legere, et ad miſſas pſallere, aut alleluja, vel reſponſorium: de his in Libro decretorum beati *Gelaſii* papae capitulo XXVI. deſtinatum eſt, quod nefas ſit foeminas ſacris altaribus miniſtrare, vel aliquid ex his, quae virorum

rorum

Digitized by Google

rorum ſunt officiis deputata, praeſumere, nihilominus impatienter audivimus, tantum ſacrarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut foeminae ſacris altaribus miniſtrare ferantur, et cuncta, quae non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competit, exhibere, niſi quod omnium delictorum, quae ſingillatim perſtrinximus, noxiorum reatus omnis et crimen eos reſpicit ſacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minime publicando, pravis exceſſibus ſe favere ſignificant.

VI.

De viduis, ſi poſſint in propriis habitaculis ſuis ſalvare animas, item ex eodem libro, capitulo XXI. ita continetur: ut viduae non velentur a pontificibus; et ſi profeſſam continentiam, propoſito mutato, calcaverint, ipſae pro ſe rationem Deo pro ſuis ſint actibus redditurae. Nam de viduis ſub nulla benedictione velandis, ſuperius latius duximus differendum: quae ſi propria voluntate profeſſam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant ſatisfactione placare. Sicut enim, ſi ſe forſitan continere non poterant, ſecundum apoſtolum nullatenus nubere vetabantur; ſic habita ſecum deliberatione, promiſſam Deo pudicitiae fidem debuerunt cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, ſed ſolam adhortationem praemii ſempiterni, poenasque proponere divini judicii; ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, et illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio.

VII.

De laico pellente ſuam conjugem ex canone ſanctorum apoſtolorum capitulo XLVIII. ſi quis laicus uxorem propriam pellens alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

VIII.

De presbyteris, et diaconibus, qui ſe a miniſterio eccleſiaſtico ſubtrahunt, et ſeorſum collectas faciunt, ex canone *Antiocheni* concilii capitulo V. promulgatum eſt: ſi quis presbyter, aut diaconus epiſcopum proprium contemnens, ſe ab eccleſia ſequeſtraverit, et ſeorſum colligens altare conſtituit, et commonenti epiſcopo non acquieverit nec conſentire vel obedire voluerit ſemel et iterum vocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium conſequatur, quia ſuam recipere

 non

Digitized by Google

non poteſt dignitatem: quod ſi eccleſiam turbare et ſollicitare perſiſtit, tanquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.

IX.

De clericis, et monachis non manentibus in ſuo propoſito quod interrogatum eſt, in canone *Calcedonenſi*, capitulo VII. decretum eſt, qui ſemel in clero deputati ſunt, aut monachorum vitam expetiverunt; ſtatuimus neque ad militiam neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: ſed hoc tentantes et non agentes poenitentiam, quominus redeant ad id, quod propter Deum primitus elegerant, anathematizari.

X.

De clericis, qui ſunt in parochiis, monaſteriis, atque martyriis, ex canone *Chalcedonenſis* concilii capitulo IX. ita decretum eſt: clerici, qui praefiniuntur parochiis, vel qui ordinantur in monaſteriis, et baſilicis martyrum, ſub epiſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundum ſanctorum patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab epiſcopo ſuo deſiliant. Qui vero audent evertere hujusmodi formam quocunque modo, nec proprio ſubiiciuntur epiſcopo; ſi quidem clerici ſunt, canonum correptionibus ſubjacebunt, ſi vero laici vel monachi fuerint, communione priventur.

XI.

Qui clerici etiam ab uxoribus abſtinere debeant, ex concilio *Africano*, capitulo XXXVII. ita continetur: praeterea cum de clericorum quorundam (quamvis erga proprias uxores) in continentia referretur, placuit epiſcopos et presbyteros, ſeu diaconos ſecundum propria ſtatuta, etiam ab uxoribus continere: quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico officio removeantur. Caeteros autem clericos ad id non cogi, ſed ſecundum uniuscujusque eccleſiae conſuetudinem obſervari debere.

XII.

De his, qui uxores aut viros dimittunt, ut ſic maneant, ex concilio ſupra ſcripto *Africano*, capitulo LXIX. ita continetur: placuit, ut ſecundum evangelicam et apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungatur; ſed ita maneant,

aut

aut ſibi invicem reconcilientur: quod ſi contempſerint, ad poenitentiam redigantur.

XIII.

Quod inquiſitum eſt: monachus ſi clericus factus fuerit, quid agi debeat, ex decreto beati *Innocentii* papae capitulo XVII. continetur: de monachis, qui diu morantur in monaſteriis, et poſtea ad clericatus ordinem pervenerint, non debere eos a proprio propoſito deviare: aut enim ſicut in monaſterio fuit, et quod diu ſervavit, in meliore gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus poſtea baptizatus eſt, et in monaſterio ſedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poteſt, quia nec benedici cum ſponſa poteſt, jam antea corruptus, quae forma ſervatur in clericis, maxime cum vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus clericus eſſe voluiſſet, ſponderet ſe uxorem omnino non ducere.

XIV.

Quod presbyteri, aut diaconi, ſi in aliquo crimine prolapſi fuerint, non poſſint per manus impoſitionem poenitentiae remedium conſequi in decreto beati *Leonis* papae capitulo XIV. decretum eſt ita: alienum eſt a conſuetudine eccleſiaſtica, ut qui in presbyterali, aut diaconi gradu fuerint conſecrati, ſic pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant poenitendi, quod ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: ſacerdos ſi peccaverit: quis orabit pro illo? Unde hujusmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei ſecreta eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio fuerit digna, et etiam fructuoſa.

XV.

Pro eo, quod interrogatum eſt de laicis, qui eccleſias in ſuis proprietatibus conſtruunt, quis ipſas debeat regere aut gubernare? A ſanctis patribus ita ſtatutum eſt, et in praeceptis apoſtolicis ſic continetur, juxta petitoris imploratum, ut ſi in quolibet fundo cujuscunque ſancti, in cujus epiſcopi parochia fuerit fundatum oratorium, percepta primitus donatione legitima, id eſt, praeſtante tot, geſtisque municipalibus alligata, praedictum oratorium absque miſſis publicis ſolemniter conſecrabit; ita, ut in eodem loco, nec futuris temporibus baptiſteria

conſtruantur, nec presbyter conſtituatur cardinalis (a). Sed et ſi miſſas ibi facere maluerit, ab epiſcopo noverit presbyterum poſtulandum: quatenus nil a quolibet alio ſacerdote ullatenus praeſumatur, niſi ab epiſcopo fuerit ordinatum.

XVI.

De clericis, qui proprias eccleſias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex canone ſanctorum apoſtolorum capitulo XV. ita continetur: ſi quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, et omnino demigrans praeter epiſcopi ſui conſcientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulterius miniſtrare non patimur: praecipue ſi vocatus ab episcopo redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeverans, veruntamen tanquam laicus ibi communicet.

XVII.

Item pro epiſcopis, qui alterius clericos ſusceperint, ut excommunicentur, in eodem canone, capitulo XVI. continetur: epiſcopus vero, apud quem memoratos* eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte ſusceperit, velut magiſter inquietudinis communione privetur.

* *commoratos forte.*

XVIII.

Qui clerici uxores ſortiri debeant, in XXVII. capite canonum ſanctorum apoſtolorum decretum eſt: innuptis autem, qui ad clerum provecti ſunt, praecipimus, ut ſi uxores voluerint, accipiant, ſed lectores cantoresque tantummodo.

XIX.

(a) *Presbyteri cardinales*, dicti parochiales, curiones, *ſacerdotes proprii*, *presbyter in cardine conſtitutus*, apud Hadrianum I. PP. in canon. c. 68. Paschalis II. PP. in Ep. X. *ad epiſc. compoſtellanum*: *cardinales in eccleſia tua presbyteros ſeu diaconos tales conſtitue, qui digne valeant commiſſa ſibi eccleſiaſtici regiminis onera ſuſtinere.*

Digitized by Google

XIX.

Ut nullus presbyter, aut diaconus ſine commendatitiis (*b*) epiſtolis ſuſcipiatur, in eodem canone ſanctorum apoſtolorum continetur. Nullus epiſcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, ſeu diaconorum, ſine commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis: et cum ſcripta detulerint, diſcutiantur attentius, et ita ſuſcipiantur, ſi praedicatores pietatis extiterint: ſin minus, neque neceſſaria ſubminiſtrentur eis, et ad communionem nullatenus admittantur, quia a ſurreptione multa proveniunt.

XX.

De virginibus velatis. Si deviaverint, quid de illis agendum ſit? In libro decretorum beati *Innocentii* papae, capitulo XIX. aſſertum eſt, quae Chriſto ſpiritaliter nubunt, et a ſacerdote velantur, ſi poſtea vel publice nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, nos eas eſſe admittendas ad agendam poenitentiam, niſi is, cui ſe junxerant, de mundo receſſerit. Si enim de hominibus haec ratio cuſtoditur, ut quaecunque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera, nec eis agendae poenitentiae licentia concedatur; niſi unus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda eſt, quae ante immortali ſe ſponſo conjunxerat, et poſtea ad humanas nuptias transmigravit?

XXI.

Item de non velatis virginibus, ſi deviaverint, in eodem libro XX. capite continetur: hae vero, quae necdum ſacro velamine tectae, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanere, licet velatae non fuerint; ſi forte nupſerint, his agenda aliquando tempore poenitentia eſt, quia ſponſio earum a Domino tenebatur: ſi enim inter homines ſolet bonae fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis illa pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſine vindicta non poterit? Nam ſi apoſtolus *Paulus*, quae a propoſito viduitatis diſ-

 ceſſerant,

(*b*) *Commendatitiae litterae*, epiſtolae, quae ab epiſcopis dabantur ad alios epiſcopos, quibuscunque, ſive clericis, ſive laicis ſuae dioeceſeos peregrinaturis, ut ab iis ut fideles in ſacris ſynaxibus admitterentur, vel ut clerici ad ordines promoverentur, vel ut in peregrinatione eorum ſolatiis foverentur etc. vocantur alias *Formatae*, apud Reginonem in *Inquis. de presbyt.* c. 79.

ceſſerant, dixit eas habere damnationem, quae primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quae prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatae.

XXII.

De his, quae duobus fratribus nupſerunt, vel qui duas ſorores acceperint, in concilio *Neocaeſarienſi* capitulo II. continetur: mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu, propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum poenitentiae conſequatur. Quodſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit poenitentia in vita permanenti. Nos autem gratia divina ſuffragante, juxta praedeceſſorum pontificum decreta, multo amplius confirmantes dicimus, ut dum usque ſeſe generatio cognoverit, juxta ritum et normam chriſtianitatis, et religionis Romanorum non copuletur conjugiis. Sed nec ſpiritualem (id eſt,) commatrem, aut filiam, quod abſit, quis ducat temerario auſu uxorem. Eſt namque nefas, et pernicioſum peccatum coram Deo et angelis ejus in tantum enim grave eſt, ut nullus ſanctorum patrum, neque ſanctarum ſynodorum aſſertione, vel etiam in imperialibus legibus quiſpiam judicatus ſit, ſed terribile judicium Dei metuentes ſiluerunt ſententiam dare.

XXIII.

De his, qui homicidium ſponte perpetraverunt, in XXI. capitulo *Ancyrani* concilii continetur: qui voluntarie homicidium fecerunt, poenitentiae jugiter ſe ſubmittant; perfectionem vero circa vitae exitum conſequantur.

XXIV.

De his, qui homicidium non ſponte perpetraverunt, in eodem canone, XXII. capitulo continetur. De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptem annorum poenitentiam perfectionem conſequi praecipit: ſecunda vero quinquennii tempus explere.

XXV.

De his qui adulteras habent uxores, vel ipſi adulteri comprobantur, in concilio *Ancyrano*, capitulo XIX. continetur, ſi cujus

uxor

Digitized by Google

uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum poenitentia oportet eum perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus.

XXVI.

De monachis et virginibus propoſitum non ſervantibus, in libro decretorum beati *Siricii* papae, capitulo VI. continetur. Praeterea monachorum quosdam, atque monacharum, abjecto propoſito ſanctitatis, in tantam proteſtatis demerſos eſſe laſciviam, ut prius clanculo vel ſub monaſteriorum praetextu illicita ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint, poſtea vero in abruptum conſcientiae deſperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint, quod et publicae leges et eccleſiaſtica jura condemnant: has igitur impudicas deteſtabilesque perſonas a monaſteriorum coetu clericorumque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſae in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificato poſſint poenitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiae intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

XXVII.

De his, quae non coacte, ſed propria voluntate virginitatis propoſitum ſuſceperunt; quod delinquant, cum nupſerint, etſi nondum fuerint conſecratae, in libro decretorum beati *Leonis* papae capite XXVII. continetur: puellae, quae non coactae parentum imperio, ſed ſpontaneo judicio, virginitatis propoſitum, atque habitum ſusceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, praevaricantur, etiamſi nondum eis gratia conſecrationis acceſſit: cujus utique non fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent.

Haec itaque, chariſſimi nobis et dilectiſſimi, quae ſuperius annexa ſunt, in quantum miſerante Deo valuimus, inter caetera capita deflorantes, tam ſanctorum apoſtolorum, quam etiam beatorum patrum ſanctiones, ſeu etiam probabilium beatiſſimorum pontificum decreta, ut uniuscujusque capituli ſententia continet, in brevi eloquio perſtringentes ad Veſtri praeſulatus notitiam, et praedicationem, atque populi Vobis a Deo crediti aedificationem mandavimus miniſtranda, atque perficienda: hortantes, Veſtram omnium prudentiſſimam Sanctitatem, et procerum dilectionem, ut omnimoda ratione non declinantes

Digitized by Google

a dextris aut ſiniſtris, ſed viam regiam incedentes conſtantiſſime obſervetis apoſtolica mandata. Caeterum haec, amantiſſimi nobis, dedimus Vobis in mandatis, ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec Vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, ſicut ſcriptum eſt in dominico praecepto: *Si non veniſſem, et locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent.* Itaque nihil excuſationis adhibentes, omnium rationabilium animarum ſalutem procuretis, ita currentes in agone, *ut non vituperetur miniſterium Veſtrum*, ſed magis de palma victoriae bravium accipiatis, juxta egregii apoſtoli dictum: habentes bonis actibus inhaerendo impoſitam coronam juſtitiae, in ſyderea manſione: *quam Vobis reddat in illum diem juſtus judex, Dominus Deus*, et Salvator noſter Jeſus Chriſtus, qui vivit in unitate cum Deo Patre omnipotente et Spiritu Sancto per omnia ſaecula ſaeculorum, Amen.

Joannis XV. 22.

Hardvin. *Concilior.* Tomo III. p. 1889. et ſeqq.

LXXVI.

An. 747.

Chartula S. Bonifacii de finibus et terminis Fuldenſis monaſterii.

Bonifacius *legatus Germanicus* S. R. E. viris religioſis ac Dominum timentibus in regno *Francorum* conſtitutis. Non incognitum eſſe reor pluribus, qualiter *Carolomannus* vir illuſtris, qui in regno *Francorum* ſimul cum *Germano* ſuo *Pippino* dominatur, locum in *Buchonia* ſylva, aptum ad monaſterium conſtruendum nobis conceſſit et perpetualiter ſervis Domini condonavit. Ideo placuit nobis, ut eundem locum, qualiter certis terminis conſiſtit, adnotemus et idoneis teſtibus, qui in praedicti principis traditione et veſtitione ipſius loci affuerunt, ſubterfirmemus. Eſt ergo, proſequitur, terminus eccleſiae et *monaſterii S. Salvatoris*, quod ſitum eſt in litore fluminis *Fuldae*, primum in orientali plaga fons rivi, qui vocatur *Crumbenbach*, et ſic vadit per illum rivum usque quo intrat in auſtralem *Hunam*, inde tranſit collem *Leohunhuog*, qui a quibusdam dicitur *Kuſſiſo*, et ſic vadit usque ad introitum *Uhtinabahes* in alteram *Hunam*; inde tranſit in caput rivi, qui vocatur *Rodenbach*, inde in caput *Wolfesbahes*, et ſic in rivum ejus, usque quo intrat in *Biberaha* et per litus illius deorſum usque in oſtia *Larbrunnen*; inde vadit ad locum, ubi alter *Crumbenbach* intrat in *Treisbach*, et ſic ſurſum per rivum *Crumbenbach* usque ad caput ejus, inde tranſit in ſummitatem *Rosberges*,

Digitized by Google

berges, et ſic per ſiccum torrentem iterum vadit in *Hunnam* et deorſum per litus ejus usque in oſtia *Martbaches*; inde vadit ad locum, ubi flumen *Lutire* intrat *Fuldam*, et ſic ſurſum per litus *Lutire* usque in oſtia *Biunbaches*, et per rivum ejus ſurſum usque in caput ejus, inde trans viam, quae dicitur *Antſanvia*, usque in viam, quae vocatur *Orthesweke*, inde vadit in volutabrum, quod eſt in monte, qui dicitur *Himelesberg*, inde tranſit in caput rivi, qui vocatur *Scalkesbach*, et ſic per littus ejus usque quo intrat in *Fliedena*, inde deorſum usque ad oſtia *Scammunfuldae*, et ab oſtio ejus ſurſum usque quo ipſum flumen dividitur in freta, inde tranſit inter media freta, quae naſcuntur de flumine *Fulda* et ſic vadit in caput rivi, qui dicitur *Sudromilbach*, et inde pergit ad caput ſupradicti fontis *Crumbenbach*." Sic enim locus traditus eſt a *Pippino* cum his terminis circumſcriptis, Domino et Salvatori noſtro et a praedicto principe *Carolomanno*, ut ſit commendatus idem locus et utilis Deo et Salvatori noſtro usque in finem ſeculi, ad congregandos et nutriendos ſervos ejus absque ulla impeditione vel uſurpatione aliorum. Supponuntur deinde ſigna ſive cruces Bonifacii archiepiſcopi, *Burchardi* epiſcopi, *Sturmii* abbatis, *Megenhelmi* presbyteri, *Folcheranni* presbyteri, *Megingozi* presbyteri, *Traundis* praefecti, *Luitfridi* praefecti, *Rumolfi* praefecti. Clauſula eſt: Anno Dominicae incarnationis DCCXLVII. Principatus vero nobilium virorum *Karlmanni* et *Pipini* fratris ejus anno VI. menſe Martio, XXII. die. Scripta eſt haec notionis charta in *Fuldenſi* monaſterio primum a *Megenhelmo* presbytero juſſione et permiſſione divina (*a*).

(*a*) Joannes Philippus Vorburgius *Hiſtoriarum* Tomo IX. pag. 425. et Cointius *ad annum DCCXLVII.* Chartulam hanc e Browero quoque exhibent. Eamdem *Romae* S. Rotae tribunali exhibuerunt ſub finem ſuperioris ſaeculi *Fuldenſes*, ſed paulo alia facie. Variantes lectiones ex multis paucas ſeligam. Ubi in clauſula apud Browerum legitur: Anno Dominicae incarnationis, *Fuldenſes* legunt: *anno divinae incarnationis.* Hi: menſe Martii XII. die; ille *menſe Martio XXII. die* repraeſentat. Tres ultimos teſtes Browerus praefectos, *Fuldenſes presbyteros* nuncupant. Browerus: Signum Bonifacii archiepiſcopi, qui hanc cartam pro notitia omnium conſcribi juſſit. Iidem *Fuldenſes*: qui hanc cartam notitiae omnium conſcribi juſſit. Iidem *Fuldenſes*, ubi Browerus traditione et veſtitione legit, legunt *traditione et retentione.* In nominibus propriis porro diverſitates innumerae, poſt has hujus chartae ex archivo *Fuldenſi* editiones, tertia nuper prodiit, in qua pars clauſulae, quae apud Browerum et *Fuldenſes* poſtrema eſt, ita invertitur, ut prima fiat, et prima evadat poſtrema, ubi item

EDIT. SERAR. XLII.

EPISTOLA LXXVII.

AN. 747.

DILECTISSIMO IN CHRISTO CHARITATIS VINCULO NODATO PATRI ANDHUNO VISCERALEM SALUTEM.

F. Friſorum ſeu Freſonum.

Quare non transmiſiſti veſtimenta, quae debuiſti mittere de *Freſarum* (*a*) provincia? Nunc, per Deum omnipotentem, extemplo fac ut veniant. Indica nobis aliquid de epiſcopo noſtro, an ad ſynodum ducis occidentalium provinciarum perrexiſſet, an ad filium *Carlomanni* (*b*): et

item loco: *primum a Megenhelmo*, editum videas *a Megenhelmo*. Ad haec novella haec editio omittit *Broweriana* et *Fuldenſia* haec verba: a *Pippino cum his terminis circumſcriptis Domino et Salvatori noſtro et a praedicto.* Ne mutationum aliarum mentionem faciam. Neque paucula haec monere non debuimus, cum laudata chartula inter *Fuldenſes* agmen ducat. Nolo tamen quisquam ſuſpicetur, me illam hoc facto in ſuſpicionem falſi vocare velle. Etſi enim cum in initio tum in fine aliqua occurrunt, quae emunctae naris criticis non omnibus ſatisfactura videantur; attamen ad terminum monaſterii *Fuldenſis* quod attinet, credo, illum recte habere; cum is ultra quatuor paſſuum millia, quae huic loco aſſignata eſſe, ex hiſtoricis diſcimus, non comprehendat. Ad teſtes vero, et ii recte habere videntur; quis enim potiori jure ſubſcripſiſſet, quam fundator BONIFACIUS epiſcopus *Burchardus*, ex parte dioeceſanus *Sturmius* primus loci rector futurus, et priorum clerici et presbyteri? Annus forte alicui ſcrupulum moveat: inſolitum enim videtur, BONIFACIUM anno DCCXLVII. primum ſollicitum fuiſſe de terminis *Fuldenſis* loci in chartam referendis, cum eos modo ante triennium deſcribi curaſſet. Sed arbitramur, S. Archiepiſcopum cum reſciviſſet *Carolomannum*, a quo fundum acceperat, regimine abdicaturum eſſe, ſtatim cogitaſſe de ejusdem loci confirmatione a *Pippino* impetranda. Eam vero, ut certius obtineret, optimum erat conſilium, ut teſtes, qui deſcriptioni finium adfuerant ante biennium, convocaret eosque, ut chartae *Pippino* exhibendae, ſubſcriberent, rogaret. Haec pro chartae ipſius corpore vindicando, initium enim et clauſulam ejus nemini praeſtamus. Sed neque alicui praeſtare velim, teſtes hos, quos BONIFACIUS annis DCCXLIV. et DCCXLVII. ex facili potuit *Fuldae* congregare, tam facile potuiſſe a *Pippino* rege *Attiniaci* in *Campania* anno DCCLV. congregari.

(*a*) *Freſarum*] Qui nunc *Friſii* et *Friſones* vocati ſunt *Freſae*, *Freſi*, *Freſones*: in BEDA lib. 5. c. 10. et 12. *in vita Cuthberti* c. 44. et lib. *de VI. aetatibus*: itemque ſemper in *Annal. Franc.* Hic epiſt. XCVII.

(*b*) Non videtur *Carolomannus* regnum ſuum nude *Pippino* reſignaſſe, ſed eum tantum filii tutorem, usque dum ad juſtam aetatem veniſſet, conſtituiſſe. Id

Digitized by Google

et per epiſtolam nobis reſcribe, et hunc pergentem nuntium iterum cito reverte (c) nomine *Hartleih*, quaeſo Te Domine, ut facias cum illic manentem ſine labore et huc pergentem. Valete, o flores eccleſiae et orate pro nobis, et nos pro Vobis, ut pax Chriſti maneat in nobis. Amen.

AN. 747. EDIT. SERAR. CXXXVI.

EPISTOLA LXXVIII.

Zachariae pontificis ad variarum provinciarum epiſcopos laudatoriae et commonitoriae.

DILECTISSIMIS * REGINFRIDO ROTHOMAGENSI EPISCOPO, DEODATO BELBOCANENSI EPISCOPO, REMBERTHO AMBIANENSI EPISCOPO, HEHESCO * NOVIANENSI EPISCOPO, FULNERICO * TUNGRENSI EPISCOPO, DAVID SPIRONENSI EPISCOPO, AITHERIO TOROANENSI EPISCOPO, TREWARDO CAMEROCANENSI EPISCOPO, BURCHARDO WIRTZENBURGENSI EPISCOPO*, AGILOLFO COLONIENSI EPISCOPO, HEDDO STRASBURGENSI EPISCOPO, ET CAETERIS AMANTISSIMIS COEPISCOPIS *, PRESBYTERIS ETIAM ET DIACONIBUS, CUNCTISQUE ORTHODOXIS ECCLESIARUM DEI CLERICIS APOSTOLICAM DOCTRINAM TENENTIBUS, ZACHARIAS DIVINA GRATIA PRÆDITUS, APOSTOLICÆ SEDIS PONTIFEX, SERVUS AUTEM SERVORUM DEI, IN DOMINO SALUTEM DICIT.

* *M. nobis.*
* *M. Heleſeo.*
* *M. Fulerico.*
* *M. Genebaudo Laudenſi Epiſcopo, Romano Meldenſi Epiſcopo,*
* *M. Choreepiſcopis.*

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, et domino Jeſu Chriſto, unico Filio ejus, et Spiritui Sanćto, qui Veſtra omnium corda inflammare dignatus eſt, per diffuſam a ſe gratiam, ut in unitate fidei et vinculo pacis ambuletis, et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper Vos, dileċtiſſimi mihi, et abundans gratia pacis et charitatis, ut ſitis unum corpus ſpiritalis matris Veſtrae ſanćtae catholicae et apoſtolicae Dei eccleſiae, in qua Deo aućtore praeſumus, implentes illud propheticum dićtum: *Ecce, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum.* Etſi*, pro itineris longitudine, corpore ſumus abſentes, in ſpiritu tamen dilećtio-

Pſ. 132. 2.
* *M. Etenim etſi*

 nis

Id prodit haec epiſtola ad *Andhunum* abbatem in *Friſiae* provincia, in ea enim dicitur: *Indica mihi aliquid de epiſcopo noſtro, an ad ſynodum ducis occidentalium provinciarum perrexiſſet, an ad filium Carolomanni.* Epiſcopus de quo quaerit eſt BONIFACIUS, et filius *Carolomanni, Drogo*, quem, ut educaretur, in *Auſtraſia Pippinus* reliquit. Videtur ergo epiſtola haec ſcripta hoc ipſo tempore, quo nondum omnibus innotuiſſet, *Pippinum* univerſum *Franciae* regnum ſibi adpropriaſſe. Nam poſtea id notiſſimum fuit. ECCARDUS l. c. p. 478.

(c) *Reverte.*] Fac reverti ſeu verte ipſum, ut redeat.

Digitized by Google

nis ſemper ſumus Vobis praeſentes, habentes Vos in viſceribus noſtris, et aſſidue orantes, ut Deus et Dominus noſter Jeſus Chriſtus multo amplius confirmet corda Veſtra, et corroboret in exhortatione evangelii, in miniſterio, quo fungimini, ut credita Vobis plebs piis Veſtris admonitionibus, adjutore Deo, a diabolica fraude liberata ſalva perſiſtat, Vosque mereamini de eorum animabus in diem Chriſti apportare lucrum.
Eccl. 3, 1. Scriptum quippe eſt: *Filii ſapientiae eccleſia juſtorum, et natio eorum obe-*
Eph. 4, 1. 2. *dientia, et charitas. Obſecro ergo Vos Chariſſimi mihi, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, ut decet ſanctos cum multa patientia: Supportan-*
1. Tim. 1, 5 *tes invicem in charitate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus, in vinculo pacis et charitatis, quia finis praecepti charitas eſt: de corde puro, et conſcientia bona, et fide non ficta.*

Gaudeo in Vobis, Fratres Chariſſimi, quoniam fides Veſtra, et unitas erga nos pretioſa eſt et manifeſta, non ſolum coram Deo, ſed
* M. omnibus hominibus etiam coram omnibus*, dum ad fautorem et magiſtrum Veſtrum a Deo conſtitutum beatum apoſtolorum principem *Petrum*, benigniſſima volun-
* M. et. tate converſi eſtis. Laudabilis fides Veſtra ex* bona fama, quoniam id ipſum ſapitis, quod oportet ſapere. Et nunc Deo cooperante eſt aggregata Sanctitas Veſtra noſtrae ſocietati in uno paſtorali ovili, et eſt nobis unus paſtor, qui a paſtore paſtorum Domino Deo et Salvatore noſtro Jeſu Chriſto princeps apoſtolorum et noſter doctor eſt inſtitutus. Habetis itaque noſtra vice ad confortandam Dilectionem Veſtram et collaborandum Vobis in evangelium Chriſti, ſanctiſſimum ac reverendiſſimum Bonifacium, fratrem noſtrum archiepiſcopum, apoſtolicae ſedis legatum, et noſtram praeſentantem vicem. Sit ergo conſtantia Veſtra adverſus contentiones eorum, qui adverſa ſapiunt, et non quae Dei
Matth. 10. 28. ſunt, et erit fortior petra conſtantia Veſtra, ſicut eſt ſcriptum: *Ne timueritis ex eis, neque terreamini a facie eorum, qui corpus occidunt: animam*
Luc. 12. 5. *vero non poſſunt occidere. Quod autem in aure auditis, praedicate in lumine, illum timentes, qui poteſt animam et corpus occidere et mittere in gehennam.*
2. Cor. 10. 4 ſq. Fratres mei, in carne enim ambulantes *non ſecundum carnem milita-*
* M. Deo. *mus. Arma enim militiae noſtrae non carnalia, ſed potentia Dei*, ad deſtructionem munitionum conſilia deſtruentes, et omnem exaltationem extollentem ſe*
Eph. 6. 10. *adverſus ſcientiam Dei: et in captivitatem redigentes omnem cogitationem in obſequium Chriſto perducentes.* De caetero Fratres, confortamini in Domino, et in potentia fortitudinis ejus. Pax Vobis multa et gratia a Deo et Domino noſtro Jeſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur et oſculamur, ac ſi praeſentes, Charitatem Veſtram in unitate Spiritus, in vinculo pacis et charitatis Chriſti. Deus Vos incolumes cuſtodiat, dilectiſſimi nobis.

EPI-

Digitized by Google

AN. 747. # EPISTOLA LXXIX.

EDIT. SERAR. XVII.

Bonifacius quibusdam monachis.

CHARISSIMIS FILIIS TATUUINO ET VUIGBERTHO PRESBYTERIS, BERNHARDO ET HIEDDE, HUNFRITHO, ET STIRME BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI PERENNEM IN DOMINO SALUTEM(a).

Paterno amore Dilectionem Veſtram obſecro, ut eo majore cura monaſterialis normam vitae cuſtodire ſtudeatis, quo pater Veſter *Vuigberthus* defunctus eſt. *Vuigbertus* presbyter et *Mengingordus* diaconus regulam

(a) De perſonis, ad quas praeſens data eſt epiſtola, notamus e PAGI *critica ad an.* DCCXIX. n. V. ſq. Data eſt anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, paulo poſt mortem ſancti *Wigberti Fritislarienſis* abbatis, qui eo Chriſti anno ad Deum migravit. In ea BONIFACIUS monachos obſecratur, ut eo majore cura monaſterialis normam vitae cuſtodire ſtudeant, quo pater eorum *Wigbertus* defunctus eſſet: *Wigbertus* presbyter et *Megingordus* diaconus regulam eis inſinuent et magiſtri ſint infantium, *Stirme* in coquina ſit etc. Addit BONIFACIUS: *Tatuwinum* abbatem interrogate et quodcunque Vobis inſinuet, hoc facite, et unusquisque ſtudeat, ſecundum vires ſuas et proprios mores in caſtitate conſervare etc. usque ad praeſentiam reverſionis noſtrae in Dei voluntate. In monaſterio itaque *Fritislarienſi* in *Haſſia inferiore* ſito, ſicuti erant eodem tempore duo *Wigberti*, alter abbas, alter monachus ejusdem coenobii, ita et duo *Tatuwini*, quorum alter ſucceſſit ſancto *Wigberto* in regimine monaſterii *Fritislarienſis*, ut recte ex hac epiſtola obſervarunt MAGDEBURGENSES *in centuria* VIII. p. 834. *Stirme* monachus diverſus fuit a ſancto *Sturmio* abbate *Fuldenſi* primo, qui, quo tempore haec epiſtola data, monaſterium illud adminiſtrabat; ideoque BROWERUS *in antiquit. Fuldenſ.* aliique, qui utrumque confudere, valde hallucinati ſunt. Denique *Megingordus* diaconus ſeu, ut alibi adpellatur, *Megingus* ſeu *Megingozus* magnus amicus ſancti BONIFACII fuit, ut dicitur in *vita ſancti Wigberti* c. 5. et poſtea ad epiſcopatum *Wirceburgenſem* ſeu ut nunc loquimur, *Herbipolitanum* evectus fuit. Plures autem hoc tempore floruere *Wigberti*, quorum unus pro altero non raro a viris eruditis ſumtus fuit; juvat hinc celebriores exhibere, ut confuſio vitetur et varii errores facilius emendari poſſint. Prior eſt *Wigbertus*, de quo loquitur BEDA lib. V. c. 10. ſq. quem adſerit duobus annis continuis evangelium in *Friſia* praedicaſſe, qui cum apud barbaros auditores non inveniret, in *Angliam* rediit. Secundus *Wigbertus* abbas *Nutſcellenſis* in *Anglia* et ſancti BONIFACII praeceptor, ut ipſemet eum vocat in epiſtola III. *ad Danielem Epiſcopum Ventanum;* hicque *Wigbertus* anno DCCXVIII. vita functus eſt, ut tam ex WILLIBALDO, quam ex OTHLONO *in vita S. Bonifacii* liquet. COINTIUS anno DCCXXXIII. num. XVIII. ſq. ubi laudatam noſtram BONIFACII epiſtolam num. XVII. refert, contendit, eam a BONIFACIO poſt ſui magiſtri mortem miſſam eſſe in *Angliam* et in ea BONIFACIUM, cum diuturnam in *Germania* moram nondum feciſſet, eamdem ſcripſiſſe, dum de reverſione in patriam ad-

Digitized by Google

gulam Veſtram Vobis inſinuent, et ſpeciales horas (*b*), et curſum eccleſiae cuſtodiant, et caeteros admoneant, et magiſtri ſint infantium, et prae-

adhuc cogitaret. Verum BONIFACIUM, poſtquam in *Galliam* vel in *Germaniam* iterum venit, in *Angliam* redire decreviſſe, nullo verbo, nec WILLIBALDUS nec OTHLONUS *in ejus vita*, nec ipſemet in aliqua ſuarum epiſtolarum indicat. Quam ob rem ea epiſtola ex aliquo monaſterio *Germaniae Fritislarienſi* vicino data, ex quo *Fritislariam* reverſurus erat, interimque monachis monaſterii officia diſtribuebat. Sed WILLIBALDUS *in vita S. Bonifacii* c. 5. et OTHLONUS lib. 1. c. 7. litem plane dirimunt; cum ſcribunt, *Wigberto Nutſcellenſi abbate demortuo voluiſſe monachos* BONIFACIUM *ſibi praeficere, ſed eos id ab eo obtinere non potuiſſe, ac poſtquam cum fratribus aliquod tempus commoratus eſſet, ſeſe mari commiſiſſe.* Imo WILLIBALDUS teſtatur, *eum ex Anglia non ſolviſſe, niſi poſtquam hyemale jam tempus praeterivit.* Confer. ea quae ſupra leguntur ante epiſtolam I —— XXXIII. Tertius *Wigbertus* ſanctitate clarus abbas *Fritislarienſis*, cujus occaſione de aliis *Wigbertis* nunc agitur. Quartus *Wigbertus* monachus *Fritislarienſis*, fuit magiſter ſancti *Sturmii* primi *Fuldenſis* abbatis, ut in hujus ſancti vita legitur. Quintus *Wigbertus* monachus *Glentingaburgenſis* ſeu *Glaſtonienſis* monaſterii, quod poſitum erat in pago *Somerſetenſi*, cujus eſt epiſtola LIII. inter *Bonifacianas* inſcripta: *Patribus ac fratribus in monaſterio Gleſtingaburg conſtitutis*; in qua *Wigbertus* presbyter ait: *Vos volo ſcire chariſſimi, quod archiepiſcopus noſter* BONIFACIUS, *cum adventum noſtrum audiſſet, per ſemet ipſum dignatus eſt longa via in obviam nobis venire, ac ſuſcipere valde benigne.* Hunc *Wigbertum* omnes hactenus cum ſancto *Wigberto Fritislarienſi* abbate male confuderunt, indeque quia LUPUS ABBAS FERRARIENSIS *in vita ſancti Wigberti* ſcribit, *Sanctum Wigbertum, poſtquam Moguntinenſem epiſcopatum ſuſcepit BONIFACIUS, ab eo renuntiatum fuiſſe abbatem Fritislarienſem*, deduxere ſanctum *Wigbertum* ante annum DCCXLV. abbatem dictum non eſſe; cum tamen *Lupus* diſerte adſerat, *Wigbertum* in *Germaniam* veniſſe, antequam BONIFACIUS praeſulatum iniiſſet, ideoque *Wigbertum* iſtum alium eſſe a ſancto *Wigberto Fritislarienſi* abbate; qua de re PAGIUS plura refert *ad an.* DCCXLVII. n. 9. et 10. etc. Sextus *Wigbertus* abbas incerti loci non procul a dioeceſi *Maguntina* poſiti, ut patet ex epiſt. LXXXIII. inter *Bonifacianas*, cujus titulus eſt: *Sanctiſſimo et a Deo ſemper conſervato Domino Lullo epiſcopo Wigbertus ſervus ſervorum Dei, quanquam indignus abbas veſter in omnibus etc.* in qua eum rogat, ut monaſterium, cui praeeſt, inviſere velit. Septimus *Wigbertus* parochus ſeu curio in dioeceſi *Maguntina*, cujus ſunt epiſtolae CII. et CX. inter *Bonifacianas* ad *Lullum* epiſcopum *Maguntinum*, quas explicat COINTIUS an. DCCLIV. num. 105. ſq. ubi magno errore ſanctum *Wigbertum* cum hoc ſeptimo *Wigberto* abbate confundit, illiusque mortem in eum Chriſti annum differt. Vid. PAGIUS *loco citato.* Citatae ſuperius epiſtolae reperientur in ordine *Serariano.*

(*b*) *Speciales horas.*] Videntur eccleſiaſticae preces hic ſignificari, quae horae canonicae

Digitized by Google

praedicent verbum Dei fratribus. *Hiedde* ſit praepoſitus, et ſervos Veſtros admoneat, et *Humfridus* adjuvet illum, ubicunque opus ſit. *Stirme* in coquina ſit. *Bernardus* operarius ſit, et aedificet domunculas Veſtras ubi opus ſit, et de omnibus, ubicunque Vobis neceſſe ſit, inſinuet. *Tatuuinum* abbatem interrogate, et quodcunque Vobis inſinuet, hoc facite et unusquisque ſtudeat, ſecundum vires ſuas, et proprios mores in caſtitate conſervare, et in communi vita Vos alterutrum adjuvare, et in fraterna charitate permanere, usque ad praeſentiam reverſionis noſtrae (c) in Dei voluntate. Et tunc ſimul laudantes Dominum in omnibus ei gratias agamus. Valete in Chriſto.

EPISTOLA LXXX.

EDIT. SERAR. LIII.

DOMINIS SANCTIS ET IN CHRISTO DESIDERANDIS PATRIBUS AC FRATRIBUS IN MONASTERIO GLESTINGABURG CONSTITUTIS WIETHBERTUS PRESBYTER, VESTER UTIQUE SERVUS, AC SERVORUM DEI SUPPLEX IN DOMINO SALUTEM.

Benedictus Deus, qui vult omnes homines ſalvos fieri et ad agnitionem venire veritatis, qui etiam noſtrum iter ſua voluntate in has provincias, id eſt, in confinio paganorum *Haeſſonum*, ac *Saxonum* proſperum, ultra mare, et per hujus mundi pericula, ſine merito noſtro, licentia Veſtra et orationibus, ac miſericordia ſua direxit. Scitis Fratres, quia non nos terrarum ſpatia dividunt, quas Chriſti charitas nectit. Semper ergo Fraternitas Veſtra ac Reverentia, ſimul et orationes pro Vobis ad Deum, in me manent. Vos autem volo ſcire Chariſſimi, quod archiepiſcopus noſter Bonifacius, cum adventum noſtrum audiſſet, per ſemetipſum dignatus eſt longa via in obviam nobis venire, ac ſuſcipere valde benigne. Nunc, Dilectiſſimi, credite, quod labor noſter nobis non ſit inanis in Domino ſed Veſtrae ſit mercedis. Deus enim omnipotens per miſericordiam ſuam, ac merita Veſtra, ſufficientiam operis noſtri bonam perficit, licet valde ſit periculoſum ac laborioſum pene in omni re, in fame et ſiti, in algore, et incurſione paganorum inter ſe degere. Id-

canonicae divinique officii curſus vocari quandoque ſolent, de quibus contra haereticos Bellarminus l. 1. *de bonis operibus* in partic. c. 12. 13. et infra hic epiſt. XXIX.

(c) In hac epiſtola Bonifacius propoſitum revertendi in *Angliam* aperit; ſicut in illa, quam Serarius ſub n. I. poſuit, quae in ordine noſtro quarta eſt.

Jdcirco rogo diligenter orate, ut ſit nobis ſermo in apertione oris et permanentia in opere, et fructus. Valete in Domino. Salutate fratres in gyro primo *Ingeldum* abbatem et congregationem noſtram, ac mandate matri meae *Tettan*, atque congregationi ejus proſperum iter noſtrum. Communiter omnes obnixis precibus flagito vicem inſtantiae orationis noſtrae impendere, orantemque pro nobis Beatitudinem Veſtram Divina tueatur clementia, opto.

EDIT. SERAR. LXIX.

EPISTOLA LXXXI.

SPLENDIDA VIRGINITATIS CASTIMONIA FLORENTIS PRÆDITÆ, LYMPHAQUE SUPERNI LATICIS MELLIFLUA COELITUS IRRIGATÆ, NOBILI NON SOLUM CARNALI GENEROSITATIS PROSAPIA VIRGINI, VERUM ETIAM (QUOD PRÆSTANTIUS EST) SPIRITALI DIGNITATIS HONORE INSIGNITER COMPTÆ CHRISTI ANCILLARUM LEVE JUGUM DEI GESTANTIUM GUBERNATRICI, ET MONASTICÆ CONVERSATIONIS NORMAM REGULARITER, AUTHEHTICIS PRISCORUM PATRUM FORMULIS, COMMISSO SIBI GREGI INDEFESSE PRÆBENTI: NEC NON INCLYTÆ PUBERTATIS INDOLI, CANDIDO INTEGRITATIS VESTIMENTO INCORRUPTÆ ADÆQUE DECORATÆ, COELESTIQUE GURGITIS UNDA LATE MANANTIS VIVI ET SEMPER ABUNDANTIS POTATÆ, NON SOLUM EXTERIORE LITTERARUM STUDIO, VERUM ETIAM INTERIORE DIVINÆ SCIENTIÆ LUCE ILLUSTRATÆ. N. ABSQUE PRÆCEDENTE MERITORUM ADMINICULO. N. SPIRITALIS OFFICII MUNIFICENTIA FUNGENS, IN ANGULARI LAPIDE, CHRISTO VIDELICET, OPTABILEM SALUTEM.

Fateor Charitati Veſtrae, poſtquam *Brittannicae* telluris inclyta ſceptra, Divinae pietatis admonitione, ut reor, ſalubri tactus, fugiens deſerui, relictaque foecundiſſima natalis patriae inſula, quam glauca ſpumantis maris cerula influentia ſcopuloſis marginibus undique vallant, fragilitatis meae conſcius, et ſcelerum meorum aliquatenus tunc reminiſcens, una cum totius propinquitatis meae propemodum caterva, Chriſto favente, ferventis ingruentibus pelagi molibus transvectus, ad hujus regionis marginem applicuiſſe gratulans, votorum compos tripudiabam; liminibusque beatorum apoſtolorum, orationis cauſa, demendi innumera piaculorum meorum pondera, pergendo me fatagebam praeſentare; ibique cunctis affinitatis meae propinguis propemodum longo quietis ſomno ſopitis, ſolus in hujus exilii calamitate orbatus (et merui) haud ſecus dicendum mihi eſt, quam triſtis moerensque remanſi: non tamen incolumitate corporis priſtina, robuſtisque membrorum artubus hujus peſtis valetudinem evaſi; ſed (gratia et laus pio flagellatori) omnibus membrorum

rum compaginibus quaſſatis et contritis, anhelans fatigatus reſto, quod mihi per uſum et novum et vetus eſt, nullam reperiſſe me iſtic habitantium foeminini ſexus perſonam fideliorem, in omnibus non adulationis cauſa, ſed veritatis firmitate conteſtans, dum me admodum ante quinquies quina menſium volumina toto vexatum corpore febris anhelae frigus et calor decoquerent, benigna charitatis humanitate memini ſusceptum, quod utique juxta praeceptum Domini. Tunc vos infirmo aegrotoque non ignoro egiſſe, ob aeternae retributionis mercedem, eandem quoque hactenus parum pigrae fraternitatis affectus dilectionem divini amoris obtentu complentes obſervare dinoſcimini. Qua de re ſcribendi Vobis materiam nequaquam incongruam nactus, qua amabilem Veſtrae germanitatis ſpiritalem neceſſitudinem caraxando alloquerer, cum me Chriſtus bonorum cunctorum largitor, praeeunte clementia ſua, diſcentium coeleſti gratiae ſuae rore aliquantulum per ſuum participem efficeret. Ideo Vobis dirigere verſiculos metrica ratione compoſitos diu fixum mente tenui et corde ſimul dulce habui. Quia nullos legentium novi, quibus libentius mitterem, ubi pro certo ſcio nullam dirae fraudis ſuſpicionem mentem deſtinantis mordere, nec dictantem hoſtili vituperatione lacerare, licet vitioſa pagina ſcabraque ſcedula reperiatur. Hanc itaque nuper metricae artis peritiam, domini noſtri omnium generalis, meique ſpecialis, praeſulis venerandi Bonifacii ſub magiſterio didiceram, quo mihi poſt illuminatorem coeleſtem, cui ſecreta cordis patent, et quem occulta et abdita non latent, mentis obtutus aperitur, et arida pectora mea imbre ſuperni nectaris quotidie coeleſti irrigantur. Hos namque verſus, jociſtae more, caraxatos, reperietis, ſi diligenter non dedignemini litterarum perſcrutari capita, hoc eſt quaternis verſibus caeteros in medio poſitos velut ambitu quodam cingentes illos. Hi, quos Tuo nomine proprie praetitulavi, ceu ſpiritalis matris, a principio incipiunt regulariter ad finem usque decurrentes. Diſcipulae vero meae a calce tuorum inchoant, non in oportune, quia diſcipula magiſtram, ſicut ancilla dominam ſuam ſequi debeat.

Eſto . . . memor Domini regnantis in aede ita de fide inchoant . . . coelorum in arce. Si quid autem huic operi minime congruum, terſumque, et contra regulam grammaticae artis inſertum grammaticorum, reminiſcemini. Illud etiam ſubnixa prece flagito, ut per illam immarceſſibilem ſpiritalis amicitiae neceſſitudinem, ut nemini hoc opus oſtendatis ſine meo conſenſu, et hujus operis perſonam prodatis absque licentia mea, ne inde dira ſeges invidiae creſcat, unde verae pacis concordia pullulare debuit, ſed potius pacti foederis, germanitatis-

 que

que copulatae viciſſim apud nos firmiſſima ſponſione dextrarum, memores perenniter eſtote, meique laboris ſudori puriſſimis orationum Veſtrarum precatibus favere, ſuppliciter poſco, dignemini.

Lector caſſes catholicae — Atque obſes athletice;
Tuis pulſatus precibus — Obnixe flagitantibus
Hymniſta carmen cecini — Atque reſponſa reddidi,
Sicut pridem pepigeram — Quando profectus fueram
Usque diram domnoniam — Per carentem Cornubiam
Florulentis cespitibus — Et foecundis graminibus
Elementa inormia — Atque facta informia
Quaſſantur ſub aethera — Convexa coeli camera
Dum tremit mundi machina — Sub unetorum monarchia.
Ecce nocturno tempore, — Orto brumali turbine,
Quatiens terram tempeſtas — Turbabat atque vaſtitas
Cum fracti venti foedere — Bacharentur in aethere,
Et rupto retinaculo — Deſaevirent in ſaeculo:
Tum libertate poſita, — Et ſervitute ſopita
Spiſſa ſtatim ſpiramina — Duelli ducunt agmina.
Quibus biſſena nomina — Indiderunt volumina.
Horum archon atrociter — Famam verrens ferociter
Furibundus cum flamine, — Veniebat a cardine,
Unde Titanis torrida — Labuntur luminaria.
Cumque flatus victoriae — Non furerent ingloriae,
Tremebat tellus turbida, — Atque eruta robora
Cadebant cum verticibus, — Simul ruptis radicibus:
Neque guttae graciliter, — Manabant ſed minaciter
Mundi rotam rorantibus; — Humectabant cum imbribus,
Cum praepollenti pluvia — Eſſent referta flumina,
Turbo terram teretibus — Graſſabatur turbinibus
Quae catervatim coelitus — Crebrantur nigris nubibus
Neque coelorum culmina — Carent nocturna nebula,
Quorum pulchra planities — Perlucebat ut glacies,
Donec nimbo ac nubibus — Torve teguntur trucibus.
Nam tenebreſcunt turbine, — Disrupto rerum ordine
Germana Phoebi numina, — Atque praeclara lumina
Neque flagrabat flammiger — Ductor dierum lucifer
Sicut ſolet ſaepiſſime — Auratum ſydus ſurgere
Sed caecatur caligine — Velut furva fuligine.
Plauſtri plane pulcherrima — Non comparent curricula

Aqui-

Aquilonis a Circio Curſum ſervantis ſedulo
Ac totidem torrentibus Septem latet lampadibus
Pleiadis pulchra copula Ab Athlantis proſapia.
Haec conſcendunt per aethera Ab ortu ſolis ſydera :
Tunc pari lance limpida Librae torpebat trutina
Zodiacus cum caetera Cyclus fuſcatur caterva,
Quem Mazaroth reperimus Nuncupari antiquitus,
Biſſenis cum ſyderibus Per olympum lucentibus.
Nec radiabat rutulus Sicut ſolebat Syrius,
Quia nubis nigerrima Abſcondunt polos pallia
Attamen flagrant fulmina Late per coeli culmina
Quando pallentem pendula Flammam vomunt faſtigia
Quarum natura nubibus Procedit collidentibus :
Nec non marina cerula Glomerantur in glarea
Qua ruit irruptio Ventorum ac correptio
Per pelagi itinera Salſa ſpumabant aequora
Cum bullis et brumalibus Undoſus vortex fluctibus
Oceanus cum molibus Atque diris dodrantibus
Pulſabat promontoria Suffragante victoria.
Sic turgeſcebat trucibus Pontus ventorum flatibus
Infligendo fluminibus Scopuloſis marginibus,
Quid dicam de ingentibus Altithroni operibus
Quae nullus nequit numero, Computare in calculo?
En multa in miraculo Nunc apparent propatulo
Clara Chriſti clementia Per haec facta recentia,
Cum grata gallicinia Quaſi quarta vigilia
Suſcitarent ſonantibus Somniculoſos cantibus.
Tum binis ſtantes claſſibus, Celebramus concentibus
Matutinam melodiam Ac ſynaxis pſalmodiam.
En ſtatim fulcra, flamine, Nutabant a fundamine
Tigna tota cum trabibus Tremebunda ingentibus
Vacillabant ab omnibus Aulae pulſatis partibus,
In tantis tempeſtatibus Ac aurorae turbinibus
Noſtra pavent praecordia Tot monſtrorum prodigia
Quando cernebant lumina Tecta et laquearia
Horriſonis fragoribus Concuti et creporibus
Tum tandem curſu caterva Confracta linquens limina,
Portum petit baſilicae, Populante pernicie,
Sic pelluntur pericula Per matris adminicula
Quidam diſcrimen duobus Devitantes cum ſaltibus,

Per

Per devexa ac lubrica
Clivoſi ruris latera
Metuebant magnopere
Caſam contritam crepere.
Porro cum tetrae tenebrae
Praeteriſſent et latebrae
Fatiſcentes velamine,
Orto jubaris lumine,
Sciſſa caeca caligine
Quaſi mortis imagine.
Tunc videns ab eccleſia
Tigilli fuſa fragmina.
En inquam noctis horridae
Nunc apparent ſpectacula:
Ecce caſae cacumina
Cadebant ad fundamina.
Quae ſolebant lautiſſimae
Sumi dulces delitiae
En geniſtarum aprica
Frondoſarum velamina
Pelluntur parietibus
Fabrorum arietibus.
Heu tectorum tutamina
Proſternuntur in platea:
Ecce crates a culmine
Ruunt ſine munimine
Flatus ſaevi ſpiramina
Haec fecerunt ludibria.
Et niſi natalitia
Pauli ſancti ſolemnia
Tuerentur trementia
Timidorum praecordia,
Forſan quaſſati culmine
Quateremur et fulmine.
Quemadmodum crudeliter
Novies binos circiter,
Propalant evangelica
Trini tonantis famina,
Turris fregiſſe fragmina
Cum immenſa maceria.
Ergo Chriſto in commune
Adempti a diſcrimine,
Grates dicamus dulciter
Manenti immortaliter
Doxa Deo ingenito,
Atque gnato progenito,
Simul cum ſancto ſuperna
Flatu regente ſaecula.

Finit carmen *Aldhelmi.*

Incipit carmen aliud.

Nuper de illabentibus
Binis brumae temporibus
Absque mora mea tuum
Mox completa vergentium,
Quemadmodum mellificis
Heroicorum verſibus
Illuſtris quondam poëta
Romae urbis indigena
Styli calamo ſtridulo
Caraxante per ſedulo
Sacris inſerit ſcedulis
Doctiloquus ſedulius
Evolutam labilibus
Mundi molem rotatibus
Protelata praepatulis
Intervalla obſtaculis
Pepuliſſe perniciter
Parum ſiſtens ſtabiliter.
Trini fuere famine
Viri absque cunctamine
Divulgati per aethera
Summi olympi ſuprema,
Virtutum quos redimita
Criſtatos cingit corona
Paetanamque per fabricam
Aethralis heri vegetam

Fi-

Fidei nec non trilicibus
Sic truduntur tyrannidis
Quibus horrende irruit
Bellicoſus in agone
Conſternatus quid veritat
Chriſti crucis per culmina
Quae fugax orcas horridis
At vos famoſi viribus
Trucem viciſtis trophaeo
Qui propinquos et patrias
Ignoti ruris ceſpites
Neque furentes vortices
Turgentis ditis tellurem
Neque latrones libidis
Laetiferae libidinis
Abſtrahuntque exuvias
Neque belvae vibrantibus
Aberrantes per devia
Celſorum Chriſti militum
Tum agapae pro numinis
Gradientes ſublimia
Illum viſendi gratia
Nacta foret a numine
Omnes hi in Domino
Eſſent juncti bitumine
Tandem decurre concite
Aedem almam adiere
Ubi Petri corpuſculum
Tum altare felicibus
Profilit de ergaſtulo
Clavigero et regiae
Quo evectus florentibus
Sociatus ſublimibus
Regnat iſtic per ſaecula
Bini bini beantibus
Virentes ac ſi floſcula
Olim ſpretas agilibus
Non quid luxu labilia
Sed quid fertur non minima
Quibus ditatur arida

Girant thoracis humeros
Te labioſa tyronis
Imber veluti ingruit
Chriſti adverſo agmine
Furvex erectus indicat
Ferimus frontis vexilla
Timet telorum imbribus
Viri ſudantes ſtrenuis,
Hoſtem belli aethereo,
Aſpernantes, peregrinos
Adiſtis caſu praecipites:
Undiſonis fragoribus
Debellantis per terrorem
Glomerantes genuinis
Luridaeque cupidinis
Legentibus per avias.
Rabidi roſtri rictibus
Dumoſi ruris limina
Refraenarunt propoſitum
Iter ſuum conaminis
Petri petunt ſuffragia,
Frequentant ut aneſtia
Petri juvanti famine
Bini ſane pro ſaeculo
Germanitatis uſcidae
Perlongi callis limite
Patriam quam petivere
Latet tellure conditum
Couterinis fratribus
Carnis evulſus clanculo
Coeli adhaeſit munitae
Paradiſi ceſpitibus
Angelorum cum millibus,
Carpens aeterna gaudia.
Meritorum meatibus
Paradiſi per florea
Patrias petunt curſibus
Coſmi quaerunt quiſquilia
Charismatum donamina,
Animarum per florida.

En

Digitized by Google

En vehebant volumina   Numeroſa per agmina
Multimodis et myſticis   Elucubrata normulis.
Quorum auctor . . . .   Adeſſe conſtat alitus,
Quae prophetae apoſtoli   Docti loqui oraculi
Indiderunt pergamenae   Almo inſtanti flamine
Nunc veſtium velamina   Ulla produnt oramina
Mirificoque munere   Perferebant propere
Quaeque ita inormia   Eliciunt exordia
Pulchro prorſus propagine   Deprompta in origine
Gnari quaedam genimina   Vermis fuerunt minima
Foliis quique veſcitur   Brumae meatum oritur.
Cumque proles progreditur   Ovorum alvo oritur
Neque illos qui genuit   Vermis idem recaluit
Foetum fluant ex ſemine   Imo naturae germine
Sed quid magis mirabile   Mundo et deſperabile
Ova viri et foeminae   Calificati calore
Parturire progenitum   Foetum vellere vegetum
Lana oſtri elabitur   Vermiculo cum vertitur
Spiſſam ceu aranea   Telam texit muſcanea
Tumque lanae latratibus   Fuſae valde volantibus
Fila in quae revolvitur   Veluti ſetis torquetur
Inde ſumuntur ſerica   Quae portabant promiſcua
Quorum perſplendet ſpecies   Pulchra ceu planities
Paradiſi puniceis   Purpurata cum roſeis
Quibus inter eburnea   Lilia locant linea
Sic ſic ſane ſanguinea   Sericorum inſignia
Pulchre picta perniveo   Colore atque croceo,
Viridi fulvo floreo   Fucata atque lanea
Ut peplorum per pallia   Pulchra pandunt ornamina
Tam ſanctorum reliquias   Nonnullorum eximias
Advehebant inormiter   Dicatus nutu naviter
Quae concedunt oramina   Orantium fidelia
Nec non adhuc munuſculum   Quidam addunt pulcherrimum.
Toracydos tuentibus   Retorquentes luminibus
Imagines auriferis   Chriſti matris capitibus
Cumque multa magnamina   Perducebant donamina
Chriſti ſponſae eccleſiae   Cuncta ferebant opimae
Et ipſorum et omnium   Matri Chriſto credentium
Valetote felicibus   Vitam clauſuri calcibus.

Finit carmen.

Inci-

Digitized by Google

Incipit carmen aliud.

Summum ſatorem ſolia   Sedit qui per aethralia,
Alti olympi arcibus   Obvallatus minacibus,
Cuncta cernens cacumine   Coelorum ſummo lumine
Alta poli et infima   Telluris latae limina
Cujus immenſa munera   Nequeo prorſus funera
Antequam rictu rabido   Raptent et rodant avido,
Ore halitum corpore   Sortis rigenti torpore
Carminare concentibus   Celſae laudis ſtridentibus
Ipſum profecto precibus   Peto profuſis fletibus,
Allidens libentiſſime   Solo tenus ſaepiſſime,
Curvatam colli cervicem   Capitis atque verticem,
Titubanti tutamina   Tribuat per ſolamina
Sacroſancta ſublimiter   Suffragans manu fortiter,
Alma per adminicula   Hoſtium demat ſpicula
Quibus infeſti fortibus   Ferant thoracas humeris
Chriſti tyronum caſſibus   Caeſis foedis fragoribus
Afflant necantes imbribus   Telorum et micantibus
Illos illos omnipotens   Trudat aeternis tenebris
Ubi Typho teterrimus   Tortis globorum gremiis
Girat torquens gurgitibus   Atri ignis ultricibus.
En pilarum acerrima   Parma pellat acumina
Hoſtium a ferocibus   Protegens arundinibus
Concertantes agonibus   Chriſto ſemper fidelibus,
Aethereus qui omnia   Mundi herus molimina
Verbi tantum cum numine   Formaſti in origine.
Mihi nova qui nutibus   Aggrederer nutantibus
Litterarum cum luſibus   Odis coaptem uſibus,
Facunda funde famina   . . . .
Queam coepto in carmine   Celſo proferre famine
Virum virtutum rumore   Fulgeſcentem in aethere
Caſſem priſcum cum nomine   Comptum veluti lumine
Aſtra olympi ignito   Ardui orbi vegeto
Larem librant lucifluam   Luſtrant axis ignifluam
Molem mundo minacibus   Eminentem cum arcibus
Fumam furvam frigoribus   Foci complent caloribus
Coeli jubar e culmine   Croceo fundunt fulmine.
Titan tremet torrentibus   Taedis late lucentibus

Paſſim

Paſſim orbis per marginem Ad usque coeli cardinem
Phoebe quoque flagrantibus Fratrem juvat ardoribus
Noctem nigram nubeculis. Lucem luſtrat corniculis
Ambo ſpargunt ſpiramina Ignis aethralis lumina
Neque nocent nitoribus Nemoroſis ceſpitibus
Ruris rigati rivulo Roſcidi roris ſedulo
Sed lutoſam liquoribus Tellurem humectantibus
Arebant aſtra ignito Torrentis globi jaculo
Gleſcunt ut glebae germina Dura atque tenerrima
Situ roſcido robora, Quaeque vireſcunt tenera
Succorum ſumunt ſaporem Severum nam per vaporem.
Iſta caſſis per culmina Priſci pandunt praefulgida
Glorioſa per agmina Gemmifera oramina
Rutulanti redimita Obrizo velut limpida
Aſtra convexi olympi Orbi clareſcunt viridi
Althelmum nam altiſſimum Cano atque clariſſimum
Alto noſtratum nomine Nuncupatum et numine
Pollentem per coeleſtia Potentem ac terreſtria
Sic ſic ſane ſublimibus Satis ornatum cultibus
Coeli ceu per culmina Candent per orta fulmina.
Illis illis in omnibus Aequalem dico actibus
Quaeque fari ſublimiter Odis hujus inormiter
Surgens nempe prolixitas Refragat atque vaſtitas.
Tibi ſalus per ſaecula Soſpes ab usque macula
Maneat immortaliter Fine tenus feliciter.

Finit carmen.

Incipit carmen aliud.

Vale vale fidiſſime Phile Chriſti Chariſſime
Quem in cordis cubiculo Cingo amoris vinculo
Havehova altiſſime Olim ſodes ſanctiſſime,
Salutatis ſupplicibus Aethilwaldi cum vocibus.
Te te herus in omnibus, Clarum creavit actibus,
Forma et viſu virilem, Facto et dicto ſenilem
Tuam primum propaginem Per profundam indaginem
Corioſe conjicere Mentis atque inſpicere
Nullus valet volucribus, Summi coeli ſub nubibus.
Tamen aggreſſi, gaudiis, Loquemur parum, trepidis

Summo

Summo ſatore ſobolis Satus fuiſti nobilis
Generoſa progenitus Genetrice expeditus,
Statura ſpectabilis, Statu et forma agilis
Caput candeſcens crinibus Cingunt capilli nitidis:
Lucent ſub fronte lumina Lati ceu per culmina
Coeli candeſcunt calida Clari fulgoris ſydera
Genae gemellae collibus Glomerantur cum ollibus,
Pedetentim purpureo Pictae fuco et niveo:
Roſa veluti rutulis Radiat valde floſculis
Aures auſcultant omnia Verba ex ore prodita
Almi oris innumera Nequeunt fari munera
Adeſt verboſa fulgidum Sophia et omne lucidum.
Manus manus mirabiles Multum pedes placabiles
Tibiae curſu teretes, Tantum fortes ut ſonipes:
Saepe ſequuntur curſibus Salientes praepetibus
Nam ſi centenis clamitet Quisque linguis et vocitet
Ferrea voce fremitans, Valde et ore crepitans
Nequit ſane in ſaeculo Ullus fari oraculo
Quanto mundo mirabilem . . . .
Neque altum ingenium Explicare mortalium
Ullus valet ſonantibus Licet clamet concentibus
Quod idcirco non offero Laude quavis nec refero
Qui mundi per omnia Cunctis claret confinia
Soſpitem te te ſordibus Servet herus ab omnibus
Tegat totum tutamine Truſo hoſtis acumine
Rite reddens refugium Robuſtum per ſuffragium
Inque locet aethereum Coeleſtis ſceptri gremium
Ubi ſemper conſortium Perfruaris angelicum
Fine carens, coeleſtibus Vitam deges ceſpitibus.

Finit carmen.

EDIT. SEPAR. CXL.

EPISTOLA LXXXII.

An. 748.

Zachariae pontificis litterae ad S. Bonifacium de variis quaeſtionibus.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO, ZACHARIAS SERVUS SERVORUM DEI.

Sacris liminibus beati apoſtolorum principis *Petri*, et noſtris obtutibus praeſentatus, praeſens *Burchardt* °, dilectus nobis epiſcopus, Fraternae Sanctitatis Tuae attulit ° affatus, per quorum ſcriptum tenorem agnovimus, magnum Te habere certamen, et ſudorioſe elaborare Fraternitatem Tuam, in praedicatione evangelii Chriſti Dei noſtri, et exhortatione ſanctae catholicae, et orthodoxae, rectae fidei, quam a redemptore Deo et Domino Jeſu Chriſto per a ſe inſtitutum beatum principem *Petrum*, et vas electionis *Paulum*, omnesque apoſtolos traditam ſuſcepimus. Quibus agnitis, etſi peccatores, extenſis ad aethera palmis, omnipotenti Deo immenſas egimus gratias: petentes ejus ineffabilem divinitatem, ut multo amplius confirmet, atque corroboret cor Fraternitatis Tuae, et ſoſpitem, atque robuſtum corpore annuat permanere, usquequo ejus divinitas Te ſuperſtitem in hac juſſerit eſſe vita, ad perficiendum miniſterium Tibi impoſitum, et ad portandum lucrum animarum in diem Chriſti JESU, ut illam merearis audire deſiderabilem vocem, quam dicturus eſt Dominus diligentibus ſe: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum vobis paratum ab origine mundi.* Erant autem inſerta in eisdem Tuis affatibus diverſa capitula, de quibus judicium atque conſilium et ſolatium ſedis apoſtolicae Tibi dirigi flagitaſti.

° *M. Burghart.*
° *M. nobis attulit affatus.*
Matth. 25, 34.

Primum capitulum pro ſynodo (*a*) provinciae °, in qua natus et nutritus es, quam et in gentem *Anglorum* et *Saxonum* in *Britania* inſula primi praedicatores ab apoſtolica ſede miſſi, *Auguſtinus* (*b*), *Laurentius*, *Juſtus*, et *Honorius*, noviſſime et Tuis temporibus *Theodorus*, *Graecolatinus*

° *M. omiſſ. provinciae.*

(*a*) *Synodo*] Sup. Ep. CXXXII. ord. Serar. et apud Gratianum c. in ſynodo de Conſecr. d. 4.

(*b*) *Auguſtinus*] Beda lib. 1. hiſt. et 2. c. 3. 4. 5. 6. 7. *de Honorio* c. 18. *de Theodoro* l. 4. c. 1. ubi ſic: *Theodorus natus ex Tharſo Ciliciae, vir et ſaeculari et divina litteratura graece et latine inſtructus, probus moribus et aetate venerandus.* Subditur ibidem quomodo in *Angliam* et in ea praeclare quanta geſſerit c. 2. et 5. 17. ac deinceps.

Digitized by Google

tinus ante philoſophus, et *Athenis* eruditus, *Romae* ordinatus, pallio ſublimatus, ad praefatam *Britaniam* transmiſſus, judicabat et gubernabat; in illa tale decretum et judicium firmiſſime praeceptum, et diligenter demonſtratum eſſe dinoſcitur, ut quicunque ſine invocatione Trinitatis lotus fuiſſet, quod ſacramentum regenerationis non haberet, quod omnino verum eſt, quia ſi merſus in fonte baptismatis quis fuerit ſine invocatione Trinitatis, perfectus non eſt, niſi fuerit *in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti baptizatus.*

De illo autem, quod per quosdam affirmari ſcripſiſti, ut ſi evangeliis° quis verbis, invocata Trinitate, juxta regulam a Domino poſitam, [* M. evangelicis.] quicunque merſus eſſet, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, quod ſacramentum ſine dubio haberet, et tam fortiter verbis evangelicis fuiſſet conſecratum baptiſma°, ut quamvis ſceleratiſſimus quisque [* M. baptiſmum.] haereticus, vel ſchismaticus, aut latro, vel fur, ſive adulter hoc homini petenti miniſtret, tamen Chriſti eſſet baptisma°, evangelicis verbis conſecratum. [* M. baptiſmum.] Et e contra, ſi miniſter juſtus fuiſſet, et Trinitatem juxta regulam a Domino poſitam in lavacro non dixiſſet, verum baptisma° non eſſet, quod dedit. Pro illis itaque immundis, et incertis viris, [* M. baptiſmum.] haereticis, atque ſchiſmaticis, qui in nomine Trinitatis petens° baptizant, [* M. petentes.] ſed et de his, qui ſine invocatione Trinitatis mergunt in fonte baptiſmatis Fraternitati Tuae notum°, quid de illis ſacrorum canonum [* M. notum eſt.] ſeries contineat, quod et tenere Te firmiter hortamur. Scriptum quippe eſt, dicente Domino: *Sancti eſtote, quoniam et ego ſanctus ſum*, quod [Levit. 11, 44.] ſuſcepiſti, frater, a noſtro praedeceſſore ſanctae recordationis *Gregorio*, hujus apoſtolicae ſedis pontifice, in eo permane, et ab evangelica et apoſtolica, ſeu ſanctorum patrum tradita doctrina nullo modo declines, ſed indutus loricam fidei, et galeam ſalutis viriliter contra nequitias diabolicae fraudis, apoſtolicam praeſentando vitam (c), reſiſte. Scriptum namque eſt: *Ecce dedi faciem tuam potentem adverſus faciem eorum: et conſtantiam tuam confortabo adverſus contentiones eorum, et erit fortior petra conſtantia tua.* [Jer. I, 17. ſq.]

Pro ſacrilegis itaque presbyteris, ut ſcripſiſti, qui tauros°, hircos, [* M. et hircos] diis paganorum immolabant, manducantes ſacrificia mortuorum; habentes et pollutum miniſterium, ipſique adulteri eſſe inventi ſunt, et defuncti: modo vero incognitum eſſe, utrum baptizantes Trinitatem dixiſſent, an non, et timent illi, qui vivi ſunt, quod in tali miniſterio

(c) *Vitam*] F. vicem, ut ſupra ſaepius et hac ipſa epiſtola.

non ſint baptizati, quibus reſpondens juſſiſti omnes baptizare, hoc quoque obſervaſſe° in ſupra dicta ſynodo ſacerdotes, ut qui vel unam perſonam de Trinitate in baptiſmo non nominaret, illud baptiſmum eſſe non poſſe. Quod pro certo verum eſt, quia qui unum ex ſancta Trinitate confeſſus non fuerit, perfectus chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur Patrem et Filium, ſi confeſſus non fuerit Spiritum Sanctum, nec Patrem habet nec Filium, et qui confeſſus fuerit, Patrem, et Spiritum Sanctum et Filium non fuerit confeſſus, nec Patrem habet, nec Spiritum Sanctum, ſed vacuus eſt a gratia divina.

*M. obſervari.

Eos autem quos reperiſſe affata eſt Fraternitas Tua pſeudoſacerdotes, multo majoris numeri, quam catholicos, erroneos ſimulatores ſub nomine epiſcoporum vel presbyterorum, qui nunquam ab epiſcopis catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, et miniſteria eccleſiae confundentes, et conturbantes, aut falſos, gyrovagos, adulteros, ſacrilegos, hypocritas, et multos ſervos tonſuratos, qui fugerunt a Dominis ſuis, ſervos diaboli, transfigurantes ſe miniſtros Chriſti, qui ſine epiſcopo, proprio arbitrio viventes, populares defenſores habentes contra epiſcopos, ut ſceleratos mores eorum non confringant, ſeorſum populum conſentaneum congregant, et illud erroneum miniſterium non in eccleſia catholica, ſed per agreſtia loca, per colles° ruſticorum, ubi eorum imperita ſtultitia caelari epiſcopos poſſit, perpetrant, nec fidem catholicam paganis praedicant, nec ipſi fidem rectam habent, ſed nec ipſa ſollennia verba, quae unusquisque catechumenus, ſi talis aetatis eſt, ut jam intellectum habeat, ſenſu cordis ſui percipere et intelligere, nec docent, nec quaerunt ab eis, quos baptizare debent, id eſt, abrenuntiationem ſatanae, et caetera. Sed neque ſignaculo crucis Chriſti eos muniunt, quae praecedere debent baptiſmum: ſed nec aliquam credulitatem unius Deitatis, et ſanctae Trinitatis docent: neque ab eis quaerunt, ut corde credant ad juſtitiam, et oris confeſſio fiat illis ad ſalutem.

*M. per cellas.

Rom. 10.10.

Hos itaque miniſtros ſatanae, et non Chriſti, ubicunque reperis, Chariſſime nobis, aggregato provinciali et ſacerdotali collegio, omnimodo devita, et a ſacerdotali honore privatos, ſub regula monachica et poenitentia ſubmiſſos, vitam finire ordinabis, ut carne afflicti ad viam quandoque redeant rectitudinis, et ſi corde crediderint, oris eorum vera confeſſio illis fiat in ſalutem. Si vero non fuerint converſi, Tuae° praedicationis non periet juſtitia. Habebis enim ſolatiantem Te, contra nequitiam malignantium, ſanctorum apoſtolorum, et caeterorum probabilium patrum canonicam ſanctionem. Confortare itaque, Reverendiſſime

*M. Tua praedicantis non periet juſtitia.

Digitized by Google

rendiſſime mihi, et praevale in lege, in evangelio Chriſti, et praedicatione catholicae ac orthodoxae fidei, quia* ipſe glorificabit Te. Tribulatio enim corporis noſtri temporalis eſt, et finem habet: *Probatio autem ſpem, ſpes vero non confundit*, ut ait apoſtolus, *quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Quis namque ſeparabit nos a charitate Chriſti, tribulatio an anguſtia, etc.* et ſi dejicimur, frater, non perimus. Conferamus autem mortem Jeſu in corpore noſtro, ut vita Jeſu in die adventus ſui in corpore noſtro manifeſta fiat, ſicut per ejus divinam edocti ſumus vocem: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum coelorum.* Conforta itaque et dilectiſſimos nobis omnes orthodoxos epiſcopos, et ſacerdotes, atque levitas, vel clericos religioſos, abbates et monachos, ſeu glorioſiſſimos duces, cunctosque optimates, chriſtianae legis ſervatores, ut nobis ſint adjutores contra adverſarios orthodoxae fidei, omnesque haereticos, atque ſchiſmaticos, quatenus et ipſi de fructu boni operis gaudere mereantur in coeleſtibus regnis, ſicut ſcriptum eſt: *Qui vicerit, faciam illum columnam, in templo meo, et ſcribam ſuper illum nomen meum.*

* *M. ipſa glorificavit te.* — *Rom. 5. 4. 5.* — *Matth. 5. 10.* — *Matth. 5. 10.* — *Apoc. 3. 12.*

Interea ſcripſit reverenda Fraternitas Tua reperiſſe quendam presbyterum, genere *Scotum*, nomine *Samſon*, errantem a via veritatis, dicentem et affirmantem, quod ſine myſterica invocatione, aut lavacro regenerationis poſſe fieri catholicum chriſtianum, per epiſcopalis manus impoſitionem. Hic autem qui dicit, vacuus eſt Spiritu Sancto, et alienus a gratia Chriſti, atque a conſortio ſacerdotali abjiciendus. Quis enim niſi baptizetur, juxta praeceptum Domini, *in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti*, et ſic per manus impoſitionem conſecretur, poteſt eſſe catholicus? Hunc nequiſſimum virum talia praedicantem ab eccleſia Dei ſancta condemnatum expelle, illos autem viros, qui* ab haereticis baptizati ſunt, et dubietas tenet, quod in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti non ſunt baptizati, inquiſita rei veritate, ſi ab erroneis ſacerdotibus baptizati ſunt, hos ſine dubio juxta praedeceſſoris noſtri beatae memoriae *Gregorii* papae, et in* ſacrorum canonum traditum Tibi mandatum, implere non omittas, ne in aeternum pereant, ſed potius evangelica conſecratione ſalventur.

* *M. quod ab etc.* — * *M. in omiſſ.*

Intuiti autem ſumus et volumen a Te directum univerſis epiſcopis, presbyteris, diaconibus, vel caeteris religioſam vitam degentibus, de unitate fidei catholicae, et doctrinam apoſtolicam ſcriptam valde nobis

Digitized by Google

bis acceptabilem eſſe cognoſcas: quoniam per Spiritus Sancti gratiam in Te diffuſam, Chariſſime, hoc operari ſtuduiſti.

Interea per alia ſcripta Fraternae Sanctitatis Tuae petiſti, ut ſacerdos a nobis dirigatur in partibus *Franciae* et *Galliae* ad concilia celebranda. Sed dum, Deo propitio, Tua Sanctitas ſuperſtes exiſtit, qui ſedis apoſtolicae et noſtram illic praeſentas vicem, alium illic dirigere neceſſarium non eſt. Quos autem repereris, Amantiſſime Frater, habentes ſcientiam ſacrae doctrinae, et ſanctam tenentes legem, atque orthodoxam ſine dubio defendentes fidem, hos mittere ſtude, in quibus praevideris locis ad praedicandum verbum ſalutis.

Concilia vero, aggregatis epiſcopis provincialibus, ut Tibi, et ubi Tibi rectum videtur, celebranda procura, et quos deviantes inveneris, confunde facies eorum ignominia, ut ſint coram omnibus ſine honore: Dominus enim Deus noſter erit Tecum.

Suſcepimus vero et chartam conſcriptam verae atque orthodoxae profeſſionis et catholicae unitatis, quam cum dilectiſſimis nobis epiſcopis partis *Francorum* Tua direxit Reverenda Fraternitas. Quam referantes nimio gaudio ſumus repleti, innumerabiles gratias agentes Deo patri omnipotenti, quia unanimitatem eorum ad ſocietatem noſtram revocare dignatus eſt, ut ſpiritalis eorum mater laetetur ſancta eccleſia. Noſtra autem vice, Chariſſime, omnes in oſculo pacis Chriſti ſaluta: quia et nos dilectioni eorum gratias agentes apoſtolicas miſimus litteras.

Nam et hoc intimatum eſt a Tua Fraterna Sanctitate, quod *Virgilius* ille (neſcimus, ſi dicatur presbyter) malignatur (*d*) adverſum Te pro eo quod confundebatur a Te, erroneum ſe eſſe a catholica doctrina, immiſſiones faciens *Otiloni* duci *Bajoariorum*, ut odium inter Te et illum ſeminaret: ajens, quod et a nobis eſſet abſolutus, unius defuncti ex quatuor illis epiſcopis, quos Tua illic ordinavit Fraternitas, dioeceſin obtinere. Quod nequaquam verum eſt, quia mentita eſt iniquitas ſibi. De perverſa autem et iniqua doctrina, quam contra Deum et animam ſuam locutus eſt, ſi clarificatum fuerit, ita eum confiteri, quod alius mundus,

(*d*) *Malignatur.*] Recte notat Baronius conatum inter ſanctos viros diſcordiam ſerere diabolum, ut vel ſic evangelii propagationi obſtaret. Ideoque iſta de *Virgilio* cum accepiſſet S. Bonifacius pontifici nuntiavit, falſa quidem: ſimpliciter tamen ac fideliter.

Digitized by Google

mundus, et alii homines ſub terras *(e)* ſint*, hunc accito conſilio ab eccle- **M. ſint ſeu ſol et luna,*
ſia pelle ſacerdotii honore privatum. Attamen et nos ſcribentes praedi-
cto duci evocatorias de* praenominato *Virgilio* mittimus litteras, ut no- **M. de omiſſ.*
bis praeſentatus, et ſubtili indagatione requiſitus, ſi erroneus fuerit in-
ventus, canonicis ſanctionibus condemnetur. Qui enim ſeminant dolo-
res, ipſi metunt eos. Sic enim ſcriptum eſt: *Perverſae cogitationes ſe-* *Sap. I, 3.*
parant a Deo; probata autem virtus corripit inſipientes.

Pro *Sidonio* autem ſupradicto, et *Virgilio* presbyteris, quod ſcrip-
ſit Sanctitas Tua, agnovimus. Illis quidem, ut condecebat, commi-
nando ſcripſimus: Tuae autem Fraternitati plus* credulitatis quam illis ** M. plus credulitas quam illis admittetur.*
admittetur. Si autem placuerit Deo, vita comite, ſedi apoſtolicae eos,
miſſis apoſtolicis litteris, ut praelatum eſt, evocabimus*. Docuiſti enim **M. evocamus.*
eos, et non ſuſceperunt: et factum eſt in illis, ſicut ſcriptum eſt, ſa-
pientia: *Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam: arenam et ſalem et* *Eccl. 22, 7. et 18.*
maſſam ferri facilius eſt portare, quam hominem imprudentem et fatuum, et
impium. Quoniam, *qui minoratur corde, cogitat inania, et vir imprudens* *Ib. c. 16.*
et errans cogitat ſtulta. Non ergo ad iracundiam provocetur cor Tuum,
Frater, ſed in patientia Tua, ubi tales repereris, admone obſecra, in-
crepa, ut convertantur ab errore ad viam veritatis. Et ſi converſi fue- *Jac. 5. 20.*
rint, ſalvaſti animas eorum: ſi vero in duritia permanſerint, mercedem
miniſterii Tui non perdes, illos autem juxta apoſtoli vocem devita.

Alia

(e) *Sub terras.*] Eſſe *antipodas* tam certum eſt, quam nos hanc terrae, in qua ſumus, partem incolere. Non enim ſola illos ratiocinatio, ut olim cenſuit lib. 16. *Civit.* c. 9. S. AUGUSTINUS, ſed experientia etiam, aſſiduaque nunc ad *Indos*, *Braſileenſes* et *Mexicanos* navigatio indicat. Non igitur hoc perverſa et iniqua doctrina eſt, ſed illud tantummodo, aſſerere alium eſſe mundum, ideoque, et alios ſub alia terra homines, ac idcirco hic legitur non *ſub terra* ſed *ſub terras* vel certe ſub terris, quarum una ſcilicet noſtri hujus mundi ſit, alterius altera. Et philoſophorum quidem aliqui, ut *Empedocles*, *Epicurus*, LUCRETIUS l. 1. PLUTARCHUS lib. *de orat. defic.* *Anaxarchus* apud AELIANUM lib. 4. *variae hiſt.* mundos opinati ſunt pluſculos, ita ut *Anaxarcho* illo audito ingemuerit *Alexander*, deque ſcripſerit JUVENALIS:

Unus Pellaeo juveni non ſufficit orbis.

Sacra tamen ſcriptura unum tantum modo nobis creatum a Deo mundum pandit, unum *Adamum*, unum in uno mundo Chriſtum, unum humanum genus. Videatur cum alibi S. AUG. tum. lib. *de haereſ.* h. 77. ALBERTUS M. in 2. p. *ſummae de homine* q. 2.

Digitized by Google

Alia denique ſcripta Tuae Fraternitatis continebant, quod jam olim de *Agrippina* civitate ſcripſiſti, quod *Franci* non perſeveraverunt in verbo, quod promiſerunt, et nunc moratur Tua Fraternitas in civitate *Maguntia.* Petiſti autem, ut cum noſtro conſultu pro ſuperveniente Tibi ſenectute, et plena dierum aetate, atque imbecillitate corporis, ut ſi invenire potueris alium in eandem ſedem, in qua praees, pro Tui perſona debeas collocare: Tu vero, Chariſſime, legatus et miſſus eſſe, ut fuiſti, ſedis apoſtolicae. Nos vero, adjutore Deo, conſilium praebemus Tuae Reverendae Sanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto, ſedem, quam obtines ſanctae *Moguntinae* eccleſiae, nequaquam relinquas, ut impleatur in Te Dominicum praeceptum: *Qui*
Matth. 24. 13. *perſeveraverit usque in finem, hic ſalvus erit:* ſin vero, ſi Dominus dederit juxta Tuam petitionem hominem perfectum, qui poſſit ſollicitudinem habere et curam pro ſalute animarum, pro Tui perſona illum ordinabis epiſcopum, eritque in evangelio Tibi credito, et miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens, et confortans eccleſiam Dei.

Oramus itaque Dominum et redemptorem noſtrum, ut ſacris interventionibus ſuae ſanctae genitricis ſemper virginis *Mariae*, dominae noſtrae, et beatorum principum apoſtolorum *Petri* et *Pauli* orantem pro nobis Fraternitatem Tuam ſoſpitem et incolumem conſervare dignetur: Deus Te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime et Sanctiſſime Frater. Data Kalendis Maji, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Conſtantino*, a Deo coronato, magno imperatore, pacifico, imperii anno XXIX. patriciatus ejus anno ſeptimo, indictione prima.

EPI-

Digitized by Google

An. 748.

EPISTOLA LXXXIII.

Zachariae pontificis iterata ſedis Moguntinae confirmatio ad S. Bonifacium.

ZACHARIAS PAPA BONIFACIO EPISCOPO SANCTÆ ECCLESIÆ MOGUNTIÆ PERPETUAM SALUTEM (a).

Qualiter Dominus Deus noſter eccleſiae ſuae propitiatus ſit, et laboribus ſanctiſſimae Fraternitatis Tuae cooperator extiterit, per ſingula edicere longum eſt: tamen ut haec, quae objecimus, confirmemus, quae ex parte Te narrante, perſpeximus, enarramus. Igitur dum in *Germania* provincia Sanctitas Tua ad praedicandum fuiſſet directa a ſanctae recordationis praedeceſſore noſtro Domino *Gregorio* papa, et poſt inchoatum opus, et ex aliqua parte aedificatum, *Romam* reverſus ab eo epiſcopus ordinatus, et ad praedicandum denuo remiſſus es, et elaboraſti, Deo praevio, nunc usque per annos XXV. in eadem praedicatione, ex quo epiſcopatum accepiſti: ſed et in *Francorum* provincia noſtra vice concilium egiſti, et juxta canonum inſtituta, omnes flexi ſunt Tibi obedire: et dum in his piis operibus occupata eſſet Sanctitas Tua, nunc usque cathedralem ſedem Sibi minime vendicavit. At ubi Deus praedicationem Tuam auxit, obtinere voluiſti, ut Tibi epiſcopalem eccleſiam, vel ſucceſſoribus Tuis confirmare debeamus, juxta eorundem filiorum noſtrorum *Francorum* petitionem. Et idcirco auctoritate B. *Petri* apoſtoli ſancimus, ut ſupra dicta eccleſia *Moguntia* (b), perpetuis

 temporibus

(a) In Cod. Mag. inſcriptio: *Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo ſanctae eccleſiae Mogontiae et per eum in eadem venerabili eccleſia perpetuam ſalutem.*

(b) Notanda haec pronominis adpoſitio. Non enim *Zacharias* metropoleos dignitatem *Maguntiae* primum concedit, quam dignitatem urbs illa a primis temporibus obtinuit: ſed eam Bonifacio, ejusque ſucceſſoribus confirmat, ſeu ratam habet Bonifacii in Metropoli *Magontina* ſeſſionem, et poſterorum ſucceſſionem. *Zachariae* ſententia intelligitur tum ex ipſius verbis ſuperioribus: obtinere voluiſti, ut tibi epiſcopalem eccleſiam, vel ſucceſſoribus tuis confirmare debeamus, quibus non novam ſedis epiſcopalis erectionem, ſed certae eccleſiae adtributionem deſignat: tum ex alia ejusdem *Zachariae* epiſtola ſub num. LXX. relata: *De civitate etiam illa, quae nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum per noſtrae auctoritatis praeceptum nomini Tuo metropolim confirmavimus*, hoc addito quaſi explicandi gratia: *et Tuae Sanctitati direximus ejusdem metropolitanae eccleſiae ſtabilitatem.* Accedit, quod

temporibus, Tibi et ſucceſſoribus Tuis in metropolin ſit confirmata, habens ſub ſe has civitates, id eſt, *Tungris*, *Coloniam*, *Wormatiam*, *Spiratiam*, et *Trectis*, et omnes *Germaniae* gentes, quas Tua Fraternitas per ſuam praedicationem Chriſti lumen cognoſcere fecit (*c*). His a nobis definitis, per hujus noſtrae confirmationis paginam, in Tua eccleſia per-

quod Bonifacius jam ante aliquot annos impoſitus fuerat ſedi *Magontiacenſi*, quae haud dubie metropolis erat, utpote Bonifacii archiepiſcopi ſedes. Quamquam *Zacharias* hac epiſtola *Magontinam* eccleſiam auxit adtributa ipſi *Colonia Aggrippina*, *Germaniae ſecundae* metropoli: qua poſtea detracta, et priſtinae dignitati reſtituta variarunt *Magonciacenſium* ſuffraganeorum nomina et numerus. Caeterum mirari ſubit, cur *Zacharias*, enumerans eccleſias *Magontiae* ſubjectas, *Argentoratum* ſeu *Strateburgum*, *Germaniae* primae urbem praetermiſit. Mabillonius ad h. p. 80.

Cointius an. DCCXLVIII. n. LXXX. recte notavit, harum litterarum ſubſcriptionem mendoſe deſcriptam, haec ſcilicet verba: *Data pridie — indictione V.* Aut, ut habet editio Sirmondi, *anno XXXII. P. C. ejus anno XI. indictione V.* cum anno DCCLI. epiſtola haec ſcripta non fuerit. In ea enim dicit *Zacharias*: *elaboraſti*, *Deo praevio — ſibi vindicavit.* Quare cum anno DCCXXIII. exeunte Bonifacius archiepiſcopus regionarius *Romae* ordinatus fuerit, anni illi XXV. demonſtrant, hanc epiſtolam anno DCCXLVIII. datam. Vidit hanc difficultatem Mabillonius in *not. ad vitam S. Bonifacii ab Othlono* ſcriptam p. 79. ubi dicit, loco, *per annos XXV.* legendum videri, per annos XXVIII. verum locus ille purus eſt. Hincmarus enim in Epiſt. VI. cap. XIX. hanc emendationem evertit. *Gregorius*, inquit, a primo ſecundus, ſed et tertius *Winfrid*, cognomento Bonifacium, legatum apoſtolicae ſedis ad reformandam chriſtianitatis religionem, primo presbyterum, poſtea vero epiſcopum ordinatum dixerunt, cui per annos XXV. in eadem praedicatione ſine cardinali ſede laboranti praefatorum ſucceſſor *Zacharias* papa inter caetera in privilegio ſibi directo ſcripſit atque firmavit ad locum, nempe *Magontinam* metropolim. Pagi ad an. DCCLI. n. VIII. p. 279. ſeq. qui dein n. IX. p. 280. ſubdit: *ideo in ſubſcriptione: Data pridie — indictione V. legendum: Data pridie Non. Novembr. imperante Domno Auguſto Conſtantino anno XXIX. imperii ejus, indictione II.*

(*c*) Epiſcopatus *Wirceburgenſis*, *Eichſtetenſis*, *Erfurtenſis et Buraburgenſis* a S. Bonifacio fundati, hoc ipſo eidem jam ſubjecti erant. Notat dein *Eccardus* quod epiſcopi *Auguſtanus*, *Argentoratenſis*, *Conſtantienſis* et *Curienſis* an. DCCLI. metropoli fuerint ſubjecti. Acceſſere dein ſub *Carolo M.* fundati epiſcopatus *Paderbornenſis*, *Hildesheimenſis*, *Halberſtatenſis*, *Verdenſis* aliique per *Saxoniam*.

Digitized by Google

perpetuis temporibus, pro ſui confirmatione, haec conſervari mandamus. Data pridie Non. Novemb. imperante Domino Auguſto *Conſtantino* anno XXXII. imperii ejus, indictione V. *(d)*.

EPISTOLA LXXXIV.

EDIT. SERAR. XL.

AETHILBERTHI REGIS ANGLORUM AD BONIFACIUM EPISTOLA.

DOMINO BEATISSIMO, ET PONTIFICALI INFULA MERITO DECORATO ARCHIEPISCOPO VUINFRETHO, COGNOMENTO BONIFACIO, ETHILBERTUS REX CANTIAE IN DOMINO DOMINORUM SALUTEM.

Ante paucos namque annos venerabilis abbatiſſa *Bugge*, poſtquam *Romanae* urbis loca ſacratiſſima orationis videlicet obtentu adierat, et exinde huc rurſus remeando ad propriam pervenit patriam, et ad monaſterium ſanctimonialium foeminarum, quod antea ſub jure eccleſiaſtico bene regebat, ſtatim cum veniſſem rogatus ad ejus colloquium, inter alia deſiderabilia, haec vel maxime auditui noſtro inculcare curavit, quod dediſſes ei licentiam familiariter loqui de rebus ſcilicet ſibi neceſſariis apud Tuam affabilem amabilemque Sanctitatem, dum ambo videlicet *Romae* eſſetis, et limina beatorum apoſtolorum frequenter viſitando terere non ſuperſediſſetis. Demum continuo intulit, quod diligenter Paternitatem Tuam ſimiliter pro me ſupplex precibus obnixis compellare curaret, (utpote conſanguinitate propinquitatis noſtrae admonita) quatenus, ſicut illa meruit penitius ſalutaribus imbui praeceptis et orationum Tuarum benedictione confirmari: ita et ego quoque quamvis abſens et ignotus corporali praeſentia, tamen ut ſpiritu praeſens, hoc eodem munere mihi neceſſario a Tua ſolita beneficentia ditarer. Cumque Te hoc facturum promiſiſſe indubitata fide diceret, vere fateor, quod non facile verbis explicare valeo, quantum gaudii, quantumque conſolationis ex hoc habuerim: eoque multo magis, ut aſſolet, exhilaratus ſum, quod ex inopinata ſpe ſubito tot ac tam precioſa dona protulit. Quocirca utile mihi omnino ac conveniens eſſe videtur, ut perfulgidam longe lateque Beatitudinem Tuam amicalium litterarum

(d) Cum haec *Zachariae* epiſtola ſcripta ſit indictione V. prid. Non. Nov. i. e. anno DCCLI. indictione a Septembri inchoata (nam *Zacharias* Martio menſe defunctus eſt) hic legendum videtur per annos XXVIII. Bonifacius enim an. DCCXXIII. ordinatus eſt epiſcopus. Mabillon. h. l. p. 79. aliter ſentit Pagi in ſequentibus; quem huc confer.

Digitized by Google

lectione ſeu fidelium legatorum allegatione alloquar. Quod quidem alio quolibet in tempore melius efficaciusque adimplere me poſſe non arbitror quam modo nunc, cum ſunt Excellentiae Veſtrae viri religioſi, qui a Vobis huc in *Brittaniam*, utpote prudentes et fideles legatarii transmiſſi ſunt, et nunc videlicet ad juſſionis Veſtrae placidam praeſentiam, Deo adjuvante, quantocyus optant pervenire. Unde igitur mihi optime placuit, hunc praeſentem portitorem litterarum iſtarum, nomine *Etheldum*, religionis ſcilicet habitu monachum, cum praedictis Veſtris hominibus, quaſi cautiore et tutiore curſu, ad Vos dirigere, ac per eum haec ſalutatoria Charitati Veſtrae ſeu precatoria ſcripta porrigere. Per quae nos primo declaramus omnes in commune omnipotenti Deo uberiores gratias rependere, qui tantam in nos miſericordiae ſuae gratiam contulit, ut innumeroſam multitudinem gentilium, idololatriae vetuſtiſſimo errore miſerabiliter deceptam, ad chriſtianae fidei normam, praedicationis Veſtrae verbo, et labore convertit. Unde plurima adhuc, auxiliante Deo, ſperamus et optamus, certi, quia qui per Vos coepit operari, majora perficere de die in diem non deſinet. Per hunc quoque bajulum horum apicum, Reverentiae Veſtrae direxit devotio mea, magna cum charitate, nonnulla munuſcula, id eſt, caucum argenteum intus deauratum, penſantem libras tres et ſemis et duo repta. Et haec xenia Vobis non ea intentione neque occaſione direximus, ut terreſtre lucrum aliquod, aut retributionem quampiam temporalem pro iis recipere deſideremus: ſed multo magis geniculando, quod multo magis neceſſarium eſt, totis viſceribus mentis efflagito, ut quoniam dies mali ſunt, et multiplicantur quotidie variae et improviſae perturbationes in hoc ſaeculo ſcandalis pleno, multis nos ac crebris orationum Tuarum ſuffragiis adjuvare digneris: et ad hoc ipſum agendum alios quoscunque, vel jubendo vel ſuggerendo poſſit provocare auctoritatis Tuae veneranda dilectio, quae ſemper ſit vivaci memoria plena, tam dum adhuc eſſe me in hac mortali carne audias, quam etiam poſt obitum meum, ſi Te tamen promerear habere ſuperſtitem. His itaque breviter ſummatimque praelibatis, unam rem praeterea a Vobis deſidero mihi exhiberi, quam Vobis acquirere valde difficile eſſe, juxta quod mihi indicatum eſt, nullatenus reor: id eſt, duos falcones, quorum ars et artis audacia ſit, grues velle libenter captando arripere, et arripiendo conſternere ſolo. Ob hanc etenim cauſarum de harum acquiſitione et transmiſſione ad nos avium Vos rogamus: quia videlicet et perpauci hujus generis accipitres in noſtris regionibus, hoc eſt, in *Cantia*, reperiuntur, qui tam bonos producant foetus, et ad ſupradictam artem animo agiles ac bellicoſi educentur, edomentur, ac doceantur. Poſtremo autem in fine epiſtolae precor, ut

ut ad ſcribentem reſcribas, et litteris Tuis mihi manifeſtare digneris, an ea, quae Tibi direxi, bene ſint reddita. Orantem pro nobis Beatitudinem Tuam longaevam divina pietas faciat.

EPISTOLA LXXXV.

EDIT. SERAR. CXLV.

Benedicti (a) Vicedomini ad Bonifacium.

DOMINO SANCTISSIMO, ATQUE AMANTISSIMO NOBIS IN CHRISTO PATRI, BONIFACIO ARCHIEPISCOPO BENEDICTUS EPISCOPUS ET VICEDOMINUS SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ.

Praeſens *Lul.* venerabilis presbyter paternae Sanctitatis Veſtrae miſſus, honorandos Tuos nobis attulit affatus. Quorum textus continebat, multis Te neceſſitatibus et turbinibus eſſe triſtatum per homines non timentes Deum, et falſos epiſcopos, atque pſeudopresbyteros, et fornicatores dominicos, eorumque iniquas actiones, pravasque immiſſiones iram quoque inimicantium et perſequentium gentium, quorum perſecutio iniqua finem habebit interitus ſempiterni. Etenim Sanctiſſime Pater, omnes ſancti, quanta paſſi ſunt tormenta, ut ſecuri poſſiderent vitae aeternae palmam! Habemus conſolatorem egregium apoſtolum *Paulum*, qui docet: *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei.* Magna Tibi eſt merces, o Sanctiſſime Pater! et corona gloriae coram omnipotenti Deo, dum omnia toleranter ſuſtines propter Divinum mandatum, et praedicationem evangelii Jeſu Chriſti Domini Dei, et Salvatoris noſtri, cujus, licet peccator, potentiam deprecor, ut Domino meo beato apoſtolorum principe *Petro* intercedente, cujus et vicem geris inter feroces et indomitas gentes, ut ipſe Te ſua pietate cuſtodiat, et poſt decurſum miniſterii Tui, in die adventus ejus, copioſum fructum afferre valeas, et a conditore omnium Deo remunerationis praemium centuplum accipias, et vitam aeternam poſſideas. Etenim me ipſum ſanctis Tuis orationibus commendans; ut valui in verbo et opere, praedicto Tuo miſſo adjutor apparui. Benedictionem denique a Veſtra Beatitudine miſſam, ſicut a patre meo ſuſcepi, et omnipotenti Deo gratias egi, et Veſtrae Sanctiſſimae Paternitati. Etenim Beatiſſime Pater, parvum munusculum Sanctitati Veſtrae direxi, ſabanum unum, et facitergium unum, et modicum thymiama. Quod peto ut absque injuria Veſtra, honoranda Paternitas ſuſcipere non dedignetur.

(a) *Benedicti.*] Deeſt hoc in BARONIO nomen, ſed e contrario in fine additur hoc: *Vale in Chriſto ſemper amantiſſime Pater.*

EDIT. SERAR. CXLI.

EPISTOLA LXXXVI. An. 751.

S. Bonifacii ad Zachariam pontificem petitio indulgentiae, conſilii et confirmationis monaſterii Fuldenſis.

REVERENDISSIMO PATRI, DILECTISSIMO DOMINO, CUM TIMORE ET HONORE VENERANDO MAGISTRO, APOSTOLICI HONORIS PRIVILEGIO PRÆDITO, PONTIFICATUS INFULA APOSTOLICÆ SEDIS SUBLIMATO, ZACHARIÆ, BONIFACIUS EXIGUUS SERVUS VESTER, LICET INDIGNUS ET ULTIMUS, TAMEN LEGATUS GERMANICUS DEVOTISSIMUS, OPTABILEM IN CHRISTO IMMARCESSIBILIS CHARITATIS SALUTEM.

Paternae Pietatis Veſtrae Sanctitatem ſubnixis precibus obſecro, ut hunc presbyterum meum, portitorem litterarum mearum, nomine *Lul.* grato animo clementer ſuſcipiatis. Habet enim ſecreta quaedam mea, quae ſoli Pietati Veſtrae profiteri debet, quaedam viva voce Vobis dicere, quaedam per litteras notata oſtendere, de quibusdam vero neceſſitatibus meis inquirere et interrogare et mihi Paternitatis Veſtrae reſponſum et conſilium ex auctoritate ſancti *Petri* principis apoſtolorum ad ſolatium ſenectutis repraeſentare, ut his omnibus auditis et conſideratis, ſi quae ſint, quae Vobis placeant facta, adaugere, Deo volente, ſtudeam: ſi autem quid, ut timendum eſt, displiceat, et praecepto ſancti apoſtolatus Veſtri vel indulgentiam merear, vel dignam poenitentiam perſolvam. Anteceſſor etenim praeceſſoris Veſtri venerandae memoriae *Gregorius*, dum me indignum ordinavit, et ad praedicandum verbum fidei *Germanicis* gentibus miſit, ſacramento me conſtrinxit, ut canonicis et juſtis epiſcopis et presbyteris in verbo, in facto, in conſenſu adſtipulator et adjutor fierem. Hoc autem cum Divina gratia implere ſtudui. Falſos autem ſacerdotes, hypocritas, et ſeductores populorum, vel corrigerem, ad viam ſalutis, vel declinarem, et abſtinerem a communione ipſorum, quod ex parte ſervavi, et ex parte cuſtodire et implere non potui. Spiritaliter implevi ſacramentum, quia in conſenſum et in conſilium illorum non venit anima mea. Corporaliter autem ab eis omnino abſtinere non potui. Dum veniſſem ad principem *Francorum*, cogente eccleſiarum neceſſitate, cum tales ibi reperi, quales nolui: ſed tamen in ſancta communione corporis Chriſti illis non communicavi. Praecepit quoque mihi praefatus apoſtolicus pontifex, ut populorum quoscunque viſitaſſem, converſationem et mores apoſtolicae ſedis pontifici indicarem, quod in Domino confido me feciſſe. De eo autem, quod jam praeterito tempore de archiepiſcopis et de palliis a *Romana* eccleſia petendis, juxta promiſſa *Francorum*, Sanctitati Veſtrae notum feci, indulgentiam apoſtolicae ſedis flagito: quia quod promiſerunt,

tar-

Digitized by Google

tardantes non impleverunt, et adhuc differtur et ventilatur, quid inde perficere voluerint, ignoratur, ſed mea voluntate impleta eſſet promiſſio.

Eſt praeterea locus ſilvaticus in eremo vaſtiſſimae ſolitudinis, in medio nationum praedicationis noſtrae, in quo monaſterium conſtruentes, monachos conſtituimus ſub regula ſancti patris *Benedicti* viventes, viros ſtrictae abſtinentiae, absque carne et vino, absque ſicera et ſervis, proprio manuum ſuarum labore contentos. Hunc locum ſupradictum, per viros religioſos et Deum timentes, maxime *Carolomannum* quondam principem *Francorum*, juſto labore acquiſivi, et in honore ſancti ſalvatoris dedicavi. In quo loco, cum conſenſu Pietatis Veſtrae, propoſui aliquantulum vel paucis diebus feſſum ſenectute corpus requiescendo recuperare, et poſt mortem jacere. Quatuor etenim populi, quibus verbum Chriſti per gratiam Dei diximus, in circuitu loci hujus habitare dinoſcuntur. Quibus, cum Veſtra interceſſione, quamdiu vivo vel ſapio, utilis eſſe poſſum. Cupio enim Veſtris orationibus, comitante gratia Dei, in familiaritate *Romanae* eccleſiae, et Veſtro Servitio, inter *Germanicas* gentes, ad quas miſſus fui, perſeverare, et praecepto Veſtro obedire ſicut ſcriptum eſt: *Judicium Patris audite, filii dilecti, et* Eccleſ. III. 2. 7
ſic facite, ut ſalvi ſitis. Et alibi: *Qui honorat Patrem ſuum, vita vivet* v. 7. v. 9. 10.
longiore. Et iterum: *Honora Patrem tuum, ut ſuperveniat Tibi benedictio a Domino, et benedictio Patris firmat domus filiorum.*

EPI

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXLII.

EPISTOLA LXXXVII.

AN. 751.

Reſponſoriae Zachariae pontificis variarum quaeſtionum pleniſſimae.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI BONIFACIO COEPISCOPO, ZACHARIAS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI.

Benedictus Deus Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui diſperſa con-
gregat, et congregata conſervat, augetque fidem et fiduciam ſer-
vis ſuis ad praedicandum verbum evangelii Jeſu Chriſti Domini noſtri,
M. in omiſſ. cum in eodem Patre, et Spiritu Sancto in unitate viventi in ſaecula ſae-
culorum: ipſi gloria et laus, qui adjutor et protector eſt in ſe credenti-
Joan. 11. 26. bus. Ipſe enim dixit: *Qui credit in me, vita vivet, et non morietur*: quo-
Joan. 14. 6. niam *ego ſum via, vita et veritas.* Laudamus et ſuperexaltamus no-
men ejus laeti, gaudentes, per harum gerulos, et ſanctae Fraternita-
M. te omiſſ. tis Tuae litteris allatis ſuperſtitem Te in hac vita, et in Domino Te va-
lere cognoſcentes, petentes immenſam Dei noſtri divinitatem, ut ad
praedicandum multo amplius evangelii atque ſanctae fidei ejus ſacra-
mentum longaevum Te conſervet, ſuaque protectione Te muniat, et ab
adverſantium inſidiis pie miſerendo cuſtodiat.

Suggeſſit itaque fraterna Sanctitas Tua in ſuis apicibus, quod
praedeceſſor noſter beatae memoriae *Gregorius* hujus ſedis apoſtolicae
praeſul, dum ad praedicandum verbum evangelii Tuam miſiſſet Frater-
nitatem in *Germaniae* partibus et gentibus illis paganis, verbo pollicita-
tionis a Te eſſe munitum: ita ut orthodoxos epiſcopos, ac presbyteros,
vel quosque reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos, amplius
confirmares, et eis communicares, quod et factum eſt. Si quos vero
ſeductores epiſcopos, aut pſeudopresbyteros, vel quosque a recto fidei
M. eſſet communio. tramite deviantes reperiſſes, nulla Tibi cum eis communio, quod Te
Deo ſolatiante, usque ad praeſens ſpiritualiter ſervaſſe confeſſus es. Vel
ſi omnino propter principalem et humanum favorem gentis *Francorum*,
dum ad eos acceſſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente ne-
ceſſitate eccleſiarum Dei, et tamen in eorum conſilio et conſenſu com-
munionis anima Tua non eſt coinquinata. Itaque propter hoc, quod
cum eis converſatus es, non conſentiens iniquitati eorum, nullum Tibi
eſt detrimentum coram Deo. Te enim praedicante, ſi obedirent, ſalvi
eſſent:

Digitized by Google

eſſent : ſin autem in iniquitate permanent, ipſi peribunt, tu autem, juxta prophetae dictum, ſalvaſti animam tuam. *Ezech.* 33, 5.

De epiſcopis autem *Francorum*, et palliis ſcripſiſti, quod juxta promiſſionem ſuam nondum impleverunt: qui ſi impleverint juxta verbum°, habebunt ex eo laudem : ſin vero aliter egerint, ipſi videbunt. • *M. verbum ſuum.* Nos enim, Divina gratia largiente, quod gratis accepimus, gratis damus. Tua quidem benigna voluntas propter hoc a nobis ſuſcepta eſt.

Igitur et hoc petiſti, ut monaſterium in vaſtiſſima ſolitudine, et in medio gentium, quibus praedicas, conſtitutum et a Te fundatum°, • *M. fundatum eſſe.* atque in honore Salvatoris Dei noſtri dedicatum, ubi etiam et monachos ſub regula B. *Benedicti* degere ordinaſti; illud venerabile monaſterium nomine° Tuo privilegio ſedis apoſtolicae munire° deberemus. •*M. nomini tuo* Quod votis Tuis acquieſcentes ordinavimus juxta deſiderium et petitionem •*M. muniri.* omiſſ *deberemus.* Tuam : congruit enim Divini miniſterii praedicatorem, optimumque miniſtrum ad deſiderata pertingere, et coeptum bonum opus usque in fine° •*M. in finem.* perficere, ſicut ſcriptum eſt in Dominico praecepto : *Qui perſeveraverit* *Matth.* X. 22. *usque in finem, hic ſalvus erit. Et beatus ſervus ille, quem, cum venerit* *Luc.* XII. 44. *Dominus invenerit ſic facientem. Etenim ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.*

Interea praedictus Tuus gerulus *Lul*, cum caeteris ſuis comitibus, quae injuncta fuerunt a Tua fraterna Sanctitate tam in verbo quam per ſcripta, omnia liquidius ſuggerentes innotuerunt. De quibus tam in verbo reſponſum dantes et per ſcripta Tuae remiſimus Fraternitati. Continebant enim capitula in pyctacio (*a*) ab eis porrecto, quae inferius annexa ſunt, de quibus flagitaſti a nobis, quae recipienda, quae reſpuenda ſint. Inprimis de volatilibus, id eſt, graculis, et corniculis, atque ciconiis, quae

(*a*) *Pyctacio.*] Tom. II. Concil. *Pitatio.* Recte vero tam πυκτάκιον quam πιττάκιον ſcribitur, eſtque proprie panni fruſtulum et per ſimilitudinem, indiculum aliquod membranaceum aut chartaceum. Sed illud a complicando ducitur, hoc vero etiamnum apud *Hiſpanos* et *Aquitanos* exigua cum inflexione, uſitatum *pedaco* et *pedas* apud *Gallos une piece.*

Pyctacium, Pittacium, tabula fuſili pice illita ad exarandum. Scheda, epiſtola. S. Eulogius in ep. *ad Alvarum : ut erat cartulis et pittaciis diverſis diſpoſitum.* Teſtamentum *S. Caeſarii Arelatenſis : ſi cui aliquid per epiſtolam aut per pitacium aut verbo pietatis intuitu contulit, valere volo.*

Digitized by Google

omnino cavendae ſunt ab eſu chriſtianorum. Etiam et fibri, et lepores (*b*), et equi ſilvatici multo amplius vitandi. Attamen Sanctiſſime Frater, de omnibus e ſcripturis ſacris bene compertus es.

De igne autem paſchali (*c*) quod inquiſiſti, a priſcis ſanctis patribus, ex quo, per Dei et Domini noſtri Jeſu Chriſti gratiam, et pretioſo ſanguine ejus° dedicata eſt, quinta feria paſchae, dum ſacrum chriſma conſecratur, tres lampades magnae capacitatis, ex diverſis candelis eccleſiae oleo collecto, in ſecretiori eccleſiae loco, ad figuram interioris tabernaculi inſiſtentes indeficienter, cum multa diligentia inſpectae ardebunt, ita ut oleum ipſum ſufficere poſſit uſque ad tertium diem. De quibus candelis, ſabbato ſancto, pro ſacri fontis baptismate ſumptus ignis, per ſacerdotem renovabitur. De chryſtallis autem ut aſſeruiſti, nullam habemus traditionem.

° *M. ejus eccleſia.*

De his, qui regio morbo (*d*) vexantur, inquiſiſti, ſive homines ſive equi ſint, quid faciendum° ſit de illis. Si homines ex nativitate, aut genere, iſtius morbi ſunt, hi extra civitatem converſari* debebunt: eleemoſinam vero accipiendam a populo non vetari.° Si autem contigerit magnum vel parvum, non nativitate, ſed ſuperveniente aegritudine vexari, non eſt projiciendus, ſed, ſi poſſibile eſt, curandus: attamen in eccleſia, dum ad communionem venerit, poſt omnium ſuppletionem erit ingreſſurus ad participandum munus. Equi vero, qui praefato morbo fuerint coinquinati, ſi curari non valuerint, in puteis et foveis projiciendi ſunt, ne ejusdem contagione caeteri coinquinentur. De animalibus autem, quae a furentibus, id eſt, rabidis lupis, et canibus (*e*) fuerint lacerata,

° *M. flendum.*
* *M. comitari.*
° *M. devitari.*

(*b*) *Lepores.*] Tres hic nominantur terreſtrium animantium, quibus veſci non liceat, ſpecies: *fibri*, *lepores*, *equi ſilvatici.*

(*c*) *De igne paſchali.*] Eſt hodie paſchalis quibusdam in locis ignis, qui vocatur *Oſterfeuer* cujus ab reſurrectionis dominicae gaudio, noſtraeque per illam adlatae certa ſpe vel alia quapiam cauſa non mala, videtur fluxiſſe initium.

(*d*) *Regio morbo.*] Hinc et e ſequentibus adparet, quam rudis et medicinae, prudentiaeque politicae indiga fuerit *Germania*, e qua iſtiusmodi quaeſtiones ad pontificem referre oportuerit.

(*e*) *Rabidis, lupis, et canibus.*] Quoad *verba*, illud, *ne furentes et mordentes*, accipien-

Digitized by Google

rata, oportet ea a caeteris ſeparari, ne furentes et mordentes caetera coinquinent*. Quod ſi pauca ſunt, ut ſupra diximus, in foveam projicienda ſunt. *M. coinquinentur.*

Nam et hoc inquiſivit Fraternitas Tua, ſi licet ſanctimoniales foeminas, quemadmodum viri faciunt, ſibi invicem pedes abluere, tam in coena Domini, quam in aliis diebus. Hoc dominicum praeceptum eſt: *quod qui per fidem impleverit, habebit ex eo laudem.* Etenim viri *Joan.* XIII. 14. ſeq.
et mulieres unum Dominum habemus, qui in coelis eſt.

Pro benedictionibus (*f*) autem, quas faciunt *Galli*, ut noſti Frater, multis vitiis variantur. Nam non ex apoſtolica traditione hoc faciunt, ſed per vanam gloriam operantur, ſibi ipſis damnationem adhibentes, dum ſcriptum eſt: *Si quis Vobis evangelizaverit praeter id, quod* *Gal.* I. 9.
evangelizatum eſt, anathema ſit. Regulam catholicae traditionis ſicut ſuscepiſti, Frater amantiſſime, ſic omnibus praedica, omnesque, ſicut a ſancta *Romana*, cui, Deo auctore, deſervimus, eccleſia accepiſti.

Inquiſiſti etiam et hoc, ſi ante triceſimum annum, liceat ſacerdotem ordinari. Bonum et congruum eſt, Chariſſime, ſi fieri et inveniri poteſt, ut profectae aetatis et boni teſtimonii viri, juxta ſacrorum canonum inſtituta, ordinentur ſacerdotes. Si autem minime reperiuntur, et neceſſitas expoſcit, a viginti quinque annorum, et ſupra, levi- *Num.* IV. 3. *et* VIII. 24. ſq.
tae, et ſacerdotes ordinentur; quemadmodum in lege Domini continetur.

De *Milone* (*g*) autem et ejusmodi ſimilibus, qui eccleſiis Dei

I i 2 plu-

cipiendum de ipſis animalium, quae nominantur, ſpeciebus, *ne* ſcilicet, *equi canesve a rabidis morſi* furiant, aliosque mordeant. Quoad *rem* vero, pontificis conſilium optimum eſt, non eorum, qui aut rabioſi jam ſunt, aut a rabioſis commorſi, reſpectu, ſed aliorum; ne in plures graſſetur, pluresque laedat malum. *Ad morſum vero unicum* ait Plinius lib. 8. c. 41. *remedium oraculo quodam nuper repertum: radix ſylveſtris roſae, quae cynorrhodos adpellatur.*

(*f*) *Benedictionibus.*] An illas intelligit, quae mulierculis etiam nonnullis et iis, qui apud *Hiſpanos* interdum *ſalvatores* vocantur uſitatae? Nam iſtiusmodi apud nos *Segen* dicuntur.

(*g*) *Milone.*] Gregorius II. ep. *ad Turpinum* ait *Milonem hunc ſola tonſura* cle-

plurimum nocent, ut a tali nefario opere recedant, juxta apoſtoli vo-
2 Tim. IV. 2. cem, *opportune importune praedica.* Si acquieverint admonitionibus Tuis, ſalvabunt animas ſuas: ſin vero, ipſi peribunt obvoluti in peccatis ſuis, Tu autem, qui recte praedicas, non perdes mercedem Tuam.

* M. lardas. Nam et hoc inquiſiſti, poſt quantum temporis debet lardum*(h) comedi. Nobis a patribus inſtitutum pro hoc non eſt, Tibi autem petenti con-

clericum fuiſſe, nihil ſapientem de ordine eccleſiaſtico. Et de eodem Hincmarus *ep.* VI. c. 19. *Milo quidem tonſura clericus, moribus, habitu et actu religioſus laicus, epiſcopia Remorum ac Trevirorum uſurpans inſimul per multos annos peſſumdedit.*

(h) *Lardum.*] Putant aliqui, conceſſum a pontifice hic lardi cocti eſum in quadrageſima, quia ſubdit poſſe incoctum comedi poſt paſchalem feſtivitatem. Et adgerunt huc alias etiam rationes. *I.* Quod lardum caro non ſit, ut philoſophi et anatomici docent: et in jure canonico etiam correcto c. presbyter d. 82. clare diſtinguitur caro a ſagamine hisce verbis: *Dominicis et praecipuis feſtis modico vino et piſcicalis atque leguminibus recreetur ſine carne et Saginine.* Et paulatim infra: *Vino et ſagimine, ovis et caſeo juxta canonicam menſuram uti poterit.* Et carne tamen uti non poterat. *II.* In ejusdem c. gloſſa ſic eſt: *Arg. quod licet comedere de ſagimine illis diebus, quibus ova et caſeum licet comedere. 4. diſt.* Denique *III.* in margine vero loci ejusdem ſic: *Sagimen et lardum die Veneris comedere licet.* Sagimen vero vocant canoniſtae ſaginam, adipem et pinguedinem animalis et citant quidam l. VI. c. 38. Columellam, quaſi animalia nonnulla ſagimine ajat ſtrangulari, cum illic alii hodie legant *ſanguine.* Sed *IV.* Sylvester V. *jejunium* §. 16. *cuicunque*, ait, *conceditur uſus ovorum et caſei, conceſſus intelligitur uſus ſaginimis ſive lardi c. presbyter diſt.* 82. *et ibi gl. et idem* Panormitanus *in c. conſuluit de Judae, licet tunc non ſit licitum uti carnibus: quia quaſi mutando formam, videtur rei ſubſtantia immutata.* Similia etiam Summa angelica V. *jejunium* §. 5. verbis tamen paulo paucioribus et Mart. Vivald. Alph. *in candel. aureo de praecep. eccl.* p. 4. c. 3. bis. *V.* Eſt hodie in uſu *Carthuſianis* et non paucis in *Belgio* catholicis aliis, quadrageſimali tempore porcum edere marinum. At is infumatum adeo lardum refert, ut qui ejus ignari ſunt, illum ab hoc neque aſpectu neque guſtatu diſtinguant. *VI.* In *Hiſpania* uſitatus inteſtinorum eſus eſt. *VII.* Demum in quibusdam etiam monaſteriis audio, ut butyri, quod his in locis quadrageſimali tempore non inconceſſum, parcatur ſumtibus, anſerinum uſurpari adipem. At lardi par utique ratio.

Sed ſane de ciborum in quadrageſima, diebusque aliis nonnullis, delectu, licet antiquiſſima et ab apoſtolico ducta aevo ſit lex, uti oſtendit lib. II. *de bonis operib.* c. 5. et 7. Bellarminus, humana tamen eſt, quae modificatio-

conſilium praebemus, quod non oporteat illud* mandi, priusquam ſu- *M. num.

I i 3 per

cationem, interpretationem et laxationem vel adſtrictionem pro locorum, temporum, perſonarumque varietate poteſt admittere, ut ex legum iſtiusmodi natura patet; apud D. THOMAM I. ſecundae q. 97. GRATIANVM *diſt.* 4. Ideoque poteſt *caro*, dum ab eccleſia certis diebus vetatur, latius et presſius intelligi. Latius quidem, ut ſignificet quidquid in animante quadrupede ac terreſtri, bipede ac volatili, aptum eſui eſt: ſeu ipſae animantes terreſtres ac aëriae. Nam *caro piſcium*, de qua S. PAULUS I *Cor.* XV. *Moyſes Gen.* VII. 21. *Levit.* XI. 11. generatim vetita nunquam fuit. Preſſius, ſi excipiantur haec aut illa animantium genera, ut in ſua regula c. 39. fecit S. BENEDICTUS, qui ſuos a quadrupedum tantummodo eſu jubet abſtinere: ſi hae aut illae animantium partes, ut ſi alicubi aut lardum aut interanea conceſſa ſint. Nusquam tamen memini obſervare lardi uſum liberum exſtitiſſe, neque id in lege iſta carnis nomine haud comprehenſum. Nam *1. c. Denique d. 5. Par eſt, ut quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque quae ſementinam carnis trahunt originem jejunemus, a lacte videlicet, caſeo et ovis.* Quanto a lardo magis, quod carnis aut nomine, ut dixi, continetur, aut certe *ſementinam* maxime a carne trahit originem. 2. Praxis eccleſiae optima eſt ejus legum interpres. At ubinam lardo boni unquam chriſtiani quadrageſimali tempore aut ſextis feriis communiter, absque diſpenſatione aut conſuetudine, quae hujus vim habeat, veſci auſi ſunt? *3.* Non hic etiam *Zachariae* locus id concedit, ut paulo poſt dicam et quae e contrario adlata ſunt, parum aut omnino nihil evincunt nam

Ad I. Jam dixi, aliter apud philoſophos et anatomicos, aliter apud eccleſiaſticos et legislatores carnis nomen accipi. Quin et apud illos etiam varie caro dicitur, ut *pomorum caro*, ut ait PLINIUS L. XIII. c. 4. Et alibi, ut in *Tob.* 6. q. 2. dixi. Apud iſtos vero non diſtinguitur quidem interdum a carne ſagimen, interdum vero diſtinguitur. Si tamen in HYBERNENSI illo concilio, e quo eſt c. *presbyter* ſagimine et non *ſanguine* legendum ſit, prout in COLUMELLAE citato loco legunt, ut dixi: hodie doctiores omnes. Nam et vox iſta *ſagimen* alioquin ignota, latinisque ſcriptoribus omnibus inaudita; et *ſanguine* ſignificabuntur, ut *ad.* 15. omnia, quae e ſanguine fieri ſolent, ut apexabo et botulus. Deinde poteſt ea voce accipi non pinguedo quaelibet ſed butirum et alia, quatenus ea cibi alii condiri ſolent; ut illud *ſine ſagimine* ſit, quod dicimus: *Ungeſchmalzt.* Apud THEODULPHUM n. XL. *a caſeo, lacte, butiro et ovis abſtinere et non jejunare dementiſſimum eſt.*

Ad II. Negatur bonum eſſe hoc gloſſae argumentum. Quae enim conſecutio, presbytero poenitentiam agenti vetatur cum carne, ovis et caſeo ſagimen, ergo cuicunque conceditur ovorum et caſei eſus, conceditur etiam ſagiminis? Si haec bona eſſet connexio, non fuiſſet opus poſtea, quando

eidem

per fumo ſiccetur, aut igne coquatur. Si vero libet, ut incoctum manducetur, poſt paſchalem feſtivitatem erit manducandum.

Epiſco-

---

eidem presbytero dominicis diebus remiſſio quaedam fit, ullam ſaginiminis facere mentionem, ſed ſatis fuiſſet dicere: *exceptis dominicis et praecipuis feſtis in quibus vino et ovis et caſeo juxta canonicam menſuram uti poterit.* Ovorum enim et caſei permiſſio ipſam quoque ſaginiminis permiſſionem importaſſet. At quia vere non importat, ideo diſerte adpoſitum et *ſagimine*, neque ullo modo ſequitur, in jejunii ſeu ciborum delectu conceditur hic aut ille cibus, ergo etiam ille et ille v. c. conceditur illis butyrum. Ergo et caſeus vel contra; conceditur lac, ergo et ova. Ne apud medicos quidem hae valeant conſequentiae, ſed quae conceduntur, exprimi debent omnia; licet recte tum in quolibet iſtiusmodi conceſſo intelligantur omnia quae ex illo, ſine alterius, quod adhuc vetitum eſt, admiſtione, fieri poſſunt, ut ſi lactis facta conceſſio ſit, erit et omnium, quae e lacte, ſine carnis, ovi et ſimilium adjunctu concinnari poſſunt. Et hinc apud *Helvetios* et *Suevos* uſitata illa in quadrageſima imperfecti caſei ſpecies, quae carnis coaguli habet nihil, ab iisque vocatur *Ziger* et accidentium ratione varius eſt v. c. albus, viridis, durus, mollis.

Ad III. Dico tantum ſignificari breviter, quod in gloſſa videtur dici, niſi quod opponitur *lardum*. Sed ſi gloſſa negata eſt ad 2. multo magis oraria haec notatiuncula.

Ad IV. Cum citati auctores ſolis jam rejectis aut rationibus aut gloſſis nitantur, merito rejiciuntur et ipſi; praeſertim cum non deſint, qui iis opponantur, alii ut Tabiena et ipſemet, ſi recte expendatur Vivaldus. Nam 1. loquitur de lardi uſu tantum ſextis feriis, et tantum apud quosdam populos, qui oleo carent. 2. Subdit: *a quo* (lardo ſeu porci ſagimine) *abſtinendum eſt, ubi conſuetudo non viget.* 3. Rurſum infra: *ubi non eſſet plena conſuetudo, his*, (lardo ſeu porci ſagimine) *utendum non eſſet.*

Ad V. Porcus ille animal eſt aquatile ſeu piſcis. Nec refert, ab ignaris in colore ac ſapore interdum errari. Quam multa valde ſimilia ſunt? Pro lepore vulpem, aut felem eſitarunt quandoque neſcii aliqui, et chymicum aurum germano auro, adulterinum argentum vero argento ſimillimum eſt: natura tamen et vis longe alia.

Ad VI. Per diſpenſationem id fit.

Ad VII. Per abuſum id fit, ſicuti et alia hodie non pauca, praeſertim ubi circum circa haeretici non lardum modo, ſed et omnigenas carnes impune lurcant.

Nunc

Digitized by Google

Epiſcopus autem condemnatus de quo quaeſiſti, qui pugnator et fornicator exiſtit, atque res eccleſiae, poſt degradationem (*i*) ſibi vendicare nititur, hic omnino ac deteſtabiliter reſpuendus eſt. Quae enim portio infideli cum fideli? Aut quae communio Chriſto et Belial? Has ſanctorum patrum traditiones, et ſanctorum canonum inſtituta condemnaverunt.

De

Nunc oſtendo de hac in quadrageſima lardi eſitatione pontifici nullum hic ſermonem eſſe. Primo enim quaeſtio ei a S. Bonifacio poſita non eſt, an hoc liceat? *Sed poſt quantum temporis debeat lardum comedi.* Hoc enim a *Germanis*, apud quos tum ſanctus verſabatur Bonifacius, comedi ſolebat et crudum et recens. Id ſemi-barbarum et inſalubre admodum videbatur. Porcinae ſiquidem ſuccidiae, totaque ſuilla caro, praeſertim recentior humoris ac ſucci nimii plenior eſt, lepraeque (ut gentilibus etiam, qui ante carnium iſtarum abſtinentiam, judaeorum quam plurimos leproſos apud Josephum lib. *contra Apionem*, fuiſſe mentiuntur, viſum) foecundior, de quo etiam L. IV. *Symp.* Plutarch. id intellexerat S. Bonifacius, *Germaniſque* ſuis vel imperare vel ſuadere coeperat, ne incocto recentique lardo veſcerentur. Hinc exorta dubitatio, *quanto* igitur *tempore poſt mactatum ſuem*, *exſpectandum foret, ut crudo illius lardo veſci fas foret?* Atque hoc totum iſta quaeſtione quaeritur. Secundo, reſpondet vero pontifex: *1.* Se nullum praeceptum, ſed conſilium tantummodo dare. *2.* Id autem eſſe, ut illud non comedatur, priusquam fumo affluentiores ejus humores ſiccarentur, aut certe igni et coctione, ſi quidem recens comedere adhuc vellent. *3.* Si vero incoctum omnino adhuc vellent, nec a priſtina feritate, crudioreque conſuetudine penitus deduci poſſent, exſpectarent ſaltem paſchale tempus. Cum enim hyeme vel ineunte vel adulta, Novembri ac Decembri potiſſimum mactari ſoleant porci, quatuor minimum aut quinque menſes, iique fere frigidi, quibus in aedibus et ignis et fumi plus; dabantur exſiccando exſugendoque lardo, ita ut poſt tantum temporis fere jam ſemi-coctum aut pene coctum videri poſſet. Ac ſimul iſto modo inducebantur iidem *Germani*, ne quadrageſimale tempus lardi ſui eſu violarent. Haec hoc loco pontificis *Zachariae* ſententia eſt, cui etiam adhuc *Thuringi*, *Weſtphali*, *Heſſi* et alii, qui crudo etiamnum lardo libenter veſcuntur, morem gerunt. Nam *hybernas* illas ſuccidias ante paſcha, et, ut alicubi loquuntur, ante primos cuculi cantus, non attingunt.

(*i*) *Degradationem.*] Eſt et S. Augustino vox haec uſurpata et apud S. Hieronymum epiſt. *ad Pamm. de erroribus Joannes Hieroſ. regradatus* dicitur, qui ex altiore ad inferiorem devolvitur officiorum gradum. De ipſa vero re inſpici queat *Graecorum* liber, qui [illegible] dicitur et Emanuel Malaxus pag. 171. et 175.

De ordinatione etiam presbyterorum, et diaconorum, qui, cogente neceſſitate, et paupertate rogantium, non legitimis temporibus et diebus, ad Te pervenerunt, ſi aliquam haberes ex hoc offenſionem, inſinuaſti. Dicimus autem, Tibi Frater, bene noſti, quod ſacri canones docent aptis temporibus (k) ſacerdotes ordinandos. Attamen in eo, quod a Te propter zelum fidei actum eſt, a Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulemus.

De cenſu autem eccleſiarum, id eſt, ſolidum de caſſata ſuſcipe, et nullam habeas haeſitationem, dum ex eo poteris eleemoſynam tribuere, et opus perficere ſanctarum eccleſiarum, juxta canonum inſtituta. Si quos vero presbyteros, qui de laicis promoti fuerunt, et ante criminalibus cauſſis obvoluti, celantes peccatum ſuum ordinati ſunt, poſtmodum vero manifeſtata eſt eorum iniqua actio, hos a ſacerdotali habitu privatos poenitentiae ſubmitte. Non enim odit Deus peccantem et confitentem, ſed peccantem et negantem.

Nam et hoc flagitaſti a nobis, ſi liceat perſecutionem paganorum (l) fugere, an non? Et pro hoc ſalutare conſilium damus, Frater, ſi fieri poteſt, et locum inveneris, inſta ad praedicandum illis; ſi autem ſupportare non valueris eorum perſecutionem, habes praeceptum Do-
Matth. X. 23. minicum: ut in aliam ingrediaris civitatem.

M. fiendum. Nam et hoc inquiſiſti, quid faciendum ſit de excommunicato epiſcopo et apoſtolicam auctoritatem negligente. Hic deteſtabilis eſt coram Deo et hominibus, cujus condemnationi incondemnatus non communicabit. Ipſi enim condemnabuntur in die irae et revelationis Domini et Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, dum ſederit ad judicandum genus
Jac. IV. 6. humanum, ſicut ſcriptum eſt: Superbis ego reſiſtam, dicit Dominus.

Etenim de *Sclavis* chriſtianorum terram inhabitantibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogaſti, Frater. Hoc quidem conſilio non indiget, dum rei cauſa eſt manifeſta. Si enim ſine tributo ſederint, ipſam quandoque propriam ſibi vendicabunt terram: Si vero tributum dederint, norunt dominatorem ipſam habere terram.

Nam

(k) *Aptis temporibus.*] NAVARRUS *Man.* c. 25. n. 70.

(l) *Perſecutionem paganorum.*] D. AUGUST. ep. CLXXX. D. ATHAN l. *de fuga.*

Digitized by Google

Nam et hoc flagitaſti a nobis, Sanctiſſime Frater, in ſacri canonis praedicatione, quot in locis cruces facere debeamus*, Tuae ſignificemus Sanctitati. Votis autem Tuis clementer inclinati, in rotulo (m) dato praedicto *Lul* religioſo presbytero Tuo, per loca, ſigna ſanctae crucis quanta* fieri debeant, infiximus. His* ita ſe habentibus, Domini deprecamur clementiam, licet peccatores, ut ſuo Te muniat et conſortet auxilio, nosque annuat Proſperitatis Tuae ſemper laeta ſuſcipere nuntia. Deus Te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime Frater. Data pridie nonas Novembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto *Conſtantino*, a Deo coronato magno imperatore, anno XXXII. * imperii ejus anno undecimo, indictione quinta.

* *M. debeantur.*

* *M. quantae*

* *M. his autem ſe*

* *M. pater ejus anno undecimo,*

LXXXVIII.

Zachariae pontificis confirmatio monaſterii Fuldenſis.

ZACHARIAS PAPA BONIFACIO EPISCOPO, ET PER EUM FRATRIBUS IN MONASTERIO AB EO CONSTRUCTO.

Quoniam ſemper ſunt concedenda, quae rationabilibus congruunt deſideriis, oportet ut devotioni conditoris piae conſtructionis oraculum in privilegiis praeſtandis minime denegetur. Igitur quia poſtulaſti a nobis, quatenus *monaſterium Salvatoris* a Te conſtructum in loco, qui vocatur erga ripam fluminis *Fuldae*, privilegio ſedis apoſtolicae decoretur, ut ſub juriſdictione ſanctae noſtrae, cui Deo auctore deſervimus, eccleſiae conſtitutum nullius alterius eccleſiae poteſtati ſubmittatur: pro qua re piis deſideriis faventes, hac noſtra auctoritate id, quod expoſcitur, effectui mancipamus. Et ideo omnem cujuslibet eccleſiae ſacerdotem, in praefato monaſterio ditionem ullam habere aut auctoritatem, praeter ſedem apoſtolicam, prohibemus: ita ut niſi ab abbate monaſterii fuerit invitatus, nec miſſarum ſolennitatem ibidem quisquam praeſumat celebrare, ut profecto juxta id, quod ſubjectum apoſtolicae ſedi conſiſtit, inconcuſſe dota-

(m) *Rotulo.*] Adpoſuit per exegeſin Baronius *id eſt in volumine.*

Digitized by Google

dotatum permaneat: locis quoque, et rebus tam eis, quas moderno tempore tenet, vel poſſidet, quam quae futuris temporibus in jus ipſius monaſterii divina pietas voluerit augere ex donis et oblationibus, decimisque fidelium, absque ullius perſonae contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Conſtituimus quoque per hujus decreti noſtri paginam, ut quicunque cujuslibet eccleſiae praeſul, vel quacunque dignitate praedita perſona, hanc privilegii noſtri chartam, quam auctoritate principis apoſtolorum firmamus, temerare tentaverit, anathema ſit, et iram Dei incurrens, a coetu ſanctorum omnium extorris fiat, et nihilominus praefati monaſterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter inviolata permaneat, apoſtolica auctoritate ſubnixa. Data pridie Nonas Novemb. imperante Domino Auguſto *Conſtantino*, anno XXXII. imperii ejus, indictione quinta.

EDIT. SERAR. XCI.

EPISTOLA LXXXIX.

AN. 752.

Epiſtola S. Bonifacii Archiepiſcopi ad Stephanum II. Papam, qua legationem apoſtolicae ſedis prorogari ſibi petit.

DOMINO EXCELLENTISSIMO, ET PRÆ CÆTERIS PONTIFICIBUS PRÆFERENDO ET AMANDO, ET APOSTOLATUS PRIVILEGIO PRÆDITO, STEPHANO(a) PAPÆ, BONIFACIUS EXIGUUS EPISCOPUS, DISCIPULUS ROMANÆ ECCLESIÆ, OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Sanctitatis Veſtrae Clementiam intimis ac viſceratis obnixe flagito precibus, ut familiaritatem et unitatem* ſedis apoſtolicae ab almitatis clementia impetrare et habere merear, et in diſcipulatu Pietatis Veſtrae, ſedi apoſtolicae ſerviendo, ſervus Veſter fidelis ac devotus permanere poſſim, eodem modo, quo ante ſub tribus praeceſſoribus Veſtris, apoſtolicae ſedi ſerviebam, venerabilis memoriae duobus *Gregoriis* (b), et *Zachariae* (c), qui me ſemper hortatione et auctoritate litterarum ſuarum muniebant et adjuvabant. Quod et Pietatem Veſtram agere deprecor, ut praeceptum Paternitatis Veſtrae eo melius perficere et implere* poſſim. Nam ſi

* M. ſanctae ſedis.

* M. adimplere.

(a) *Stephano.*] Tertio et infra XCVII.

(b) *Gregoriis.*] II. et III.

(c) *Zacharias* papa obiit DCCLII. XIV. Martii, *Stephanus* II. coronatus XXVI. Martii h. a.

Digitized by Google

ſi quid, in iſta legatione, *Romanae* per XXX. et VI. annos fungebar utilitatis eccleſiae praefatae peregi, adhuc implere et augere deſidero. Si autem minus perite aut injuſte a me factum aliquid vel dictum reperitur, judicio *Romanae* prompta voluntate et humilitate emendare me velle ſpondeo. Interea deprecor, ut pietas Domini mei non indignetur, quia tam tarde miſſum meum et litteras ad Praeſentiam Veſtram direxi. Sed hoc idcirco contigit, quia praeoccupatus fui, in reſtauratione eccleſiarum, quas pagani incenderunt, qui per titulos *(d)* et cellas *(e)* noſtras plusquam XXX. eccleſias vaſtaverunt, et incenderunt. Et haec fuit occaſio tarditatis litterarum et appellationis Paternitatis Veſtrae, et non aliqua negligentiae* incuria. * *M. negligentia.*

(d) *Titulor.*] In *Romana* ſynodo poſt ep. CXXXV. hic et alibi ſaepe occurrit titulorum nomen, de quo *Annalium* Tom. II. et in *martyr.* Baronius, de Roa *de die Nat.* cap. 21. Gretserus L. II. *de cruce* cap. 7. *Titulus*, eccleſia vocatur, ad quam deſerviendam ordinabantur presbyteri, ita ut in ea *ſtabilitatis* promiſſionem facere tenerentur, et ab ea recedere iis non liceret, ut eſt in capitulari epiſcoporum c. 13. in Capitul. Caroli M. Lib. V. c. 26. 108. Lib. VII. c. 173. in Addit. 3. Ludov. Pii c. 39.

(e) *Cellae* erant presbyterorum aliorumque eccleſiae miniſtrorum domicilia eccleſiis proxima, ad contemplandum et Deo vacandum ſpecialiter deputata.

EDIT. SERAR. XCII.

EPISTOLA XC.

AN. 752.

S. Bonifacii archiep. Mogunt. epiſtola ad Fulradum.

BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI, GRATIA CHRISTI EPISCOPUS, CHARISSIMO CONSACERDOTI FULREDO (a), PRESBYTERO, PERENNEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

* M. mecum feciſti.

Fraternae Dilectionis Tuae ſpiritalem amicitiam, quam ſaepe in neceſſitatibus meis pro Dei intuitu* feciſti, dignas gratias, quantas meruiſti, perſolvere non poſſum; ſed Deum omnipotentem deprecor, Tibi in alto coelorum culmine mercedis praemia in gaudio angelorum aeternaliter retribuat. Nunc autem in Chriſti nomine deprecor, ut, quod bono initio coepiſti, cum bono fine perficias, id eſt, ut meo verbo glorioſum et amabilem regem noſtrum (b) *Pippinum* ſalutaveris et illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quae mecum fecit, et ut illi referas, quod mihi et amicis meis ſimiliter* videtur, ut vitam iſtam temporalem et curſum dierum meorum per iſtas infirmitates cito debeam finire. Propterea deprecor celſitudinem regis noſtri, pro nomine Chriſti, filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare et mandare dignetur circa diſcipulos meos, qualem mercedem poſtea de illis facere voluerit. Sunt enim pene omnes peregrini, quidam presbyteri, per multa loca ad miniſterium eccleſiae et populorum conſtituti. Quidam ſunt monachi per cellulas noſtras et infantes ad legentes litteras ordinati ſunt. Et aliqui ſeniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt et me adjuvabant. De his omnibus ſolicitus ſum, ut poſt obitum meum non diſperdantur: ſed ut habeant mercedis Veſtrae conſilium et patrocinium Celſitudinis Veſtrae: et non ſint diſperſi, ſicut oves non habentes paſtorem: et populi prope marcam (c) paganorum non perdant legem Chriſti. Propterea Almitatis Veſtrae clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum *Lullum** et coepiſcopum*, ſi Deus voluerit, et* ſic Clementiae Veſtrae placeat, in hoc miniſterium populorum et eccleſiarum componere et conſtituere faciatis praedicatorem et doctorem presbyterorum et populorum. Et ſpero, ſi Deus voluerit, quod

M. ſimile eſſe.

* M. Lullum omiſſ.
* M. chorepiſcopum Lullum.
* M. et ſi.

in

(a) *Fulredus.*] Alias *Fulradus.*

(b) *Regem noſtrum.*] Ep. XCVI. C. et CIV. Rex, quem ipſe ſanctus coronavit BONIFACIUS.

(c) *Marcam.*] Limitem. Unde marchiones apud HOTOM. *de verb. ſeud.*

Digitized by Google

in illo habeant presbyteri magiſtrum et monachi regularem doctorem et populi chriſtiani fidelem praedicatorem et paſtorem. Propterea hoc maxime fieri peto, quia presbyteri mei prope marcam paganorum pauperculam vitam habent. Panem ad manducandum acquirere poſſunt ſed veſtimenta ibi invenire non poſſunt, niſi aliunde conſilium et adjutorem habeant, ut ſuſtinere et indurare(*d*) in illis locis ad miniſterium populi poſſint, eodem modo ſicut ego illos adjuvi. Et ſi pietas Chriſti hoc Vobis inſpiraverit, et hoc, quod peto, conſentire et facere volueritis, per hos miſſos meos praeſentes, aut per litteras Pietatis Veſtrae, hoc mihi mandare et indicare dignemini, ut eo laetior in mercede Veſtra° vivam° vel moriar. *M. vel vivam*

An. 752. EPISTOLA XCI. EDIT. SERAR. CIV.

DOMINO EXCELLENTISSIMO PIPPINO REGI FRANCORUM, BONIFACIUS EPISCOPUS IN DOMINO SALUTEM.

Celſitudinis Veſtrae clementiae magnas gratias agimus, et Dominum Jeſum Chriſtum precantes, ut Vobis in regno coelorum aeternam mercedem retribuat, eo quod petitiones noſtras clementer exaudire dignati eſtis, et ſenectutem meam atque infirmitatem conſolari. Nunc autem, glorioſe fili, cognoſcas, quia per miſericordiam Dei credo, quod poſſim in ſervitio Veſtro iterum eſſe. Propterea petimus Vos, ut nobis indicetis, ſi ad placitum Veſtrum debeamus venire, ut Veſtram voluntatem perficiamus. Quidam ſervus eccleſiae noſtrae, et ipſe mendaciſſimus, qui nos arte fugiebat, *Ansfrid* nomine, veniens ad nos cum indiculo Veſtro, rogans ut ei juſtitiam faceremus, miſimus illum ad Vos cum ipſis litteris cum miſſo noſtro, ut cognoſcatis, quia mentitus Vobis eſt, petentes ut nos pro mercede Veſtra defendatis contra tales falſarios, et eorum mendaciis non credatis. Valete in Deo ſemper.

(*d*) *Indurare.*] Pro *durare*, aut *perdurare*, ac *perſeverare.*

EDIT. SERAR. XXVI.

EPISTOLA XCII.

BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI GRIPONI FILIO CARLO (a) OPTABILEM IN CHRISTO SALUTEM.

Obſecro et adjuro Pietatem Veſtram per Deum Patrem omnipotentem, et per Jeſum Chriſtum Filium ejus, et per Spiritum Sanctum, per Sanctam Trinitatem, et Unitatem Dei, ut ſi Tibi Deus poteſtatem donaverit, ut adjuvare ſtudeas ſervos Dei, ſacerdotes, presbyteros, qui ſunt in *Thyringia*, et monachos et ancillas Chriſti defendere contra paganorum malitiam, et adjuvare chriſtianum populum, ut eos pagani non perdant, ut ante tribunal Chriſti mercedem habeas perpetuam. Et cognoſcite, quod memoria Veſtra nobiscum eſt coram Deo, ſicut et pater Veſter vivus et mater jam olim mihi commendarunt. Deprecamur Deum Salvatorem mundi, ut dirigat viam Veſtram, et vitam ad ſalutem animae Veſtrae, ut in gratia Dei ſemper hic et in futuro ſaeculo permaneatis. Interea mementote, Filii Chariſſimi, quia juxta vocem pſalmi-
Pſ. CII. 15. graphi : *Omnis homo ſicut foenum dies ejus, et ſicut flos agri ita floriet.* Et apoſtolus ait : *Totus mundus in maligno poſitus eſt* : et item in evangelio veritas dixit : *Quid enim proderit homini, ſi lucretur univerſum mundum; animae vero ſuae detrimentum patiatur.* Et iterum in evangelio de gloria
Math. XVI. *Ib.* c. XIII. 43. juſtorum : *Ecce fulgebunt juſti ſicut ſol in regno patris eorum.* Et *Paulus*
I. *Cor.* II. 9. apoſtolus de beatitudine vitae aeternae : *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quid praeparavit Deus diligentibus ſe.* Facite ergo, Filii, ut mercedis Veſtrae praemia in alto coelorum culmine clareſcant, et creſcant. Valere Vos in longitudine dierum in Chriſto optamus.

EPI-

(a) *Filio Carlo.]* Videtur legendum *Carli.* Fuit enim *Gripo*, vel ut ab aliis ſcribitur *Grypho* ſeu *Griffo* filius *Caroli Martelli*, quem hic illius patrem vocat. Et quia etiam a matre illum ſibi in precibus commendatum ait, veriſimile eſt, quod AIMONIUS et alii tradunt, *Griponem* iſtum non e concubina, ſed alia legitima uxore natum. *Carli* ejusdem epiſt. XXXII.

EPISTOLA XCIII.

EDIT. SERAR. CVI.

REVERENDISSIMO FRATRI, IMO DILECTISSIMO CONSACERDOTI OPTATO ABBA (a) ET UNIVERSÆ SANCTÆ CONGREGATIONI SUB CURA ILLIUS REGULARIS VITÆ NORMAM CUSTODIENTI BONIFACIUS, SINE PRÆROGATIVA MERITORUM NOMINATUS EPISCOPUS, OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Venerandam ſanctitatis Veſtrae Clementiam intimis obſecramus precibus, ut nos indignos nobiſcum in unitate fraternae dilectionis et ſocietatis ſpiritalis ſuſcipere et habere dignemini, ut una ſit inter nos et fides mentium, et pietas actionum: et ſicut princeps apoſtolorum *Petrus* hortatur dicens: *Ante omnia mutuam in invicem charitatem habete, et quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Et ipſa veritas dixit: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Et ſimiliter *Paulus* apoſtolus admonet dicendo: *Alter alterius onera portate; et ſic adimplebitis legem Chriſti.* Et alibi: *Finis enim praecepti eſt charitas de puro corde, et conſcientia bona, et fide non ficta*: et ut Veſtra Fraternitas in ſpiritali regulariter vita vivens in pacifica tranquillitate Fraternae Concordiae pro noſtra fragilitate exorare dignetur, ut ſermo Domini currat et clarificetur, ut juxta dictum apoſtoli liberemur ab importunis et malis hominibus, et a tentationibus malignorum ſpirituum, et tribulationibus adverſariorum, ut lux evangeliorum gloriae Chriſti et via vitae, quam populis et gentibus oſtendere et ipſi pergere debemus, nobismet ipſis non obtenebreſcat nec abſcondatur. Diligenter quoque deprecamur, ut familiaritas Fraternae Charitatis inter nos ſit, et pro viventibus oratio communis, et pro migrantibus de hoc ſaeculo orationes et miſſarum ſolemnia celebrentur, cum alternatim nomina defunctorum inter nos mittentur. Interea ſi quid Fraternitas Veſtra nobis mandare ad perficiendum vel ad dicendum dignata fuerit, Voluntatis Veſtrae deſiderium in omnibus adimplebimus. Agite ergo de hac petitione noſtra, ut in alto coelorum culmine mercedis Veſtrae praemia in ſuperna curia angelorum clareſcant et creſcant longaevam, ac valentem, et almis viribus proficientem, et ſuaviſſimis operum et verborum floribus odorantem Beatitudinem Veſtram perenniter Salvator mundi cuſtodiat.

EPI-

(a) *Abba.]* Indeclinabile et recte ſecundum Hebraeam, ſeu Syriacam ſuam originem, imo et interdum *Beda* in omnibus invenitur caſibus, ut in titulo epiſt. LXXXVIII.

EDIT. SERAR. CXLVI.

EPISTOLA XCIV.

Theophylacias archidiaconus Bonifacio.

EGREGIO PATRI, ET DOMINO SUPERNIS FASCIBUS DECORATO BONIFACIO ARCHIEPISCOPO THEOPHYLACIAS INDIGNUS ARCHIDIACONUS SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ.

Eccl. 12. 11. Inter ſua quidam peritiſſimus dudum aenigmata ſic promulgat: *Verba ſapientum, quaſi ſtimuli, et quaſi clavi in altum defixi*, quia culpas delinquentium neſciunt palpare, ſed pungere. Unde hactenus, non ſine gravi triſtitia *Davidica* illa ex intimo cordis moerore conpulſus ſum cantica decantare; *Annunciavi, et locutus ſum: multiplicati ſunt ſuper numerum*, et quod multi ad fidem veniunt, et pauci ad electorum numerum perducuntur, hoc ipſum Domino promulgante: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.* Vos quidem egregie et ſacerdotale praeſulgidum apex ut illuſtre per pagina exaranda noteſcendo noteſcitis. Diſtincte incurſa, et vigilantius in quo angelicas et beati Domini mei et ſingulatim praetulimus aures et juxta roſeum illud et angelicum optatum deſiderium deſideratus ann. latus dominus ter beatus in apoſtolica Vos ad praeſens dignatur informatione firmari qualiter non ſolum de ſchiſmaticis et haereticis illis, ſeu excommunicatis, et ab orthodoxae fidei regula nequiter aberrantibus, cenſeatis, ut convenit: verum etiam *Francorum* et *Galliarum* gentes fidei tramitem ſolidae amplectentes exuberent, enitentes et veſtro ſancto ſub tempore non tantum occiduae ſeu usquequaque floreant nationes. Scriptum namque eſt: *Multum valet deprecatio juſti aſſidua.* Et *David* ſimilia: *Niſi Moyſes ſletiſſet in conſpectu Dei, ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos.* Nos etenim priſcum ſodalitatis retinentes amorem, quamvis varie nunc utrosque nationes et maria dividant, tamen ſcriptum eſt: *Aquae multae non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Benedictionis etenim munuſculum, ob recordationis noſtri memoriam, cynamomum, coſtum, piper, et incenſum pariter direximus obſignatum, quod minimum etenim, ut pro magno excipere debeatis, impenſius poſtulamus. Scriptum namque eſt: *Omnis gloria ejus filiae regis ab intus*: et *omni habenti dabitur.* Quia quisquis habet charitatem perfectam, etiam cuncta dona, Spiritu Sancto miniſtrante, promeretur accipere. Omnipotens etenim rerum opifex et arbiter, qui, Veſtro ſancto ſub tempore, occiduos et circunquaque populos commorantes, ad Veſtrae beatae praedicationis facundiam, in catholicae et apoſtolicae ſanctae ſedis fidem vocavit: florere faciat perenniter, ut optamus.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XCV.

EDIT. SERAR. CXLVII.

Theophylacias Bonifacio epiſcopo.

EGREGIO PATRI ET DOMINO, ÆTHEREIS DECORATO FASCIBUS, BONIFACIO, ALMO ARCHIEPISCOPO THEOPHYLACIAS INDIGNUS DIACONUS SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ.

Inter amoena prata fragrantium odorum, ſaepe ſpinis circumvallatur roſa. Ita illuſtrante S. Spiritu, praefulgidus plerumque rutilat arbiter, veluti roſeus flos et mellíflua dogmata ſalutis aeternae abundet, eructuet nimirum laudabile in arvis. O beatiſſime in aethereis. Talenta etenim Tuae credita egregiae Beatitudini, non ſolum dupla, verum etiam et ſeſcupla Chriſto a Te reddantur in aſtris, arcanaque vox op... carmine Chriſti dicentis: *Euge ſerve bone et fidelis, quia inter pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Denique ob Veſtri laboris crementum, ſedulo una cum ſancto coangelico Patre Veſtro domino apoſtolico, totius ſanctae noſtrae eccleſiae ſacerdotibus vel populo naviter Domini noſtri Jeſu Chriſti exoramus clementiam, ut Veſtrae ſanctiſſimae Paternitatis illuminatos doctrinis, atque e vivo potatos fonte, ſimul cum eorundem ſatore, confirmare ac conſervare in ſanctae ac orthodoxae fidei tramite clementer jubeat, et eorum, qui crediturí ſunt, corda aperire, atque eorum detegere velamen, ut inflammante eoſdem Spiritu S. intrepidi laetantes ad fidem Chriſti pervenire feſtinent, quemadmodum dominica ſanxit clementia; *et alias oves habeo, quae non ſunt ex hoc ovili*, et caetera. Itaque domine ac ſanctiſſime pater, quaeſumus Veſtram a Deo ambroſiam bonitatem, ut ſanctiſſimum nimiſque nobis dilectum *Lullum*, benedictum archidiaconum Veſtrum, chariſſimum atque dulciſſimum ſodalem et fratrem noſtrum, omnibus modis fovere propter Deum, et noſtrae puſillitatis amicitiam, commendatum habere dignemini. Noſtra eſt ſcilicet et in eo rata dilectio, pro eo, quod Veſtrae almae Paternitati magnis decoratae infulis, fidelibus ac lepidis miniſtrat ſervitiis: et ob hoc poplite itidem flexo Veſtram deprecamur togatam prudentiam, ut, eum multo amplius talionem habere, non dedignemini perniciter: ob noſtramque parvitatem, cum Domino Deo crebro funditis preces, memoriam facere non omittatis, quia ſcriptum eſt: *Multum valet deprecatio aſſidua.* His vero praelibatis, ſalutamus Veſtram a Deo infulatam ſanctiſſimam, nectareamque Paternitatem: et

 opta-

Digitized by Google

optamus, ut, Deo favente, perennibus capiatis temporibus praemia, et deſideratum, ob Veſtrae ſoſpitatis ſuffragium ſentiatis effectum. Denique Vobis dereximus parvam benedictionem ex largitate B. *Petri* apoſtoli: propter Deum, grato animo dignemini ſuſcipere coſtum, cynamomum, et ſeraſtyracem (*a*).

EDIT. SERAR. XCVIII.

EPISTOLA XCVI.

DOMINO MEO DESIDERANTISSIMO, ET IN LITTERARUM STUDIO DEVOTISSIMO ERUDITORI BONIFACIO, SUMMI PONTIFICATUS INFULA PRÆDITO, N. EX MULTIS QUODDAM PIETATIS VESTRÆ EMOLUMENTUM, AMABILEM DEVOTÆ CHARITATIS IN CHRISTO SALUTEM.

Sacra ſcriptura admonet, ne ſine conſilio inconſulte aliquid agamus, ſicut ſcriptum eſt: *Omnia cum conſilio fac* etc. Ideo fore ratum, aeſtimans ruſticitatis meae litteras ſagacitatis Veſtrae Celſitudini dirigere, hisque occaſionem petitionis meae deſiderium intimare quantumvis utique proſpectis providus praeceptor meus decernat, quod ſibi optimum videatur, famuloque ſuo ſummae voluntatis nutum placidus indicet, cui ſubnixus libenter obtemperem. Fateor itaque Tibi, magiſtrorum Chariſſime, poſtquam, Sanctitatis Veſtrae licentia, lectionis ſcrutandique cauſſa, ſi quid tamen ingenioli mei parva ſcintilla intelligere vel inveſtigare valet, Bonitatis Veſtrae mercedi primitus poſt Deum imputo, *Thiringiam* perrexi, diligentiam lectioni adhibere tam ſtudioſe non poſſe, quam indiguiſſe ſciebam. Duabus quippe cauſis reſiſtentibus, oculorum ſcilicet caligine, et capitis dolore, tertioque in viſceribus vitio praecipue, id eſt, torpore mentis, idcirco paulo diutius manere mihi Paternitas Veſtra hic concedat, ut qui, juxta apoſtolum, ſiticuloſum filium Veſtrum lacte potetis, nec adhuc ſolito panis eſu aſuetum, opportuno tempore Servitutis Veſtrae ad officium, larga Chriſti clementia praeeunte, et Veſtris orationibus intercedentibus robuſtiorem recipiatis. Sin vero aliud Diſcretioni Veſtrae placuerit, ſi ille vires dederit, cum nihil infinita ſaecula addere, vel adimere valeant, ipſo quo jubebitis tempore, promptus redibo. Interea per miſericordiam Dei obſecro, cujus

(*a*) *Seraſtyracem.*] An confictum nomen *ceraſtyrax*, quod cerae inſtar *ſtyrax* quidam ſit? Vid. Plin. lib. 12. c. 18. et 26. lib. 24. c. 6. et 7.

Digitized by Google

cujus totus orbis terrarum plenus eſt, velut flexis genibus ac curvato poplite ſupplex Sublimitatis Veſtrae veſtigia amplectens, ut pro meis innumeris facinorum criminibus apud miſericordem et juſtum judicem intercedere dignemini: nec tamen ex hoc Serenitatis Veſtrae gratiam perturbem, cum Jeſus noſter gloria coeli, ſalusque mundi, cui cuncta patent, et quem occulta non latent, imperet dicens: *Petite, et dabitur vobis*, et reliqua. Quia nec tam ex hoc ventoſae temeritatis typhum mihi ſurrepere poſſe, quam remedium ſalutis arbitror inveniri, dum et ipſe me aegrotum agnoſco, et medicum quaero, hos Tibi verſiculos, Pater amande, ſubter ſcriptos cauſſa correctionis direxi, cupiens induſtriae Veſtrae ſcripta promereri, quatenus erroris mei anfractus ex ipſis certe cognoſcam.

Sancta et invidua Trinitatis divinitas Excellentiae Veſtrae dignitatem jugiter longe lateque catholicis eccleſiarum plebibus praeſidentem, uſque ad ſupremum vitae curſum, contra omnia proficientem adverſa, cuſtodiat.

Creſcere Te Deus omnipotens in opus pietatis
Perpetuo faciat lucro multarum animarum:
Dives opum coeli, auſcultare Dei merearis
Ut tandem vocem laetam, bone, ferveque fide,
Summa tui Dominique Dei nunc gaudia ſcande.
Pauca ſuper fidus fueras, quia multa ſuper te
Conſtituam: requies tibi ſit haec, certa ſalusque,
Spesque, favente Deo pariter qui cuncta creavit,
Ac regnans vivit ſeclis prior omnibus idem.
Calce carens et principio, clementia cujus
Me miſerum, Te, larga monebat adire magiſtrum.
Mole gravi noxae preſſus, ſine lumine cordis,
Otia dum vagabundus amabam, dulcia credens,
Quae conſtant cunctis animabus noxia ſemper.
Pectoris obtuſi tenebras ſed gratia dempſit.
Salvantis Chriſti, gratis pia ſenſibus augens
Dona meis ſtolidis. Cui laus et honor ſine fine:
Atque Tui, Tibi creſcat in arce, laboris olympi
Directi callis ductor, mercesque, corona
Ingenique Tui quod ſum pars ultima magni.

EPI-

EDIT.
SERAR.
XVIII.

EPISTOLA XCVII.

Bonifacius ad Jammulum.

REVERENTISSIMO ET DILECTISSIMO FILIO JAMMULO ARCHIDIACONO BONIFACIUS EXIGUUS SERVORUM DEI AMABILEM IN CHRISTO ÆTERNÆ CHARITATIS SALUTEM.

Saepe ſpiritalis charitas jungit, quos corporaliter longa intercapedine disjungit. Et haec non minima peregrinationis aerumna eſſe dinoſcitur, quod amicus amicum, quem ardenter diligit, longe disjunctum triſtis et moerens memorat, et adverſantem inimicum prope tribulatorem et moleſtum difficulter patitur. Utinam Te, Frater, peregrinationis hujus conſolatorem prope habeam, Tuo ſancto conſilio utar, conſolatione gaudeam, aſpectu charae faciei laeter, et ſancta exhortatione reficiar. Sed quia hoc fieri vitae mortalis conditio, et rerum ratio non permittit, faciat vera charitas, ſolum et maximum quod concedit et praecipit Deus: *Hoc eſt praeceptum meum, ut diligatis invicem* etc. Amet in Deo veraciter abſentem, quem corporaliter praeſentem tenere nequit. Et ſic ſanctus *Auguſtinus (a)* dixit: licet unus ſit in oriente, et alius in occidente, conglutinati charitate nunquam ad invicem ſeparantur et Salvator mundi: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Ergo juxta *Jacobum*, qui dixit: *Oratio fidei ſalvabit infirmum.* Et poſt pauca: *Orate pro invicem, ut ſalvemini.* Oremus pro invicem, ut ſalvemur: et pietas Domini, quae nos in terra ſeparavit, gaudentes in coelorum culmine congreget.

EPI-

(a) S. Augustinus Serm. 42. *de temp. Charitas,* inquit, *ipſa vera eſt, quae corporaliter ſeparatos conſuevit ſpiritaliter copulare atque conjungere. Duo enim, qui ſe ſancto amore diligunt, etiamſi unus in oriente, alius in occidente, ita in charitate conglutinante junguntur, ut nunquam ab invicem ſeparentur.* Ideoque et hic legi poteſt, *ab* non *ad.*

EPISTOLA XCVIII.

EDIT. SERAR. XXIII.

REVERENDISSIMO FRATRI, ET SPIRITALIS GERMANITATIS PROPINQUITATE CONNEXO, BONIFACIUS, EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI, PERENNEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

Clementiam Fraternitatis Veſtrae intimis flagitamus precibus, ut noſtrae mediocritatis memores intercedere dignemini, quia peccatis noſtris exigentibus periculoſi maris tempeſtatibus undique quatimur: rogantes ut ille, qui *in altis habitat*, *et humilia reſpicit*, indulgens flagitia, praeſtet nobis verbum *in apertione oris noſtri*, *ut currat et clarificetur* inter gentes evangelium gloriae Chriſti.

EPISTOLA XCIX.

EDIT. SERAR. XXX.

Idem Deneardo presbytero.

BONIFACIUS SERVUS SERVORUM DEI DENEHARDO PRESBYTERO IN CHRISTO SALUTEM.

Quando Tibi, Chariſſime, de praeſente puero *Athalere*, ſi illi neceſſitas in ſua cauſa contingat, ut eum adjuvare ſtudeas, ſicut ingenuum hominem: et ſic pro illo promittas amicis ejus, non quaſi pro ſervo; et ego ſic comprobavi, quia deſponderi ſibi disponet conjugem, ut non timeat, quod ſervus ſit. Vale in Chriſto.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XXIV.

EPISTOLA C.

VENERANDO FRATRI ALDHERIO ABBATI BONIFACIUS, EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI IN CHRISTO SALUTEM.

Charitatis Veſtrae clementiam medullatis et intimis praecordiorum obſecramus precibus, ut in Veſtris ſacroſanctis orationibus, intercedendo noſtri memores eſſe dignemini, et Almitatis Veſtrae precibus imploretis, ut pius Dominus, qui cauſa eſt peregrinationis noſtrae, navem fragilitatis noſtrae ne fluctibus *Germanicarum* tempeſtatum ſubmergatur, dextera ſua protegente et gubernante, illaeſam cuſtodiendo ad coeleſtis *Hieruſalem* litus tranquillum perducat. Salutate omnes Fratres ſanctae congregationis Veſtrae, noſtros in Deo Chariſſimos, in oſculo dilectionis ac devotionis noſtrae. Commendamus ſcilicet et nos Veſtris orationibus, ut ſive viventes, ſive morientes, Veſtrae communioni Charitatis ſociemur, et ut hoc ita firmetur devotione Fraternae Charitatis a Vobis juxta voluntatem Clementiae Veſtrae promereri volumus, in quantum poteſtas profectum attribuerit. Petimus quoque, ut pro *Germanicis* gentibus idolorum culturae deditis intercedere curetis, rogantes Dominum, qui pro totius mundi ſalute proprium ſanguinem fudit, et vult omnes homines ſalvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, ut eas ad agnitionem Creatoris, et ad gremium matris eccleſiae convertat. Similiter, ut pro dormientium fratrum animabus *(a)*, qui nobiscum laborabant in Domino orationum adjuvamina, et miſſarum ſolemnia celebrare faciatis precamur, quorum nomina gerulus harum literarum demonſtravit. Valere Beatitudinem Veſtram et ſanctis ſucceſſibus proficere in Chriſto diligenter optamus.

EPI-

(a) Pro dormientium fratrum animabus.] Vide quam ſaepe, quam ſerio preces et miſſas petat S. Bonifacius pro defunctis, et alii etiam epiſt. XXXV. XXXVI. LXX. LXXIV. LXXVI. LXXVII. LXXXIV. XC. XCV. CIII. CVI. CVIII. CIX. CX. CXIV. vid. epiſt. CXXII. et S. August. LXIV. ac lib. *de cura pro mortuis*, D. Chrys. hom. *in Philipp.* III. et hom. XXI. in *act.* 9. ad populum et 70. Anastasium Nicenum q. 20. ubi *Epiphanium*, *Dionyſium*, et conſtitutiones citat apoſtolicas.

Digitized by Google

EPISTOLA CI.

EDIT. SERAR. IV.

REVERENDISSIMO FRATRI DEALUNO, JAM DUDUM MAGISTRO LUL INDIGNUS DIACONUS, SINE PRÆROGATIVA MERITORUM, DIACONATUS OFFICIO FUNGENS, OPTABILEM IN DOMINO SALUTEM.

Almitatis Tuae clementiam intimis precibus flagito, ut meae mediocritatis carinam fulcire digneris Tuis almis oraminibus, quatenus Tuarum orationum interceſſionibus, ſeu pelta protectus, ad portum ſalutis pervenire merear, et piaculorum meorum in hoc terreno ergaſtulo veniam conſequi, ſicut jam praeterito anni circulo, per *Deneuvaldum* fratrem noſtrum litterarum mearum portitorem, deprecatus ſum. Ergo vilium munuſculorum transmiſſio ſcedulam iſtam comitatur non tam digna quam devota mente directa. Similiter obſecro, ut mihi *Aldhelmi*(a) epiſcopi aliqua opuſcula ſeu proſarum, ſeu metrorum, aut rytmicorum, dirigere digneris ad conſolationem peregrinationis meae, et ob memoriam ipſius beati antiſtitis: et mihi per aliqua verba Tuae affabilitatis, indica, quid de iſtis valeat precibus Tua Fraternitas perficere, quae inhianter audire fatago. Bene valentem Te et proficientem in proſperitate dierum, et intercedentem pro me exopto longis temporibus.

Fama eſt fictilibus coenaſſe *Agathoclea* regem,
  Atque abacum *Samio* ſaepe oneraſſe luto.
Fercula gemmatis cum poneret aurea vaſis,
  Et miſceret opes pauperiemque ſimul.
Quaerenti cauſam reſpondit, rex ego qui ſum
  Sicaniae, figulo ſum genitore ſatus.
Fortunam reverenter habe, quicunque repente
  Dives ab exiguo progrediere loco.

EPI-

(a) *Aldhelmi.]* Fuit hic, ut ait Beda libro quinto, *hiſtoriarum* capite decimo nono, *vir undecunque doctiſſimus, ſermone nitidus, ſcripturarum tam liberalium, quam eccleſiaſticarum eruditione mirandus.*

Digitized by Google

EDIT.
SERAR.
XXXIX.

EPISTOLA CII. a.

CLARO ATQUE CARISSIMO DEI MINISTRO LULLÆ, INGALICE INDIGNUS PRESBYTER TUUS, TAMEN PER OMNIA DEVOTUS FAMULUS IN DOMINO OPTABILEM SALUTEM.

Litterae namque Prudentiae Tuae, et munera Largitatis Tuae ad me usque directa pervenerunt, quibus diligenter lectis et conſideratis, poſt praemiſſam pacificam ſalutationem, ſi bene intellexi, inſinuaſti nobis erga Vos diverſas moleſtias et tribulationes, quae ſaepe ſolent in hoc mundo occupare ſervos Chriſti ſecundum apoſtoli ſententiam: *Omnes, qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patiuntur*: contraque omnia temptamenta, orationum noſtrarum, qualiacunque ſunt, adminicula humiliter poſtulaſti; quod et omnis congregatio noſtra pro Veſtra ſoſpitate ſedulo ad Dominum preces fundere ſtuduit, et nunc amantiſſime diacone, quia vicem reſcribendo Eruditionis Tuae ſcriptis, propter parvitatem ingenioli mei, digne debitum perſolvere non potui; tamen ſcio, quia vera caritas omnia ſuſtinet. Haec pauca verba ruſticitatis meae cum minimis munuſculis, id eſt, quatuor cultellos noſtra conſuetudine factos, et calamiſtrum argenteum, et mappam unam, per fidelem portitorem Fratrem Veſtrum, imo noſtrum *Aldredum* amabili Praeſentiae Tuae tantum pro memoria caritatis transmittere curavi. Quaeſo Fraternitatem Tuam, ut eo animo a Te haec ſuſcipiantur, quo a me deſtinata noſcuntur. Sed et interceſſorem noſtrum apud Deum, Venerabilem Bonifacium praeſulem omnis caterva Fratrum noſtrorum cum abbaterio in Dei dilectione ſalutare deſiderat.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA CII. b.

EDIT. SERAR. XLVI.

SORORI IN CHRISTO CARISSIMAE LEOBGYTHÆ LULLUS EXIGUUS SERVUS, AUCTORITATE DOMINI BONIFACII DISCIPULORUM, IN DOMINO SALUTEM.

Non immemorem Tuae Sagacitatis induſtriam aeſtimo evangelicae ſententiae, qua dicitur: *Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum coelorum.* Illa paupertas patienter ferenda eſt, eodem evangeliſta teſtante, qui ait: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Illud Davidici cum corde retinens, quia *ſecundum multitudinem dolorum tuorum conſolationes Dei laetificarunt animam Tuam.* Nec enim contemptui vel oblivioni Tuam ſinceram in Domino germanitatem deditam arbitreris, quamvis per interducias temporum corporali praeſentia ſecernamur; neque in Tuis neceſſitatibus feſſum me eſſe ullo modo autumes, ſed tantum diabolicae fraudis aſtutia praeoccupatum atque miniſtrorum ejus ſubdola infectatione fatigatum ſcias; et juxta prophetae dictum: *Taedet me vitae meae* propter filios nequitiae. Quicquid autem neceſſitatibus Tuis deſit, per *Gundwinum* diaconum reverſurum indicato, ſuggere illi, ut in laboribus meis non laſſeſcat, quia valde rarus eſt, qui tribulationes meas mecum participare velit. Vale in Domino, intercedens pro me tanto enixius, quanto graviore anguſtia deprimor.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XLV.

EPISTOLA CIII.

CLARÆ CHRISTI ECCLESIÆ LAMPADI LUCIFERÆ, MEOQUE IN DOCTRINA DIVINÆ LEGIS DEVOTISSIMO ADJUTORI, GREGORIO (a) DUPLICI PRESBYTERATUS, ABBATISQUE HONORE, CUM PRÆCEDENTE PROPRIORUM MERITORUM SUFFRAGIO, DECORATO, LULLUS, EXTREMUS ORTHODOXÆ MATRIS, VIDELICET ECCLESIÆ, ALUMNUS, IMMARCESCIBILIS CARITATIS, IN ANGULARI LAPIDE UTRIUSQUE TESTAMENTI, SALUTIFERAM SALUTEM.

Fido geſtante gerulo munera Largitatis Tuae ad me usque delata pervenerunt: ſed et ſuaviſſimae benevolae caritatis Tuae ſalutationes omne munus vincentes moro ſolito pariter comitabantur, quibus auditis et perceptis, uberes Deo piiſſimo primitus egi gratias, ut decuit; et deinde Fraternitati Tuae debitas reddidi grates, quia Te in minore poteſtate fidelem ſciebam, in majore citius fideliorem comprobavi. Comperto igitur Proſperitatis Tuae ſucceſſu aeger animus utrumque egit: gaudebat de aſcenſione cari ſodalis, ſed contriſtabatur de diviſione, quia hoc intolerabile apud homines videtur, dum is, qui prae caeteris plus diligitur, repente ſubtrahitur, quamvis pro certo ſciam, quod nulla terrarum ſpatia illos dividere poſſunt, quos verus Chriſti amor indisrupto grrmanitatis vinculo nectit, teſte Deo, ne videar adulando fallere, quia Te, Pater, quantum mentis poſſibilitas attribuit, interni affectus amore diligo. Hoc autem ſubnixa prece humiliter obſecro, ut nunquam ſemel in Chriſto coeptam caritatem, deſidia torporis, in noſtro pectore frigeſcere ſinamus, velut parvam ſcintillam tenuis ignis fulva cinerum favilla ſuffocatam, ne in deriſum veniamus a praetereuntibus coeptum aedificium conſiderantibus turris. Dicit ſcriptura: *Qui perſeveraverit usque in finem, ſalvus erit*, nec quilibet artifex de coepto opere laudatur, ſed de perfecto. Hoc autem meam mediocritatem quamlibet aetate juniorem, merito graduque minorem, ſcientia inferiorem, absque ullo dubitationis ſcrupulo et ſervaſſe, et ſervaturam eſſe ſcito. De Tua vero vitae

(a) *Gregorio.*] Videtur hic S. Bonifacii egregius ille diſcipulus eſſe, de quo ſupra ad an. DCCXXII. Nam eum S. *Lull* adjutorem ſuum in divina legis doctrina hic nominat, et infra collegam ſuum fuiſſe, ſacris una litteris ſtuduiſſe, ſeu limpida Dei dicta communiter ſecum rimatum refert. Et erat natu ipſo S. Lullo grandior, graduque major, quia et presbyter abbas erat, ut haec habet inſcriptio, prout etiam de *Uttan* loquitur Beda l. 3. c. 21. de *Aldhelmo* c. 19. l. 5.

Digitized by Google

vitae gravitate, mentisque ſtabilitate nihil dubito. Muniamus nos ſpiritali armatura juxta apoſtoli praeceptum: *Orantes pro invicem*, *ut ſalvemur*, *quia multum deprecatio juſti aſſidua*, Jacobo atteſtante, apud Deum *valet*; et eo diligentius huic inſiſtamus, quo vehementius nos variis tentationum telis impugnari non ignoramus. Dextera ſcilicet fortior laevam infirmiorem adjuvare non ceſſat; et laeva dexterae, ſicut ancilla dominae, deſervire non deſinet. Id eſt, meam inſtabilitatem bonae vitae Tuae exemplis caſtigando, corrigendo, admonendo, quamvis abſentem corpore, ſpiritu tamen praeſentem, ſicut Tibi moris eſt, ad melioris vitae perfectionem, deducere non deſinas, et ego Tibi humili devotione, quantum vires ſuppeditant, fidelem famulatum in omnibus praebebo. Exhortatoria mediocritatis meae verba, quamvis fatua et ſuperflua videantur, obſecro, ut non moleſte a Tuae Caritatis collegio recipiantur, quae ſola caritas exigebat ſcribere ſine dictandi materia, quae omnia vincit, ſicut ſcriptum eſt: *Amor omnia vincit, et nos cedamus amori*, ablata omni tumoris ſuperbia. Haec ſunt ſuaſoria verba, quae ſine meo periculo dicere non poſſum, ut in hac temporali poteſtate et terreſtri ditione, qua auctore Deo, jam nunc uteris, dominicae ſententiae ſemper memor ſis ſonantis: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Et illud apoſtoli: *Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo ſunt.* Quibus verbis quid aliud innuitur, niſi aperte dixiſſe illum intelligamus. In illum nolite oculum mentis Veſtrae figere, quem quotidie ipſa ruina ſua cernitis cadere: ſed in illum tota mentis intentione aſpicite, illumque totis viribus diligite, qui ante omnia ſaecula eſt, et per omnia ſaecula immutabilis manet, qui futuro et praeterito tempore caret, ſed eſſe ſibi ſemper eſſentialiter eſt. Quid eſt enim hujus mundi fugitiva felicitas, et caduca proſperitas, niſi vapor et fumus? Inter temporalem proſperitatem et aeternam felicitatem multum diſtare quis peritorum ignorat? Diſcamus igitur hac temporali poteſtate frui praeter aeternam felicitatem, et in cujus comparatione nobis omnia vileſcant. Veſtimenta precioſa, caballos farre paſtos, accipitres, falconesque cum curvis unguibus, latrantes canes, ſcurrarum bacchationes, cibi potusque exquiſitae dulcedinis ſaporis, argenti aurique rutilantis pondera ſpernamus, ne ſit mollis culcitrae pauſatio, molliaque cervicalia a viris potius exhibeantur, quam a flammeis puellis. Ante omnia, incauta familiaritas extranearum foeminarum abſcindatur, quia ſaepe ſeducimur incauta ſecuritate pejus quam aperta tentatione. Tumultuoſam miniſtrorum multitudinem clandeſtina divinarum ſcripturarum eloquia expellant, quia illa fovea omni cuſtodia cavenda eſt, per quam plurimos miſerabili ruina conſpicimus corruiſſe. Nam ſaepe robuſtus miles infeſtiſſima telorum jacu-

 latione

latione eo fortius impugnatur, quo invictus videtur. Quamvis hoc iniſſe Te negotium liquido noverim occaſione lucrandarum animarum, et pro ſtudio multiplicius ſerviendi Deo: tamen memento, quia mollem manum durus capulus exaſperat. Quapropter, Care Collega jam dudum, et nunc pie praeceptor, *in omnibus opiribus Tuis memorare noviſſima Tua, et in aeternum non peccabis.* Feſtinatio autem ad Te veniendi, propter multiplicem tribulationem, quam jugiter, Deo gratias, ſuſtinemus, mihi undique denegata eſt. Hujus muneris magnitudinem noli intendere, ſed devotam mentem dirigentis intuere. Antiquae familiaritatis fiducia fretus libet mihi hac epiſtiuncula quandam ſententiam frequenter apud nos habitam, quando limpida dicta Dei communiter rimabamur, breviter tangere, nequaquam tamen ad Tuae purae religionis perſonam pertinentem, cujus bene recordaris dum legitur, ſed ad quendam ſchismaticum nefandiſſimum pertinebat, qui ſemper jurare ſolebat, nihil ſe terreni accepturum. Cum ſubito ex improviſo, velut novum phantaſma, epiſcopus apparuit, hoc jam maxima ex parte futurum eſſe formidabo. Longioris ſermonis prolixitas legenti faſtidium ne gignat (nam ſapiens paucis utitur verbis, ſtultus autem multis fatigatur, ſicut et ego) obſecro iſtius epiſtolae rubiginem emendando abſterge, meique erroris indulgentia detur. Deus Tibi, quod ad ſalutem Tuam pertineat, clementer inſpirare dignetur; et cum grege Tibi commiſſo incolumem paſtor paſtorum Te cuſtodiat. Propria manu ſcripſi haec. Obſerva, quae praecipiuntur et ſalvus eris.

CIV.

Digitized by Google

CIV.

Concilium Moguntinum circa annum Chriſti DCCLII. Stephani II. Papae I. Pipini regis I. In eo Lullus ordinatur epiſcopus a S. Bonifacio et caeteri epiſcopi et abbates olim conſtituti confirmantur.

Noviſſime . . . praecepto *Romani* pontificis et conſenſu venerandi principis *Pippini*, et ſynodalis auctoritatis licentia, et omnium epiſcoporum, et abbatum, nec non canonicorum, et monachorum, omniumque chriſtianorum ad ſuam dioeceſin pertinentium profectus eſt. Sed et *Lullum* ante juramento conſtrinxit, dicens : *Ecquidem animoſe proficiſcor, quocunque me Divina gratia dirigere voluerit*: nunc autem da fidem, ubicunque obierim, meum corpus ad deſtinata transferas. Et ille quidem ſpopondit, ſe omnia pro poſſibilitate cuſtodire.

Ex ſupplemento vitae *Bonifacianae*, a *Willibaldo* conſcriptae, apud Henschenium Tomo I. *act. Ss. ad diem* V. *Junii* pag. 475.

Poſt haec . . . non multis transactis annorum curriculis contigit B. Bonifacio relatu didiciſſe S. *Willibrordum* (a) ex hac peregrinatione ad coeleſtem patriam obitu felici migraſſe. Mox ut haec audivit, pro tanti viri morte graviter ingemuit. Inter graviſſima doloris lamenta profundique gemitus ſuſpiria, obviavit illi mente, quantocius ſynodum coadunare deberet. Nec mora; convenientibus in unum epiſcopis, omnique choro eccleſiaſtici ordinis, cum conſenſu illorum omnium, et cum decreto *Pippini* regis (qui tunc *Carolomanno* fratre defuncto rex effectus eſt) *Lul* venerabilem virum *Moguntiae* ſedis ſibi elegit ſucceſſorem.

(a) *Willibrordus* obiit VII. Idus Novembris DCCXLVI. juxta Ubbonem Emmium l. IV. *Friſiae.* Mabillon. *ſaeculi III. Benedictini* parte I. pag. 614. Anno DCCXXXIX. obitum S. *Willibrordi* ſtatuit collocandum ex *Theofrido* abbate *Epternacenſi*, *Bertelio* et *Miraeo.* Quo admiſſo biographus tertius non adtendiſſe videtur ad eum annum, quum dixit : mox ab audita morte S. *Willibrordi* eam ſynodum, in qua *Lullus* in ſede *Magontina* ſucceſſor ordinatus fuit; *Pippino* rege, qui hoc nomen non ante DCCLII. adſumſit, celebratam fuiſſe, quae nonniſi anno hoc, aut proximo DCCLIII. coacta fuit.

rem. *Sturmium* (*b*) vero venerabilem in coenobio *Fuldenſi* conſtituit abbatem, praecipiens illi curam gerere gregis commiſſi. *Willibaldo* quidem paſtoralis officii regimen in loco *Heyſtede* commendavit, et *Burchardo* ejusdem civitatis parochiam in *Wirceburch* delegavit. *Wigbertum* quoque in monaſterio, quod nuncupatur *Hersfelda*, fratrum conſtituit gubernatorem haec quoque B. Bonifacius, martyrque futurus, ut ſapiens architectus cuncta diſpoſuit; et adhibitis ſibi aliquantis fratribus navim conſcendens, *Trajectum* usque pervenit.

Vita tertia Bonifaciana apud Henschenium *in actis ſanctorum*, *ad diem* V. *Junii* p. 482.

EDIT. SERAR. XCVII.

EPISTOLA CV.

An. 753.

Epiſtola S. Bonifacii Archiepiſcopi ad Stephanum II. Papam, qua Trajectenſem eccleſiam a Dagoberto I. Colonienſi epiſcopo donatam, petit immediate ſubjici Romano pontifici.

VENERANDO AC DILIGENDO DOMINO, APOSTOLATUS PRIVILEGIO PRÆDITO, STEPHANO PAPAE, BONIFACIUS EXIGUUS, LEGATUS, VEL MISSUS GERMANICUS CATHOLICÆ ET APOSTOLICÆ ROMANÆ ECCLESIÆ, OPTABILEM IN CHRISTO CHARITATIS SALUTEM.

(Deeſt initium epiſtolae hujus XCVII. inter *Bonifacianas* a *Serario* editas, uti et finis. Sic incipit epiſtola in codice *Magont.*

Nam tempore *Sergii*, apoſtolicae ſedis pontificis, venit ad limina ſanctorum apoſtolorum presbyter quidam mirae abſtinentiae et ſanctitatis, generis *Saxonum*, nomine *Willibrord* (*a*), et alio nomine, *Clemens* vocatus, quem praefatus papa epiſcopum ordinavit, et ad praedicandam paganam gentem *Freſonum*, transmiſit in littoribus oceani occidui. Qui per L. annos praedicans, praefatam gentem *Freſonum* maxima ex parte convertit ad fidem Chriſti, fana et delubra deſtruxit, et eccle-

(*b*) *Lull* ſolus epiſcopus inauguratus. Reliqui quatuor duntaxat confirmati, non inſtituti fuerunt.

(*a*) *Willibrord.*] Serar. Lib. 3. *Rer. Mag.* not. 11. ubi explicatur, quomodo alio nomine vocatus ſit *Clemens* V. Beda l. de 6. aetatibus in *Juſtiniano*, *Willibrordus cognomine Clemens*. l. *de S. Cuthberto* c. 44. *ſanctiſſimus Willibrordus Clemens.*

Digitized by Google

eccleſias conſtruxit, et ſedem epiſcopalem et eccleſiam in honore ſancti Salvatoris conſtituens in loco et caſtello, quod dicitur *Trajectum*, et in illa ſede et eccleſia ſancti Salvatoris, quam conſtruxit, praedicans usque ad debilem ſenectutem permanſit: et ſibi coepiſcopum* ad miniſte- ** M. corepiſcopum.* rium implendum ſubſtituit, et finitis longaevae vitae diebus, in pace migravit ad Dominum. Princeps autem *Francorum Carolomannus* commendavit* in ſedem illam conſtituendum et ordinandum epiſcopum, quod **M. commendavit mihi ſedem illam ad conſtituendum etc.* et feci. Nunc autem *Colonienſis* epiſcopus (*b*) illam ſedem praefati epiſcopi *Clementis*, a *Sergio* papa ordinati, ſibi uſurpat, et ad ſe pertinere dicit, propter fundamenta cujusdam deſtructae a paganis eccleſiae: quam *Willibrordus* dirutam usque ad ſolum in caſtello *Trajecto* reperit, et eam proprio labore a fundamento conſtruxit, et in honore S. *Martini* conſecravit. Et refert, quia ab antiquo rege *Francorum Dagoberto* (*c*) caſtellum *Trajectum* cum deſtructa eccleſia ad *Colonienſem* parochiam donatum in ea conditione fuiſſet, ut epiſcopus *Colonienſis* gentem *Freſorum* ad fidem Chriſti converteret, et eorum praedicator eſſet: quod et ipſe non fecit. Non praedicavit, non convertit *Freſeos* ad fidem Chriſti, ſed pagana manſit gens *Freſorum*, usque* quo venerandus pontifex *Romanae* ſe- ** usque quod.* dis *Sergius* ſupradictum ſervum Dei *Willibrordum* epiſcopum ad praedicandum ſupradictae genti transmiſit, qui illam gentem, ut praefatus ſum, ad fidem Chriſti convertit. Et modo vult *Colonienſis* epiſcopus ſedem ſupradicti *Willibrordi* praedicatoris ſibi contrahere, ut non ſit epiſcopalis ſedes, ſubjecta *Romano* pontifici, praedicans gentem *Freſorum*. Cui reſpondebam, ut credidi, quod majus et potius fieri debeat praeceptum apoſtolicae ſedis, et ordinatio *Sergii* papae, et legatio venerandi praedicatoris *Willibrordi*, ut et fiat ſedes epiſcopalis ſubjecta *Romano* pontifici, praedicans gentem *Freſorum*, quia magna pars illorum adhuc pagana eſt; quam deſtructae eccleſiolae fundamenta diruta, et a paganis conculcata, et per negligentiam epiſcoporum derelicta. Sed ipſe non (*d*) conſentit. Sed modo Paternitatis Veſtrae judicio mihi intimare digne-

(*b*) *Hildegarius* ſedit in cathedra *Colonienſi* ab an. DCCL. ad DCCIII. quo anno in expeditione *Pippini* contra *Saxones* interemptus fuit a *Saxonibus* haud procul *Viſurgi*. ANNALES NEWENARIANI et PITHOEANI.

(*c*) Rex *Dagobertus* I. circa annum DCXXXI. videtur S. *Cuniberto* donaſſe *Trajectum* caſtrum ad *Rhenum*. MOERCKENS *in conatu Chronolog. archiep. Colon.* p. 43.

(*d*) *Hildegarius* fretus poſſeſſione antiqua ſe oppoſuit S. BONIFACIO; et reapſe *Trajectenſis* eccleſia ſubjecta manſit metropolitano *Colonienſi* usque ad an. MDXLIX.

dignemini : et ſi hoc juſtum ſit reſponſum, et Vobis placeat, quod illi *Colonienſi* epiſcopo reddidi, Veſtra auctoritate roborare°, ut praeceptum *Sergii* papae, et ſedes illa ſtabilis permaneat. Sic enim poteſtis, nos, ſi Vobis placet, adjuvare, ſi de ſcrinio eccleſiae Veſtrae exemplare jubetis, et mihi transmittere, quidquid praefato epiſcopo *Willibrordo* ordinato ſanctus *Sergius* praeciperet, ut ex auctoritate Sanctitatis Veſtrae contradicentes convincere et ſuperare valeam. Si autem aliter juſtius Sanctitati Veſtrae videatur, conſilium Paternitatis Veſtrae mihi inſinuare dignemini, ut ſequar (*e*).

° M. roborare.

Addi-

(*e*) Aubertus Miraeus *cathedralis eccleſiae Antverpienſis decanus* in *operibus diplomaticis et hiſtoricis*, Tom. I. fol. 494. refert diploma, quo *Pipinus Francorum* rex eccleſiae cathedrali *S. Martini Ultrajectenſi* a *Pipino*, *Carolo Martello* et *Carolomanno* donata an. DCCLIII. confirmat petente S. Bonifacio archiepiſcopo *Ultrajectenſi* et *Magontino*. Hujus autem tenoris eſt : = *Pipinus Rex Francorum vir illuſter*. Si petitionibus ſacerdotum in omnibus non negamus, Dominum exinde retributorem habere confidimus. Ideoque venerabilis vir *Bonifacius* archiepiſcopus nobis expetiit, ut confirmationem de rebus eccleſiae ſuae S. *Martini*, quae eſt exſtructa in vico, qui dicitur *Trajecto*, ſuper fluvium *Rheni*, ea, quae *Pipinus* donavit S. *Martino*, ſeu *Carolus* vel *Carolomannus*, renovare vellemus. Ideoque quidquid *Pipinus* rex *Francorum* ad caſam Dei conceſſit, vel ad illum epiſcopatum : ut omnem decimam de terris ſeu de mancipiis aut de teloneis vel de negotiis aut undecunque a partibus fiſci cenſus ſpectare videbatur, ſicut diximus, omnem decimam partem ad ipſam caſam Dei S. *Martini*, in qua D. Bonifacium archiepiſcopum cuſtodem praeeſſe conceſſimus et confirmamus: in luminaribus ſeu in ſtipendiis monachorum vel canonicorum, qui ibidem gentiles ad chriſtianitatem convertunt et Domini miſericordia ipſos, quos habent converſos, docent, juxta quod alii chriſtiani eorum chriſtianitatem conſervant, et eorum praeceptionibus contineri videtur, quae anteceſſores noſtri ſaepedicti *Pipinus*, *Carolus* et *Carolomannus* ad ipſam caſam Dei per eorum inſtrumenta condonaverunt, juſte et rationabiliter nos per noſtram confirmationem ei gratanti animo conceſſimus vel confirmavimus. Cognoſcite; et ut haec authoritas confirmationis noſtrae firmior habeatur, et per tempora melius conſervetur, manus noſtrae ſignaculis ſubter eam decrevimus roborare.

Signum *Pipini* glorioſi regis *Francorum*.

Widmarus juſſus recognovi et ſubſcripſi.

Datum quod fecit menſe Majo die XXIII. anno ſecundo regni ipſius glorioſi regis. Actum *Virmeria* palatio publico in Dei nomine feliciter.

Digitized by Google

Addimus hic verſus *Alchuini* de eccleſia S. *Liutgeri* (*f*):

Hic pater egregius meritis Bonifacius almis,
Cum ſociis pariter fundebat ſanguinis undam,
Inclyta martyrii ſumentes ſtemmata ſacri.
Terra beata nimis ſanctorum ſanguine dives!
Transvolat hinc victor miles ad praemia coeli,
Ultima ceſpitibus iſtis veſtigia linquens.
Suadeo quapropter, curvato poplite, ſupplex,
Tu, quicunque legis, terris his oſcula fige.
Spes tibi magna fiat, lachrymas aſcendere coelum
Hinc potuiſſe Tuas, fultas patronibus(g) iſtis
Hic manet ille cruor cuncto pretioſior auro,
Membraque coeleſti rore hic perfuſa quieſcunt.
Adjuvat hinc *Paulus* doctor, Bonifacius inde,
Haec illis quando conſtat ſimul aula dicata.

An. 755.

CVI.

EDIT. SERAR. CLI.

Pippini regis confirmatio monaſterii Fuldenſis.

PIPINUS REX FRANCORUM, VIR ILLUSTRIS, BONIFACIO ARCHIEPISCOPO ET LEGATO GERMANICO AB APOSTOLICA SEDE DIRECTO.

Quia Veneranda Paternitas Tua noſtram excellentiam poſtulavit pro monaſterio, quod a Te noviter conſtructum eſt, in ſolitudine *Buchonia*, juxta fluvium *Fuldae*, in loco quem beatae memoriae *Karolomannus* germanus noſter, legitima donatione Tibi conceſſit, ut ſicut ex auctoritate S. *Petri* principis apoſtolorum, pro quo legatione fungeris, privilegio ſedis apoſtolicae ſublimatum eſſe conſtat, ita etiam noſtrae auto-

N n rita-

(*f*) Id eſt: de eccleſia S. Bonifacii a S. *Liudgero* conſtructa. *Carolus* M. *Mimigardevordenſi* eccleſiae *Ludgerum* virum pietate eximium, ordinis ſancti *Benedicti* monachum praeſulem ea lege praefecit, ut rudem adhuc populum et ſaxea corda nondum converſa, praedicatione evangelica emolliret, omnesque Chriſto lucri faceret. Mabill. *acta SS. Benedict. ſaec. IV.* part. I. pag. 24.

(*g*) *Patronibus.*] A patron vel patrones. *Gloſſarium* du Cange.

Digitized by Google

ritatis praecepto roboretur, placuit nobis petitionibus Tuis aſſenſum praebere, et ideo hanc noſtrae praeceptionis ſeriem ob honorem Dei et venerationem S. *Petri* conſcribi juſſimus, per quam privilegium ſedis apoſtolicae a beato *Zacharia* Tibi collatum, cum conſenſu epiſcoporum caeterorumque fidelium noſtrorum, per omnia roboramus, praecipientes, ut nullus ſacerdotum in regno divinitus nobis conceſſo, in praefato monaſterio ditionem aliquam ſibi vendicet, praeter ſedem apoſtolicam, ita ut niſi ab abbate fuerit invitatus, nec miſſarum ſolennia ibidem quisquam praeſumat celebrare, ſed juxta id, quod ſubjectum conſtat apoſtolicae ſedi, firmitate privilegii inconcuſſa roboratum permaneat: locis etiam et rebus, quas tam moderno tempore tenet vel poſſidet, quam quas futuris temporibus viri ipſius monaſterii Divina Pietas augere voluerit, ex donis et oblationibus, decimisque fidelium absque ullius perſonae contradictione firmitate perpetua perſruatur.

Si autem quispiam noſtrae authoritatis praecepto repugnare voluerit, ſententiam apoſtolicae diſtrictionis, quae in privilegio expreſſa eſt, experiatur. Et tamen hoc, quod ob amorem Dei et venerationem S. *Petri*, noſtra authoritate firmavimus, ſtabilitate permaneat, manu noſtra roboratum, et tam annuli noſtri impreſſione, quam fidelium noſtrorum adſtipulatione ſubnixum (a).

(a) Hoc *Pippini* diploma *Fuldenſe* Eccardus loc. cit. pag. 553. ſuppoſititium impugnat.

Nota, quod ſaepiſſime citentur epiſtolae in notis. Plerumque vix non intelligitur ordo epiſtolarum *Serarianus*; hinc iſtum infra adpoſuimus juncto ordine noſtro chronoligico, quem non pigeat hinc inde conſulere.

Digitized by Google

EPISTOLAE
AD ÆVUM
LULLI, RICHULFI
ET
OTGARII
ARCHIEPISCOPORUM MAGONT. SPECTANTES.
A. N. CVII——CXLII.
AB ANNO DCCLV——DCCCXLVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

EPISTOLA CVII.

EDIT. SERAR. LXII.

CHARISSIMIS FILIIS DENEHARDO, EANBERTHO VINBERTO, SIGEHERIO, SIGEWALDO, LULLUS ANTISTES IN DOMINO SALUTEM.

Admonemus Vos, ut rogetis omnes ubique Deo ſervientes tam ſervos Dei, quam ancillas Chriſti in provincia *Thyringorum*, univerſamque plebem, ut in communi miſericordiam Domini deprecentur, quatenus ab imminenti pluviarum flagello (*a*) liberemur; id eſt, ut unam hebdomadam abſtineant ſe ab omni carne, et ab omni potu, in quo mel fit: ſecunda feria, IV. feria, et VI. feria jejunetis usque ad veſperum: et unusquisque ſervorum Dei et ſanctimonialium quinquaginta pſalmos cantet omni die in illa ſeptimana; et illas miſſas, quae pro tempeſtatibus fieri ſoleant, celebrare Vos, presbyteri, recordamini. Miſimus Vobis nomina domini *Romani* epiſcopi, pro quo unusquisque Veſtrum XXX. miſſas cantet et illos pſalmos, et jejunium juxta conſtitutionem noſtram. Similiter pro duobus laicis nomine *Megenfrith*, et *Hraban* X. miſſas unusquisque Veſtrum cantet. Valete in Domino ſemper.

(*a*) *Pluviarum flagello.*] Obſerva hic jejunia, preces, miſſas contra tempeſtates adverſas, pro ſummo pontifice et aliis. Loco *domini Romani* legitur ſubin *domni*, de qua voce dixit Serarius in *litaniarum libello* n. 39.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XC.

EPISTOLA CVIII.

ALHREDI REGIS.

ALHREDUS REX ET OSGEOFU REGINA LULLO VENERABILI EPISCOPO NOBIS PERPETUALI AMICITIA COPULATO IN CHRISTO SALUTEM.

Scripta Beatitudinis Tuae ſimul cum muneribus litteris aſſignatis debita gratulationis reverentia ſuſcepimus, maximasque omnipotenti Deo egimus gratias, quod Te in tam longa peregrinatione deſudantem, et in Chriſti agonibus decertantem optatae conſervavit ſoſpitati: et ideo revertentibus venerabilibus viris, gaudium noſtrum, ſacrorum apicum atteſtatione, ſignamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus epiſcopatus Tuus ſtudium ac votum ſuum circa ſalutem noſtram dignetur impendere. Nos quoque ſimul cum nominibus noſtrorum amicorum, et propinquorum, quae hic ſubſcripta ſunt, litterarum cuſtodia facias contineri, orationibusque, et miſſarum celebrationibus, perpetuis Dei patrociniis commendemur. Eodemque modo de Vobis, et de nominibus ad nos delatis, ſecundum Veſtram petitionem, facere curabimus, ut in cunctis monaſteriis noſtris ditionibus ſubjunctis perpetuis litterarum monumentis commendentur, et orationum ſubſidiis Deo quotidie praeſententur. Illudque pietati noſtrae ſatis placuiſſe cognoſce, quod Sanctimonia Tua de eccleſiarum, aut populi perturbatione ſolicita eſt, quae etiam ut fierent, Dei aliquo diſpenſationis conſilio credimus eſſe proviſa. Noſtris quoque Dilectiſſime Frater, legationibus ad Dominum Veſtrum glorioſiſſimum regem *Carl* (*a*), obſecramus conſulendo ſubvenias, ut pax et amicitia, quae omnibus conveniunt, facias ſtabiliter inter nos confirmari.

Divina majeſtas indefeſſo certamine pro Chriſti eccleſia deſudantem Te conſervare dignetur.

Parva munuſcula Tuae dignitati admiſimus, id eſt duodecim ſagos (*b*), cum annulo aureo majori dono ad dotem.

EPI-

(*a*) *Carl.*] *Carolum Magnum.*

(*b*) *Sagos.*] Ut peplum et peplus, patibulum et patibulus, collum et collus, dorſum et dorſus, tintinnabulum et tintinnabulus, palatum et palatus: ſic ſagum et ſagus, et epiſt. LXXXIV. indiculus, epiſt. XCIV. indiculum, et epiſt. CXXXVIII. denarius et denarium, genius, et apud S. Augustinum hom. 6. *de verb. Domini*, genium.

Digitized by Google

EPISTOLA CIX.

EDIT. SERAR. XCVI.

PIPPINUS GRATIA DEI REX FRANCORUM VIR ILLUSTER (a) DOMINO SANCTO PATRI LULLO EPISCOPO.

Cognitum ſcimus Sanctitati Veſtrae, qualem pietatem et miſericordiam Deus fecit praeſenti anno in terra iſta. Dedit tribulationem pro delictis noſtris; poſt tribulationem autem, magnam atque mirabilem conſolationem, ſive abundantiam fructus terrae, quem modo habemus. Et ob hoc, atque pro aliis cauſis noſtris opus eſt nobis illi gratias agere, quia dignatus eſt ſervos ſuos conſolari per ejus miſericordiam. Sic nobis videtur, ut, absque jejunio indicto, unusquisque episcopus in ſua parochia litanias faciat, non cum jejunio, niſi tantum in laude Dei, qui talem nobis abundantiam dedit, et faciat unusquisque homo ſuas elemoſynas et pauperes paſcat. Et ſic praevidere faciatis, et ordinare de verbo noſtro, ut unusquisque homo, aut vellet aut nollet, ſuam decimam donet. Valete in Chriſto.

EPI-

(a) *Illuſter.*] Ut *celer* et *celeris*, ſic *illuſter* et *illuſtris*. De regno ejus epiſt. XCII. et nota hic quomodo non tantum pro tempeſtatibus malisque avertendis preces indicerentur publicae, ſed etiam pro annonae copia, rebusque proſperis, ut hic, ubi *litaniae* ſunt proceſſiones, publicique ad precandum, laudandumque Deum coetus, ep. CXXXVIII. ſed cum his plerumque indictivum jungebatur jejunium, ut indicat Concil. Aurel. I. c. 29. Sidonius l. 5. ep. IV. Venant. l. 7. ep. XV. Ideoque monet rex, ut iſta in gratiarum actionem laetior ſit *absque jejunio*, ſed cum largitionibus, eleemoſynis, decimisque, quemadmodum ſcilicet Esdrae 2. c. 8. v. 10. Esther 9. 22. *laxatis*, ait S. Augustin. epiſt. CXIII. *curis mutabilium rerum; bona ſtabilia et certa quaeramus: ſupervolemus terrenis opibus noſtris. Nam in mellis copia non fruſtra pennas habet apicula. Necat enim haerentem.* Ordine *Serariano* citantur epiſtolae.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. LXXXVII.

EPISTOLA CX.

SACERDOTI CHRISTI MAGNIFICO, REVERENTIA PARITER ET AMORE NON MEDIOCRITER AMPLECTENDO LULLO EPISCOPO MAGINGOZ (a) SERVUS SERVORUM DEI, PERENNEM IN DOMINO SALUTEM.

Aperto ſcripturarum Divinarum teſtimonio declaratur, veritatem eſſe Dominum Salvatorem, ac de ipſo dictum eſſe per prophetam : *Pſ. 104. 4.* *Quaerite faciem ejus ſemper*, quam ob rem ſolutionem quaeſtionis (b) alicujus quae videlicet infirmitatis noſtrae cognitioni facilis non eſt, a Dignationis Veſtrae largitate id ipſum flagitantes multum deſideramus accipere. Itaque conſtitutio matrimonii chriſtianorum in jungendo, vel ſeparando, a patribus tanta diverſitate nobis videtur disponi, ut vix una et compar ſententia ipſorum, noſtrae pateat parvitati. Videntur namque concorditer *Iſidorus* ac *Hieromymus* affirmare, non debere adulteram teneri a viro, cui ſociata, alteri ſe more meretricis adjungat, utpote quae unam carnem nefarie dividens, indignam ſe et alienam ab honore connubii divinitus inſtituti reddiderit, et hoc eſſe praeceptum et *Matth. 19.* permiſſum a Salvatore, cum uxorem non dimittendam absque fornicationis cauſa praeciperet. *Auguſtinus* vero cum ſententiam eandem Salvatoris diuturna tractatione ventilaſſet, nihil planae elucidationis, certe noſtrae omnino teneritudini captabile profert; ſed hoc in extremo dicebat, quia quomodo praeceptum hoc Salvatoris accipi debuiſſet, late operoſiſſimam adhuc ſupereſſe quaeſtionem, commemorans vero mulie- *Joan. 8.* rem ab accuſatione Judaeorum a Domino liberatam dicit : non male illi vir mulieri licet in adulterium lapſae conciliaretur. Beatus vero *Leo* papa foeminam, capto ab hoſtibus marito, cogente ſolitudine, inculpabiliter alteri poſſe copulari cum deſperaretur captus : et reverſo forte priore

(a) *Magingoz.*] Videtur idem, qui *Megingozus*, *Mengozus*, *Megingaudus*, *Maingutus*, et ep. XVII. *Megingordus* vocatur et poſtmodum *Herbipolenſis* episcopus ſecundus, ſancti ſcilicet *Burchardi* ſucceſſor. Abbas primo monaſterii *Neuſtadienſis ad Moenum*, e *Rotenburgenſium* comitum familia traditur, ideoque et ex eadem erant ſanctimoniales illae virgines fratris filiae, de quibus in epiſtola. Neſcio an idem, vel potius ejusdem gentilis et cognominis ſit ille *Maingutus*, cujus fratres comites *Rotenburgici Wolfangus* et *Umbina Schwarzaeum* arcem ſuam anno DCCCXVI. in monaſterium converterunt. Vid. ep. LXXXVII. XCIV. ord. Serar.

(b) *Quaeſtionis.*] Videntur 28. q. 2. et 31. q. 1. et 32. q. 6. et 7. copioſiſſime Bellarminus l. 1. de matrim. c. 16.

Digitized by Google

priore, ſeparatam a poſteriore, principali reſtitui dicit; ubi notandum videtur, quod ſtatim deſtitutae conjugi nubendi licentiam tribuit. Apud *Iſidorum* vero vel *Hieronymum* proditio foederis conjugalis matrimonium ſeparat. Quid ergo ſuperſit conjugi, quem vel quam ſolitudo perurget, ſi et *Iſidori* vel *Hieronymi* ac *Leonis* decretum juſte creditur eſſe tenendum, niſi ut ſe matrimonio conjungat alterius, me fateor ignorare. Bonitatis igitur Veſtrae dignationem, per charitatem, qua Chriſtus Dominus ſemper ubique membra ſua ſibi copulare probatur, obſecramus, ut ignorantiam noſtram ac dubitationem, ſic Domino poſſibilitatem largiente, illuminare dignemini, ut audire a remuneratore perpetuo mereamini,

Euge ſerve bone, etc.

EPISTOLA CXI.

EDIT. SERAR. LXXX.

DOMINO IN CHRISTO SUMMOPERE VENERANDO LULLO EPISCOPO MAGINGAOZ OPTABILEM SUPPLEX IN DOMINO SEMPITERNÆ BEATITUDINIS SALUTEM.

Scit plane Sublimitatis Veſtrae prudentia, quia contra diſcrimina maxima conſiliorum adjutoriis et integris, et ex omni parte ſolidatis modis omnibus opus eſt. Notum vero fieri Venerandae Caritatis Veſtrae dignationi deſideramus, quia exitum ſororis noſtrae extremum ſpiritum agentis moeroribus ac timoribus undique depreſſi praeſtolamur, mortem videlicet carnis illius, inſtinctu naturalis conditionis, velut propria delentes, et pro animae illius eventu incerto, et ſoli judici piiſſimo noto, et inſuper familiae loci illius tenerrimae, et propemodum, ſine ulla conſilii firmitate, diſciſſionem, vel (quod graviſſimum eſt) animarum interitum pertimeſcentes. Quapropter Magnitudinis Veſtrae pietati humili intentione ſupplicantes obſecramus per Chriſtum Salvatorem reſurrectionemque mortuorum, uti nobis ſupradictis cruciatibus afflictis, quid poſt obitum illius, ſit pro ſtabilitate ſalutari monaſterioli faciendum, prout Domino juvante, colligere valeatis, litteris indicare per hunc nuncium non dedignemini. Sunt enim ſicut ſcitis, illic filiae fratris noſtri velatae, in quas fortaſſe intentio ignorantium converſa eſt: ſed nulla ex his adhuc vel aetate, vel ſenſus aliqua firmitate, ad ſuſcipiendum tale pondus congrua poterit judicari. Et formidamus diſperſionem inconſultam familiae, niſi celeriter ordo ac ſtabilitas per abbatiſſam colloce-

Oo tur.

Digitized by Google

tur. Nec tamen vel intra cellulam, vel intrinſecus nos poſſe reperire credimus per quam vel verbo ac ſpecie tenus valeat cohaerere, praeter puellulas, quas diximus, quibus maximum periculum ſuſcipientibus, et nobis fortaſſe perſuadentibus formidamus. Quapropter iterata ſupplicatione per Chriſtum ſalvatorem obſecramus, ut nobis, quod ſaluberrimum inter hujusmodi neceſſitates fieri credatis, nobis revelare celeritate qua diximus nec dedignemini nec gravemini.

Valere Beatitudinem Veſtram, et in Chriſto magis ac magis pro nobis intercedentes proficere integris certisque niſibus cordis optamus, officio *Lulloni* epiſcopo.

EDIT.
SERAR.
C.

EPISTOLA CXII.

B. Lulli epiſtola ad Pontificem maximum.

Sancta, et regularia inſtituta canonica auctoritate confirmata tam episcoporum noſtrorum venerabilium, quam etiam Domini noſtri regis *Pippini*, conſiliatorumque ejus, manifeſta ratione ſcimus conſervanda. Quapropter Charitati Veſtrae reticere non audemus, quod in parochiam noſtram, contra jus canonicum, a *Willefritho* presbytero, quidam adductus eſt presbyter in alia ordinatus parochia, non conſentiente anteceſſore meo ſancto Bonifacio archiepiſcopo neque me ſucceſſore ejus, qui et inſtitutionis Veſtrae decreta contemnens, et in parochia noſtra conſtitutus noſtrum ſprevit magiſterium. Cognita enim canonum auctoritate, decreviſtis, ut omnes presbyteri, qui in parochia ſunt, ſub poteſtate epiſcopi eſſe debeant, et ut nullus eorum praeſumat in ejus parochia aut baptizare, aut miſſas celebrare ſine juſſione epiſcopi, et ut omnes presbyteri ad concilium epiſcopi conveniant: quae omnia facere contempſit praedictus ille presbyter nomine *Enred*, et ideo ſecundum quod definiſtis, increpationis a me ſententiam ſortitus eſt. Sed cum nec ita emendatus poenitere de praeteritis voluit, noviſſime ſecundum canonicam inſtitutionem veſtram, excommunicatus eſt a me, et exinde a ſupradicto *Willefritho* ſuſceptus eſt, ac defenſus. Veſtra autem nunc de his charitas, quod rectum ſit ac juſtum judicet, et non ſolum de his, ſed de omnibus quae perverſe, male vivendo peregit, et hic manifeſtata reperiuntur. Abſtulit enim mancipia et ſervos de eccleſiis ſibi commiſſis *Faegenolphum* ſervum noſtrum, et duos filios ejus

Raege-

Digitized by Google

Raegenolphum et *Amanolphum*, et uxorem ejus *Leobthruthe*, et filiam ejus *Amalthruthe* tradidit eos in *Saxoniam* contra equum unum, homini nomine *Huelp*, quod ipſe eos duxiſſet in *Saxoniam*. *Willefrith* vero ſupradicti *Regenolphes* filium transmiſit ultra mare cum *Enredo*, et ipſe eum dedit matri ſuae in ſervitutem. Servum vero et ancillam quos *Aohtrich* dedit ad eccleſias noſtras pro anima filii ſui ſupradictus *Willefrith* abſtulit atque rapuit furtim. Nomen ſervi *Thecdo*, et nomen uxoris ejus *Aotlind*: *Liudo* vero ſervum noſtrum *Enred* presbyter tradidit puero *Aldberchtes de Eſſernace* nomen *Upbit* contra equum unum: et *Erpuuine* ſervum noſtrum aliis neſcientibus furtim nocte abſtulit cum nonaginta et IV. porcis, quem *Hredun* dedit ad eccleſiam noſtram: et altera vice abſtulit duos ſervos noſtros *Zeitolf* et *Zeizhelm*, et primo IV. boves noſtros, ſecundo III. et noviſſime VIII. vaccas cum VII. bobus. Jumenta vero VII. optima aetate IV. annorum quae dedit *Wenilo* ad eccleſias ſupradictus *Willefrith* abſtulit, et multos alios equos inde nutritos, quos minavit ad *Hamulanburg*. De auro vero et argento, quod dedit *Regenthryth* filia *Athuolphi* ad eccleſias noſtras, duas armillas (*a*) aureas et V. ſiglas (*b*) aureas valentes pretio trecentorum ſolidorum, et aliorum fidelium virorum ac mulierum pretia *Enred* abſtulit ab eccleſiis ſupradictis, non ſolum in auro et argento, ſed etiam in veſtimento, et armis, et equis. Sed quia longum eſt, ut per ordinem replicemus omnia, quae rapta ſunt eccleſiis ſupradictis ac ſpoliatis, et quae facta contra canonica inſtituta ſunt, veſtro ſanctiſſimo judicio adſcribimus emendanda.

(*a*) *Armillas.*] Ornamenta brachiorum.

(*b*) *Sigla.*] Monile.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XLVII.

EPISTOLA CXIII.

LULLUS EXIGUUS ATQUE HUMILIS ANTISTES, SVITHAN(a), EJUSQUE SUBJECTIS.

Apoſtolicum praeceptum eſt, *Oſuuitha*, ut gregem Domini ſolicite ſervando paſcamus, ne abſque ovili repertus, luporum morſibus pereat. Hoc quidem Te egiſſe, et acturam eſſe confidens, quae a ſanctiſſimo viro Bonifacio martyre Chriſti, ejusque diſcipulis regularis vitae diſciplinam ſuſcepiſti, putabam juxta modulum intelligentiae Tuae: ſed (quod triſtis ac moerens dicere cogor) longe aliter feciſſe comprobaris, quae neglectis animabus, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, de quarum vita redditura es rationem in die judicii ante tribunal Chriſti, dum ſacro palliatas foeminas N. et N. contra ſtatuta canonum, et ſanctae regulae diſciplinam, ſine licentia et conſilio meo, ad injuriam Dei, ejusque matris beatae *Mariae* ſemper virginis, cujus famulatum exhibere debuerunt; in laqueum diaboli propter arrogantiam ac voluptatem laicorum explendam, ad perditionem animarum ſuarum, liberas ire permiſeris in longinquam regionem, non recolens illud evangelicum: *Si caecus caeco ducatum praebet, ambo in foveam cadunt.* Et illud: *Anima, quae peccaverit, ipſa morietur.* Sed ne forte hanc meam objurgationem parvi pendens contemnas, apoſtolico Te ſermone percutiam, quo ait: *Peccantes coram omnibus argue, ut caeteri timorem habeant.* Pro hujusmodi ſtultitia excommunicatam Te eſſe ſcias cum omnibus Tuis, qui hunc negligentiae reatum conſentiendo perpetraverunt, usque dum digna ſatisfactione hanc emendetis culpam. Illas autem vagas et inobedientes ſupradictas foeminas, intra cellam Veſtram non recipiatis, ſed foras monaſterium excommunicatae ab eccleſia Chriſti, ſedeant, poenitentiam agentes, dum venerint, in pane et aqua, et Vos ſimiliter abſtinendo ab omni carne, et omni potu, qui melle indulcoratur: ſcientes, quod ſi ſpernitis iſtam increpationem, quod ſpernatis eum, qui a Deo miſſus eſt peccatores ſalvos facere, id eſt, Chriſtum, qui dixit in evangelio: *Qui Vos ſpernit, me ſpernit, qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui me miſit,* id eſt, Deum patrem omnipotentem. Optamus in Chriſto ad meliora Vos converti.

EPI-

(a) *Swithan.*] Eadem quae *Oswitha*, ut ex epiſtolae patet initio. Inſigne hoc exemplum eſt eccleſiaſticae diſciplinae, dum pallio ſeu velo ſacro palliatae ſeu velatae ſanctimoniales, earumque abbatiſſa excommunicantur, poenisque ad poenitentiam adficiuntur. Potus vero, qui eis prohibetur melle indulcoratus eſt hydromeli, ſeu meto, de quo et epiſt. LXII. *ord. Serar.*

Digitized by Google

EPISTOLA CXIV.

EDIT. SERAR. LXX.

Epiſtola Cuthberti ad Lullum.

REVERENDISSIMO FRATRI ET IN AMORE CHRISTI CARISSIMO LULLO COEPISCOPO, SIMULQUE COOPERATORIBUS TUIS EPISCOPIS ET SACERDOTIBUS DEI, QUORUM NOMINA IN LIBRO VITÆ SCRIPTA TENEANTUR, GUTHBERCHTUS SERVUS SERVORUM DEI, CUM ALIIS CONSACERDOTIBUS CHRISTI ET PRESBYTERIS SEU ABBATIBUS, ÆTERNÆ PROSPERITATIS AC PACIS IN DOMINO SALUTEM.

Profitemur igitur, Cariſſimi, ſinceriſſima intentione coram Deo et electis angelis ejus, quia quandocunque, Veſtram Dilectionem pacis ac proſperitatis proventum et ſanctae religionis in Chriſto profectum, ſacraeque exhortationis fructum de aliorum converſatione abundantius habere rumigerulis referentibus audimus, quod inde ſatis gaudentes et pro Vobis obnixius orantes laeti gratias agimus largitori bonorum omnium Deo. Quando igitur aliqua religioni Veſtrae injuria facta, aut aliquod irrogatum narratur damnum, moeror et triſtitia nos cruciat, quia nimirum ſicut gaudio Veſtro in Chriſto congaudemus, ita et adverſitate pro Chriſto contriſtati compatimur. Non enim aliquando in memoria noſtra obliterari poſſunt, diverſi atque indefeſſi tribulationum angores, quos, ut viſcera noſtra, Vos ipſi cum Deo dilecto Patre noſtro beatae memoriae Bonifacio martyre, inter perſecutores paganos, et haereticos, atque ſchiſmaticos ſeductores in tam periculoſa ac ferocitate plena peregrinatione, pro amore aeternae patriae, longo tempore ſuſtinebatis; et quia illo ſcilicet per agonem martyrii cum ſuis plurimis domeſticis, ad aeternam coeleſtis patriae, quietem glorioſae feliciterque migrante, Vos, qui ſuperſtites talium eſtis, forſitan eo periculoſius ac difficilius inter diverſa tentamenta converſamini, quo tanto patre, et doctore ad praeſens Vos orbatos eſſe conſtat. Et quamvis hinc quaedam moeſtitiae amaritudo noſtra diſcruciat valide praecordia: tamen hujusce doloris gemitum quaedam ſaepius ad memoriam rediens nimiae ac novae exultationis hilaritas jucundat ac mitigat, dum frequentius recolentes, admirabili vel potius ineffabili Dei pietati tripudiantes gratias agimus, quod tam praeclarum, ſpeculatorem coeleſtis biblio-

 the-

Digitized by Google

thecae *(a)*, tamque egregium Chriſti militem cum multis bene educatis, et optime inſtructis diſcipulis gens *Anglorum* advena, *Brittania* meruit, palam omnibus ad ſpiritales agones, et ad multarum, per Dei omnipotentis gratiam, ſalutem animarum de ſeſe procul laudabiliter emittere, ut longe lateque ferociſſimas nationes per devia diutius errantes, de lata ac ſpatioſa voragine perditionis perpetuae ad ſplendifluas ſemitas ſupernae patriae, per ſacrae exhortationis incitamenta, et per exempla pietatis ac bonitatis, ipſe ductor et ſignifer antecedendo, et adverſa quaeque, opitulante Deo, fortiter expugnando, feliciter perduceret, quod ita actutum veraciter fieri, etiam rerum effectus glorioſus quam dicta demonſtrant; et in illis quoque locis, quos ante eum nullus aliquando, evangelizandi cauſa, doctor adire tentabat. Unde igitur poſt incomparabile toto orbe apoſtolicae electionis et numeri myſterium, aliorumque tunc temporis evangelizantium diſcipulorum Chriſti miniſterium, hunc inter egregios et optimos orthodoxae fidei doctores et amabiliter habemus et laudabiliter veneramur. Unde in generali ſynodo noſtra, ubi et de caeteris omnibus quae Veſtrae modo Sanctitati paucis depromimus, plenius inter nos conferebamus, ejus diem natalitii, illiusque cohortis cum eo martyrizantis inſinuantes ſtatuimus annua frequentatione ſolenniter celebrare, utpote quem ſpecialiter nobis cum beato *Gregorio* et *Auguſtino (b)* et patronum quaerimus et habere indubitanter credimus coram Chriſto Domino, quem in vita ſua ſemper amavit, et in morte, ut ipſius meruit gratia, magnifice clarificavit. Praeterea quippe, ut praediximus, Veſtrae ſolicitae ſpeculationis curam, et quaſi taedio abſentati patrisfamilias, ut ita dicam; quodammodo confectam, nec non et generalitatem ſubjectorum Vobis ſervorum Dei, paternis affatibus fraternisque ſolatiis relevare et conſolari, ubicunque et in quocunque negotio praevalemus, fatemur nos ſemper eſſe paratos. Unde inprimis ad confirmationem dilectionis, quam erga Vos habent, penetralia cordis noſtri, ſermone affectuque; apoſtoli utamur, et cum apoſto-

(a) *Coeleſtis bibliothecae.*] Id eſt ſacrarum litterarum.

(b) *Beato Gregorio et Auguſtino.*] Nam S. *Gregorius* hunc B. *Auguſtinum* cum aliis pluribus ad Chriſtum Jeſum, ejusque ſanctiſſimam fidem praedicandam miſit in *Angliam.* Beda l. 1. *hiſt.* c. 22. et ſeq. l. c. 1. ait illum idcirco *Angliae apoſtolum* vocari. *Quia noſtram,* inquit, *id eſt Anglorum gentem de poteſtate ſatanae ad fidem Chriſti convertit, recte noſtrum adpellare poſſumus et debemus apoſtolum.*

Digitized by Google

apoſtolo ſimul dicamus: *Gratia vobis et pax. Gratias agimus Deo ſemper* 1 *Theſſ.*
pro omnibus Vobis, memoriam facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione, memores operis fidei Veſtrae, et laboris, et caritatis, et ſuſtinentiae ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum et patrem noſtrum. Quod enim jam olim vivente venerandae memoriae Bonifacio, perſcripta nonnulla, et per fideles internuntios, aeque conditum eſſe conſtat: idipſum ſemper revocare ad invicem ſatis neceſſarium ducimus; hoc eſt, ut mutuae pro nobis noſtrisque et hic viventibus et hinc obedientibus interpellationes, orationes, miſſarumque remedia ad viventem Deum et judicem omnium ſuppliciter agantur, juxta apoſtolica monita: *Orate*, inquit, *pro invicem, ut ſalvemini* et reliqua. Hoc enim modo nobis Divinam Clementiam complacare dinoſcimur, offerentes ei orationum pura libamina. Sic nobis eandem prosperantem inveniemus in adverſis. Etenim ubi Domini, juxta ipſius promiſſa, praeſto eſt adjutorium, cuncta fugatur malignorum adverſitas. Ipſe enim dixit: *Si duo ex Vobis conſenſerint ſuper* *Matth.* XIX.
terram de omni re, quamcunque petierint, fiet illis a patre meo, qui in coelis 14.
eſt. Hoc enim ſagaci ſolertia ſtudioſius ideo agendum eſſe judicamus, quia, juxta apoſtolica praeſagia, inſtant nunc *tempora periculoſa* et reli- 2 *Timoth.* III.
qua, quae ipſe in eadem proſequitur epiſtola. Et quia non eſt opus 1.
ſcribere Vobis de exterioribus calamitatum incurſibus, quas frequenter, ut reor, paſſi eſtis, id eſt, perſecutionibus rapinis, odiis, et ſcandalis, et his ſimilibus. Caeterum, ecce, quam plurimis in locis chriſtianae religionis valide ſtatus vacillat, dum pene undique exterius interiusve rerum eccleſiaſticarum perturbatur ordo, novellarumque converſationum pravae ubique pene ſuccreſcunt ſectae; nec mirum, dum, poſt videlicet poſitis antiquorum patrum decretis, ac legibus eccleſiaſticis relictis, multi juxta proprias adinventiones, prava et plurimorum nociva ſaluti ſentiunt, affirmant, atque agunt, ut ſcilicet tranſacto anno a quodam magnae auctoritatis viro dictum et geſtum eſſe conſtat. Ad haec autem nos, ut timeo puſillanimes, et minus zelo juſtitiae accenſi, quid aliud inprimis agere debemus, quam ut indeſinenter ſuffragia ſanctorum poſtulemus apoſtolorum, martyrumque Chriſti, ac venerabilium antiſtitum eccleſiarum Dei, ut in hoc, quod vocati et conſtituti ſumus, continuis excubiis, Chriſti gratia nos faciat perſeverare, et ut non ſimus reprobi, ſed magis accepti, non deſides, ſed ſolertes, non diſpergentes, ſed congregantes, quoscunque valeamus ad unanimitatem chriſtianae religionis, et unitatem eccleſiaſticae converſationis, quatenus miniſterium noſtrae diſpenſationis et laboris ſolertia ad laudem et gloriam Dei omnipotentis proficiat, ut cum bene ſervientibus ac placentibus Deo

quan-

Luc. XII. 37. quandoque mereamur audire: *Beatus ſervus, quem, cum venerit Dominus,*
43. 44. *invenerit vigilantem, Amen dico vobis, quod ſuper omnia bona ſua conſtituet eum;* et ad haec, frequentius ad memoriam exempli cauſa revocemus, recordandae memoriae egregius magiſter et martyr beatus Bonifacius, quomodo vel quanta ſolertia laborarit in doctrina Chriſti, quanta pericula atque difficultates pro amore Chriſti et animarum lucro, etiam usque ad ipſam mortem, libenter tolerarit. Et quia omnipotentis modo familiaris factus eſt, Prudentia Veſtra ſolerter attendat, ſi ejus Vos oporteat ſacris admonitionibus conſentire, et pietatis illius exempla pro viribus ſequi. Ille enim quantum illius domeſticus factus eſt, quem amavit ante omnia, tantum majora apud eum poterit obtinere. Unde quippe ſi aliqui ſubjectorum illius, quibus eum quondam Divina diſpenſatio magiſterii loco profecit, ab ejus documentis ſpiritalibus diſſentiunt, vel prava converſatione recedunt, qui defenſor illorum in aeterno judicio eſſe potuit, ſit potius accuſator, et rationes ab eis cum ipſo judice diſtrictius requirit. At vero e diverſo, quicunque illius ſacrae inſtitutionis ac doctrinae normulam rite conſequuntur, pro certo ſe ſciant, et ipſius *Romanae* atque apoſtolicae eccleſiae, a qua legatus eis, et doctor directus eſt, ac deinde, pariter cum ea, omnium noſtrum habere et viventes et morientes in oratione et miſſarum celebratione, ut ſupra diximus, perpetuam communionem: ſi tamen usque ad finem firmam Vobis dehinc doctoribus et rectoribus ſuae ſalutis, humiliter atque amabiliter, pro Deo et aeterna mercede, non dedignantur obedire, non deficientes aliquando, ut indevoti vel ſubdoli, ſed ſemper ut bonae indolis diſcipuli proficientes, et fideliter adhaerentes ſuae militiae in Chriſto magiſtris, ad palmam ſupernae vocationis Dei et gloriam regni coeleſtis.

Haec ſalutatoria Veſtrae ſanctitati ſcripſimus verba, non quaſi ignaris aut indigentibus noſtrae ruſticitatis normula, ſed caritatis atque com-
1 Timoth. IV. munitionis mutuae gratia, conteſtantes et obſecrantes per omnipotentem Deum et filium ejus Jeſum Chriſtum, et adventum ipſius, et regnum ejus, ut Vos, o Cariſſimi, cuncti generaliter cum ſubjectis Vobis in Chriſto per omnia ſitis ſemper ad invicem fideles adjutores, et unanimes cooperatores, contra omnes orthodoxae fidei inimicos atque haereticos et ſchismaticos, ac nequiſſimae converſationis homines. Per hoc enim eritis bonis hominibus amabiles ſeu laudabiles, et Deo omnipotenti acceptabiles atque cari: et ita, cum ipſo praefato beato patre, et praedeceſſore Veſtro, felicem in futuro vocem a judice cunctorum
Matth. XXV. Chriſto ſinguli mereatis audire: *Euge*, inquiet, *ſerve bone et fidelis, quia*
21.

ſuper

ſuper pauca fuiſti fidelis, *ſupra multa te conſtituam*, *intra gaudium Domini tui.* *Amen* (*c*). Luc. XIX. 17.

Omnipotens Deus Vos omnes diu incolumes in ſuo ſancto amore et timore cuſtodire dignetur.

Dilectiſſ. FF. ac Filii

Cuthberchtus arcepiſcop.

Lullo coepiſc.

(*c*) Egregia haec epiſtola, ſicuti et LXXVIII. *ord. Serar. de S.* Bonifacii *martyrio*, *doctrina*, *patrocinio.* Sed eam non ſcripſit ſanctus ille *Cuthbertus*, cujus vitam deſcripſit V. Beda libello uno et lib. 4. *hiſt.* c. 26. et ſeq. Is enim fuit primo in *Mailros* monachus, deinde anachoreta in *Farne* inſula, factus tandem epiſcopus *Lindisſarnenſis* anno DCLXXXIV. et poſt biennium mortuus anno DCLXXXVI. cui ſucceſſit *Eadbertus*. At qui hanc ſcripſit archiepiſcopus fuit, ut indicat ſubſcriptio, et poſt S. Bonifacii martyrium (quod DCCLV. contigit l. 3. *Mag.* not. 54.) ſcribebat. Fuit igitur archiepiſcopus *Cantuarienſis*, *Nothelmi* (de quo ſupra) ſucceſſor, *qui anno* DCCXL. *pro illo conſecratus eſt*, ut in *epitome* ait Beda.

EDIT.
SERAR.
LXXIV.

EPISTOLA CXV.

DOMINO DIGNISSIMO, VENERANDO, ET MERITO INSIGNI AC PRÆSTANTISSIMO, LONGE LATEQUE PRO CHRISTIANÆ RELIGIONIS PRÆDICANDA DOCTRINA DIFFAMATO, ET PRO CONVERSATIONE VITÆ PROBATISSIMÆ CELEBERRIMO, NOBIS QUOQUE NON IMMERITO, OB COGNATIONIS NOSTRÆ SEMPER MEMORANDÆ NECESSITUDINEM, CHARISSIMO LULLÆ EPISCOPO, CINEHEARDUS INDIGNUS, UT VEREOR, EPISCOPUS WENTANÆ (a) CIVITATIS, EX INTIMA VISCERALIUM MEDULLARUM AFFECTIONE ÆTERNALITER IN CHRISTO SALUTEM.

Perlectis litterarum a Tua Sanctitate directarum dulciſſimis, ac nimium placabilibus periodis, in quibus amicabiliter noſtram parvitatem comperimus ſalutatam admonitamque, ut eandem unitatis obſervantiam cuſtodiret, quam anteceſſores noſtri fideliter fine tenus obſervarunt Dominus Bonifacius archiepiſcopus, Chriſtique confeſſor beatificandus, et *Daniel* doctiſſimus Dei plebis famulus, ſimul et ſucceſſor ejus *Hunfrithus* epiſcoporum mitiſſimus etc. quae Te melius recoluiſſe credimus, in caraxatis commendata, mentis diligentiſſima indagine didiciſſe curavimus, et gratiarum actiones condignas, in quantum ſufficimus perſolvendo gerimus, quod noſtri memoriam interpoſitis tantarum ſpatiis terrarum, marisque magni interluente latitudine facere dignemini. Et hoc profitemur, quod omnia quae Tua Sanctitate ſuggerente, mandata ſunt, ſtudioſiſſime, Domino favente, complere fatagimus, non tantum in ſpiritali orationum ſolatio exhibendo, et miſſarum ſolemnitate celebranda pro Vobis, et pro illis, qui in Veſtris regionibus in Chriſti confeſſione obeunt, ſed etiam ſi qua ſaecularis ſubſtantiae ſolatia Veſtris uſibus profutura in his regionibus adipiſci poterimus, Veſtrae participationi parata erunt. Et hoc petimus, ſi qua apud Vos ſolamina nobis neceſſaria, vel ignota ſpiritalis quidem ſcientiae ſive in libris antiquis, qui a nobis non habentur, ſive in aliis eccleſiaſticis adminiſtrationibus, ut nobis libenter participare non negetis. Nec non et ſi quos ſaecularis ſcientiae libros nobis ignotos adepturi ſitis, ut ſunt de medicinalibus, quo-

(a) *Wentanae.*] Quae *Windonia* et *Windonium* alias dicitur, ubi et *Daniel*, de quo Epiſt. III. epiſcopus fuerat. Ideoque et hujus hic mentio, ubi et ejus ſucceſſor nominatur *Hunfrithus*, et hujus *Cineheardus*, qui epiſtolam ſcribit, ſicuti et LXXXVI.

Digitized by Google

quorum copia eſt aliqua apud nos, ſed tamen ſegmenta ultra marina, quae in eis ſcripta comperimus, ignota nobis ſunt et difficilia ad adipiſcendum: vel ſi qua in aliis quibuslibet negotiis, vel ſpeciebus nobis neceſſariis providetis, communicare dignemini, ut feciſtis villoſan mittendo. Nomina quoque presbyterorum Veſtrorum diaconorumque, ac monachorum, vel monacharum ſive caeterorum, quae miſiſtis, per monaſteria et per eccleſias noſtrae dioeceſis direximus ad celebranda pro eis miſſarum ſolemnia, et orationum ſuffragia. Id ipſum facere Veſtram Sanctitatem ſuppliciter exoramus pro eis, quorum nomina Vobis habemus dirigenda, et nominatim cum perſonis ſuis ſcribenda, eorum ſcilicet, qui mihi proprie atque huic eccleſiae, cui ſervio, amiciſſimi, vel ſubditi fiebant, vel praelati. De noſtro quoque vili veſtitu parva haec xeniola direximus Tuo cultui, quanquam indigna, tamen petimus, accommoda, hoc eſt, tunica lanea, aliaque linea, ſicut mos eſt apud nos habendi, caligas et peripſemata, orarium (*b*), et coculam (*c*), et gunnam (*d*) brevem noſtro more conſutam, ad indicium pleniſſimae dilectionis noſtrae. Quae Te ſuſcipere pro Tua humilitate obnixe precamur, habereque ad memoriam

(*b*) *Orarium.*] Stolam vocant eccleſiaſtici ſcriptores, aut veſtem, quae clericis conceſſa, quae oratores, ut et Deum orent, et apud populum perorent, deceat. ALCUINUS l. *de diu off.* c. de veſtimentis RABANUS l. 1. *inſtit. cleric.* c. 19. V. BEDA l. *collecta* c. 7. CONC. AUREL. c. 22. Can. *Monacho* 27. q. 1. CONCIL. MAGONT. SUB CAROLO MAG. c. 28. TRIBUR. apud BURCH. l. 6. c. 10. Can. ut *presbyteri*, 17. q. 4. STEPH. DURANT. l. 2. *de ritib.* c. 9. Apud VOPISCUM *oraria donavit populo Romano Aurelianus, quibus uteretur ille ad favorem.* An *ad fluorem*? Ut apud SCRIB. LARGUM et CELSUM l. 4. c. 16.

(*c*) *Coculam.*] VARRO l. *de vita pop. Rom.* Cocula, quae coquebat panem, primum ſub cinere poſtea in fornace. Sed iſta huic loco non convenit ſignificatio. An igitur pro cucullo ponitur? Cocos vocant hodie *Hiſpani* majores quasdam nuces *Indicas*, e quibus potoria fiunt pocula virgis limbisque argenteis ornata.

(*d*) *Gunnam.*] An gurda eſt, quae veſtis vilis, ideoque monachis congrua? Videtur enim apud S. AUGUSTINUM Epiſt. LVI. gurda dici, quaſi quae gurdos deceat. Gurdos vero pro ſtolidis vulgus accepit, inquit lib. 1. QUINTILIANUS cap. 5. At hic Epiſt. LIX. dicitur e putrarum pellibus conſtare.

Digitized by Google

moriam mei nominis, ſaltem aliquod ſpatium temporis. Caeterum ſi qua ſunt Tuae Sanctitati inſinuanda, portitor hujus epiſtiunculae viva voce valet enarrare.

Opto Te, o Chariſſime Frater, orantem pro me, orantem pro Te, in Domino bene valere: felicemque aevo longiore victurum, ad coronam coeleſtis gloriae poſtea perventurum, Domine inſignis, et Pater praeſtantiſſime. Amen.

EDIT. SERAR. LXXVII.

EPISTOLA CXVI.

REVERENDISSIMO, NOBISQUE OMNIUM EPISCOPORUM CHARISSIMO LULLO COEPISCOPO ÆARDULFUS HROFENSIS(a) ECCLESIÆ ANTISTES, CUM SANCTÆ ECCLESIÆ FILIO ÆARDVULFO REGE CANTIÆ, SINCERAM IN CHRISTI NOMINE SALUTEM.

Veracium igitur ſociorum inter alia amicabilis memorialisque mos eſſe dinoſcitur, cum ſeſe, ob interjacentium terrarum ſpatia, ſeu provinciarum exterarum regiones, praeſentialiter nequeunt inviſere ac ſalutare, certe per ſuos fideles nuntios, ſive etiam per litteras ad invicem ſalutationis dirigere verba, et de rebus dignis atque utilibus tractare, ne mens ſcilicet ſolicita, quid de ſtatu amici, Divina diſpenſatione et judicio, agatur, vel taedio diutius afficiatur, vel anxia rerum incertitudine quotidie gemat. Quocirca imprimis diligentius ſalutantes per hunc gerulum viſitantes Eminentiam Veſtram, deſiderium quippe habentes audire, et noſſe eandem glorioſiſſimum, proſperumque per omnia profectum habere, hoc modis omnibus optantes, ut nos ipſos, noſtrosque Chariſſimos Veſtrae Beatitudini ſubnixis commendemus precibus, ut in Veſtris ſacris ac Deo placitis orationibus, et ſuffragio Veſtrae Paternae Pietatis undique, auxiliante Deo, muniti, atque muro Protectionis Veſtrae circumdati contra omnes infeſtationes inimici in hac vita, quae tota tentatio eſt, defenſi, et ad illam, quae morte vacans et fine carens, Veſtris almis interceſſionibus pervenire mereamur. Miſimus Vobis parva xenia, id eſt, reptem ruptilem unam, deprecantes obnixe, ut amorem mittentis magis, quam cenſum perpendatis, ob ſpem meliorum, quod celerius fit, orantibus Vobis, ſi Dominus vitam et vires conceſſerit.

(a) *Hroſenſis.*] Alias *Rhoſenſis* in Beda, qui l. 5. cap. ult. ponit hujus eccleſiae hos epiſcopos, *Theodorum*, *Tobiam*, *Alwulſum.*

Digitized by Google

rit. Memores enim ſumus verborum omnium, quae ex abundatia cordis Veſtri prolata, noſtris auribus ſonuerunt adimplenda, quae quantum ames amantes Te, ex omni parte declarabant. Quid enim aliud nobis agendum eſt, niſi ut charitatem quoad Deo diſponente et finem cunctorum conſiderante, omnes advixerimus, fideliter ad invicem cuſtodiamus. Praeterea nihilominus et deinceps dum aliquis e nobis alterius vitae vias, ut opto, felices prior ingrediatur, en ſuperveniens ſine mora miſſis et eleemoſynis itiner(*b*) illius hinc et inde quantum valeat tueri ac proſperum facere ſaepius reminiſcat(*c*) ac ſtudeat, obſecrantes obnixe, ut per hunc fratrem noſtrum fideliſſimum presbyterum, nomine *Laearoredum*, ſcripta Pietatis Tuae ad nos dirigere digneris, quatenus per haec earum, quae Tibi placita ſunt rerum cognitio clareſcat, quia habetis ſine dubio in eodem praefato presbytero veridicum fidelemque inter nos legatarium: et ideo per illum valebis quaecunque, vivae vocis atteſtatione, nobis patefacere. Praecedentium quoque nomina propinquorum noſtrorum, id eſt, *Irmigi*, *Noththry*, atque *Dulichae*, omnes Deo dicatae virgines, Tibi direximus, poſtulantes, ut in oblationibus miſſarum et orationum ſuffragiis habeatis, quia ſimilia nobis ad invicem beneficii rependere parati ſumus.

Deus Te incolumem cuſtodiat, et in ejus miniſterio pollentem longa per temporum ſpatia cuſtodire dignetur.

Aeardulfus epiſc.

Lullo coepiſc.

(*b*) *Itiner.*] Antiquum. Varro, *pranſo parato, luna exſpectante*, Adria *ſe itiner longum ſermone levare.* Plautus Mercator: *Cum tu ergo itiner exſequi meum me ſines?* Lucr. l. 6. *obvia diſcutiat gladiis, itinerque ſequatur.* Alia in Nonio.

(*c*) *Reminiſcat.*] Quemadmodum *aucupo*, *vago*, *refrago*, *ſuffrago*, *auſpico*, *eluctо*, et ſimilia, quorum catalogum texit Nonius, dixerunt veteres: ſic in *vita S. Auguſtini* Possidius c. 17. *fruſtro*, apud eumdem *Auguſtinum* Epiſt. LV. Dioscorus prooemio, hic vero *Aeardulfus*, *reminiſco*, et ante ipſum olim *Rufus* rhetor, quem tamen idcirco ridet Ausonius Epig. 48.

Qui reminiſco putat ſe dicere poſſe latine
Hic ubi co ſcriptum eſt, legeret cor ſi cor haberet.

Et Epiſt. XLVII. reminiſco *Rufus* dixit in verſu ſuo:
Cor ergo verſus, immo *Rufus* non habet.

EDIT.
SERAR.
LXXVIII.

EPISTOLA CXVII.

DOMINO AMANTISSIMO ET IN CHRISTO CARISSIMO LULLÆ EPISCOPO, MILRET (a) SERVUS DEO SERVIENTIUM.

Poſtquam a Tua praeſentia et a conſpectu corporali ſanctiſſimi praeſulis et beatiſſimi patris Bonifacii, nolens volens, triſtis abſcedebam, et per varios caſus, et multa diſcrimina rerum, Veſtris almis orationibus, ad terram noſtrae pervenimus nativitatis. Ibi nec dum integro expleto anni circulo, curriculo nuntium ad nos perlatum eſt triſte, beatiſſimum patrem de ergaſtulo carnis ad ſuperna migraſſe; ſi tamen id triſte dicere fas eſt, cum talem ad coeli patronum meruimus praemittere regna, cujus nos ſacris interceſſionibus, Deo auxiliante, ubique eſſe ſuffultos certa credulitate confidimus. Et quamvis praeſentis vitae amisſum ſolatium multis et amaris luximus lacrymis, tamen ille, qui ſuo ſanguine fuſo, Chriſto conſecratus eſt martyr, decus et columen omnium, quos praeſens protulit patria, ſuo beatiſſimo agone, optimo labore conſummato, glorioſiſſimo fine peracto, noſtra valde moeſta majore laetitia mitigat et demulcet pectora. Nos noſtram dolemus vicem in valle lacrymarum, et in hac vita, quae tota tentationum plena eſt, manentes: ille peregrino labore, magno cum ſudore expleto, ad glorioſiſſimam Chriſti martyr pervenit mortem, et pro noſtris, ut credo, exceſſibus, ſi Domini ſinit pietas fidelis interceſſor in coeleſti *Hieruſalem*, cum Chriſto, beatiſſima forte ſanctis conjunctus civibus ſuperna laetus conſiſtit in arce. Haec de amantiſſimo patre, cujus venerabilem vitam, et glorioſum finem, ut mihi in notitiam venire facias, totis viribus exopto. Alind, ex ſodali collegio, dicere mente occurrit, Tuamque dulciſſimam Caritatem intimis obſecro praecordiis, et tanquam Tuis pedibus praeſentialiter proſtratus humiliter imploro, ut Fraternam Dilectionem, quam inter nos communis pater beatae recordationis et ſanctae memoriae Bonifacius, Chriſti annuente caritate, ſacris conciliavit verbis,

(a) *Milret.*] Epiſcopus ut ex ſubſcriptione perſpicuum, et quidem in *Anglia*, ut indicat epiſtola. Sed qui poſt V. Bedæ hiſtoriam illic epiſcopi et reges fuerunt, eos difficile eſt certo ſtatuere. Conferatur haec epiſtola cum ſuperiore LXX.

Digitized by Google

bis, almis univit oraculis, non transitoria ſed fixa recordatione Tua recondas in corde, quia mihi et Tibi valde profuturum, omni ambiguitate poſtpoſita, ſcio, ſi tam egregii doctoris praecepta implere conamur, meque omnium fratrum Tuorum minimum in meritis, fraterna caritate inſtruere, ſacris munire praeceptis, almis orationibus fulcire, o amantiſſime praeſul, non pigeat, unde fateor et fida promiſſione ſpondeo, Veſtris ſinceriſſimis juſſionibus juxta qualitatem virium, in omnibus libenter me eſſe ſecuturum (*b*), et firma dilectione fidam amicitiam, quamdiu ſpiritus hos regit artus, vitalisque ſtatus his moribundis inhabitat membris, Tecum ſervare intima caritate, Deo teſte, profiteor, et totis viribus medullitus admodum exopto, ut fiat, Chriſto tribuente quod ſcriptum eſt, erant illis omnia communia. Sed haec omnia, quae breviter a nobis dicta ſunt, ſi Deus omnipotens proſperum concedit iter per gerulos iſtarum litterarum plenius et verbaliter Tibi indicare curavi. Miſimus praeterea parva munuſcula, quae optamus, ut ea dilectione accipiatis, qua a nobis, Deo teſte, deſtinata ſunt.

Veſtram Dilectionem pro noſtris exceſſibus intercedentem Chriſtus tueri dignetur.

Librum Pyrpyri metri ideo non miſi, quia *Gutbertus* epiſc. adhuc reddere diſtulit, *Immanuel.* *Epiſtola Milredi epiſc. offerenda Lullae epiſc.*

EPI-

(*b*) *Juſſionibus ſecuturum.*] Pro obſequuturum. Poteſt tamen et dativum admittere ipſum ſequor, per *Hellenismum*, ut ἀκολουθῶ, et apud *Ciceronem* et alios comitor, et epiſt. LXXXIX. adjuvo βοηθῶ.

EDIT.
SERAR.
LXXIX.

EPISTOLA CXVIII.

DOMINO IN DOMINO VENERABILITER DILIGENDO, ET DELECTABILITER HONORANDO LULLO, EPISCOPATUS INFULA FUNGENTI, TRECEA (a) SUPPLEX VERNACULUS IN CHRISTO PERENNEM SALUTEM.

Tempore nuper transacto, Veſtrae Almitatis litteraturam usque ad noſtrae mediocritatis praeſentiam fido geſtante gerulo delatam, exultantibus pectorum praecordiis, et laetis oculorum orbibus contemplantes ſatis libenter ſuſcipimus, et maxime in Veſtra ſancta promiſſione, quam ordo apicum Veſtrorum innotuit (*b*), ut Veſtris aſſiduis ac ſacris orationibus noſtram fragilitatem defendere vellet; ita et noſtra imperfecta mediocritas undique pene in omnibus bonis Veſtram Beatitudinem orationibus intimis Deo ubique auxiliante, deprecando poſcere Deum prompta eſt, nec non et dilectionem fraternitatis ergo Veſtram Clementiam obſervare, ſecundum vires, velle demonſtramus, Domino noſtro Jeſu Chriſto docente ac dicente : *Hoc eſt praeceptum meum, ut diligatis invicem.* Et item : *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem*, etc. Item de eadem beatus *Petrus* primus et princeps apoſtolorum ſententiam promulgavit, dicens : *Eſtote itaque prudentes, et vigilate in orationibus, ante omnia mutuam in vobismet ipſis caritatem continuam habentes, quia caritas cooperit multitudinem peccatorum* etc. Noſtra ergo, ni fallor, parvitas non utcumque Veſtris eſt roborata oppido patrociniis. Idcirco audaciter (*c*) rogare praeſumimus Veſtram beatam ac vere benedictam Almitatem, ut noſtram, viventes in hac lacrymarum valle, tum etiam in glorioſiſſima praeſcientia Dei in Chriſto pauſantes, aſſiduis ac ſacris orationibus Veſtrarum ſtudiis Domino Deo commendare dignemini. Ego quoque minimus eccleſiae ſervus

---

(*a*) *Trecea.*] Proprium ejus nomen in epiſtola dicitur *Albertus*, officium, diaconatus.

(*b*) *Innotuit.*] Ep. LXXII. et CXVIII. CXXV. *ordin. Serar.*

(*c*) *Audaciter.*] D. Augustinus lib. *de Grammat. Quae in I ſyllabam deſinunt, in TER ſyllabam mittunt adverbia, ut agili, nobili, audaci, difficili, agiliter, nobiliter, audaciter, difficiliter.*

vus ſupplici per Dominum deprecatione rogito, ut me cum mea familia, Domino Deo cuncta diſpenſante ac rite regente, inter caeteros fideles Veſtros amicos in commune benigne ſuſcipiatis, qui proprio dicor nomine *Aldb·rcht*, diaconatus officio fungens, licet indignus, ut ſancti gradus miniſterium olim acceptum veſtris ſaluberrimis interceſſionibus meliorando, de die in diem proficiam. Almitatem Veſtram pro nobis orantem ſummus arbiter orbis ab alta coelorum arce tueri dignetur. Valete in Domino.

EPISTOLA CXIX.

EDIT. SERAR. LXXXII.

VENERANDÆ DIGNITATIS LULLO EPISC. BOTWINI ABB. OPTABILEM IN CHRISTO SALUTEM.

Litterae Auctoritatis Tuae, quas cum Divinae pietatis ſtudio usque ad nos direxiſti, laetificaverunt me valde, quia Tu imbre coeleſtis roris illectus ultimum me ſervunculum ſervorum Dei cum tam magna fide Divini amoris, ſaecularíaeque dignitatis munere viſitare dignatus fuiſti. Gratias ago Deo, petens cum intimae charitatis deſiderio, ut fidus fautor mihi per Celſitudinem Sanctitatis Tuae coram Chriſto Jeſu exiſtas, in iſtoque ſeculo ſerena mente amicus, ſi rector rerum omnium iſtius vitae in itinere me longius ſuper Te ſudare dijudicat, ploro indeſinenter precans cum omni caterva, quae Chriſto Domino ſub mea conditione deſervit, Divinae miſericordiae ſolatia animae Tuae largiri, ut Tu ſimili modo eccleſiarum Tuarum ſubſidia mihi praeſtare digneris. Haec quoque modica munuſcula, id eſt III. lacernas Almitati Tuae mitto optans ut accepta ſint.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. LXXXIII.

EPISTOLA CXX.

SANCTISSIMO ET A DEO SEMPER CONSERVATO DOMINO LULLO EPISCOPO WICBERTUS(a) SERVUS SERVORUM DEI QUANQUAM INDIGNUS ABBAS, ET VESTER IN OMNIBUS (DEUS SCIT) BENE CUPIENS ET FIDELIS IN VINCULO CHARITATIS COLLIGATUS.

Suſcepta Veſtra alimonia ſancta cuncta congregatio monachorum noſtrorum pro Vobis ſingulos pſalterios Domino decantaverunt, et ſacerdotes quinas miſſas fecerunt per ſingulos, ut Vobis Dominus priſtinam ſanitatem tribueret, et dixi ad illos Veſtra Voluntate, quomodo nobis mandaſtis, ut hic pro tempore devenire jubebatis. Sed omnes conſona una concordia reſponderunt, quod noſtra voluntas in omnibus eſt, ipſius infirmitati compateſcere, et ſicut proprium fratrem, ita circa illum omni charitate impendere. Sed Vos modo ſi vultis, ſic venire poteſtis, quomodo in Veſtra propria caſa, et nos in omnibus, in quantum poſſumus, charitate priſtina exigentes Veſtrae volumus compateſcere infirmitati. In orationibus Tuis commendamus nos Sanctiſſime Pater.

Sanctiſſimo Domino Lullo epiſcopo.

Vuicbertus indignus abbas.

(a) *Wicbertus. Fridslarienſis* abbas. Ep. XVII. et CII. CX. *ordin. Serar.*

Digitized by Google

EPISTOLA CXXI.

EDIT. SERAR. LXXXIV.

DOMINO SANCTO SANCTORUM, QUIA MERITIS COÆQUANDO, ET A NOBIS CUM SUMMA VENERATIONE DILIGENDO IN CHRISTO PATRE LULLONO EPISCOPO, DOTO SERVUS SERVORUM DEI, ETIAM ET OMNES MONACHI SANCTI PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS DEGENTES SUB NORMA SANCTÆ REGULÆ ÆTERNAM IN DOMINO NOSTRO JESU CHRISTO AD SANCTITATEM VESTRAM DESTINARE CURAVIMUS SALUTEM.

Ideo omnipotenti Domino gratias referimus, ut omnia, quae circa Vos ſunt, proſpera non ſolum habemus, ſed et hoc indeſinenter ſedulis precibus Domini miſericordiam imploramus, ut vitam Veſtram longaevis faciat hic gaudere temporibus, et illic in aeterna beatitudine cum ſanctis ſuis faciat pariter exultare triumphis. De caetero quamvis, Amantiſſime Pater, terrarum longitudine ſeparati videmur, tamen et terrarum longinquitas non dividit mente, quos charitas Divina conjunxit in corde. Idcirco comperiat Sanctitas Veſtra, quia nos omnes per obedientiam almi patris noſtri *Dodoni* abbatis, et pro amore Veſtro et omni ſolicitudine pro Vobis, et devotiſſima ſancta congregatione Veſtra, a Deo Vobis commiſſa, in noſtris aſſiduis precibus Domini miſericordiam exorare non deſinemus. Igitur cum ſalutationis officiis, humili prece depoſcimus, ut iſtam familiam, Chriſti et ſancti *Petri (a)* in Veſtra commemoratione ſemper habeatis: et ipſi pro omnibus amicis Veſtris tam epiſcopis et eorum clero, quam abbatibus et eorum monachis, ſeu et abbatiſſis vel Deo dicatis in iſta congregatione ſancti *Petri*, oratores Veſtros tam vivos, quam defunctos in Veſtra mercede commemorare faciatis, ut in ſacris orationibus illorum eam aſſidue memorare debeant, quatenus per illorum ſuffragia olim optatam adire mereamur patriam paradiſi. Similiter Vos deprecamur, ut omnium amicorum Veſtrorum nomina tam vivorum, quam defunctorum per praeſentem fratrem noſtrum *Saganaldum*, per breve (*b*) ad nos dirigere faciatis, ut ipſos, ſicut de

 aliis

(*a*) *S. Petri.*] Videtur idem locus Ep. CXIII. *ord. Serar.*

(*b*) *Per breve.*] Idem eſt, quod brevis aut Epiſtola, aut libellus, aut, ut ſubjun-

aliis fratribus noſtris facimus, ita in noſtris aſſiduis orationibus, ipſos memorare debeamus. Gratia regis coeleſtis cuſtodiat Vos ſemper. Amen.

Indiculus directus ad Lullonum epiſcopum. Emmanuel nobiſcum ſit.

EDIT. SERAR. LXXXVI.

EPISTOLA CXXII.

DOMINO MAGNOPERE DILIGENDO, ET NOBIS OMNIUM PEREGRINANTIUM PRO CHRISTI AMORE CHARISSIMO LULLO ANTISTITI, CINEARDUS(a) INDIGNUS, UT VEREOR, EPISCOPUS IN CHRISTO SALUTEM.

Libenter ergo ſuſcipimus fratrem a Te ad nos usque directum cum dulcedine donorum Veſtrorum et gratias agentes Deo et Vobis, quod noſtri memoriam ex tam remotis terrarum finibus facere dignemini. Et ideo ſicut Vos velle comperimus memores ſumus Veſtri, in quantum, Domino adjuvante, permittimur ſemper in orationibus noſtris, obſecrantes, ut quod fideli, ac firmiſſimo coepiſtis animo uſque ad finem firmum retineatis: quanquam multis tribulationibus tundimini, quas propemodum omnes ſancti ſoliti ſunt a ſaeculo perpeti, nec tamen Chriſto cooperante, et confirmante illorum conſtantiam, deficiebant. Modici munuſculi quantulamcunque parvitatem charitatis tantummodo intuitu direximus, hoc eſt, de noſtro veſtitu indumentum, ſicut ſolent prodeceſſores noſtri prodeceſſoribus Tuis deſtinare, quod Te pro humilitate et manſuetudine Tua ſuſcipere dignanter, et uti, ſuppliciter precamur.

Valere Te in Chriſto, et ut vere felicem ſemper optamus.

EPI-

---

jungitur, indiculus. Sic S. Hieronymus *Epiſt. ad Florentium*, Cassiod. l. 1. Ep. VI. Symmach. l. 1. Epiſt. XXXIV. C. Theod. *de indulg. tribut.* l. ult. C. *de jure fiſci* apud Vopiscum *in Aureliano breve nominum conſcripſit Mneſtheus.*

(a) *Cineardus.*] Ep. LXXIV. *ord. Serar.*

EPISTOLA CXXIII.

EDIT. SERAR. LXXXVIII.

SANCTISSIMO ATQUE VENERABILI EPISCOPO LULLO, SERVUS SERVORUM DEI VISCERALEM IN DOMINO SALUTEM.

Rogo Te, o Dilectiſſime Frater, ſicut optime in Te credo, ut non immemor ſis, ſed ſemper ſagaciſſima mente ad memoriam reducas antiquam amicitiam noſtram, quam inter nos habuimus in *Maldubia* civitate, quando *Eaba* abbas in amabili charitate nutrivit, et hoc ſignum recordor, quod pro nomine vocavit Te *Irtel*, idcirco ſalutat Te *Hereca* abbas in ſalutatione ſancta, et omnis congregatio, quae in ſua coenobiali vita manet, quia dignos nos in memoriam habuiſti Tecum. Qui autem perſeveraverit in pace, uſque in finem, hic ſalvus erit. Vale amabilis feliciter in aevum; meus dilectus, Deo electus, quia charitas pretium non habet.

Hoc ſignum *Hereca* abbatem fecit.

EDIT SERAR. LXXXIX.

EPISTOLA CXXIV.

DESIDERANTISSIMO, ET SUAVISSIMO IN CHRISTI DILECTIONE AMICO LULLO EPISCOPO ET OMNIUM ANTISTITUM CHARISSIMO, GUTBERCT DISCIPULUS BEDA PRESBYTERI SALUTEM.

Gratanter quidem munuſcula Tuae Charitatis ſuſcepi, et eo gratantius, quo Te haec intimo devotionis affectu mittere cognovi, id eſt, holoſericam ad reliquias beatae memoriae *Beda* magiſtri noſtri, ob recordationem et illius venerationem deſtinaſti. Et rectum quidem mihi videtur, ut tota gens *Anglorum* in omnibus provinciis, ubicunque reperti ſunt, gratias Deo referant, quia tam mirabilem virum, praeditum diverſis donis, tamque ad exercenda dona ſtudioſum, ſimiliterque in bonis moribus viventem, Deus illis in ſua natione donavit, quia per experimentum, ad pedes ejus nutritus, hoc quod narro, didici. Similiterque mihimet ipſi coopertorium variatum ad tegendum ſcilicet, propter frigus, meum corpus miſiſti, quod videlicet omnipotenti Deo et B. *Paulo* apoſtolo ad induendum altare, (*a*) quod in ejus eccleſia Deo conſecratum eſt, cum magno gaudio dedi: quia et ego ſub ejus protectione in hoc monaſterio XL. et III. annos vixi. Nunc vero, quia rogaſti aliquid de opuſculis beati patris (*b*), cum meis pueris, juxta vires, quod potui Tuae Dilectioni praeparavi: libellos de viro Dei *Cudbercto*, metro et proſa compoſitos Tuae voluntati direxi: et ſi plus potuiſſem, libenter voluiſſem, quia praeſentia praeteritae hyemis multum horribiliter inſulam noſtrae gentis in frigore, et gelu, et ventorum, et imbrium procellis, diu lateque depreſſit, ideoque ſcriptoris manus, ne in plurimorum librorum numerum perveniret, retardata eſt: ſed et ante ſex annos per *Hunuini* meum presbyterum illuc ad Veſtra loca advenientem, et *Romam* videre deſiderantem, aliqua parva

---

(*a*) *Induendum altare.*] Pallae et indumenta ſeu pallia altaris, de quibus Optatus l. 6. Theod. l. 1. *hiſt.* c. 30. l. 3. cap. 5. Concil. Tol. XIII. can. 7. C. Quicunque 26. q. 5. Rhemense apud Burch. l. 3. cap. 97. Steph. Dur. lib. 1. cap. 15. num. 8.

(*b*) De V. Beda pulchra et vera hic ejus diſcipulus, et jam aliquoties ſupra, et ab eodem *Gudberto* etiam Ep. XCV. et III. *ordin Serar.*

parva exenia, cultellos videlicet XX. et gunnam (*c*) de pellibus lutrarum factam Tuae Fraternitati miſi. Ille quoque presbyter *Hunwini* ad urbem, quae vocatur *Beneventum* perveniens, ibi de hac luce migravit. Quapropter neque per illum, neque per Tuorum aliquem, utrum iſta ad Te pervenerint, ulla reſponſio unquam mihi reddita eſt. Duo vero pallia ſubtiliſſimi operis, unum albi, alterum tincti coloris cum libellis, et clocam (*d*), qualem ad manum habui, Tuae Paternitati mittere curavimus, precorque, ut meam petitionem et neceſſitatem non ſpernas. Si aliquis homo in Tua ſit parochia, qui vitrea vaſa bene poſſit facere, cum tempus arrideat, mihi mittere digneris, aut ſi fortaſſe ultra fines eſt in poteſtate cujusdam alterius, ſine Tua parochia, rogo ut Fraternitas Tua illi ſuadeat, ut ad nos usque perveniat, quia ejusdem artis ignari et inopes ſumus, et ſi hoc fortaſſe contingit, ut aliquis de vitrifactoribus cum Tua diligentia, Deo volente, ad nos usque venire permittatur, cum benigna manſuetudine, vita comite, illum ſuſcipio. Delectat me quoque cythariſtam (*e*) habere, qui poſſit cytharíſare in cithara, quam nos appellamus rottae, quia citharam habeo, et artificem non habeo. Si grave non ſit, et iſtum quoque meae diſpoſitioni mitte. Obſecro ut hanc meam rogationem ne deſpicias, et riſioni non deputes. De opusculis vero beatae recordationis *Beda*, quae adhuc deſcripta non habes, promitto me, ſi vixerimus, Tuae voluntati adjuvaturum.

Abbas *Gutberctus* Te Te bis terque ſalutat:
Te Deus omnipotens ſalvum conſervet in aevum.

EPI-

(*c*) *Gunnam.*] Supra Epiſt. LXXIV. *ord. Serar.*

(*d*) *Clocam.*] Supra Ep. IX. *ord. Serar.*

(*e*) *Cithariſtam.*] Non cythariſtam. Sed cur? Nam enervant animos cantus, citharaeque lyraeque.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XCIII.

EPISTOLA CXXV.

DOMINO DESIDERABILI, AC JURE VENERABILI EPISCOPO LULLO, EANVULT SERVUS CHRISTI JESU, UNA CUM CONSERVIS, QUI MECUM HIS IN LOCIS SUAVISSIMUM EVANGELII JUGUM, PRO INVENIENDA IN COELIS REQUIE, TRAHERE GAUDENT, PERPETEM IN DOMINO SALUTEM.

Multo quidem gaudio delectatum eſt cor noſtrum, magna exultatione lingua inſonuit, dum tantae vir eruditionis ac ſanctitatis ad nos litteras transmiſerat. Quapropter Paternam Tuae Caritatis Reverentiam obſecramus, ut ſemper noſtri memor, ſupplices pro nobis Domino preces offerre non refrageris. Nos Tui quoque ſcias ſemper exiſtere memores, ſi quid tam vilium apud Dominum valet deprecatio ſervorum. Quantum enim de omni Veſtro profectu gaviſi ſumus, quantamque ſuper his, quae in peregrinis locis Vobis proſpera ceſſerunt, laetitiam haberemus .... Teque noſſe volumus, quod hoc perpetualiter ſtudium caritatis Tuis meritis impetrantibus obſervemus Tuamque per omnia deſideremus amicitiam mereri, volentes ipſi per omnia Tuae juſtae voluntatis obtemperare decretis, etiam Domino procurante, quando ingrediente Te viam univerſae terrae, atque ad praemia vitae aeternae perducto, tunc tuum venerabile nomen diſponimus ſcribere cum nominibus epiſcoporum noſtrorum, et cum nominibus omnium praecedentium fratrum hujus monaſterii.

Orantem pro nobis almam Paternitatis Veſtrae coronam coeleſtis gratia cuſtodiat dilectiſſime in Chriſto Antiſtes. ... Scripta indict. XI. IX. Cal. Junias .... *ad Jul. epiſt. epiſ.*

EPI-

EPISTOLA CXXVI.

EDIT. SERAR. XCIV.

VENERANDO SACERDOTI CHRISTI, AMORE PRORSUS AC REVERENTIA PARITER A NOBIS STUDIO PECULIARI CONTUENDO LULLO EPISCOPO MAGINGOOZ SERVUS SERVORUM DEI PERENNEM IN CHRISTO SALUTEM.

In colloquio nuper Venerandae Fraternitatis Tuae comperti ſumus (*a*), quia conſilium proximi noſtri cujuſdam minus caute, ſaeculi impedimento poſtpoſito viam religionis ingredi cupientis Prudentia Veſtra praevenire utiliore conſulto voluiſſet, qui, ut arbitror, his verbis velut nomine proprio deſignatur. Et revera viſum mihi eſt, non poſſe aliter compleri circa illum officium debitae felicitatis et caritatis, niſi cum pluribus de eadem re neceſſario ſolicitis contendatur, ne hunc fortaſſe in ipſo itinere, quo deſiderium ducit, incauta praeſumptio ſupplantet; ſed neceſſarium exiſtimo, ut diligentius provideatur, quo pacto, vel quibus inſtrumentis peregrinationis illius, quam ſicut ſcitis optimam . . . . ſtabilitas et poſſibilis, et ſi fieri potuerit, inexcuſabilis, iis, cum quibus praeſens cauſa agenda eſt, omni rationis firmitate comprobetur. Quapropter noſtrae parvitati indicare per litteras non gravemini, utrum Vobis videatur, an communi ſermone unius epiſtolae exhortatio mittatur, an uterque noſtrum a ſe epiſtolam mittat; quod ſi profuturum judicetis, ut commune, et unum a nobis indiculum dirigatur, a Veſtra Caritatis induſtria rogo, ut conficiatur. Si non fieri poſſe putaveritis, ut ſine aliqua praeſenti ſive noſtra ſive caeterorum ſervorum Dei collatione conſulto decenti et integra ſoliditatis valeat perpetrari. Quid itaque vobis profuturum videatur, ut a nobis hac de re agatur per litteras, hujus epiſtiunculae portitori traditas, nobis indicare dignamini.

Valere Bonitatem Veſtram, et in Chriſto proficere pro nobis intercedentem integris deſideriis optamus. *Off: Lullo epiſc.*

(*a*) *Comperti ſumus.*] Comperiri pro comperire *Apuleio*, aliisque veteribus probum, latiniſque hodiernis valde uſitatum, et Epiſt. CXLII. *ord. Serar.*

EDIT. SERAR. XCV.

EPISTOLA CXXVII.

DOMINO IN DOMINO DILECTISSIMO ET FIDELISSIMO AMICO LULLO EPISCOPO GUDBERCHT ABBAS SALUTEM.

Multum gratanter accepi litteras ſive etiam munera, hoc eſt, villoſam et ſindonem, quae Tua Fraternitas ad me mittere dignata eſt: et eo gratantius, quod ex intima caritate ea deſtinata eſſe non ambigo. Unde recompenſationem beneficii iſtius reddens et ipſe Tui quotidianis in precibus curam habere non ceſſo; ſimul etiam nomina fratrum quae ad nos miſiſti, cum nominibus hujus monaſterii fratrum dormientium in Chriſto ſcripta continentur, ita ut pro illis nonaginta et eo amplius miſſas facere praeceperim. Inſuper etiam librum, quem clariſſimus eccleſiae Dei magiſter *Beda* de aedificio templi compoſuit, ad conſolationem Tuae peregrinationis, mittere curavi, Tuam Fraternitatem humiliter obſecrans, ut olim condictae inter nos amicitiae foedera usque ad finem firmum cuſtodire digneris, in hoc videlicet maxime, quod cum Tuis omnibus, quos Tibi divina diſpenſatio voluit eſſe ſubjectos, pro infirmitatibus meis apud ſupernum judicem ſedulus interceſſor exiſtas. *Lullo epiſc.*

Dominus omnipotens Fraternitatem Tuam in ſuo ſemper amore conſervet.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA CXXVIII.

EDIT. SERAR. XCIX.

DOMINO BEATISSIMO OMNIQUE HONORE NOMINANDO LULLÆ EPISCOPO COENA(a) SERVUS SERVORUM DEI, PERPETUÆ GRATIÆ SALUTEM.

Acceptis Tuae Beatitudinis, Pater Excellentiſſime, litteris multa ſum laetitia delibutus, ita ut totis praecordiorum inteſtinis gaudens lacrymaverim: beatum mihi ac profuturum aeſtimans tanti Patris perfrui amicitia, ideoque omni cordis aviditate Tuam deſiderabilem amplector Pietatem, Tua inhianter condelector Charitate, ea potiſſimum cauſa, quia ſalutaria dilectionis praecepta divinitatis, indita nobis rememorans, nec non et aliquamdiu fautorem ſive conſiliarium adoptans laboribus noſtrae parvitatis, quem miſericors omnium bonorum largitor nobis, in Te ſua benigna providentia, ut credimus, praeordinavit. Quapropter, dulciſſime Frater, in quascunque ſanctae pacis ditiones vocabis, lubens, feſtinus gaudensque totus, pleno corde advenio. Inſuper plurimis obſecrationum lacrymis deprecor, ut noſtri quantulamcunque in Tuis ſanctis orationibus habere memoriam digneris, ſemperque bene coeptae pietatis promiſſa cuſtodias, quia perſeveranti glorioſa retributionis impenditur corona, mercesque futurae felicitatis in fine cujuſque operis ſpectatur. Illud vero quod de libris inquiſiſti marinis aeſtibus terram advectantibus, omnino incognitum eſt. Caeterum libri cosmographicorum necdum nobis ad manum venerunt: nec alia apud nos exemplaria, niſi picturis et litteris permoleſta. Jam ſaepius mihimet perſcribere deſtinavi, ſed nondum potui ſcriptores acquirere. Forte Tuis adjutus ſupplicationibus . . . .

Sanctitatem Veſtram ad protectionem electae Dominae rex ſalvator conſervet in aevum.

Scio Pater, quod illa, quae Charitatis gratia miſi, a Te viſa non ſunt.

(a) *Coena.*] Epiſt. CIX. fuit in *Anglia* archiepiſcopus.

Vivendo felix Chriſti laurate triumphis,
Vita Tuis, ſaeclo ſpecimen, chariſſime coelo,
Juſtitiae cultor, verus pietatis amator,
Defendens vigili ſanctas tutamine mandras.
Paſcua florigeris pandens praedulcia campis,
Judice centenos portans veniente maniplos.

Offe- renda } Lullo E- piſcopo } vi- ro } claris- ſimo.

EDIT. SERAR. CII.

EPISTOLA CXXIX.

DOMINO VERE BEATO, ATQUE OMNI OFFICIO CHARITATIS VENERANDO, LULLÆ GRATIA DEI EPISCOPO, VIGBERHT PRESBYTER VESTER FIDELIS SERVUS, OPTABILEM IN CHRISTO SALUTEM.

Veſtris orationibus meritisque ſuffragantibus, ut credimus, et pro certo ſcimus: proſpera nobis terrae marisque itinera, poſtquam a Vobis ieramus, Dei clementia conceſſit, amicosque et propinquos ſanos et incolumes invenimus, benigneque ſuſcipientes omnia neceſſaria tam in poſſeſſionibus agrorum, quam in jumentis et pecoribus, aliisque ſuppellectilibus ſponte nobis tribuentes. Quod usque hodie absque ulla contradictione habentes, Tuam Sanctam Fraternitatem, quae nos ſemper et adjuvare et conſolari conſueverat, rogamus et obſecramus, ut videas et conſideres quid nobis utilius agendum ſit. Omnia enim Tibi nota ſunt: et hoc et illud, quicquid Tibi bonum videtur, hoc me fateor laeto animo feciſſe, et Tuum ſalubre conſilium in nullo ſpreviſſe. Si Tibi videtur, ut ad Vos pergamus, utiles, ut credimus, viri et, ut ajunt, boni in noſtro deſiderant eſſe comitatu. Sin autem aliud magis placet, tamen, cum noſtro ſermone et conſilio, ſi Vobis ſic videtur, viſitare Vos deſiderant. De qua re, quid Tibi videtur fac ſciamus. Sed quid magis moror, cum litterae Tuae usque ad nos veniunt, quas, ut iſti praeſenti portitori litterarum mearum tribuas, obſecramus. Quicquid in illis juſſeris, aut ſuaſeris, Deo permittente et vita comite, libenter faciemus. Multum

jam

Digitized by Google

jam vitae noſtrae fluctuando et negligendo, quaſi extra nos fuſi, peregimus, tandem aliquando ut ad nosmetipſos redeamus, neceſſe eſt, ſcientes ſcriptum, quod *qui ſeminat in lacrymis, in gaudio metet*: et ideo vitae noſtrae quod reſtat, cum Veſtro conſilio transcurrere curamus. De caetero autem ſi in regione gentis noſtrae, id eſt *Saxonum* aliqua janua Divinae miſericordiae aperta ſit, remandare nobis id ipſum curate quam multi, cum Dei adjutorio, in eorum auxilium feſtinare cupiunt. Omnia iſta, quae longo ſermone perſtrinximus Tu mente pervigili, quid melius agendo ſit, pertracta, et litteris intimare Tua Sancta Almitas non pigeat. Vale.

Ego *Hrothuin* (a) dudum aliquid Vobiscum; nunc autem his poſitus ſcribens, legens docensque quod legi, multum Vos ſaluto, obſecrans, ut eo animo erga me ſitis, quo et ego circa Vos ſum poſitus. Saluta omnes, qui amant Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

(a) *Hrotſwin.*] Infra Ep. CX. *ord. Serar.* videtur amanuenſis fuiſſe B. *Wigberti*, velut ille *Tertius* Rom. XVI. 22. aut certe, qui epiſtolae jam ſcriptae ſuam ſubjunxerit ſalutem, id apud S. AUGUST. Ep. CXLV. *Alipius.*

EDIT.
SERAR.
CIII.

EPISTOLA CXXX.

REVERENDISSIMO ET IN CHRISTO CARISSIMO FRATRI LULLO EPISCOPO, BREGOWINUS SERVUS SERVORUM DEI, PERPETUAM IN CHRISTI NOMINE SALUTEM.

Dies multi elapſi ſunt, ex quo ſolicitus praeoptabam, ut, Deo favente, tandem aliquando proſperum iter legatarii noſtri perveniendi ad Beatitudinem Veſtram invenire potuiſſent; quia per hos, ſcilicet proxime decurrentes priores annos, plurimae ac diverſae inquietudines apud nos in *Brittanniae*, vel in *Galliae* partibus audiebantur exiſtere, et hoc videlicet, noſtrum deſiderabile propoſitum ſaepius impedivit, et perterrendo valde prohibuit de noſtris aliquos ad Vos dirigere per tam incertas tamque . . . . crebris infeſtationibus improborum hominum in provinciis *Anglorum*, ſeu *Galliae* regiones. Nunc vero pace ac tuitione nobis a principibus indubitanter undique promiſſa, miſimus ad Veſtram Venerabilem Fraternitatem hunc praeſentem fratrem iſtarum praeſentium litterarum bajulum, *Hildeberchtum* nomine, reminiſcens videlicet qualiter inter nos in civitate *Romana* de amicitiae conventione colloquium habuimus, quod etiam nos ſervare omnimodis confitemur. Quapropter et ego nunc in Tuae Beatitudinis amicitia confiſus, ut ſecundum quod anteceſſores noſtri inter ſe facere non ceſſarunt, ita etiam et nos facere ſimiliter adoptamus, mittentes verba ſuaviſſima ſalutationis et pacis, ut evangelicus ſermo impleatur in nobis, quod ejus eſſe diſcipuli mereamur, *ſi dilectionem habuerimus ad invicem.* Idcirco Tibi indicare curavimus, nos miſiſſe Veſtrae Beatitudini parva quaedam munuſcula, non parva ſiquidem caritate, id eſt capſam unam ad officium quidem ſacerdotale ex oſſibus fabricatam, ſalutationis tantummodo ac benedictionis cauſa, per *Ishardum* religioſum presbyterum, ut ea, quae noſtra ſunt, benigne ſuſcipiatis, ſimiliterque et nos a Vobis bona recipere optamus. Inſuper etiam, omnium Fratrum Cariſſime, pro certo hoc noſſe Tuam Amabilem Devotionem, Deo teſte, deſidero, quod Tuae Sanctitatis dilectionem in eumdem caritatis locum, et fraternae ſocietatis conſolatium libenter ſuſcipio, atque tenacius contineo, in quo videlicet beati Patris et prodeceſſoris Tui Bonifacii ſemper inconcuſſa manſit, et permanet jugiter repoſita dilectio: ut inter nos quoque et noſtros deinceps familiaris ac ſpiritalis amicitia, tam ad animarum noſtrarum remedia in orationibus

et

et miſſarum celebrationibus, quam ad hujus vitae quaeque competentia fraternaque ſuffragia, fideliter perſiſtat. Et ad haec quoque, quae praemiſi, magnopere Tua perfici Dilectione deſidero, ut omnes quippe ſacerdotes Dei et familias benedicti ac beati Bonifacii martyris Chriſti, diligenter atque amabiliter ex meo ſalutes nomine, horterisque pro nobis, quod et pro ipſis facere non deſiſtimus, omnipotentis Dei clementiam obnixis exorare precibus. De redditione vero praefatae rei ſive per verba fratris noſtri, ſive etiam per litteras Tuae Fraternae Pietatis, nos certiorare jubeto.

Omnipotentis Dei pietas ſua nos protectione muniat, et ad utilitatem plurimorum Sanctitatis Veſtrae ſinceriſſimam caritatem jugiter in perpetuum conſervare et cuſtodire dignetur.

Diem vero depoſitionis religioſae Chriſti famulae *Buggan* celebramus, quae fuit honorabilis abbatiſſa, cujus etiam dies depoſitionis fuit VI. Cal. Jan. Rogavit me obnixe, dum adviveret, ut hoc Veſtrae Beatitudini transmitterem. Et ſicut ſperavit et credidit, ita facere curate, quoniam illius pater atque patronus fuit in Chriſto Bonifacius epiſcopus.

EPI-

EDIT. SERAR. CIX.

EPISTOLA CXXXI.

FRATRI ET CONSACERDOTI ET MERITIS DOMINO CHARISSIMO COENA SUMMI PONTIFICATUS INFULA PRÆDITO, LULLUS EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI, PERENNEM IN CHRISTO SALUTEM.

Sanctitatis Tuae Reverentiam humiliter obſecro, ut amicitiae inter nos olim in Chriſto copulatae, et ſemel coeptae perpes reminiſci digneris, ne vetereſcat (*a*), et oblivioni tradatur, quam coram Deo fideli ſponſione pepigimus. Pro nomine enim Chriſti in contumeliis et tribulationibus gloriari, et exaltatione eccleſiae ejus nos oportet, quae quotidie tunditur, premitur, atque fatigatur, quia moderni principes novos mores, novasque leges ſecundum ſua deſideria condunt. Idcirco Excellentiam Tuam jugem precatricem, pro animae noſtrae ſalute, ſubnixa prece flagitamus. Aſſiduis enim corporis aegritudinibus cum mentis anxietate cogor ex hac aerumnoſa et periculis pleniſſima vita exire, redditurus pio et diſtricto judici rationem. Parva vero munuſcula Dilectioni Tuae direxi, hoc eſt, pallam holoſericam optimi generis per gerulum harum litterarum. Obſecro ut quemlibet horum librorum acquiras et nobis mittere digneris, quos beatae memoriae *Beda* presbyter expoſuit, ad conſolationem peregrinationis noſtrae; id eſt, in *primam partem Samuelis usque ad mortem Saulis*, *libros quatuor* : ſive *in Eſdram et Nehemiam libros tres*, vel *in Evangelium Marci libros quatuor.* Gravia forte poſtulo : ſed nihil grave verae charitati injungo.

EPI-

(*a*) *Vetereſcat.*] Alii dicunt *veteraſcat*, et diſcrimen ſtatuit *Nigidius* inter *vetuſtiſcere* et *veteraſcere*. Ut quae deteriora fiunt, *vetuſtiſcant*, quae meliora *veteraſcant*, ex Cic. l. 7. *ad Horatium.* At non ſemper id obſervatur, ut Ep. III. *ord. Serar.*

EPISTOLA CXXXII.

EDIT. SERAR. CX.

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO, MIHIQUE OMNI AFFECTU SEMPER CHARISSIMO LULLÆ GRATIA DEI EPISCOPO, VIGBERCHT EXIGUUS FAMILIÆ CHRISTI FAMULUS IMMARCESCIBILEM SEMPITERNÆ SOSPITATIS SALUTEM.

Magno etenim repletus ſum gaudio, valdeque hilareſcit animus meus, cognita a nonnullis Tua beata Soſpitate. Quamque, Dei gratia concedente, ut ſemper habeas, optamus, memoremque noſtri eſſe in Tuis ſanctis orationibus, Dei gratia concedente, et Veſtris meritis, ut credimus, ſuffragantibus, ſani et incolumes mare transivimus, noſtramque patriam pervenimus, Veſtraque dona epiſcopis, abbatibus amicisque veſtris, ſicut mandaſtis, obtulimus et juxta modulum noſtri ingenii ſermones Veſtros voluntatemque Veſtram intimare curavimus. Illi autem fecerunt ſicut erant edocti, humiliter, gratanterque omnia ſuſcipientes, magnas gratias Chriſto Domino referentes, quod Veſtra ſublimitas eorum parvitatem per dona, ſimulque et litteras viſitare dignata eſt, veſtramque communionem, et familiae Veſtrae inſtantiam orationum ſemper ſe habituros eſſe promittentes: Nomenque Tuum, ut chariſſimorum ſuorum, in eccleſiis ſuis ſcribentes, memoriamque Tui tam viventis quam defuncti jugiter ſe facturos eſſe dicentes, epiſtolasque ſuas miſſuros ſcriptas, ut eis placet, promittentesque omnia, quae longis ſermonibus protrahimus, iſte portitor harum litterarum melius Tibi verbis intimare poteſt, quem Vobis presbyterum transmittere curavimus: credentes et confidentes, quod utile vas ſit in domo Domini, quem ut benigne et honorifice, ſi dignus ſit, Veſtra Sanctitas accipere et habere, quod noſter et amicus et propinquus eſt, dignata ſit, obſecramus. Nos igitur, quod celare non poſſumus; amici et propinqui noſtri iſto anno a ſe relinquere nolunt, et ideo nuntios meos ad Vos direxi, obſecrans Vos humili ſupplicatione per Domini miſericordiam, ut et vota et ſermones, quibus me Vobis conſtrinxi, Veſtra Clementia dignata ſit abſolvere et per epiſtolam Tuam, per nuntios meos revertentes, quid agere debeam, inſinues. Fateor enim Tibi per Deum, quod contra voluntatem Tuam nulla dignitas ſaecli, nulla ſaecularis amicitia me hic ullo modo retinere poteſt, maxime quod Te ſuper omnes homines di-

 ligo:

ligo : Deus teſtis eſt. Si autem Tibi bonum videtur, et Tua voluntas ſit, ut ad Vos citius redeam, eccleſiae et miniſterio, cui ante deſervivi, me dimittas, de uno rogo et obſecro. Amici mei, et propinqui et terram et haereditatem ſuam mihi promittunt, et dare diſponunt, ſi hic cum eis permanere diſpono : ſin autem, alienis permittere debent. Et ideo, mi Domine, per prudentiam Tuam et cor intelligibile, pertracta et conſidera, quid Tibi bonum videtur et rectum, et illud, ut dixi, per litteras intima. Vita etenim comite et Deo concedente, quod jubes, facere diſpono.

Orantem pro nobis Beatitudinem Veſtram Divina miſericordia in perpetuum cuſtodire dignetur. Amen.

Ego *Hrothuin* quondam cognatus Tuus, ſaluto Te, multum rogans, ut quicquid reprehenſibiliter ſcriptum reperiet, indoctae imperitiae ignoſcas. Utinam, ſi fieri poteſt, et ſi Dei voluntas ſit, ut facie ad faciem videamus nos. Vale et memento noſtri.

Macarius polaris aulae pantocrator clemens diu Vos incolumes cuſtodire dignetur.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA CXXXIII.

EDIT. SERAR. CXI.

SANCTO AC VENERABILI IN CHRISTO FRATRI GUTHBERTO ABBATI, LULLUS EXIGUUS SERVUS SERVORUM DEI PERENNEM IN CHRISTO SALUTEM.

Charitas, quae deſinere neſcit, nunquamvetereſcit, interni ardorem ignis vix in ſe ſola continere valet. Idcirco placuit noſtrae mediocritati de Tua Soſpitate cognoſcere, ut Tecum in Domino gratularer, ut ſcires, quae circa fragilitatem meam juſto judicio Dei geruntur. Cogor enim continua corporis aegritudine de hac luce fugitiva, et valle lacrymarum, pio et diſtricto judici rationem redditurus migrare. Idcirco ſuppliciter obſecro, ut pro animae meae ſalute enixius Dominum depreceris. Miſimus etiam Tuae Dilectioni parva munuſcula, unam pallam holoſericam. Petimus etiam, ut ad conſolationem non ſolum peregrinationis, ſed etiam infirmitatis noſtrae, libros iſtos a beatae memoriae *Beda* expoſitos, mittere digneris, de aedificatione templi, vel in cantica canticorum ſive epigrammatum heroico metro ſive elegiaco compoſitorum, ſi fieri poteſt, omnes: ſin autem, de aedificatione templi libros tres. Fortaſſis difficilis petitio, ſed nihil arbitror eſſe difficile verae charitati.

Usque ad decrepitam valeas aetatem cum omnibus, qui Tecum Domino Deo deſerviunt.

Nomina quoque fratrum et amicorum noſtrorum de hac luce migrantium Tuae Charitati commendantes, quae ſunt . . . .

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXII.

EPISTOLA CXXXIV.

DOMINO BEATISSIMO ET SPECIALI AMORE VENERANDO LULLO(a) EPISCOPO, EGO CYNEVULF REX OCCIDENTALIUM SAXONUM UNA CUM EPISCOPIS MEIS, NEC NON CUM CATERVA SATRAPARUM, ÆTERNAM SOSPITATIS IN DOMINO SALUTEM.

Tibi teſtificamur, quod juxta modum noſtrae poſſibilitatis, quicquid Tua Sanctitas deſideraverit ſive juſſerit, libenter agere parati ſumus, ut cum reverendiſſimo et ſanctiſſimo viro Dei praedeceſſore Tuo Bonifacio pepigimus, ſive in orationibus Deo devotis, ſeu in aliis quibuslibet rebus, in quibus humana fragilitas, Deo diſponente, mutuis alterutrum ſolatiis egere comprobatur: Te pariter obſecrantes, ut pro noſtra parvitate, proque pace congregationis noſtrae, Domino ſupplicare cum eis, qui Tecum invocant nomen Domini Jeſu, memineris. Iſtarum vero litterarum portitorem a Vobis ante deſtinatum Veſtrae Almitati committimus, quia fideliter Vobis obedire in omnibus curavit.

Omnipotens Deus, qui diſperſa congregat, et congregata cuſtodit, ipſe Vos ſua gratia protegat, et Veſtri laboris fructum in aeterna patria nos videre concedat.

EPI-

(a) *Lullus* S. Bonifacii in ſede *Magontina* ſucceſſor ad ſuperos abiit an. DCCLXXXVII.

Digitized by Google

EPISTOLA CXXXV.

EDIT. SERAR. LXXV.

LEO(a) EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI, REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO RICULFO EPICOPO (b).

Cum ad limina beatorum principum apoſtolorum *Bernharius* venerabilis epiſcopus una cum *Adalhardo* religioſo abbate, miſſi filii noſtri Domini *Caroli* ſereniſſimi imperatoris conjunxiſſent (*c*), et omnia proſpera ac ſalubria de praedicto filio noſtro, ſeu de ejus ſublimiſſima prole, vel omnibus (*d*) fidelibus ſuis nobis nuntiaſſent, immenſas omnipotenti Deo gratiarum actiones retulimus. Interea obtulit nobis praelatus *Bernharius* epiſcopus Sanctitatis Veſtrae pulcherrimum munus et litteras, quas vero litteras relegentes, gratias Reverendae Almitati Veſtrae retulimus, quia noſtri eſſe memores in Veſtris Deo acceptis orationibus non praetermittitis. De tantis autem muneribus, quibus nos aſſidue, pro amore beati *Petri* apoſtoli ditatis, credimus in omnipotentem Deum, quia dignam retributionem hic et in futuro ab ipſo clavigero regni coeleſtis percipietis. De reliquiis vero ſancti *Caeſarii*, ſicut petiiſtis, per eundem *Bernharium* venerabilem epiſcopum Sanctitati Veſtrae direximus.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, *Reverendiſſimo et Sanctiſſimo Riculfo epiſcopo.*

(*a*) *Leo.*] Tertius nimirum tempore *Caroli magni*, de quo hic.

(*b*) *Riculpho.*] *Magontinorum* archiepiſcopo.

(*c*) *Conjunxiſſent.*] Illo ſaeculo uſitata erant in itineribus duo haec verba *conjungere* et *abſolvere*. Illud erat pervenire, appellere: hoc dimittere ſeu abeundi poteſtatem facere. Germanice *Einen abfertigen.* Et ſic Ep. CXXVII. CXXVIII. CXL. in ANNALIBUS FRANCORUM. Anno DCCXCVII. *legatum rex magnifice ſuſcipiens, poſt paucos dies abſolvit, et abire permiſit.* Et anno DCCCLXV. *legatus pontificis a rege abſolutus.* REGINO: *Imperator exercitum abſolvit, et ad propria redire permiſit.* Anno DCCCLXXIV. *Bohemorum nuntia rex audivit, et abſolvit.* ANASTASIUS in *Stephano quarto*, et alii ſimiliter.

(*d*) *Vel omnibus.*] Saepe numero uſurpabantur eodem ſaeculo *vel*, *ſive*, *ſeu*, pro *et*. Exempla ſunt l. 1. et 2. *vitae* S. BONIFACII complura, et hic Epiſtola etiam CXXIII. D. GREG. l. IV. Ep. XCV. l. 7. Ep. V. in *hiſtoria* BEDAE l. 1. c. 18. titulo, et alibi. Et ſic *R. David Kimhi* docet etiam accipi hebraicum *o* id eſt, *vel. Prov.* 30. 31. ubi ab noſtro interprete vertitur et aries. Et e contrario *ſed* pro *vel* eſt in *Cod.* l. 9. tit. 13. *De raptu virginum ſeu viduarum*, vel ex legis fine intelligitur. Vide VELLERUM *rerum Boicarum* lib. 5. p. 271.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. CXIII.

EPISTOLA CXXXVI.

DOMINO, ET PATRI RICULFO(a) ARCHIEPISCOPO, QUEM GRATIA ÆTERNI REGIS PERPETUALITER AD SALUTEM MULTORUM, ET ECCLESIÆ CATHOLICÆ DEFENSIONEM CONSERVARE DIGNETUR, AMALARDUS ET VUIDO, OMNISQUE CONGREGATIO SANCTI PETRI EX MONASTERIO HORBACH, IN DOMINO DEO SALVATORE NOSTRO SALUTEM PRÆSUMPSIMUS MITTERE.

De caetero notum ſit Pietati Veſtrae, quia in quantum Deus nos exaudire dignatur, oratores Veſtri inceſſanter ſumus, et attentius eſſe cupimus. Comperiat ſiquidem . . . . Magnitudinis Veſtrae, quia miſimus presbyterum noſtrum, *Macharium* nomine, ad noſtras eccleſias, quae in Veſtra parochia ſitae eſſe videntur, ut ibidem, ſolito more, officium perageret. Sed dictum nobis ab eodem presbytero fuit, quod Auctoritatis Veſtrae magnitudo juberet non ibidem eum eſſe officium divinum celebraturum, quia neſcimus ſi aliqua ſuggeſtio auribus Pietatis Veſtrae a *Bernario* epiſcopo perveniſſet, quia idem Dominus *Bernarius* epiſcopus miſit ei unum caballum paſcere de noſtro ſtipendio, unde nos vivere debemus: neſcimus ſi pro hac cauſa factum hoc ſit. Nunc deprecamur, ut accepta licentia idem presbyter a Vobis, liceat ei Domino Jeſu Chriſto et ſanctorum eidem in loco reliquiis officium ſolito more perſolvere, ne et domus Dei et reliquiae illius honor ſic remaneant ſine ſacerdote, lumine et officio. Nec nos non habemus illis in partibus ſacerdotem, qui illud officium ibidem peragere poſſit, niſi iſtum. Ideo deprecamur Vos, ut tale praeceptum et licentia ei a Vobis tribuatur, ne tam diu, ſicut deprecati ſumus, domus Dei et reliquiae illius honor ſic, ſicut modo, remaneant.

Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti Vos in praeſenti faciat pollere, et in aeterna beatitudine feliciter ſecum regnare.

Obtineant, obtineant, quaeſo, preces noſtrae auribus Pietatis Veſtrae, Electe Dei, quatenus et aliorum profecta merces Vobis magna reddatur a Domino Jeſu Chriſto.

EPI-

(a) *Richolſus Lulli* archipraeſulis *Magontini* ſucceſſor e vita migravit an. DCCCXIII.

EPISTOLA CXXXVII.

EDIT. SERAR. CXVI.

GREGORIUS (a) EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI REVERENDISSIMO, ET SANCTISSIMO, OTGARIO, ARCHIEPISCOPO.

Quod nos tanto amore ac benevolentia diligitis, plus hoc Veſtra Sanctitas, quam noſtra merita faciunt, quod tamen maxime muneribus directis agnovimus, pro quibus maximas Vobis gratias agimus, quia totum erga ſedis apoſtolicae praeſulem, ut condecet, curatis impendere, cujus nos viciſſitudinem, Deo volente, Sanctitati Veſtrae ſupplere ſtudemus. De corpore vero ſancto, quod nobis humiliter Veſtra quaeſivit Prudentia, quod dirigere non habuimus, quoniam cuncta ſanctorum corpora praedeceſſores noſtri nobiscum communiter detulerunt, et unumquodque eorum eccleſiis noviter dedicatis, ſumma veneratione condimus. Proinde Benevolentiam Veſtram precamur, ut nobis ſpatium inquirendi diligentius praebeatis, quatenus corpus ſanctum invenire valeamus ad Veſtram complendam petitionem. Et ſi inventum fuerit, Veſtra nobis credere dignetur induſtria, ſtatim quod petiſtis, perficiemus. Modo vero illud non miſimus, quia inquirentes nequaquam invenire valuimus.

EPI-

(a) *Gregorius.]* IV. qui anno DCCCXXVIII. pontificatum iniit. *Otgarius* vero archiepiſcopatum *Magontinum* anno DCCCXXVI. et tenuit usque ad annum DCCCXLVII.

EDIT. SERAR. CXIV.

EPISTOLA CXXXVIII.

SANCTISSIMO ET IN CHRISTI MEMBRIS DILECTISSIMO, PATRIQUE PIISSIMO OTKERO (a) ARCHIEPISCOPO, JATTO HUMILIS VERNACULUS VESTER, ET FIDELIS ORATOR, SUMMÆ BEATITUDINIS INVIOLABILEM ATQUE IMMARCESCIBILEM IN DOMINO DEO NOSTRO SALUTEM.

Omnium hujus virorum ordinis Amantiſſime, atque mihi Dulciſſime, ne deſpicias exiguam petitionem fideliſſimi oratoris Tui; ſed ſecundum immenſam benevolentiam ac ſolitam caritatem Tuam, eſto mei indigni memor, ut dum me Chriſtus vocare juſſerit, et Veſtrae intimatum fuerit mellifluae Caritati, (pro ut viſum fuerit) per Veſtros, meae parvitatis animulae hinc abeuntis, vel in hoc corpuſculo commorantis memores eſſe dignemini. Nam ſi me Deus, quod non opto, ſuperſtitem Vobis reliquerit, quantumcunque per me, ſive per familiares meos amicos laborare ſufficio, in orationibus ſtudioſe explere, pro Vobis satagam; et donec utrisque Deus vitam hanc caducam conceſſerit, Veſtram Almitatem mei indigni et peccatoris eſſe memorem rogo, quoniam ego Veſtri indefeſſe aſſidua et quotidiana prece memor ero, optime atque mitiſſime Pater. Nam ſi haec dedignatus non fueris, Domine dulciſſime, valde meam exiguitatem laetificabis. Salutat Veſtram Sanctitatem Dominus abba noſter, una cum omnibus fratribus noſtris, fideliſſimis oratoribus Veſtris multum in Domino et Veſtris ſanctis orationibus oppido ſe commendant. Mittite mihi de pergameno bono ad unum lectionarium perſcribendum, et ad unum *Miſſalem Gregorianum*, quem ſi, per Veſtrum adjutorium, perfecero, dum vixero ſemper Veſtri memor ero. Litterae Veſtrae Dignationis mihi per horum perlatorem veniant; ut norim, ſi adhuc Veſtra Almitas antiqui contubernii memor eſſe dignetur; jubeoque fidenter more ſolito, ut ſupradictae membranae per praeſentem fratrem noſtrum mihi veniant.

Incolumem Sanctitatis Veſtrae coronam ad profectum ſuae ſanctae eccleſiae Chriſtus Deus noſter ſemper et ubique conſervare dignetur, Sanctiſſime atque Amantiſſime Pater. Amen.

EPI-

(a) *Otkero.*] Fuit archiepiſcopus *Magont.* alias *Otgerus* et *Otgarius*, de quo Ep. CXVI. et CXVII. *ord. Serar.*

EPISTOLA CXXXIX.

EDIT. SERAR. CXVII.

Epiſtola reclamatoria ob epiſcopum impetrandum Otgerum (a).

DOMINO, IN DOMINO DOMINORUM OPTIMO, VICTORIQUE MAXIMO HLUDOICO(b) IMPERATORI GLORIOSISSIMO VIRTUS, VITA, VICTORIA, SALUSQUE CONTINUA LONGÆVIS TEMPORIBUS PER OMNIPOTENTEM DOMINUM HÆC OMNIA VOBIS STABILITA.

Litteras quidem humillimas ſummae Magnitudini Veſtrae adpraeſentare ſuppliciter conamur, et probatiſſimam Clementiam Veſtram appellamus, totus clerus, omnisque plebs ſub Chariſſima Dominatione Veſtra degens in parochia *Mogontienſis* eccleſiae: non haec faciens per audaciam neque per praeſumptionem, ſed propter nimiam neceſſitatem; quae quotidie in ipſa parochia graſſatur, abſente diu et procul verſante ſuo paſtore. O Domine piiſſime, nonne Veſtra Clariſſima Poteſtas, Sanctiſſimaque Voluntas in hoc ſe ſtudio ſemper exercuit, ut Chriſti nomen clarificetur, colatur, atque ametur, et ejus Divina poteſtas per Fortitudinis Veſtrae conſtantiam multis terrarum locis innoteſcat? Unde et probatiſſima Solicitudò Veſtra laborare non ceſſat, ut eccleſia Chriſti Domini noſtri cuſtodiatur, adunetur, regatur, tueatur et a perfidorum doctrinis intrinſecus purgetur; et ad hoc ſtudium cum magna devotione ſatis prompti exiſtitis ob impetranda praemia patriae coeleſtis et aeternae beatitudinis. Idcirco Domine quoniam talia circa Dei eccleſias agitis, nolite oblivisci eccleſiarum, plebisque in parochia noſtra conſiſtentium, ne diutius ſomno torpeſcant paſtore carentes. Quapropter, Clementiſſime Domine, precamur omnes, precamur ſinguli quaſi corporaliter dulciſſimis pedibus Veſtris provoluti, ut paſtorem quem jam pridem Veſtra largiſſima concedente gratia ſuſcepimus, eundem iterum pro eleemoſyna Veſtra ſuſcepturi gaudeamus, ut in ipſa ſede, ſuper qua

T t eum

(a) Poſt *Richolſum* cathedram archiepiſcopalem conſcendit *Haiſtulphus*, dein *Otgarius* ab an. DCCCXXVI. – DCCCXLVII.

(b) *Hludoico.*] *Caroli M.* filio. Hic autem libellus *Magontinorum* ſupplex non eo inſtituitur, ut *Otgerus* archiepiſcopus *Magontinus* fiat; ſed ut ei, cum archiepiſcopus jam eſſet, ſua in ſede manere, ſuoque paſtorali fungi liceat munere, cum imperatoriis bellicisque cauſis ab eo aequo plus avocaretur.

Digitized by Google

eum prudentiſſima ſapientia Veſtra conſedere fecit, Domino Chriſto, et ſanctis ejus, Vobisque valeat deſervire, quatenus Veſtra miſerante Miſericordia eccleſia ſancti *Martini* ſanctique *Albani* (c) martyris Chriſti ab eo viduata non fiat, in quorum honore atque amore, ſicut optime novit cautiſſima ſapientia Veſtra, prius eum ibi diſpoſuiſtis officio fungi ſacerdotis. Scimus enim eum Vobis eſſe in omnibus fidelem, benevolum, humiliter ſubjectum, riteque benignum, et in eo maxime, libenterque laboraturum, quo valeat bene piiſſima Excellentia Veſtra in hoc tempore illaeſa exiſtere, et in aeterna beatitudine cum ſanctis omnibus triumphata in coelo gaudere. Sed quid digne noſtra ex parte poſſumus obtendere contra ſagaciſſimam Sapientiam Veſtram, dum nullus tam doctus, tamque idoneus prudentia ſit, quem Veſtra non praecellat Induſtria? Felix populus, felixque omnis clerus, qui tali principe regitur, talique defenſore gubernatur, protegitur. Hoc faciat Deus, et hoc addat, quatenus non ſolum magnitudo poteſtatis Veſtrae principem Vos eſſe oſtendat, ſed etiam inſtantia gubernandi domos Dei in laudem ſancti nominis ejus protectorem et glorioſum triumphatorem longe lateque perficiat. His ita, Domine, utcunque ſuppliciter praedictis, recordari devotiſſimam Clementiam Veſtram optamus de paſtore noſtro exiguo Veſtro famulo *Otgero*, intercedentibus his ſanctis ſuperius nominatis, ut ſicut coepiſtis, ita perficiatis, quatenus in ſua ſede, Veſtra concedente gratia, Deo et ſanctis ejus ſerviat, Veſtramque orationem cum nobis omnibus die noctuque exerceat. Amen.

EPI-

(c) *S. Martini*, *S. Albani.*] Vide *Magontinorum* patronos, in quorum honorem eccleſia metropolitana, et alia extra urbem conſecrata apud Serar. *Rer. Mag.* L. I. c. 31.

EPISTOLA CXL.

EDIT. SERAR. LXXXI.

DOMINO GLORIOSISSIMO ATQUE PRÆCELLENTISSIMO CEORLO* REGI FRANCORUM EANVULF HUMILIS ABBAS OPTABILEM SOSPITATEM.

* Alias *Carolo.*

Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus quibus praelati fuerint, dona ſuae pietatis impendat. Quod in *Francorum* gente factum cognovimus, cui Veſtra Gloria idcirco eſt praepoſita, ut per bona, quae Vobis conceſſa ſunt, etiam ſubjectae Vobis genti ſuperna beneficia praeſtarentur. Et ideo, Glorioſe Rex, eam quam accepiſti divinitus gratiam, ſolicita mente cuſtodi : chriſtianam fidem in populis Tibi ſubditis extendere feſtina; zelum rectitudinis Tuae in eorum converſione multiplica : idolorum cultus inſequere : fanorum aedificia everte : ſubditorum mores et magna vitae munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, et boni operis exemplo monſtrando aedifica, ut illum retributorum invenias in coelo, cujus nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipſe enim Veſtrae quoque Gloriae nomen etiam poſteris glorioſius reddet, cujus Vos honorem quaeritis et ſervatis in gentibus. Praeterea ſcire Veſtram gloriam volumus, quia nos obnixe et indeſinenter deprecaturi ſupernam pietatem pro incolumitate Tua, et gentis Tuae, propterea Sublimitatem Tuam humiliter deprecantes, ut noſtri memor eſſe, noſque loco amicorum ſuſcipere digneris, ut qui Te in orationibus crebris Domino commendare ſatagimus, ipſi Te protectorem habere valeamus et patronum. Omnipotens itaque Deus in Vobis gratiam ſuam, quam coepit, perficiat, atque vitam Veſtram et hic per multorum annorum curricula extendat, et poſt longa tempora in coeleſtis Vos patriae congregatione recipiat.

Incolumem Excellentiam Veſtram gratia ſuperna cuſtodiat, Domine Dilectiſſime. Scripta Indict. XI. VIII. Calend. Junias . . . . . per epiſtola . . . . . ad regem.

EDIT. SERAR. CVII.

EPISTOLA CXLI.

Reclamatoria epiſtola.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, HLODOWIGUS (a) MAGNUS IMPERATOR.

Dominationi Veſtrae Domine mi, quod loqui non audeo, ſed pro magna neceſſitate mea peto Sanctitatem Veſtram, ego *Attotam* indignus presbyter, et de nativitate mea ſervus Veſter ſum, modo peto Sanctitatem Veſtram, ut dignetur conſolationem Veſtram in me peccatorem impendere, quia non habeo refugium ullum niſi ad Vos, et ubi tota gens refugium habet. *Frotuuinus* clericus habet eccleſiam unam in comitatu *Erkengario* (b). Deinde hortavit (c) me *Fortuuinus* cantare in illa eccleſia, et ſuper omnia, habere debuiſſem medietatem de illa decima. In eo modo ſic ſervivi ad illam eccleſiam, annum et dimidium, quo nihil inde accepi. Unde nos conventionem habuimus. Poſtea rogavi illum partem meam de illa decima, et ille exarſit nimio furore in animo ſuo ſuper me, et venit per noctem ſuper me cum parentibus ſuis *Albrico* et *Kebahardo* et *Vuolframmo* ſic flagellaverunt me usque dum vix animam dimiſerunt in corpore meo. Ego miſer miſerrimus petivi Dei miſericordiam, et ſanctum remedium, et reclamavi per Nomen Veſtrum, et illi dixerunt: Nec ſancti, nec homo ullus me liberare debuiſſet de manibus eorum. Poſtea traxerunt me ad altare ſancti *Remedi* (d) et fecerunt me jurare ſtabilitatem ad illam eccleſiam, et aliud ſacramentum fecerunt me jurare, ut non debuiſſem e diebus meis reclamare me ad Veſtram Pietatem, nec ad miſſum Veſtrum, ut mihi feciſſent juſtitiam. Tunc petivi juſtitiam meam ad illos, ſed minime inveni, modo timeo inconſecrationem meam: timeo, quod illi non timuerunt. Propter hoc deprecor Sanctitatem Veſtram, ut ad juſtitiam meam valeam pervenire, quod non poſſum invenire nec juſtitiam nec miſericordiam apud illos, niſi per miſericordiam Veſtram, et pro redemptione animae patris Veſtri, cui ſervus antea fui.

EPI-

(a) *Hlodowigus.*] Alias *Ludovicus Caroli M.* filius imperator, ut Ep. CXVII. de cujus nominis ſcriptione notatum aliquid in Ep. I. Hincmari, et in lib. *de nominib. German.*

(b) *Erkengario.*] Poſſet legi *Erkengano.*

(c) *Hortavit.*] Ortavit. Unde videtur eſſe *artavit* aut *oravit.* Aut ut ſupra *conſolo* et ſimilia.

(d) *S. Remedi.*] Dicitur S. *Remedius* epiſcopus apud Usuardum, et in Rom. Martyrol. d. 3. fol. 2.

EPISTOLA CXLII.

EDIT. SERAR. CXV.

Reclamatoria. (*a*)

Piiſſimis auribus Veſtris, clementiſſime ac glorioſe imperator, non praeſumptionis audacia, ſed pro magna neceſſitate mea, ſuggerere conabor, qualiter a me peccatore et mea ſorore, paterna haereditas noſtra erat primo elongata, et adhuc etiam abſtracta. Et ideo, piiſſime imperator et omnium indigentium miſericordiſſime ſuffragator, multum indigemus Patrocinio Veſtro, quatenus per miſericordiam, ac Eleemoſynam Veſtram, ad ipſam haereditatem pervenire valeam, eo quod ullo modo aliter nobis ea reſtitui non valet, niſi per Veſtram devotiſſimam, ſemperque benevolam juſte faciendi clementiam. His ita, Domine mi, utcunque praedictis audire dignetur Excellentia Veſtra reclamationem miſeriae noſtrae. Fuit namque nobis, Sereniſſime Imperator, pater nomine *Richart*, et patruelis nomine *Richolf*, ambo *Saxones*, et haereditas eorum in ipſa extiterat *Saxonia*. Dum autem in ſervitio patris Veſtri, felicis memoriae Domini *Caroli* imperatoris extiterunt, propinqui eorum atque pagenſes (*b*), cauſa chriſtianitatis, furore ſe ſuper eos turbantes, omnia, quae in domibus propriae elaborationis habuerunt, cuncta raptim diripuerunt, eo quod in fide chriſtianitatis velle eos perſiſtere ſenſerunt, et eam negare ullo modo noluerunt. Poſtea vero contigit, ut Dominus imperator patruelem meum *Richolf* miſerit in miſſaticum (*c*) ſuper *Elbam* cum his inferius ſcriptis, id eſt . . . *com. goteſſedo*, *com.* . . . *com. et* . . . qui omnes una ibidem fuerunt occiſi, propter Chriſtianitatis ſtabilimentum. Quo audito perrexit pater

 meus

(*a*) *Reclamatoria.*] Apud *Ludovicum Caroli M.* filium, de quo Ep. CVII. Nam in epiſtola dicitur, in ſervitio patris veſtri.

(*b*) *Pagenſes.*] Qui ejusdem pagi. Pagus autem, non unum tantummodo ſignificat viculum, ſed plurium etiam interdum viculorum multitudinem, quae uno aliquo aut imperio aut lege, ac jure vincitur et continetur. Satrapiam hodie aut praefecturam adpellant.

(*c*) *In miſſaticum.*] In legationem, ut eſſent miſſi ſeu legati. Ideoque paulo poſt dicitur: qui praefatos miſſos interfecerunt. Hic tamen pro vico accipi poteſt, quia infra dicitur pagus *Marſcheim.*

Digitized by Google

meus *Richart* nuntiare hoc Domino imperatori *Carolo*, et dum in illa via fuit, apprehenſa eſt ipſa mater mea ab eisdem viris; qui illos praefatos miſſos antea interſecerunt, et inter manus fidejuſſorum commendatam reliquerunt, caeteraque omnia, quae ibidem in ſumptibus vel aliis quibuslibet rebus reperta ſunt, ſecum per rapinam diviſerunt. Quod cum compertum fuit patri meo, transivit latenter, et eam quaſi furtim arripuit, fugitque cum ea in pagum, qui vocatur *Marſheim* in maternam haereditatem ſuam, et ſic manſit ibi, donec, ex juſſione Domini imperatoris, *Saxones* facta transmigratione de *Saxonia* per partes educti ſunt (*d*); et tunc etiam temporis cum eisdem pater meus et mater educti fuerunt. Quibus vero eductis et in ipſa transmigratione per quanta qualibet ſpatia commorantibus a propria abalienati terra, de hac luce pater meus interveniente extremo die ſubſtractus eſt, et remanſit ſola mater mea, et ego, ſororque mea, et adhuc Deo miſerante, nos tres ſuperſtites exiſtimus; non tamen pervenimus ad paternam haereditatem noſtram. Ideoque piiſſime imperator, qui omnibus pauperibus, etiam cunctis indigentibus ſtabile refugium pro Dei amore miſericorditer impendere non ceſſatis, nobis quoque paterna haereditate deſpoliatis pro Veſtra eleemoſyna auxiliari ſub hac reclamatione noſtra utcunque faciatis, et per fideles Veſtros idipſum inveſtigare dignemini, utrum juſte ad nos pertinere debeat an non, ſi tamen apud Veſtram Sanctiſſimam decretum fuerit Excellentiam. Multi enim teſtes de ipſis pagis ſuper hac ipſa re adhiberi poſſunt, qui hanc rem bene ſciunt, et eam detegere veraciter valebunt, o Clementiſſime ac Sereniſſime Imperator.

EPI-

(*d*) *Educti ſunt.*] Ex vita *Caroli Magni* apud Eginhardum haec *Saxonum* in alienas regiones ac ſedes transportatio perſpicua eſt.

EPISTOLAE VARIAE
NULLA CERTA ÆVI NOTA INSIGNITÆ.
A N. CXLIII —— CLXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

EPISTOLA CXLIII.

EDIT. SERAR. LXVIII.

DOMINO REVERENDISSIMO, OMNIQUE VIRTUTUM CONAMINE VENERANDO, ET POST DEUM PECULIARI PATRONO SUPPLEX ALMITATIS VESTRÆ VERNACULUS IN DOMINO SALUTEM.

Fateor, o Beatiſſime Antiſtes, me dudum decreviſſe, ſi rerum ratio ac temporis volitans viciſſitudo pateretur, vicinam Natalis Domini ſolennitatem ibidem in conſortio fratrum tripudians celebrare, et poſtmodum, vita comite, Veſtrae Caritatis affabili praeſentia frui. Sed quia diverſis impedimentorum obſtaculis refraenati, quemadmodum lator praeſentium viva voce plenius promulgabit, illud perficere nequivimus, idcirco difficultatis veniam precor impendite: neque enim parva temporum intervalla in hoc ſtudio protelanda ſunt ei duntaxat, qui ſolerti ſagacitate legendi ſuccenſus, legum *Romanorum* jura medullitus rimabitur, et cuncta jurisconſultorum decreta ex intimis praecordiis ſcrutabitur, et (quod his multo arctius et perplexius eſt) centena ſcilicet metrorum genera pedeſtri regula discerneret et admiſta cantilenae modulamina recto ſyllabarum tramite luſtrare, cujus rei ſtudioſis lectoribus tanto inextricabilior obſcuritas praetenditur, quanto rarior doctorum numeroſitas reperitur. Sed de his diutius ratiocinari ſtricta epiſtolaris anguſtia minime ſinit, quomodo videlicet ipſius metricae artis clandeſtina inſtrumenta litteris, logis, pedibus poëticis, figuris, verſibus, tonis, temporibus conglomerentur; pathetica quoque ſeptenae diviſionis diſciplina acephalos, lagaros, poecilos cum caeteris varietur, qui verſus monoſemi, pentaſemi, quidecaſemi videantur, et qualiter catalectici vel brachycathalectici ſeu hypercatalectici verſus cognoſcantur. Haec, ut reor, et his ſimilia brevi temporis intercapedine momentaneoque ictu apprehendi nequaquam valebunt. De ratione vero calculationis quid commemorandum? Cum tanta ſupputationis imminens disputatio colla mentis compreſſerit, ut omnem praeteritum lectionis laborem parvi penderem, cujus me pridem ſecreta cubicula noſſe credideram, et ut ſententiam beati *Hieronymi* depromam, qui mihi videbar ſciolus, rurſus coepi eſſe diſcipulus. Porro de zodaico XII. ſignorum circulo,

Digitized by Google

quae vertigine coeli volvuntur, ideo tacendum arbitror, ne res opaca et profunda, ſi vili explanationis textu promulgata fuerit, infametur et vileſcat, praeſertim cum aſtrologiae artis peritia, et difficilima horoſcopi computatio elucubrata doctoris indagatione egeat. Haec idcirco Cariſſime Pater, curſim pededentim perſtrinximus non garrulo verboſitatis ſtrepitu illecti, ſed ut ſcias, tanta rerum arcana examuſſim non poſſe intelligi, niſi frequens et prolixa meditatio fuerit adhibita. Salutate in Chriſto omnem ſodalium meorum catervam a minimo usque ad maximum, quos obſecro et adjuro per clementiam Chriſti, ut pro me peccatorum pondere et criminum ſarcina oppreſſo preces Domino fundant (a).

EPI-

(a) Poëtica et aliquantum aſtronomica Epiſtola. Videatur Beda *de re metrica*, S. Aldhelmus prologo 2. *Poëticorum* p. 32. 33. ſeq.

Digitized by Google

EPISTOLA CXLIV.

EDIT. SERAR. CVIII.

Precatorium memorandi fratrum defunctorum.

SANCTIS ET VENERABILIBUS FRATRIBUS ILL. PRÆPOSITO, OMNIBUSQUE SIBI IN CHRISTO SUBJECTIS FRATRIBUS EX MONASTERIO ILL. IN CHRISTO SALUTEM.

Direximus itaque fratrum noſtrorum nuper defunctorum nomina, ut eorum in Veſtris ſanctis orationibus ſolito more memoriam habeatis, et ad caetera deinceps monaſteria eadem nomina ſcripta dirigatis, ſicut et nos facimus, quoties de Vobis, ſive de caeteris monaſteriis, defunctorum fratrum nomina veniunt. Hoc eſt, et reliqua (*a*).

(*a*) Formula mittendi antiquitus defunctorum fratrum nomina, ut pro iis preces miſſaeque fierent, ſed diſerte ſingulorum adponebantur nomina. Vid. Ep. CXXXIII.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. LXXIII.

EPISTOLA CXLV.

(a)

Interdum enim, et juxta meritum plebium, eliguntur perſonae electorum, unde noverunt populi meriti ſui regimen praeverſi ſuſcepiſſe pontifices. Quod autem is, qui poſt baptismum aliquo mortali peccato corruptus ad ſacerdotium non promoveatur (*b*), lex ipsa teſtatur. *Moyſes* enim in lege praecepit ſacerdotibus, ne aliquod pecus vitiatum offerant ad aram Dei, quod ipſum poſtea ſpernentibus ſacerdotibus *Iſrael* per *Malachiam* improperavit Deus dicens: *Vos eſtis ſacerdotes, qui polluiſtis nomen meum, et dixiſtis, in quo polluimus eum? Offerentes ſuper altare meum panem pollutum, et offerebatis coecum et languidum.* Unde et in *Numeris* vitula rufa, cujus cinis expiatio populi eſt, non aliter jubetur offerri ad altare Domini, niſi quae terrena opera non fecerit, jugumque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata: ſed quid plura ſubjiciamus? Si enim is, qui tam in epiſcopatu, vel in presbyterio poſitus mortale peccatum aliquod admiſerit, non debet offerre panes Domino, quanto magis ante unusquisque ſciens, quod *potentes potenter tormenta patientur* retrahat ſe ab hoc non tam honore, quam onere et aliorum locum, qui digni ſunt non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis atque inſtituendis ad virtutem populis praeeſt, neceſſe eſt, ut in omnibus ſanctus ſit, et in nullo reprehenſibilis habeatur. Qui enim aliquem de peccato arguit, ipſe a peccato debet eſſe alienus.

ORATIO PRO SEMETIPSO.

Domine Jeſu Chriſte, propitius eſto mihi peccatori, quia Tu es immortalis et ſine peccato ſolus: Domine Deus noſter Tu es benedictus, qui benedicis omnia: Tu es ſanctus, qui ſanctificas: Domine Deus noſter indulge mihi ſamulo tuo, quia peccator ſum, et indignus, quia prae-

(*a*) Deeſt hujus epiſtolae titulus et initium.

(*b*) Si in peccato haereat aut ſi crimen illius, quod ſcandalo ſit, poenitentia non fuerit expiatum, aut expiatum quidem, ſed non ſolemni.

Digitized by Google

praeſumpſerim ad ſanctum altare Tuum invocare, quia peccavi coram Te et coram angelis Tuis: ſed tribue nobis indulgentiam delictorum, et confirma ſanctam eccleſiam Tuam in fide recta, et doce nos facere voluntatem Tuam omnibus diebus vitae noſtrae. Per Dominum.

SECRETA.

Suſcipe, Clementiſſime Pater, hoſtiam placationis et laudis benignus, quas Tibi offero indignus famulus Tuus pro famulis et famulabus Tuis, quia Tu ſcis figmentum meum, Tu ſcis omnia, quae egi in conſpectu Tuo, et in conſpectu ſanctorum tuorum, qui non vis mortem peccatoris, ſed ut convertatur et vivat, et reſpice in me, et miſerere mei, quia Tu es clemens et miſericors Deus, qui vivis et regnas in ſaecula ſaeculorum. Amen.

Domine! concede mihi pacem, et ſanitatem, fidem et caſtitatem, victum et veſtitum, et Tu Domine de limo terrae feciſti me oſſa et nervos: firmaſti me Spiritu Sancto: tradidiſti me. Tuus ſum Domine cuſtodi me. Domine Jeſu Chriſte fili Dei vivi, qui me creaſti, ex toto corde meo, ex tota anima mea, et ex tota fortitudine mea, Te adorare praeſumo. Poſt baptiſmum ſanctum quaecunque feci contra voluntatem Tuam verbo, et cogitatione, et operatione, indulge peccata mea: et qui in me peccarunt, ante conſpectum Dei, et omnes virtutes angelorum his demitto. Domine Deus omnipotens, confiteor Tibi peccata mea, quae feci et geſſi, praeſta mihi veram poenitentiam. Domine excelſe peccavi Domine in ſomno et pigritia. Peccavi Domine miſer, et ſacramenta heu miſer mea voluntate pollui. Heu miſer tanta ſunt in me peccata, Deus miſerere, qui nullum vis perire: praeſta mihi veram poenitentiam, et dignare me exaudire.

EDIT. SERAR. LXXII.

EPISTOLA CXLVI.

DOMINO SANCTO MERITISQUE BEATO FRATRI MASONI (a) EPISCOPO ISIDORUS EPISCOPUS.

Veniente ad nos famulo Veſtro viro religioſo *Nicitio*, litteras Honorificentiae Veſtrae nobis detulit, in quibus agnitio Salutis Veſtrae patuit, maximeque per eundem portitorem, cujus lingua epiſtola vivens erat. Unde pro ſalute Veſtra gratiarum actionibus Domino noſtro repenſis, in quantum valuit mediocritas noſtra, vicem inquiſitionis ſtuduimus reddere, poſcentes meritorum Veſtrorum ſuffragiis Divinis nos commendari conſpectibus. Verum quod ſequenter in epiſtola venerabilis Fraternitas Tua innotuit (*b*), nulla eſt in hujusmodi ſententiis decretorum diverſitas intelligenda, quod alibi legitur, in lapſu corporali reſtaurandum honoris gradum poſt poenitentiam, alibi poſt hujusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum. Haec enim diverſitas hoc modo diſtinguitur. Illos enim ad priſtinos officii gradus redire canon praecipit, quorum poenitentiam praeceſſerit ſatisfactio, vel digna peccatorum confeſſio. At contra hi, qui neque a vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod committunt, etiam vindicare quadam ſuperſtitioſa temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita eſt utraque dirimenda ſententia, ut neceſſe ſit illos reſtaurare in loco honoris, qui, per poenitentiam, reconciliationem meruerunt Divinae pietatis. Hi enim non immerito conſequuntur

(a) *Maſoni.*] Haec epiſtola in editis B. Isidori *epiſtolis* eſt, ibique legitur *Maſonus*, vocatus iſte *Maſo*, et magna ejus pars citatur apud Gratianum diſt. 50. c. *Domino ſancto*, ubi citatur concilium *Ancyranum* c. 19.

(b) *Innotuit.*] Saepiſſime ut in Ep. CXVIII. Ep. II. Ep. LII. etc. et apud alios horum poſteriorumque temporum ſcriptores, *innoteſcere* ſumitur active, pro *notum facere.* Adparet vero ex tota epiſtola fuiſſe a *Maſone Iſidoro* propoſitam quaeſtionem de ea, quae in canonibus quibusdam videbatur, repugnantia, quoad eorum, qui per luxuriam lapſi eſſent, clericorum poenas. Vide citatam *diſt.* L. et in Ep. XXXVIII.

Digitized by Google

tur adeptae dignitatis ſtatum, qui per emendationem poenitentiae, recepiſſe noſcuntur remedium vitae. Hoc vero ne forte ambiguum ſit, Divinae magis auctoritatis ſententia confirmatur. *Ezechiel* enim propheta ſub typo praevaricatricis *Hieruſalem*, oſtendit poſt poenitentiae ſatisfactionem, priſtinum poſſe reſtaurari honorem. *Confundere*, inquit, *Juda, et porta ignominiam tuam.* Et poſt paullulum: *Et tu*, inquit, *et filiae tuae revertemini ad antiquitatem veſtram.* Quod dixit, *confundere*, oſtendit poſt confuſionis, id eſt, peccati opus, debere quemquam erubeſcere, et pro admiſſis ſceleribus verecundiam, fronte humo proſtrata, demergere pro eo, quod dignum confuſionis perpetraverit opus. Deinde praecepit, ut poſt ignominiam, id eſt, dehonorationem nominis ſive dignitatis revertatur ad antiquitatem ſuam. Ergo dum quisque poſt opera confuſionis ſuae confundetur, atque ignominiam depoſitionis ſuae lugens cum humilitate portaverit, revocari, ſecundum prophetiam, ad priorem ſtatum poterit. Item *Joannes evangeliſta Epheſi* eccleſiae inter caetera, ſimile quiddam ſcripſit dicens: *Memor eſto, unde cecidiſti, et age poenitentiam et priora tua opera fac; alioquin veniam Tibi, et movebo candelabrum tuum de loco ſuo. Angelo eccleſiae*, praepoſitum utique, id eſt, ſacerdotem oſtendit, juxta *Malachiam*, qui ait: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum eſt.* Praepoſitus ergo lapſus in vitium, per evangeliſtam monetur, ut memor ſit, unde ceciderit, et poenitentiam agat, et prima faciat opera, ut non moveatur candelabrum ejus. Nam candelabrum angeli, doctrina ſacerdotalis, vel honor poteſtatis, quam geſtat, intelligitur, juxta quod ſcribitur apud *Samuelem* in damnatione *Eli*: *Oculi ejus caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur.* Lucerna quippe Dei fuerat, quando dignitate ſacerdotali pollens juſtitiae claritate fulſerat, quam extinctam propheta aſſerit, dum, ob ſcelus filiorum, ſacerdotis poteſtatem meritorumque lumen amiſit. Candelabrum itaque ſive lucerna ſacerdotis (quae intelliguntur chariſmata honoris) tunc penitus, juxta *Johannem*, exſtinguitur, vel movetur, quando poſt caſum delicti, poenitentia admiſſa ſcelera non deflentur. Non enim dixit: *Pro eo, quod cecidiſti, commovebo candelabrum*, ſed, *niſi poenitentiam egeris, movebo candelabrum tuum.* Ergo quemquam peccantem praepoſitum, ſi poenituerit, poenitentiam delicti, utique ſequitur reparatio meriti. Et in *Proverbiis*: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui confeſſus fuerit, et reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Nam et ipſum, quod canonum cenſura, poſt ſeptem annos, remeare poenitentem in ſtatum priſtinum praecipit, non hoc electione proprii arbitrii patres, ſed potius ex ſententia Divini judicii ſanxerunt. Nam legi, quod *Maria* ſoror *Moyſi*, prophe-

Digitized by Google

phetiſſa, dum obtrectationis adverſus *Moyſen* incurriſſet delictum, ilico ſtigmate leprae perfuſa eſt. Cumque peteret *Moyſes*, ut emundaretur, praecipit eam Deus extra caſtra egredi VII. diebus, et poſt emundationem rurſus eam in caſtris admitti. *Maria* ergo ſoror *Aaron*, intelligitur caro ſacerdotis, quae cum ſuperbiae dedita ſordidiſſimis corruptionum contagiis maculatur, extra caſtra VII. diebus, id eſt, extra collegium ſanctae eccleſiae VII. annis projicitur, quibus in emundatione vitiorum completis, loci ſive priſtinae dignitatis recipit meritum. Ecce, in quantum valuimus, conciliorum antiquam planae et tam plenae auctoritatis ſententiam ſacris teſtimoniis explanavi, eum oſtendens poſſe reſtaurare proprium honorem, qui per poenitentiae ſatisfactionem, novit propria delicta: non poſſe reſtaurare, qui nec luget, quae geſſit, et lugenda ſine ullo pudore religionis Divini judicii committit. In fine autem hujus epiſtolae hoc adjiciendum putavi, ut quotiescunque in regeſtis (c) conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius concilii magis teneatur ſententia, cujus aut antiquior, aut fortior reſtat auctoritas. Amen.

EPI-

(c) *Regeſtis.*] Regula praeſcribitur. Sed in exemplaribus aliis legitur, *geſtis.* Sunt autem regeſta, BUDÆO teſte, *Commentarii Scribarum, Actuariorum, et ſimilium*, quae vulgo nunc *Regiſtra* vocantur. VOPISCUS *in Probo* uſus etiam in regeſtis ſcribarum, etc. ut et *Gregorii* epiſtolae ex regiſtro dicuntur petitae: in jure tamen *Gregoriano*, ex regeſto c. Quia 2c. q. 1. alibi.

Digitized by Google

EPISTOLA CXLVII.

EDIT. SERAR. LXXI.

NOTATIO.

Hic e caeſareo codice folium aberat, ideoque an una vel plures deſint epiſtolae, non liquet: certe hujus, quae ſequitur, deeſt principium.

Aliae uſque ad aſcellas, et uſque ad collum, et aliis ſupra caput ebulliens tormentum aſcendebat ignis et atramenti. Ibi abbatum, abbatiſſarum, comitum et omnis ſexus multitudo viſa eſt varie torqueri: et multis adhuc viventibus univerſae dignitatis et ignobilitatis loca, pro meritis peccatorum, parata, et omnes animas in puteis quandoque ſolubiles eſſe, vel in die judicii aut ante: et narrabat unam foeminam redemptam de aliquo puteo, miſſarum ſolemnitatibus, et hoc maximum bonum animabus egredientibus de corpore dixit, et omne genus humanum et totum mundum fuiſſe collectum ante conſpectum ſuum, ut diſcernere quid quisque vel boni vel mali egiſſet, nominatim in corpore vivens ea hora., et pene omnium vivorum merita narrare potuiſſet. Et poſtea terram viventium et gaudentium, plenam odoriferis floribus, et multas animas notorum et ignotorum nobis hominum, ſicut et in omnibus locis ſe vidiſſe atteſtabatur. Deinde ab ipſa terra tramitem usque ad coelum primum in ſpecie arcus coeli, inde alium ad ſecundum, a ſecundo ad tertium et albatorum conventicula vivorum et mortuorum, et ſuperius coelum ſemper pulchrius inferiori aſpexiſſe ferebat: et in ipſo monaſterio univerſis manentibus *Ingedrage* demandatum eſt ei a judice pandere delicta atque peccata omnia, caeteris hominibus, nec praeceptum, nec interdictum eſt, et caetera. Plura ſunt, quae nominatim ſingillatimque nobis indicavit, et longum eſt mihi explicare; et maxime dum reminiſci ordinaliter nullatenus valeo, niſi hoc adhuc recordor, daemones quidem in tres turmas ultra modum magnas diviſos, unam in aëre; aliam in terra, et in mari: tertiam ad poenalia loca parare tormenta vidit. Primam namque turmam ad decipiendum homines in hac communi vita contendere: ſecundam egredientes de corporali ergaſtulo animas in aëre continuo inhianterque perſequi, et ad tormenta tradere aſpexit. Et in ipſis poenalibus puteis *Cuthburgam* ſimulque *Wialan* quondam reginali poteſtate fruentes, demerſas, alteram uſque ad aſcellas, id eſt: *Cuthburg* capite tenus humeroque praeclaram, caeteris membris

maculis conſperſam: alteriusque, id eſt, *Wialan* ſupra caput flammam extendere totamque animam ſimul cremari intuebatur. Ipſos autem poenarum miniſtros in facies illarum, proprias carnales voluntates, quaſi lutum ferventem injicere, et horribilem ululatum, quem quaſi per totum mundum reſonaſſe miſerabiliter vocibus earum audiebat. Hic quoque ipſum exulem aliquando comitem, qui dicitur *Ceola Snoding*, incurvato dorſo, capite, pedibusque, uncis ad infixum: abbatem quoque Tuum in ipſo loco ſupra dicto duplici fumo, *Æthilbealdumque* quondam regalem tyrannum, ſimulque infantium numeroſam multitudinem ſub *Danielo* episcopo maxime ſine baptiſmo morientium triſtem et moerentem aſpexit formulam; uniuscujusque ſecundum ſpecialem effigiem animae priſtinis comparem membris, ſpeciebus vero diverſis: alias claritate ſolis, alias lunae, alias ſtellarum radiis proprie communiterque fulſiſſe cognovit. De ipſis autem vivis, qui ſuperſunt, adhuc contemptoribus tam profuturae revelationis, *Danielo* milite *Breguulſo* collegiisque eorum ſtupris communibus, emeritisque poenis qualia ſe vidiſſe teſtabatur, nobis ſilendum reor. In fine autem hujus viſionis, inenarrabilem ſonitum per trina illa coeleſtium luminum ſpatia, et omnes animarum multitudines in his manentium reſultantem, ſuperius tanquam vocem tubarum multarum in inferiora deſcendentem, mirabiliterque vincentem audivit: ſtatimque poſt haec recedente acroamate, angelicis ducibus, et germana ſimul monentibus, atque memoriter amorem creatoris mente fideli retinuiſſet, corpori reddita eſt. Tamen, inter carnales anguſtias, aliquandiu innumerabilem multitudinem ſpirituum immundorum lugubriter gementem vidit, quia detectas ſuas nequitias hominibus, quas exercuerunt, Divino munere eſſe cognoverant. Ad confirmationem autem hujus oſtenſionis, aegritudinis ſuae ſalutem, quae prius pene toto corpore ſimul colligato, per biennium extenſa eſt, (quod factum nunc cum miſericordia Dei late cognoſcimus) praedixit: nec hoc ſolum, ſed et conſamiliaribus ſingillatim ſpecialia caeterisque incognita, et non ipſis tantum, ſed regi, reginaeque, epiſcopisque et multis, quorum nomina longum eſt ſcripto continere, manifeſte innotuit. Jejunium quoque, pro communibus totius familiae praedictae reatibus XL. dierum ſpatium continens, ex ipſius judicis imperio, indixit, venturamque vindictam hominibus in propriis communiter corporibus pro negligentia extranearum forinſecus per creaturam monitionum Dei, caeteraque his ſimilia multa praedixit, et antea hanc miſeram vitam, dum ex ſuperiore contemplatione reverſa fuerat, vitiis ſuperbiae, invidiae, cupiditatis, detractionis, caeterisque quaſi nigerrimo peplo contectam, et ſine lumine remanſiſſe aeternae clarita-

claritatis, conſpexiſſe ſe lugens proteſtabatur. Vale in Chriſto, et mei ſine intermiſſione in orationibus fraterno amore (a).

EPISTOLA CXLVIII.

EDIT. SERAR. LXVI.

PATRI DEI FAMILIÆ, ET DIGNO NOBIS CONSACERDOTI FORTHERE (a). DANIEL SANCTÆ PLEBIS FAMULUS.

Recitatis ſupplicatoriis nobis allatis litteris de diaconatu electi fratris mei *Meruualth*, et quamvis poſterius ordinaliter conſtituto tempore eis veniſſet, qui presbyterii et diaconi ordinem fuerant adepti, non diſtulimus eum. Quanquam incognita et importuna petitio viſa, praevaluit tamen pia fratrum poſtulatio, eo quod nihil defuiſſe in eo meriti una Vobiscum conſpeximus ad ordinem diaconi promoveri. Poſtpoſita nobis diſtentione, et ſua depoſita pertinacia, etſi ſero; tandem conſentaneus effectus eſt, ad officiumque honoris ſuſceptus eſt. Ideo cum advertitis Vobis ſatis in eo factum, et voti compotes aſſecuti honorifice jam eum in levitarum numero conſtitutum habetote, eique in magiſterio perfecta devotione concurrite, ut fiduciam in Chriſto Jeſu acquirere valeatis. Longe Vos in fide catholica et felicibus ſucceſſibus florere faciat omnipotentis Dei gloria.

(b) Omiſſ. *memor eſto.* Ejusmodi commendationes in aliorum preces quam plurimae occurrunt in epiſtolis ſuperioribus.

(a) *Forthere.*] In Ep. CLV.

EDIT. SERAR. LXV.

EPISTOLA CXLIX.

SACROSANCTO ABBATI ALDHELMO MIHI INEXTRICABILIS IGNITÆ CHARITATIS NODIS, UT MERITA POSCUNT, ADSTRICTO ÆDILWALDUS (a). TUÆ PIÆ PATERNITATIS SUPPLEX ALUMNUS, PERPETUAM IN DOMINO SOSPITATIS SALUTEM.

Aeſtivi igitur temporis curſu, quo immenſis feralium paſſim congreſſionum expeditionibus haec miſerrima patria lugubriter, invidia vaſtatrice, deſanatur, tecum legendi ſtudio, converſatus demorabar. Tum mihi fiat indigno Tuae Beatitudinis ſacroſancta ſagacitas omnibus, ut reor, propemodum panegyricis tam ſaecularium litterariae verboſitatis facundia editorum, quam etiam ſpiritalium eccleſiaſtici dogmatis ſtylo elucubratorum pleniſſime voluminum ſcriptis imbuta, arcana liberalium litterarum ſtudia, opacis duntaxat myſteriorum ſecretis, ignaris quibusque mentibus obſtruſa, abrepto propere ſpiſſae ſtoliditatis velamine, patefaciens liquidiſſime propalarat. Quibus ad integrum exuberantis ingenii epulis, ambronibus (b) ſiticuloſae intelligentiae faucibus, avide abſumptis, meam adhuc pallentem hebetudinis maciem largiſſimae blandae ſponſionis epimenia affluenter refocillabat, pollicitans omni me deſideratae lectionis inſtrumento, quo potiſſimum meae mediocritatis induſtriam ſatis inhiantem agnoverat, libenter edocendo imbuere. Quapropter, mi amantiſſime purae inſtitutionis praeceptor, quatenus affectu conſequente fidem verborum haud difficulter adhibeas, operae pretium cenſemus: talibus ſacrae ſcripturae oraculis inſtimulatus: *Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, inlaqueatus es verbis oris tui.* Et jam dico, ſi nullis Te capacibus prolatae promiſſionis retinaculis perplexum involutumque reminiſceris, tamen cum memet ab ipſis tenerrimae cunabulis infantiae fovendo, amando, pedetentimque delicatioribus ſolertiae cibis recreando, ad vegetam usque pubertatem provexiſti, dignum ab omnibus ſanae intelligentiae eſſe judicatur, quatenus conſoto jam pabulo tenerioris ingenii des cibos ſolidiores quoque

(a) *Ædilwaldus.]* Idem videtur de quo in carmine ult. poſt Ep. LXIX. ſed alius ab illo, qui anno DCCCCLXXXIV. coelo receptus colitur I. *Auguſt.* in Martyr. et Sur. tom. 4.

(b) *Ambronibus.]* Ep. I. *ord. Serar.*

Digitized by Google

que profundioris ſophiae. Tamen ſi humillima ſubjectae devotionis inſtantia importune inſiſtens expetit affatim alendo epulas, impendere non deneges: meque, licet nullius momenti ducas; Veſtrae ſublimitatis adoptivam prolem ex omni paternae prudentiae diviti cenſu aliquatenus ad tempus ditare non recuſes, ne quando inviſi audacium aemulorum cunei criſpanti optatae improbrationis cachinno tripudiantes congratulentur, ſi ſobolem opulenti paternae philoſophiae cenſu exhaeredem penuriaeque feralis inſipientiae experientem comperiunt. Et non incongrue mihi ille *Roboam*, generoſa de ſtirpe famoſiſſimi tam laudabilis ſapientiae excellenti enormitate, quam etiam opimis rerum facultatibus regis *Salomonis*, infelici fuſus ortu, omnis pene paternae foelicitatis expers, lugubriter coaequari queat. Denique jam nunc impleturus vota perſolve, et inceptum largae inſtitutionis beneficium concitus comple, ſciens Te haud dubie majorem inde perpetuae remunerationis gloriam adepturum, Domino adſtipulante, quia *qui perſeveraverit usque in finem, hic ſalvus erit.* Huic autem noſtrae parvitatis epiſtolae trina cantati modulaminis carmina binis generibus digeſta ſubdidimus, quorum primum dactylico heroici poëmatis hexametro ac pedeſtri, ut autumo, regula enucleat et trutinatum et in LXX. coaequantium verſuum formulas, caſu ita obtingente, et, ut verius dicam; ſupernae diſpenſationis nutu moderante, diviſum. Tertium quoque non pedum menſura elucubratum, ſed octonis ſyllabis in uno quolibet verſu compoſitis una eademque littera comparibus linearum tramitibus aptata curſim calamo perarante caraxatum (c) Tibi, Sagaciſſime Sator, transmittens dicavi. Medium vero meo Tuoque clienti *Vuinfritho* de transmarini ſcilicet itineris peregrinatione, ſimillimis itidem verſuum et ſyllabarum lineis confectum repraeſentans porrexi. Haec idcirco Veſtrae Beatitudinis venerandis obtutuum luminibus repraeſentanda fore neceſſarium duxi, quod noſtrae parvitatis judicio dignum eſſe viſum eſt, omnem Tibi, utpote Patri, mearum litterarum editiunculam primum pandens propalarem, quatenus Veſtrae ſublimitatis probabili rationis judicio comprobata, et ad aequitatis normulam derivata, omnibus deinceps lectorum numeroſitatibus acceptabilis exſtat. Vale in Chriſto.

(c) *Caraxatum.]* Epiſt. LXVIII. LXXII. LXXIV. et in carm. 2. poſt Epiſt LXIX. Et Lipsius *Analect. ad mil.* dial. IX. *fraxare*, vigiliam circuire.

EDIT. SERAR. LXIV.

EPISTOLA CL.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI ET IN SANCTA TRINITATE DILECTISSIMO FRATRI UNICO BALDHARDO, PERENNEM IN CHRISTO SALUTEM.

Notum ſit Tibi, quod venerunt ad me verba Legationis Tuae per fidelem nuncium nomine *Aldraed*, ſimiliter et munera, quae cum intima charitate amplexi. Et nunc fateor Tibi, quod implere deſidero, auxiliante Domino omnia, quae praecepiſti mihi, ſi dignetur Voluntas Tua venire ad me, quia nullo modo fontem lachrymarum acquieſcere non poſſum, quando video et audio alios ituros ad amicos ſuos. Tunc recolo, quod a parentibus in juventute derelicta fui, et ſola hic permanſi: et tamen a Domino derelicta non fui, ſed gratias ago Deo de immenſa ejus pietate, quam ſaepe non merentibus, per miſericordiae ſuae viſcera, donare conſuevit, et ſic nos incolumes ſervavit. Et nunc, Frater mi, adjuro Te atque deprecor, ut auferas triſtitiam ab anima mea, quia valde nocet mihi. Dico enim quamvis unius diei ſpatium ſit, et iterum perrexeris, jubente Domino, in voluntate Tua, tamen recedit triſtitia ab anima mea, et dolor de corde meo. Sin autem diſplicet Tibi implere petitionem meam, tunc Deum teſtem invoco, quod in me nunquam ſit derelicta dilectio noſtra. Et nunc vere dico Tibi, quod meliora neſcio, ſi venire vis illuc, quam hic maneam. Sin autem aliud aliter Tibi melius placet, tunc indicare poſſum, quod mens mea deſiderat, ut eveniam illuc, ubi requieſcunt corpora parentum noſtrorum, et temporalem vitam ibi finire, et pervenire ubi perfecta manſio eſſe cernitur, et regio vivorum, et gaudia angelorum ſine fine laetantium. Vale in Chriſto. Munuſcula quamvis parva, tamen cum maxima charitate onerata, quae Tibi direximus per fidelem nuncium nomine *Aldraed*, id eſt vittam unam accipies.

1. Pro me quaero oramina	2. Precum: pandent praecipua.
3. Tua formoſa famina,	4. Tuae ſophiae . . . . . entiae.
4. Uti nova ac vetera	6. Uti dira diſcrimina.
5. Chriſtus aboleat crimina:	7. Cum immenſa clementia
8. Ut ſim armata angelicis	9. Vallata legionibus
10. Dextro ac laevo latere,	11. Dialique majeſtate
12. Have (*a*) care crucicola	13. Salutate a ſorore
14. Finetenus faeliciter	15. Famam ſerva ſimpliciter.

EPI-

(*a*) *Have.*] Sic et in carm. 3. poſt Epiſt. LXIX. et in S. AUGUSTINO Epiſt. XLIII. Et multa colligit exempla CUJACIUS l. 1. *obſer.* c. 15. ubi pro *Have*, ſcribitur *Habe*.

EPISTOLA CLI.

EDIT. SERAR. LXIII.

DILECTISSIMO FRATRI IN DOMINO, ET IN CARNE CHARISSIMO BALTHARDO, BERTHGYTH IN CHRISTI NOMINE SALUTEM.

Toedet * animam meam vitae meae propter amorem fraternitatis noſtrae. Ego enim ſola derelicta, et deſtituta auxilio propinquorum. *Pater* enim *meus et mater mea dereliquerunt me*, *Dominus autem ſuſcepit me.* Multae ſunt aquarum congregationes inter me et Te: tamen charitate jungamur, quia vera charitas nunquam locorum limite frangitur. Sed tamen dico, quod unquam non receſſit triſtitia ab anima mea, neque per ſomnium mente quieſco, quia *fortis eſt*, *ut mors dilectio.* Nunc ergo rogo Te, Dilectiſſime Frater mi, ut venias ad me, aut me facias venire, ut Te conſpiciam, antequam moriar, quia nunquam diſcedit Dilectio Tua ab anima mea. Salutat Te in Chriſto, Frater, ſoror Tua unica. Oro pro Te, ſicut pro me, diebus ac noctibus, horis atque momentis, ut ſanitatem ſemper habeas cum Chriſto. Vale vivens foeliciter, ut ſis ſanctus ſimpliciter, Tibi ſalus per ſaecula, tribuatur per culmina. Vivamus ſoli Domino vitam ſemper in ſaeculo. Profecto ipſum precibus peto, profuſis fletibus ſolotenus, ſaepiſſime ſubrogare auxilia, ut ſimus digni gloria, ubi reſonant carmina angelorum laetiſſima, aethralis laetitia clara Chriſti clementia celſae laudis in ſaecula. Valeamus, angelicis victrices junge millibus, paradiſi perpetuis perdurantes in gaudiis, *Elonque el.* et *Michael*, *Acaddai*, *Adonai*, *Allevatia*, *Alleluja.*

* In C. *tedet* alias *taedet.*

EPI-

EDIT. SERAR. LXI.

EPISTOLA CLII.

REVERENDISSIMO ATQUE SANCTISSIMO N. EGO MINIMUS, NOMINE LATITO, SINE FINE SALUTEM IN DOMINO.

Audio de Te, quod iter vis incipere, hortor, ut non defeceris. Eja, fac quod incepiſti. Memento *Saxonicum* (*a*) verbum : *Oſt daed lata domae foreldit ſigi ſit hagahuem ſuurltit thiana.* Sed tamen tale quid in Te haud ſcio. Non eſt hic operandum : ſed tende ubi meſſis eſt, Deo adjuvante, ſicut ſalvator dicit : *Meſſis quidem multa*, *operarii autem pauci*, et caetera. De me quid dicam minimo? Qui ſub regula alterius vivo nihil habens lucri, ſicut omnium moris eſt hic habitantium, nihil habentium, niſi quotidiana ſtipendia, ſed tamen non doleo propter nimiam paupertatem, quomodo Dominus conſolavit nos dicens : *Beati pauperes ſpiritu*, *quoniam ipſorum regnum coelorum.*

EPI-

(*a*) *Saxonicum.*] Veteris linguae *Saxonicae* peritiores iſtud explicabunt.

Digitized by Google

EPISTOLA CLIII.

EDIT. SERAR. LX.

REVERENDISSIMO FRATRI ATQUE CHARISSIMO IN CHRISTO N. SINE FINE SALUTEM.

Deprecor Te ergo, ut mihi minimo digneris ſolatium praebere, atque neceſſitatibus meis piiſſima mente ſubvenire libellis, de quibus mentio facta fuerat : id eſt, quod neceſſe habeo.

EPISTOLA CLIV.

EDIT. SERAR. LIX.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ego huic fratri, nomine N. libentiſſime concedo, ut ad monaſterium venerandi abbatis, in quo primitus praedictus frater Deo debitam ſervitutem devovit, cum pace congregationis noſtrae, revertatur, ibique Chriſto fideliter ſervire nitatur.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. LVIII.

EPISTOLA CLV.

REVERENDISSIMO ATQUE SANCTISSIMO COEPISCOPO FORTHEREO(a), BERHTWALDUS, FAMULORUM DEI FAMULUS, SALUTEM IN DOMINO.

Quomodo petitio mea, qua precatus ſum coram Te, venerabilem abbatem *Beoruualdum* de concedenda unius captivae puellae, quae propinquos apud nos habere monſtratur, redemptione, in irritum, contra, quod credidi, ceſſit et denuo eorundem precibus inquietos utiliſſimum duxi, ad Te per ejusdem puellae germanum, vocabulo *Eppa*, has litteras deſtinare : per quas obſecro, ut ipſe omnino obtineas a praedicto abbate, quatenus pro eadem puella trecentos accipiat ſolidos de manu praeſentium geruli, et ei tradat illam hucusque perducendam, quo poſſit reliquum vitae ſuae ſpatium cum conſanguineis ſuis, non in ſervitutis triſtitia, ſed in libertatis transigere laetitia. Quam rem dum ad effectum Tua perduxerit benevolentia, et a Deo mercedem, et a me gratiarum actiones habebis. Frater quoque noſter *Beoruualdus* nihil, ut aeſtimo; de eo, quod in ea juſte poſſedit, amittit. Quod ante debui facere, obſecro, ut cum Tui memoriam in crebris orationibus feceris, mei nihilominus meminiſſe digneris. Incolumem Reverentiam Tuam aevo prolixiore Jeſus Chriſtus Dominus noſter cuſtodiat.

EPI-

(a) *Forthereo.*] Supra Ep. CXLVIII.

EPISTOLA CLVI.

EDIT. SERAR. LVII.

DILECTISSIMÆ, ATQUE AMANTISSIMÆ SORORI, ET MIHI SINCERO CHARITATIS AFFECTU VENERANDÆ, ALDHELMUS SUPPLEX, INDIGNO ABBATIS VOCABULO FUNCTUS, IN DOMINO SALUTEM.

Cognoſcat Veſtra Almitas de baptismo ſororis, me interrogaſſe pontificem, qui licentiam dedit baptizari illam ſanctimonialem, ſed tantum clam et latenter. Saluto Te diligenter *Oſigegyth* ex intimo cordis cubiculo, ſubnixis precibus obſecrans, ut aſſidua ſcripturarum meditatione mentem Tuam occupare non deſiſtas, quatenus pſalmigraphi ſententiam compleas dicentis : *In lege ejus meditabitur die ac nocte.* Et idem pſalmiſta hoc item teſtatur dicens : *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua* et reliqua. Orationum vero mearum ut memores ſint omnes ſorores, per Chriſtum ſuppliciter obſecra, qui dicit apoſtolo, *multum valet deprecatio juſti aſſidua.* Vale decies dilectiſſima, imo centies et millies. Te Deus valere faciat.

EPISTOLA CLVII.

EDIT. SERAR. LVI.

FRATRI UNICO ATQUE AMANTISSIMO N. H. ULTIMA ANCILLARUM DEI IN CHRISTO SALUTEM.

Quid eſt, Frater mi, quod tam longum tempus intermiſiſti? Quod venire tardaſti? Quare non vis cogitare, quod ego ſola in hac terra, et nullus alius frater viſitet me, neque propinquorum aliquis ad me veniat? Et ſi ideo facis, quia adhuc nihil potui, ſecundum quod mens Tua diligenter voluiſſet, aliquid beneficii impendere, tamen charitatis atque affinitatis jura, nullo alio ſuadente, aut mentem Tuam mutando, debes oblíviſci. O Frater, o Frater mi, cur potes mentem parvitatis meae aſſiduo moerore, fletu atque triſtitia die noctuque, Charitatis Tuae abſentia affligere? Nonne pro certo ſcies, quia viventium omnium nullum alium praepono Tuae Charitati? Ecce non poſſum omnia per litteras Tibi indicare. Jam ego certum teneo, quod Tibi cura non eſt de mea parvitate.

EPI-

Digitized by Google

EDIT.
SERAR.
LV.

EPISTOLA CLVIII.

VENERANDO AC DILIGENDO FRATRI IN CHRISTO OPTABILEM SEMPITERNÆ SOSPITATIS SALUTEM.

Fateor Charitati Tuae, quod nunquam falſis verborum fabulis fidem accommodare volui, nec de Tuae devotae Charitatis fidelitate aliquas dirae derogationis ariſtas accreſcere credebam: ſed magis Tuae Dilectionis benevolentiam meminiſſe reor ſententiae *Salomonis*, qua dicit: *Ne moliaris amico tuo malum, cum ipſe fiduciam habuerit in Te.* Et nunc credula cordis praecordia geſto de Tuae Devotionis perſeverantia. Gratias Tibi refero pro adminiculo Divinae ſcripturae, quod mihi benigne transmittere curaſti: idque obſecro, ut quando potueris me adjuvare in membranis ſcribendis, transmittas: et quodcunque mihi mandaveris, Tibi neceſſarium in corporali ſolatio, libenter ac fideliter faciam; et licet locorum ſpatio longe ſeparemur, tamen ſpiritali charitate adunati ſimus. Vale ſemper in Domino, meaeque parvitatis memor in Tuis ſacris orationibus eſſe digneris.

EDIT.
SERAR.
LIV.

EPISTOLA CLIX.

DILECTISSIMO FRATRI ET COMPRESBYTERO N. WIETHBERT EXIGUUS IN CHRISTO ÆTERNÆ CHARITATIS SALUTEM.

Intimae charitatis obnixis precibus flagito, ut mei in Tuis ſacroſanctis orationibus memor eſſe digneris, quia mundanae tentationis malleo, vanis rebus turbantibus, percutior.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA CLX.

EDIT. SERAR. LII.

FRATRIBUS IN CHRISTO CHARISSIMIS COENGILSO, ET INGELDO ABBATIBUS, ET SINGULARITER COGNATO NOSTRO WIEHTBERTO PRESBYTERO, OMNIS CONGREGATIO TRIUM MONASTERIORUM, ID EST, ALDHUNI PATRIS REVERENDISSIMI, ET CNEUBURGÆ CHRISTI FAMULÆ, NEC NON ET COENBURGÆ ABBATISSARUM PERENNEM ATQUE INSOLUBILEM IN DOMINO SALUTEM.

Libenter namque atque gratanter Veſtrae Salutationis munuſcula ſuscepimus, Deoque adjuvante, iisdem digna recompenſare deſideramus : et eam quam circa nos ſcripſiſtis habere in orationibus communionem, bono animo et pura fide erga Vos indeſinenter habere, horis quibus intimaſtis, conſentimus. Nomina quoque noſtrarum defunctarum ſororum ego *Cneuburg* memorialiter Te habere, o *Wiethberte* presbyter fidelis, deprecor, et omnibus circumquaque amicis transmittere, quarum prima fuit *Quoengyth* ſoror mea germana, et *Edlu*, quae erat cum adhuc viveret mater *Etan Aldhuni* quondam Tui abbatis propinqua, quarum utique ambarum fuit uno die depoſitio, id eſt, Idibus Septembris. Orantem pro nobis Beatitudinem Veſtram Dominus omnipotens cuſtodire dignetur incolumem, Dilectiſſimi Fratris, et Domini per aevum. *Emmanuel.* Salutate omnes circumquaque Chriſti ſervos noſtris veraciſſimis verbis Dilectiſſimi Fratres.

EPISTOLA CLXI.

EDIT. SERAR. L.

In Dei nomine acceptis litteris, Frater Cariſſime N. de Tua praeſentia nobis allatis, cum gaudio ſuſcepimus, gratias Deo agentes, quia audivimus, quod longe Te agente in peregrinatione, Dominus benignitatem ſuam Tecum exhibuit: ſalutantes Te in Chriſto, omnis cognatio Tuorum conſanguineorum, et obſecrantes, ut diligenter in Deo bonis operibus proficere ſtudeas, noſtris adjunctis precibus, ut ille, qui eſt omnis conſolationis dator, qui nos in hujus miſerabilis vitae itinere corporaliter ſeparavit, in ſuo regno ſemper manſuro ſine fine conjungat. Vale ſemper ſalutatus ſupplicibus Tuorum amicorum cum vocibus. Protegatur a Domino vita Tua amodo et usque in ſempiternum.

Digitized by Google

EDIT. SERAR. XLVIII.

EPISTOLA CLXII.

REVERENDISSIMO FRATRI, CHRISTIQUE EMERITO MILITI REGI IN ÆTHERIO DOMINO GLORIOSO DIVINÆ SOSPITATIS SALUTEM.

Quorundam venerabilium ſervorum Dei relatione didici, quod acerba morborum valetudine graviter affectus, diu cruciatus laborioſe fatigatus ſis, non tamen lugubriter defectus. Ut autem hoc mihi compertum eſt, grates ſpiritali Patri agens coeleſti gratia Te viſitatum, Divino munere ditatum, ſpiritali ſpecimine ornatum eſſe intellexi. Iſta inquam viſitatio flagellantis Domini Te invitat, ut ei, inhiante deſiderio et immarceſcibili caritate, jungaris. Ideo nunquam de memoria oblitterandum, quod dictum eſt: *Concupivit rex ſpeciem Tuam*: et ſolerti meditatione non ignores, Te, licet ad tempus manu flagellantis et amantis Domini infirmatum, tamen aeternaliter ad animae ſalutem praeparatum; quia *flagellat Deus omnem filium quem recipit.* Et gratulabundus laetusque dicas cum *Paulo* apoſtolo: *Quando infirmor, tunc potens ſum, et virtus in infirmitate perficitur*, ut imbecillitas corporalis, fortitudo ſit ſpiritalis, ut merearis eſſe filius altiſſimi, qui Te ad thalamum regis aeterni invitat. Valere Te jugiter proſperis ſucceſſibus in Chriſto opto, etc.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA CLXIII.

EDIT. SERAR. XLIV.

DOMINO GLORIOSISSIMO OCCIDENTALIS REGNI SCEPTRA GUBERNANTI, QUEM EGO, UT MIHI SCRUTATOR CORDIS ET RERUM TESTIS EST, FRATERNA CHARITATE AMPLECTOR, GERUNTIO REGI, SIMULQUE CUNCTIS DEI SACERDOTIBUS PER DOMNONIA CONVERSANTIBUS, ALTHELMUS, SINE MERITORUM PRÆRÓGATIVA ABBATIS OFFICIO FUNCTUS, OPTABILEM IN DOMINO SALUTEM.

Nuper cum eſſem in concilio epiſcoporum, ex tota pene *Brittania*, innumerabilis Dei ſacerdotum caterva confluxit, ad hoc praeſertim congregata, ut pro eccleſiarum ſolicitudine et animarum ſalute ac omnibus decreta canonum et patrum ſtatuta tractarentur, et in commune Chriſto patrocinium praeſtante, conſervarentur. His igitur rite peractis, omne ſacerdotale concilium, meam parvitatem pari praecepto et ſimili ſententia compulerunt, ut ad Veſtrae Pietatis praeſentiam epiſtolares litterarum apices dirigerem, et eorum paternam petitionem, ſalubremque ſuggeſtionem, per ſcriptae ſtilum, intimarem, hoc eſt, de eccleſiae catholicae unitate et chriſtianae religionis concordia, ſine quibus otioſa torpeſcit, et merces futura fatiſcit. Quid enim proſunt bonorum operum emolumenta, ſi extra catholicam gerantur eccleſiam, etiamſi aliquis actualem rigidae converſationis regulam ſub diſciplina coenobii ſolerter exerceat, aut certe cunctorum mortalium contubernia declinans in ſqualida ſolitudine remotus contemplativam anachoreſeos peragat vitam. Igitur ut certius Veſtra Sagacitas animadvertere queat, pro quibus cauſis mea mediocritas ſcripta direxerit, compendioſe et breviter enucleabo. Auditum namque et diverſis rumorum relativis compertum nobis eſt, quod ſacerdotes Veſtri in catholicae fidei regula, ſecundum ſcripturae praeceptam, minime concordent, et per eorum ſimultates et pugnas verborum, in eccleſia Chriſti grave ſchiſma et crudele ſcandalum naſcatur, quod pſalmigraphi ſententia teſtatur dicens: *Pax multa diligentibus nomen tuum, et non eſt in illis ſcandalum.* Pacem quippe religionis pia concordia copulat, ſicut charitatem dira contentio contaminat. Nam ad unitatem Fraternitatis rectae fidei ſectatores pſalmiſta hortatur inquiens: *Deus qui habitare facit unamines in domo.* Domus vero haec, ſecundum allegoriam eccleſia per totos mundi cardines diffuſa intelligitur. Haeretici namque et ſchiſmatici ab eccleſiae ſocietate extranei, per contentionum argumenta, in mundo pullulantes, et veluti horrenda zizaniorum ſemina in medio foecundae ſegetis ſata, domini-

minicam meſſem maculant. Sed hujuscemodi altercationis opprobrium apoſtolica compeſcit buccina. *Qui vult*, inquit, *contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, nec eccleſia Dei, quae non habet maculam aut rugam.* Pacem namque, catholicorum matrem, et filiorum Dei genitricem eſſe, evangelica promulgant oracula: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Unde Domino et Salvatore noſtro a ſummo coelorum faſtigio deſcendente, ut chirographum protoplaſti deleret, et mundum pace ſequeſtra reconciliaret, angelica cecinit melodia: *Gloria in excelſis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Et pſalmiſta: *Fiat*, inquit, *pax in virtute tua, et abundatia in turribus tuis.* Denique rumor eccleſiae fidei contrarius longe lateque percrebuit, quod ſint in provincia Veſtra quidam ſacerdotes et clerici tonſuram ſancti *Petri* apoſtolorum principis pertinaciter refutantes, ſeque tali excuſationis apologia pertinaciter defendentes vivunt, quod auctorum et praeceſſorum ſuorum tonſuram imitentur, quos Divina illuſtratos gratia fuiſſe grandiloquis aſſertionibus conteſtantur, qui ſi a nobis ſolicite ſciſcitentur, quis primus auctor raſurae hujus et tonſurae extiterit, omnino aut veritatem ignorando, aut falſitatem diſſimulando obmuteſcunt. Nos autem ſecundum plurimorum opinionem, *Simonem* magicae artis inventorem hujus tonſurae principem fuiſſe comperimus, quia qualem quantumque necromantiae fallaciam contra beatum *Petrum* fraudulenter machinaretur, certamen apoſtolorum et X. libri *Clementis* teſtes ſunt; nos inquam, ſecundum ſacroſanctam ſcripturae auctoritatem, de tonſura noſtra veritatis teſtimonium perhibentes, diverſas ob cauſas *Petrum* apoſtolum hunc ritum ſumpſiſſe aſſerimus primitus, ut formam et ſimilitudinem Chriſti in capite geſtaret, dum pro redemptione noſtra crucis patibulum ſubiturus, a nefanda Judaeorum gente acutis ſpinarum aculeis crudeliter coronaretur. Deinde ut ſacerdotes veteris et novi teſtamenti in tonſura et habitu diſcernerentur. Poſtremo, ut idem apoſtolus, ſuique ſucceſſores et ſequipedae ridiculoſum gannaturae ludibrium in populo *Romano* portarent, quia et eorum barones et hoſtes exercitu ſuperatos ſub corona vendere ſolebant. Caeterum in veteri teſtamento tonſurae ſignum a *Nazareis*, id eſt, ſanctis, ni fallor, ſumpſit exordium. Eſt enim regale et ſacerdotale ſtemmatis indicium. Nam thiara apud veteres in capite ſacerdotum conſtituebatur. Haec byſſo retorto rotunda erat quaſi ſphaera media, et hoc ſignificatur in parte capitis tonſa: corona autem, latitudo aurea eſt circuli, quae regum capita cingit. Utrumque itaque ſignum exprimitur in capite clericorum, *Petro* dicente: *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium.* Hoc ritu tondendi et radendi, ut vitia reſecentur, ſignatur, et crinibus carnis noſtrae quaſi criminibus exuamur.

Eſt

Eſt autem altera crudelior animarum pernicies, quod in ſacroſancta paſchali ſolemnitate CCCXVIII. patrum regulam non ſectatur, qui in *Niceno* concilio decem novennalem laterculi circulum per ogdoadam et hendecadam usque ad finem mundi recto tramite decurſum ſagaci ſolertia ſanxerunt. Et a XIV. luna usque ad XXI. ſupputationis ſeriem, et paſchalis calculi terminum tradiderunt, quem anticipare et transgredi, contra jus et fas illicitum fore cenſuerunt. Porro iſti ſecundum decennem novennemque *Anatolii* computatum, aut potius juxta *Sulpitii Severini* regulam, qui LXXXIV. annorum curſum deſcripſit, XIV. luna cum Judaeis paſchale ſacramentum celebrant, cum neutrum eccleſiae *Romanae* pontifices ad perfectam calculi rationem ſequantur. Sed nec *Victorii* paſchalis laterculi curriculum, qui DXXXII. annorum circulis continetur, poſteris ſectandum decreverunt. Erat namque genus quoddam haereticorum apud *Orientales*, quod *Teſſareſcae decatitae* vocatur, id eſt, *quarta decimani*, eo quod quarta decima luna cum Judaeis Chriſtum blasphemantibus, et margaritas evangelii ritu porcorum calcantibus paſchae ſolennitatem peragunt, et ob hoc alieni a beata orthodoxorum ſodalitate inter ſchismaticorum conciliabula infeliciter reputantur, quos B. Augustinum in libro *de nonaginta haereſibus* ſcripto commemoraſſe memini. Illud vero quam valde a fide catholica diſcrepat, et ab evangelica traditione diſcordat, quod ultra *Sabrinae* fluminis fretum *Demetarum* ſacerdotes de privata propria converſationis munditia gloriantes noſtram communionem magnopere abominantur, in tantum, ut nec in eccleſia nobiscum orationum officia celebrare, nec ad menſam ciborum fercula, pro charitatis gratia, pariter percipere dignentur: quin imo fragmenta ferculorum, et reliquias epularum lurconum canum rictibus et immundis devorandas porcis projiciunt. Vaſcula quoque et phialas, aut harenoſis ſablonum glareis, aut fulvis favillarum cineribus expianda purgandaque praecipiunt. Non ſalutatio pacifica praebetur, non oſculum piae fraternitatis offertur dicente apoſtolo: *Salutate Vos in oſculo ſancto*, nec manibus lomentum, aut latex cum manutergio exhibetur, neque pedibus ad lavacrum pelvis apponitur cum ſalvator ſyndone praecinctus diſcipulorum pedes abluens, normam nobis tradiderit imitandi dicens: *Sicut ego feci vobis, ita et vos facite aliis.* Aſt vero ſi quilibet de noſtris, id eſt, catholicis ad eos habitandi gratia, perrexerint, non prius ad conſortium ſodalitatis ſuae adſciſcere dignantur, quam quadraginta dierum ſpatia in poenitendo peragere compellantur. Et in hoc haereticos infeliciter imitantur, qui ſe *catharos*, id eſt, *mundos* nuncupari voluerunt. Heu heu pro tantis erroribus, potius quam *evax evax*, lacrymoſis vocibus et queruloſis ſingultibus lugubriter ingeminandum reor,

Digitized by Google

et totum hoc contra evangelii praecepta ſecundum phariſaeorum inanes traditiones agere noſcuntur, Chriſto veraciter adſtipulante: *Vae vobis ſcribae et phariſaei, qui mundatis quod foris eſt alicis et paropſidis.* Nam Dominus cum publicanis et peccatoribus convivia celebraſſe deſcribitur, ut verus medicus purulentis animarum vulneribus Divinae pietatis medicamina et coeleſtis clementiae cataplaſma componeret. Idcirco peccatorum conſortia, phariſaeorum more, minime deſpexit, ſed potius illam peccatricem pollutae vitae piacula lugubriter deflentem, et dominicos pedes fuſis lacrymarum imbribus humectantem, ac ſolutis et laxis cincinnorum crinibus tergentem ſolita clementia miſericorditer refocillavit dicens: *Remittuntur illi peccata multa, quia dilexit multum.*

Quae cum ita ſe habeant, propter communem coeleſtis patriae ſortem, et angelicae ſodalitatis collegium, ſubnixis precibus et flexis poplitibus Veſtram Fraternitatem adjurantes ſuppliciter efflagitamus, ut ulterius doctrinam et decreta beati *Petri* contumaci cordis ſupercilio et protervo pectore non abominemini, et traditionem eccleſiae *Romanae* propter priſca priorum ſtatuta Veſtrorum nequaquam tyrannica freti pertinacia, arroganter aſpernemini. *Petrus* namque Dei filium beata voce confeſſus audire meruit: *Tu es Petrus et ſuper hanc petram aedificabo eccleſiam meam, et portae inferi non praevalebunt adverſus eam, et Tibi dabo claves regni coelorum, et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum et in coelis, et quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum et in coelo.* Si ergo *Petro* claves coeleſtis regni a Chriſto collatae ſunt, de quo *poeta* ait:

Claviger aethereus, portam qui pandit in aethra.

Quis eccleſiae ejus ſtatuta principalia ſpernens, et doctrinae mandata contemnens per coeleſtis paradyſi portam gratulabundus ingreditur? Et ſi ipſe poteſtatem ligandi atque monarchiam ſolvendi in coelo et in terra, felici ſorte et peculiari privilegio, accipere promeruit, quis paſchalis feſti regulam, et tonſurae *Romanae* ritum refutans non potius ſe ſtrictis nexibus inextricabiliter obligandum, quam abſolvendum clementer ullatenus arbitretur? Sed fortaſſe quilibet ſtrophoſus librorum lector, ac ſagax ſcripturarum diſceptator tali ſe excuſationis clypeo defendat, et talis apologiae parma protegat: Ego, inquiens, utriusque inſtrumenti praecepta ſincera fide veneror, ac ſanctae Trinitatis unam eſſentiam, unamque ſubſtantiam, et trinam perſonarum ſubſtantiam corde credulo confiteor, Dominicae incarnationis ſacramentum, et paſſionis patibulum, ac reſurrectionis trophaeum voce libera per populum praedicabo. Supremum

mum vivorum et mortuorum examen, quando ſingulis quibusque pro meritorum diverſitate diſpar retributio aequiſſimis judicii lancibus trutinabitur, diligenter denuntiabo, et hujus fidei privilegio in catholicorum coetu glomeratus ſine aliquo infelicitatis obſtaculo connumerabor. Sed hujus excuſationis propugnaculum, ſub quo ſe deliteſcere confidunt, apoſtolicae caſtigationis baliſta ſolotenus dirutum conquaſſare et confringere nitar. Ait namque *Jacobus* materterae Domini filius: *Tu credis, quia unus eſt Deus*, et quia per ironiam XII. tribubus in diſperſione gentium conſtitutis loquebatur, ſtatim ſubjunxit, *benefacis*: *et daemones credunt et contremiſcunt*, *quia fides ſine operibus mortua eſt.* Fides nempe catholica et fraternae caritatis concordia inſeparabiliter pari tramite tendunt, ſicut praedicator egregius et vas electionis eleganter atteſtatur: *Si noverim omnem prophetiam, et omnia myſteria, ſi habeam fidem, ita ut montes transferam, et ſi tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Et ut brevis ſententiae cluſtello cuncta concludantur, fruſtra de fide catholica inaniter gloriatur, qui dogma et regulam ſancti *Petri* non ſectatur. Fundamentum quippe eccleſiae et firmamentum fidei principaliter in Chriſto et ſequenter in *Petro* collocatum nequaquam ingruentibus tempeſtatum turbinibus nutabundum vacillabit, ita, apoſtolo promulgante, *fundamentum aliud nemo poteſt ponere praeter id*, *quod poſitum eſt*, *quod eſt Jeſus Chriſtus.* *Petro* autem veritas ita privilegium ſanxit eccleſiae: *Tu es Petrus*, *et ſupra hanc petram aedificabo eccleſiam meam.*

EDIT.
SERAR.
XLI.

EPISTOLA CLXIV.

DOMINO SANCTO, SAPIENTISSIMO, CHRISTO QUIDEM CHARISSIMO ALDHELMO SCOTTUS (a) IGNOTI NOMINIS IN DEO ÆTERNO SALUTEM.

Dum Te praeſtantem ingenio, facundiaque *Romana*, ac vario flore litterarum, etiam *Graecorum* more, non neſciam, ex ore Tuo, fonte videlicet ſcientiae puriſſimo diſcere malo, quam ex alio quolibet potare, turbulento magiſtro praeſertim. Hoc ſcito praenoſcens, quod idcirco Te fiducialiter ita obſecro, ut me ſuſcipias, doceasque, quoniam fulgor, ceu dictum eſt, ſapientiae prae multis in Te fulget lectoribus, ac peregrinorum mentes cupientium ſapientiam diſcere cognoſcis, quia Tu *Romae* advena fuiſti, inſuper quod a quodam ſancto viro de noſtro genere nutritus es. Haec compendii cauſa ſufficiant, quia ſi humiliter per charitatem volueris attendere, non minus per pauca verba, quam per plurimas ſermocinationes perſpicies. Haec Tibi quoque ſinceriter diſſero. Libellum quendam habes, qui non eſt major acceptorio duarum ſeptimanarum, quem ego legere cupio. Hoc autem breve tempus praedico, non eo quod mihi plus non opus ſit, ſed ne haec petitio faſtidium in Tua mente creet. Miniſtrum quoque, equosque, ut opinor, adipiſcar. In hoc autem tempore meſſis, laetum a Te reſponſum ſperabo. Orantem pro nobis Beatitudinem Tuam Divina gratia cuſtodire dignetur.

Chriſte potens rerum, redeuntis conditor aevi:
Vox ſummi ſenſusque Dei, quem fudit ab alta
Mente pater, tantique dedit conſortia regni.
Impia tu noſtrae domuiſti crimina vitae,
Paſſus corporea mundum veſtire figura,
Affarique palam populos, hominemque fateri.
Quemque utero incluſum *Mariae*, mox numine viſo
Virginei tumuere ſinus, innuptaque mater
Arcano ſtupuit compleri viſcera partu,
Auctorem paritura ſuum: mortalia corda
Artificem texere poli, mundique repertor

Pars

(a) *Scottus.*] Alias *Scotus*, id eſt *Hybernus*, ut in V. Beda l. 3. c. 3. De S. *Aldhelmo* Ep. IV. *ord. Serar.*

Digitized by Google

Pars fuit humani generis, latuitque ſub uno
Pectore, qui totum late complectitur orbem.
Et qui non ſpaciis terrae, non aequoris unda,
Nec capitur coelo, parvos confluxit in artus,
Quin et ſupplicii nomen, nexusque ſubiſti,
Ut nos ſubriperes letho, mortemque fugares
Morte tua, mox aethereas evectus in auras
Purgata repetens laetum te luce parentem
Auguſtum foveas feſtis ut ſaepe diebus
Annua ſynceri celebret jejunia ſacri.

EPISTOLA CLXV.

EDIT. SERAR. XXXIV.

INTIMÆ DILECTIONIS AMORE QUAMVIS INDIGNUS N. IN DOMINO TRIQUADRIORBIS(a) QUADRIFARIA REGNA MAGNO MODERAMINE DISPONENTE N. SOSPITATIS SALUTEM.

Puto enim cognoſcere, Amantiſſima Soror, quod in Divinis ſaepe cautum legitur oraculis appropinquante jam mundi fine, et ſtatua ex quaternis metallorum generibus quondam fabrefacta ruitura, hydram quoque ſemper novis minantem ſibilis, et ſcyllam cum haereditariis catulis non ceſſantem latrare. Milvus quoque ad ima, columbaque ad feneſtras ſuas volitat. Quamobrem, Chariſſima, licet longiuſcule a Te meritorum aequalitate diſtem, vicinus tamen circa Tuam frequens memoriam quotidie conor adeſſe, obſecro ut ſis memor verborum noſtrorum, quae pariter pepigimus, quando profectus fueram. Vale vivens aevo longiore, et vita feliciore interpellans pro me. Haec pauca ad Te ſcripſi non arroganter mea commendans, ſed humiliter Tua depoſcens et ceu propriae germanae nuper nactae. Vale.

(a) *Triquadriorbis.*] Quia in tres partes, *Europam, Aſiam* et *Africam* dividitur. Sic et triquadram vocat Jordanes lib. *de reb. Get. Britanniam*, quam alii *triquetram*. Quadrifaria vero regna ſunt illa quatuor ex Danielis c. 2. de quibus in ipſa epiſt.

In coelo flagrans jam juſtis vita perennis,
Qua ſancti ſemper fulgebunt lumine pulchro
In regno patris, ceu clarus Titan in orbe
Atque per auguſtam Hierufalem voce tonantem
Sic Dominum ſemper laudant ſine fine canentes,
Et ſanctas pariter concinnant ore per auras
Hic jugiter celebrant excelſo carmina Chriſto
Quem chorus (*b*) martyrum ſic ſimul omnis adorat
Multum de Domino gaudens, de pectore multas
Effundens laudes gratans hominique Deoque
Laetior ora modis attollens placida miris
Crede mihi quia Te ſummo complector amore.

Vale Chriſto virguncula,
Mihi cura magnopere,
Tibi laudes contexo
Teque rogo cum tremore
Vota redde cum fervore
Quae pepigimus pariter
Chriſti nempe Tyruncula
Atque gnara in opere
Atque grates ingemino
Agna Chriſti pro amore
Altiſſimo in aethere
Memorare tenaciter.

EPI-

(*b*) *Quem chorus.*] Vitioſus quidem ſimpliciter verſus: olim tamen in *Graecis* vocabulis multa ſibi permiſerunt ſcriptores, etiam qui notae bonae. Habebant, inquit Joh. Scaliger lib. 2. *in Auſon.* cap. 21. peculiare *Latini* poetae, ut non ſolum *Graecas* declinationes in *Graecis* negligerent, et ad regulam *Latinorum* referrent, ſed et quantitatem ita everterent, ut accentu illam tantum metirentur. Probat id ille pluribus ex *Plauto*.

Digitized by Google

EPISTOLA CLXVI.

EDIT. SERAR. LI.

DOMINÆ SANCTÆ ATQUE A DEO HONORABILI ADOLANÆ ABBATISSÆ, ELFFLED ECCLESIASTICÆ FAMILIÆ FAMULA, SEMPITERNÆ SOSPITATIS SALUTEM IN DOMINO.

Ex quo nos formam Veſtrae Sanctitatis ab adventantibus ex illis partibus rumore celebri referente cognovimus, inprimis nos Veſtram viſceraliter, juxta praeceptum Dominicum, ex intimo pectore amorem cepiſſe, Domino dicente: *Hoc eſt praeceptum meum, ut diligatis invicem*; quapropter precibus ſubnixis ſuppliciter poſcimus, ut ſacroſanctis flammigerisque oraculis Veſtris nos apud almipotentem Dominum defendere dignemini, ſiquidem Vobis vicem reddere noſtra humilitas minime pigebit, apoſtolo *Jacobo* hoc ipſum praecipiente ac dicente: *Orate pro invicem, ut ſalvemini.* Inſuper et ſummae Sanctitati Veſtrae ac ſolitae pietati N. devotam ancillam Dei, ac religioſam abbatiſſam, cariſſimam fideliſſimamque filiam noſtram ab annis adoleſcentiae, pro Chriſti caritate, et pro honore ſanctorum apoſtolorum *Petri* videlicet et *Pauli*, ad ipſorum ſancta limina ire cupientem, ſed a nobis pro neceſſitate atque utilitate animarum ſibi commiſſarum hactenus detentam, obnixe omni cum diligentia commendamus: et precamur, quatenus cum affectu verae caritatis in ſinum clementiae piae a Vobis ſuſcipiatur cum his qui ſecum comitantur, ut diu deſideratum ac ſaepe coeptum iter, Deo auxiliante, adnitente etiam Veſtra pietate, tandem aliquando perficere poſſit. Quam ob rem iterum iterumque repetendo petimus, ut cum Veſtris indiculis miſſisque ad almiſſimam urbem *Romam*, proſpero curſu, ſuffragante ſancto ac ſignifero apoſtolorum principe *Petro*, dirigatur; et ſi quando praeſens, Deo volente, adfuerit, quicquid viva voce, qualibet occaſione ſtimulante, pro ſui itineris neceſſitate ſuggeſſerit, paratum apud Vos invenerit. Orantem pro nobis Sanctitatem Veſtram Divina gratia tueri dignetur (*a*).

SE-

(*a*) Ut epiſtolae hinc inde citatae eo citius reperiantur, ſubjungimus hic utramque ſeriem et *Serarianam* et *Noſtram novam*.

Digitized by Google

SERIES EPISTOLARUM S. BONIFACII.

Serariana.	*Nova.*
I.	IV.
II.	XXXI.
III.	XII.
IV.	CI.
V.	XXXV.
VI.	XXXVI.
VII.	XVI.
VIII.	LIV.
IX.	XXXVII.
X.	LXXI.
XI.	XXXIX.
XII.	LV.
XIII.	XVII.
XIV.	XVIII.
XV.	XL.
XVI.	XXVII.
XVII.	LXXIX.
XVIII.	XCVII.
XIX.	LXXII.
XX.	XXXII.
XXI.	XX.
XXII.	XLI.
XXIII.	XCVIII.
XXIV.	C.
XXV.	XXII.
XXVI.	XCII.
XXVII.	XLII.
XXVIII.	XIX.
XXIX.	XLIX.
XXX.	XCIX.
XXXI.	XXIII.
XXXII.	XI.

XXXIII.

Digitized by Google

Serariana.	*Nova.*
XXXIII.	I.
XXXIV.	CLXV.
XXXV.	III.
XXXVI.	XXI.
XXXVII.	XXXIV.
XXXVIII.	XXX.
XXXIX.	CII. a.
XL.	LXXXIV.
XLI.	CLXIV.
XLII.	LXXVII.
XLIII.	XXVIII.
XLIV.	CLXIII.
XLV.	CIII.
XLVI.	CII. b.
XLVII.	CXIII.
XLVIII.	CLXII.
XLIX.	XXVI.
L.	CLXI.
LI.	CLXVI.
LII.	CLX.
LIII.	LXXX.
LIV.	CLIX.
LV.	CLVIII.
LVI.	CLVII.
LVII.	CLVI.
LVIII.	CLV.
LIX.	CLIV.
LX.	CLIII.
LXI.	CLII.
LXII.	CVII.
LXIII.	CLI.
LXIV.	CL.
LXV.	CXLIX.
LXVI.	CXLVIII.
LXVII.	XIV.
LXVIII.	CXLIII.

Digitized by Google

Serariana.	*Nova.*
LXIX.	LXXXI.
LXX.	CXIV.
LXXI.	CXLVII.
LXXII.	CXLVI.
LXXIII.	CXLV.
LXXIV.	CXV.
LXXV.	CXXXV.
LXXVI.	XXIX.
LXXVII.	CXVI.
LXXVIII. a.	LVI.
LXXVIII. b.	LVII.
LXXVIII. c.	CXVII.
LXXIX.	CXVIII.
LXXX.	CXL.
LXXXI.	CXL.
LXXXII.	CXIX.
LXXXIII.	CXX.
LXXXIV.	CXXI.
LXXXV.	XXXVIII.
LXXXVI.	CXXII.
LXXXVII.	CX.
LXXXVIII.	CXXIII.
LXXXIX.	CXXIV.
XC.	CVIII.
XCI.	LXXXIX.
XCII.	XC.
XCIII.	CXXV.
XCIV.	CXXVI.
XCV.	CXXVII.
XCVI.	CIX.
XCVII.	CV.
XCVIII.	XCVI.
XCIX.	CXXVIII.
C.	CXII.
CI.	XXXIII.
CII.	CXXIX.

Digitized by Google

Serariana.	*Nova.*
CIII.	CXXX.
CIV.	XCI.
CV.	LXXIII.
CVI.	XCIII.
CVII.	CXLI.
CVIII.	CXLIV.
CIX.	CXXXI.
CX.	CXXXII.
CXI.	CXXXIII.
CXII.	CXXXIV.
CXIII.	CXXXVI.
CXIV.	CXXXVIII.
CXV.	CXLII.
CXVI.	CXXXVII.
CXVII.	CXXXIX.
CXVIII.	II.
CXIX.	VIII.
CXX.	VII.
CXXI.	IX.
CXXII.	XXV.
CXXIII.	VI.
CXXIV.	X.
CXXV.	XV.
CXXVI.	XXIV.
CXXVII.	XLIII.
CXXVIII.	XLIV.
CXXIX.	XLV.
CXXX.	XLVI.
CXXXI.	LIII.
CXXXII.	LI.
CXXXIII et IV. a.	LXII.
CXXXIV. b.	LXVI.
CXXXV.	LXVII.
CXXXVI.	LXXVIII.
CXXXVII.	L.
CXXXVIII.	LXX.

Digitized by Google

Serariana.	*Nova.*
CXXXIX.	LXXIV.
CXL.	LXXXII.
CXLI.	LXXXVI.
CXLII. a.	LII.
CXLII. b.	LXXXVII.
CXLIII.	LX.
CXLIV.	LIX.
CXLV.	LXXXV.
CXLVI.	XCIV.
CXLVII.	XCV.
CXLVIII.	LXVIII.
CXLIX.	LXIX.
CL.	XXXVII.
CLI.	CVI.

Hic acceſſerunt numeri :

V.
XIII.
XLVII.
XLVIII.
LVIII.
LXI.
LXIII.
LXIV.
LXV.
LXXV.
LXXVI.
LXXXIII.
LXXXVIII.
CIV.
CLXVII.
CLXVIII.
CLXIX.

Cum

Digitized by Google

Cum novus iſte apparatus prelo jam adpropinquaſſet, innotuit mihi, alium codicem antiquum S. Bonifacii Epiſtolarum (1) adſervari in bibliotheca *Carlsruhana*; unde juſſu Serenissimi Marchionis ea mox, quae ſcopo meo inſervirent, ſuppeditata recepi, et abbreviaturis pro commodiore lectura reſolutis, prout in epiſtolis praecedentibus jam factitatum fuit, nunc edo.

EPISTOLÆ EX CODICE MS. CARLSRUHANO DESUMTAE.

EPISTOLA CLXVII.

CODIC. CARLS-RUHAN. XCVI.

Leo PP. (a) Friderico archiepiſcopo Magontino (b).

LEO EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO CONFRATRI NOSTRO FRIDURICO SANCTÆ MOGONTIENSIS ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPO.

Diebus vitae Tuae tantum . . . . Fraternitatis amore conſtringimur et apoſtolicae ſedis moderamine convenimur: ut conſultis fratrum, prout Dominus dederit, reſpondeamus, eosque apoſtolicae ſedis

(1) Eſt autem codex iſte pergamenus in forma octava oblonga continens epiſtolas nonaginta et octo (ſi numeraveris etiam folia deperdita). Tribus ultimis huic operi coronidem imponimus. Cl. *Gerckenius* a multis operibus hiſtorico - diplomaticis notiſſimus codicem circa finem ſaeculi X. ſcriptum cenſet, ejusdemque exemplum aeri inciſum *Itinerarii ſui* tomo IV. proxime edendo inferet. Poſt Epiſtolam nonageſimam octavam non completam legitur: *Anno milleſimo nonageſimo ſecundo IX. Kal. Aprilis transmigravimus de ſancto Aurelio huc.* Verba *de ſancto Aurelio* indigitare monaſterium *Hirſaugienſe*, quod *S. Aurelii cella* * nuncupatur, vero admodum ſimile eſt: ſed quisnam locus per *huc* intelligatur? Incertum manet.

* Vid. TRITHEMII *Chronicon Hirſaugienſe*, et BESOLDI *Documenta monaſt. Wirtemberg. rediviva.* pag. 513. ſq.

(a) *Leo VII.* PP. a ſua ordinatione an. DCCCCXXXVI. celebrata ſedit annis tribus, menſibus ſex, diebus decem.

(b) *Fridericus* archiep. ab an. DCCCCXXXVI —— DCCCCLIV.

Digitized by Google

auctoritatis inſtruamus: et quia Dilectio Veſtra exigit apoſtolicae ſedis conſulta, quae Vobis denegare nec debemus, nec poſſumus, eo quod et praedeceſſores noſtros multarum regionum epiſcopis hoc egiſſe liquet, quod et nos, qui in eadem ſede domino largiente collati ſumus, agere debere Fraterna Caritas compellit. Unde hanc ſanctam catholicam et apoſtolicam, caput omnium eccleſiarum, *Romanam* ſcilicet eccleſiam, quae ſemper ſanctorum patrum ſinceriſſimas auctoritates in omnibus, ſuis actibus ſequitur noſtramque apoſtolicam ſedem conſulere voluiſtis procul dubio quae agenda Vobis ſunt, inretractabiliter mandare curamus. Igitur quia in Veſtris litteris noſtrum apoſtolatum expetere voluiſtis, quatenus noſtra auctoritate vicarius et miſſus noſtrae apoſtolicae ſedis totius *Germaniae* Vos concedamus eſſe et quod aſſeritis, quia priſci *Mogontinae* ſedis metropolitani a noſtra apoſtolica ſede ex auctoritate beatiſſimi *Petri* apoſtolorum principis vicarii et miſſi apoſtolici totius *Germaniae* fieri meruerunt: ſcitote nos diligenter in ſcrinio ſanctae eccleſiae noſtrae privilegiorum ſcedas, quae a praedeceſſoribus noſtris duobus videlicet *Gregorii*, *Zachariae* et *Stephani*, ut aſſeritis Bonifacio Veſtrae ſedis antiſtiti apoſtolica roboratione eſſe conceſſa, ſub diligenti cura et vehementi ſollicitudine vive ſt... ri percepimus, et unam ſcedam cum illa auctoritate tantum potuimus invenire. Unde qui totis praecordiis et humili ſupplicatione efflagitatis, ut noſtra apoſtolica auctoritate praeceptum et licentiam Vobis noſtra concedat clementia, quatenus vice noſtra ſceleratos et pravae vitae homines habeatis poteſtatem corripere, et ad viam veritatis Veſtris exhortationibus revocare. Concedimus Vobis vice noſtra licentiam, eo quod Vos hinc ſanctae ſedi ſubjectionem et omnem fidelitatem exhibere promittitis; ex auctoritate beati *Petri* apoſtolorum principis damus Vobis poteſtatem, ut ſitis noſter vicarius et miſſus in cunctis regionibus totius *Germaniae*. Ut ubicumque epiſcopos, presbyteros, diaconos vel monachos contra canonum et conſtituta ſanctorum patrum, ſive contra eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe reperietis, apoſtolica auctoritate juxta canonum et inſtituta ſanctorum patrum illos corrigere et ad viam veritatis reducere non omittatis: de Judaeis autem unde Veſtra Fraternitas noſtram conquaeſivit auctoritatem: utrum melius ſit eos ſacrae ſubjugare religioni, an de civitatibus Veſtris expellere. Hoc Vobis praeceptum mandamus, ut fidem ſanctae Trinitatis, myſterium Dominicae Incarnationis cum omni ſagacitate et prudenti conſilio Dei cum reverentia illis praedicare non deſiſtatis, et ſi credere et baptizari toto corde voluerint, inmenſis laudibus omnipotenti Domino referimus gratias: ſi autem credere noluerint de civitatibus Veſtris cum noſtra auctoritate illos expellite, qui non debemus cum inimicis Domini ſocieta-

cieta-

cietatem habere dicente apoſtolo: *Quae enim communicatio luci ad tenebras, aut quae pars fideli cum infidele!* Per virtutem autem et ſine illorum voluntate atque petitione nolite eos baptizare. Qui ſcriptum eſt: *Nolite ſanctum dare canibus, et nolite mittere margaritas Veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis.* Caeterum fidem ſanctae Trinitatis, quam Judaeis et gentibus praedicatis, quam et ad ſanctam *Romanam* eccleſiam matrem videlicet Veſtram approbandam miſiſtis, ita integram inlibatamque creditis et tenetis, ſicut apoſtoli eorumque ſucceſſores nobis tradiderunt, et ſancta *Romana* eccleſia omnibus ubique gentibus praedicat.

EPISTOLA CLXVIII.

COD. C. CAR. C. RUHAN. XC.

Agapitus PP. (a) ad Willihelmum archiep. Mag. (b).

AGAPITUS SERVUS SERVORUM DEI REVERENTISSIMO FRATRI ET COEPISCOPO WILLIHELMO MOGUNTINÆ SEDIS ARCHIEPISCOPO TOTIUS CARITATIS EXHIBITIONEM IN CHRISTO.

Fraternitatis amore acti fideque antiquorum circumcincti ea Vobis ſanctaeque *Moguntinae* eccleſiae, cui praeeſtis denegare ignoramus, propter quae Veſtros nuntios ad ſanctam ſedem principis apoſtolorum et ad noſtram apoſtolicam dignitatem miſſos cognoſcimus et quae noſtri anteceſſores Veſtris anteceſſoribus denegare ignorantur. Scimus vero Veſtris litteris intimantibus ſancto Bonifacio Veſtro anteceſſori a *Gregorio* ſecundo, *Gregorio* tertio, nec non *Zacharia*, noſtris anteceſſoribus, noſtro utique praedeceſſore, nec non praedeceſſore noſtro *Marino Fridurico* noſtro confratri, Veſtro praedeceſſori, collatum, ut in partibus totius *Germaniae Galliaeque* proviſor ſanctae *Mogontinae* ſedis, vicarius miſſusque apoſtolici teneretur. Ita ut ſi quos inveniſſet viros a recto tramite juſtitiae deviantes, cujuscunque eſſent perſonae ad ſe vocare, ubi loci vellet monere, corrigere, ſynodumque conſtituere, ubi vellet, poteſtatem apoſtolici haberet. Inde quia Vos fidem ſubjectionemque et caetera, qualia omnes ſanctae *Mogontinae* ſedis priores proviſores faſſi ſunt, fatemini, eandem Vobis poteſtatem concedimus, quam priores noſtri viri apoſtolici Veſtris prioribus conceſſerunt.

(a) *Agapitus* PP. ab an. DCCCCXLVI — DCCCCLVI.

(b) *Wilhelmus* archiep. ab an. DCCCCLIV — DCCCCLXVIII.

Digitized by Google

runt : quatinus vice noſtra ſceleratos et pravae vitae homines habeatis poteſtatem corripere, et ad viam veritatis Veſtris exhortationibus revocare, et ut ſitis noſter vicarius miſſus in partibus *Germaniae Galliaeque*, ut ubicumque epiſcopos, presbyteros, diaconos vel monachos etiam cujuscumque perſonae homines contra canones et conſtituta ſanctorum patrum, ſive contra eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe reperietis apoſtolica auctoritate juxta canones et inſtituta ſanctorum patrum illos corrigere et ad viam veritatis reducere non omittatis. Synodum etiam Vobis proviſori metropolitano *Mogontinae* ſedis conſtituere, ubi placeat concedimus partibus *Germaniae Galliaeque* ſine alicujus contradictione perſonae. Si quis vero quod abſit Vobis vicario apoſtolici velit aliquo contradicere Vos apoſtolicam ſedem appellando, ſciat non ante nos terminetur tempore a Vobis conſtituto illum apoſtolica benedictione privari, et anathematis vinculo religari. Sanctae etiam *Mogontinae* ſedi privilegium conſcribimus, ut ſi quis eam cujuscunque ſit perſonae aliquo . . . re hu . . . habito velit depraedari ipſe depraedetur, et niſi reſipiſcat aeterno vinculo anathematis apoſtolica majeſtate circumalligato, cui poteſtas data eſt ligandi atque ſolvendi, mancipetur, et in die omnium proditore; judicii dico, inde reddet rationem.

CODIC. CARLS-RUHAN. XCVIII.

EPISTOLA CLXIX.

Joannes PP. (a) ad eundem Guilielmum archiep.

JOHANNES EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI REVERENTISSIMO ET CARISSIMO CONFRATRI WILLIHELMO ARCHIEPISCOPO SANCTÆ MOGONTIACENSIS ECCLESIÆ.

Litteras quas ſanctae memoriae *Agapito* papae Veſtra deſtinavit Fraternitas ſuſcepiſſe cognoſcite, quem Divina omnia disponens potentia in apoſtolicam ſedem eo moriente ordinavit, non noſtris meritis, ſed ejus miſericordia nos praeveniente, a quo ſunt cuncta, quae ſunt: qui nihil in orbe agi credimus, niſi quod aut velle, aut conſenſu ejus factum

(a) *Joannes XII.* papa ab an. DCCCCLVI — DCCCCLXIII.

tum fuerit. Miſeriarum quippe, atque afflictionum jacturas malorumque inſidias hominum, qui ſanctarum Dei eccleſiarum, et omnem perturbant ordinem, atque ſtatum condoluiſſe, ſicut apoſtolica cenſura decrevit, gaudere cum gaudentibus, et cum flentibus flere. Totius namque chriſtianitatis poſt Dominum caput effecti non aliquo privilegio humano, ſed voce ipſius Domini beato *Petro* apoſtolo, ſicut bene noſtis, dicentis: *Tu es Petrus, et ſuper hanc petram aedificabo eccleſiam meam &c.* Idcirco ſi aliquod noſtri corporis membrum tribulationes aut moleſtias pati injuſte noverimus, ſive litteris ſive alio quolibet modo compatimur, et dolore gravamur et quibus poſſumus una vobiscum conatibus illorum inſidiis atque iniquitatibus apoſtolica auctoritate obviamus. Hortamur interim Fraternitatem Veſtram, ut contra eos, qui contumaces et inique vivere volunt, et eccleſias Domini devaſtare ſatagunt: noſtrisque piis praeceptis, et Veſtris monitis obedire noluerint, omni virtute reſiſtere curemini, et ad pacis atque veritatis et juſtitiae viam deducatis, ne craſſante illorum malitia reos apud juſtum judicem inveniamus: quos vero in malis actibus permanere cognoſcitis et minime reflecti juſſionibus Veſtris voluerint, ad hanc noſtram apoſtolicam ſedem, ſicut antiqua conſuetudo fuit, dirigite, et cum eis Veſtros credulos fideles, qui nobis illorum cauſas, et omnia, quae in *Galliarum* atque *Germaniae* partibus aguntur fideliter atque ordinabiliter intimate: quoniam hoc nobis cordi eſt et magno cupimus deſiderio, ut eccleſiis omnibus et cuncto chriſtiano populo pax et honor, unicuique proprius maneat, et malorum omnium veſtigia, ſi qua hactenus fuerant, funditus removeantur.

Domino apostolicæ sublimitatis culmine dignato summo per caput Christum totius christianitatis membro. Papæ *AGAPITO* merito ac nomine fulgenti. Willihelmus Sanctæ Mogontinæ sedis minister indignus ejus dono Galliæ partium Germaniæque a se secundus orationis fidei subjectionisque securitatem in illo autem ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Poſtquam dignati fuiſtis Veſtram liquere Paternitatem apud nos quantas afflictionum injurias perpeſſi ſumus, Vos ignorare haud dubitamus praeſertim illo exterorum evitato, internorum tali ingruente periculo, ut etiam ſi conatus eſſem tam me, tam mei nuntium Vobis praeſentare, cauſa conſulendi quid agendum eſſet, oblivifcerer. Non utique inde ut Veſtrae Sanctitatis oblivionem unquam caperem; ſed ſi hac oblitus fuero, quae me pallei vicariciique *Galliae* partium *Germaniaeque* eccleſiamque ſancti *Martini* iterum prius data dote, cui miniſter aſſum, ditavit, oblivifcatur me dextera mea. Barbarorum videlicet gentibus chriſtianitatem ita inprimen-

Digitized by Google

mentibus, ut niſi bello actae Domino, ſcilicet praeliante tum omnes nos ſuae ſubjicerent poteſtati, tum ita ad nihilum redigerent, ut quantum temporis, quis noſtram praeſentem vitam degeret, iſtud praeſens tempus ſemper congemiſceret. Fratrum vero chriſtianitatis nomine utentium, his partibus degentium ineffabili et nunquam ſine lacrimis dicenda craſſante diſcordia, illa, in qua pater filio, patri filius, frater fratri enim plus *Cain*, *Abel* inſidiatur; ac quisque affinis affini inſidiatur, omnis ordo omnisque cognatio deteſtatur. Non eſt regi locus regendi, epiſcopis ſuum ſubtrahitur privilegium, qui quaſi pupillae Domini angariantur, exterminantur, excoecantur, ſicut ille ſanctae *Juvavenſis* eccleſiae archiepiſcopus *Heroldus*, qui Kal. ma. (*b*) captus a patruo noſtro *Heinrico* duce *Bajoriorum* ſine aliquo accuſatore canonico exoculatas, et in exilium apud Seponam urbem religatus eſt: ejus vero parochia, res dico eccleſiaſticas, inſuper et ſedem ſuam vaſſallis praefati ducis diſtributa eſſe dinoſcitur, et a proprio tutore huc usque privatur. Non perſonam ſed factum accuſo. Dux comesque epiſcopi, epiſcopus ducis comitisque ſibi operam vindicat. Non eſt eccleſia, quin aliquo laeſa ſit modo; noſtram, quae ita a Veſtris noſtrisque anteceſſoribus etiam praedeceſſoribus et numero et limite eſt determinata, ut quis augeret velit, non egeat, ſi minuere minus juſto eſſe videatur, laedere moliuntur, culpam juſtitia praetendentes; ajunt id fieri cauſa propagandae chriſtianitatis. Sed miror, *quae conventio Chriſti ſit ad Belial.* Quid praedae ad elemoſinam? Quid maledictionis ad benedictionem? Huc accedit Veſtrae auctoritatis ſubſcriptio, quae ſanctae *Mogontinae* eccleſiae mihique tale privilegium inſtituit, ut ſi quis eam aliquo honore huc habito, velit depraedari, ipſe depraedetur, et niſi reſipiſcat apoſtolica majeſtate circumalligato, cui poteſtas data eſt ligandi atque ſolvendi mancipetur, et in die omnium proditore, judicii dico, inde reddat rationem; tum quod monachi *Magadaeburgenſis* coenobii eodem privilegio a Vobis Veſtrisque anteceſſoribus ſunt adminiculati: tum quod minorationem noſtrae ſedis translationemque *Halbereſtetenſis* eccleſiae me vivo non conſentiam: ſiquidem quis a falſis prophetis *Romam* veniens, in veſtimentis ovium, intrinſecus autem rapax lupus, auro gemmisque farcitus inde rediens, jactatur ſe domi ferre neſcio, cujus munere tot pallia, quot velit empta cum libris: quod abſonum mihi a Veſtra apoſtolica majeſtate poſſe fieri videtur, ferens apoſtolicas epiſtolas habentes apoſtolica majeſtate licitum fore regi, epiſcopia ita ordinare, quo ſibi placeat. Me inſcio enim

(*b*) Indagatio hujus abbreviaturae commendatur *Bojis*.

enim id idoneum rebar: me dico, qui prius *Germaniae Galliaeque*, alter juxta chriſtianitatem a Vobis, ſi quid corrigendi eſſet, corrigere debuerim: ego a nemine, niſi a Vobis pulſari. Hanc quippe noſtrae eccleſiae praedam, ſi ita ſtabiliri Vos libeat, prius mittentur epiſtolae Domino noſtro regi mihique Veſtri miſericordia Veſtro vicario, *Brunonique* ſanctae *Colonienſis* eccleſiae archiepiſcopo, ſanctaeque *Treverenſis* eccleſiae *Ruodberto* archiepiſcopo, loco quo Vobis placeat, mihi cariſſimum *Mogontiae* concilium ſanctorum fratrum aggregetur. Primo inibi de ſtatu ſanctae eccleſiae, de epiſcopis excoecatis, et a ſedibus ſuis rejectis, de coeco *Heroldo*, et de *Rathario Leodicenſi* eccleſiae canonice et legaliter intronizato, moxque more villici, ſine cauſa ejecto, caeterisque loliis triticum ſanctae eccleſiae ſuffocantibus cauſa agetur. Poſt Vos adiens, Veſtram appellans apoſtolicam dignitatem mittar ad exteras nationes cauſa praedicationis; ſi noſtris non ſim neceſſarius, et id malo, quam videre mala noſtrae eccleſiae et ſanctorum, ſin alioquin plus valeat interceſſio pecuniae *Hadamari*, quam pia conſtitutio ſancti Bonifacii noſtri praedeceſſoris, Veſtrorumque praedeceſſorum, nec non anteceſſorum etiam noſtrorum, et ſint tot pallia, quot epiſcopi, ſed id non me praeſule: Fidem ſubjectionemque Vobis praebente (*c*) . . . .

(*c*) Deficit finis fortaſſis ex alio codice adhuc latitante ſupplendus. Placuit autem has ad archiepp. *Magontinos Fridericum* et *Guilielmum* epiſtolas codici *Carlsruhano* inſertas, ſicut illas codicis *Magontini* antiquiores ad *Lullum*, *Richulſum* et *Otgarium* archiepp. datas &c. in lucem proferre, ut antiquitatibus eccleſiaſticis conſuleremus. Vale Lector Amice, et noſtris laboribus etiam deinceps fave.

Digitized by Google

Monita pro Lectore Amico.

Pag. 3. lin. ult. citatur Ep. juxta Seriem *Serarianam* CXXXII. quae in hac editione eſt LI. cum ejusmodi citationes *Serarianae* quam plures infra occurrant, neceſſarium eſſe duximus, ad finem hujus operis ponere tabulam, quae numerum indicat epiſtolarum utriusque editionis.

Pag. 28. not. h. ad finem addere libeat an. DCCCXIII. quod concilium ſaepius apud alios dicebatur primum *Magontinum*.

Pag. 36. poſt verbum ultimum ponatur: vid. Concilia *Magontina* ad an. DCCCXXIX.

Pag. 87. not. 6. ut ſupra ad pag. 28.

Digitized by Google

INDEX EORUM,

QUI EDITIONI HUJUS OPERIS SUBSCRIPSERE.

A.

Abbatia Altenkampenſis.
— — Amorbacenſis.
— — Andecenſis.
— — Bildhuſana.
— — Eberbacenſis.
— — Erfordienſis SS. Petri et Pauli.
— — Gerodana.
— — Langenheimenſis.
— — Oberrattacenſis.
— — Imperialis Ottoburana.
— — Reifenſteinenſis.
— — Seligenſtadiana.
— — Schontalenſis.
— — Toenebacenſis.
Academia Scientiarum Elect. Pal. Bavar. Monachii.
REVERENDISS. AC CELSISS. D. D. ADALBERTUS, EPISCOPUS FULDENSIS S. R. I. PRINCEPS ETC. ETC.
Reverendiſſ. D. Aegydius, Abbas Michelfeldenſis etc.
D. Alioz, Congr. Miſſion Presb. et Sem. Carol. Elect. Heidelb. Direct.
Reverendiſſ. D. Amandus, Abbas Benedicto-Buranus etc.
D. Arnid, S. T. D. et Prof. P. et O. etc.
Argentinae Seminarium Epiſc.
D. de l'Aſſaux, Eccl. Coll. B. M. V. Confluent. Can.
Reverendiſſ. D. Auguſtinus, Abbas Reichenbacenſis etc.

B.

D. Baltenweg, Eccl. Metr. Mag. Vicar.
D. Batton, Eccl. Coll. S. Barthol. Francof. Can. Cap.
D. de Baz, Sereniſſ. Elect. Pal. Bav. Conſil. Rer. Crim. et Fiſcalis.
D. Beck, Phil. D. et P. P. et O. Lipſiae.
Bibliotheca Ducalis Vimarienſis.
— — Magliabecciana Florentiae.
— — March. Badenſis Carlsruhana.
— — Univerſitatis Ducalis Tubingenſis.
Illuſtriſſ. L. B. de Bibra Eccl. Cathedr. Fuld. Can. Cap. etc.
D. Bicchierai, Med. Doct. et P. P. et O. Piſae.
D. Bickel, Superintendens et Praed. Aul. in Biberich.
D. Blau, S. T. D. et P. P. et O. Magont. etc.
Illuſtriſſ. L. B. de Bors in Overen, Eccl. Equeſtr. Coll. ad S. Gereon. Colon. Agripp. Can. Cap. et Archivar. etc.
D. Brandmajer, Eccl. Coll. Badens. Cuſtos et Parochus Badae.
D. le Bret, Univerſ. Ducal. Tubing. Cancell. etc.
D. Burcard, Paroch. in Ebersbach.

C.

Carthuſia Imperialis Buxheimenſis.
Reverendiſſ. D. Coeleſtinus, Abbas in monte ſpecioſo S. Jacobi Magont. etc.
Collegium Canonicorum Reg. O. S. Aug. in Raitenbuch.
— — Canonicorum Reg. O. S. Aug. Wengenſe.
SERENISS. AC CELSISS. D. D. COWPER, S. R. I. PRINCEPS SUPREMI SENATUS M. BRITANNIAE COMES ET PAR ETC. ETC.

D.

D. Danzinger, J. U. Cand. Mag.
Reverendiſſ. D. Diepoldus, Abbas Ensdorfenſis etc.
Reverendiſſ. D. Dominicus Abbas Attilenſis etc.

E.

Illuſtriſſ. L. B. de Eberſtein, Eccl. Cathedr. Baſileens. Decan. etc.
Reverendiſſ. et Illuſtriſſ. D. de Eckart, Epiſc. Joppenſis etc. etc.
D. Eckebrecht, Bibliopola Heilbronnae.
D. Ehlen, Eccl. Coll. ad S. Steph. Mag. Can. Cap.
Excellentiſſ. et Illuſtriſſ. S. R. I. Comes de Elz, Emm. ac Celſ. Elect. Mag. Supr. Stab. Praef. etc.
D. Enhueber, Abbatiae Imp. ad S. Emerammum Ratisbonae Prof.

F.

D. Faemel, Reverend. ac Celſ. Princ. Fuld. Conſil. Eccl. etc.
D. Fahrmann, Semin. Epiſc. Wirceb. Direct.
Illuſtriſſ. L. B. de Fechenbach, Eccl. Metr. Mag. Decan. etc.
D. Fleiſchbein, S. T. D. et P. P. et O. Heidelbergae.
D. Follini, Scholae Regiae Leopoldinae Florentinae Director etc.
D. Fontani, Bibliothecae Ricardianae Praef. Florent. etc.
D. Foſſi, Bibliothecae Magliabeccianae Praefectus, ac Archivii Diplom. Florentini Director etc.
Reverendiſſ. D. Franciſcus, Praepoſitus Pollinganus etc.
D. Frank, J. U. D. et P. P. et O. Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. etc.

G.

D. Gaertler, Eccl. Imp. Equeſtr. Bruchſal. Can. Cap. et Praed.
Illuſtriſſ. L. B. de Geismar, Emm. ac Celſ. Elect. Mag. Cubicular. Nob. etc.
D. Gentil, S. T. D. et Parochus Bingii.
D. Gerken, S. R. M. Boruſſ. Conſil. Juſtit.
D. Glandenberg, Bibliopola in Koethen.
Reverendiſſ. D. Gregorius, Abbas Rottenſis etc.
Reverendiſſ. D. Gregorius, Abbas Tegernſeenſis etc.

H.

D. Haerdt, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſiliar. Eccl. etc.

D. Har-

D. Hardy, J. U. Cand. Magont.
D. Hauſer, Rector Scholae Trivial. Bingenſis.
Reverendiſſ. ac Illuſtriſſ. D. Heimes, Epiſcopus Aulonenſis etc. etc.
D. Heimes, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. etc.
D. Hencke, S. T. D. et P.P. et O. Helmſtadii et Abbas in Michelſtein etc.
Illuſtriſſ. L. B. de Herresdorf, Eccl. Metrop. Colon. Can. Cap. etc.
D. Herzog, Eccl. Metr. Mag. Vicar. Regius.
D. Hober, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſiliar. Eccl. etc.
D. Hoefling, Eccl. Coll. B. M. V. ad Grad. Magont. Vicar.
D. Hutter, J. U. Cand. Magont.

I.

D. Jeanjean, S. T. D. Univerſitat. Epiſc. Argent. Rector.
Reverendiſſ. D. Joſephus, Abbas Weſſofontanus etc.
D. Iſenbiel, Eccl. Equeſtr. ad S. Albanum Mag. Vicar.

K.

Illuſtriſſ. S. R. I. Comes de Keſſelſtadt, Eccl. Cathedr. Eiſtet. Can. etc.
D. Klein, Conſiliar. Aul. Excel. D. Comit. de Leyen.
D. Kohlborn, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. etc.
D. Kornmann, O. S. B. in Priflingen Prof.
D. Kramer, O. S. B. Hiſt. et Artis Dipl. P.P. et O. Bonnae.

L.

D. Ladrone, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. etc.
D. Longinelli, S. T. D. et Scholae Regiae Leopoldinae Florentinae Rector.
D. Luca, Emm. ac Celſiſſ. Pr. Elect. Mag. Officialis etc.
D. Luchtmanns, Bibliopola Lugd. Batav.

M.

D. Magliabecci, Bibliopola Florentiae.
Magontiaci Archivium Eccl. Metrop.
— — Conventus RR. PP. Carmelitarum.
— — — —RR. PP. Eremitarum O. S. Aug.
— — — —RR. PP. Recollectorum O. S. Franciſci.
— — Seminarium Archiep. S. Bonifacii.
D. Malſinner, S. T. D. et P. P. et O. Brixiae etc.
Reverendiss. ac Celsiss. D. D. Martinus II. Congregationis S. Blasii in Sylva nigra O. S. B. Abbas et S. R. I. Princeps, etc. etc.
Reverendiſſ. D. Martinus Abbas Priflingenſis etc.
Memmingae Conventus RR. PP. Eremit. O. S. Aug.
Reverendiſſ. D. Michael, Abbas Schyrenſis etc.
Reverendiſſ. D. Michael, Abbas Thierhauptenſis etc.
Monachii Conventus RR. PP. Erem. O. S. Aug.

N.

D. Nering, Adminiſtrator Poſtae Imp. Duderſtadii.
D. Nimis, O. S. Franc. Cap. S. T. Prof. P. et O. Magont.

O.

Orphanotrophii Salisburgenſis Bibliopolium.

P.

Illuſtriſſ. de Palmieri, Eccl. Cathedr. Florentinae Can. Cap. et Prof. Piſae etc.
Pappenhemii Societas Typographica.
Illuſtriſſ. L. B. de Piesport, Eccl. Cathedr. Fuld. Can. Cap. etc.
DD. Pieſtre et de la Moliere Bibliopolae Lugdunenſes.

R.

D. Raiber, Decanus et Parochus in Lambertheim.
Illuſtriſſ. L. B. de Reichersberg, Perilluſtr. Conventus Fuldenſis Superior etc.
D. Remer, Phil. D. et Hiſt. Prof. P. et O. Helmſtadii.
D. Reuter, Emm. ac Celſiſſ. Princ. Elect. Mag. Conſ. Aul. Regim. et Reviſ. etc.
D. Reuter, Sereniſſ. Elect. Pal. Bav. Conſiliar. Eccl. etc.
Reverendiss. D. D. de Ricci, Episcopus Pistoriae, et Prati etc. etc.
D. Ries, S. T. D. et P. P. et O. Magont. etc.
Excellentiſſ. D. Rinuccini Marchio, et S. Caeſ. Reg. Majeſt. Cubicularius etc.

S.

D. Sauer, Curatus Catholicus Erlang.
D. Schellhorn, Praedic. et Bibliothecar. Memmingae.
D. de Schoenfeld, Bibliopola Pragae.
D. Schumann, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. etc.
Illuſtriſſ. S. R. I. Comes de Stadion, Eccl. Metrop. Mag. Can. etc.
D. Steinmetz, Parochus in Sobernheim.
Excellentiſſ. D. de Strauſs, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Legatus Director. in Comitiis S. R. I. etc.

T.

Sereniss. ac Celsiss. D.D. Carolus Alexander, S. R. I. Princeps de Turri et Taxi etc. etc.
D. Turin, Emm. ac Celſ. Princ. Elect. Mag. Conſil. Eccl. et Fiſcalis etc.

U.

Excellentiſſ. D. de Vachieri, Conſilii Elect. Pal. Bav. Cancellarius etc.
Uttenwilae Conventus RR. PP. Erem. O. S. Aug.

W.

Illuſtriſſ. S. R. I. Comes de Walderdorf, Eccl. Metr. Mag. Can. Cap. etc.
Illuſtriſſ. L. B. de Warnsdorf, Reverend. ac Celſ. Princ. et Epiſc. Fuld. Vic. Gen. etc.
D. Weber, Praedicator Eccleſiae quondam Collegiatae Vimarienſis.
D. Weidenfeld, Emm. ac Seren. Princ. Elect. Colon. Conſiliar. Aul. et Referendar. etc.
D. Weinrich, Emm. ac Celſiſſ. Princ. Elect. Mag. Sacellan. Aul.
D. Widder, Seren. Elect. Pal. Bav. Conſiliar. Supr. Regim.
D. Würſchmidt, Emm. ac Celſiſſ. Princ. Elect. Mag. Conſiliar. Aul. Reg. et Jud. Aul.

Z.

D. Zitter, O. Erem. S. Aug. Prof. et Praef. Gymn. Münnerſtad.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google